

I. BAPTISTÆ

MANTVANI

CARMELITÆ, THEOLOGI, PHILOSOPHI, Poëtæ & Oratoris clarissimi Operum

TOMVS SECVNDVS.

Cum Indice librorum, qui hoc Tomo comprehenduntur.

ANTVERPIÆ

Apud Ioannem Bellerum, sub insigni Aquilæ aureæ.

1 5 7 6.

CONTENTA

Virtutibus atque ſcientia præſtanti viro, ſacræ Theologiæ profeſſori, M. Ioanni Maierio, per inferiorem Germaniam Carmelitarum Prouinciali, F. Laurentius Cupærus Carmelitanus Montis Gerardi. S. P. D.

Atura comparatum eſt, cui hac in re magno poſtmodum ars etiam adiumento fuit, vt oratio quæcunque, quaque de re inſtituitur, omniſque adeò ſermo quo animi mentiſque conceptum exponimus, aut numeris fiat, qui Græcè ῥυθμοὶ dicuntur, ita vt certa ſyllabarum conſtitutione μέτρα ſint, quæ & Στοιχία. Græci, Latini verſus, carmina & modos appellant, aut ſoluta hac lege libera feratur, quam proſam vocamus, quaſi promiſſam, quòd procedentem nulla compoſitionis neceſſitas ad eandem legem vocet, aſtringat, aut implicet. Sed quanquam liberior hæc interim oratio ſit, & planè, vt dicitur, ſic & verè ſoluta ſit, & ſine vinculis aut retinaculis ipſa ſibi moderetur, clauſulæ tamen eius, vt in calce tertij de Oratore apud Ciceronem grauiter Craſſus præcipit, diligentius ſeruandæ ſunt, vt in certos aliquos pedes decurrant, quos aut chorics, aut heroos, aut alternos eſſe oportebit, aut in pæane illo poſteriore quem Ariſtoteles probat, aut ei pari cretico, quorum viciſſitudines efficient, vt neque ij ſatientur, qui audient,

dient, fastidio similitudinis, nec nos id quod facimus opera dedita facere videamur.

Ac fuere quàm plurimi illustrißimæ eruditionis viri qui in vno huiuscemodi sermonis genere claruerunt. Marcus enim Tullius Cicero imprimis extra omnem controuersiam linguæ Latinæ parens, in oratione soluta omnes omnium sæculorum scriptores tantum excelluit, vt si Erasmi Ciceroniano credimus, ad hunc nihil sacrũ satis, nihil satis elimatum esse poßit, cui Cæsarem quoque Sallustium et Liuium subiungi debere equidem existimo, reliquos verò innumerabiles oratoriæ eloquentiæ viros curiosulis dijudicandos relinquo. Hoc duntaxat obiter interim addo, Christianæ professionis nostræ etiam magno & excellenti ingenio permultos esse viros puros, tersos, quorum dictio facillima quia perspicua, quibus nihil est asperum vel hiulcum, nihil durum, nihil anfractibus fragosum, nihil hyperbatis impeditum, æquabilia vniuersa ac plana, sed interim acuta, quorum compositio iure reprehendi nequeat, in his B. Hieronymus, Lactantius, Cyprianus, & cõsimiles permulti: adeò vt Tulliani manes in horũ sententiã porrecta victoriæ herba iãdiu cõcessuri fuerint, & misso gentilismo verum Deũ vero cultu sine errore veneraturi fuerint, si in ea incidisset tempora, quibus non multo pòst hi floruerunt.

Alterum porrò nempe pedestris orationis genus exhibuère nobis opidò quàm exactè Virgilius Maro atq; Ouidius Naso, quibus P. Terentium Comicum propter Romanæ linguæ castimoniam, quem Cicero in sinu & manibus semper propemodum gestasse dicitur, coniungendum

gendum non abs re dixerim. Atqui ne Christianis suos Poëtas deesse quis credat, iuxta hos ethnicos vaniloquos, maximo iure Iuuencum, Prudentium, Sedulium Christi mystas colloco, quòd hi quoque dum heroo cothurno Christum celebrant, suam laudē & gloriam sunt consequuti nunquam intermorituram, vt interim prætercam Ambrosium, Gregorium, Fortunatum, Paulum Diaconum, aliosque non paucos.

Verum enimuero qui vtrumque genus orationis, liberæ inquam, & legibus metricis subiectæ apud ethnicos feliciter attigerit non temere, ni fallor inuenias: quinimo quanquam non omnia possumus omnes, & nulla est bona quæ ferat omnia tellus: Christiani tamen hac in parte præstamus ethnicis, qui & oratoriæ & versificatoriæ dictionis iuxta doctos felicesq; scriptores habemus Lactantium, qui prosa VII. *diuinarū Institutionum libros, librumq; de Ira vnū, & de Opificio Dei vnū conscripsit, versibus verò Phœnicem, Passionem Domini, & carmen de eiusdem Resurrectione conscripsit. Præter hunc etiam L. Annæum Senecam tam familiaribus epistolis prosaïcis, quàm tragœdijs clarum habemus, nisi duos fuisse Senecas, quod quidā credere malūt, asseueremus. Cæterùm extra omnē dubitationē Seuerinū Boëtium oratorem & poëtam nacti sumus clarissimum, qui sub annum domini* DXXIII. *à Theodorico Arriano Italiæ rege apud Ticinum cum socero suo Symmacho in carcerem coniectus, eoq; Christi martyre facto, illic de consolatione Philosophiæ, partim prosa, partim versibus scripsit, quo libro soceri sui viri sanctissimi laudes com-*

memorat, quamobrem consulatu Probi iunioris etiam Boëtium Rex interfecit.

Cæterùm & hunc et illos desumpto iã prosæ iã carminis graphio Baptista Mãtuanus, qui sæculo post Christũ decimoquarto exeũte floruit, nõ modò est assequutus, sed etiã post se reliquit, qui quidquid mẽte cõcepisset, vtroq; hoc orationis genere expreßit optimè, vt quoties sese animo et volũtate cõiecisset in versum verba sequerẽtur.

Sponte sua numeros carmenque veniret ad aptos:
Et quod tentaßet dicere, versus erat.

Sane non aliter quàm Antipater ille Sidonius Ciceroni tantopere laudatus, qui solitus est versus hexametros, aliosque, varijs modis atque numeris fundere ex tempore semper, ita quoties Baptista noster soluta oratione voluisset vti, opidò quàm disertè mentis cogitata eloqueretur, neque id tenui duntaxat & sine neruis orationis habitu, sed submißiore interim alibi, alibi subliniore & pleno, nõnunquam etiam illo qui particeps vtriusque generis quadam mediocritate laudatur. Tenuit etenim omnem antiquitatem exemplorum vim, neque legũ interim aut Iuris ciuilis nec Medicinæ ignarus fuit: sed Theologiam ex professo triuit, ita vt ex illa primum philosophiæ parte quæ Logice appellatur, quæq; est verborum, orationisq;, atque argumentationis plena cognitio (fuit enim Latinè, Græcè, & Hebraicè iuxta doctus) ad eam quæ de rerum natura differit, hinc verò ad eam quæ de moribus, ex qua ad primam illam philosophiam, quam Metaphysicen Græci, nos supernaturalem & transmundanã, in qua de Deo & rebus incorpo-

reis

reis differit Aristoteles, atq; ex hac demũ ad Christianã Theologiam, quam & numeris omnibus absoluit, gradum sibi parauerit, quod libri quos tibi offero P. R. perspicuum facient. Nam in Parthenicis, Fastis, & alijs huic secũdo Tomo insertis, quàm varium & elegans videre est artificiũ Rhetoricum, quàm accuratè suis versibus homœoses, hypotyposes, prosopopœias, metaphoras, comparationes, amplificationes, aliasq; id genus figuras quasi emblemata et lumina quædam inspergit: quàm verè iuxta atque piè incorruptos illos primitiuæ nascentis Ecclesiæ Christianæ mores ob oculos nobis ponit, grauiterq; nostrorum temporum corruptelã castigat, & quis purus sit cultus Numinis commonstrat.

Porrò studium hoc atq; officiũ offerendi Præstantiæ tuæ hunc Tomum secundum, pro plurimis tuis erga me beneficijs, vt gratũ sit, etiam atq; etiam oro & obsecro. Theodorus quidem Pulmannus vir tam in præcastigandis exẽplaribus, quàm in formis corrigẽdis lõgè solertissimus, magno fuit huic operi adiumento, sed ego quia in ordinem meliorem digessi Mãtuani Patris nostri libros, pluribusq; locis partim ex vetustis codicibus, partim ex ingenio diligenter restitui, & quia apud oẽs omniũ ordinum ac gentiũ mortales cõmuni lege sensuq; receptũ est, vt filij, qui patrũ suorũ legittimi hæredes scribuntur, debitã sibi hæreditatem adeant, quin hosce Patris nostri labores iã denuo euulgandos alicui Patrono dedicẽ, præsertim tibi, nullo equidẽ iure, vt autumo, prohibebor. Vale sospes: Antuuerpiæ ad Scaldim anno. CIↃ. IↃ. *LXXVI. Kalẽdis Februarijs, Calculo Rom.*

BAPTISTÆ MANTVANI CARMELITÆ, THEOLOGI, PHILOSOPHI, Oratoris & Poëtæ clariſsimi, Epiſtola Dedicatoria

AD LODOVICVM FVSCARIVM, ET Ioannem Baptiſtam Refrigerium, viros integerrimos, quibus Parthenicen Marianam dicat, dedicatq́ue.

Ibellum meum, cui quòd Mariæ Virginis hiſtoriam cõtinet, Parthenice titulus eſt, duorum annorum lucubrationem tibi Lodouico & Ioanni Baptiſtę Refrigerio dicare, & ſub veſtrorũ nominũ inſcriptionibus edere conſtitui. Et ne quis hoc ab re & temerè factũ exiſtimet, cauſam breuiter explicabo. Nuper in Cœnobium noſtrum diræ peſtilentiæ immiſſo veneno, toti vrbi cœperamus eſſe timori, pellebamur non à colloquio tantùm, verùm & à conſpectu hominum, & ab omni humano commercio, tanquam Baſiliſci, qui ſolo viſu noxij dicuntur, longè prohibebamur. Attoniti eramus, labebant genua, nutabant animi, domi mors imperabat, foris brumale frigus, quotidiè pluuiæ, annonæ caritas, &

publica

publica fames, bellorum ſtrepitus, hominum ſaluti ſuę conſulentium ſeuera cuſtodia, aqua & igni interdicti videbamur, vndique timor, vndique calamitatum confertiſsima acies aduentare nunciabatur, interclufi eramus, nec vlla videbatur euadendi via, omnia mortem intentabant, & erat vna ſalus miſeris nullam ſperare ſalutem. Tu cum Refrigerio noſtro (credo à Deo miſſus) in atra denſiſsimæ noctis caligine cæcutienti mihi tanquam cum aurora matutinus lucifer diem aperuiſti, ſpem vitæ confirmaſti, xenia miſiſti, in amplas ac magnificas ædes tuas hoſpitio me ſuſcepiſti, lautiſsimè & elegantiſsimè pauiſti. Nec (quod magis miror) videbaris hæc tanta peregrino & hoſpiti præſtare, ſed parenti, ſed Deo ipſi, nullum clementiæ, nullum miſericordiæ, nullum liberalitatis officium prætermiſiſti, omnia omnium virtutum munera mihi ritè perſoluiſti. Erat mecum Frater Petrus Neuolarius calamitatum mearum ſemper fidiſsimus comes, & Bernardinus Tridinus, qui beneficiorum veſtrorum magnitudinem admirantes, ſæpius aiebant, ſe (niſi oculis vidiſſent) nunquam credituros, in hoc corrupto ſeculo tantum in quoquam ſupereſſe virtutis. Vos calamitatem meam in fœlicitatem conuertiſtis. Vos mihi quod Diomedi Daunus, quod Vlyſsi Alcinous, quod Euander Aeneæ, quod progenitori noſtro Heliæ fuit Sareptana mulier, quod Chriſto Zachæus & Lazarus. Et proculdu-

bio Lodouice, mihi hæc omnia consideranti verum videri posset, quod vulgò fertur, tuam scilicet gẽtem ex antiqua illa stirpe Romanæ virtutis propagatam, & à Fusco quodam, qui tum ærario præerat, cùm Romanorum colonia Bononiam missa est, nomen & genus accepisse. Huic tam claræ origini cognomen adstipulatur, attestatur antiquitas tua, & tuorum maiorum dignitas respondet, tuorum & morum integritas, & publica fauet opinio. Quis enim non credat tam claræ præstantique familiæ egregium aliquod fuisse principium? Facilè igitur & ego in hanc sententiam venirem, nisi altera verior tuæ gentis constaret origo. Nam populi Bononiensis annales & diaria perscrutantibus, euidens est tuam fuisse vnam ex ijs nobilibus potentibusque familijs (sic enim illas appellant) quas post miserabilem patriæ tuæ stragem & deplorandam euersionem, ad instaurandum vrbis decus Lotarius Imperator Bononiam misit, sed hanc originem omnium victrix obscurauit antiquitas. Dignissima & proculdubio venerandæ maiestatis fuit hæc origo gentis tuæ, sed longè maioris gloriæ splendorisq; est tot præstantium ciuium (vt stemmata docent) feracissimam fuisse, tot præclara virorum ingenia tulisse, tot virtutibus quasi stellis quibusdam claruisse, tot laude dignos nepotes progenuisse, quorum quidam non ad minutarum sordidarumúe, sed maximarum & Reipublicæ valdè vtilium re-

rum negociationem ſe contulere, & ſumma fide, diligentia, ſolertia, patrimonium amplificantes, nouas ædes extruxerunt, extructas expoliuerunt auxeruntque, fundos comparauerunt, diuitijs opibusque longè lateque reſplenduerunt, quarum partem inopi, partem templo, partem ſuis opportunè ponentes, optimorum ciuium, pijſsimorum Chriſtianorum ſibi meritò nomen acquiſiuerunt. Quidam ſumma cum gloria legum ſtudia ſequuti non ſuo tantum, verùm & futuro ſeculo mirum in modum profuerunt, qualis Egidius fuit, cuius adhuc in Diui Dominici Cœmiterio marmoreum ſepulchrum magnis extructum impenſis oſtenditur. Fuerunt complures alij, quorum quum oportuit opera & conſilio Reſpublica vſa eſt, & qui ſumma pietate patriam complexi, res præclaras prudenter fortiterque geſſere, qualem Pomeum perhibent equitem auratum, & Iure conſultiſsimum, rerum humanarum diuinarumque peritiſsimum. De cuius acri ingenio, ſtrenuitate, facundia, & in omni priuato publicoque munere præſtantia, quotidie apud maiores natu cum admiratione ſermo eſt, & omnium qui eum nouerunt iudicio, ſummum patriæ decus fuit, & ornamentum. Extant apud te, Lodouice, commentarij complures orationum, diuerſis in legationibus ab eo ſcitè, doctè, ſapienterque habitarum, in quibus diſciplinarum omnium ſacrarum præcipuè ſcripturarum cognitio, ingens dicendi

dum vehementia, & immensa patriæ charitas elucescit. Ex tam claris igitur fontibus non potuerunt nisi optima flumina deriuari: Nec mirum est te virtutum amatorem, & cultorem esse probitatis, quæ tui generis radicibus incocta est: propterea nec per longa temporum spacia, nec per mala huiusce vitę nostrę cõtagia potuit eneruari. Est profectò (vt videre videor) magnum virtutis adiumentum claris ortum esse parentibus. Solent enim iuuenes, qui aliquid indolis habent, ne degenerare videantur, maiorum suorum dignitatem æmulari, & ad paternarum laudum aspirare fœlicitatem: sic Philippi nomen Alexandrum, sic maioris Aphricani gloria minorem Scipionem, sic Cæsaris Iulij fama Octauianum excitauit, sic denique Pyrrhus Achilleides animosus imagine patris. Te quoque Lodouice, quanquam Deo & natura ducente, tuisque annitentibus studijs virtutem amas, non parum antecessorum tuorum te iuuare possunt imagines, quorum mores æquare vt arduum & difficile: sic certè & pulchrum est, & laudabile. Te verò Refrigeri silentio præterire non possum, ne tuorum in me meritorum, quæ propè infinita sunt, oblitus videar. Scribam igitur quæ & necessitudinis nostræ fuerint exordia, & eiusdem perpetuò conseruandæ sint munimenta. Ex eo tempore quo primùm Bononiam veni, semper animaduerti te grauitatem, vitæque honestatem, cum optimis litterarum studijs, sic coniunxisse

iunxisse, vt facilè conijcere possem, te in optimum & præclarum virum breui euasurum, quod rei comprobauit euentus. Nam ad præsens nec meliorem, nec eloquentiorem ciuem te habet feracissima præstantium ingeniorum Bononia. Tu Pompeianæ magnanimitatis, Catonianæ integritatis æmulator, tanto patriæ tuæ factus es ornamento, vt de te dici posit illud Maronis nostri.

Vitis vt arboribus decori est, ita vitibus vuæ.
Vt gregibus tauri, segetes vt pinguibus aruis,
Tu decus omne tuis.

Extant enim plures abs te editæ orationes & epistolæ Ciceronianam maiestatem redolentes, ex quibus quantum ingenio & doctrina polleas, facilè dignosci potest: vnde nec sine magna animi voluptate eas legere ac perlegere possum. Extant & Poëmata tua, quæ Tusca lingua plurima composuisti, tanto ornatu, tanta venustate, tanta fœlicitate condita, vt & mihi & omnibus quibus vsui sunt, in miraculo habeantur. Taceo tuam in patriam pietatem, & in amicos fidem & constantiam. Placuit mihi semper in primis tua in Deum Optimum sancta religio. Sæpius quidem sacra loca & Cœnobia adis, Dei bonos seruos colis & veneraris. Placuit item quòd parentem tuum peritissimum olim Physicum, qui Auicennam & Hippocratem dum viueret publicè interpretans, Medicinam florentissimè docuit, incredibili quodam studio & pietate semper obseruaueris. Pretereo

reo ſplendidas affinitates, partos in patria & extra honores: hæc enim quoniam fortunæ bona ſunt, nec quenquam meliorem faciunt (licet ſecundum Peripateticos ad humanæ fœlicitatis cõſummationem faciant) nunquam ad amandum quempiam me allicere potuerunt. Sed vt ſermonis noſtri principio finis conſentire videatur: vnde digreſsi ſumus reuertamur. Beneficia nuper à vobis in me collata recenſebam, vt non leuem fuiſſe cauſam oſtenderem quæ ad præfati libelli mei donationé, & ad hoc tenue gratitudinis munus me adhortata eſt, illorſũ noſtra tendebat oratio. Solebant Romani veteres eum qui ciuem ſeruaſſet in bello, corona quæ Ciuica dicebatur inſignire, quòd ſi apud eos tantus honor erat, qui alium ſeruaſſet, quãti ego, ne ingratus ſim, te Refrigeriũq; facere debeo, qui nõ conciues meos & fratres tantum, ſed meipſum, Deo monẽte viamq; monſtrãte, ſeruaſtis? Decorari vos oportet hac noſtra, etſi paupere corona, tamen quod à generoſa mente proueniat, digna quam læta fronte & tranquillo vultu accipiatis, quæ cœleſtis & veræ beatitudinis vobis ſit præſagium, virtutum veſtrarum monumentũ, & amicitiæ noſtræ pignus immortale. Ab ineunte ætate cùm ſub paternæ diſciplinę cura educarer, & poſtquam ad ſancti montis Carmeli ſeueritaté me contuli, vbi inter viros qui Heliá Heliſeumq; Prophetarum ſanctiſsimos exprimere conantur, iam diu vixi, ſemperque accepi

cepi, beneficiorum acceptorum nullo pacto decere memoriam amittere, sed oportere de referuanda gratia semper cogitare, & nunquam obligationem dissimulare. Quantas igitur potero gratias referam, quas si referre negabit inopia, verbis agam, sin agere nequiuero, saltem habebo. Ad præsens ergò munusculo isto contenti eritis, quod vobis tota mentis intentione dico, facturus multò ampliora si possem. Valete.

D. ERASMVS ROTERODAMUS, Iacobo Vuimphelingio suo Salutem dicit.

VIVIMVS, valemus, tui meminimus, te amamus omnes, & si tuo fiat commodo, aduentum quoque tuum expectamus, Nouum testamentum iam ad metam properat. Hieronymus bellè procedit. Demiror iudicium Sapidi. Iuro quisquis is fuit, qui hoc illi persuasit, nihil illo ineptius. Malim hemistichium Mantuani, quàm treis Marullicas myriadas. Cura vt reualescas, & podagram vnà cum scabie profliges. Scripseram Abbati Volsio, verùm Epistola periit, nescio cuius culpa: Scripsi ne querereris me non scripsisse. Benè vale, salutat te cœtus omnis doctissimus, me excepto, tuique amantissimus, me non excepto. Basileæ postridie Purificationis. Anno XVII.

Ioannis Gallinarij ad Lectores carmen, vt missis Gentilium poëtis, Baptistæ Mantuani lectionibus Christianis fructuosioribus intendant.

Diuersum est hominis studium, diuersa voluptas,
Qui Phœbi Musas, Mnemosinenq; colit.
Hic Colophoniaci numerosa volumina vatis,
Hic legit Ascræi carmina tersa senis.
Vultque Sophocleo post intumuisse cothurno,
Et leuibus soccis scommata multa ciet.
Hic voluit docti præfulgida scripta Catulli,
Battiadæ hic molli carmina facta lyra.
Alter amat miserum, quem Cynthia cepit ocellis
Hic legit, assiduo quem tenet igne focus.
Hic Mitylenæo chordas intendere plectro
Concupit, & cithara concinuisse leui.
Hunc Peligneo iuuat indulgere Nasoni,
Et curis Coi Callimachique viri.
Horrida grandiloqui studet hic post bella Maronis
Papinij siluis, Thebaidemque capit.
Prælia Thessalicis hinc alter lustrat in aruis,
Et Libycum in Latios Annibalem isse viros.
Hic demum placida Iuuenalis dogmata mente
Rimatur, numeros & Venusine tuos.
Tu mage Christisonis animum oblectare poëtis,
Discas & castos perstrepitare modos.
En Baptista pio trahit aurea pensa susurro:
Et telam Attalicis texuit ipse notis.
Quæ sacra Parthenices Mariæ, quæ gesta recenset
Costidis, & nostro monstra fuganda solo.
Inseruit magnæ præfulgida regna Cybelles,
Cuncta per ætherias pinxit & astra vias.
Et, veterum monumenta virùm memoranda canendo,
Perdidicit radijs insinuare suis.
Nullus est expers moris, non vllius artis:
Diuina credes hunc cecinisse tuba.

FINIS.

BAPTISTAE MANTVANI CAR= melitę Theologi

PARTHENICES PRIMAE LIBER primus.

AD LVDOVICVM FVSCARIVM ET IOannem Baptistam Refrigerium Ciues Bononienses.

Ancta Palestinæ repetens exordia Nymphæ,
Difficiles ortus, & formidata profundo
Incrementa Ioui, mores, hymenæaq; festa
Virginis,& sacri referam miracula partus,
Actaq;,& acceptos mundi melioris honores.
Sed neq; pierij fontis:neq; phocidis vndæ
Nunc vada sunt tentanda mihi,maiore camœna
Et maioris opus nunc est ope numinis:ergo
Tu mihi diua faue cœlum cui militat omne,
Quam trepidant erebi sedes,cui terra fretumq;
Vota precesq; ferunt, nostro tu sola labori

Sis præsens, operiq; tuo largita futuro
Præsidium, nostræ veniens illabere menti.
Tu licet à nostro spacijs ingentibus orbe
Disiungare, suos quantum polus eleuat ignes:
Non tamen humanos casus oblita, tuumq;
Nil pertesa genus, vigili mortalia cura
Suscipis, & lachrymæ tangunt tua pectora nostræ.
Tu placidum terris sydus, quod liberat omnes
A pelagi feruore rates, quod luce benigna,
Saturni Martisq; graues eliminat iras.
Tu nobis Elice, nobis Cynosura per altum
Te duce vela damus portus habitura secundos,
Tu mare, tu ventos, tu sydera cuncta, Deumq;
Concilias, tu tuta salus, tu pacis origo,
Tu commune bonum, generis tu gloria nostri,
Huc ades, & cœptos præsenti numine cursus
Dirige, & infirmam rege per vada cærula puppim.
ANna diu vanos secum plorauerat vsus
Connubij, sterilemq; thorũ, tristemq; hymenæum
Proptcrea duplicesq; manus, frontemq; supinam
Attollens, humili superos ita voce precata est.
Numina, quæ regitis cœlos, quæ voluitis astra
Vos penes est genus omne boni, vos omnia rerum
Semina seruatis, gremium telluris inane est,
Et sine fruge solum nisi sumat ab æthere vires.
Siue per astrorum cursus, radiosq; calentes,
Siue Dei solo (qui temperat omnia) nutu,
Venimus ad canos frigescentemq; senectam,

Et nostra sine prole dies abiere iuuentæ,
Longa infœlicis thalami consortia fine
Claudimus infausto, vir pluribus exulat annis.
Conspectus hominum fugiens, domus orba magistro
Fluctuat amisso ceu nauis in æquore clauo.
Currimus in fatum, tacitisq; recedimus annis,
Mortuaq; ætatis pars est iam maxima nostræ:
Pallida præteriti spacium mors occupat æui,
Quod superest expectat hians, iam plena meorum est
Terra cadaueribus, consanguineosq; sepulchra
Vix capiunt, soli steriles seruamur in omne
Dedecus, & certe breuis est felicior æui
Conditio, primo Deus indulsisse parenti
Creditur, & fragili bene consuluisse senectæ,
Quum vetuit primos iterum decerpere fructus,
Et fruges gustare quibus produceret annos.
Nam quid longa dies homini nisi longa dolorum
Colluuies? longi patientia carceris ætas
Longior, est cursus vitæ labyrinthus, in ipsum
Ex vtero ingredimur, per limina mortis abimus,
Iam capulo instamus, nec adest, qui lumina claudat
Ossaué componat tumulo, tepidisq; sepulchrum
Fletibus irroret, nobiscum it tota sub vmbras:
Progenies, nec erit nostris qui marmora signet
Nominibus deserta domus tabescet, & istas
Longæui sudoris opes, quas legimus ambo
Pluribus obsequijs, hæres ignotus habebit,
Nobiscumq; cadent nostri monumenta laboris.

Cernite communes amborum numina curas,
Et seruate genus, cernant se in stirpe parentes,
Et sua natorum videant in vultibus ora:
Sint qui nos facie referant, gestuq; nepotes,
Progeniemq; suam nostro de nomine dicant.
Sint qui nos proauos numerent, & stemmata longe
Limite deducant, iterataq; nomina ponant.
Pignora longæuæ concedite numina matri,
Quæ celebres ad vestra ferant altaria cultus,
Pinguibus & priscum donis imitentur Abelem.
Sæpius à vobis hoc exorasse precando
Antiquas est fama nurus: & supplice voto
Collapsum genus, atq; domos seruasse cadentes:
Sic alacer Samson, sic & formosus Ioseph,
Sic puer Isaacus satus est, & filius Annæ,
Qui primum liquido Regem perfudit oliuo.
Talibus orabat sterilis, gemituq; sonoro
Crebra dabat longos inter suspiria planctus.
Audijt omnipotens, animumq; in vota precesq;
Flexit, & infuso caluerunt viscera fœtu.
Cœpit & humanos paulatim sumere vultus
Semen, & in nostram sensim transire figuram:
Vt quum vere nouo tepefacta rosaria multæ
Vestit frondis honor, primum durescit in orbem
Folliculus, barbaq; comam producit acutæ.
Mox inflare sinus, tunicasq; implere virentes
Incipit, & concreta diu sub cortice proles
Turget, agens rimas tenues & vertice summo

Purpureas

Purpureas ostendit opes, rubicundaq; labra.
Postremò quùm pulchra suos aurora colores
Explicat, & vitreum glomerant noua gramina rorem,
Panditur omne decus, valuisq; emissus apertis
Flos hiat, & læto arridet venientibus ore.
Sic noua progenies vtero congesta parentis
Emersit non tota simul, sed singula certo
Discreuit formans opifex Deus ordine membra.
Cor primum, ex illo quoniam descendit in artus
Vitalis calor à pleno ceu flumina fonte.
Illic prima domus vitæ, postrema per illud
Discedens terris animus vestigia ponit.
Tum superum pater illius procul ire caducas
Iussit ab hospitio curas, habitacula dixit
Spiritibus, dulcemq; mihi seruate recessum.
Mox cerebri concreta domus, quæ plena pudicis
Creuit imaginibus, castoq; imbuta pudore.
Os roseum sine labe dedit, frontiq; decorem
Sydereum, & lætos formæ cælestis honores,
Ambrosiaq; comas tinxit, mox vbera pectus
Protulit, in teretes humeri fluxere lacertos,
Ramosasq; manus, quas hac pater imbuit arte,
Vt solos fierent habiles pietatis ad vsus.
Hæc sunt membra quibus diuinæ mentis imago
Cernitur humanis animis impressa, quibusq;
Omne opus æthereo dignum tentamus olympo.
Inferiora magis pecudum seruare videntur
Naturam, moresq; feros, tamen omnia semper

Officijs habuit sanctis accommoda virgo.
Non tam multiplici diuorum munere, non tot
Delicijs, non tam grato Pandora decore
Claruit, ascrei cantu celebrata poëtæ.
Sic ope cælesti quamvis humana negabat
Materni soboles inijt tentoria ventris.
Omne quod excellens opus, & sublime futurum est
Difficiles ortus habet, incrementaq; tarda.
Sic iunco nemus alcidæ, sic tardior exit
Populeis abies ramis, sic abiete pinus
Segnior, & pino longè viuacior ilex
Et robusta larix igni impenetrabile lignum:
Nam magis opprimitur partu natura potenti,
Plusq; operæ impendit, grandi seu pondere pressa
Plaustra gemunt magis, & magno sub vomere taurus
Sudat, & obluctans vires labor haurit onustas,
Sic opus in longum differt, finiq; resistit.
Ast vbi naturæ diuum superaddita virtus
Adiuuat, vt remis lembus fugit actus & aura,
Sic leuis ad metam prono patet orbita cursu.
SEd quia longæuam fecit discordia litem
Assimilemq; iugi loris, quæ Gordius olim
Nexuit atq; Iouis phrygij suspendit ad aram
Dedaleaq; domus errori Pasiphaæo,
Conceptus ne sacer fuerit, vel sorde paterna
Illitus, antiqui referam certaminis orsum,
Et sobolis nostræ infelix repetetur origo.
Quom pater humentes redigens in corpora glebas
Vitalem

Vitalem humanos auram spiraret in artus,
Vt noua progenies pugnam tuta iret in omnem
Vltra animi claras dotes & corporis arma
Iustitiam cœleste decus superaddidit, vnde
Et fati rigidas leges, & funera posset
Vincere, & ambrosia vesci, summoq; potiri
Aetheris hospitio, superumq; assuescere mensis,
Sed postquam vetitas fruges, & noxia mala
Vipereis decepta dolis admouit adora,
Mox astræa domos hominum pertesa, rediuit
In regnum sublime patris, miratus Olympi
Tam celerem reditum dominus, quare (inquit) ad arces
Sidereas mi gnata volas, terramq; relinquis?
Illa, pater fallax hominem delusit imago
Dixit, & à tectis egressa rebellibus adsum,
Tum genitor meditans resecare piacula tantæ
Fraudis, ait, careant posthac custodibus istis.
Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.
Iustitia nudi discant sudare, famemq;,
Et diuturna pati ieiunia, frigus & imbres
Seruitium, & fati sortem experiantur amaram.
Vexati sapient, iocunda & amabilis æstas
Post brumam, & ianos steriles, gelidosq; decembres
Dulcior est, quid sint tranquillæ commoda pacis
Ferrea bella docent, homini labor vtile semper
Calcar erit segni, pigros rubigine sensus
Ocia corrodunt, sopitaq; pectora torpor
Noxius obliquat, ferrum si transit in vsus

Aßiduos splendore micat, vultuq; nitenti
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
Atsi longa quies ierit fuscatur, & atram
Vertitur in scabiem, celeriq; absumitur æuo.
Inter multa hominum fata infœlicia, damno
Non erit hoc minimo, tristem sperata, superbum
Iam præsens, amissa facit fortuna dolentem.
Hæc pater, & mortem, mox implacabile monstrum
Hactenus obuinctam textis adamante cathenis
Carcere dissoluit cæcoq; emisit ab antro.
Cui terris regna ampla dedit, pelagiq; per vndas
Atq; per aërios tractus, rarosq; per ignes
Quos phœbi germana sinu complectitur amplo,
Et quædam scythicis chalybum durata caminis
Tela dedit, quædam lernæo infecta veneno.
Nec satis hæc, aliud telum letalius addit,
Nam gladij rostrum, caudamq; trigonis aquosi
Qua quondam magno fatum intentauit Vlyßi
Thelegonus Circes vsus fatalibus armis,
Præfixit iaculis, stygiaq; extinxit in vnda.
Mox iecur exemit monstro, præcordia bile
Cærulea infecit, celeresq; innexuit alas.
Hæc fuga iustitiæ nostris mala cuncta diebus
Intulit, hæc abiens nobis monimenta reliquit,
Quæ patres ab auis, & nati à patribus omnes
In seriem mittunt per sæcula longa nepotum.
Hoc vitium prima veniens ab origine sumpsit
Fomitis & duri nomen crudele tyranni.

Nam scelerum accendit flammas, & colla superbis
Imperijs humana premit, cocytidas undas
Letheosq; amnes spargit, stygiumq; venenum.
Hos superum facit immemores, curasq; nocentes
Ingerit, his animos audacibus incitat ausis,
His phlegethontæas iras inspirat, olent em
Cyprigenam, fraudum matrem, cui cuncta veneni
Nota ministeria & phœbeæ carmina Circes
Semper habet comitem, prima hæc discrimina culpæ.
Propterea magnum dixêre Promethea vates
Dum studet æthereis furari è nubibus ignem
In nostras traxisse domos morbumq;, necemq;.
His igitur ne membra malis obnoxia sancta
Parthenices essent ista pater obstitit arte.
Ante tener sacra fœtus quam viueret aluo,
Conceptus ne prima nouos exordia pullis
Induerent maculis, mens ne syncera, nitensq;
Communem imbiberet labem, ne pigra liquore
Pectora lethæo fierent, quæ lactea magno
Pabula & amplexus fuerant latura Tonanti,
Semine confusas sordes, & virus inustum
Dissecuit, fœlici anima mox imbuit artus.
Sunt tamen audentes contra sentire, nec illos
Incusamus, habent quo se tueantur, & olim
Ista hominum communis erat sententia, verum
Iam senio exangui frigens sua robora sensim
Perdit, & amissa iam maiestate recedit
Sponte sua, ceditq; nouo Latonia Phœbo.

At quoniam sacræ legis de fontibus hausta
Creditur, ex omni nondum est explosa theatro.
Iudicio necdum sancti damnata senatus
Qui vaticani Romana palatia saxi
Et piscosa regunt sulcantem cærula puppim,
Sed prior (vt nobis æquum sentire videtur)
Dignior est, & grata magis nato atq; parenti.
Nam legi assurgens Mariæ decus addit, opusq;
Materna dignum attribuit pietate tonanti.
Adde q & multis fert adiumenta fidemq;
Roborat infirmam, nam nec venisse sub aluum
Sorde laborantem tali sublimia cæli
Numina nonnulli ingenio præstante putarunt.
Religio maior, pietas animosior, istam
Consummata fides legumq; peritia fecit.
Altera verborum textum & fastigia tantum
Summa videns, abstrusa Dei mysteria nescit.
Quod si sideri ei tanto splendoris honore
Fulget, vt æterno qui temperat ordine mundum
Gestarit gremio, lactauerit vbere dulci,
Strinxerit amplexu, summoq; vocarit Olympo,
Quare illam in nostras opus est detrudere sordes,
Et turpi infestare luto? mortalibus aquas
Cui pater æthereas mentes subiecit & astra?
Scrutandum potius si quæ præconia iungas
Eius ad inuentas per plurima sæcula laudes,
Nulli adeò viuax animi solertia, nulli
Tam fœlix aderit florentis gloria linguæ,

Vt Mariæ poßit laudes æquare loquendo.
Quæ data sunt illi nunquam mortalibus vllis
Antea conceßit nec post concedet Olympus,
Quoduis creta ioui Chorybantia cymbala pulset,
Festaq; thyrsifero celebrarit græcia patri.
Quod miseros pelagi nautas subtraxit ab vndis?
Cum iam præcipites fluctus aquilonis & austri
Viribus aduersis cœlo æquarentur, & ipsa
Transtra per effusi certißima fata tulissent?
Quot traiecta graui seruauit pectora telo,
Pectora, pæonias quæ non valuere per artes
Restitui, nec opis nostræ poscentia quicquam?
Quotq; etiam tetro squalentes carcere fractis
Ocyus obijcibus manicisq; resoluit ahenis?
Quot famis exhaustos macie vix ægra trahentes
Membra, datis cœlo dapibus miserata reduxit
Robur in antiquum, viresq; refudit in artus?
Nec minus ingenti vitiorum mole sepultos
Infixosq; luto & toto tellure iacentes
Corpore, diuini lustrauit numinis aura?
Propterea totum surgentia templa per orbem
Illius immensam laudem regniq; perennis
Perpetuos fasces & fine carentia iura
In nostrumq; genus summum testantur amorem,
Ipsa est aduersis commune in rebus asylum.
Ante preces etiam necdum obsecrata, fauorem
Donat & ad miseros maternas explicat vlnas.
Quid niuis æstiuæ pluuias, quid mœnia dicam

Littore piceno impensis communibus orbis
Condita, & adriaco conuecta cubicula ponto?
Quidue fluentinas ædes, delubraq; donis
Aucta peregrinis referam siculiq; sedentem
Littoribus Drepani molem, qua maximus olim
Cælicolum & legis custos Albertus auitos
Aequauit patres, patriamq; accepit olympo
Et custodite æternum pietatis honorem.
Perpetuos igitur merito soluemus honores,
Conceptusq; die venient ad templa quotannis
Orgia, & æterno Mariæ primordia ritu
Annuus ardentes cultus reuocabit ad aras.
Tum pius hibernum Chiron Titana premebat,
Cui comes in lucem nitidis argenteus alis
Ibat olor, phœboq; suos cedebat honores,
Quom fœcunda sibi concepto semine mater
Diuinum illabi cœpit sentire fauorem.

ET iam signiferum nouies lustrauerat orbem
Lucida maturos soluens Latonia partus.
Conuenere nurus, circumfusæq; iacenti
Mite puerperium matri, dextroq; rogabant
Sydere vitales fœtum prodire sub auras.
Lætior Eoos proles Hiperionis ardens
Alipedes iungebat equos, postremaq; sanctæ
Erigones iam regna legens vicina coronæ
Sydera & Alciden geminos qui interiacet angues
Ad superos nigro secum reuocabat ab orco.
Portitor bellæus nitido cum Gorgonis ore

Stellata

Stellatæ dux noctis erat, cum pistrice longo
Eridanus tractu claris lucebat in astris,
Quum noua progenies fœlicibus edita fatis
Phœbæam primum lucem, mortaliaq; ora
Vidit & humanæ transmisso limine vitæ
Decidit in patriam luctus, regnumq; laborum.
Candida, nascentem mox vt videre puellam
Omnia iocundo fulserunt sydera cœlo.
Arrisere poli summoq; auditus ab axe
Concentus, proliq; nouæ pæana canorum
Argutumq; melos diui cecinere, paternas
Velarunt aulæa domos, pendebat in illis
Longa patrum series, primiq; parentis origo
Et colubri delusa dolis stringebat eburna
Poma manu virgo, gladio paranymphus, & igni
Exilio damnabat auos, adolebat ad aras
Pinguia sacra puer flamma stridente, supinos
Tollebat vultus & numina sancta colebat,
Annosiq; senes stabant cum prole, columnas
Vnam perpetui de marmore roboris, vnam
Fictilibus muris plastes formabat, aquarum
Flammarumq; minas contra, quia nouerat olim
Ventura excidio terræ neptunia regna
Vulcaniq; graues æstus, puerile secutus
Obsequium senior quernæ sub tegmine frondis
Deplorabat auum, cæco quem fixerat arcu.
Et faber incudem feriens & follibus actis
Aera coquens, ferrum varios conflabat in vsus.

Sola mari in toto super alta cacumina puppis
Nabat, & imbriferæ pascebant æquora nubes:
Vitisatorq; pater miti delusus Iaccho
Monstrabat nudum pueris ridentibus inguen:
Primus hic vndosum sulcauit nauibus æquor:
Quoduis prima ratis credatur Iasonis Argo,
Primus hic effossa vitem supponere terra
Cœpit, & apricis mites de collibus vuas
Tollere, dircæo licet hæc sit gloria Baccho.
Ardua terrigenæ voluebant saxa gigantes
Conati molem superis æquare superbam.
Lanigeras Habraamus oues per littora pascens
Sacra dabat saxoq; gemens pudibunda secabat.
Lætior adducta medi remeabat ab orbe
Cum consorte puer, cœliq; ex arce pluebat
Sulphur, & æthereis ardebant ignibus vrbes.
Bisseni patres longa cum stirpe nepotum
Pabulaq; Aegypto seruans præsagus Ioseph
Frigida defuncti referebant ossa parentis.
Regna nouis fugiens longè perterrita monstris
Trans mare purpureum nili ducebat ab oris
Dux animo vultuq; pius magno agmine longum
Vulgus, & erecti dirimebant æquora fluctus.
Ipse dabat sacros ritus, arcamq; locabat
Legiferam, lateq; arabum deserta peragrans,
Iusq; ferens populo, sterili de marmore dulces
Eliciebat aquas, optatos arida fontes
Absorbebat humus, fugiensq; in gramina flumen

Ibat,& obliquo lambebat saxa recursu.
Culmina Panchæos tollebant ardua montes
Turiferisq; iugis hærentia nubila supra
Igne Deus fumoq; latens in vertice summo
Scribebat legis duplici noua fœdera saxo.
Inuisam superis gentem semenq́ superbum
Concaua terribili tellus sorbebat hiatu,
Clamabatq́ ruens iam semisepultus Abiron.
Impia sublimes vitulos statuamq́ bicornem
Turba Deum mentita, manus tollebat & ora.
Strenuus indigenas populos abigebat Iesus
Parta suis æquo permensus limite regna.
Inde senatorum turbam regesq́ togatos,
Atq́ sacerdotum seriem, patrosq́ triumphos,
Bellaq́ & æthereo surgentia templa tonanti,
Et docti Salomonis opes, roboamq; superbum
Palladia textor filis intexerat arte.
Ezechiæ illustres morbos, solemq́ reuersum
Et Phaethontæos versis temonibus axes,
Ferre suos retro cursus, iterumq; relabi
Ostentabat opus longæua in sæcula ductum.
Hinc Eleazarus diuina volumina regi
Tradebat Phario, senibus distincta magistris.
Tecta voluptates varias, diuersaq; tempe
Multiplicesq́ auium plumas & carmen habebant
Captiuam totiens gentem nunc ire tyrannis
Seruitum Assyrijs, iuga nunc Aegyptia ferre,
Clausaq́ trans altos hominum tot milia montes

Et templi euersas Solymæq; resurgere mole,
Pendula monstrabant picto velamina textu.
Quinq; triumphales currus, & prælia fratrum
Diuisum populi, regnum postrema tenebat
Pars operis tanti, circum viuentia semper
Brachia tortilibus ramis fundebat Achantus.
Prima coronarunt redolentibus atria sertis,
Graminibusq; fores & limina summa virebant,
Perq; vias famulæ ramos sparsere comantes.
Læta dies egit festos vicinia paßim,
Tota puellari resonarunt compita cantu.
Ornabat roseo ridens cunabula vultu,
Dulciaq; attollens in matrem lumina virgo.
Quom traheret dulces lactantia pectore succos
Stringere complexu natam, ferre oscula fronti
Non erat ausa parens, nec enim mortalis in illa
Humanusúe decor, sed erat cœlestis imago,
Aethereasq; vigor flammas & sydera vincens,
Mira supercilij grauitas, pondusúe venustæ
Frontis, & eximia fulgentes indole vultus,
Suspensas hominum mentes, atq; ora videntum
Per longas immota moras retinere solebant.
Non infesta fuit luctu, non ebria somno:
Sed vigilans risuq; genas ornata modesto,
Nunc matri arridebat ouans, nunc paruula tendens
Brachia, vicino miscebat dulcia patri
Murmura, dixisses studio gestire loquendi.
Temporis innocui nondum discesserat ætas,

Plenaq;

Plenaq; iam docili formabat verba palato.

Mos erat antiquis longum seruatus in æuum
Aede puellares annos includere sacra,
Aetatemq; Deo teneram, primumq; dicare
Virgineæ florem vitæ, & generare pudoris
Ingenui curam, sanctosq; inducere mores.
Mox vbi vestitum prima lanugine tempus
Venerat, in thalamos ibant hymenæaq; tecta,
Coniunctæq; viris proli indulgere solebant.
Propterea legum memores, & moris auiti
Venturi Solymam trima cum prole parentes
Deseruere solum, Galilæaq; Nazareth arua.
Floribus intextis & odoro gramine cinxit
Virginis ora parens, stellatæ lumina frontis
Hærebant cœlo, teneroq; in pectore clausum
Numen erat, niueo tunicæ talaris amictu
Albebant humeri, quam circumtextus oliuæ
Laureus ambibat torques ad colla, per imas
In strophium flexis palma ibat frondibus oras,
Matris opus, molliq; sinus variauerat auro.
Ventum erat ad magni templum sublime Tonantis,
Quò ducunt ter quinq; gradus de marmore viuo.
Et iam porrectis curuabat prona lacertis
Serua manus summum ad limen latura puellam
Quom mox virgineo conceptum pectore numen
Affuit, & retrahens promptæ sinuata ministræ
Brachia, debilibus plantis animoq; vigorem
Addidit, & supra ætatem fiducia creuit.

Protulit audaces sublatâ cyclade passus
In sublime volans virgo, turbamq; relinquens.
Sicut ubi multæ volitant ad littora puppes,
Ocius illa subit portum, quæ mole minori
Labitur, & melius velis & remige fertur.
Vertice iam summo magnipenes atria templi
Stabat, ubi ascensu fessos solata parentes
Risit, & æternum curuato poplite numen
Cum nuribus venerata pijs in claustra recessit
Virgineæ secreta domus, fleuere parentes
Cognatæq; nurus, gemitumq; dedere ministræ
Quando conspectu vultus abitura nitentes
Vertit, & induxit sublatam in tecta sacerdos.

TRes vnà comites habitant Eros, Elpora, Pistis,
Sydereus fronti quibus est nitor: aurea primæ
Vestis & ardenti pictum face pectus & igne.
At aliam cœli vultus imitata serenos
Lena tegit, quam corda, manus intexta supinæ
Tollentes sparsim variant: Toga Pistios artus
Candida & argenti niueo splendore coruscans
Nocturnæq; fugans vmbras caliginis ambit.
Multa sinus & colla virens ornabat iaspis,
Quæ nigros abigit lemures, vanumq; timorem.
Prima patris summi stirps immortalis, & æuum
Non metuens, annis aliæ, longaq; senecta
Interitum passuræ, olim quoq; cardine fixo
Per sua cessabit vestigia currere mundus.
Parthenices istæ venturæ ad limina nymphæ

Quatuor egregias secum duxere sorores,
Pulchram Metrioten, Phrenandreamq; potentem
Viribus, atq; graui lites componere doctam
Voce Dicaspolian, memoriq; futura videntem
Mente Prometheam, summo genus æthere missum.
Alta Panoniphæi subeuntes tecta Tonantis
Ad Mariæ thalamos famulam misere Siopen,
Quæ prægressa citos vt mouit ad ostia passus
Clausaq; per tenues vigilare cubicula rimas
Vidit, heras nutu vocat, ingressumq; ministrat.
Iam nocturna quies operas, manuumq; labores
Clauserat, & mollis per opaca cubilia somnus
Miserat extinctis pallentes ignibus vmbras.
Ipsa diem tepidæ reparabat lumine testæ,
Primæuamq; patrum genesim, mundiq; recentis
Et noua monstriferæ repetens miracula virgæ,
Noctis in occiduam prono iam vertice Calpen
Insomnis taciti ducebat temporis horas.
Oscula post, & prima data iam verba salutis
Amplexusq; pios, genus, antiquamq; suorum
Progeniem, & studijs quibus oblectentur, & arte
Et varios mores, diuersaq; nomina gentis
Vt docuere suæ, nostri vigilantius oris
Effigiem, dixere, alto sub pectore serua.
Nam quædam hostiles nostris sub vultibus vmbræ
Humanas ambire solent, & fallere mentes.
Dumq; ita multiplices dant accipiuntq; loquelas
Clara per Eoos fluctus aurora rubebat:

Flammaq; surgebat niueis argentea bigis
Luciferi, gelidos spargens in gramina rores.
Et cupiens prolem, dulcesq; reuisere nidos
Garrula sub lucem modulos iterabat hirundo.
TVm pater omnipotens ita compellare coæuos
Aggressus comites, regni quibus vna potestas,
Quos rerum par cura tenet (nam nomina rebus
Plura tribus, tamen vna subest essentia simplex)
Numina quæ æterno mecum regnatis Olympo:
Et quibus vnus honos, eademq; potentia mecum,
Principio informem grandi cum corpore massam
Fecimus, & cœlum in latos sinuauimus orbes,
Scitis vt à nobis animos & lumina vertens
Inque suum conuersa decus, propriumq; nitorem
Contemplata graui sub pallida tartara casu
Spirituum pars magna ruit, quam sulfuris ardor
Sub nigris specubus tenet æternumq; tenebit,
Necdum Phœbus erat, nec claro lucifer ore
Ante diem surgens primo rutilabat ab ortu,
Nondum manè rubens pulchros aurora colores
Induerat, nec luna suos accenderat ignes:
Cùm modo facta cohors turpem meditata rapinam
Imperium nostri sperare audebat Olympi.
Propterea immensum scelus, indelebilis error
Aeternum durat, nec enim mutabilis illa est
Naturæ sortita genus, quo lapsa recessit
Fixa manet, quod mente semel complexa recepit
Inconcussa tenet semper nec amata relinquit.

At neq; nos illi vota ad meliora fauemus,
Tunc hominem (meministis enim) qui flectere sese
Posset & à nobis animo verti, atq; reuerti
Condidimus, magni quo damna rependere casus
Fas foret, & vacui complere sedilia cœli.
Et iam magna cohors hominum quibus ætheris arcem
Annuimus mœret longas pertesa latebras:
Exiliiq; rogat finem, sed debita primo
Pœna vetat sceleri, vocat hinc amor, inde reclamant
Iustitiæ leges, negat hæc, petit ille fauorem.
Iudicium veros decet & clementia reges.
Sed neq; mortali poterit sata sanguine proles
Iustitiæ placare minas, & soluere nodos.
Adde, quòd à vanis terra est reuocanda Deorum
Cultibus, atq; Deo iam seruitura triformi.
Non opus humanis tractandum viribus istud,
Hoc opis est tantum nostræ, qui condidit orbem
Liberet, artificem qui fundamenta locauit
Instaurare domum decet, & sarcire ruinam.
Nate mei speculum vultus, & mentis imago
Ars mea nate precor terras inuise iacentes,
Atq; tuis onus hoc humeris, hanc suscipe curam.
Illa puellares inter pulcherrima turbas:
Quæ nobis toties q; manus, toties q; supinam
Attollit frontem, & tota suspiria nocte
Ingeminat vigilans, terrenis libera curis
Orta tibi est, illam non aspernabere matrem.
Post vbi tempus erit lateri contermina nostro

Fiet,& ingentes mundi tractabit habenas.
Cernis vbi modico surgunt capitolia saxo
Templa Iouis falsi,mediam qua diuidit vrbem
Tybris,& Etruscos conuoluit in æquora fontes?
Illa tui sedes regni,cùm pulsa Deorum
Turba, tibi veteres aras & templa relinquet.
Te Libyes,Asiæq; colent latissima regna,
Europæ magis arua tamen,tibi Roma latinæ
Gentis apex,Phœbumq; videns Hispana cadentem
Doris,& algentem regio quæ sustinet arcton
Seruiet,atq; nouo tellus lustrabitur imbre
Tunc tua cum proprijs iungent insignia reges,
Et crucis aërias signabit purpura turres.
Me magis Assyriæ gentes,Indiq;,Arabesq;,
Atq; Palestinæ populi nouere, sed olim
Forsitan & nostro lætabitur Aphrica nexu:
Templaq; spiritui ponet celeberrima sancto.
Talibus Omnipotens nato mandata ferebat,
Nota salutiferæ placuit sententia proli.
Nam quia mens eadem tribus est,eademq; voluntas
Semper idem sentire omnes & amare necesse est.

EST locus Aemoniæ,Macedumq; propinquior aruis
Orchomenum dixere,tenet modo Vandala pubes,
Illic perspicuo vitrei sub gurgite fontis
(Vt perhibent)olim dum Dorica regna manebant,
Tres Charites habuere domos,dulcemq; recessum.
Hæ simul assumptis,iuga quæ Pimplæa colebant,
Mnemosyne natis,primos liquere penates,

Ornataq;

Ornataq́ comas hederis, & virgine lauro
Assyrios petiere lares, Iordanis ad amnem,
Qui missus Libano Cyprium festinat in æquor.
Vt venere, vadis lauere nitentibus omnes
Quicquid labis erat, venerandaq́ limina sancta
Parthenices ingressa cohors, ad mutua primùm
Oscula, & ad dulces mox se vertere loquelas.
Et tandem dextrisq́ datis & fœdere facto
Perpetuas illi se iurauere sodales,
Et quocunq́ iret comites dixere futuras.
Iamq́ vigil primam virgo perceperat artem
Atq; coloratas voces, linguaq́ nitorem,
Mensuræ, numeriq́ modos, cœliq́ meatus,
Et quas luna vias, & quas obseruet Apollo,
Et quos Mercurius trahat, & Venus aurea gyros,
Et varias cœli vires, & nomina norat.
Nam dum plebs Iudæa Deo parebat Olympi
Sciuit iter, pueris etiam fuit agnitus æther.
Aßiduis veterum studijs, oracula diuum
Peruigiliq́ legens cura, Mosemq́, piumq́
Esaiam, mœstisq́ virum qui versibus vrbem
Plorat, ab ingenio curas, à lumine somnos
Sedula pellebat, paruo sua vota sacello
Supplicibus palmis narrabat, & ore supino,
Ocia nulla die carpens, nulla ocia nocte,
Cura cibi, somniq́ breuis quæ pasceret artus.
Pauperibus mensis genium fraudabat & ora,
Et castigato tolerans ieiunia ventre,

Carmina discebat, sanctiq; poëmata regis.
Qui tetricis olim fidibus cantabat ad aras
Sacraq; fatidico psallebat ad orgia cantu.
Quicquid habent sacræ diuina volumina legis:
Quicquid inest Arabum libris lustrarat, & omnis
Graiorum annales, Romanorumq; triumphos,
Et quantum latij fudissent arma cruoris
Punica, quot bellis rubuit naualibus æquor:
Qui Troiam petiere duces, quo milite Persas
Rex Macedum, Parthosq; truces superarit, & Indos.
Monstra quot Alcides domuit, quo remige Cretam
Dædalus ad gelidas fugiens annauerit Arctos:
Et quibus adiutus pennis equus aliger auras
Presserit, & dulcem plantis excusserit vndam.
Hippolyti castos, & Bellerophontis amores,
Illustres Helenæ raptus, & Phyllidis ignes:
Biblidaq; incestam, curas & vulnera Thysbes,
Tarpeiæq; dolos, & gratam Phorcida Glauco,
Pomaq; Cydippes, Orithyiamq; furenti
Sublatam borea, Clymenen, & Belides ausas
Cæde maritales thalamos implere, piumq;
Pectus Hypermestræ, versasq; in sæua virorum
Funera Lemniades, Hellen, Cinyræq; puellam,
Tres quoq; Syrenes, & Amazonas, Oedipodæq;
Fata domus norat, nymphasq; heroidas omnes.
Quicquid in his tumidum, quicquid crudele, procaxq;
Et quæcunq; pius non attestantia mores
Offendit damnabat, apes imitata legendo.

Num

Nunc lenam pingebat acu, nunc pensa trahebat
Serica & immißis per licia pendula filis
Vela sacerdotum sacros texebat in vsus
Terrenum nihil ore sonans, inclusa, latensq;
Plena Deo pectus, toti gratißima cælo,
Non robusta nimis, teneros neq; debilis artus,
Incolumis, morboq; carens, non mole sepulti
Corporea sensus, crines, caput, ora, sinusq;
Brachia, colla, manus, postremaq; membra ligarat
Solerti compage Deus, promptißima menti,
Ingenioq; acies, atq; insuperabile robur,
Neruosaq; animo vires, semperq; voluntas
Iustitiæ, rectiq; memor, moderamine certo
Discordes animæ motus, luxumq; domabat.
Qualis purpureo radians carbunculus ore
Obscuros inter lapides gemmasq; minores
Splendet arenoso qua tingitur India Gange,
Qualia syluestres inter pineta miricas
Quæ tollunt sublime caput, ramosq; comantes,
Frondifer Aemonias vbi Pelion aspicit vrbes,
Vel qua Parrhasij surgunt iuga summa Lycæi,
Parthenice mea talis erat, iam grandior æuo
Iam socianda viro, Lucinæq; apta labori
Virgineos inter cœtus, comitesq; puellas.
FEsta dies aderat, Solymi qua diuite mensa
Pinguia sub viridi celebrant conuiuia fronde,
Antiquæ memores vitæ, quum immite superbi
Imperium regis patres fugere per altos

Incolumes fluctus, Arabum deserta peragrans
Sub dio populus mensam ponebat, & umbras
Frondibus obductis texebat, & arbore caesa.
Posteritas igitur casus imitata parentum
Sub ramis coenare solet, cùm septima luna
Imperat, & lampas claudit phoebaea coronam.
Tunc igitur Solymas arces, charamq́ reuisens
Progeniem, mater sic est affata puellam.
  Nata meo quondam suauißima pondera ventri,
Dulce patris summi donum, mea summa voluptas,
Postquam parua lares nostros &, limina nota
Liquisti, nunquàm ne tuae te cura parentis,
Vlla ne te patriae mouit pietatis imago?
Optasti ne sinus nostros intrare? senemq́
Cernere, quem longaeua grauant iam membra parentē?
Debilitat vires, sensus obtundit, amorem
Diluit, & nobis affert obliuia tempus.
Ipse pater, sacra postquam te clausimus aede,
Quottidie menses digitis percurrit, & annos,
Haec duo lustra, putat duo saecula, sustinet aegrè
Tam longae tormenta morae, iam vidimus, inquit,
Aequaeuas Mariae thalamos intrasse puellas.
Aspice quàm firmo surgat iam stipite laurus
Natali defixa die, iam brachia baccis
Vestit, & ingentem ramis iam porrigit vmbram.
Sic ait, & caderet paucis in fata diebus
Ni te forte suos paruum post tempus ituram
Credat in amplexus, dudum tibi multa parauit

Xenia,

Xenia, tu nostræ requies, tu sola senectæ
Gloria, tu fessæ producere tempora vitæ,
Tu truncare potes, nec opum nos amplius ardor
Solicitat, nec spes tangit resolubilis æui,
Sola places, curasq; leuas tu sola seniles.
Sicut enim occidui magnes ad syderis astrum
Vergit, & arctoo nunquam discedit ab axe,
Sic solet in natos amor inclinare parentes
Hoc natura iugum peperit, placidaq; ligauit
Compede, non fertur superos Vulcanus in orbes
Mole pari, non saxa ruunt ex aëre tantis
Viribus: ipse suos sol deseret ante meatus,
Et fluere alterno cessabunt æquora cursu,
Quàm te nata patris, quàm te mea cura relinquat.
Vt Pario sculpti durant in marmore vultus,
Nec metuunt pluuias, hyemes, Boreamq; niuosum,
Sic penetrans arcana animis præcordia nostris
Hæret, & in nobis semper tua viuit imago.
Sermonem tu luce paris, tu somnia nocte.
Ah quoties dum cura mihi est clamare ministram
In mea dulce tuum nomen sese ingerit ora?
Ah quoties festa redeunt vbi gaudia luce,
Lætaq; per pingues resonant conuiuia mensas
Te memoro? votis omnes te ardentibus optant.
Et quia solus abest tuus hic, mea viscera, vultus,
Vilescit mihi quicquid adest, non excitat aures
Tibia, non tristem mulcent obsonia linguam.
Vlla nec infirmos capiunt solatia sensus.

Iocundum

Iocundum sine te nihil est, & viuimus in te,
Nostra nec in nobis vita est, quæ sustinet artus
Aura tuos, nobis animam sensumq́ ministrat.
Et vita sumus vmbra tuæ. Pia cura parentum
Incipiat (quando amborum sic postulat ætas
Iam senio curuata graui) te nata mouere.
Hæc tua dilectæ tam longa absentia frontis
In quot me gemitus, in quot suspiria mittit?
Vnica tu soboles, generis spes vnica nostri,
Debetur tibi tota domus, tibi seruiet vni
Et pecus, & cultæ fœlicia iugera villæ,
Sic nostras partimur opes, pars optima templo
Altera sors inopi, seruit pars tertia nobis.
Tu quoscunq́ voles illas mutabis in vsus,
Sit tamen & vita tecum quæ militet omni
Cura Dei, qui nec falli nec fallere nouit.
Magna Deo cura est hominum qui numina curant.
Ipse maritales, post primi exordia mundi,
Instituit tædas, æternaq́ fœdera sancti
Connubij, quò post veterum defuncta parentum
Corpora sint qui corda ferant, qui numina norint,
Quiq́ ad diuinos gignant noua pignora cultus.
Sic pietas æterna manet, renouataq́ proles
Accipit à patribus doceat quod & ipsa nepotes.
Duratura, Deus, quædam semperq́ futura
Condidit, hæc ex se gigni prolemq́ creare
Nil opus est, nec sol solem, nec sydera sydus
Seminat, ast quædam fato subiecta, neciq́

Protu it,

Protulit, hæc ſeſe generant, eademq́ manere
Cùm nequeant, in prole manent, ſimulachra parentum
Sunt nati, penes hos opus eſt ſit cura nepotum.
Sic proles ex prole fluit, ceu lubricus annum
Annus agit, menſis de menſe renaſcitur, horam
Hora refert abiens, & ab arbore pullulat arbor.
Sic Dauida pater tulit, Ezechiaſq́ Manaſſem,
Sic Eſromus Aram genuit, Salomona Naaſon.
Et quia maiores ætas tua venit ad annos
(Nam tibi ni fallor bis ſeptima voluitur ætas)
Propterea natoſq́ viro, nobiſq́ nepotes,
Cultoreſq́ Deo debes, ſatis æde morata es,
Nata redi, noſtræq́ libens ſuccurre ſenectæ.
Vocibus his virgo in fletus prorupit, & ibant
Per roſeos vultus lachrymæ, quas chara legebat
Admoto ſiccans oculos velamine mater.
Dedidicit fletum, & preſsis ſingultibus orſa eſt:
Chara parens tantùm materni flumen amoris
Quod lachrymis, gemituq́ tumet, quod plenus acerbis
Significat curis & ſolicitudine ſermo,
Quæ non corda domet vel ferrea? lumina quæ non
Miſerit in fletus, tepidoq́ impleuerit imbre?
Hæc tua tanta parens pietas mea viſcera dudum
Stringit & accenſam mouet ad ſuſpiria mentem
Si ſineret, quo inclinat amor veſtigia ferre.
Nec tot opus lachrymis nec tot ſingultibus eſſet,
Namq́ animus totis vota in tua viribus iret,
Nec fuit à teneris quicquam mihi dulcius annis

Quàm morem gerere, & votis parere parentum:
Sed cœleste meum tulit in contraria pectus
Numen, & impatiens studijs ingentibus ardor
Sollicitat, cogorq́; nouo parere furori.
In noua cœpta meos sensus, imasq́; medullas
Impulit æthereus genitor, magis ardua nobis,
Et melior tentanda via est, Deus ire per altum
Suadet iter, q̃ si est vobis aliena voluntas
Curaq; non eadem, veniam, diuina sequenti
Iussa date, & quò fert cœlum conuertite mentem.
Me mea virginitas, impollutiq́; pudoris
Immortalis amor, gratam fecére Tonanti,
Ille meo amplexu fruitur, semperq́; virentis
Flore pudicitiæ, thalamum fortasse subire,
Atq; maritales potero coniungere tædas.
Non poterit maculare meum Venus illa cubile,
Virgineumq́; decus, custodiet ipse pudorem
Qui dedit hæc mihi vota pater, castiq; nitorem
Corporis, & mentem nullum mihi polluet æuum.
Hæc eadem sanctos mouit sententia Vates,
Et magnos habet auctores, temeraria forsan
Dicerer, & propriç malè consuluisse saluti,
Ausa per ignotos calles si prima fuissem
Vadere, & ambiguis solam me credere ventis,
Rumpereq́; audaci nondum vada cognita gressu.
Clara per hos magnus liquit vestigia calles
Elias, Eliadesq́; viri gratißima cœlo
Progenies, visura suo de semine diuos,

Sit

Sic stat, & immotum tenet hæc sententia pectus.
Tu genitrix patiare oro, & solare parentem
Longæuum, curæ sese sciat esse Tonanti,
Ipse aderit, senioq; graues solabitur annos.
Sic virgo, & mater lachrymantem amplexa recessit.

Hic Mariæ natale solum, sedemq; paternam
Et genus antiquum paucis memorate puellæ
Castalides, etenim memori vos omnia mente
Tempora, vos terræ tractus, pelagiq; tenetis,
Et vos Parthenicæ comites, famulæq; fuistis.
Est Arabes inter Cadmæaq; Sidonis arua
Palmiferamq; Pharon, Libycis quæ iungitur oris,
Et mare quod lato fœcundam gurgite Cyprum
Alluit, Assyrij pars non ignobilis agri,
Terra ferax, belloq; potens, atq; inclyta cultu
Vnius Iudæa Dei, clara oppida, claras
Suscipit apricis positas in collibus vrbes,
Ascalon hic, & Gaza potens æraria quondam
Persidis antiquæ, magna sedet edita mole.
Fulta supercilio præruptiq; aggere montis.
Hic vetus Andromedæ vinclis insignis Ioppe
Antiqua prior illuuie, summo ardua colle
Regia tecta Sion, & pulchram sustinet arcem
Imperij caput, & Solymi moderamina regni.
Illic solennes aras Dauidica proles,
Altaq; candenti posuit de marmore templa.
Illuc ex omni turbæ regione solebant
Dona Deo & primæ frugis portare maniplos.

Illic

Illic triticeæ Cereris domus inclyta, Christo
Conscia nascenti montanaq; Nazareth, ambæ
Illustrem tenuêre locum, genus ista paternum,
Altera maternum Mariæ dedit, ista Tonantis
Conceptu fœlix, ortu fœlicior illa.
De patria satis hæc, posthac de sanguine dicam.
Ismeriæ soror Anna fuit, regalis origo
Et soboles magni veniens Dauidis ab alto
Sanguine, Zachariæ coniunx sata semine primę.
Tres triplici partu Marias, tribus Anna maritis
Progenuit, sanctum, & summo genus æthere dignum,
Prima Deo sacros partus dedit, altera natos
Quatuor Alpheo: Iudam, Simona, Iacobum,
Et qui iustitiæ clarum cognomen habebat.
Tertia de natis tibi quos Zebedęe duobus
Edidit, ad Calpen vnum transmisit, & vnus
(Si populi præstanda fides rumoribus vlla est)
Viuus Amazonijs Ephesi sepelitur in agris.
Sicq; duos interstuduit concludere natos
Regnantem Latio Christum, Romaq; tenentem
Imperium, læuam tellus Asiatiça, dextram
Gens Hispana tenet, regnum inter vtramq; latinum.

Baptistæ

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI PARTHENIces Marianæ, Liber Secundus.

ANXIA responso genetrix in tecta redibat
Multa mouens animo, nec enim sententia natæ
Visa satis legi, priscisq; accõmoda patrum
Ritibus, in vacuos etenim, partuq; carentes
Expertesq; thoros sobolis, superosq; Deumq;
Irasci tunc fama fuit, dirumq; minari
Supplicium in steriles vteros, multo ante maritum
Non aliam ob causam passum conuitia norat,
Summotumq; procul templo spectantibus ipsis
Ciuibus, & tristem casum miserantibus vltro.
Namq; vir ardentes votum positurus ad aras
Ante habitam prolem, dum se in secreta tulisset
Templa, sacerdotum strepitu discedere sacro
Ex adyto iussus fuerat, turpemq; repulsam
Passus, & hoc patriam fugiens ob dedecus vrbem
Rus coluit, pluresq; latens inglorius annos
Duxerat in luctu tristem sine coniuge vitam.

Sicut vbi amisso thalami consorte, per agros
Sola volat turtur, nitidis nec potat in vndis,
Ne comitis prisci tristetur imagine visa.
Nec viridi post hac fertur considere trunco.
Sed miseram diuina senis clementia sortem
Prospiciens, Annaeq; preces, & dona gementis
Misit Olympiaca celerem de sede ministrum,
Qui dedit hęc mandata viro, tua tecta reuise,
Consortem solare ęgram, mœstosq; penates.
Anna tibi lętos partus, prolemq; datura est
Fœmineam, magno sancta dabis omine nata
Fatidicum ductumq; maris de sydere nomen
Et Mariam dices: Annę mandata minister
Attulit hęc eadem mirantiq; insuper addit
Hos monitus, Limen notę pete concita portę.
Qua tibi rus itur, sacris hic mane peractis
Obuius occurret coniunx, gressu illa citato
Venit ad vrbanę (quę dicitur aurea) portę
Limen, & offendit redeuntem rure maritum.
Illic suscepti hospitio communis amici
Amplexu, longisq; vna sermonibus illam
Consumpsere diem, & certi de prole futura
Mane suos petiere lares, gauisa reuersum
Tota domus largo dominum suscepit honore.
Hęc igitur mœsto voluens sub pectore mater
Aegra fatigabat tacitis pręcordia curis,
Et gradiens tali secum sermone locuta est.
O Curę, ô vani pro posteritate labores.

O do

O dolor ô pietas infortunata parentum
O studium infœlix, vbi res, & tempus & ipsa
Viscera, & exhaustas in solicitudine mentes
Triuimus, vt canis caput aspersere dolores,
Linquimur, immemores demens incuria natos
Separat à nobis, meritorum oblita propago
Non æquat curas, & non respondet amori.
Sed quid te frustra miseram coquis Anna? quod ipsi
Fecimus, hoc patimur, patres vt amauimus ipsi
Sic nostrum nos semen amat, taxamur eodem
Iudicio, sic fata ferunt, suspiria perdis.
Iste modus rerum mundi productus ab ortu
Transmeat ad gentem per sæcula nostra futuram.
Singultire potes, turgentia lumina fletu
Exhaurire licet, sed ferrea fata mouere
Non potes, aëre ipellant sine carbasa venti,
Quod dederit fortuna libens amplectere littus,
Forsitan vtilius, quàm tu tibi consulet aura.
Conquestum Dauida diu, puero q; iacenti
Producipetiisse dies, auertere mortem
Non valuisse ferunt, audit Deus omnia, præstat
Optima, mortales audent orare quod optant.
Opprime succensum studiis melioribus ignem,
Nec sine supremas animi dolor occupet arces.
Talibus (vt fama est) curis dementia quosdam
Cepit & in saltus atq; in deserta ferarum
Lustra tulit, pater Aiacem narrare solebat
Insanum mactasse pecus dum quæreret hostem

Et furias idem memini recitabat Orestis
Quem comes ad Scythicæ vexit delubra Dianæ.
Magna quidem credo quoties pugnatur in agris
Aduersaq; volant acies in prælia surgit
Tempestas, sed mens etiam cum nocte dieq;
Extollit strepitus, & grandi corda pauore
Concutit, & rectè tetrici dixêre parentes
Quatuor aduersis miscentur vt æquora ventis,
Eoo, Zephyro, Lybyco, gelidoq; Aquilone,
Sic totidem nostras ingenti turbine mentes
Subuerti furijs, pectusq; in prælia mitti.
Spes leuat arrectos, metus alto à vertice fluctus
Deijcit, hinc animum pulsat furibunda voluptas,
Inde dolor, fluctus seu fracti fluctibus altum
Clamorem ingeminant, piceis abscondita nymbis
Nec radios fundit ratio, nec vela gubernat.
Felices quicunq; istis à syrtibus altam
Visuri pacem loca sunt in tuta recepti.
Nam neq; mens vllam secus est habitura quietem,
Nec lætos sensura dies, nec dulcia sæcla.
Propterea quid te miseram coquis Anna, dolores
Et tristem dedisce metum, natura repugnat
Moribus his, monstrare viæ compendia possunt
Languentes, gelidiq; senes, at scandere montem
Sole sub ardenti viridis male sustinet ætas.
De virtute loqui minimum, virtutibus vti
Hoc Samsonis opus, tamen assuetudine longa,
Assiduiq; operis tractu formatur, & in se

Virtutem

Virtutem natura trahit, præludia multa
Egregias artes pariunt, in pace, togaq;
Bella diu miles discit, mox obuiat hosti
Impiger, & firmum parat ad certamina pectus.
Sæpius à placitis mens est arcenda, diuq;
Seruitio duranda graui, nam prona, sequaxq;
In peiora ruit nisi lora retraxerit vsus,
Ast vbi iam legis patiens, assuetaq; vinclis
Sessori parere potest, quo iusserit ibit,
Tunc vbi tempus erit casu cum tristis acerbo
Sors aderit, fert æquales rationis habenas.
Ante negat, velut indomita ceruice iuuencus
Aut velocis equi soboles animosa, priusquàm
Imposito scierit gressum glomerare magistro.
Ars vbi possessam mentem complexa subegit,
Quò virtus, quò sancta vocant oracula vertet,
Nam neq; tunc labor est duros tolerare labores.
Quid si nata virum refugit? si nulla nepotum
Posteritas, quid nostra iuuant post fata nepotes?
Iustitiam coluisse sat est, nullius egebis
Subsidio defuncta, pios si vixeris annos.
Sæpius in natis sæuum pater educat hostem
Cumq; suo ignorans interfectore iocatur.
Sæpe sibi lachrymas, sperant dum gaudia, matres
Atq; suæ pariunt ventura opprobria genti.
Propterea vanos hominum noua fabula mores
Exprimit, hoc pelagus Galilea quod alluit arua
Extimuisse ferunt, olim cùm vidit in orbes

Nubila conuolui, volitare per aëra montes
Credidit, at postquam largus de nubibus imber
Depluit, vnde prius damnum interitumq; timebat
Incrementa tulit, fusa procul aequoris vnda.
Fallitur in dubijs hominum solertia rebus,
Corda nec euentus capiunt humana futuros.
Id quoq; nonnunquam mentes solatur amaras,
Quod durare nihil patitur fortuna, vicesq;
Mobilis alternat, ventoq; simillima proram
Nunc premit, à puppi placida modò murmurat aura.
Forsan & hos luctus minus importuna sequentur
Tempora, fœlices iterum Deus afferet annos.
Talia voluenti paruae iam Nazareth arces
Apparent, nigro rutilans surgebat ab ortu
Vesper & ingenti phœbum demiserat vmbra
Carmeli sublimis apex, in mœnia mater
Nazareth, & fessis intrat sua limina plantis.
Vt pater accepit chara noua nuncia natae
In mœrore diu iacuit, curisq; sepultus
Impexi capitis canos squalere, situmq;
Ducere, & à mento tristem concrescere barbam
Sustinuit, nec enim potuit cohibere querelas,
Parcere nec lachrymis, nec dissimulare dolorem.
Crebra diu mœstum traxit suspiria pectus.
Et iacuit ceu truncus iners, & inutilis arbor
Frondibus amissis sine terrae fertilis imbre.
RES tandem prolata palam peruenit ad ipsas
Sacrorum & templi doctas antistitis aures,

Quem penes arbitrium nodos aperire latentes
Iuris & obscuros legum dissoluere casus,
Ipsius imperijs altam conscendit in arcem
Concilium, venêre senes ænigmata legum
Rimari soliti, & dubijs responsa parati
Reddere. Iamq; vltro multum, citroq; locuti
Cum certi nihil afferrent, iamq; humida noctis
Tempora suaderent sacros demittere patres,
Quærendum quæ sit cœli sententia tandem
Communi sanxêre prece, & solennia templo
Sacra dari, & dubijs orari numina rebus.
Atq; ita sedato res est certamine visa
Iudice digna Deo, quando est non reddere magnum
Vota nephas, violare piam res impia legem.
Interea sumptis diuorum nuntius alis
Parthenicen adiens placidis ita vocibus insit.
Nympha puellarum cœlo gratissima salue.
Cuius apud superos iampridem cognita virtus
Floret, & in nostros crescit ventura penates,
Ne trepida, tua vota pater firmauit & auxit,
Nulla tuum Venus est vnquam visura cubile,
Virginitas æterna tibi concessa volente
Consessu toto superum, tibi gloria Vestæ
Et triuiæ debetur honos, inuicta sequentur
Virginei tua signa chori, quos more dianæ
Nunc pede, nunc iaculo, nunc exercebis & arcu,
Vrsula virgineæ dux & regina cohortis
Hoc explebit opus, tandemq; in sydera magnum

Agmen aget celebrem referens ex orbe triumphum.
Tethyos occiduæ populi, littusq́; Britannum,
Et gelidi faciles pugnas gens accola Rheni
Dulciaq́; arrecto cernent spectacula vultu,
Laus igitur te magna manet, rude vulgus, & impos
Iura sacerdotes non intellecta fatigant,
Et Deus ingratas atra caligine mentes
Tardat, & in pœnam scelerum deludit inani
Corda metu, rident superi seu grandior æuo,
Securusq́; animi iuuenis, si pectora quando
Infantum obscuræ trepidant formidine noctis,
Ipse adero, nam veni huius certaminis ergò.
Lex ea quæ fieri matres, & nubere cogit
Lata est, cum pauper veniens ad templa senatus
Paruaq́; plebs humiles sacrum ponebat ad aras.
Postquàm magna virûm creuit fortuna: tribusq́;
Vix duodena solo capitur, seruare pudorem,
Et thalamum nescire fuit præstantius, ergò
Heliadas errasse putant? iam sæcula postquàm
Expertes veneris degunt bis quina propinquant,
Hi populis exemplar erant, ne crederet vllus
Esse nephas syncerum esse, & dediscere tędas.
Tu tamen es tradenda viro, qui frigidus annis
Atq́; tui consors voti, custosq́; pudoris
Non inuasor erit, tacita nos arte mouemus
Corda hominum, non tot fingunt se Prothea quondam
Immutasse modis nec tot variasse figuras,
Quot formis animos hominum mutamus, aguntur

Qu

Quo minimè credunt, sed nos in sancta vocamus
Officia, ast alij tardant, retinentq; vocatos.
Vt quando in leui stat ferrea lamina disco
Si dextra magneta loces, adamanta sinistra,
Quo veniat nescit, dubitatq; vtrinq; vocata
Cui faueat, cuius magis hortamenta sequatur
Tu voti secura omnem mihi desere curam,
Ibo & peruigili tractanda remetiat arte,
Vix ea finierat cum fracta nube solutum est
Corpus, & in ventos assumpta recessit imago.
Tempora velatæ tensis ad sydera palmis
Conuenere nurus, pueri, trepidæq; puellæ
Rugosiq; senes tremulo pia murmura mento
Voluere certabant, superosq; mouere precando
Canicie ostensa diuis, & vertice nudo.
Et tremulis circum lucentes ignibus aras
Sancta Sacerdotes, albaq; in veste ministri
Carmina, & insigni celebrabant orgia ritu,
Tertia lux aderat postquam vulgata per omnem
Concilij concordis erat sententia turbam.
Iam labor orantes, & diffidentia tardos
Reddiderant, segni frigebant pectora motu.
Tum diuina preces mens quæ non despicit æquas
Ad summum secreta dedit responsa choragum
Sacrorum, tenues fugit leuis ille per auras
Ingressusq; senis nocturna cubicula somnos
Abstulit, & tali est aggressus voce pauentem.
Sumere thraicia virgas de fronde tribules

Quemq́; suam, & ferri sumptas in templa iubeto.
Mane reuertantur, cuius frondere cacumen
Videris, illius Domino coniunge puellam.
Hæc ait, & motis abiens euanuit alis.
Manè senex sol ante iubar quam tolleret vndis
Conuocat extemplo patres, missoq́; per vrbis
Compita, perq́; domos populum præcone coëgit.
Confluxere omnes, campo plebs densa patenti
Vix capitur, surdum spaciosa per atria murmur,
Confusumq́; sonat, pede pes, & pectore pectus,
Virq́; viro premitur, ceu quum collecta theatro
Stabat Roma graues simul auditura tragœdos.
Conuentu senior patrum stipante sacerdos
Exijt, & tandem populo diuina silenti
Iussa aperit, didicitq́; tribum, iussitq́; solutos
Connubio acciri, virgisq́; in templa relatis
Vota precesq́; iterant, magicis componere quidam
Philtra veneficijs, Circæaq́; carmina, & herbis
Phasidibus voluere nouas inducere frondes.
Horum vnus vetitas artes edoctus, vt almum
Intempesta diem tacitis nox abstulit vmbris,
Solus in aëriæ turris fastigia secum
Arma togasq́; ferens sacrauit manibus aram
Sub dio, testis nemo nisi ventus, & astra.
Nocturnasq́; preces iterans præscire volebat
Parthenices ne sibi thalamum sperare liceret.
Ecce per aërios tractus magno agmine ab Orco
Spiritus obscuris ad turrim annauigat alis.

Quali

Qualis vbi veniens ad fœda cadauera vultur,
Brachia præcipiti iactat plumosa volatu.
At gradum sistens nigro sic incipit ore.
Fare, quid infernas nocturnis cantibus aures
Sollicitas, quæsita dari responsa vetantur.
Aethereæ prohibent animæ, numenq́; triforme,
Altius abstrusum latet hac in virgine quiddam,
Quod disci sciriq́; nephas, sententia nostros
Circumfert anceps animos, sortisq́; futuræ
Ambigui casus multaq́; ambage latentes.
Sicut cum modo sol nubes modo nubila solem
Exuperant, nunc lætatur nunc mœret et arator,
Spemq́; metumq́; inter dubius, ne discere tenta
Quæ quoq; doctorem fugiunt, communia quædam
Fabimur, addentes quæ nec didicisse pigebit
Ne frustra videare Deos in vota vocasse,
Quandoquidem te non minimo dignamur amore.
Nos inspectores scelerum hoc sumus orbe, futuri
Vitores alio, sæui sunt vincla dracones,
Tartarus est carcer, sunt verbera, frigus & ignes,
Lux incerta diem spargit per nigra malignam
Tecta, sonant late planctus, plebem ordine terno
Diuidimus, primo purgati crimine circo
Pœnarum expertes degunt, ea tecta vetustas,
Elysium vocat, hac vates & longa parentum
Progenies demptis habitant statione duobus.
Hi partus spectare nouos dicuntur, & arcem
Aetheream sibi promittunt, finemq́; propinquum

Exilij

Exilij mussant, apud hos de virgine quadam
Plurimus, & multa tectus caligine sermo
Vertitur, hi nec adhuc faciem videre tremendam
Regis Olympiaci, sola hæc & maxima pœna est.
Sedibus his quosdam venturo numina sæclo
Sufficient, hos à nobis nulla auferet ætas.
Alter habet sontes animas, quibus igneus ardor
Eximit infectum scelus, & telluris odorem.
Hæ (nisi soletur pax expectata, quiesq;)
Vix tormenta ferant, tanto locus æstuat igne.
Tertius infelix hominum genus orbis in amplo
Carcere conuoluit, magis hæc discedit ab astris
Introrsumq; fugit regio, penetralia nostri
Principis, hic altis animæ fornacibus ardent
Spe viduæ, nullamq; audent sperare quietem.
Iuppiter huc multas, multas huc mittit Apollo,
Mercurius multas, nec non Saturnus & auctor
Bellorum, Phœbe innumeras & nata Diones.
Pellitur huc quicquid cœlum fastidit, & hirquis
Despiciunt superi obliquis, sors vltima rerum hic.
Nos verò, quoties animas magus euocat Orco,
Illarum assumpta mentimur imagine vultus
Carminibus, folijs, auibus, fumoq; ligati
Dicimur, & circumductis in puluere signis.
Sed veluti plærisq; alijs ita fallitur isto
Mens hominum, veniunt vltro, vestraq; salute
Solliciti manes vobis ventura loquuntur.
Dixit, & alato discessit in aëra tergo.

Perculsum trepida iuuenem formidine sortis
Pœnituit, secumq; putans audita, seueros
Carmeli patres adijt (tunc omnis Eremi
Cura fuit penes hos, & cælibis ocia vitæ)
Moribus auxilium fractis habiturus, vt altam
Se tulit in montis requiem, syluasq; silentes
Per secreta tulit gressum spelea, virumq;
Viuendi cœleste genus miratus, amorem
Imbibit immensum cœli, seq; ipse perosus
Incola Carmeli vixit, tandemq; voluto
Tempore, cum magno fidei misteria Paulo
Edidicit, Mariæ primus cum patribus ædem
Vertice Carmeli posuit, sociosq; vocatos
Ad Iordanis aquam lustralibus abluit vndis.
Cùm Baptista nouæ iaceret primordia gentis
Hispidus hirsutæ villoso tegmine capræ,
Protographus Lucas Agabum vocat, omnia multo
Ante videns animo fuit, interpresq; futuri.
Nanq; catenarum nodos & ferrea Paulo
Vincula prædixit, longosq; per æquora cursus,
Vipereos morsus, Simoniacosq; volatus
Insidiasq; suæ gentis, bellumq; sub ipso
Et celebrem palmam, venturaq; fata Nerone.
SEd Deus elatas studium cui fallere mentes,
Frigentem & casto solitum seruire pudori
Elegit de plebe virum, cui cana senectus,
Cui caua sulcantes crispabant tempora rugæ.
Mane reuertuntur, scrutatiq; ordine virgas,

Vt

Vt videre senis summum frondere cacumen,
(Illud Thraicia de Phillidis arbore tractum
Vimen erat, longæq; nuces in fronde virebant)
Inuidit, ceciditq; animis fraudata iuuentus.
Vt quando in somnis aurum se credit auarus
Inuenisse dolos meditans exultat inani
Lætitia, mox euigilans sua somnia mœstus
Voluit, & in tristes abeunt noua gaudia curas.
Ducitur in medium senior, plausuq; sonoro
Susceptus, iussusq; gradu discumbere summo
Obstupuit, nec enim senio iam fractus Ioseph
Ad tam insperatos animum tollebat honores,
Venerat edicto cupidus parere relictam
Mens vel ad incudem vel ad ærea signa vocabat,
Et tanta hæc fieri de se spectacula nunquam
Crediderat, iuuenes post tam manifesta repulsam
Omina perpessi demißis frontibus ibant.
Et rerum ignaris, tam florida virginis ora
Non bene coniungi gelidæ turpiq; senectæ
Murmur erat, tamen & virgæ noua signa virentis
Mœsta per ancipites ducebant pectora curas.
Discessere loco, virgisq; abiere relictis.
Interea matrum longa comitante caterua
Adduxêre nurus insignem in templa puellam,
Cuius ad aspectum, quanquam transcenderet ore
Omne decus mortale, tamen suppressa libido
Omnis & extincto semper Venus igne quieuit.
Ac si feruentem gelidos in dorida rores,

Palladiosq; super calcem diffuderis imbres.
Ardua quadruplici surgebant ordine templa
Porticuum, communis erat pars extima cunctis
Fœmineis etiam turbis, quas menstruus humor
Liquerat, ingrediens igitur diffusa secundo est
Tota cohors circo, miti sacra pronuba nuptæ
It comes, accedit iuncto vir & auspice longum
Agmen agens, mediam volitans hymenæus in ædem
Iungite clamauit fœlici sydere dextras,
Sanctaq; longæuæ connectite fœdera vitæ.
Iamq; pio coniuncta seni, celebrataq; longa
Festa die, dictæ laudes, & reddita summo
Vota patri, lætiq; omnes in tecta reuersi.
Lætior aduentu natæ generiq; sedebat
Canicie compta, nitido velatus amictu
Inter vtrumq; parens, manibusq; vtrumq; tenebat
Complexus generum dextra, natamq; sinistra,
(Ipse etenim quamuis Mariæ sit vitricus Annæ
Vir, tamen ardenti referebat amore parentem,
Illectus forma, ingenio, pietate, pudore,
Officio, & sanctos venerans in virgine mores)
Multaq; connubio super, atq; recentibus actis
Commemorans, toti grates soluebat Olympo,
Interdumq; iocans, & debilis immemor æui
Iucundos mouet ore sales, risuq; modesto
Soluitur, & vires animo præbente ministris
Instat, & appositis sterni cœnacula mensis
Ornariq; iubet thalamos, & limina multa

Frondecoronari,ſpargiꝙ per omnia flores
Atria purpureos,hederis veſtire columnas,
Virgineaꝙ fores lauro,folijsꝙ Mineruæ
Cedrinas velare trabes,ſpargiꝙ recentes
Sub pedibus violas,& hiantia lilia ſummo
Vertice,quæ in tales mater nutriuerat vſus,
Serpilliꝙ comas ſemper viuentis,in orbem
Texebant nymphæ, filoꝙ inſerta ligabant
Gramen odoriferum,caſias exciſaꝙ culris
Balſama marmoreis,nardi fragrantis ariſtas
Cinnamaꝙ & crines ſuaue ſpirantis amomi.
Teꝙ amarante locant,te mollis amarace,& horti
Quicquid alunt Cilices,quicquid Panchaia,quicquid
Idalij ſaltus redolet domus,omnia plauſu
Lætitiaꝙ ſonant,hilaris labor omnia miſcet.
Dumꝙ ita feruet opus,ſponſi Deus ora ſopore
Preſſit,& irati ſub imagine nuntius oris
Viſus adeſſe ſeni,vultu qui ſancta ſeuero
Hæc mandata dedit,teneros tibi iungimus annos
Non feram vt fruſtra in venerem tua languida virtus
Ardeat,amplexus,gremiumꝙ in virginis huius
Ire caue,iuſſumꝙ Dei ne ſperne monentis.
Paruit,& memori ſeruauit ſomnia mente,
Atꝙ cupidineos ſenſit non amplius ignes.
Iamꝙ dapes,& vina ferunt paterasꝙ coronant
Diſcumbunt hilares circum longo ordine menſas,
Et fœcunda animis celebrant conuiuia lætis.
Poſtquam preſſa fames,& pectora mitis Iacchus
Len

Leniuit curas abigens, frontisq́; seuerae
Triste supercilium, cythara praeludere eburna
Cœpit, & argutas aptare in carmina voces
Lydius, hic tactis aequabat Ariona neruis,
Orpheaq́; & clarum Dirceo Amphiona plectro.
Carmen erat: Summae dorso fundata Sionis
Regia, qua quondam Solymi moderamina sceptri
Stirpis Iessaeae princeps exercuit, armis
Inclytus, & pacis studijs praeclarus, ab illo
Virginis atq; viri genus, antiquamq́; trahebat
Progeniem, & mixtae numerabat stemmata gentis.
Addebat Noes fluctus, puppimq́; natantem
Innocuasq́; rubi flammas, & limina nunquam
A foribus seiuncta suis, plebiq́; patere
Nescia, & vnius gressum admittentia regis,
Caelantemq́; Deos ficto Labanida vultu,
Velleraq́; & siccos magni Gedeonis imbres.
Atq; vti fiscellam placida gestauerit vnda
Nilus, & infantis miseratam fata puellam,
Et conuulsa nouas virgulta ferentia frondes.
Adiungebat vti peregrinas aequore cedros
Compositis ratibus condenda ad templa vehebant
Sidonij, vt multo paries effulserit auro,
Miratumq́; gradus hominem, qui clara petebant
Sydera, & ingentem diuini fœderis arcam,
Et quam fatidico populis Balahamus eois
Carmine praedixit flammam, sydusq́; futurum.
Sed iam praecipiti Phœbus sub tartara curru

Ibat,& occiduis aries sua merserat vndis
Vellera,& ardenti surgebat scorpius ore.
Iamq; soporiferæ tempus dare membra quieti
Suaserat,at virgo secreti sola cubilis
Clausa loco,curis aperit cælestibus almum
Pectus & in summum sensim leuat æthera mentem.
Vnam ad se comitum vocat in penetralia tecti
Præstantem egregio vultus,animiq; decore,
Mnemosyne genitrix illi,pater vsus,ab ipsa
Cælesti genus arce trahit,nam conditor orbis
Est auus,hanc Graij sophiam dixêre priores,
Nare sagax,oculis penetrans caua tartara,& altum
Aethera,nullius linguæ,non vllius artis
Inscia,labe carens,vitijs infesta,pudore
Circumfusa genas,& iaspide pectus & auro
Splendida contexto,causas & nomina rerum
Per media eximis gradiens ad summa,Deumq;
Et mundi metitur iter,hac indice virgo
Insomnis ducens taciturnæ tempora noctis
Contemplatur vti rerum longæua propago
Texta sit,vnde prior mundi descendit origo,
Et chaos & syluam informem,discretaq; formis
Corpora paulatim varias induta figuras
Vi propria petijsse suis loca viribus apta.
Vtq; grauem liquido suspenderit aëre terram
Omnipotens opifex,duplici cum prolis honore.
Oceanumq; suis complexum fluctibus orbem
Fuderit,æthereis incluserit ignibus auras.

Vtq́ feris terras, mare piscibus, aëra cesßit
Auibus, varijs ornans animantibus orbem.
Vt vaga perlustret phœbe duodena quotannis
Sydera fraternum fugiens iter, & modo tractus
Erret ad austrinos, Elycen modo visat ad arcton.
Vt procul à phœbi Venus & Cyllenius igne
Ne volitent, verso referant vestigia gressu.
Phœbus vt obliquo nunquam discedat ab orbe,
Atq́ viam retrò gradiens obseruet eandem,
Claraq́ nocturnis splendoribus imbuat astra.
Et rubicunda feri quæ lex incendia Martis
Voluat, & egregium iubar & Iouis ora benigni,
Atq́ senem pigrum curuat a falce minantem.
Vt super octaui radiantia sydera cæli
Certa lege meant & scintillare videntur.
Altius extollens mentem curuamina noni
Orbis, & æterno splendentem lumine mundum
Et tenues miratur aquas glacialis Olympi,
Vltimaq́ inmensæ formata volumina molis.
Lanigeri sublime decus, taurumq́ nitentem.
Et geminos Helenæ fratres, auersaq́ cancri
Sydera quæ Aethiopes vrunt, Indosq́, Arabesq́,
Atq́ Molorchæum stellata fronte leonem,
Et iubar Erigones, æquataq́ brachia libræ
Virosamq́ Nepam videt, Aemoniasq́ sagittas,
Cornuaq́ ægoceri gelidis humentia nymbis,
Et liquidos vrnam rores ventosq́ cientem,
Atq́ Dionæos lucenti tergore pisces,

Hinc dextra, laeuaq́ faces ardore coruscas
Suspicit, & coeli claros examinat ignes,
Pleiades septem, quarum minima vna latere
Dicitur, & pluuias Hyades, pauidamq́ Capellam,
Post rapidum leporem, Iugulas & Procyon vlsum:
Morbosamq́ canem, & coruum cratera tenentem,
Inde coronatae rutilans Minoidis astrum,
Et non longa situm post interualla sagittae
Sydus, & aethereis errantem tractibus hoedum.
Orpheamq́ lyram, & flammis lucentibus aram
Suspiciens coeli, aeternos meditatur honores,
Cursibus alternis mundum ferri, atq; referri
Ex austro in boream, ex borea miratur in austrum,
Et fieri vt gelidam tellus coniecta sub arcton
Dum bibit aethereos admoto sole calores
Mitis & humanae reddatur idonea vitae.
Mens calefacta Deo, sanctisq́ exercita curis
Atq; laborando vires & robur adepta
Altius it, semperq́ magis terrena relinquit,
Iam superis admixta domos explorat, & arcem
Et solium sublime patris, quod plurima circum
Turba leues animi volitant, decimoq́ sedenti
Orbe Deo assistunt vigiles, & cuncta fideli
Iussa ministerio peragunt, versantq; rotatu
Sydera perpetuo quidam, mortalia quidam
Facta regunt, pressasq́ graui sub mole tuentur
Corporis humanas mentes, & regna gubernant.
Omne per hos exercet opus pater, ipse quieto

Tranquillus ſceptro ſedet, & complectitur orbem.
Virginis hæc cura, ſeſe oblita virumq;,
Miſcetur diuis, cœliq; palatia luſtrat.
Atq; thoro recubans ſummo ſpaciatur Olympo.
INterea virgo thalami dum ſola receſſu
Excubat occulto per longa ſilentia noctis
Fatidici vatis, quem ferrea turba gementem
Ingeminas ſecuit dentato robore partes
Codice verſato, primum locus ille legenti
Obuius occurrit, grauidam qui virginis aluum
Præcinit, & magni prolem mortale Tonantis
Corpus, & humanæ ſubituram incommoda ſortis.
O felix nimium (dixit) quæcunq; futura es
Et matres longè ante alias digniſſima virgo,
Quæ paritura Deum, fruituraq; cœlibe lecto
Magna ſeneſcenti renouas miracula mundo.
Non ego communi patrum te labe volutam
Crediderim, talem cui dant oracula palmam.
Tu vetus extingues vitium, ſceleriq; recluſa
Limina concludes, tu protoplaſtis acerbam
Ingluuiem delebis, agens noua ſæcla, nouumq;
Fœdus, & humanum ſupra genus omne fereris.
Te tua, te ventura omnis mirabitur ætas.
Et tibi perpetuis ardebunt ignibus aræ.
O mihi (ſi tantum non eſt audere ſuperbum)
Conceptus liceat q; tuos vultusq; tueri.
Dicite Carmeli qui ſancta ſilentia montis
Incolitis vates, vatumq; æterna propago

Quos imitans tædas sum dedignata iugales.
Dicite, quæ regio iubar hoc quæ proferet ætas,
Credimus è terris venturam, an ab æthere summo
Lapsuram, tali ne hominum debetur origo?
Dumq; ita cœlesti mentem succensa calore
In laudes ignara suas prorumpit, Olympo
Labitur & veniens fulgentes explicat alas
Nuntius & celeri penetrat secreta volatu
Limina, ad ingressum subite perterrita lucis
Extulit attonito titubantia lumina vultu.
Et formam mirata viri tabescere castum
Pectus, & insidias metuens pallescere cœpit.
Aliger arguta referans noua nuntia voce
Pone metus (inquit) superis gratißima virgo,
Lætus ab ætherea venio tibi nuntius arce
Aeterni iucunda ferens mandata Tonantis.
Conceptura nouos vllo sine semine fœtus
Et prolem paritura Dei, materq; futura es
Stirpis olympiacæ, tactus non passa viriles.
Et Deus ipse tuam veniens labetur in aluum
Greßibus occultis, tuaq; intra viscera corpus
Ipse sibi formans post nonæ tempora phœbes
Exiet humanæ velatus imagine formæ,
Arma ferens pacis venit, atq; salutifer orbi,
Propterea sanctam dabis attestata salutem
Nomina in immensum crescet, venturaq; magno
Sæcula consensu templis congesta superbis
Dona ferent illi, rutilo qua surgit ab ortu

Lucifer

Lucifer, Hesperias & qua declinat in vndas,
Qua micat arctophylax, latum qua sustinet orbem
Axis inocciduus, resonans qua nascitur auster,
Imperio premet omne genus, telluris & vndæ
Possessurus opes, cœliq; habiturus honorem
Perpetuum, & mundum æquatis recturus habenis.
Sed neq; fulgentes auro radiante coronas
Nec tyrios regum feret ornamenta colores.
Non illi sublime domus dabit ardua culmen,
Marmora nec tollet subeuntibus alta columnis
Viuenti, non Martis opus, non ærea tela
Tractabit, rigido non oppida milite cinget,
Nec ruet aërias arces, non æquora grandi
Classe premet, non hinnitus laudabit equorum,
Nec quæ bella mouent horrenti classica cantu,
Ferrea nec mittet captos in vincula reges,
Nec populo illustres ducet spectante triumphos.
Scilicet hæc homines curant, nos alta tenentes
Qui regimus totum damus hæc non quærimus orbem.
Non illi humana bellum est cum gente, superbum
Spirituum genus atq; procax, atroq; quod ausu
Diuinum ingenti iam vulgo vsurpat honorem
Impetit, huc belli vires, huc dirigit omne
Robur, & hæc agitur non ferro pugna, sed astu.
Quid fieri maius poterit, quam trudere diuos
Sedibus antiquis, & auito pellere regno?
Sed grauis humanas premit ignorantia mentes,
Nam quod promittunt venturo oracula Christo

Imperium mortale putant, vatemq; futurum
Terrena tantum ducunt à stirpe, Deumq;
Esse negant, hinc errorum descendit origo:
His deiusa dolis & eisdem ambagibus olim
Perfida posteritas longum sperabit in æuum:
Speratamq; videns non apparere salutem,
Exiliiq; moras longi mirata, nec audens
Vera sequi, nugis & spe pascetur inani.
Felices annos, & quæ tua protulit ætas
Aurea, non Cæsar renouauit sæcula, verùm
Tuq; puerq; tuus, nam primi dulcia mundi
Tempora conuerso cœperunt currere gressu.
Læta quies oritur, niueis pax aurea pennis
Descensura leues humeris circumligat alas.
Iamq; mei nocuos ignes, infestaq; terris
Sydera compescunt comites, Oriona sæuum
Icariiq; canis rabiem, pedibusq; rapinam
Stringentem curuis aquilam, teretemq; sagittam,
Cæteraq; ingratos hominum meditata dolores
Astra premunt, flammasq; iubent regnare fauentes.
Nuntius hæc: humilis firmato pectore virgo
Imperio, dixit, magni parere Tonantis
Cogimur, & miti curuans caput annuit ore,
Candida virginitas, simplex prudentia, velox
Et matura fides, humilisq; modestia totos
Lætitia impleuit cœlos, & sydera cantu.
Tum diuina grauem subitis conceptibus aluum
Extulit, atq; sinus soboles extendit onustos.

Sicu

Sicut in adductos penetrat cùm lubrica folles
Aura, cauernosum surgens tumor exit in orbem.
Mirata est creuisse vterum natura, suumq́;
Esse negauit opus: trepidas vt virginis aures
Aliger afflauit cœlesti nuncius ore,
Diuulgata polo res est, mysteria norunt
Aethereî ciues, Mariæ tunc æthere toto
Nomen honoratum, cœli cantata theatris.
Virginitas fœcunda fuit nondum agnita nigris
Manibus, inferno ve Ioui, sub hypostasin vnam
Naturæ coiêre duæ, quæ copula diuos
Gentis in immensum nostræ conuertit amorem.
Nec graue cœlitibus fuit ipsa relinquere summi
Tecta patris, nostraq́; dies cum virgine longos
Ducere, & occulti reserare negocia cœli,
Ipse puellari forma, mentisq́; decore
Lætior accito diuum pater agmine, sanctos
Alloquitur ciues, circumstantemq́; coronam
Spirituum, alloquio patris exultauit Olympus.
Vtq; prius multa sublimem laude puellam
Extulit, illustres atauos, & nomina clara
Gentis Iessææ referens, delataq́; cœlo
Sacra piosq́; animos antiquæ stirpis, inanem
Luciferi ostendit sedem (contermina semper
Regali fuit illa throno, sceptroq́; Tonantis)
Tum memorans veteres rixas, primæuaq́; bella,
Cur non vna omnes habeant habitacula diui,
Discretiq́; locis habitent, quare altior illos

Orbis habet, cur lunam alij, cur Cyprida quidam,
Mercuriumq́; colant, cur sic partitur Olympum
Lex æterna docet, cur scandant sydera mentes
Terrigenæ, quænam ratio persuaserit illis
Deberi æthereos cœlestia tecta per orbes
Monstrat, & hæc dictis posuit sententia finem.
Sicut luciferi locus hic sublimior inter
Eminet æterni numerosa sedilia regni:
Sic virgo, quam parua domus angustia claudit
(Et Mariam pressæ monstrauit acumine virgæ)
Humanis animis longè est præstantior, illi
Non fati ratio, non cœli mobilis ardor
Destinat hoc solium, sed lege coërcita mentis
Libertas & noster amor. sic fatus. At omne
Lætitia fremuit cœlum diffusa voluptas
Cœlestes animos rapuit, sonuere theatra
Plausibus, assensu superum vulgata per omnes
Elysij campos magni est sententia patris.
Temporeq́; ex illo semper toto æthere virgo est
Angelicis prælata choris, & dignior omni
Agmine spirituum: rutilo Cyllenia quantò
Marte minor flamma est, vel quãtum Delia tristi
Cedit auo, tellusq́; Ioui, Venus aurea Phœbo.
Iunctus erat soli trepidæ non immemor Helles
Corniger, Orion non exurgebat & Argo
Palluerat, gelidam vergens auriga sub arcton
Præcipiti curru nitido sub Apolline tectus
Ibat, & occiderant Hyades, hædiq́; parensq́;.

Tollere fulgentem medio nox humida cursu
Cœperat Aegoceron, primisq; emissus ab vndis
Spectabat geminos erecta fronde cadentes.

Plena Deo mater, fœtuq; animosa latenti
Trans iuga, trans altos saxosa cacumina montes.
Se tulit, ad sera fœcundam prole parentem
Cognatamq; nurum partus visura beatos,
Virgineoq; sinu paruum strictura nepotem.
Dumq; viam carpit pedibus calcata pudicis
Gestijt immensum tellus, & dulcia longo
Tempore seruauit presso vestigia dorso.
Tota venustatem regio mirata decusq;
Aethereæ frontis, fusumq; per ora pudorem,
Arrisit procul omnis ager, nemus omne virentes
Exorto iam vere comas curuauit, & ibat
In flores tunc omne solum, fragrantia rura
Purpureas paßim violas & candida paßim
Lilia fundebant, nitidis è fontibus vndę
Voluebant dulces cursu crepitante susurros.
Assyrij colles assurrexere, Taboris
Se iuga flexerunt, dominam speculatus ab alto
Vertice Carmelus, caput inclinauit apricum.
Coniferas pinos, & odoriferas cyparissos
Blandior alternis flectebat nutibus aura,
Aura laborantis, tenui spiramine, circum
Colla sinusq; volans, & candida virginis ora.
Terra suas monstrabat opes & lucidus æther
Nubibus expulsis vultu ridebat aperto.

Crinibus

Crinibus auratis solitoq; decentior, acres
Sol vrgebat equos, terjoq; ardebat Olympo.
Qualis erat prima genitor qua condidit illum
Luce Deus, quum clara nouis splendoribus astra
Alta per insuetos ferrent vestigia gressus.
Attulerat sextum grauidæ iam Delia mensem,
Et pleni languebat anus sub pondere ventris.
Hæc erat Hismeriæ claro sata sanguine, magni
Zachariæ coniunx, cui nomen Elizabeth, annis
Iam grauis, hæc longo sterilem se fleuerat æuo.
Orantii tandem diuum data munere proles
Indice porrecto demonstratura Tonantem,
Et lotura sacro venientem flumine turbam.
Vt consanguineas iuxerunt oscula matres
Mutua, & iniectis strinxerunt colla lacerti,
Grandior afflatu vicini numinis infans
Gestiit & subito dominum confessus honore,
Maternam insolitis concussit motibus aluum.
Tunc anus aduentu charæ lætata puellæ
Et succensa Deo dixit, tu ne illa propago
Expectata diu nobis, promissaq; nostris
Patribus & sacro vatum celeberrima cantu,
Quam mea iam sero genuit matertera partu?
O decor, ô summo facies dignißima cœlo
Te tandem terris superi ostendere, quid vltra
Tristia primæuæ flemus conuiuia matris?
O veterum spes longa patrum, spectabilis almam
Quæ reparas aurora diem, quæ distulit ortus

Nox tàm longa tuos, quæ causa ignota sub vmbris
Hoc illustre iubar tenuit, nec protulit ante
Lumen Olympiacum radios? ô quanta sepultos
Cura tui proauos tenuit, panduntur ab alto
Aethere fœlices anni, noua nascitur ætas.
Sydera tu mundo reseras, tu tartara claudis,
Tu genus instauras hominum, profugamq́ paterno
Soluis ab exilio gentem, fortissima certè
Delbora, bellatrixq́ potens, animosa virago
Quæ ducis Assyrij caput atq fluentia tabo
Colla secans, pauidos hostes dare terga coëgit.
Ipsaq́ Persarum quondam gratissima regi,
Quæ genus vlta suum summo dedit oscula sceptro
Clara fuit, multoq́ nitens resplenduit ostro,
Hæ summum meruêre decus, laudemq́ superbam.
Tu tamen has omnes superas, tu sæcula portans
Aurea, fœminei tollis conuitia sexus.
Iam Deus antiquæ commissa piacula fraudis
Ponet, & irasci terris iam desinet æther.
Fortunata parens, fœlixque visćere sancto
Progignes, sanctaq́ puer qui clauditur aluo.
Non erit hæc tua vana fides, nec muneris huius
Latorem frustra credendum est æthere missum.
Ipse pater, qui cœpit opus formabit ad vnguem,
Irrita nec tantæ fient exordia laudis.
O me fœlicem tua q̃ licet ora tueri,
Sicq́ tuos olim liceat mihi cernere partus
Atq meo gestare sinu, quàm læta futura est,

Quàm

Quàm iucunda dies, quom nostra tuebimur amba
Pignora, versari simul atq; incedere iunctis
Gressibus, & læta fari & colludere fronte,
Vna ætas ambobus erit, par cura, par qui
Terminus & viuent vna duo pectora mente.
Quàm benè mortali superum clementia morbo
Consuluit vulnus virgo, medicamina virgo
Contulit, illa necis, dedit hæc primordia vitæ
Illa tulit belli causas, hæc semina pacis.
Illa venenosæ stygijs lactata Megæræ
Vberibus gelido conceptum pectore virus
Expuit in natos, nigroq; afflata colubro
Ingenus omne suum spumam eructauit Auerni:
Cuius odor postquam cœlos & tecta Tonantis
Attigit, ex templo valuas offensa patentes
Numina clauserunt, totusq; excanduit ether.
Ista salutari totam se proluit imbre
Nectarei fontis, vitalia pocula, dulces
Ambrosiæ succos plenis crateribus hausit.
Mellifluosq; bibens latices, quos magnus ab hortis
Elias Eois mittit, se in flumina vertit
Lactea, quæ semper plenis currentia ripis
Omne solum lustrant, hæc adspectacula versus
Ipse pater clausi limen reserauit Olympi.
Vnde igitur mihi tantus honos, vnde ista repente
Gaudia prerumpunt? vt semine plena Tonantis
Fœmina sacratos ferat ad mea limina gressus?
Hæc anus, at senior vocis cui clauserat vsum
Imbecilla fides cano venerabilis ore
Signa dabat, flexaq; Dei ceruice parentẽ

Hospitio suscepit ouans, oculisq; manuq;
Aethera monstrabat prius & mox hospitis aluum.
Regia parthenice diuino afflata calore
Iucundum cecinit carmen, non Lesbia tale
Fœmina, facundi non Teia musa poëtæ.
Non satus Eumolpho, non ipse œagrius Orpheus,
Non sonuit Dircæa chelis, qua docta superbit
Græcia, qua sese iactat Cadmæa propago.
Id quamquam nostro minus est tractabile versu
Subijciam tamen, & sensum non verba reponam.
Magnificè regem mea mens extollit Olympi,
Et Deus exhilarat sancto mea viscera plausu.
Ingentiq; meos vestiuit numine sensus.
Vidit enim pectus supplex, humilemq; ministram.
Propterea ventura canent me cuncta beatam
Sæcula, namq; modis in me surgentia miris
Omnipotens rerum miracula suscitat auctor.
Ipsius æterno clementia flumine torrens
Ingenus omne fluit, sicut de doridis aluo
Perpetui voluunt plenis vada cursibus amnes.
Explicuit forti vires animumq; lacerto,
Atq; suo elatas dispergens robore gentes,
Exuit excelsos, humilesq; in sceptra vocauit,
Esuriem saturans inopum, dimisit inanes
Qui terræ rimantur opes, diuina videntis
Suscepit miserans pueri genus, atq; fidele
Semen, vt antiquis responsa parentibus olim
Habraamo natisq; dedit, proliq; nepotum.
Luna ter vmbrosum radijs impleuerat orbem,

Iunctaq;

Iunctaq́ fraternos toties amiserat ignes,
Quom cœtu comitata graui Dauidica virgo
In patriam reduci flexit vestigia gressu.
Humida littoreus iam brachia tollere cancer
Cœperat, & claros Procyon abscondere vultus,
Et iam flaua Ceres campis albebat apricis.
Fronde coronatus matura per hordea messor
Ibat & incuruis spoliabat falcibus agros,
Iam longo sudore madens, grauibusq́ flagellis
Robustas armata manus, tritura per omnes
Assyriæ campos, & dulcia rura Coaspis,
Sternebat fragiles calamos, paleasq́ volantes,
Atq sub ardenti sonitum dabat area Phœbo.
Pallida conceptum facies prodebat & aluus
Maiori suspensa sinu, pectusq leuatum
Exili vox clausa sono, manifesta latentis
Signa dabant fœtus, nam nec celare tumorem
Cura fuit, nunquam fœcundi pondera ventris
Dißimulauit, agens tenues ad pectora vittas.
Sicut enim trepidare facit mens conscia culpæ,
Sic animi simplex probitas, & cognita virtus,
Efficit impauidum pectus, fugit impius vltrò,
Iudiciumq́ pauet, frontem pius audet apertam
Tollere, non regis vultum, non iudicis ora
Non rigidos lictorum enses formidat, vt acres
Non metuit flammas aurum, non verbera ferri
Dura potens adamas, nec onustæ pondera palmæ.
Arx est ipsa sibi virtus, ipsa eruit arces,

Ipsa feras hominemq́ domat, non horret inermis
Ire per hostiles cuneos, inimicaq́ castra.
Hæc externa docent, & nostræ plurima gentis
Quæ facerent exempla fidem, cur Scæuola dextram
Misit in ardentes prunas & brachia flammis
Exurenda dedit? pauor est tot millibus vnus,
Quem proprijs, virtus, gladijs armauit & hasta.
Cur tranauit aquas Tyberinaq́ flumina virgo,
Cui populus statuam posuit Romanus equestrem?
Chlœlia; quo clypeo Tuscum quibus ensibus hostem
Vicit? ei lorica fuit, catapultaq́ virtus,
Fortior vna viris, Ducibus præstantior vna,
Cautior vna fuit mulier, cui prouida virtus
Præstitit ingentes animos & ferrea corda,
Quùm ducis ausa fuit correpto guttura cultro
Stringere, & in peram caput insertare tyranni.
Regulus ad Lybicas iterum freta nauigat arces
Impauidumq́ vltrò caput ad tormenta reportat.
Prætereo Christi passos immania testes
Funera, Laurentiq́ ignes Pauliq́, catenas,
Atq́ reuertentem sua per vestigia Petrum.
Aspice ridentem Siculi mandata tyranni
Zenonem, & regis versos in vulnera ciues.
Sed quid rem minimè dubiam fulcire probando
Prosequimur? nihil est virtute potentius, ergò
Parthenices moniti exemplis, quæ scimus Olympo
Grata, sequi, studioq́ opus est seruare tenaci.
Quod superi laudant, quid si mortalia linguis

Ora venenatis carpant? sub iudice cœlo
Viuendum, demens quisquis mutabile vulgi
Viuit ad arbitrium, nobis concordia diuûm
Sola sat est, si quando meos Deus arbiter actus
Approbat, indoctæ quid me contraria turbæ
Flectit ab incœpto vitæ sententia cursu?
Non erat hæc Semele Bacchi, non Ilia mater
Romuleæ gentis, nec magni Athlantias Hermis
Maia parens, Danaëue auri delusa nitore.
Non erat Alcidæ genitrix, nec Agenore nata:
Filia nec Cai, nec se mirata iuuencam
Inachis, illicitos falso quæ nomine partus,
Admissumq; scelus titulo vestiret Olympi.
Hæc erat alma parens, veriq; insigne Tonantis
Hospitium, regis superum immortale sacellum.
Et quoniam diuûm tenuit consortia semper
Plusquàm hominum, superis fidens neglexit inane
Iudicium, nugasq; hominum, miracula ventris
Esse Dei si norat opus, cur debuit vllis
Occultare dolis? ipso quas auspice cœlo
Debuit insidias hominum? quæ bella vereri?
Quas trepidare manus? igitur secura tumentem
Ipsa sub ora viri sine fraudibus attulit aluum.
Vir tamen occurrens vt virginis ora reuersæ
Pallida conspexit, tumidumq; exurgere ventrem
Saucius, vt nigro qui nescius obuiat angui,
Obriguit, gelidum tremuit sine sanguine pectus.
Dissimulat tamen & ficto tegit ore dolorem.

Quid faciat, quò se vertat, quid deniq; captet
Consilij nescit, ceu quando ignota viator
Compita defixæ incumbens examinat hastæ.
Vt iactata salo varios secat æquore cursus
Nauis, & arbitrio venti bacchatur & vndæ.
Nunc surgente freto, pressa salit ardua puppi,
Nunc ruit in proram, fundoq; illisa, carina
Dat gemitum, resonant Borea insultante rudentes.
Sic incerta viri secum luctatur & œstro
Mens agitata, graui curarum fluctuat æstu.
Dumq; ita concutitur, nigris nox humida bigis
Induxit somnos, & inertia presserat altus
Membra sopor, celeri cùm nuntius æthere lapsu
Venit & has miras simulauit imagine voces.
Sancte senex, quæ tanta tuam vesania mentem
Impulit, vt tantum credas in virgine crimen?
Pone leues animos, claudiq; sub illius aluo
Disce Deum, sicut virides produxit Aronis
Virga carens humore comas, floremq; coruscum,
Sic ignara viri diuinum regia virgo
Semen, & æthereos accepit viscere partus.
Cœleste est quod cernis opus, tuq; ipse minister,
Et custos vtriq; datus, nato atq; parenti.
Sic maternus honor, sanctaq; illæsa manebit
Fama pudicitiæ, neu quis temerarius ausit
In caput illius quicquam crudele minari.
Adde quod à stygijs nesciri manibus istos
Vult Deus ingressus, occulto tartara Marte

Venit & ardentem debellaturus auernum.
His igitur curis liber ne despice sanctum
Virginis os & dulce decus, moresq; venustos.
Incipe mentis inops placidi cognoscere cæli
Munus, & hospitio magni lætare Tonantis.
Hinc decus æternum referes, hoc munere nomen
Immortale paras, partemq; acquiris Olympi.
Crede, fides est grata Deo, quia credidit vltrò,
Seminis est vestri princeps Abrahamus & auctor.
Nil magis auertit cœlum à telluris amore
Quàm scelus ingratæ mentis, quæ corde maligno
Muneris authorem nullo dignatur honore.
Propterea Solymis fatum graue finibus instat,
Nam neq; numinibus pro donis vota futuris
Vlla dabunt, sed dira leues incuria turbas,
Et stupor obtusæ mentis, commenta, dolosq;
Texere compellet, fraudemq; mouere nefandam.
Tu cœlum superosq; petes, multò ante beatam
Virgineos inter cœtus, tibi vidimus ædem.
Infœlix quicunq; dies producet in illud
Exitium patriæ, tantas cui cernere clades
Fata dabunt Phrygiæ celebrata incendia Troiæ
Atq; Numantini strepitus, Libycæq; ruinæ
Et pulchræ casus Ephyres, Thebanaq; bella,
Atq; Syracusij planctus, & quicquid acerbi
Hactenus ardenti Mauors exercuit ira
Excidijs collatum istis (tam sæua futura est
Tempestas) horrore carens & mite putatur.

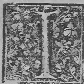
Romanas acies Solymam Deus armat in arcem.
Ingentiq; parat genus hoc abolere tumultu.
Ille ego qui vetui quondam tibi virginis huius
Concubitus, ista è cœlo noua nuncia porto.
His abijt dictis, & iam lux prima rubentes
Leucotheæ thalamos lustrans pallentia noctis,
Nubila, siccabat, Veneriſq; emerserat astrum,
Astrum, quo gelidi veniunt in gramina rores
Quodq; reuertentem prædicens lumine Phœbum
Porrigit exiles vmbras, quæ gloria solum
Est concessa tribus Veneri, Phœbo, atq; sorori.
Talibus admonitus discusso membra sopore
Explicat, & largo senior conuiuia luxu
Accelerans cogit ciues, & gaudia totis
Læta ciet turbis, splendet domus, atria multa
Fronde virent, agiles cursant per tecta ministri.
Dumq; aulæa trahunt & versicoloria tectis
Vela ligant, pueri simplex & garrula turba
Apparere procul, pendentia brachia tanquam
A thorace cadant varios sine pectore vultus
Et quasi trunca virûm mirantur corpora tolli.
Ecce puellaris chorus, & venerabile matrum
Agmen adest, vehiturq; seni noua nupta marito.
Non tuba, non cythara deerant, caua tibia cantus
Nunc Phrygios, nunc Mæonios, nunc Dorica versat
Carmina, iucundo resonat vicinia plausu.
Discumbunt, dapibusq; fames vbi pulsa, ministri
Relliquias & crusta legunt, crystallina tollunt

Myrrhinaq́ albentes maculas vbi purpura cingit
Vasa Corinthiacis crateribus æmula, mensas
Sublatis spoliant mantilibus, vna decore
Præcipuo fuit, occiduus quam miserat Athlas
Littore de Libyco, Citreæ de semine syluæ,
Hanc circumdederant validis emblemata signis
In quibus elato sternebat vulnere Samson
Allophilos, malamq́ manu vibrabat onagri,
Et latis raptos humeris cum cardine postes
In montis rapido cursu iuga summa ferebat.
Missaq́ per segetes oleasq́ incendia latè
Nubem eructabant fumi, cœloq́ volabant,
Mellaq́ percussi stilantia ab ore leonis
Pascebant heroa, liquor de dentibus ibat
Plurimus & sitibunda viri saliebat in ora.
Et septem plicibus soluebat brachia vinclis
Ore tonans, oculis ardens, vultuq́ tremendus.
Atq́ oculis captus dextra læuaq́ columnas
Ruperat, & fractis ruerat domus ardua tectis.
Fulcra toreumatibus suberant tornata recuruis,
Artis opus Tyriæ, prima hæc spectacula discus
Obtulerat, salibus paulatim ad seria sermo
Flectitur, & per facta patrum memoranda recurr
Sermo erat antiqui senis insperata voluptas
Et melior fortuna, orbam cui lumine frontem
Rettulit in lucem fellis medicamen aquosi.
Tempore quo primæ surgebant mœnia Romæ,
Et Numa diuinos ritus & sacra docebat.

Vt duce comperto iuuenis venisset in orbem
Cui nomen Medea dedit, cùm Phasidis agros,
Thessalaq; Aesonidæ fugisset regna mariti.
Vtq; vir octauus fœlici sorte puellam
Duxit, & à Medo diues remeabat Araxe.
Quæq; recedenti natæ mandata parentes
Tradiderant inter lachrymas, iterataq; sæpè
Oscula narrabant, & facto fine quierunt.

BAPTISTAE MAN TVANI PARTHENICE MARIANAE, LIBER Tertius.

AM mare, iam tellus Italo deten
Marte
Cæſaris imperium, Romanaq; iura
rebat.
Pax erat, & domitum latè placan
orbem
Tuta quies, nuſquam litui, non arma ſonabant.
Et ſua bifrontem ducebant limina Ianum,
Nudus in herb iſecam redigebat Martia falcem
Arma faber, ſegnes fodiebant enſibus agros.
Iam Marius Cimbros, Rheniq; ſubegerat arua.
Iulius auda ces Araris, Rhodaniq; colonos,
Aemathium Paulus regem, Græcoſq; loquaces
Duxerat inſigni capitolia ad alta triumpho.
Heſperiam, Mauros, Numidas, Libyamq; potentem
Sc ipiadæ, Magnus Nilum, Syriamq;, Arabeſq;
Hyrcanoſq; ſinus, & pontica regna, fretumq;
Quod Phryges & Cylicum diſiungit ab Hellade car
Vicerat. Euandri collem metuebat Olympus
Et Tyberim magno pater Ennoſigæus honore
Suſcipiens i nter nymphas, & numina ponti

Du

Ducebat ſeptum, celebriq́; in ſede locabat.
Læta Ceres agris cultum referebat, & altum
Fumabant preſſo robuſti vomere tauri.
Auguſtus rerum Dominus regna, oppida, & ipſos
Indigenas redigi in ſcriptis mandarat, & ibant
Cæſareis omnes cenſum nomenq́; daturi
Præſidibus, veterem patriam Dauidis Ioſeph
Cum conſorte graui Bethlemica regna petebat.
Iamq́; ſuburbanas ædes intrarat, & vrbem
Turba frequens complebat, erant plena omnia multo
Hoſpite & ingenti ſtrepitu, plenæq́; ſonabant
Confuſo clamore domus, promiſcua vulgi
Congeries atra ſub apertis nocte iacebant
Porticibus, nulloq́; tegi vagus aduena tecto
Iam poterat, ſicut populo cùm maximus omni
Pollicitus veniam ſcelerum poſt quina ſacerdos
Luſtra vocat turbas, Romana in templa fideles.
Propterea exeſi montis ſub rupe cauata
Ligna ſenex ramoſa ferens ex arbore cæſa
Paruula congeſto fixit præſepia fœno.
Et circum iumenta locans aſinumq́; bouemq́;
Fraxinea ſtrauit ſaxoſa cubilia fronde:
Fomiteq; appoſito circum, de marmore flammas
Excutit & claris noctem fugat ignibus atram.
Binaq́; ſaxa viæ lapidoſo ex aggere vellens
Pronus humi duo ſcamna breuem conuoluit in vſum:
Admotaq́; vxore focis ſtridentia poſtquam
Ligna diu lachrymas nebulaq́; humente vapores

Eiecere graues oculis, & libera pulsis
Vndiq; flamma micat fumis, spelæa ligato
Claudit & hybernum prohibet velamine frigus.
Mox inopem è dorso cœnam deportat aselli,
Cantharus & passæ Cereris cum frugibus vuæ,
Carica, iuglandes, & cum cariotide mala,
Et siliquæ dulces, & parui caseus orbis.
Delitiæ ruris nocturnæ hæc pabula mensæ.
Vt dapibus sedata fames, de tempore partus
Colloquium subijt, nonum iam currere mensem.
Natalisq; instare dies vt constitit, orant
Antè grauescentem ne sarcina deserat aluum
Quàm patrium limen repetant, notosq; penates.
Propterea tardæ, quantum valuere senectæ
Inualidæ vires, Mariæ curam exhibet omnem,
Sollicita pietate senex, iam languidus ignis
In cineres ibat, leuibusq; albere fauillis
Cœperat & blando nutabant lumina somno.
Vestibus explicitis ægra cum coniuge fessus
Procumbit senior, tepidoq; obductus amictu
Stertit, anhelanti stertit spelunca susurro.
Deciderant vmbræ nemorum, sine crinibus omnis
Arbor erat, nidosq; auium monstrabat inanes.
Stabat apex Lydi gelida niue candidus Hemi.
Thaurus hyperboreos albenti vertice flatus
Accipiens, hyemem Assyrias spargebat in vrbes.
Mænalon, & Rhodopen, Pholoen, Erymanthon, &
Idæas rupes, Apœniniq; cacumen

Ex

Exuerat frigus penetrans aquilonis acuti,
Siccaq; brumales vrebant arua pruinæ.
Astrictiq; citos vndis glacialibus amnes
Perdiderant cursus, & clausæ vitrea nymphæ
Tecta subintrabant, tepidis vbi Mulciber antris
Conditus hybernat, sic sanguine tinctus Enypheus
Ausonio, sic Thrax Pindo qui labitur Hebrus,
Populiferq; Padus, Lacedæmoniusq; Eurotas,
Et Tanais, gelida celerem qui diuidit vndam
Hyrgis aqua, scythicusq; Hypanis, Xanthus, Simoisq;.
Vix Arabes horti, calidæ vix arua Syenes,
Vix ager Hesperidum, vix ipse virebat Hymetus.
Halcyonis fœtæ varijs noua pignora pennis
Iam tolli audebant primosq; efferre volatus.
Attulerat medio nox alta silentia cursu,
Astraq; per tenebras tremulis ardentia flammis
Lustrabant dubio frigentem lumine terram.
Occiderant ignes, & caligauerat antrum,
Quom subito matris clausa puer editus aluo
Expulit vmbrosam cœlesti lumine noctem.
Aduenêre chori superum, promptiq; agilesq;
Dulce ministerium nato exhibuêre Tonanti:
Et dulces cecinêre modos, tulit ora repente
Territus hac nouitate senex, & strata cubili
Membra leuans, pueri numen recubantis adorat.
Iam leuis, & partu nullos experta dolores
Sustulit infantem virgo, pannisq; volutum
In præsepe tulit, iumentorumq; sub ora

Mitia

Mitia, vbi tractis alternus anhelitus auris
Spirabat pueri tepidos in membra calores.
Fortunata ambo, atq; omni prælata ferarum,
Et pecudum numero, seu sit quæ lactea Cyro
Vbera porrexit, seu sit quæ lucet in astris
Hirta Iouis genitrix, seu sit quæ pauit Iberum
Cerua ducem, cedant Phrygij, qui sancta leones
Plaustra Deûm matris subeunt, Bacchiq; ministra
Lynces, & rapidæ truculenta animalia Tygres,
Et lupa quæ geminos aluit Mauortia fratres:
Quiq; trahunt Martis currus, Phœbiq; iugales.
Vos sola è cunctis diuini conscia partus,
Infantiq; Deo primum exhibuistis honorem:
Discite primates orbis, qui sceptra tenetis:
Tegmine qui bifido frontem, qui sacra rubenti
Tempora velatis pileo, quibus ora superbo
Inflat honor fastu, miseram non temnere sortem:
Hic puer obscuri quom primum limina mundi
Attigit, elatæ docuit deponere frontis
Alta supercilia, atq; humilem vestire figuram.
Prima hæc in nostros obiecta est machina mores,
Informemq; ista reparauit imagine vitam
Mitia sic iumenta inter mitissima proles
Virginis innocuæ iacet, ad spectacula toto
Cœlicolum conuersa cohors miratur Olympo.
Ima caper cœli, cancer suprema tenebat,
Et caput attollens sæcli regina vetusti
Erigone, iunctosq; videns descendere pisces

Prospexit teneros clementi lumine partus.
Sunt quoq; qui summum traxisse per æthera caudam
Fronde sub ardenti mersa Phlegethonte draconem
Commemorent: genesimq; velint fecisse sinistram:
Sed pia virgineę prolis clementia legit
Ipsa sibi genus id fati, non astra tulerunt:
Namneq; sublimi Dominum, qui regnat Olympo
Credimus à cœlo in pœnam violenter adactum.
Tum quoq; montanis, lætum pastoribus, agmen
Diuorum apparens, regem clamauit Olympi
Quærite, qui natus modico iacet abditus antro,
Ite citi, ne vos nox intempesta retardet.
Candida formosæ iam pendet ad vbera matris,
Infantem fouet ipsa sinu, noua gaudia mundus
Accipit, & rerum melior contexitur ordo.
Descendit promissa salus, pia numina mundo
Seruauêre fidem, fælicia sæcula currunt,
Et cum prole noua, cœlo noua labitur ætas.
Pax noua terrigenis oritur, noua gloria cœlo,
Hæc diui, gressus illi mouére citatos,
Ingressiq; lares, dulcem videre puellam
Pascentem teneros lactanti pectore partus.
Nam iubar immensum cœlo deduxerat infans
Illustriq; die noctis disiecerat vmbram.
Mirati lucem insolitam, summumq; decorem
Virginis, osq; viri sanctum capitisq; verendi
Caniciem sacram, pulchræq; simillima matri
Pignora, virgineum labris mulgentia pectus,

Poplitibus

Poplitibus flexis, miti sub imagine, clausum
Numen adorarunt, mox ad sua septa reuersi
Miserunt celebrem vicina per oppida famam.
Non erat Oleniam fama hæc nutrire capellam
Cretæa sub rupe Iouem, neq; tecta canistris
Pascere Cecropias, Vulcania furta, sorores.
Sed faustos venisse dies, speratáq; multum
Tempora, quæ Vates, quæ prædixere Sibyllæ
Tempore, voce, loco varijs, at sensibus ijsdem.
Disparitas facit ista fidem, nam Persica primum
Hæc cecinit, post hanc Libycæ telluris alumna.
Delphicaq;, & Cumas veniens à Chalcide virgo,
Antiquumq; trahens cognomen ab æquore rubi
Et Samia, & regi quæ terna volumina Prisco
Attulit, angustæq; fretum quam nominat Helles,
Et Phrygio nutrita solo, quæq; ardua tecta
Tyburis & magnæ coluit iuga proxima Romæ
Hæc, cùm diuinos cultus & sacra pararent
Augusto, cum plebe patres, cita Tyburis arcem
Liquit, & ingentes veniens ad Cæsaris aulas
Fulgentem nitido monstrauit in æthere circum,
Irideq; inclusam parua cum prole parentem.
Atq; manum tendens, vultuq; ad sydera verso,
Ille puer Deus est, inquit, tu desine Cæsar
Velle coli, puerоq; aras, ac templa relinque.
Ille regit cœlos, atq; immortalis Olympi
Poßidet imperium, & fatalia temperat astra.
Ille facit pronam tauri incandescere frontem.

Et Titanis equos ad aquatica brachia cancri
Flectit,& ardentem sub virgine temperat æstum.
Atq; suas seruare vices vaga sydera iußit,
Chironem torpere gelu,caprumq; niuosis
Imbribus,& glacie strictos requiescere campos.
Meßibus æstates,hyemem niue,purpureum ver
Floribus, autumnum pomis & frugibus implet.
Chasmataq; & terræ motus, ventosq; sonantes,
Imbriferasq; facit nubes,fulmenq; per ipsa
Nubila contorquens,violentos excutit ignes.
Ille fretum leuat,ille premit,vitaq; necisq;
Lora tenens,superis leges imponit,& Orco.
Tu sceptrum mortale geris,te serica nondum
Regna,nec Eoæ nouerant littora terræ.
Nec Scythiæ glaciale fretum,neq; consita Nili
Principio tellus,nec inhospita rura Syenes.
Parua breui te Roma sinu concludit,& audes
Te superis æquare,viamq; ad sydera tentans,
Tendis ad obscuræ pallentia flumina Lethes.
Pone precor,Cæsar,fastus Auguste superbos,
Teq;(licet tractes vastæ telluris habenas)
Esse sub immenso positum reminiscere summi
Principis imperio,cui rerum æterna potestas.
Hæc ait,& patrios petijt sic fata penates.
Iam puero iuxta mores,legemq; paternam
Nomen,& indigenæ dederant insignia gentis.
Membraq; pertulerant cultros recutita cruentos.
Quom nouus Eoo criniti syderis ardor

Mouit

Mouit ab orbe Magos, qui, vel quia forsitan astrum
Ante diem partus multò videre, vel ipsa
Quod iumenta magis cursu venere citato,
Immensum paucis iter exegere diebus.
Herodis monitu, postquam monstrata Tonantis
Tecta subingressi puero tria dona dedere,
Ad Persas aliud per iter rediere colonos.
Iamq; quater decies croceos Tithonia coniunx
Extulerat vultus, postquam Lucina beatos
Miserat in lucem cœlestia semina partus.
Cepheus occiderat, iam sol lustrabat Aquari
Vicinas Aquilæ partes, verisq; redibat
Temperies, zephyros pulsis aquilonibus Athlas
Soluere tentabat cœliq; aperire decorem.
Regia post partum virgo, quæ limina nunquam
Liquerat, & breuibus tectis abscondita, nondum
Venerat ad Solymas arces, altamq; Sionem,
Peruigil ante diem petijt cum prole, viroq;,
Et cum pauperibus donis Salmonia templa.
Munus erat veteri gentis de more, pudicæ
Turturis, aut Paphiæ duo pignora parua columbæ
Ista sacerdoti Solymæ paupercula matres
Munera pro natis deferre in templa solebant
Luce quater decima, minor hæc tamen hostia, mai
Agnus erat, lex ipsa noui post tempora partus
Ante maritales thalamos intrare negabat.
Tum meritis, longoq; senex venerabilis æuo,
Et claro Symeon vultu, niueaq; decorus

Ca

Canicie plusquam grauitas anniq́; finebant
Sollicito gressu celsam properabat in ædem.
Sanctus, enim, qui munda solet per pectora labi
Spiritus incessu celeri Simeona ferebat
Vt voti fieret compos, matrisq́; futuros
Euentus rerum caneret, sæuosq́; dolores,
Ne collata sibi forsan mysteria voluens
Efflueret fastu pectus muliebre superbo.
Hunc Deus aßiduis orantem fletibus olim
Audierat tandem, & noctis responsa per vmbram
Tradiderat, non ante sui ventura sepulchri
Funera, quàm fracto Deus illucesceret Orbi,
Inciperentq́; nouæ noua sæcula currere gentis.
Hic igitur dulcem materno pectore natum
Accipiens, lætis animis & fronte serena
Dulce Deo carmen, meritasq́; exoluere grates
Cœpit, & ex alto missam clamabat Olympo
Progeniem, & priscæ venisse piacula culpæ,
Et sic fatidicis soluit sua vocibus ora.
Iam mea sancte pater, fuerâs velut ante locutus,
Vltima pacifico concludis tempora fine.
Namq́; salutarem partum tua maxima dona
Vidimus his oculis, his sustentauimus vlnis.
Immensam referas lucem, populiq́; sub ora
Mittis, vt omnigenas cœlesti numine gentes
Clarificet, crescatq́; tuæ noua gloria plebi.
Tum matri conuersus ait, tua pectora virgo
Languor, & ingenti dolor implacabilis ictu

Cæde, domos lachrymis impleuit, & æthera planctu
Mœrentes Erebi campos insontibus vmbris.
Sed neq; quod scelus infelix tentauit adeptus.
Nam vigilante leui dederat pater ista ministro,
Quæ ferret mandata seni, cui tradita dudum
Cura noui partus fuerat, teneræq; parentis.
Subtrahe venturo puerum matremq; periclo,
Et pete Niligenas, cladem & sæuißima iussa
Rex parat infanti, sparso iam rura natabunt
Sanguine, de matrum sinibus sua pignora miles
Auferet, allidens teneras ad marmora frontes,
Atq; infrusta secans paruos crudeliter artus
Sparget, & ingenti resonabunt omnia luctu.
Territus hoc monitu senior, vicina petiuit
Regna Phari, & Libycis contermina Syrtibus ar
Hermopolimq; domum totam perduxit in vrbem,
Mox Theben, quondam portis celeberrima centum
Mœnia, pensilibus tectis, templisq; Deorum
Claruit, imperium quom rex Busiris habebat.
Dehinc Memphitis agros, feriunt vbi sydera celsæ
Pyramides, opus æterna memorabile fama.
Hic tandem hospitio patrij susceptus amici
Artifices versare manus, victumq; labore
Rimari, & duræ studuit succurrere sorti.
Vtq; erat ingenio præstans, vsuq; peritus
Aßiduo, & quoniam rebus solertia maior
Semper adest miseris, animumq; exercet egestas,
Virtutis non pauca suæ monumenta reliquit.

Ipse Myron laudasset opus, laudasset & ipse
Praxiteles, nec Phidiaco cessisset honori.
Seu ferrum, seu mallet ebur, seu sculpere cedrum
Promptus erat, tabulis omnes inscripsit ahenis
Arsacidas, Parthosq; duces, & gentis Achiuæ
Cecropidas, & qui regni tenuere Latini
Littora Murranos, post quos Troiana propago.
Siluius Albana stabat cum prole, sedensq;
Augustus cum patre alto sublimis in auro.
Et Ptolemæorum seriem, Nilumq; per agros
Aethiopum curuis voluentem flumina ripis
Finxit, & excelsam nocturna lampade turrim
Aequore lucentem Phario, sparsaq; regentem
Tempestate rates, & fessos turbine nautas.
Hoc fabri senioris opus, nec vile recepit
Hoc opere ex tanto pretium, paruam ve peculi
Congeriem, his studijs vitam, exiliumq; trahebat
Lætius, & magno victum quærebat alumno.
Tum Romæ parebat ager Memphiticus, olim
Diuitis Aegypti sceptrum Ptolemæa propago
Gesserat, at regni princeps, ac seminis auctor
Vnus Alexandri comitum fuit, ipse potentem
Perdomuit Libyam, circumq; iacentia regna:
Cyrenes, Arabumq; procul læta arua subegit.
Mox tantas Philadelphus opes, patre digna propago,
Suscepit sophiæ specimen, clarusq; Mineruæ
Cultor, & imperium tenuit cum fratre Cerauno.
Stirps extrema domus tantæ Dionysius æuo

Et virtute minor, nec nomine dignus auorum,
Omne suæ gentis decus obscurauit, & vno
In scelere extincta est longæua gloria laudis.
Hic fuit extinctor, magni qui Cæsaris arma
Fortunæq; graues fluctus pro ciuibus & pro
Libertate tulit patria, cui numina, si non
Et cœlos fortuna regit, post fata dedisse
Atria crediderim stygijs minus aspera campis.
Tunc erat Hermopoli, folijs pomoq; salubri
Vtilis ægrotis arbor, quæ virgine visa
Pignore cum paruo summum flexisse cacumen
Fertur, & occulti numen sensisse Tonantis.
Hæc erat à Medis arbor translata colonis
Perpetuò frondens, & Medica mala ferebat.
Parthenices primo ingressu, simulachra per omnes
Legimus Aegyptum, subita cecidisse ruina,
Et collisa solo iacuit resupinus Anubis,
Cornibus auratis solio ruit Isis ab alto.
Occidit extemplò luctu quæsitus Osiris
Sicut cùm trepidi per cæca silentia Fures
Noctis eunt taciti, vigilantq; ad furta, repentè
Si densas abigat lux improuisa tenebras
Diffugiunt, lucemq; timent, ceduntq; diei.
Attoniti vates illis responsa diebus
Nulla dabant, stabatq; oculos immotus aruspex.
Sparsa sacerdotes timido legère deorum
Frusta ministerio, cœpit tunc perdere vires
Cæca superstitio, veriq; exurgere patris

Cultus, & occulto superum latrea fauore.
Quo studio natum, qua sollicitudine mater
Sancta, quibus curis, & qua curauerit arte,
Non si mille mihi Boreas inflauerit ora,
Milleq; veloces surgant in carmina linguæ,
Expreßisse satis liceat, tollebat in vlnas
Et figens oculis oculos, præcordia flammis
Dulcibus vrebat, teneros amplexibus artus
Stringebat lachrymans, rosea dabat oscula fronti,
Vbereq; exerto dulcem inuitabat ad escam,
Expertem sermonis adhuc, nec verba valentem
Soluere progeniem, summoq; ardebat amore.
Quom primum dulces infans proferre loquelas
Cœpit, & alternis vestigia figere plantis,
Mater ei tunicas habiles ordita, nouumq;
Vestis opus, niueo puerum velauit amictu,
Suspiciensq; polos, inquit, date Numina vesti
Incrementa meæ, pueri cum corpore semper
Crescat, & ad sanctos vltrò se accommodet artus.
Non gladium, tineamue ferat, non trita senectæ
Cedat, & hæc nostri durent monumenta laboris.
Sic ait, & tenui gaudentem cyclade natum
Spectabat defixa oculos, dextraq; regebat
Ambiguos gressus, in pignore prouida semper
Sollicitæ mens matris erat, pia voluere verba,
Et superum laudare patrem studiosa monebat,
Atq; manu victum quærens sub paupere tecto
Assiduum tractabat opus, non mobilis illi

 Frons

Mirantem vario tenuit problemate turbam.
Tres illum gemebunda dies, tres anxia noctes
Agnatos notosq; inter per rura, per vrbem
Cum tremulo consorte parens quæsiuit, & auras
Questibus impleuit, lachrymisq; tepentibus ora,
Sæpius hæc iterans, magni, mi nate, Tonantis
Progenies, si terram habitas, te ostende parenti,
An potes ardorem hunc afflictæ spernere mentis?
Si cœlos, æterna patris si regna petisti,
Me quoq; depositis in sydera collige membris,
Vel viuam me tolle precor, quò veneris, æquum est
Me quoq; nate, sequi, tuus est ex sanguine sanguis,
Ex membris tua membra meis, ex corpore corpus
Quod toties alimenta dedit tibi lactea pectus,
Ferre potes tantis curarum molibus angi?
Tertia lux aderat, cum se quærentibus vltrò
Obtulit & media sese monstrauit in æde.
Tunc illum formosa parens amplexa, quid, inquit,
Nate, tot in lachrymas, tanta in suspiria mittis
Me miseram, tristemq; virum, tum lumina tollens
In matrem genitus, dulces se misit in vlnas.
Et post ter senas hyemes, quom sydera capri
Linqueret Hydrophoro iuueni vicinus Apollo,
Cœligenam sobolem placido sermone precata est,
Tethyos vt latices dulci mutaret Hiaccho,
Albaq; purpureos assumeret vnda colores,
Ornaretq; nouo conuiuia sancta liquore.
Tum primum veteri Deus innotescere mundo

Cœpit, & antiqui nebulas excludere sæcli.
Propterea stygio feruens Iudæa furore
Terribiles illi pœnas, commentaq; fraudis
Struxit inaudita, sub iniquo iudice tandem
Damnatum fixére cruci, quem pallida mater
Contemplata diu stetit, & suspiria ducens
Cùm vellet clamare sonus non affuit ori.
Plorantilachrymæ deerant, cùm tangere corpus
Tentat, & ad tristes extendere brachia plantas,
Phydiacæ similis statuæ sine sensibus hæsit.
Corda sopor gelidus clausit, caua lumina nubes
Texit, & amisso ceciderunt robore membra.
Ast vbi collapsam famulæ, comitesq; leuarunt,
Atq; fatigatos sensim vigor imbuit artus,
Conuerso ad natum tales dedit ore querelas.
O decus, ô placidum diuinæ frontis honorem,
O faciem, ô mitis, clementia lumina, vultus,
O sine fraude manus, ô nescia criminis ora.
Ora meo toties gremio inclinata, meaq;
Contrectata manu toties, primisq; sub annis
Hoc misero nutrita sinu, gestata lacertis
Membra meis toties, summoq; ex æthere miris
Lapsa modis, quæ me facitis sine coniuge matrem.
Non ego vos (etsi Symeon crudelia fata
Præcinuit) tanto credebam nata dolori,
Nec paritura mihi tantum mœroris, & ausus
Est quisquam scelus hoc ingens? non horruit ergô
Mens humana nefas tantum, quid criminis in te

Nate?

Nate? quid & tantæ potuit quis fingere culpæ?
Tanta ne letheos manes audacia mouit?
Tanta ne terrigenas homines dementia pressit?
Hoc liuoris opus, tantas amor improbus auri
Parturit insidias, hęc sunt, dulcißima proles,
Quæ te meq; necant, sceleri scelus arma ministrat.
Iusticiaq; ratis duplici perit obruta vento.
Flete viri, sanctæq; nurus, nulla audijt ætas
Par facinus, perit humana sub imagine mundi
Conditor ipse, cauum cœli qui sustinet axem.
Terra, quid auctorum sceleris vestigia portas?
Auctorem cognosce tuum, date signa doloris
Sydera, damnatus iuuenis sub iudice falso.
Adiutore carens, inter furibunda relictus
Agmina, solus, inops, plantas, caput, ora, manusq;
Saucius, & duro traiectus pectora ferro,
Vnica desertæ soboles, spes vnica matri
Heu moritur, virtuti honor hic? hæc præmia dantur
Moribus innocuis? prohibe tua lumina Titan
Abde caput nebulis, aër, precor, indue noctem.
Omnia quæ cœli gremio capiuntur, & ipsi
(Si Deus hic vobis) Mariam miseræ scite cœli,
Et plorate mei mecum crudelia nati
Funera, lugubrem domini cognoscite casum.
Væh populo, patribusq; tuis, sanctißima quondam
Nunc scelerum sentina, Sion, tua crimina quantis
Te implicuëre malis, vnum quot funera funus
Parturiet, lux vna omnes pessundedit annos.

Nate Dei, qui fers humana piacula solus
Me affligi simul, atq; tuos sentire dolores
Cogit amor, natura iubet, mihi ferrea plantas
Spicula, mortiferæ penetrant mea pectora sentes,
Cordaq; dilaniant, miseros vix sustinet artus
Spiritus, atq; vtinam tecum mihi, nate, liceret
Afflictos finire dies, & cedere vita.
Omnia te nobis melius præsente ferebam.
Sed postquam te liuor edax, & auara cupido
Oppressere, nihil superest nisi triste, & amarum:
Nulla meis sine te solatia, nulla voluptas
Rebus erit, tecum pereunt mea gaudia, tecum
Omne meum solamen obit, suspiria tantum
Singultusq; mihi sine te & lamenta supersunt.
Ah quàm dulce foret matri, si viribus vsus
Nate tuis propriæ fugeres dispendia vitæ.
At postquam pietas, & inenarrabilis ardor
Tanta pati, tantoq; premi te pondere cogunt
Esto mei saltem memor, & miserere tuorum
Quos moriens inter tam sæuos deseris hostes.
Postq; tuos matrem reditus, mi nate, reuise,
Atne adeò magni teneat te cura parentis,
Et tibi desertæ subeant obliuia matris:
Aduentus sperare tuos concede parenti,
Atq; tuos iterum vultus, atq; ora tueri.
Hæc mihi spes lenimen erit, curasq; leuabit
Hæc fides, oro ne post tua funera linquas
Suspensam me, nate, diu, sed te ocyus ipsum

Redd

Redde tuis, hoc materno da munus amori.
Spes est longa dolor, promissaq; munera amanti
Expectare diu labor est, & pondus iniquum.
Hactenus etsi me casus timor iste futuri
Ambiguam premeret, tua quae tamen ora licebat
Cernere, me vitae nunquam taedebat & omnem
Tollebat tua sola salus mihi cognita curam,
Vita mihi semper posthac inuisa futura est,
Nulla dies lachrymis vnquam, gemituq; carebit,
Et viuam moriens, erit & vita ipsa sepulchrum.
Sola domo incerta lucem pertesa latebo,
Propterea prohibe istius me, nate, teneri
Exilio vitae, finemq; impone dolori,
Atq; dies praecide meos, neu desere matrem
Hostiles inter turbas, plebemq; cruentam.
Ad nostros vbi victor auos sub nocte latentes
Veneris, ore meum iubeas saluere nepotem,
Illum ad me duc nate precor, tecumq; resurgat.
Interea ipsa tuos comites solabor, & istos
Ne nimium casus timeant studiosa rogabo.
Talibus aegra parens ad natum vocibus vsa est.
Haec lamenta solum mouere tremoribus, Alpes
Expressere metum, collisaq; saxa per auras
Terrifico strepuere sono, Titania lampas
Occidit extemplò, medioq; expalluit axe.
Astra simul solemq; dies amisit, Olympum,
Aequora, tellurem, subita nox abstulit vmbra.
Ipsa repentinos rerum natura tumultus

Admi-

Admirata caput circumuertebat, & orbem
Perlustrans, tantorum operum discernere causas
Non valuit, sacrosq; leuans in sydera vultus
Numina mutato dixit mea regna lacessunt
Ordine, grande aliquid tantis elementa fatentur
Motibus, aut superos iterum discordia vexat,
Aut opus immensum cœlo Deus euocat, ingens
Insolitumq; aliquid certè hæc portenta loquuntur.
Signa dedit tellus (vtinam benè vertat) & astra.
Hæc ait, attonitæ cæca caligine gentes
Mersa sub æternam timuerunt sæcula noctem.
Fletibus his aderat iuuenis, qui sponte relicta
Coniuge, dilecto voluit comes ire magistro,
Hunc igitur cùm iam traheret suspiria Christus
Vltima, & vrgeret supremus anhelitus ora,
Singultire videns fleuit, paulumq; leuatis
Luminibus, comitum dixit charissime salue,
Quem neq; blanditijs potuit mollire voluptas,
Non terrere minæ, non inclinare labores.
Nunc habeo grates, referamq; fideliter olim,
Quòd mea prætuleris viridi consortia vitæ
Solus, & in casu comes es mihi solus acerbo.
Morte premor, dare postremis mandata loquelis
Paucæ sinor, fuit hæc licuit dùm viuere, nobis
Sed posthac tibi mater erit, tibi namq; relinquo
Et curam & nomen nati, seruabis amorem
In matrem sobrine meum, possessor & hæres
Ipse meæ pietatis eris, per saucia testor

Brachia,

Brachia, per plantas, capitisq; asperrima serta,
Huic miseræ fer opem viduæ, mox fronte parumper
In Mariam versa, tua sint hæc pignora dixit,
Hic, mulier, tibi natus erit, solabitur ægram
Atq; operam rebus dabit officiosus agendis.
Viue, nec aduersos inter te desere casus.
Nec fugias mala nec quæras, venientia ferto.
Sic fatus posuit faciem, & tum fronte loquentis,
Pallida, confusus lachrymis cruor, ibat in ora.
Talibus admonuit matrem sine nomine matris,
Ne Materna pium laniaret viscera nomen.
Suscepit iuuenis gratè, matremq; amitamq;
Et satis officio fecit nati atq; nepotis.
Donec perfidiæ crescens audacia passim
Castra Dei, genus electum, peregrina coëgit
Littora, & ignoti noua regna inuisere mundi.
Tunc omnes patriam, Solymos liquere penates
Morte, vel exilio pulsi, robusta diserti
Tum Stephani pietas inter volitantia saxa
Enituit, templi præceps Iacobus ab alto
Culmine deiectus, fractis ad marmora membris
Testis, & exemplum fidei immortale reluxit.
Post longos tandem gemitus, post funera, natum
Prima resurgentem vidit, nam conscius ipse
Materni mœroris, auos vbi traxit ab orco
Manè sub auroram, ingenti cum luce parentis,
Tecta subingrediens, quid tot singultibus, inquit,
Chara parens, quid te fletu consumis acerbo?

En tua progenies adſum, mecumq; nepotis
Vmbra tui, cognoſce manus, veteremq; figuram
Oris, & iſta tuis mea membra ſimillima membris,
Cur tantos noſtro ſparſiſti in funere planctus?
Ipſe tuas grauius voces, animiq; dolorem
Quàm tormenta tuli, ſed iam aſpera cuncta peregi,
Nil ſupereſt mortale in me, nil triſte relictum.
Vicimus infernos gentemq; ſubegimus atram.
Pone metus, curaſq; parens, hilariq; beatam
Fronte diem celebra, paruo poſt tempore mecum
Immortalis eris, ſceptrumq; tenebis Olympi.
Sic fatus, ſubitò tenues diſceſſit in auras.
Hoc viſu rediere animi, vireſq; reſumpſit
Parthenice amiſſas, per eburnea membra cucurrit
Purpureus color, & formæ reuocauit honorem.
Sicut cùm rapido noua gramina perculit æſtu
Phœbus, & egregium calor abſtulit oris honorem,
Si nouus humenti labatur ab aëre nimbus,
Et ſcatebris riget omne ſolum, vetus intrat in herbas
Robur, & agrorum redit inſtaurata venuſtas,
Narciſſi caput extollunt, Peneia ridet
Laurus, & exultant hilares per rura Napeæ.
Ipſa aderat, quùm nube Deus circundatus alba
Iuit in æthercam ſocijs mirantibus arcem.
Et quùm flammiferæ venit ſub imagine linguæ
Spiritus, ingenti reſonans per tecta fragore.
Tum noua pacificæ fidei mandata ferentes
Diſcipuli, Solymis, orbem inuaſere, relictis.

Tempore namq; illo vires atq; arma Quiritum
Humanum vicêre genus, sed inermia Christi
Castra, Deos veteres, ausus imitata Gigantum.
In vidua deserta domo rerum indiga virgo
Coniuge defuncto, natoq; in regna recepto,
Ducebat tristi vitam mœrore iacentem.
Iam charas olim comites Martham atq; sororem
Eurus ad occiduum tulerat sine remige littus.
Propterea amissi quærens solatia nati,
Palladiæ collem dederant cui nomina siluæ
Et loca, quæ curare magis quondam ille solebat
Assiduè, tanquam prolem visura petebat.
Impatiens amor est, maioraq; viribus audet,
Seq; reperturum credit quæ ardentius optat.
Inter Cæsareas arces, Tyriosq; colonos
Et vada Iordanis frontem Carmelus in auras
Tollit, & assiduos latices in vertice summo
Parturiens sylvas, salientibus irrigat vndis,
Atq; supercilio sensim demissus ab alto,
Vltima Carpathium vestigia mittit in æquor,
Alluiturq; fretis Paphia quibus insula diues
Cingitur, & Pharios videt alto à culmine fluctus,
Mons patrum pietate sacer, lateq; priorum
Inclytus hospitio vatum, nam dicitur illinc,
Discipulo ambustam iaciens ex aëre vestem,
Helias ardenti cœlum petiisse volatu.
Illinc perpetuis, ceu missi è fontibus amnes
Relligio, & sacri fluxit reuerentia cultus,

Quiq

Quicquid habent alij montes pietatis ab isto
Ducitur,hac vna plures è vite racemi
Diffusi latè terras,atq; æquora complent.
Hinc Carthusiacis æterna silentia claustris,
Hinc varias Benedictus oues collegit, ab isto
Canabe nodosa tunicas arcêre fluentes.
Lignipedes didicere viri, quiq; arua colebant
Inuia,& assiduo terras ardore calentes,
Et quos Cyriacus de littore vexit Ibero.
Hinc orti, sanctum & summo genus æthere dignum.
Hinc nostri venêre patres, habitacula montis
Culmen adhuc seruat toto apparentia ponto,
Quæ nostri posuere ataui,modò possidet hostis
Barbarus, expulsa solem petiere cadentem,
Arctoasq; domos, & gentis regna Latinæ
Relliquiæ antiqui generis, vatumq; propago.
Huc igitur si quandò quies, vacuumq; negoci
Tempus erat,veniens curas lenibat,& ipsa
Maiestate loci largè oblectata redibat.
Propterea montana viri spelæa colentes
Audito illius fato,sublime sacellum
Apricis posuêre iugis primi, atq; quotannis
Sacra instaurantes, hymnos & tura ferebant:
Namq; ipsi sese,mox vt vulgata salutis
Fama fuit,Christi magnis iunxêre ministris
Fautores operis sancti, sociosq; laborum.
Propterea istorum,longos seruata per annos,
Posteritas iungit Mariæ cum nomine montis

Nomina Carmeli, niueoq; insignis amictu
Perpetuum seruat priscæ pietatis honorem.
His quoq; virgineipenes est reuerentia cultus
Præcipua seruata fide, velut Herculis olim
Sacra Poticigenæ custodiuere nepotes.
Hoc Deus, hoc magnæ Petri qui præsidet aulæ
Pastor, & æternis orbem moderatur habenis,
Sæpius accitis patribus sacroq; senatu
Sanxit, & æra notis signata bifrontibus extant.
Pastor in Antiochi celebres Ignatius agros
Venerat, & sacros Petri sortitus honores
Sancta per Assyrios pascebat ouilia campos.
Iste super mira nascentis origine Christi,
Et teneri studijs æui, vitæq; prioris
Moribus ad matrem dedit accepitq; tabellas.
His adeò incaluit patriæ cœlestis amore,
Obuius vt fatis vltrò progressus, in ipsos
Se tulerit Traiani enses, & in ora leonum.
Quin & defuncti scrutatus corda satelles
Auratis inscripta notis inuenit Iesu
Nomina, sic grauibus dictis, suasuq; potenti
Intima discipuli penetrarat pectora virgo.
Ac si quis Partho missurus spicula cornu
Cuspidis æratæ trahat impellatq; sagittam.

IAmq; propinquabant cani, rugæq; venustam
Crispabant faciem, formæq; inimica senectus
Venerat, at pulchros ætas ne frangeret artus
Lumina ne longo iam caligantia fletu

Induerent tenebras, fierentq; obnoxia nocti,
Dicitur, æternum, matris pro funere, natus,
Talibus alloquijs interpellasse, parentem.
  Magne pater qui me terræ ne regna perirent,
Corpus & humanos iussisti assumere vultus,
Aspicis annoso genitrix vt frigeat æuo,
Deformisq; situ senij tabescat, & annis
Curuetur grauibus, spacium vitale peregit,
Iam satis ærumnas, inopisq; incommoda vitæ
Pertulit, assiduo satis est attrita labore,
Matrisq; eximiæ ratio virtutis habenda est.
Da sceptrum cæleste meæ promissaq; matri
Regna, pater, longæq; diem succedere nocti
Iam videat, mutetq; suos in gaudia luctus.
Et quia nec vitæ labem nec originis vllam
Nouit, & antiquum retinet syncera pudorem,
Maiestate tua dignum non arbitror istud
Tam sanctum tellure pati putrescere corpus.
  Sic ait, & placido postquam pater annuit ore,
In diuersa leues præmisit regna ministros,
Qui comites olim vitæ mortalis in vnum
Colligerent, matrisq; illos ad limina ferrent,
Obsequium dominæ, tumuloq; extrema daturos
Officia, & celebri ducturos funera ritu,
Ipse ferens textam phœbi de lumine vestem,
Claraq; bissenis matri diademata flammis
Nazareth ex alto petijt non solus Olympo,
Nam regem comitata suum cœlestia passim

Agmina solennes fecêre per aëra pompas,
Et festam duxere diem, veterisq; nouaeq;
Legis, & ex omni volitabant ordine turmae.
Antè alios Dauid, & murice clarus & auro,
Argutam plectro cytharam pulsabat eburno,
Et veteres ducebat auos, cupidusq; videndi
Virgineos obitus celeri per inania lapsu
Ibat, & æthereo mulcebat nubila cantu.
Ceu cùm fata gemens cygnus vicina canoro
Gutture, & extrema canit ad sua funera voce.
Ponè sequebantur vates, coma fusa per auras
Nabat, & in tenui ventus ludebat amictu.
Parthenice angusto recubabat fessa cubili
Et lachrymans requiem orabat, finemq; laborum.
Progenies igitur diuorum astante corona
Sedit, & aegrotam sic est affata parentem.
Alma parens mecum diuturna pericula quondam
Et sine me perpessa tribus mala plurima lustris,
Credideras forsan, citius me nostra daturum
Regna tibi, quia mater eras, humana volebat
Hoc pietas, & amor praeceps, lex altera cœlo est.
Nos etenim lento pœnas & praemia semper
Cogimus ire gradu, meritis vt praemia crescant,
Et vitare grauem nedum solertia poßit
Verum & segnicies pœnam, clementia summi
Tanta patris, tali humanum genus arte gubernat.
Haec mora longa fuit pietas & gratia maior,
Semper enim tibi creuit honor, tua gloria semper
At

Aucta magis, iam prima sibi loca vendicat inter
Spirituum sanctos cœtus in vertice mundi.
Nam quò quisq; magis sortem patienter acerbam
Pertulerit viuens, tantò sublimius ibit
Orbe alio, patriæq; magis vicina tenebit
Tecta meo. felix igitur cui victa voluptas
Terga dedit, longi quem non fregêre labores.
Humanæ spacium vitæ componere fas est
Hippodromo, celeres per quem rota feruida currus
Voluit, & assiduo concretus puluere sudor
Membra virûm tepido reddit deformia limo,
Ambigui rerum euentus, suspiria longo
Cum gemitu, lachrymis turgentia lumina, pallor
Plumbeus, exangui tristes formidine vultus:
Cura vigil, labor ossa domãs, dolor anxius omnem
Sollicitant hominum vitam, terãq; mariq;.
Obijciunt sese paßim, prudentia frenis
Talibus humanos ausus diuina coërcet,
Tranquillamq; negat pacem mortalibus ægris,
Eneruare solent securas otia mentes,
Et vitijs vmbrare animas, vt puluis aquoso
Imbre coit, leuibusq; rapi iam nescit ab Euris.
Sic aduersa premit sensus fortuna rebelles,
Et cogit parere Deo, morbosq; latentes
Pellit, & ardentes in pectore mitigat æstus.
Vt sale conspersa longos seruantur in vsus
Viscera, nec lædi saniе, nec tempore possunt,
Sic duris animi rebus formantur, & omnem

Abijciunt pestis causam, sors aspera tutum
Præbet iter, via sydereas hæc ducit in arces.
Hac rate feruentes pelagi superenatat vndas
Qui petit æterni portus & littora regni.
Vidisti qui me casus voluere meosque,
Communi exilio pulsi, varijsque per orbem
Supplicijs acti sorte exercentur iniqua.
Et nunc extremis Gallorum finibus exul,
Martha sororque latent, quas implacata malignis
Gens odijs vento exposuit pelagoque minaci.
Ipse dedi faciles cursus, Euroque secundo
Per Rhodum, & Cretæ fines, & Neriton altam,
Scylleumque fretum, Tyrrhena per æquora vectas,
Littore longinquo exposui, quà Gallicus altum
Illabens Rhodanus, Cyrneas diuidit vndas.
Hactenus hæc, iam tempus adest, vt inertia vitæ
Pondera deijciens, cœlum supremaque mundi
Regna petas, & promisso potiaris Olympo.
Hæc genitus, læto genitrix hæc reddidit ore.
Nate diu expectate mihi multisque vocate
Supplicijs, tandem exilio finem, atque labori
Pone meo, cur tantum, oro, mea gaudia differs?
Sed tamen antè tuos isto quàm corpore migrem
Da videam fratres, stygiosque hinc eijce manes,
Ne mihi tartarei vultus, tristesúe figuræ
Horrorem incutiant mortis, gelidumque timorem.
Nec dum finierat, quom iam duodena per auras
Læta cohors aderat, Cilicum reuocatus ab oris

Hic erat à Graecis, alius trans Pelion, atq;
Tethyos Euboicae fluctus, Minoiaq; arua,
Et mare Carpathium, sitientibus alter ab Indis,
Alter ab Aethiopum siccis translatus arenis
Transq; domos Arabum, rubi trans littora ponti.
Ille per Europae populos à gente latina
Transierat, veniens Siculos Pelopisq; penates
Phoebeamq; Rhodum, sparsasq; per aequora terras.
Mox animos, Erebi quot erant per tecta, per auras,
In caecum Deus ire chaos mandauit, & altis
Immergi tenebris, atq; intra tartara claudi.
Tum niueam mentem domibus dissoluit opacis,
Et super iniecit tulerat quae dona parenti.
At gelidum tepido iacuit sine sanguine corpus,
Splenduit aethereo mens immortalis amictu:
Cui superûm mirata cohors arridet, & altis
Gaudia scintillant animis, dominamq; salutant.
Insonuere poli, longeq; auditus ab alto
Concentus, mixtumq; melos, pars ocyus acta
Clarius & cantu latè resonabat acuto,
Tarda ibat grauiore sono, Qui sydera voluunt
Nunc gelidum versus Boream pigrumq; Bootem
Nunc austros contra, caeliq; latentis ad axem
Cursibus assiduis orbes, qui lucida paruo
Circuitu versant in summis orbibus astra,
Hi quoq; concordi vocum discrimine carmen
Immortale dabant, tellus, mare, risit & aër.
Ipsa sinu matrem proles complexa per altos

Aëris ascendit tractus, iuxtaq; paternum
Adlauam solium sublimi in sede locauit.
Intereà mißistrato imposuere feretro
Solliciti exanimum corpus, gremioq; dederunt
Vallis, vbi magnum mundi & generale futurum
Iudicium, & tali signârunt carmine marmor.
Parthenicæ diuûm Dominæ, matriq; Tonantis.
Terga feræ Titan Nemeææ extrema tenebat
Fulgentem cratera inter, claramq; coronam
Verum illud, nati imperio, post tempore paruo
Ablutum Iordanis aquis, terræq; resecto
Pondere, & ardenti vestitum luce, nihilq;
Iam mortale tenens, celeres in sydera diui
Tollentes iterum, menti imposuere beatæ.
Ipsa tenens sceptrum, & nitido diademate fulgens
Cincta caput, terras amat, atq; vocata fauorem
Impluit, & cœli lucentibus imperat astris.

Eius

EIVSDEM BAPTISTAE AD DIVAM VIRGINEM PRO RECIPIENDA sospitate post febrem acerrimam, votum.

D tua confugio supplex altaria virgo,
Et fero nocturnas in tua templa preces.
Tu nostros etenim potis es depellere morbos,
Aegraq; detepido membra leuare toro.
Te Deus & terrae fecit coeliq; potentem,
Et tibi Cocytus, cum Phlegethonte subest.
Signa tenes regni, fuluum caput induit aurum,
Virgineam decorat regia virga manum.
Albicat intactum niueo velamine corpus,
Et tenuem pingunt aurea mala togam.
Aurea non sterilem demonstrant mala puellam,
Indicium candor virginitatis habet.
Haec duo significant, quamuis natura repugnet,
Quòd paris illaesa virginitate Deum.
Lucida bisseno tibi frons innectitur astro,
Atq; sedes alto glorificata throno.
Solemicant humeri fulgentibus vndiq; flammis,
Et niueos vestit candida luna pedes.

Maxima

Maxima spirituum legio tibi seruit,& vltrò
Cœlestes volitant ad tua iussa chori.
Tu nostros igitur potis es depellere morbos,
Aegraq; de tepido membra leuare toro.
Cerne meos ergò gemitus,miserere dolorum,
Non licet afflictas dißimulare preces.
Luce gemens iaceo,resonant suspiria nocte,
Totaq; continuus tempora languor habet.
Arida conuellit feruens præcordia febris,
Et Phlegethontæo me coquit igne focus.
Renibus Aethna subest.Boreas incendia flatu
Suscitat,immensus deuorat ossa calor.
Aret & exusto tabescit lingua palato,
Siccaq; compreßis faucibus ora tacent,
Fessus hiat pulmo,tenuem vix attrahit auram,
Raucaq; languenti guttura voce sonant.
Flagrat dira sitis,quam non extingueret Hebrus,
Cùm gelido hibernas colligit amne niues.
Soluitur in cineres exhausto sanguine corpus,
Et parat arsuro tabida membra rogo.
Aeger,solus,inops,aliena ignotus in vrbe
Conqueror,& mecum tristia fata gemo:
Auxilium medicina negat,natura dolori
Cedit,& amisso robore victa iacet.
Non me Phillyridæ possunt,non Phasidos herbæ
Soluere,non Coi prouida cura senis.
Non mihi Circæum carmen,non Pæonis artes,
Non pariet Delos,non Epidaurus opem.

Qualis in æquoreo puppis quassata tumultu
  Cùm bibit admissum scissa carina fretum.
Talis ego immensa morbi sub mole sepultus
  Non procul extremum suspicor esse diem.
In scopulum fracta si quis rate pulsus ab vndis
  Expectet nautæ prætereuntis opem.
Viditvbi lato nullam prodire salutem
  Aequore, sopit iners tristia corda gelu.
Sic mihi qui non sum medica sanabilis arte
  Opprimit exanguis pectora mœsta pauor.
Ad superos clamo supplex, & numina planctu
  Sollicito, diuos in mea vota voco.
Sed te præcipuè diuorum maxima virgo
  Mitis in humanum quæ genus esse soles.
In nos magna tui sunt exprimenta fauoris,
  Et pietas omni iam tua nota loco est.
Erue me tantis igitur regina periclis,
  Et laceræ sparsas collige nauis opes.
Mox vt liber ero Lauretia templa reuisam,
  Et tibi de nostro carmine munus erit.
Carmine persoluam grates, & carmine laudes,
  Carmine diuinum testificabor opus.
Hæc mihi diuitiæ quamuis mihi paupere vena
  Castalio tenuis riuus ab amne fluat.
Ter tibi lucentes sacrum ponetur ad aras,
  Iunctaq; cum dulci mystica liba mero.
Et tua progenies duplici sub imagine sacrum
  Fiet, & hæc nostræ causa salutis erit.

Eiusdem

EIVSDEM BAPT[I]STAE MANTVANI A[D] VIRGINEM MARIAM pro extinguenda pestilentia, Oratio.

Alma parens nostris toties pulsat[a] [que]relis,
Si tibi vox forsan nostra importu[na vi]detur,
Da veniam, pietas in nos tua tam [...]
Cognita præteritis in spem nos erigit amplam,
Et leuat ægrotam verba in male condita vocem.
Tu quoscunq; vides duros incurrere casus,
Seu terris fortuna minax seu sæuiat alto,
Cum tua confugiunt ad dulcia Numina, semper
Non secus ac natos indulgentißima Mater
Suscipis, & placidis miseros complecteris vlnis.
Cum Deus inspiceret quædam mortalibus astra
Cruda nimis, quæ sæpe homines vexare solebant,
Nos miserans te stellifero præfecit Olympo,
Vt tua tam grauibus fieret clementia quædam
Temperies stellis, & vim frænaret acerbam.
Nos ergò in tanto positos discrimine Mater,
Si cœlum influxu nos hoc affligit iniquo,
Aspice nos illo quod spem facit omnibus ore.

To[...]

Postquam pressit inops steriles penuria campos,
Sic hominum genus infectum est: Sic redditus æger
Corpora venifluus qui permeat omnia sanguis,
Vt subita sit nata lues, & tabida virus
Pestilitas crudele ferens per rura, per vrbem.
Qui modò sospes erat, subitò, velut ense vel arcu
Saucius amittit vires, stratoq; recumbit.
Febris vt exarsit, totos perlabitur artus
Squallor auernalis, languet caput, æstuat hepar:
Amissa cor lege tremit, graue pectus anhelat,
Aret lingua, sitis flagrans desiderat Hebrum
Bystoniasq; niues, gelidamq; Boristhenis vndam.
Conatu inualido tentans Natura venenum
Vincere lethæas depellit ad inguina glandes,
Et longinqua onerat pulso emunctoria tabo:
Ars si quam promittit opem, mentitur, inane est
Auxilium. Spes illudens in funera transit.
At neq; cùm vita in tenues euanuit auras,
Ita superstitibus minus execrabilis hydra est.
Et moriens æger, tecta incestata, relinquit,
Et vomit occultæ, dum spirat, in aëra mortis
Semina, mox raptura alios. Sic noxia serpit
Pestis, & incautum potat contagia vulgus.
Sic homines in fata ruunt. Sic tota sepulcris
Terra olet, exhalant inhumata cadauera tetrum
Nidorem, nubesq; natat funesta per auras,
Morsq; nube latet stygium spirans aconitum.
Vrbs exhausta silet, nulli per compita cantus.

Lætitiam vox nulla sonat, præsentia fati
Attonitos reddit, facit ora infantia mœror.
Non animant digiti Cytharas, non organa venti.
Et sopita silet laxis lyra phagina neruis.
Tibia non celebrat triuialia festa, per ipsas
Herba vias populis non prætereuntibus orta est.
Si qui se incolumes credunt, per rura feruntur
Soliuagi, fugiunt cœtus, commercia vitant.
Atq; quod est homini proprium, conuiuere nolun
Ergò fatiscentem tanto sub pondere cymbam
Alma parens miserare, manus extende, tuorum
Sume patrocinium, nostrisq; occurre pericli
Eripe ab interitu populum tua signa sequentem.
Nec sine fidentes tibi tali occumbere fato,
Si tamen hæc nostrum scelus infortunia fecit
Et Deus ex meritis in nos hunc fulminat ignem:
Nec venit ex astris, tua nil tutela videtur
Imploranda minus, quandò tu enixa Tonantem
Es potis illius rancorem extinguere, & iram.
Ipse tuo nostræ spolium de sanguine formæ
Et corpus mortale tulit, non horruit alui
Claustra angusta tuæ, non abnuit vbere pasci
Atq; sinus haurire tuos, gremioq; foueri,
Et tua sæpè suos extendere ad oscula vultus.
Ergò preces regina meas, mea vota secunda,
Atq; tuæ sancto decoratam sanguine gentem
Prolis, in his tantis regina doloribus audi,
Me quoq; qui duco genus à Carmelide terra,

Cuius eras viuens olim studiosa, propinqui
Sæpè ferens gressus per opaca silentia montis
Ne precor auertas, & ne contemne rogantem
Ad tua templa nurus, cùm nos de Syrtibus istis
Erueris, venient solennia dona ferentes.
Ad tua templa viri, cùm tam crudele venenum
Abstuleris, venient sacrum Pæana canentes.
Hos quoq; quando nihil melius dare possumus, hymnos
Fronde coronatas tibi suspendemus ad aras.

FINIS.

BAPTISTAE MANTVANI CAR melitę Theologi

PARTHENICES SECVNDAE Liber primus.

AD MAGNIFICVM DOMINVM BERhardum Bembum Patritium Venetum & Iureconsultum peritißimum.

Eatiſsimæ virginis & mar Catharinæ vitam nuper Ro dum tu apud innocentium Po Max. pro Rep. tua ſplendi oratoris munus obires, her carmine complexus ſum. Opuſculum vt videtur pium magis quam elegans, & im turum potius quam præmaturum. Nam me te charitas tuis in me beneficijs excita, dum deſide

desiderio nimis ardenter satisfacere cupit, prætermissa diuturnæ limæ diligentia & labore corrigendi, præcipitauit editionem. Sed age placeat celeritate, si non placet eloquio. Quadraginta enim & nō amplius diebus opus absolutum est, dum propter æstiuum iustitiū, negocijs intermissis, curamus ocia canicularia salubriter cū aliqua studiorum fruge transigere. Tibi igitur vir præstātissime liberisq; tuis, libellus iste dicatus est antè tibi debitus quam conditus. Muneris tenuitatem poterunt excusare, meus ingens animus & curta supellex, animi tui modestia ac summa liberalitas, quæ ab amico paupere xenia preciosa nō expectat, & de hoc hactenus.

Miror profectò nec parum miror, de hac tali ac tanta Virgine in cuius laudes tota catholica certat ecclesia nullam ab Eusebio Cæsariensi Episcopo, cum de illis temporibus agit, fieri mentionem. Crediderim id accidisse diabolo procurante, & tanti viri cognitiones aliorsum flectente, dum sanctissimæ Christi martyris immortali gloriæ titulisq; sempiternis inuideret. Sed quod ille sanctitatis ini-

H 2 micus

micus & publicus hostis innocentiæ, fraud
lētia sua prohibuit chartis inscribi: Deus pr
bitatis auctor, & assertor sua prouidentia
luit fidelium cordibus annotari. Nulla en
virgo post illam incomparabilem virgine
quæ est Dei mater & hominis, hanc, opini
sanctitatis, antecedit. Nominis eius ethimo
gia deprauata est à quodam, qui eum libr
composuisse dicitur, cui legenda aurea titu
est. Fuit enim vir ille iudicio meo pius qu
sed nequaquam satis literatus, pius inqu
quòd diuina congesserit: illiteratus verò q
niam græcis vocabulis latinam, latinis gra
hebraicis mixtam, nulli veram, omnibus c
fusam, obliquam, contortam, falsamq́; de
rit interpretationem. Atq; ita sanctorum
mina dum illustrare putat, sua delusus, v
gnorantia, vel impudenti temeritate redd
obscuriora, & nisi putaretur peccasse per
peritiam, putari posset de impietate co
nandus, vtpote qui sacrosanctam Christi
gionem rectæ interpretationis inuersione
luerit cauillari, & n ominũ pturbatione sa
illudere, fanatico et somnianti similis mõst
verbo

verborum deliramenta confinxit, quæ neq; ipse qui per Labyrinthum tenebrosæ suæ ignorantiæ circumactus nenias illas balbutiebat, intellexit, adeò delirus, adeò incompos sui, vt nesciret etiam se nescire quæ diceret. Quam si fortasse cuiquam plus æquo videbor excandescere, precor mihi veniam non negari si mereor, nam cum considero hinc factum esse, vt sanctorum vitæ contemptui pateant, vt sine risu vel stomacho legi non possint, & eorum gesta summa veneratione dignissima scriptoris vitio sic esse deformata atq; dehonestata, vt ab homine latino, quantumuis religioso videantur indigna, quæ legantur, si ægrè fero, si damno, si conqueror, habere me puto indignationis iustæ materiam. Debuit ille vir id munus omittere, quid ad imperitum non pertinebat, vel peritos aliquando consulere sicut prudentem virum decebat, vel prius discere quàm docere, nedum ordine præpostero vult esse magister; antequā discipulus, nauci hominis nomen incurreret, sed fortasse putans errorē intelligentiæ pię voluntatis vmbrare prætextu, factus est in vtroq; reus, & intellectu atq; vo-

luntate deficiens, sibi ignominiam, sancti
iuriam, fidei iacturam, simplicibus ignora
am, doctis nauseam parturiuit. Nō igitur
tharina vniuersorum ruina sicut ille fabul
est interpretatur, sed vel à catharos, quo
purus, vel à catharizo purifico, vel à cat
defluo, vel à cata & ryax, quod est riuus
illa deflectitur. Legimus enim apud Plin
Hipponem Aphricæ oppidum cuius Epi
patum tenuit Augustinus Episcopus, à G
cis Catharitum appellari, quod riuis & a
esset irrigua.

Quoduis horū dixeris, rectè dixeris. Ve
semper cū agnoscuntur in omnib. amplec
da, ac in huiusmodi nominibus, cum ve
latet, ad verisimilia quæ linguæ alicuiu
ritiam sapiant, ab interprete confugien
est, cauendumq; ne istius exemplo, velut
somnia vanæ fingantur species, vt nec pe
caput vni reddatur formæ. Sed iam satis de
superq; dictum. Et vt totam Parthenic
priusquam perlegas vno summa-
tim legas intuitu, breue subijcia-
tur argumentum.

Sebasti

SEBASTIANVS MVRRHO COLMARIENSIS GERMANVS, REVErendißimo in Christo Patri ac Domino, Domino Ioanni de Dalberg VVormaciensi Episcopo, Domino suo obseruandißimo, S. P. D. seseq́ commendat.

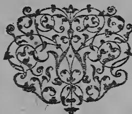
Lato excellentissimæ doctrinæ vir, & ingenij acutissimi peneq; diuini, quadrifariam nobilitatis nomen diuidit ac discernit tā doctè quàm peritè. Primum his nomē illud celebre distribuens, q claris, bonis, iustisq; maioribus orti. Deinde his quorū parentes Principes, potentesq; fuere. Tertiò verò eos nobiles vocat, quorum sint Aui fama et opinione celebres, vtpote qui ex certaminibus olim coronas reportarint. Quartum verò & in his præstantissimum, cum quisquam per sese animi magnitudine, ingenuitateq; præcellit. Quamuis, optime Præsul, non solùm tribus pręfatis generibus, & clarus et præcellens existas. Quarto tamē cū cęteros tū teipsum supare contendis.

contendis. Nam quàm beneficus liberaliq; in
genio in me fueris enarrare nequeo: Nullis e
nim meis meritis, nullisq; officijs motus a
mi tui ingenuitatem in me demonstrasti, d
nuper me in conspectum Illustrissimi Princ
pis, Philippi Palatini Rhen. q; Comitis, m
me ac ineptum deduceres & collocares,
suis egregijs Principeq; dignis moribus,
humanitate ductus, & regio vultu corpor
gestu, me placidè audiens, ac pro rei con
ne respondens, officio functum, hilaremq
hos, à quibus missus fueram dimisit, nec
humanitate cõtentus me in ædium quoq;
rum penetralia duxisti in Bibliothecam
egregiam Latinarum, Græcarum, Hebr
rumq; litterarum officinam, omniumq;
larum diuersorium. Ac mox è nidulis co
educens tuis manibus sacratissimis, as
meo præsentare dignatus fuisti, feci tum
pudẽter duos postulans codices: Latinum
alterum Hebreum, vt eos vsui mihi com
dares, quos inter maximas tuas occupa
per Iacobum Vvimphelingium Sletstat
ad me destinari fecisti, qui iam apud me
veter

veteribus (vt Cicero ait) amicis residet, pro his, optime Pontifex, immortalibus tuis beneficijs, nullo vnquam tempore à nostra memoria delendis, quid dignũ referam nescio, quamuis maximè gratificari desiderem. Iubet enim Hesiodus (Cicerone teste) maiore cum fœnore beneficium redire debere, agros vt imitemur fertiliores. Quod etsi minimè facere possim, statui tamen (vt & promisimus) commentationes quas in Baptistæ Mantuani Poëtę illustris in viam clarissimæ virginis Catharinę poëma scriptum, confecimus, tuo nomini dedicare, in quibus etsi nequaquàm Poëtę pręstantiam elucubramus (nam quis Poëta digna dicere posit?) monstrauimus tamen quo pacto melius in lucem hominumq; conspectum prodire valeat. Accipito igitur id munus ab eo, cuius tibi animus, corpus, facultatesq; omnes deditæ obligatæq; sunt, nam nullo alio genere beneficus esse possum, quàm eo quod Plato summi ingenij philosoph' in disciplinis liberalibus imbuendis illustrãdisq; collocauit Velim enimuerò si quid laude dignum gessimus tuo id auspicio adscribi, sin dedecus merui

H 5 mus

mus & opprobria, omne id mihi imputetur, d
vel tu me παραφράστην diligas, inq; familiari
tuorum grege colloces. Vale pientissime
Pontifex. Ex Colmaria. xx. Ianuarij.
Anno salutis Millesimo quadringentesimo Nonagesimo quarto.

ARG

ARGVMENTVM
Poëtæ in Parthenicen secundam.

CATHARINA virgo Aegyptia, Alexandriæ nata, Costo patre, qui fuit ex Lagidarũ familia, sub Maximino Orientis præfecto vel sub Maxentio Maximiani filio passa (nã de auctore pasṡioins ambigitur, sed omnia ferè exemplaria quę leguntur in ecclesijs Maxentium habent) superatis & ad fidem conuersis quinquaginta disertisṡimis Oratoribus, causam Christi tutata est, diu squalore carceris afflicta, longa inedia macerata, durisṡimè cęsa, tandem post vxoris regię & Porphyrij ducentorũq; militum conuersionem, confractis rotarum machinis, decollata lac fudit pro sanguine, corpus eius, in Sinam montem Arabiæ, deportatur ab angelis.

ONSTIDIS agreßi pugnam, tormẽta, rotasq;,
Atq; triumphato victricia bella tyranno,
Detegimus fraudes, & numina falsa Deorum.
Sancta faue virgo tenuem cui carminis orsum
Pangimus, & vento venias ad vela secundo.

Veridi-

Veridicos cantus non ex Helicone vetusto
Porrige, sed Christi sacris de fontibus haustos.
Da mihi non hederæ, non lauri vimine textam,
Sed qualem tu diua geris de fronde, coronam
Arboris Eoæ, medio quam legimus horto
Spargere fœlicem ramis vitalibus vmbram,
Et Paradisiaco nobis aspiret ab orbe
Vera Dei soboles, æterna potentia patris.
Orbe soporato tellus Aegyptia noctem
Roriferam induerat, mersusq́ sub æquore, Titan,
Hesperio, cœli nitidos accenderat ignes,
Et niger attollens humentem Scorpius ortum
Stringebat iam rura nouis effœta pruinis,
Cùm Iouis imperio volucres Cyllenius alas
Sumpsit, vt ex toto veteres Memphitis in agros
Cogeret orbe Deos, qui maiestate relicta
Iam sua cedebant nostris altaria sacris,
Inuitaq́ iugum Christi ceruice ferentes
Nulla dabant responsa palàm, sed cæca malorum
Semina iactabant, tacitoq́ in pectora lapsu
Intrantes humana, dolos & operta venena
Gentis ad excidium nostræ inspirate solebant.
Quale per insidias gerit inter ouilia bellum
Nocte lupus, facta pedibus scrobe limina subter.
Tunc ferus Ausonijs Mauors noua gentibus arma
Suadebat, ferrumq́ graui versare tumultu,
Ocia lucanis dum Maximianus in hortis
Dùcit, & in regem dum res Romana reuerti

Cogitat, extinctis regni consortibus, vnum.
Tunc Hecates motus furijs Maxentius, artes,
Vertitur ad magicas, veterumq; ad sacra Deorum,
Instaurat delubra, nouus scrutatur aruspex
Exta, scelus tentat, quo non crudelius vllum
Legimus à prima nascentis origine mundi.
Viuentum grauidas matrum secat ensibus aluos
Immatura trahens stygijs quæ destinet aris
Pignora, funestos docuit Proserpina ritus.
Inuida crescentis fidei successibus omnem
Hæresibus sacram legem Tritonia Pallas
Implicat, & veris fucat mendacia dictis.
Mixta choris iuuenum Venus illecebrosa repugnat
Virginibus sacris, moresq; irridet honestos.
It Veneri Bromius comes, & Silenus, & ipsæ
Castra Mimallonia vino redolentia Bacchæ.
Atq; Dionæos furtim per tecta liquores
Iam sine pampineis thyrsis & lyncibus Euan
Mittit, & occultos accendit in ædibus ignes.
Inuoluebat opum studijs Saturnia Iuno
Corda virûm gemmis, fuluiq; numismatis aura
Merce peregrina, tunicis ardentibus ostro,
Sollicitans animos hominum, priuatus Olympo
Phœbus & ignifero curru, pice nigrior atra
Versus in Æthiopem, fidibus spoliatus, & arcu
Daphnæa sine fronde miser per mœnia noctu
Ibat, & ablatum virus Pythone perempto
Quod magnus seruabat onix, spargebat in ipsos

Nobilium

Nobilium thalamos, quo corda imbuta malignis
Artibus armabant animos, hinc orta libido
Imperij, & curis rabies accensa superbis
Regnandi cupidos facile in scelus omne trahebat.
Talibus addictos operis Cyllenius vrget
Ad mœsti Iouis ire domos Memphitica regna.
Est locus Aegypti bifido qua flumine Nilus
Delta facit, Nilus cuius cœlestis origo
Regna per Aethiopum fugiens orientis ab hortis
Ingreditur Pharios septena per ostia fluctus,
Non procul est Styx atra palus, vbi condidit Io
Inachis inuentum fratrem Typhonis Osirim.
Edita non procul est in collibus ora supinis
Pyramidum regio, quarum præciosior orta
Dicitur à Rhodope, cuius præstantia formæ
Tot congessit opes, vt nobilitate sepulchri
Vicerit & reges ipsos. Hic Iupiter olim
Clarus & ignipotens, posito modò fulmine pauper
Squalidus & torua demissus lumina fronte
Dæmonas aduectos angusto suscipit antro,
Atq; sub exesa scabri testudine saxi
Consedere solo. Tunc sic est Iuppiter orsus.
Numina quæ toto terræ regnastis in orbe
Non satis est nostro quod nos Galilæus honore
Exuit, in tantas ausus prorumpere fraudes,
Non satis est, pueris etiam contemnimur, omnes
Nos impunè premunt, in nos conuitia iactant
Caupones, mimiq; leues, scurræq; loquaces.

Falsidicosq́ vocant, ergò hæc indigna feremus?
Nec toties læsi semel vlciscemur? inertes
Sic sumus vt viuos nos non intelligat hostis?
Nos periisse putant, defunctaq́ numina vita
Vulgus ait, tempus veniet cùm turbine tanto
Christigenas Asiæ regnis Libyaq́ fugatos
Inuoluam, properate dies, velociter amni
Currite, ferte cito Machometia tempora cursu.
Interea mentes aliis solabimur ægras
Suppliciis, vna nostras in virgine vires
Experiamur, erit nostri reuerentia forsan
Maior ab exemplo tali, Catharina superbo
Nostra supercilio damnat simulacra, Deosq́
Impia subsannat, vultuq́ elata superbo
Non Venerem, non Iunonem, non Pallada, non me
(Tanta est impietas) minimo dignatur honore,
Iuppiter hæc, magno socii fremuere tumultu,
Exiliunt iræ, furiarum incendia surgunt.
Et furor ignitis oculis & fronte minaci
Excandescit, vti rapidis cùm ferrea flammis
Lamina Cyclopum excoquitur flagrante camino.
Iuppiter vt vidit grauibus commota querelis
Numina, sic iterum sumptis sermonibus inquit.
O soboles iucunda mihi plutonia coniunx
Persephone, quando miseri te cura parentis
Sollicitat, cita tartareas descende sub vmbras,
Plutonemq́ roges vnam mihi mittat Erinnem,
Tisiphonen, aut Alecto, diramue Megaram.

Ipete

I pete nata virum, grauibus'q; obnitere verbis,
Scis quibus ille modis poßit, quoue ordine flecti.
Sic pater, hæc responsa dedit Proserpina patri,
O pater, heu frustra furias in tale vocamus
Obsequium, poscit furias sibi tartarus omnes:
Nec satis officio faciunt, vix prima Neronem
Vix Decium fratrem Titi execrabile sancta
De radice genus colubris & verbere duro
Corripit, indomitæ pugnant cum manibus vmb
Vociferant altum lateq; incendia iactant.
Tantus in igne dolor, tanta impatientia flamm
Namq; ea gentiles animas in tartara iactans,
Non finit alterna requie miscere pœnam.
Et modò Romanis thalamos stratumq; duobus
Regibus, imperij qui deposuere labores
In medijs Cocyti vndis componit, & altum
Figit humi puteos, quantum Marpesia cautes
Ingenti vix mole nouem descenderet annis.
Altera Iudæos recutitaq; improba gentis
Semina, quæ postquam letali vulnere Christum
Abstulit, antiqua nequicquam lege superbit,
Curat, & ardentes mergit Phlegethontis in vn
Sæpius Herodes geminos natumq; patremq;
Cædit, & infertat candens in guttura ferrum.
Tertia Christigeras, odijs infensa cruentis,
In vada prærupta celso de vertice rupis
Præcipites Acherontis agit, versosq; per amne
Luctificum trahit hamato per saxa tridente.

Et iacit in flammas, quæ deficientia nunquam
Sulphura depascunt, fumóq; inuoluit & igne.
Sed quid opus pater est furijs, ego iussa capessam,
Fare patris non est fas dissimulare dolorem.
Vade, ait, ardentes quando Maxentius aras
Consulit, imperij cupidus, sub nocte silenti
Hec responsa dato, Nilum pete, sacra Deorum
Restitue, & tanta tibi pro pietate coronam
Accipe, & insignem fulgenti murice clauum.
Sic ait, & natæ pater inclinatus ad ora
Permulcensq; caput dextra, dedit oscula fronti.
Persephone mandata facit, coruiq; figuram
Induit, & tranans auras pernicibus alis,
Præterit Ammonis templum admirabile quondam
Dum Iouis imperium, maiestatemq; colebant
Terrigenæ, à Libycis quod nomina traxit arenis,
Iamq; tenet Syrtes, facit hic breuis vnda vadosum
Aequor, & est ratibus magnis imperuia Tethys.
Transuolat Inarimen æterno ardore coruscam,
Quæ premit ingentem saxosa mole Tiphœum
Iam tenet Italiæ littus, Lauiniaq; arua.
Intrat ad vrbanos strepitus, celsaq; resedit
Tarpeij super arce Iouis, populumq; patresq;
Et tria despiciens fora, post delubra Tonantis
Solis ad exortum Romæ decora alta superbæ,
O caput, ô florens terreni gloria mundi
Dixit, vt excelso tetigisti vertice cœlum
Indigetes oblita tuos geniosq; laresq;

I Atq;

Atq; Iouem & natos, demens ad inania Christi
Tam citò degeneras documenta, fidemq; nefandam
Sic ait, & Petrum quater execrata, columnam
Traiani quæ iuncta foro supereminet vrbi
Inuolat, & coruus iam desinit esse, breuemq;
Se trahit in nebulam, & Maxentia tecta subintr.
Nox erat, & Phœbe gelidis argentea bigis
Collis Auentini summo de vertice tollens
Cornua, lustrabat radijs pallentibus vrbem.
Impius ad magicas redijt Maxentius artes
Combustiq; affert cineres infantis ad aram.
Consulit exta, vocat manes, & numina lethes.
Nacta vias faciles & idonea tempora fraudi
Persephone, commenta sagax insibilat aura
Pertenui, fibrasq; mouens felicia signa
Fingit, & inuoluit regis caput igne corusco
Subridens, alacri saliunt præcordia plausu
Principis, & totam trahit inter gaudia noct.
Iam parat ire viam pelago, iam concipit omn.
Trinacriam, Cretæq; domos, Cyprumq; Rhodum
Quà Zephyris impulsus eat, quà classe Latin.
Vectus Alexandri monstratam annauiget vr.
Egregios prima comites de pube Quiritum
Deligit, & fulget Tyrijs aurata iuuentus
Vestibus, Eois rutilant segmenta lapillis
Et vagina sinu gladios hiacynthina pulchro
Claudit & argentum capulis effulget eburnis.
Septima consurgens roseis aurora capillis
Oceani pulchrum caput extollebat ab vndis

Cùm iam compositis ratibus ventoq; secundo
Littore ab Ausonio soluens Pelusia tendit
Ostia, & illustres Pompei funere campos.
Persephone volat ante, fretum spumantibus vndis
Liberat, & placido facilem facit æquore cursum.
Non Scythicus Boreas illis, non Aphricus auster,
Non oriens Eurus potuit spirare diebus.
Vix sua sublemi crispabat tergora pontus
Applaudens Zephyro, & sceleri se accommodat æquor.
Optimus interea mentis Deus auctor honestæ
Atq; pudicitiæ custos, ne regia virgo
Circumuenta dolis subito labatur, ab alto
Præmonet, & celeri tradit mandata ministro.
Ille per immensos cœli glacialis ab ortu
Labitur anfractus, penetransq; per aurea tauri
Cornua, Pleiadum flammas restingit, & ipsos
Præterit errones septem, triuiaq; sub orbe
Accipit exiles raris ex ignibus artus.
Regia progenies cultu redimita pudico
Inter Socraticos & quos Academia quondam
Stoaq; Cecropijs libros de fontibus hausit
Clausa latet modico pictæ testudinis antro
Atq; voluminibus legum stipata duarum
Abstrusos animo sensus voluebat, & acris
Ingenij vegetas acies figebat in omne
Quod tenebris ænigma latet, mysteria miris
Inuelata modis visu penetrabat acuto.
Quicquid ad ornatum fidei exemplaria sanctæ
Græca ferunt animo vigili condebat, & omnem

 Aßidui

Aßidui frugem studij quaſi fertilis agri
Primitias, quaſi collectum de ſordibus aurum
Et quaſi fulgentes Gangis de puluere gemmas,
Raſaq́ Panchai duro de cortice thura
Roboris, & pinguem torto de caudice myrrham
Ad Christi delubra ferens, cape ſumme Deorum
Munera dicebat, primæ cape dona iuuentæ
Quæ tibi per steriles apis hæc tua colligit agros.
Primus Abel pingui coluit tua numina ſacro,
Melchiſedech panum calathos & cymbia Bacchi
Obtulit, Abraamus dulcem ſua gaudia natum.
At nos ſyncera tibi virginitatis honores
Collectoſq́ pia de ſedulitate legendi
Offerimus flores, noſtra hæc tibi munera ſunto.
Regia dum tales voluit ſub pectore curas,
Et fugiens animo terras, cœleſtia virgo
Cogitat, ecce nouæ lucis micat igneus ardor,
Atq́ repercuſſo paries ſplendore coruſcat.
Auratæ micuêre trabes, micuêre columnæ,
Et ſubitis viſum flammis ardere lacunar.
Nuncius emiſſo nitidis è nubibus ore
Regia progenies, dixit, quia concipis alto
Corde Deum conceſſa tibi conſortia diuûm.
Pone metum, ſecura meas intellige voces.
Ille ego qui Mariæ ſanctas orator ad aures
Antè fui, tibi de ſummo modò mittor Olympo.
Nam tibi poſt illam primi debentur honores
Inter virgineas acies albentia caſtra,
Scis veteres odio lucis ſtudioq́ malignæ

Mentis & imperij vanaq; libidine laudis
Dissentire Deos Christo, & molimine magno
In mores certare bonos, nec posse nitorem
Ferre pudicitiæ, Clymenes corruptor Apollo
Pressit Aristei matrem, nymphamq; Dionem
Iuppiter, Europam, Danaen, Asopida, Lædam
Atq; Lycaonidem, Maiam, Bacchiq; parentem.
Falcifer Oceani natam, Minoida Bacchus.
Persephonen Pluto rapuit, Simoëntis ad amnem
Congreditur Venus Anchisæ, Thetidosq; cubile
Pelleus incestat, rector Neptunus aquarum
Phorcida, Deucalidem fraudis, furumq; magister
Mercurius, Venerem Mauors, & Pallada frater
Polluit, Endimyon vultu, Pan vellere Lunam,
Iasius Cererem, nulla est sine labe Deorum
Progenies: nisi forte suum quæ plangit Osirim
Inachis, arguto pellex Iunonia sistro.
Et tibi virginitas, istis odiosa parauit
Insidias, in te longinqua à Thibridis vrbe
Et coniurata descendunt prælia Memphi.
Nulla sub indigno virtus est principe tuta.
Nulla sub incœsto castis & gloria rege.
Nam vitijs probitas semper contraria pacem
Nescit, & hostiles dextra læuaq; cateruas
Sustinet, illatosq; parat se semper ad ictus.
In virtute labor, sed in ipso certa labore
Dona, fit ex operis merces, æterna resurgit
De sudore quies, & de mœrore voluptas.

Non habet ex omni numero plebisq; patrumq;
Victricem, nisi qui potuit certare, coronam,
Et multis certare datum, sed vincere paucis
Atq; coronari & celebres vectare triumphos.
Quare age surgentes audaci naue procellas
Rumpe, per aduersos aperi tua carbasa fluctus,
Nec flantes horresce nothos, nec murmura ponti.
Irato te crede mari, proramq; patentes
Ad cœli converte vias, reget ipse per vndas
Temonem, velumq; Deus, puppemq; tenebit,
Nec sinet in scopulos fragilem tranare carinam.
Semper Olympiaca terram speculatur ab arce.
Et quoscunq; operi vidit se accingere sancto
Numine præsenti Deus adiuuat, odit inertes.
Pugnam inuade, Deo nihil inspirante timendum.
Nuncius hæc, humili facundia virginis ore
Sic responsa dedit. Vobis ego, numina, grates,
Non si vel totidem linguis, quot dicitur Argus
Luminibus vidisse, loquar, persoluere possim.
Omnia vos homini vitamq; alimentaq; vitæ
Vos datis, & cœli vos aspiratis amorem.
Blanditijsq; rudes ad contemplanda leuatis
Astra animos, & opes vestras monstratis in ipsis
Ignibus & cœli ornatu mundiq; decore
Perpetuo, nostræ ne forte libidine mentes
Se lutea immergant, nequeantq; attollere frontem
Ad cœleste bonum, nostræ vos cura salutis
Sollicitat, nec nostra diu durare potestis
Damna pati, veniamq; datis peccantibus vltro.

Me propè lactentem chariſq; parentibus orbam
Antè puellaris quàm vos agnoſceret ætas
Cùm neq; fabar adhuc vos ſuſcepiſtis alendam.
Propterea nunquam diuis ego thura piandis
Vlla dedi, nunquam fumantia vidimus exta.
Sola Dei mihi cura ſatis, mea, tempore ab illo,
Virginitas addicta Deo, votiſq; vocata
Palma triumphalis pugnæ, qua ſanguine fuſo
Teſtificata thronum Chriſti ſuper aſtra venirem.
Miſcerer q; choris ſuperûm, ſedemq; beatam
Aetherea ſortita domo, regna illa viderem
Aeternis congeſta bonis, viſuq; tuerer
Perſpicuo, quod certa fides ſed nubila monſtrat.
Eſt amor iſte furor, quo tempore ſaucia longo
Nectar & ambroſiam ſitio, tantuſq; medullis
Ardor ineſt, tantus cœli calor oßibus hæſit,
Vt mors nulla queat mihi formidanda videri,
Sed iucunda magis, cur non quæ pertulit Agnes
Ipſa veram? cur non Agathes imitabile fatum?
Lucia, cuius erat neq; mens, neq; fortior ætas,
Vicit, & iſtarum fœlix Trinacria palmas
Vidit. Anaſtaſiæ tellus Romana triumphis
Gaudet, ad iſtarum laudes & præmia curro.
Tu modò qui cœlo frueris diuine miniſter,
Hæc offer mea vota Deo, ſi fauerit, omne
Dulce mihi certamen erit, pugnamq; diemq;
Arbitrio legat ipſe ſuo, ſic fata nitentes
Vertit humi aſſurgens oculos, ſe nuncius albam

Colligit in nubem, sparsis per atria succis
Ambrosiæ, dulci repetiuit sydera cantu.
Iam vada Carpathiæ sulcans Maxentius vndæ
Littus Alexandri & Phariam procul aspicit ar
Atq; ait ô magni salue pars tertia mundi
Aphrica Romanam fausto precor omine classem
Aspice, & auspicijs diuûm mea vota tuorum
Prospera sint, saluete Dei, saluete penates
Indiginæ, quos relligio longæua parentum
Excoluit, sacros venio laturus honores,
Sancta sequor mandata Iouis, ritusq; reporto
Diuinos ad templa Deûm. Dum talia fatur
Præuolat ad portum remis, ventoq; secundo
Cymba leuis, volucrem cursu quæ vinceret Eur
Summaq; vix recto fugiens mouet æquora lapsu
Fama per AEgyptum prætentaq; littora ponti
Nunciat aduenisse rates ex vrbe Latina,
Aduectumq; freto Romani regis alumnum.
Cuncta magistratus, lucem posuere per illam,
Publica, Pellæi priuata negocia ciues.
Festa dies agitur, nitidis vrbana iuuentus
Vestibus & multo testantur gaudia cultu,
Turba coit, pictis oneratur puppibus æquor
Murice vela rubent, radiant aplustria cocco.
Ducitur elato gradiens Maxentius ore
Splendidus & gemmis & multo lucidus auro.
Ausonij Libyciq; simul glomerantur vtrinq;.
Sistra sonant, altis lucent inturribus ignes,

Mœnia fronde virent,& odoro gramine portæ,
Altera lux ortum Casij de vertice summo
Extulerat solem,cum rex iam squalida multo
Templa situ iubet ornari,veteresq; per aras
Purpureos spargi flores,& ritè parari
Danda Ecatombæo quæ sunt animalia sacro.
Christigenæ soliti crudis præda esse tyrannis
Contremuêre metu,& multi petiere Syenen
Thebæosq; lares,& Syrenaica regna
Aethiopumq; domos & littora gentis Erembæ.
Sicut vbi mites aquilam videre columbæ
Nare per aërios tractus,nec pinguia rura
Nec placidæ retinent epulæ,timor omnia vincit.
Pars latet vmbroso saltu,pars alta volatu
Tecta petit,pars montanis caua saxa latebris,
Et pennis percussa sonat pernicibus aura.
Tunc est cœpta coli regio deserta,solumq;
Solibus exustum assiduis,& rura venenis
Inclyta,& arentes terræ sitientis arenæ.
Soliuagus vastam petijt tum paulus Eremum
Hispidus,& fuluæ tectus velamine palmæ.
Cuius adignotas veniens Antonius ædes
Incidit in Satyros,mox flebile corpus amici
Condidit,& siccis vitam traduxit in aruis,
Inter arenicolas colubros & sæua leonum
Semina,graminibus vescens & fluminis vnda.
Templa coronantur sertis,& funibus actis
Barbara suspendunt aulæa sub abside curua.

Pinguia mittuntur docti per rura ministri
Quæ vicina bibunt piscosi flumina Nili
Atq; papyriferæ dulcem Tritonidis vndam,
Et qua se viridi Mareotis arundine cingit.
Adducant delecta boum qui corpora centum.
Interea cultros paterasq; & thura sacerdos
Expedit, & sacras longo locat ordine vestes.
Ante ea neglectus meliori pascitur Apis
Gramine, & extento iacet ad præsepia ventre:
Iamq; dies solennis adest, mugitibus auræ
Per fora perq; vias vrbis per compita clamant.
Aera crepant, clangore tubæ complentur acuto.
Consequitur vulgi strepitus, turbæq; frequentis
Murmur, & inflato resonat caua tibia buxo.
Clarus ad illustres graditur Maxentius aras,
Et circum Pellæa micat, Romanaq; pubes.
Angelicas alto voces sub corde volutans
Costis adesse videt sperata tempora pugnæ.
Et quanquam immota maneat sententia mente,
Atq; adamantæis vinclis frenata libido,
Inuita ratione scelus non audeat vllum,
Ora tamen meditans duri furibunda tyranni
Atq; graues pœnas horret, ceu saxea moles
Pulsa freto & circum salientibus æquoris vndis
Vapulat atq; tremit, sed non vestigia mutat.
Dumq; animus tanto curarum impellitur æstu
Non procul ecce duæ vultu incessuq; verendo
Fœmineæ species adsunt, quarum vna Cybeli

Persi[illegible]

Persimilis,turrita caput,stellataq; frontem,
Igneus ore color poßit qui Pana referre.
Pectora peruolitant nebulæ,gyroq; volucres
Aëre ludunt & versicoloribus alis.
Aequora venter habet,pictasq; per æquora puppes,
Squammiferiq; greges flexis per cærula caudis
Arrectisq; natant pinnis,ludoq; fugaci
Per scopulos & saxa volant viridemq; per algam.
Inferius campi herbosi,curuataq; ripis
Flumina,& excelsi nemorosa cacumina montes
Vertice inæquali,pecudes,humanaq; tecta.
Atq; per incultos saltus atq; inuia rura
Auriti lepores & flexis cornibus errant
Dorcades,& timidi damæ,ramosaq; cerui
Cornua tollentes,vacuis spaciantur in agris.
Hæc rerum natura parens,quæ virginis ora
Dulcibus amplectens vlnis:Quid mergeris inquit
Filia tot curis & sollicitudine tanta?
Contemplare meum decus & mea maxima regna.
Sanctaq; de nostris opibus velut ante solebas
Expulsis animo curis solatia carpe.
Terra,fretum,nubes,flammæ,versatile cœlum,
Cuncta meis subsunt regnis,ego cuncta guberno:
Elige de tantis aliquid quod mulceat ægram.
Quid tuus hic mœror sibi vult?quid dulcia miris
Pallent ora modis?& quò tua forma recesit?
Pone Deûm curas,diui sua sydera seruent,
Ambrosia viuant,& delectentur Olympo.

Terra

Terra subest homini, terrena negocia tracta,
Nec fines frustra humanos excedere tenta.
Túne potes volucrum per iter tranare, sub undis
Degere, & obscuris inter delphinas in antris
Sirenes ubi sunt, & inertia corpora phocæ?
Vt tibi per spelæa maris, per lustra ferarum,
Sic quoq; per cœlos inter consortia diuûm
Legibus æternis vita hospitiumq; negatur.
Nec fas est homini cœlum sperare, Deorum
Regna cupis, sedemq; tibi promittis Olympi
Cùm neq; brutorum latebris assuescere poßis?
Omnia limitibus certis ego sola diremi,
Quos transire nefas, ea vota superflua pone.
Sit tibi cura decor, tua sit tibi cura venustas
Ingenio condita meo, dum fingere tento
Calliopes oculos, & virginis ora Medusæ.
Vtere delicijs, & ne contemne iuuentam,
Nec te finge Deam, sed te mortalibus æqua.
Sic natura parens tristem solata puellam.
Altera quæ tales paulum cunctata loquelas
Hauserat, & vafro gressum suspenderat astu,
Affuit, aurati crines, frons lactea, fulgent
Lucifero similes oculi, rubicunda colorat
Lactentes aurora genas, per eburnea colla
Cæsaries emissa fluit, toga cætera vestit
Aurea, quæ tracto verrebat syrmate campum.
Cœlestis nitet ore decor, sparguntur odores
Ambrosij, crediq; nequit mortalis in illa

Spirit

Spiritus, aut numen vel non sine numine imago.
Textus inauratæ chlamydi descensus ab astris
Prolis Olympiacæ, stygios ingressus ad amnes.
Ignea linguarum species, quâ spiritus ingens
Intonuit super ora virûm, montisq; relicto
Vertice sydeream Christus remeabat in arcem
Victor, & euulsæ cæco Plutonis ab antro
Patrum animæ niueis indutæ nubibus ibant
Aëra per liquidum, terram prædatus & Orcum
Rex superum tali repetebat regna triumpho.
Gratia nomen habet, cuius præstantia formæ
Naturæ ex templo visa obscurare decorem,
Non aliter quam sol maiori sydera luce
Vmbrat, & exoriens alios exterminat ignes.
Hæc igitur sic orsa loqui. Quid virginis altum
Deijcis in terras animum, natura, superbo
Cæca supercilio, rerum te insana parentem
Dicis, & ignoras à quo tua venit origo
Nec nosti genus ipsa tuum, tua signa sequuta
Nicomachi proles stellis Erymanthidos vrsæ
Nauigat amissis, & naufraga sæpius arctas
Flante procelloso Boreæ Symplegadas intrat.
Namq; aliud vitæ genus immortalis Olympo
Noluit esse homini, sed nec te credidit ortam,
Nec me vidit inops lucis, mutabile corpus
Contemplata Deum sicco pertransijt ore.
Auspicijs hanc vsq; tuis peruenit ad oram,
Hic sua sopito detraxit carbasa vento.

Dic

Dic vbi(si nosti)comites,primæuaq; Christi
Castra,triumphalesq; viri,qui sanguine claras
Emisere animas,& qui vicere tyrannos,
Subiecere Deo populos? tibi sola reliqui
Corpora,& immundos cineres & tabida membra.
Ipsa coronatas cœlesti lumine mentes
In sublime tuli,quare iam desine nugis
Talibus illustres animos inuoluere cæca
Nube tua noctis,versis ita fata recessit
Paßibus,at Plutei lato natura sub orbe
Virginis in thalamo fertur liquisse pauorem.
Cuius vt agnouit fraudes abscondit amorem
Gratia discedens,eius qui frangeret omne
Virus,& auxilio cœptis ingentibus esset.
Protulit ora pauor gelidæ sub imagine mortis
Pallidus,& curuo contractus pectora dorso,
Cæcus,& elinguis,trepidus,vix oßibus hærens,
Dentibus exertis trunca deformia nare
Ora gerens,& crure labans,& frigore torpens.
Cuius vt horrificam effigiem stygiumq; colorem
Et testudineos virgo perterrita gressus
Vidit,ab aspectu monstri conuersa recondit
Lumina,& admoto texit velamine frontem.
Tum validis ardens animis alacriq; iuuenta
Strenuus & grato prætendens ore pudorem
Virgineum,pictasq; ferens in pectore flammas
In medium prorupit amor,cornumq; repertam
Corripit & monstri,repetito verbere,terga

Pulsat,& iniectis agit extra limina plantis
Vociferans,& fuste petens caput,ora,manusq́,
Non secus ac fertur (si vera est fabula) quondam
Infernum domuisse canem Tirynthius heros.
Calcitrat & manibus tensis auertere cornum
Nititur,& faciem monstrum defendere ab ictu.
Acrius instat Amor,tetroq́ in puluere versum
Execrat indignans,limoq́ infigit aquoso,
Membraq́ cœnoso sepelit moribunda sepulchro.

Baptistæ

BAPTISTAE MAN-
TVANI CARMELITAE
THEOLOGI SECVNDAE
Parthenices liber Secundus.

Aetior & pulsa victrix form
virgo
Ocyus ad templum famulis par
vocatis,
Nec mora, festinant omnes & sedul
trix
Iam longæua ligat crines & virginis ora
Pallida, nocturnæ fumoq; afflata lucernæ
Materna pietate lauat, celeresq; ministræ
Sepositas vestes adhibent, tyriumq; ruborem
Induit, argento limbus circundatur albo,
Et caput aurato nitidum vestitur amictu.
Iam delubra subit, lucent ardoribus aræ,
Mugitu caua tecta sonant, strepit vndiq; murmur
Plebis & astantum. Solio Maxentius alto
Gestit & elato turbam circumspicit ore.
Regia progenies medium progressa per agmen
Mox oculos in se populi conuertit, euntem
Mirantur ceduntq; via, Pellæa iuuentus
Nomina Romanis eius patriamq; domumq;

An

Auribus admoti narrant tenuiq; susurro.
Illa mouens gestu pectus faciemq; venusto
Candit, & intrepido premit alta sedilia gressu.
Et vicina trucem sic est affata tyrannum,
Me tibi Maxenti solitam præferre salutem
Admonuit regalis apex, summusq; paternæ
Maiestatis honor, pietas violata repugnat.
Nam colis hæc simulachra, Deo, peritura relicto,
Qui tibi solus opes tantas, Romanaq; patri
Regna dedit, fecitq; maris terræq; potentem.
Nec fuit istius tanti tibi muneris auctor
Iuppiter Aegiochus Cretæo pastus in antro,
Mortalis quondam, vita modò lumine functus,
Sed neq; post Petri vocem, documentaq; Pauli
Roma Deum nescire potest, sciuere Philippi
Et pater & natus, quos funere sustulit atro
Illa hominum suprema lues, grauiore ruina
Raptus ad interitum Decius, millesimus vrbis
Annus erat. Tum Roma suos solenniter ortus
Egit, & accepto celebrauit festa Tonanti.
Tunc fuit imperij Christo sacrata potestas
Et tandem sub iura Dei translata, piamq;
Tunc primum sortita fidem, tunc pulsa Deorum
Vana superstitio Romani à limine regis.
Non satis est quod mille Ioui seruiuerit annos
Et phlegethonteis sese subiecerit vmbris
Gens longo Romana iugo, tuleritq; superbum
Imperium stygiæ gentis noctisq; profundæ

Nubila, Nunc iterum iuuat ad damnata reuerti
Sacra Deûm, parere putant præstantius Orcho
Quàm superis, diuina pudet mandata vereri.
Delectant inferna magis, nunc tartara gaudent
Nunc furiæ exultant, posita nunc Cerberus ira
Motibus alludit caudæ, nunc pectore toto
Dulcia cæruleus carpit solatia Pluto.
At superum corda ægra gemunt, humanaq; dan
Pallida mutato deplorant numina vultu.
Conqueritur mater natum sparsisse cruorem
Innocuum frustra, passum tot vulnera frustra.
Desine Maxenti superos offendere tanta
Impietate. Scelus Rex ô Romane quod audes
Supplicijs dignum æternis. Ixionis orbem,
Tantaleamq; sitim, Tytij tormenta, labores
Sisyphios, ipsi quibus hæc noua sacra litantur
Iam tibi discernunt stygij tua numina manes.
Finge tamen non esse scelus, dementia saltem
Bistonio ridenda seni, cur cæde cruentas?
Cur tantis delubra boum mugitibus imples?
Tu ne Deum tali credis placare tumultu?
Tu ne Iouem fortasse putas reuocare sepulch
Cantibus his? quæ te cepit vecordia nate
Cæsaris, vt fieri credas boue numina cæso
Mitia? te miserum falsis oracula ludunt
Carminibus, non hac emitur Romana potestas
Relligione, pium Christi clementia regem
Hæc ad sceptra vocat, mundas qui sancta per al

Dona ferat, qui relliquias Iouis atq; Deorum
Conterat, & pulsis noua suscitet orgia bobus.
Quid templi molem hanc magnam miraris & arcus
A tellure procul tanto se attollere flexu?
Hæc hominum fecere manus, magis aspice mundum
Hoc opus immortale Dei, tua numina gaudent
Bobus, at immensi verus dominator Olympi
Iustitia, pietate, fide, quæ Iuppiter odit,
Dona Deum magis ista iuuant, sine cæde litandum est.
Sic agit, ille magis vultum quam verba loquentis
Admiratus, agi iubet ad regalia tecta
Seruariq; locis intra penetralia clausis,
Mente scelus duplex agitans, temerare pudorem
Et violare fidem, pacis iam fœdere fracto
Belli feruor adest, dant pugnæ classica signum.
Persephone regem stimulis irritat, & acres
Cum Venere ascendit circum præcordia flammas.
Vritur impatiens cæci Maxentius ignis,
Mens fugit a sacris, & amata ab imagine raptus
Figit humi frontem & curis immergitur altis,
Absentemq; animo videt alloquiturq; puellam.
Et furit, vt quoties letali saucia telo
Cerua per Idæos quærit medicamina saltus
Dictamiq; comam viridem, quæ vulnere ferrum
Mansa fuget, diramq; auertat corpore pestem.
Cincta satellitibus tali nil territa casu
Ducitur, & dominæ sequitur vestigia nutrix.
Perq; vias vrbis perq; omnia compita clamans.

Reddite, quò mitem dominam crudelibus armis
Protrahitis? nutrix ego sum, cunabula prima
Ipsa gubernaui, nostris adoleuit in vlnis.
Vbera prima dedi, dulcem mihi reddite natam,
Quam mihi vix bimam mater iam proxima morti
Tradidit, & lachrymans erit hæc tibi filia dixit.
Reddite nutrici dominam, vel pignora matri,
Verte tuos in me vultus ô nata, tuamq;
Altricem conuersa vide, nihil esse solebat
Me sine dulce tibi, nostros oblita labores,
Non audis lamenta? parum nec lumina flectis?
Lumina quæ tantum Costus, quæ mater amabat,
Lumina sancta domus solatia magna relictæ.
Tu ne putas sine te caput hoc & anilia membra
Posse diu superesse, simul moriamur vt vnà
Viximus, & tumulo pariter condamur eodem.
Flebat vt inuadi cernens à vulture nidos
Lactentes imbellis olor. prædator aduncis
Vnguibus & duro discerpit viscera rostro,
Flet pater, & viridi quæritur proiectus in vlua.
Iamq; propinquabant tectis, cùm regia virgo
Lumine clementer verso, charißima nutrix
Dixit abi, solare domum, sociasq; saluta.
Non ego sum limen posthac visura paternum,
Euocor ad superos, vos & terrena valete
Hospitia, obsequijs inopum dodrante relicto
Partibus æquatis mihi vos succedere mando.
Sic abiens fatur, luctu domus omnis acerbo

Soluitur, & mœsto pallet vicinia corde.
Luget inexhausto lachrymarum flumine nutrix
Anxia, & immotis manet ipso in limine plantis,
Crudelemq́; vocat regem & crudelia tecta.
Diripiunt aulæa nurus, tristesq́; ministri
Ferrea conuoluunt bifores ad limina valuas,
Desertæ signa atra domus, suspiria totis
Aedibus alta sonant, æger tenet omnia mœror.
Interea sancto metuens Catharina pudori
Atq; sciens quali regum impetuosa libido
Ferueat affectu, tali prece numina pulsat.
Sancte pater sancti genitor castißime nati
Cernis vt abrupto lupus insidiator ouili
Hanc extorsit ouem, cæcoq́; incluserit antro.
Iamq́; aderit, iamq́; inuadet Ioue plenus, & omne
Attentare nefas adiget Venus atq; Cupido.
Nil superest opis humanæ, via clausa saluti
Vndiq; terrenæ, tua sola potentia nullis
Clauditur obijcibus, nostro succurre dolori.
Atq; pudicitiæ, vento rege vela secundo,
Audijt orantem cœli regina puellam,
Et se qualis erat primi post tempora partus
Obtulit, infantem niueis complexa lacertis,
Tecta sinum bisso, gradiens in vestibus albis
Et croceum capiti serum de vellere tegmen
Quod viridi premitur strophio, cum virgine fatur
Plena venustatis procera iuuencula virgo.
Stant vtrinq; leues animæ, quas Iride vestit

Multicolor nubes, pingitq́; simillima nostris
Oribus ora, pares decor imbuit aureus alas.
Et sic orsa loqui. Tua me suspiria virgo
Deduxere polo, ne sollicitere, pudoris
Sum tutela tui. Sed quò secura quiescas
Tolle manum, sibi perpetuo te copulat infans
Connubio Christus, nurus es mea, pone timorem.
Sic ait, & fuluo digitum puer induit auro,
Quod moriens seruabat adhuc, quod clausa sepulcro
Immortale tenet diuini pignus amoris.
Hic neq; Gnosiacæ sequimur figmenta coronæ,
Vlla nec in nostro tegimus mendacia versu.
Vera sed amplectensq́; rei miracula gestæ
Historiamq́; canens fidei monumenta reuoluo.
Et iam turba Deûm sacris dimissa peractis
Cùm celer Ausonia, pelago delatus, ab vrbe
Nuncius enarrat regi, diademate patrem
Deposito regni sceptrum cessisse Galero,
Lucanosq́; lares tacitiq; silentia ruris
Et nemorum suaues vmbras, vbi mobilis aura
Temperat ardentem placidis afflatibus æstum,
Præposuisse graui imperio, & splendoribus vrbis
Aruaq́; & Alcinoi tutam legisse quietem.
Atq; per irriguos fontes & florida prata
Murice neglecto tristem oblectare senectam.
Lætitiam subitus dolor occupat, ora tyranni
Plumbeus inuoluit color, & patuere latentis
Ingentes animi fluctus sæuiq; dolores.

is curis extincta Venus, furor auctus, & ira
Acri bile tumet, nutritq; in pectore virus
ersimilis pullo qui dum in consueta recusat
rena pati, rodit morsu indignante lupatum.
ost epulas largo paulùm exhilaratus Iaccho
aptiuam iubet adduci, spectacula mensis
ex petulans lasciua volens præbere secundis.
lla solo fixis oculis vestigia lento
arda mouens gressu prono regi annuit ore.
uius vt effigiem claram videre, decusq;
adolis egregiæ tenuere silentia cuncti.
t Triuiam vidisse putant aut ora Mineruæ.
Ad quam rex solio paucis ita fatur ab alto.
Iané Deûm nostras tenuerunt orgia mentes,
Nec potuere tuis adhiberi vocibus aures.
Dic age nunc, quando positis conuiuia curis
Læta, voluptates animorum & gaudia poscunt.
ide genus patriamq; tuam nomenq; paternum.
Illa manum crucis instar agens sic incipit ore.
Non ego iactandi studio primordia gentis
Clara meæ referam, titulosq; & nomina, quandò
Rex Romane iubes, genus est illustre meorum,
Maiores etenim sceptrum gessere, meæq;
Sunt reges in stirpe decem, Lagus omnibus auctor
Primus Alexandri miles qui condidit vrbem
Et quæ regna vides, & Alexandrea vocauit
Mœnia, post celebres pugnas Asiæq; labores
Huc venit cum rege Lagus, Ptolemæus ab illo

Nascitur à vili proles generosa parente,
Sicut ab exigua descendit origine flumen
Maius, hic Aegypti, Libyes, Arabumq́ potitus
Imperio quondam, mansitq́ in stirpe nepotum
Ducentos quadraginta super (nisi fallimur) annos,
Ast vbi Romanam superis extollere gentem
Et Libycas visum bellis ardentibus vrbes
Vertere, mutati reges, tum regia proles
Interijt, tunc arua meus vicina tenebat
Aethiopum, campis atauus praefectus Erembis
Dux animis armisq́ potens, regiq́ propinquus
Sanguine, supremi vigilans custodia regni.
Qui postquam sero audiuit sublata suorum
Sceptra dolens longè Aethiopum secessit ad vrbes
Et persaepè pater reginae Candacis, illo
Contriuit ductore vagos Garamanthas, & acres
Massilum populos, Arabumq́ per aequora classem
Duxit, & Indorum spolijs remeauit onustus.
Quartus ab hoc Costus genitor mihi, doctus & ipse
Militiam, verùm patriae telluris amore
Ductus, ad antiquos redijt cum prole penates,
Argentiq́ tulit secum graue pondus & auri.
Tandem huc aduectus tecum mercatur & agros,
Atq́ clientelis clarus famaq́ parentum
Primus in vrbe fuit, Romanaq́ castra sequutus
Semper in Ausonijs senuit fortissimus armis.
Hinc genus ipsa traho, patri nata vnica Costo,
Et generis tanti soboles ego sola supersum,

Multa dies alios longæuaq; sustulit ætas,
Hac est orta patrum soboles hac desinet vrbe.
At postquam vita functi cecidere parentes,
Ne lasciua meam macularet inertia mentem
Ad studium duplex curas & pectora verti.
Fonte salutares Christi suscepimus vndas.
Et mea lustrali Deus abluit ora lauacro.
Ipse vir, ipse pater, castum sacrauimus illi
Corpus, & elabens annis velocibus æuum:
Hæc mihi prima salus, teneris me Costus ab annis
Tradidit eloquij studijs, & misit ad vrbes
Cecropias, vidi Thebas, Dircæaq; rura,
Attica regna, solum Pelopis, Lacedæmona claram
Legibus, & quondam bellis ac Marte potentem.
Atq; Theramnæos saltus Helenæq; penates
Minoisq; domos, præruptaq; saxa Corinthi.
Et Rhodon illustrem Phœbo statuaq; superbam
Marmorea, & Lindi sacris atq; Herculis ara.
Vidimus & delphos, Dodonæasq; columbas,
Cortinam, Tripodas Phœbi, Pythoniaq; arma.
Cycladas & Thraces, Troianaq; vidimus arua.
Atq; omnem Lycij graia rate legimus oram
Littoris, Ausonijs mox præceptoribus vsa
Facta tuæ gentis didici, totumq; Latinis
Viribus & bellis attritum ingentibus orbem,
Regna Britannorum, Germanorumq; superbam
Progeniem, Scythicas alpes, Hircanaq; longè
Littora, & Euphraten, Nabatheaq; rura, Syenen

Et Lybicas arces,& quà iuga porrigit Athlas
Maximus,inuasit Romanæ gloria gentis,
Cæsareos proceres & quarti sæcula regni
Atq; tot illatam crudeli vulnere mortem
Principibus,legi mores & furta Deorum,
Et tandem nihil esse dies mutabilis æui,
Dæmonas esse Deos & totum ambagibus orbem
Constat in errores ductum, nullamq; saluti
Esse viam nisi per Christi documenta fidemq;.
Sic Arabum libri,sic vult Iudæa vetustas,
Sic,quibus & vestri credunt, cecinere Sibyllæ.
Quò magis admiror vos qui terraq; marisq;
Regna gubernatis,quorum mutabile vulgus
Ducitur exemplo,tam claro errore teneri.
Et tanta simulachra Deûm ambitione tueri,
Et statuas horum diuino extollere cultu
Quorum vita fuit scelerum sentina.Quod Io
Nostra,quod Ichneumon,& quod latrator Anubi
Accipiter,Felles,Bos,Oxyrynchus & Ibis
Numen habet?taceo Martem, Phœbumq; Iouem
Quorum tanta canunt vestri miracula vates.
Hi stygios ideò metuunt iurare per amnes
Quòd stygijs mersi stagnis altaq; palude
Dant scelerum atroces iusto sub iudice pœnas.
Veridicum verò Christum sine crimine cuius
Vita fuit,nigro manes qui traxit ab orco
Qui cæcas hominum mentes & lucis egena
Lumina restituit,siccisq; liquentia plantis

Aequora calcauit, fugitiis, reuocare memento
Rex Romane pedem, iusti trans limina lapsum.
Talibus orantem verbis, mirata sedentum
Lecta cohors, ciues Pharij, proceresq; Latini.
Inspectusq; magis sexus dicentis & aetas.
Illa etenim ter sena fuit supremaq; bruma.
Rex tamen implicitus diuorum ambagibus aegrè
Dicta tulit, mandat vinclis & carcere claudi,
Affligiq; cibo tenui, vix fluminis vnda,
Vix simplex concessa Ceres, inclusa tenebris
Orat, & in magna versatur luce per vmbras.
Sedula Persephone mendacis imagine sumpta
Pincernae Ichthyboli, cui vox obscura procaxq;
Ingenium, tumidae fauces, turgentia labra,
Diffusaeq; aures & nasi plurima moles,
Signa viri excordis missaq; furentis habena,
Pes breuis, & grandes proceri corporis artus,
Angustumq; caput, frons multo obscura capillo.
Hic erat in magica regi comes vnicus arte,
Fatur, & obscuris vocem de naribus haurit.
Virginis vnius quid tanti pendimus ora
Rex Romane, rudes inter facunda videri
Garrulitas indocta potest, nos praelia docti
Militiamq; sumus, si dimicet ense vel hasta
Nemo ex hoc numero tali fugiturus ab hoste est,
Verùm hoc non ferro bellum, sed voce gerendum.
Nemo est omnis homo, non omnes omnibus artes,
Collige finitimis claros ex vrbibus omnes

Rhetoras,

Rhetoras, & quibus est Romanæ copia linguæ.
Audiat hos mulier de religione loquentes,
Et pudeat carpsisse Deos, explosa Dione
Aeneadum matri & nostro det thura Quirino.
Si neget, impietas ferro plectetur & igne.
Persephones omni placuit sententia mensæ
Et simul à toto cœtu laudata sedentum.
Nam soliti ludos celebres inferre theatris
Talia Romani curant spectacula ciues.
Mittitur ad Solymos, Idumeos, & Erembos,
Ad claram Zenone Cyprum, licet æquora ventus
Tollat & albentes veniant ad littora fluctus.
Regia contemnit leges & frena libido.
Mittitur ad Schediæ campos, Mendesiaq; arua,
Hermopolisq; lares, ad aquosam Naucratis oram
Necropolim, & claram Menelai classe Canopum,
Qui vocet eloquio insignes fandiq; peritos.
Præmia victori statuit vasa aspera gemmis
Aurea, purpuream vestem, lauriq; coronam.
Interea cupidus regni Maxentius, alto
Corde volutabat Romam, cupit ire per vndas
Nauigio celeri, patriaq; inuadere fines.
Sed piceæ nubes & hyems contraria nautis
Impediunt cursus. Aquilo bacchatur, & Eurus
Importunus agit pluuias, freta concita clamant,
Nec spes vlla viæ superest nisi vere reuerso.
Nam quamquam hybernis nonnunquam tuta diebus
Aequora sint, dubio tamen inconstantia cœlo.

Propterea inflatum, rabies abscondita pectus
Rodit, ab imperio exclusum dum se videt, vndas
Execrat, & ventos & singula numina ponti,
Doridaq; & natas, cum matre Palæmona Glaucum
Protea, & Oceanum cum coniuge, vela, ratesq;.
Concitus in mitem parat eructare puellam
Conceptum virus, tacitaq; inceditur ira.
Non secus ac circumpositis hastilibus ardet
Cæruleus serpens, & aperta fauce venenum
Colligit, igniuomisq; oculis atq; auribus altis
Sibilat, & tetram diffundit in aëra pestem.
Sic furit impatiens Cæsar, iuuat ignibus ignes
Persephone, modò Nycteridem, modò Nycticoracem
Fingit & hoc acri premitur Maxentius œstro
Perdius & pernox, animum quoq; somnia vexant.
Arduus Eoi mons est Titanis ad ortum,
Mons Asiæ Libyæq; sedens confinia iuxta,
Et quasi communis limes; caput erigit altum
Assyrios, Arabesq; videns Aegyptiaq; arua
Vertice de summo, Casium dixêre, sepulchro
Romulidæ magni & celebri Iouis inclytus æde,
Huc oblectandæ studio per littora mentis
Fertur equo Cæsar, triduoq; in rupibus altis
Delituit magicis exercens carmina signis.
Ichthybolusq; comes, tenuiq; abscondita nubæ
Persephone, & tacito profert mendacia risu.
Interea coniunx vultu verbisq; puellæ
Capta moras non fert, sed mox absente marito
Opportuna

Opportuna videns data tempora, nocte silenti
Cum duce Porphyrio qui præstantissimus armis
Cyrenæ præfectus erat, sed venerat illis
Milite cum multo sacrum ad solenne diebus,
Tendit ad horrentes obscuri carceris vmbras,
Et tenui densam superat vix lumine noctem
Ignis, anus cornu clausum quem præuia gestat.
Ostia claudebant aditum tria ferrea magnis
Vectibus, & squalere situ locus ante solebat
Terrifico, nigra fornix caligine tinctus.
Humidus, & nitrea paries lanugine candens.
Marmoraq; aßiduum semper lachrymantia ro[re]
Et iam cardinibus primo de limine versis
Impulit ignotus nares odor, omnia vincens
Quæ reges vnguenta Syri, Persæq; solebant
Delitias inter gemmis includere & auro
Talia seu mallent proprios seponere in vsus
Seu dare natarum muliebri scrinia mundo.
Mox rimis illustre iubar clarescere visum,
Quod duplices abigat noctiiq; & carceris vmbr[as]
Attoniti pressere pedes, & lumine tecto
Auribus arrectis pendent, audire loquentes
Concentumq; lyræ exilem vocesq; canentum
Pertenues visi. Raptæ dulcedine mentes
Per longas immota moras vestigia figunt.
Talia cœlestes animis solatia castis
Indulgere solent, terræ contagia postquam
Dedidicere, graui scelerum de turbine sanctam

Deducti ad mentis requiem atq; silentia claustra,
Prolata mox luce fores reserantur, & ipsam
Compedibus vinctam duris, gelidaq; grauatam
Mole catenarum & grauia inter saxa iacentem
Ieiunam tremulamq; gelu videre puellam.
Quod neq; Myrmidonum quisquam Dolopúmue, nec ipse
Phallaris aut duri miles Busiridis ausit,
Non Diomedæus stabula inter sæua minister,
Hoc ferus infandi sceleris Maxentius auctor
Indignus qui viuat agit. Clementior ipso
Crudeli regina viro, charissima virgo
Dixit, in has tenebras quæ te fortuna redegit?
Cur tali ærumna tantoq; horrore sepulta es?
Quis tuus iste Deus quis te tam tristia iussit
Vincla pati? Cur vis teneræ miseranda iuuentæ
Perdere fœlices istis cruciatibus annos?
Ad quam subridens oculis cum voce leuatis
Virgo ait, infecta fulgenti murice vestes
Antè cadis rapidos ignes patiuntur ahenis.
Quàm celebres vsus habeant, regumq; ferantur
In thalamos: prius accensis fornacibus aurum
Soluitur in riuos & multo vapulat ictu
Quàm gremio suaues epulas & vina capaci
Accipiat: multo subiguntur verbere farra
Antè fatigatis quàm sint alimenta colonis.
Mens humana sui sub inerti pondere pressa
Carceris & terræ latitans in mole caduca
Non nisi per luctus & lamentabilis aui

Supplicia

Supplicia æternos mundi ſortitur honores.
Non aliter fecis luteæ contagia poſſunt
Abradi, imbibitas ſordes animoq́ receptas
Hæ reſecant artes, nec te regina voluptas
Si veri tibi cura boni, ſi cura ſalutis
Perpetuæ fallat, blanda ſub imagine ſemper
Ingreditur, nardi ſuccos, vnguenta, ſapores
Mellifluos præfert, vultuq́ applaudit amico.
Sed nihil eſt ſine fraude, latent ſub melle venena.
Quæ poſtquam imprudens biberis, fugit illa repente
Læta dolis, manet infixum ſub pectore virus.
Dic vbi nunc illæ, quarum vulgata theatris
Crimina conculcant probitatem, humanaq́ corda
Mortiferis adigunt ſtudijs, Briſeis, Eliſſa.
Phyllis, & Oenone, Sappho, Chryſeis, & Helle.
Tyndaris, & mater. Medeaq́, Paſiphaëq́
Atq́ meæ Cleopatra domus graue dedecus, omnes
Vt duxere breues fœdis in ſordibus annos
Ad ſtygios venere lacus, terraq́ ſub vmbras.
Forma, voluptates & opes & gloria regni
Non valuere ſequi dominas, poſt funera nulla eſt
Diſparitas animis, niſi quam dum veſcimur aura
Diſparitas morum inducit, ſi cernere fas ſit
Aethereos regina lares & limina diuum,
Occidet omnis amor vitæ mortalis, & vltra
Nulla dies poſſet curis abducere vanis
Altius afflatam diuino numine mentem.
Nec niſi per multos voluit Deus eſſe labores

Ad ſua regna viam, nec ſydera ſegnibus offert.
Sic nos ipſe ſuo noſter princepſq; paterq;
Admonet exemplo Chriſtus, qui brachia ferro
Transfigenda dedit, plantaſq; & pectus apertum.
Ipſe videns hominem antiquis erroribus actum
Immerſumq; altis tenebris non poſſe reuerti
Ad cæleſtis iter patriæ, & ſimulachra Deoſq;
Marmoreos colere, & vili ſe credere ligno,
Venit in hos artus, & aperto lumine noctem
Abſtulit horrendam, atq; vagos collegit in vnum
Iuſtitiæ & fidei callem, quo ſancta nepotum
Poſteritas adiuta domos intraret Olympi.
Sed tuus hic Cæſar diuûm reſponſa ſequutus
In verum mouet arma Deum, multoſq; trucidat
Chriſtigenas, qui mox vt deſeruere caducum
Corpus in æthereos ignes & ſydera tendunt.
Ipſe autem infœlix omniq; miſerrimus æuo
Se grauibus mergit pœnis, & more Gigantum
Pugnat vt excelſos trahat in ſua pectora montes.
Nunc delubra Iouis nocturnaq; conſulit exta,
Et ſibi promittit ſceptrum, Tarpeiaq; regna
Ambit, & ignauo ſperat ſuccedere patri.
O fragiles curæ, ô dominandi inſana libido,
Quot Latijs nuribus lachrymas, quot funera Romæ,
Quot cædes dabit illa dies, cum dignior ipſo
Miſſus ab occaſu princeps, inſignia Chriſti
Qui feret omiſſis aquilis, latiſſima ſolus
Regna gubernabit, Chriſtoq; auctore potitus

Imperio, Christi leges extollet ad astra.
Vir tuus arma ferox capiet, sed Marte sinistro
Corruet, & tristes Erebi rapietur ad vmbras.
Quare age ne nostros luge regina dolores,
Sed magis ærumnas & formidanda mariti
Damna tui, prolisq; tuæ, stragemq; tuorum.
Namq; ego si paulum afflicto sum corpore pressa
Nil tamen est in me flendum mihi, sydera carcer
Parturit iste mihi: faciunt tormenta beatam.
Etiam finis adest, noctem iam terminat ortus
Lucifer, & clari facies aperitur Olympi.
Sic ait: auditas quasi quædam oracula voces
Cum duce Porphyrio voluens regina Sibyllam
Cælitus afflatam nec verba humana sonantem
Aestimat, & paucis sic est affata puellam.
Credimus ô virgo cæli te arcana tenere,
Nec te tanta pati nec te sine numine fari.
Credimus & Christo tecum, volumusq; salutis
Participes tantæ fieri, clarescere Christus
Incipit, & totum latè regnare per orbem.
Omnia Christus habet, rubet omnis sanguine tellus
Innocuo, memini Romæ vidisse gregatim
Christigenas duci, & quosdam periisse ferarum
Morsibus, & quosdam gladijs, & in flumine quosdam
In mare complures, fodienda ad marmora missos.
Flumina, terra, fretum, fuso sacrata cruore
Numen habent Christi, debentur & omnia Christo:
Vidi ego Cæciliæ pœnas, & flebile sanctæ

unus Anastasiæ, vidi Euphemieq; dolores
Tyburti fratrisq; necem. Crudelia nobis
Vulnera Chrisogoni veniens narrauit ab Istris
Nuncius, & fateor lachrymæ cecidere tepentes.
Hippolytus laniatur equis. Laurentius ardet.
Nec superare virum flammæ neq; ferrea possunt
Verbera, sic emitur cælum, sic inuidus Orcus
Vincitur, & nulla esse potest victoria maior.
Iam mea terruerant crebræ corda intima mortes.
Et tanta horrebam paßim lamenta, virumq;
Sæpius increpui, verùm furibundus & atrox
Nec seruare modum, miseris neq; parcere nouit.
Viderit ipse suam sortem: Nos castra subimus
Christe tua, & post hac tua numina sola sequemur.
Pauca pati satius, breuibusq; æterna parare
Gaudia supplicijs, quàm dum fugientia frustra
Complexi bona conamur retinere, laborem
Perdere, & infernos demum descendere ad amnes
Sic ait, & rubro surgebat ab æquore fulgens
Lucifer, & Casium rutilans aurora cacumen
Luce colorabat crocea. Regina comesq;
Porphyrius fletu madidi rediere per vmbras.
Nona dies aderat, turba stipante tyrannus
Affuit, at decima subierunt mœnia luce
Rhetores acciti verborum ambage parata.
Arduus ad læuam portum subeuntibus alta
Rupe locus surgit Phariæ contrarius arci.
Inde licet totam clar[illegible] prospectibus vrbem

Subiectasq́ rates sinuosaq́ littora portus
Et procul in Cyprum fluctus spectare natantes.
Hic fuit Antoni (cum iam Cicerone perempto
Victus ab Augusto ciuilia poneret arma)
Regia, mox iterum renouata in littore pugna
Fractus in has fugit latebras, noua mœnia Cęsar,
Nicopolim dicens, statuit, monumentaq́ victor
Inclyta Pellæis posuit contermina portis.
Hic igitur positis amplißima sedibus aula
Cingitur aulæis, longo velamina tractu
Accipit, & picto paries vestitur amictu.
Hic Ninus & coniunx sexum mentita virilem
Coctilibus muris Babylona Semiramis ambit,
Assyrij reges Persæ, Mediq́ sequuntur.
Hic Cyri genus & pugnæ funusq́ cruentum.
Et Thamyris vultu Scythiæ regina superbo
Sanguineum regis caput insertabat in vtrem.
Id quoq́ subscriptum Graijs epigramma figu
Debita sanguineo mors sanguinolenta tyranno
Hic Iouis & semeles Gangetica filius arua
Vastat, & imbelles inuoluit cædibus Indos.
Miles Alexandri longinquum nauigat æquor,
Diues & emißis petitur Taprobana mergis,
Namq́ polus gemina qui circunscribitur arcto
Occidit, & gelidos illic non porrigit ignes.
Sydera sunt illi nobis incognita cœlo,
Quæ diuersa creant illis animantia terris
Diuersosq́ hominum mores aliumq́ colorem.

Quando dies illis oritur, densissima nobis
Nox silet, & medio voluuntur sydera lapsu:
Huc igitur Romana cohors cum rege latino,
Septaq; multiplici regina satellite venit,
Certamen visura nouum, & sine nomine turba
Plurima. Substratis aurata tapetibus alto
Fulget sella loco, quam vix Maxentius ostro
Splendidus & gemmis latè rutilantibus intrat.
Quinquaginta acres animis linguaq; diserti
Rhetores ad laeuam positum ascendere tribunal.
Pellitur è medio vulgus, sedere latini
Ad dextram proceres, Lagidæ tenuêre sinistram.
Ordinibusq; silent completa sedilia longis.
Ingreditur virgo tanti certaminis auctor
Quam circum magno Nasamon strepit agmine lictor
Gens fera, gens immanis agens ex æquore prædas
Dum miseros aquilo iacit in vada Syrtica nautas.
Splendida lucifero similis Catharina, nihilq;
Extenuata fame & roseo spectabilis ore,
(Nam Deus vt saui torqueret pectora regis
Illius ambrosia vultum, frontemq;, comasq;
Tinxerat, & totam cœlesti afflauerat aura)
Iussa sedet, trabs alta ligat pendentia pugnæ
Præmia, stant versis arrecti vultibus omnes.
Cuncta silent, regis nutu data copia fandi.
Talia tum primus sumpsit primordia Rhetor.
Maximè Romulidum Cæsar, quem Iuppiter vnum
Deligit, immensi cui sint consortia regni,

Non ego dicendo laudes æquare Deorum
Posse puto, neq; enim fas id mortalibus vllis.
Sed ne tanta leues verbosa licentia linguas
Inflet vt in superos passim conuicia iactent,
Pauca loqui suasit pietas, causamq; tueri
Cœlicolum, qui te, Cesar, Romanaq; regna
Præcipuis tollunt studijs, qui barbara tandem
Ausoniæ sanctis domuerunt legibus arma.
Maximus hic orbis gemino qui nititur axe
Quem decorant æterni ignes, quem circuit arden
Lumine perpetuo Titan, germanaq; Phœbe,
Nil Ioue maius habet, sedet alto in vertice mun
Tartaraq; & terras complexus & æquor & a
Imperio æterno regit, omnia Iuppiter implet,
Omnia mente gerens, animo procul aspicit omn
Tempus, & incumbens cubito vigil excubat, ip
Nulla quies & summa quies, ab origine factum
Seruat opus, semperq; nouis noua corpora form
Suscitat, ex astris animas vitalibus haurit
Quas in membra pluat, mox vitæ munere fun
Euocat ad cœlos iterum, post tempora soli
Nota sibi rursum emittit rursumq; reducit.
Hoc opus est quod fine caret, sed summa vol
Ipsi operi coniuncta quies æterna vocatur.
Ipse sibi tantæ molis ne solus habenas
Flecteret, vt tanti faceret communia regni
Gaudia, progenuit natos, quos sustulit inter
Sydera, vt ex alto curent mortalia cœlo.

Sic Venus & Pallas sic Mars, seriesq; nepotum
Surgit, vt Aeneas, & Romæ conditor vrbis
Romulus, & claro stellatus in æthere Cæsar
Indigetesq; alij, quorum tutela iacentes
Mittitur in terras. Meritis pro talibus ipsi
Cùm dare nil melius possint, fumantibus aris
Thura ferunt homines, onerantq; altaria donis.
Templa locant, tantoq; Deos testantur honore,
Hinc Ephesi moles, Dodonææq; columbæ:
Hinc Ammonis opus, Clarijq; oracula Phœbi,
Et Lyciæ sortes, & Delphica Phocidis antra.
Namq; hominum miserata graues pia numina curas
Dant varijs responsa modis, instantia bella,
Insidias, pestemq; monent, casusq; sinistros
Ingruere, humanis nunquam tacuere vocata
Supplicijs, tumidus Medo cùm milite Graios
Opprimeret Xerxes, miserantum oracula diuûm
Vincendi docuere viam: Cùm punica bella
Cladibus innumeris Italos, Romanaq; regna
Concuterent, diuûm Phrygio de littore mater
In Latium translata grauem sedasse tumultum
Dicitur, auspicijsq; Deæ vicisse Latinos.
Et nedum eiecisse suis de finibus hostem,
Sed Libycos etiam ferro flammaq; penates
Vastasse, atq; armis Byrsam euertisse potentem.
Quid referam auxilio Iouis & Iunonis ab arce
Deiectam Senonum gentem? & capitolia forti
Diuorum protecta manu? pestemq; repulsam

Mœnia cum Phœbo satus atq; Coronyde nymphe
Versus in effigiem colubri Romana petiuit?
Quo fit vt impietas atq; irreuerentia diuûm
Sit scelus horrendum, & nullo delebile sacro,
Sacrilegas odere manus, odere superbos
Numina. Tantalidis natos Latona peremit.
Iuppiter anguipedes congestis montibus ausos
In superos tentare viam, curruq; volanti
Aeolidem agressum tonitru simulare fragorem
Fulmine deiecit, toruaq; Lycaona regem
Induit ora feræ nudus cute Marsya Phœbum
Repperit vltorem, temeraria sensit Arachne
Pallada Cecropiam, mentitæ Pergama Troiæ
Ira tridentiferi perterruit Ennosigæi.
Sed quid ego annitor Phœbo superaddere lum
Ista satis fulgore suo sententia nota est.
Et scelus à superis habet & sua præmia virtus,
Quare age conceptum virgo depone furorem,
Nec tentare Deûm genus infeliciter aude.
Est thalamis prælata Venus, prælata puellis
Nubilibus, tædas nisi sis pertæsa iugales
Sit tua cura Venus, quod si seruare pudorem
Virgineum mauis, tibi sit tutela Diana.
Numen vtrumq; pium, tua qui iam possidet orb
Vota secundabit Cæsar, quid pallida mœres?
Pone metum virgo infelix, resipisce parumper.
Pro generis splendore tui, connubia Cæsar
Clara dabit, nam te Lagidarum à sanguine duc

Commemorant, proauos, semenq; imitare paternum,
Et cognosce Deos quos agnouere parentes
Ante tui, quisnam nugas persuasit aniles
Vt genitum obscura segniq; propagine Christum
Numen habere putes? mundus coniurat in omnes
Christigenas, iam terra rubet, iam sanguine pontus
Spumat, & ex toto genus hoc exploditur orbe.
Et tu docta bonas artes, sata sanguine regum,
Et forma splendore nitens, gratissima tantis
Principibus, magnæ Domino gratissima Romæ,
Et modò florentes annos ingressa iuuenta,
Sponte tibi mala tanta paras? vis ferre latentes
Carceris obscuri tenebras, vis ferre catenas
Extremamq; pati sæua inter vulnera mortem?
Ah miserere tui, saltem miserere tuorum,
Desertæ miserere domus, lamenta precesq;
Ne contemne tuæ gentis, depone rigorem
Marmoreum virgo, ne contra iura, Deosq;
Fœmineas extende manus, tibi gloria victæ
Maior erit quam victrici, spes vnica tanti
Sanguinis, extingui prolem patiere tuorum?
Carminibus tua corda malis possessa retardat
Christus, & haud compos mentis cognoscere sanctos
Non sineris monitus, sed mox vt Martis ad aram
Numen adoraris, pulsa caligine tollet
Libera mens oculos, & te tua limina læto
Accipient vultu reducem, quid lenta resistis?
Rumpe moras, nec te clementia Cæsaris vllum

Ad scelus inuitat, nec ad importabile pondus
Vrget, opus leue, iucundum, laudabile, sanctum
Imperat, id proceres optant, id supplicat omnis
Vrbs tua, quid tantis & sola & fœmina votis
Non parere potes? da thura calentia Marti,
Dux tibi Cæsar erit, nos te comitamur euntem.
Sic ait, & Cæsar nutu assentitur & ore.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI SECVNDAE Parthenices, Liber Tertius.

Egia progenies fixis immota manebat
Luminibus, turri similis quam saxea moles
Sustinet, atq; omnem fert inconcussa procellam,
Et tali assurgens sermone silentia rupit.
Si mea mens vllo poterat sermone moueri,
Hoc fateor compulsa foret, namq; omnia rhetor
Attigit humanum quibus est mutabile pectus.
Et factum satis est arti, si inuicta remansi
Diuinæ hoc virtutis opus, si numen abesset
Victor erat, grauibus potui succumbere dictis.
Victrices habeat lauros, prolataq; pugnæ
Dona, ferat virtus & non fortuna coronam.
Quoad potuit fecit, potui sine numine vinci,
Sed mihi numen adest, quo mens arrepta moueri
Nescit, ad Euphratem potius sua flumina mittet
Eridanus, Tyberim Tagus influet, Abdua Nilum,
Ante & Pyrenes Rhodope iuga mittet ad arces,

Taurus ad Athlantem fugiet, Carmelus ad Ossam,
Quàm mea sanctus amor Christi præcordia linquat,
Quàm Marti & gelidis ponam libamina saxis,
Nec superos odi, nec numina sancta, nec aras
Numinibus sacras, verùm quæ numina vanum
Vulgus ait, tenebrosa sequens vestigia patrum,
Numen habere nego, teneat si Iuppiter arcem
Aetheream, quis templa Ioui, quis sacra negabit?
Sponte ego thura feram. Veneris (si numen haberet)
Numen adorarem. Phœbum sequar atq; sororem
Si soror & Phœbus Dij sint, venerabimur aram
Palladis, æthereo Pallas si nata cerebro.
Impius & mergi dignus Phlegetonte sub imo,
Sacrilego quicunq; Deum sermone lacessit.
Sed vetus & toto iam vulgatissimus orbe
Mortales inter miseros efferbuit error,
Atq; aliter quàm res habeat sentire coëgit.
Somnia nec refero, sed quod narramus aperta
Monstrari ratione potest. Dic optime Rhetor
Quis fuit ante Iouem, qui lucida volueret astra?
Qui regeret cœli cursum, qui clauderet vndas
Littore, qui læto vestiret gramine campos?
Mundus enim fuit ante Iouem, qui raptus ab ipsa
Fauce patris Corybantum opera translatus ad Idam
Gnosiacasq; domos, Cretæo creuit in antro.
Iuppiter est igitur proles humana, propago
Est humana Iouis, nullum fecere quod ipsos
Esse Deos testetur opus, furta, arma, rapinæ,

Stupra, doli, fraudes, opera hæc præclara Deorum.
O insanæ hominum mentes, quæ credere diuos
Artibus his factos potuêre, ardentis Olympi
Artificem fecere hominem, dementia nulli
Admittenda viro, Deus est æternus, & ingens.
Nec comprensus adhuc, nec quæ comprendere possit
Mens est vlla Deum. Simplex essentia, nullis
Intercepta locis, non circumscripta figuris.
Vnus & in plures nunquam diuisus, ab omni
Conditione procul nostra, mortalia nedum
Omnia. verùm etiam vincens cœlestia longè.
Solus hic immensum fecit, non Iuppiter, Orbem.
Quicquid habet Phlegeton, quicquid caua viscera terræ.
Quicquid inest pelago, quicquid secat aëra pennis
Condidit, & solus totum hoc opus ipse gubernat.
Quæ narras de prole Iouis de stirpe Deorum,
Scænica sunt, leuibus vulgo recitanda poëtis,
Exhibitura iocos populo, plausumq; theatro.
Iuppiter & proles ita sunt in sydera lati
Vt fera syluosæ Nemees, vt portitor Helles,
Portitor Europes, auriga, & Iasonis argo.
Pægasus, Arctophylax, & raptis miluius extis,
Cæsareusq; thronus, coma regia, Procyon, vrsæ,
Coruus, olor, lepus, ara, canis, lyra, cancer, & vrna,
Atq; aliæ cœli formæ, quas Græcia mendax
Finxit, & audaci vatum fæcundia cantu.
Non ita naturæ speculati arcana sagaci
Ingenio sensere viri, quos Attica tellus,

Quos

Quos Iudæa tulit, Babylonq; antiqua Magorum
Clara rudimentis, Bragmanarumq; reposto
Ora iacens mundo, nudis vicina sophistis.
Primus Anaxagoras quadam cœlestia dixit
Mente regi, non ille Iouem, non ille Mineruam
Non Maia, Semeleve satum præfecit Olympo,
Non hominum quenquam breuibus qui tanta lacertis
Corpora, perpetuo nequeat conuoluere gyro.
Ethica Cecropias docuit qui primus Athenas
Insignis virtute senex, simulacra Deosq;
Risit, & hic sophiæ princeps ab Apolline vestro
Dictus, & iccirco iussus potare cicutam.
Matre Perictonia veniens à stirpe Solonis
Clarus Aristocles, humeris, Plato, dictus ab amplis
Cum comite Eudoxo nostram peruenit ad vrbem.
Quicquid ab Habraamo nostri didicere parentes,
Transtulit ad Graios, & ab his Academia terris
Orta Deos plures aufert, vnumq; fatetur
Artificem mundi dominatoremq; Deumq;.
Magnus Aristoteles hominum figmenta perosus
Lyncea in æthereos attollens lumina tractus
Vidit in hac vnum mundi testudine numen,
Et coluit, patrios ideò fugisse penates
Euboicosq; lares fertur petijsse, diemq;
Chalcide, supremum, longa, clausisse senecta.
Hic Deus errantes miserans in imagine nostra
Venit, & istorum fraudem detexit, & artes
Spirituum, sacros quibus indulgetis honores.

Illi

Hic Deus, hunc vnum colimus, vobisq; colendum
Dicimus, at plures luci præferre tenebras
Et cælo Phlegetonta volunt, & funera vitæ:
Huius in aduentu vester trepidauit Apollo
Squallidus, & vultu radios contraxit opaco.
Tunc cecidere Deûm statuæ, simulacraq; miris
Sunt contrita modis, vestri meminere parentes.
Hunc Solymi vates perhibent vestræq; Sibyllæ
Secula facturum lustratis aurea seclis:
Huius ob imperium æternum promissaq; genti
Regna suæ, nec forma meos, nec sceptra, nec ætas,
Sollicitant animos, bona nec mortalia tanti
Ducimus, hoc etiam vestri docuere poëtæ.
Nam quid Lyriopes & Graij filius amnis
Vos aliud docuit, fragilis quam noxia formæ
Blandimenta malis præbere incendia curis,
Et sibimet nec solum alijs inferre venenum?
Et quid opes, aurumq; Midæ monuere? quid ausus
Quid Phaetontis equi? nisi quod vota improba regum
Diuitiæq; abeunt pessum, secumq; ruinis
Inuoluunt grauibus reges, rerumq; ministros?
Dicite Plutoni veterum prudentia vatum
Cur subiecit opes? forsan quia viderat aurum
Ex ima tellure trahi, sub montibus altis
Aes latet, argenti decor est in viscere terræ.
Bethica testatur regio. Pactolus & Hermus
Astipulantur, agunt etenim flauentis arenæ
Diuitias, fuluumq; trahunt cum piscibus aurum.

Et quia sub terris Ditem regnare volebant,
Quæ tellure latent Diti attribuere profundo.
Forsitan hæc fuerit ratio quæ mouerit illos,
Altera se nobis longè præstantior offert
Ad mores inuenta bonos, studiosa salutis,
Consona dogmatibus nostris. Concedimus ergò
Diuitias Orco, quia sunt fomenta malorum,
Et scelerum instrumenta, quibus subuertitur omne
Iustitiæ robur, cæcos quibus itur ad amnes
Sulfureosq́ lacus, regnum implacabile Ditis.
Non aliam ob causam mundi saluator iniquas
Appellauit opes, & lucra ferentia mortem.
Distribuenda pios hominum mandauit in vsus,
Discite vestrorum monitis contemnere quicquid
Est mortale, omnem regna in cœlestia curam
Ferte, nec ætati, fluxæ neu fidite vitæ,
Mobile tempus abit, mora nulla fugacibus annis,
Nunc quoq́ dum loquimur Cæsar tua præterit ætas
Anxia, nec gelidam tardat tua purpura mortem.
Finis erat verbis, vno cum rhetores ore
Nil veriti regem (res admiranda) superbum
Sacrilegum quiddam simulacra Deosq́ fatentur,
Incestumq́ Iouem, subitoq́ afflata repente
Numine tota cohors, victorem extollere Christum
Cœpit, & in summam fidei prorumpere laudem.
Torua supercilio Maxentius ora minaci
Tollit, & accensus flagranti corda furore
Elata vocat arma manu, citus arma satelles

Admonet, accursu proceres tenuere citato
Talibus ardentem furijs, subuersa tumultu
Omnia præcipiti, postquam sedata parumper
Ira: Leues animos, dixit, quæ mouit Erynnis?
Quis malus inuasit nutantia pectora dæmon?
Ergòne fœmineæ potuerunt vertere nugæ
Vos quoq́? vos inquam quos defendenda Deorum
Causa peregrinis ad nos contraxit ab oris?
Hoc honor exhibitus vobis, hoc dona merentur
Hoc suspensa tholo? sic nos, sic omnia Romæ
Numina negligitis, quæ tanta ignauia, multos
Vna puella viros superat? proh dedecus, inter
Milia tot præstantum hominum certaminis huius
Præmia fert mulier? sic rex, concorditer omnes
Respondere viri. Quid nos terrere minando
Niteris? illabi manifestum in pectora numen
Sensimus, & rutilare sacro caput illius igne
Vidimus, & labi flammas ex ore loquentis.
Vincimur à superis, & victi ponimus arma,
Da veniam Cæsar: Christi transimus ad aras.
Iuppiter & proles & numina falsa valete,
Cæsaris extemplò facies excanduit, ardent
Lumina, labra tremunt, rauco clamore ministros
Conuocat, infandum facinus iubet, ore tragœdo,
Atq́ Sophocleo scelus enarrabile cantu.
Tollite sacrilegos clamat, iugulate Deorum
Sacra prophanantes, auibusq́ epulanda per agros
Exta date, hæc illis sint præmia, vadat ad vrbes

M Fama

Fama peregrinas, tanta victoria pugnæ.
Has habeant lauros, hæc gloria segnibus esto,
Ite rogum ingentem struite, & date corpora flam
Et cinis æquoreas vento rapiatur in vndas.
Talia fulmineo iaculans latè intonat ore.
Attoniti tremuere omnes, feralibus armis
Circumfusa cohors vinctos prætoria ducit
Rhetoras, & magno circumstrepit agmine miles.
Voce recedentes tali, Catharina monebat,
Ite triumphales animæ superate tyrannum,
Ite alacres, hodie vobis referantur Olympi
Limina, momentum mors est, vbi transijt, æther
Panditur, & liber petit ignea spiritus astra.
Ite domos cœli sanctosq; intrate penates,
Ite, sequar, nec vos sacri iactura lauacri
Terreat, abradet scelus omne salutifer ignis.
Nec mora, comportant alij sarmenta, trabesq;
Materiam arentem, & siluæ virgulta saligna
Et piceas alij pinos & odora Cypreßi
Robora, iuniperi ramos, campoq; patenti
Construxere pyras, adipem fomentaq; flammis
Plurima subijciunt, oleæq; liquoribus addunt
Sulfura certatim, coit omnis turba, viæq;
Eructant hominum turbas, velut aggere fracto
Cùm Padus in virides spumanti vortice campos
Insilit euertens segetes, spemq; obruit anni.
Subiecere faces, salit ardua flamma, comamq;
Spargit, & innubem fumi glomerantur opacam

Corripiunt vinctos bini, stringuntq; retorto
Fune manus & fune pedes, iaciuntq; per altos
Ingenti clamore rogos, furit ignis, & ardor
In mentum salit atq; comas stridore corusco,
Tanta sacerdotes alacri spectacula vultu
Conspiciunt, tabulisq; iuuant incendia iactis
Cæsaris extollunt animos, vrgentq; ministros.
Et redisse Deûm libamen & orgia gaudent,
Extinctus mox busta viris cecidêre, nec artus
In cineres abiêre, togas & corpora lambens
Leniter abstinuit, viresq; coërcuit ignis
Ipse suas, sanctos veritus tractare, sepulchro
Christigenæ intrepidi sublata cadauera ponunt,
Suppliciter flentes, & tristia funera ducunt.
Cædis adhuc auidus Cæsar, nec crimine tanto
Territus, at multo madidus post prandia Baccho
Mandat ab obscuris foribus cæcoq; reuulsam
Carcere victricem mensis astare puellam.
Illa catenarum strepitu per lata sonante
Atria, nil pauitans duri subit ora tyranni.
Composito vultu & frontis feritate parumper
Vix tandem posita ficto rexpectore fatur:
Regia progenies, virgo, tua maxima virtus
Insigni nobis hodie certamine nota,
Conciliare potest tibi me, nisi nostra vereri
Sacra negas, versis igitur palinodia verbis
Est dicenda palàm, neu te malè numina perdant
Est placanda Deûm dictis melioribus ira.

Illa, quid his iterum nugis me vertere tentas
Cæsar, ait? Tu saxa colas, sine numina nobis.
Forsan honoratis lapides, quia creditis olim
Deucalionæis homines de cotibus ortos.
Talibus accensus dictis Maxentius altum
Ferrea clamabat date verbera, verbera lictor
Expedit, & nudos humeros ac pectus apertum
Virginis inuadens, crebro ferit impius ictu
Innocuum corpus, miti gemit ore, Deumq;
Alloquitur virgo, nostri cape sancte cruoris
Primitias, animum serua, sit victima fluxum
Corpus, vt Habraamus seruato pignore sacrum
Fecit, & illustrem pecudis cruor imbuit aram,
Sic mea seruata caro concidat hostia mente.
Sic ait, ex oculis lachrymæ fluxere tepentes,
Ora genasq; rigant, largus de vulnere sangui
Labitur, & terram cædes effusa cruentat.
Supplicio affectam tali iubet ire sub vmbras
Nullaq; bissenis præberi alimenta diebus.
Vertitur abstergens oculos, gemebundaq; pect
Velat, & in noctem lachrymans descendit op
Est locus Eoos Phœbi nascentis ad ortus
Arduus attollens vicina cacumina cœlo.
Thraicia maior Rhodope, sublimior Ossa,
Pelion Aemonium superans, & culmen Oly
Caucaseasq; niues vbi sunt iuga maxima Ta
Illic perpetuo vernantia gramine rura,
Perpetui fructus æternaq; gratia florum,

Vernaq; temperies, semper sine nubibus aër
Limpidus, Auster abest, Boreas non sibilat, Eurus
Exulat, occidua Zephyrus non murmurat aura.
Hic prima ua quies homini, ieiuna priusquam
Infœlix vetita vitiasset guttura fruge.
In medio fons est lato pulcherrimus orbe
Quatuor vnde fluunt occulto flumina cursu.
Nam tria secretis delapsa meatibus arcton
Versus eunt, at mox verso reuocantur in austrum
Tramite, ad Aethiopes combustaq; solibus arua
Defluit assiduis quartum, Meroemq; refuso
Gurgite complectens Memphitica regna peragrat.
Ad vitrei fontis ripas in margine læto
Sunt oleæ pingues, sunt Medica mala, Cypreßi,
Et semper virides lauri, palmetaq; longis
Frondibus, & pini pingues, & myrtea sylua.
Sunt & odoratæ cedri, fœcundaq; semper
Ficus, & vua graui pendens in palmite, pruna
Cerea, iuglandes, & amigdala, purpureumq;
Quod tulit arctois pomum Lucullus ab aruis.
Prata sub arboribus raris florentia semper
Lilia, serpillum, narcissus, amaracus, omne
Gramen odoriferum, violæ, rosa, balsamus, arbor
Thurea, myrrha, thymũ, buxus, terebinthus, amomũ,
Nardus, & Aiacis frondes, roris q; marini,
Irriguos circum riuos sua brachia tendunt.
Innocui vitreo ludunt in gurgite pisces.
Vbera distendunt pecudes, hic nulla leonum

Semina, non serpens, nec cauda scorpius vnca.
Omniaq; tuta, cubant lepores, nec bella nec vllas
Insidias metuunt, cantu nemus omne volucrum
Personat, & florum per summa cacumina nectar
Libat apis, lectumq; cauis opus aggerat antris.
Nuncius antè pater summa quem miserat arce
Virgineo occurrens morbo, casusq; futuri
Præscius, inde fauos illis & mella diebus
Pomaq; decerpens, dapis inconsueta ferebat
Xenia, desertæ trans æquora lata puellæ.
Hæc sunt illa quibus felicem pabula vitam
Helias, & socij longæua in sæcula ducunt.
Omniaq; infuso curauit vulnera moly,
Moly, quod omnigenis fecit Deus vtile morbis:
Nigra subest radix, viridis coma, floribus albet.
Iam bissena dies ierat, reuocatur ab vmbris
Ambrosium vultu referens Catharina decorem.
Nec tenuata fame nec tristi squallida nocte,
Cæsar vt aspexit solitum decus oris honesti,
Fraude ministrorum pastam putat, æstuat, ardet
Vociferans, trepidat mugitu regia tanto.
Non secus ac nautæ pelago cùm turbidus imber
Ingruit, & rauco volitat cum murmure nubes
Pulsa Notho, tumet vnda, micat pice nigrior aër
Ignibus, & tonitru ingenti tonat altus Olympus.
Perdite custodes clamat vel mergite ponto
Tergore consutos, Siculis vel adurite tauris.
Iussa citi Garamas Nasamen Maurusq; facessunt

Marmaridæ, Psilli, Numidæ, quibus vna libido
Sanguinis, accensos miseri raptantur ad ignes.
Vinculaq; inijciunt pedibus, terraq; volutos
Versatosq; luto & fœdatos puluere terga
Ad tormenta trahunt, nihil illis mollia prosunt
Verba precum, lachrymæ nihil inter verba cadentes.
Nil longi labor obsequij, votisq; vocata
Numina nil prosunt, manet implacabile pectus
Regis, & indomitum virus medicamine nullo
Frangitur. O infœlix quæ te inclementia Cæsar
Virgo, ait, innocuos homines torquere coëgit?
Non ego terrenis epulis, sed ab æthere missa
Sum dape pasta dies bis sex, qui pabula genti
Per deserta dedit Solymæ, cum vecta per vndas
Aequore suspenso Panchæos venit in agros
Me quoq; certantem pro relligione, fidemq;
Asserere audentem pauit, sanauit, & ipsa
Parta salus opus esse docet cœleste, cicatrix
Nulla per offensos ferro deprenditur artus.
Incipe sedata fieri clementior ira,
Et neq; sanguineo similem te finge Neroni
Sed qualis Traianus erat, vel Iulia proles
Augustus, qualesq; tulit gens Flauia reges
Et patrem & natum, quorum vestigia debes
Sancta sequi, si vis tanto succedere regno.
Dignus eris si iustus eris, clementia reges
Efficit imperio dignos, pro immanibus actis
Crudeli mercede Deus tibi digna rependet

Præmia, crudeles superi crudeliter vrgent.
Vicit fœmineo facundia iuncta decori,
Sedatusq; parum Cæsar: quò, perdita virgo,
Vsq; Ioui differs, inquit, parere? iuuentæ
Nec miserere tuæ? non te seruilibus vtar
Obsequijs, nec enim id patitur tua forma nec ætas.
Assentire meis aliquando & subde rebelles
Imperijs animos. Quid me, respondit, iniquis
Sollicitas verbis? & turpi pectora voto
Fœda geris? cur sanctum audes violare pudorem,
More suum, cœno assuetus, sordescere nunquam
Desinis, & mundæ nescis assuescere vitæ,
Sic tua te instituit Venus, hæc documenta tuorum
Casta Deûm, sunt hæc quibus assentire iubemur
Imperia? hi monitus? vtrum tua prouida virtus
Consulit vtilius nobis, humana ne iussa
An diuina sequi? Quod amas Deus odit, & audes
Impugnare Deum, cùm sis mortalis? ab vrbe
Ciuibus hæc tam vana meis documenta tulisti?
Erubuit Cæsar, sceleris mens conscia non fert
Iurgia, non audet vultus attollere, seq;
Vertit in Ichthybolum, & reuehi præcepit ad vmbras
Carceris, atq; nouis tradi custodibus antrum.
Ichthybolus verò, cui mens crudelis, & atrox
Ingenium, regi, quidnam vulgaribus, inquit,
Hanc pœnis terrere paras, sub sydere natam
Credimus Helleo, nam frons Marpesia caute
Taurominitana asperior, rigidoq; adamante

Durior, Ausonios fasces nostrasq; secures
Ridet, & imperio diuûm parere recusat.
Cedimus? an iustis dementem vrgere flagellis
Præstat? & imperij causam diuûmq; tueri?
Mollia non obstant duris, nec fortia possunt
Debilibus vinci, nec ligno saxa cauantur,
Nec manibus muri, sed duro marmora ferro,
Mœnia contortis magno molimine saxis
Eruimus. Si auferre paras à virgine Christum,
Finge rotas, magnæq; aliquot vertiginis orbes.
Et crebris armetur opus mucronibus omne.
Et radij cultros & curuatura rotarum
Ancipites habeant. Orbis contrarius orbi
Currat, & affixos verso secet impetus axe.
Persephone immanes pœnas & sæua docebat
Supplicia, occultis voluens corda impia formis.
Aspera inhumanum flexit sententia regem.
Quærit vt in tota si quis foret vrbe Perillus
Atq; Phereclea quisquam præstantior arte
Dædalus, aut auctor Troianæ cladis Epæus.
Nox erat, & medium cœli stellata per axem
Cum Ioue ducebant nitidi vestigia pisces.
Maximus ætherei Christus regnator Olimpi
Agmine cælicolum magno stipatus ab astris
Labitur, & niuei transitper cornua tauri.
Intrat ad humentes vmbras & triste barathrum,
Fit sonus, & nigram subitò lux aurea noctem
Dißipat, apparent pulchra sub imagine diui.

Primus Ioannes, humeros cui lucida vestit
Pellis, & aurati pendent in tergora villi:
Alter erat senior Petrus cui candida mento
Cæsaries, geminæq; micant in pectore claues.
Tertius ardenti Paulus mucrone coruscans
Igneus ore, ligant intextæ guttura gemmæ.
Quartus Ioannes aquila signatus, amictu
Lucet in albenti, mentoq; & vertice canus.
Hi primi, sua quemq; ducem stant agmina circum.
Squallor abit, fulget paries, circumfluus aër
Fragrat, & Armenio carcer lustratur amomo.
Tum vultu diuûm dominus. Sic fatur amico.
Hactenus ex alto pugnam spectauimus orbe
Occulteq; tuis procul aspirauimus orsis
Fortibus, hæc claræ fuerint prælu dia pugnæ.
Nunc acie tota pugnatur & omnibus armis.
Macta, & in extremo palmam ne desere cursu.
Pars superest tibi parua viæ, iam proxima palma
Curris, & apparet grauium suprema laborum
Meta, dies feret optatum tibi crastina finem.
Dixit, & ambrosia frontem perfudit & armos.
Et sic fatus abit, dulciq; adit æthera cantu.
Altera lux aderat, feralis machina cælo
Erigitur, populiq; foro concursus aperto
Cogitur, horrescunt visu, & crudele fatentur
Id genus insolitum pœnæ, de robore querno
Texitur, & bis sex cubitis ascendit in auras
Pons, vbi voluendos lictor se attollat ad axes.

Impu

Impulsi magnis strident conatibus orbes,
Rostratiq; micant gladij, curuisq; minantur
Dentibus, & paruo inter se discrimine distant
Corpus vt affixum lateri è regione locatum
Discerpat latus, atq; vno secet omnia cursu
Membra, leues subitò procul eiaculanda per auras.
Terrificum incutiens animis structura pauorem.
Aspectuq; nocens solo, super aurea sedit
Stragula, & à tecto spectat Maxentius alto
Coniugis extendens baccata ad colla sinistram.
Protrahitur virgo, quæ postquam immania vidit
Currere protensis armata volumina rostris
Substitit, & presso suspexit sydera gressu
Sic memorans. Obsiste pater crudelibus ausis.
Percute dentatos orbes, ostende tyranno
Te Ioue contempto cœli terræq; potentem.
Infœlix videat, contabescatq; videndo,
Quanta tuæ virtus & quanta potentia dextræ.
Vix ea finierat, gelida cum erupit ab arcto
Ventus, & ardenti resonans cum fulgure fulmen,
Grandineq; immixta nimbus caliginis atræ.
Disrumpitq; rotas, trabibusq; per aëra pulsis
Maxima consequitur strages, quò territa vertat
Turba pedem noctis tenebris inclusa profundæ
Nescit, & attonitos frustratim machina labens
Opprimit, auditur clamor, sonitusq; ruentum
Impete cum magno trabium, periére ministri,
Quattuor, vt fama est, rapuit furibunda virorum

Milia

Miliatempestas & lapsus ab aëre turbo.
Vix diescuaro detersit nubila cœlo
Detegitur clades hominum: laniata per omne
Membra forum, facies vstæ, conuulsaq; labra
Dentibus exertis, laceraq; per ardua vestes
Culmina tectorum, mixto fluit vnda cruore.
Quæ superant cladi lugent communia matres
Funera Pellææ, lamenta per omnia surgunt
Compita, in ingenti tota vrbs ploratur aceruo,
Plebis in occasu tantæ gauisa per auras
Persephone volat, ac socios, ac dæmonas omnes
Ad prædam ciet ex aris, adytisq; Deorum.
Illi præcipites altis è turribus adsunt,
Corripiuntq; vagas animas, stygijsq; coërcent
Funibus in fasces, & in intima tartara voluunt,
Persimiles aquilis, quoties videre volucres
Dulcibus è stagnis tolli, tenuemq; per auram
Nare cateruatim, campisq; inferre volatum,
Quà rigat effusis Mantoam greßibus vrbem
Mintius, intexens iuncis & harundine ripas.
Sauciaiam dudum cæco regina dolore,
Dißimulare nequit flagrantem pectore flammam,
Sicq; virum alloquitur. Quæ te immanißime, quæ te
Pestis agit? manifesta vides miracula, necdum
Irritare Deum cessas, tibi me quoq; Christus
Abstulit, & viuo crines in flumine laui.
Nec tua sum posthac, nec me reuerentia Martis
Nec Iouis vlla tenet, tua sint hæc numina, vincet
Christus

Christus,& occumbes cum religione Deorum.
Cæsar ad hæc frendens, contorquet lumina denso
Torua supercilio,& clamans, noua funera lictor
Poscimus, accipe & hanc,& amaro vulnere truncis
Vberibus cæsa caput à ceruice reuulsum
Aequoreæ volucres habeant, piscabitur illud
Petrus,& inuentum Christi suspendet ad aram.
Nec mora, dum totam magnis vlulatibus vrbem
Dira lues agitat, dum cædibus omnia complet
Persephone exultans & tanta strage superbit,
Vincta manus sparsis trahitur regina capillis.
Res indigna nimis, missoq; ad colla capistro
Ducitur ad littus lachrymans,& crine ligatam
Arboris ad ramos patulis quæ vmbrosa lacertis
Stabat arenosæ frondens in margine ripæ,
Afficiunt probris & multo verbere, tandem
Pectore conuulso Pharias truncatur ad arces.
Exanimes artus nudant, rapiuntur inaures,
Implicitumq; comis aurum gemmisq; monile
Diues,& amisso sæuit fera turba pudore.
Ceu plures cum nocte lupi inuenere relictam
Desidia pastoris ouem, simul agmine facto
Communem inuadũt prædam, atq; in vulnera certant.
Dilaniant, caput hic, iecur ille, in clunibus alter
Pascitur,& fauces implent, rictumq; cruentant.
Audijt horrendum facinus, veniensq; repente
Porphyrius multo raptum cum milite corpus
Texit humo lachrymans, meritosq; exoluit honores,

Insæ-

Infelix quantum sors & breuis hora sinebat.
Iamq; nouas afferte dapes, discumbere tempus
Cæsar ait, sat mane. Ioui superisq; litatum
Omnibus, & fuso placati sanguine manes.
Soluite tristitiam, curasq; immergite Baccho,
Debetur noua nupta mihi, namq; impia coniunx
Per noua Iudæo nupsit diuortia Christo.
Ferte cados, date Creteo de palmite vina.
Ponite Amyneos latices, Chiumq; liquorem
Et si quid Campana sui vindemia misit
Nectaris, omnigeno spument crateres Iaccho.
Discumbunt, celeres volitant, agilesq; ministri
Et mensas epulis onerant, Maxentius ira
Iamdudum exustus largo se ingurgitat haustu
Sæpius, & pergit venas inflare calentes.
Callida Persephone grauibus conuiuia rixis
Immiscere volens sumptis præteruolat alis
Aequoream simulans volucrem, petit ardua nubes
Itq; reditq; frequens, ducitq; per aëra gyrum,
Garrituq; sonat pluuio. Denuntiat, inquit,
Ichthybolus, ventos, tempestatemq; futuram.
Iam pelago furor & nautis grauis ingruit imber.
Cæsar vt audiuit pelagus, succurrit imago
Coniugis ad littus cæsæ, iubet ire ministros
Necropolimq; trahi, & condi tellure cadauer.
Respondere ducem iamdudum funere ducto
Porphyrium veteri regum imposuisse sepulcro.
Ecce iterum lachrymas, iterum ciet ira furorem

Lætiq;

Lætaq; subuertit præceps conuiuia luctus.
Porphyrium Cæsar tunc è regione sedentem
Pallidus, & stomachum vultu confessus opaco
Alloquitur, Quid me inuito violenter ademptum
Corpus humas? quæ relligio, quæ cura meorum?
Prouidus ardorem, mentis ratione gubernat,
Et placidis, mulcet bacchantem vocibus iram
Porphyrius, nobis Cæsar fore dedecus, inquit,
Immortale ratus, si peruenisset ad aures
Vrbis id infandum facinus, quod percitus ira
Incomposq; tui mandas, celanda putaui
Corpora defunctæ, & sceleris monumenta nephandi.
Sed furor, impatiens fræni, mitescere, nulla
Voce potest, similiq; Padi torrentibus vndis
Aestiuo cùm sole niues saxosa Gebennæ
Præcipitant iuga, si cursus occludere tentas
Obijce, contortis crescunt spumantia terga
Vorticibus, semperq; magis violenta superbit
Congeries, tumidaq; premit retinacula mole.
Donec iter gurges agat indignatus apertum.
Quid scelus excusas, hominum turpißime, Cæsar
Inquit, & ignaua regem grauitate laceßis?
Omnia Thersitæ similis, quid gutture latras
Sardanapaliaco, Pallenti excanduit ore
Dux animo, dextraq; potens, claraq; superbus
Militiæ titulis, voluitq; inuadere pectus
Cæsaris, & capulum dextra complexus eburnum
Destitit, ardentem virtus compescuit iram,

Atq;

Atq; ita suspirans fatur. Quid fida tuorum
Pectora Maxenti verbis premis acribus? Et quid
Laeta procelloso turbas conuiuia vultu?
Si tibi causa minus placuit recitata, fatebor
Altera causa subest potior. Sepelire iacentem
Relligio Christi dominam me iussit, & ipsos
Rhetoras ante dedit tumulto. Nam flumine viuo
Me quoq; (si nescis) lauit regnator Olympi
Christus, & abiecto verum Ioue numen adoro.
Saucius incompos animi Maxentius, ergò
Tu quoq; carminibus magicis subuerteris? inquit.
Tu magicas artes tu caedem incendiaq; audes
Dux ait, infelix sequere, & scelus omne reuolue.
Ingluuiem nutri, duro rape viscera ferro.
Sanguine tinge manus, inoxia membra trucida
Numina, Maxenti, iustissima, numinatantum
Sunt visura nefas, meritas dabis impie poenas.
Expectant te Tybris aquae, calor iste sub vndis
Occidet, & tanquam Phaëton temerarius axe
Pulsus ab excelso vastum rapieris in aequor,
Forsan & inuenies extinctae coniugis ora.
Interea pinguem nutri delphinibus escam.
Ira (scio) tua me mortiiam destinat, vltrò
Ibimus, & strictos caput extendemus ad enses
Intrepidi, nobis nihil est in morte timendum
Christigenis, quibus est aliud post funera longe
Nobilius vitae genus immortalis Olympo.
Oppetere est iterum nasci, tormenta subire

Pro virtute pium, triplex contingit origo
Christiginis, vulgata prior qua nascimur omnes
Semine concepti patrio, cum septima fœtum
Luna peragrato vel nona peregerit orbe.
Altera sic natos terris per mystica transfert
Flumina, & ablutos genetrix ecclesia lacte
Nutrit ad ambrosiæ semper viuentis odorem.
Tertia cùm suprema dies mortale resoluit
Corpus, & in cineres opus hoc natura caducum
Traxit, ad æthereos orbes Empyrea regna
Mittit, vbi & reduces animos complectitur vlnis
Dulcibus, & nitida cœli pater accipit aula.
Ista fides lorica mihi est adamantina, nullis
Peruia fortunæ iaculis. Dum talibus orat
Porphyrius, tumido bilem sub pectore Cæsar
Rodit, & impatiens vultus obscurat Erinnys.
Et circumpositis stimulat præcordia flammis.
Dux animum firmante Deo nil territus, atra
Fronte quid atroci dudum concepta venena
Corde premis? dixit, ne pars innoxia vitæ
Vlla tuæ dignum venia te reddere poßit,
Incipe, rumpe moras, aperi crudelia tandem
Ora, satellitibus diris mea funera manda.
Membra iube lanianda feris in littore spargi,
Defuncti careamus humo, careamus arena,
Corpora iactentur monstris laceranda marinis.
Discite crudeli proceres seruire tyranno.
Rege sub ingrato sub iniqui principis vmbra

N Seruitijs

Seruitijs emitur mors obſcuriſsima longis.
Rumpitur inflatum pectus, mentiſq; ſuperbæ,
Nec frenare poteſt nec diſsimulare furorem,
Cæſar, in extremis ardet iam faucibus ira
Non aliter quàm cùm ſicco ſub fomite dormit
Ignis & afflatu crebro excandeſcit & aura
Exilit, & tremulæ rutilant per nubila flammæ.
Ferte citi procul hinc hominem, date vincula clam
Cumq; ſuo totam domino iugulate cohortem,
Quæ ducis infecti traxit contagia, finem
Sacrilegis dabit iſta dies. Per numina iuro,
Per Iouis æternum imperium fulmenq; triſulcum,
Ibitis ad lethen, ſtygiaſq; videbitis vndas.
Dux & tota cohors miſsis ad colla catenis,
(O funeſta dies, ô lamentabile tempus,
O furor, ô rabies, ô deteſtabile virus,
O dolor, ô regum impietas, ô mortua virtus)
Ducitur, & longa properant ad funera pompa.
Ventum erat ad littus, cùm dux fortiſsimus agm
Alloquitur comites, turbataq; pectora firmat.
O ſocij, mecum terræ pelagiq; labores
Experti toties, longæq; pericula paſsi
Militiæ, quid vos terret præſentia mortis?
Quæ celeri curſu Zephyrum, volucremq; ſagittam
Vincit? vbi fortes animi generoſaq; virtus?
Cordaq; ad horrendos nunquam perterrita caſus
Ponite triſtitiam, rectos attollite vultus.
Cernite perpetuo fulgentem lumine mundum,

Aethere

Aetherea(que) domos, animis ea patria nostris.
Ecquid fœminea pauidæ formidine frontes
Despiciunt terras? hodie veniemus in astra.
Sic ait: & Christo sacrum Pæana canentes,
Ascipiunt altos pronis ceruicibus enses.
O mors dura, virûm vita præstantior olim
Noxia cùm rapidæ purgarint sæcula flammæ
Membra, memor vestri Deus, immortalia reddet,
Interea gaudete bonis cœlestibus, inter
Spirituum cœtus alacres, & sancta precati
Numina, terrigenis Christi implorate fauorem.
Pectora trunca iacent, fuso(que) rubescit arena
Sanguine, mactata est duplex Hecatumba Tonanti.
Cum duce bis centum comites in littore cæsos
Christigenæ effossis, mœsti imposuere, sepulcris:
Et iam prona dies nocti cedebat & vmbris,
Occiduo radians excelsam lumine Calpen.
Cùm furijs Cæsar longis iam fessus & ira
Sic secum. Quæ tanta istis constantia? quodnam
Robur inest animis tantum? quæ pectora virtus
Inconcussa regit? quæ spes? quæ præmia tanti?
Morte quid expectant obita? neq; credere dignum est
Sanctius his numen, quorum respublica pauper,
Quàm nostris qui regna tenent telluris & vndæ.
Illam ego numinibus gentem melioribus vti
Crediderim, cuius terrena potentia maior.
Nam si regna Dei arbitrio terrena gubernant
Distribuunt(que) suo, qui dant maiora putandi

Maiores, Libyam Iuno, regna Attica Pallas,
Iliacam Phœbus, Tarpeiam Iuppiter arcem
Constituit, regnum regno, ceu numine numen,
Maius erat, sed Christigenis nec regna nec vrbes.
At fuerit satius tantos sedare tumultus
Vnius interitu, vel si mutabitur, eius
Connubio, tantumq; decus seruare iugali
Fœdere, & has tandem curas extinguere tædis.
Saturnii iam bruma dies & læta reducit
Tempora, quæ nobis patrio celeberrima ritu
Iucundos hyberna sales & xenia poscunt,
Ocia nocturnæ poscunt conuiuia mensæ.
Expediam, tristis ne se inter gaudia luctus
Ingerat, interea placidas mihi Iuppiter vndas
Aequoris, & cursus dabit ad mea regna secundos.
His dictis placet, accito lictore, puellam
Duci iterum è tenebris, iterum tentare loquendo,
Virgineumq; nouis pedicis captare pudorem.
Quam simul ac vidit sic est aggressus. Amyclas
Troius assultu subito expugnauit adulter.
At tua ter denis nondum est mollita diebus
Duricies. Ponti glacies Hircanaq; tandem
Frigora & arctoæ vincuntur sole pruinæ.
Tu Getico sopita gelu, vel Gorgone visa
In silicem durata, nequis mansuescere, quercus
Orpheus, Amphion lapides, delphinas Arion
Mouit, & Orphæos senserunt tartara cantus.
Tu niue frigidior, tibi ferrea corda, sepulti

Vsq; adeò tibi sunt sensus hebetataq; mentis
Lumina, vt albenti videare simillima saxo
Coniugis Assyriæ, verso quæ in marmora vultu
Fluxit & ardentem spectat fugitiua Gomorram.
Heu quianam contra genium moremq; iuuentæ
Molliciemq; tui sexus, generisq; superbi,
Stemma, supercilio spernis regalia toruo
Imperia, ah demens, tu blandimenta, minasq;
Despicis, & surda perstas immobilis aure.
Tu populo spolias vrbem, tu coniuge regem
Militibusq; ducem, duce Cyrenensia regna.
Et miseremur adhuc, & te seruare parati
Mitibus alloquimur verbis. Genus aspice quantum
Romanum pietate valet, mitesce parumper.
Si seruire pudet, mecum regnabis, habeto
Coniugis extinctæ thalamos. Romana videbis
Mœnia, & incedes Latiam regina per vrbem,
Quod tua gentilis quondam Cleopatra tumultu
Ambijt Actiaco, tu Cæsare digna marito,
Accipe, largimur sine bello & sanguine regnum.
Sic ait, & cæco languet Maxentius igne.
Illa, velut dorsum medijs in fluctibus ingens
Vapulat aßiduis & nunquam vincitur vndis,
Desine plura, nefas iterum me nubere, dixit,
Nupsimus, inserto nuptam manus indicat auro.
Et mihi nunc alacres nitidis conuiuia mensis
Virq; socerq; parant, hodie subitura mariti
Limen, & è tenebris claros aditura penates.

Nec sum dura,fidem seruo.Tu sanguine gaudes
Non ego,tu tanti sceleris durißimus auctor.
Hæc vbi dicta,videns atrox immota tyrannus
Pectora,nec precibus flecti,nec verbere frangi,
Spe Veneris posita iubet à lictore necandam
Necropolim duci.Pullo velata cucullo
Atq; capistratis manibus de carceris antro,
Truditur ambigua faciente crepuscula nocte.
Aemonius Chiron media iam parte sub vmbras
Iuerat,& Ledæ funestam pignora noctem
Aëre voluebant piceo,niger Hesperus ore
Pallidulo tristi per cœlum ascendere vultu
Visus,ab äspectu sceleris noua luna nephandi
Cornua substraxit,nubes teterrima clausit
Aethereos ignes & conscia sydera morti.
Auditæ Halcyones grauibus lamenta querelis
Spargere per littus,mœstosq; ad funera cantus,
Edere,& æquoreæ volucres dare flebile carmen.
Est locus ad Boream pelagi porrectus ad vndas,
Densa vbi siluestrem faciunt spineta recessum.
Areaq; in medio,crebris ibi terra sepulcris
Surgit,& in tumulos fossæ cumulantur arenæ,
Sacra cadaueribus tellus, Polyandrion Hellas
Voce vocat patria,nudis paßim oßibus albet,
Vrticis vmbrosus ager, grauibusq; cicutis
Et nigris ebuli baccis & olente Sabuco.
Campus iners & sepiuagis domus apta colubris.
Hos ingressa locos durus dum brachia lictor
Expe

Expedit inuertens manicas, dumq; explicat enſem
Sanguineum, virgo cœlum ſuſpexit & ignes
Aethereos, taliq; Deum ſermone precata eſt.
O pater, exiguas tanto pro munere grates
Soluimus, ingentes autem debere fatemur.
Tu grauibus preſſam tenebris in clara vocaſti
Lumina, tu manes, tu das ſuperare tyrannum,
Et modò tam vario functam diſcrimine, tandem
Ad palmam regnumq; vocas. Da numine dextro
Egreſſus animo faciles, redituſq; ſecundos,
In patriam cœliq; domos hanc accipe mentem,
Et prolem ne ſperne tuam de fauce reuulſam
Ditis, & oranti famulæ tua limina pande.
Et ſi quando memor quiſquam certaminis huius
Implorabit opem, pater exorabilis eſto.
Finierat, ſubitò cùm vox audita per auras,
Annuimus, ſecura veni. Tum poplite flexo
Et crucis explicita per pectus imagine, lictor
Verberat orantem gladio. Pro cæde cruenta
Lac niueum fluxit, tellus incanduit albo
Sanguine, lingua Deum neruis deluſa reciſis
Perſonat, & moriens verba imperfecta relinquit.
Cæſa ſolo iacet atq; in cœlum vita receſſit.
Affuit extemplò ſuperûm de ſedibus agmen
Spirituum duplex, vnum quod corpore nudam
Suſcipiat mentem, dulciq; ad ſydera cantu
Transferat, exanimes aliud quod tolleret artus.
Inſolita noua luce dies in nocte refulſit,

Atq; repentinum subito cum lumine fulgur
Emicuit, ceu cùm frangit caua nubila fulmen
Cùm grauis ardentem succendit Iulius æstum.
Euolat attonitus lictor, trepidiq; ministri
Corripuere fugam, toto symphonia cælo
Spargitur, & mixta vocum dulcedine carmen
Astra petit, sensimq; abiens discedit ab aure.
Visaq; per cæli tractus ascendere nubes
Lucida, persimilis soli, lucentior astro
Luciferi, & claro rutilantem lumine caudam
Ducere, & ignifero ferri vltra sydera cursu.
Et caput insertare polo. Patuere Tonantis
Atria, curuatus læto Pater obuia vultu
Brachia diffundens reduci dedit oscula natæ.
Et triplici claram radiauit sydere frontem.
Altera spirituum legio collegit ab hortis
Balsama Iudæis, aloes, myrrhæq; liquorem,
Ablutosq; vadis artus & odoribus vnctos,
Aëreum per iter rubri trans æquora ponti,
In montes Arabum summæq; cacumina Sinæ
Transtulit, & corpus Pario clausere sepulcro,
Quod superum fecere manus. Opobalsama semper
Marmor odoratum sudat, quibus ægra iuuantur
Corpora, difficiles isto ceromate morbos
Indigenæ pellunt, sacros Alabastra liquores
Atq; salutares lachrymas, oleiq; fluentis
Accipiunt guttas. Membris honor iste sepultis.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI TERTIAE PARTHENICES Diuæ Margaritæ, Agon.

AD ILLVSTRISSIMAM ISAbellam Mantuæ Marchionissam.

ARGVMENTVM IODOCI BADII Ascensij in Diuæ Margaritæ Agonem.

Iuę Margaritę agonem cantaturus poëta ab admiratione quadã vtili auspicatur, admiratur enim tantam virtutem puellis & ætate & sexu fragilibus datam, vt Deos veteres olim religiosissimè cultos exegerint. Cuius causam docet Spiritus sancti post aduentũ Christi in corda credentium immis-

sionem. Deinde pollicetur se treis virgi
Margaritam, Agathen, & Luciam describ
quibus tamen & quartam additurus est, Ap
loniam. Incipiens autem docet parentes D
Margaritæ Antiochiæ originem traxisse
Antiocho illo magno qui vrbem cùm p
Reblata dicerentur, à se Antiochiam den
nauit. Qui cùm puellæ recens natæ nutr
disquirerent, nulla est (Deo id procurant
tota vrbe inuenta quę esset officio illi sat
sa idonea: verùm rure accita mulier ho
forma & probatis moribus, & à parentibu
is, quod illos latebat, in fide Christiana fi
ter instituta: (licet enim Antiochiæ P
primam sedem, & fideles primam Chri
nominis appellationem habuerint, tame
uiente persecutione, fides duntaxat in
permansit.) Ea ergò sedulò nutritam, v
mum per ætatem potuit, Christianis
initiauit atq; informauit, vnde ad sacra l
parentibus vocata, pridie cùm in cubic
iret priusquam se reclinet, matre obse
quidnam ageret, se signo crucis & tacitis
cibus muniuit. Deprensam autem Chri

cùm mater neq; precibus neq; minis auertere valeret, ad patrem detulit, qui furibundus vtramq; tam nutricem quàm alumnam in agros facessere coëgit. Vbi diua virgo cum nutrice parcè ac duriter viuens, pecusq; illius custodiens, adoleuit, donec, seu casu, seu (vt poëta asserit) veterum Deorum, Veneris præcipuè, & Mercurij fraude, ab Olymbrio præfecto vrbis, illac venatum profecto visa atq; admirata (erat enim egregia forma & honore venerabili prædita) percunctataq; quænã esset, & cur in agro viueret, respondit ab Antiocho ortam, & sacris Christianis initiatam, & à patre ob id exactam. Tum ille & forma & lepore eius captus in vrbem trahi iussit, vt à fide auersam stupret. Verùm à coniuge illius pellicem rata pudicitia ipsius custodita est. Cùm autem insaniens præfectus à constantia dimouere minis nequiret, pollicetur reiecta priore coniuge se illam ducturum, quam conditionem cùm virgo detestaretur, iussit virgis immaniter cæsam, in carcerem teterrimum detrudi, vbi ab angelis curata, sed à Venere aut alio dæmonio in forma draconis absorpta viua,

viua, cùm se solito crucis signaculo muniui
set per mediam crepantis aluum incolumis
mersit, moxq; à Proteo seu alio dæmon
nequicquam illusa, formosior quam fuer
præfecto sistitur. Qui ne fides augeatur cap
talem in illam pronunciauit sententiam, q
accepta precibusq; à Deo approbatis triu
phanter in cœlos introducta est.

Vis nouus iste furor veteres quitu
ne tanto
Expellit (res mira) Deos, potuitq
ellas
In superos armare? quibus regn
mnia, & ipsum
Augustum Romæ imperium, quo nulla potestas
Sub Ioue maior erat, capita incuruare solebant?
Quæ vis tanta? Vnde hæc animis audacia nostris
Vt mutent impune Deos? Si fortè Gigantes
(Vt perhibent) voluere Iouem detrudere Olympo
Res aliena minus, fretos quia robore & armis
Grandibus, ac membris immanibus, alta Deorum
Tecta polo sperare minor dementia certè.
At tener hic sexus natura imbellis & vsu,
Quæ sperare vnquam de relligione triumphum
Debuit antiqua? non Palladis ægide fultum
Pectus erat tenerum, Siculæ nec in ignibus Aethn

Pr

Pronus in incudem feriendo armauerat illas
Mulciber, vt starent Iouis ignea fulmina contra.
Tanti operis grauitas & magnificentia causam
Arguit ingentem, nec in his mortalibus author
Esse potest, qui molem istam vectauerit oris.
Si regno expulsi, fuit vlla potentia diuis
Maior, vt inuitos solio exturbaret ab alto.
Illa potens igitur quæ condidit omnia virtus,
Visa diu mortale genus contemnere, seu quod
Id scelus exigeret nostrum, seu legibus vllis
Quæ ignorantur adhuc, sic ire iubentibus orbem.
Postquam sera dies sæclis labentibus ætas
Intulit extremos, tacitisq; abscondita fatis
Tempora, disrupit diuina potentia cælos,
Et pluit in terras ignem atq; incendia nullis
Inspicienda oculis mortalibus, intima tantum
Vis ea corda mouens, homines accendit, & vmbram
Caligantem abigens menti lucem influit almam,
Sic afflatæ auris animæ cælestibus audent
Fortibus ire animis contra mala numina, discunt
In terris optare nihil, sed Olympica solum
Regna Deum, superos, ac fastidire caducum
Corpus, & æternis meditando assuescere rebus.
Hæc ea quæ negat ara Deos, quæ saxea virtus
Numina contemnit, quæ tot simulacra per orbem
Terrarum & veteres spreto Ioue sustulit aras:
Hoc aliæ plures quarum certamina longis
Texta voluminibus, sanctæ docuere puellæ.

Tres

Tres mihi(si votis magni regnator Olympi
Fauerit,& menti diuinum infuderit imbrem)
Carmen erunt. Tu sancta Syro dominata draconi
Margaris,& teneras Agathe lacerata mamillas
Tuq; Syracusiam decorans Aretusias vrbem
Lucia,virginitas eadem tribus,vna puellis
Forma,recens ætas,nec dum benè nubile tempus.

FAma est Assyriam, pecudum frugumq́, ferax
Nobilium altricem, latè regnasse per omnes
Finitimas gentes. Illic Babylonia quondam
Bellipotens,hominumq; parens antiqua Damasc
Arboream surgens Parthos attingit Araxem
Armeniosq; petit, Cilices descendit ad agros,
Alluiturq́, mari, quod nominat insula quondam
Sacrā Dionea Veneri, Nilotica regna
Thuriferosq; Arabes & Persica terminat arua
Vrbs illic vbi terra cauis est humida campis
Reblata, quam magnus strueret dum mœnia,&
Latius ambitam muris, extenderet vrbem
Antiochus, dixisse suo de nomine fertur.
Hic dum staret adhuc veterum vana illa Deoru
Relligio, claris virgo natalibus orta
Margaris, ingressa est primæ incunabula vitæ.
Cùm quæsita diu totamq; inuenta per vrbem
Nulla foret, curante Deo, data rustica nutrix
Docta Deum, crines abluta fidelibus vndis.
Vt completa sonum vocalibus organa plectr
Flectere cœperunt, potuitq́, infantia fari,

Sancta, Deum & sacros ritus, ac signa puellam
Mystica sacrorum diuinaq; nomina, nutrix
Clàm docuit, falsa ne relligione parentes
Impliciti, velut intorto qui splendet in astris
Angue vir, opprimerent conceptam pectore lucem.
Lacteus vt tenerum liquor instillatus in ora
Corpus alit, sic innocuas infusa per aures
Sancta fides animum, duplex alimonia totam
Auget, & extendit teneros æqualiter artus.
Dij quibus ingenium solers auidumq; nocendi
Semper, & inuidiæ stimulis agitantibus ardens,
In primis Athlante satus, Venus atq; Cupido,
Ingemuêre, vident atrox sibi surgere bellum,
Instare insidias, tempestatemq; moueri.
Tum Venus, ô germane, Iouis sate sanguine magni,
Perséa qui armasti contra Phorcynidos ora,
Qui centum vigilantem oculis interficis Argum.
Aspicis exiguo quantum sub pectore nobis
Dedecus exurgat, regnis contraria nostris
Factio, quæ sensim nos fraudum indagine claudit?
Nonne tibi tantam hanc terris excludere pestem
Est animus, diuûm interpres? Enitere toto
Ingenio, quo tanta potes, germane, precatur
Te soror, atq; Iouis domus, & genus omne Deorum.
Hic Venus, & contra Maiæ sic filius orsus,
Quod germana rogas magna illa potentia nostris
Fortior ingenijs fieri vetat, antè notaui
Quæ memoras, & nulla via est inuenta nocendi.

Sed

Sed tu diua soror fas hoc tibi, virginis ora
Fac formosa, oculis infunde Cupidinis ignem,
Et flammis accende genas, candore tumentem
Pinge sinum, mensura omnes sua corrigat artus.
Sic dederis graue & acre malum, mortalibus atrox
Supplicium, nulla est homini (tuq; optima testis
O germana) lues mulieris imagine maior.
Omnipotens (meminisse potes) cùm bellua factus
Iuppiter, Europam tergo tulit, ignea quando
In medijs Neptunus aquis incendia sensit.
Cùm rapta est Spartana nurus, cùm lumine captus
Iste puer vicit qui respicit omnia Phœbum.
Tanta hæc fœmineæ fecerunt omnia formæ.
Sic ait, inuenta risit dea Cypria fraude,
Artificesq; manus teneris doctißima formam
Applicuit membris, seseq; imitata superbum
Finxit opus gaudens, & eris mea dixit imago
Nobilior Coo, Cnidio magis inclyta signo.
Tempus erat quo sacra Ioui celebranda monebant
Fastorum annales, victos cùm terra Gigantes
Vlta tulit verbis læsuram numina Famam.
Dum cum prole domum parat accersita reuerti
Serta ligat nutrix, riguo decerpit ab horto
Quicquid olet, serpilla, rosas, casiamq;, thymumq;
Abrotani, mentæq; nemus, pictura alumnam
Floribus, os nardum spirat, sinus halat amomum,
Pinnat vtrinq; humeros Amaranthus, Amaracus
Brachia, & alba rubro talos tegit instita limbo.

Mater vt in reducem conuertit lumina natam
Admirata decus leuat, & premit oribus ora,
Oscula& ingeminans oculos, frontem& genas&
Lambit, & admorsa in facie nota mansit amoris.
Sero vbi stellatam fecerunt sydera noctem,
Læta est in thalamos lecto accubitura parentum.
Iam& initura thorum dextram leuat, ora& primum,
Pectora mox, humeros demum cum murmure paruo
Ter premit, erectos tollens ad sydera vultus.
Contemplata parens exangui expalluit ore,
Non aliter quàm qui ignorans offenderit anguem.
Nutricem& vocans, heu quisnam ritibus istis
Sacrilegis natam instituit? vidi impia vidi
Signa figurantem dextra, tacitis& loquentem
Nescio quid magicum labris, tune istius ergò
Causa doli? perdis& genus temeraria nostrum?
Illa mei dixit sic me instituere parentes
A teneris, & in hac ego relligione adoleui
Hactenus. At genitrix acceptum corde dolorem
Dissimulans vbi sole dies noua claruit orto
Ad sacrum cum prole mouet vestigia, & alta
Templa subit, lucent rapidis altaria flammis,
Quas circum mugire boues, clamare ministros
Ante Iouis simulacra videns, scelus enthea virgo
Horruit, & ritus est execrata nefandos.
Ora notans genitrix videt obtenebrascere frontem,
Et pallere genas, & fastidire puellam.
Post epulas igitur vocat in conclauia solam,

Et suadere Iouem & genus inspirare Deorum
Nititur hæc memorans. Ego te, mea nata, vocaui
Vt doceare Deos, ignotaq; numina ruri.
Rura sciunt curare greges, imponere plaustra
Bobus, & attrito terram proscindere aratro.
Vrbs leges, vrbs docta Deos & sacra Deorum
Imperat agricolis, atq; omnia temperat arua.
Accipe nunc igitur, quæ te, mea nata, docebo.
Dij fecere orbem, terras, mare, & aëra & astra,
Nos quoq;, & omne genus pecudum, genus oē animal.
Ipsi habitant cælos, ipsi labentia torquent
Sydera, & ex alto nobis mortalibus orbe
Omnia dispensant, fruges oriuntur ab ipsis.
Nascimur arbitrio superûm, morimurq;, nec vlli
Fas sperare hominum quicquam sine numine diuûm.
Iuppiter omnipotens cui manè litauimus, ipse
Est Deus atq; Deûm genitor, quæ præsidet astris
Luna Iouis proles, proles Iouis altior illa
Mercurius, Venus est proles Iouis, ipse dierum
Sol pater & Mauors illi conterminus orti
Ab Ioue, & artificum Pallas dea vertice sacri
Nata Iouis. Iouis Alcides est inclyta proles,
Et duo Tyndaridæ, quibus inter sydera tantus
Splendor, & antiquo veniens ab Agenore Bacchus
Iuno Iouis coniunx, ipsa est dea maxima. Pluto
Frater, & alma Ceres soror, & regnator aquarum
Frater, & hos omnes qui protulit aurea quondam
Sacula Saturnus genuit, rerumq; potentes

Fecit,& aethereis totum genus intulit astris.
Sunt alij innumeri,quibus vt mortalibus adsint,
Mortales sua templa locant,sua sacra quotannis
Ritè ferunt,hi sunt quos est venerata parentum
Rellig io,postquam soli via facta per astra.
Hactenus,hos veniens ætas venerabitur vsq;
Quò telluris onus circumdabit Amphitrite.
Nam diuum immortale genus,vice mobile nulla.
Sunt loca sub terris quibus est graue tartara nomen
In quibus antè alios ausi contemnere cœlum
Perpetuis ardent cæco sub carcere flammis.
Est locus,Elysium dicunt,sub sydere Lunæ
Vt perhibent,vbi certa pijs sine fine voluptas.
Hæc igitur mea nata tuæ mandata parentis
Conde animo,& diuum genus obseruare memento:
Sic genitrix:aliter virgo persuasa docentem
Risit,& ore parum moto contemnere visa est.
Propterea mater tristem recitare marito
Virginis euentum pergit.Pater ocyus ensem
Corripit,& furijs actus iugulare puellam,
Nutricemq; parat,letali incesserat igne
Corda viri Alecto,torui fremit Herculis instar
Cùm natos ratus esse feras sua pignora dextra
Sustulit hostili,coniunx clamore suiq;
Corporis obiectu prohibet,tum tota repentè
Mota domus vetuere nefas.Cum virgine nutrix
Aedibus acta suos petijt moribunda penates.
Propterea ignotam,ruri statuere,parenti

Degere,& in campis vitam deducere agrestem.
Ipsa ergò nutricis oues in pascua ducens
A pastore hominum Christo dilecta trahebat
Pensa manu,terramq; habitans viuebat Olympo.
Sæpè boni,quibus est hominum custodia diui
Et suus ipse oculis se subiecere videndos,
Et longas traxere moras cum virgine in agris.
Virgineus diuos pudor allicit, æmula nanq;
Virginitas cœlo,diuis cognata,resistit
Sensibus,& viuit cœlestem in corpore vitam.
Talia perspiciens curis,Venus,inuida sanctis
Cùm iam nubilibus pubens adolesceret annis
Cogitat insidias,atq; aspera bella pudori.
Rustica nutricis fingit Iocus ora,sinumq;
Vbere turgentem grauido leuat,aspera multo
Sole cutis,duroq; manus callosa labore,
Instita laxa caput pannoso innodat amictu.
Fit pater & posita blandus feritate cupido,
Non qualis cùm sæua prius furor arma mouebat,
Passibus incedit raris,tranquilla sereno
Temperies animo,facili indulgentia vultu
Spem facit,& rasis fulget toga serica villis
Tincta tyri,intorti frons ardua turbine lini,
Ipsa piam dulci mentitur imagine matrem
Læta oculis radians,roseos tota ignea vultus.
Continuò apparent virides procul ire per agr
Errantesq; diu per rosida pascua tandem
Mollia versato torquentem vellera buxo,

Pasce

Pascentemq́ greges natam inuenere sub vmbra.
Tum Venus incuruata genis dedit oscula, & vlnis
Mollibus inclusæ applicuit gremiumq́ sinumq́.
Continuò illabi sibi virgo incendia quædam
Suaua & vrentes sentit præcordia flammas,
Obscœnisq́ animum curis, ceu nubibus atris
Aura solet cùm flante austro coit humidus imber,
Inuolui, blandoq́ inuadi ardore medullas.
Per sensus quasi per riuos Venus acre venenum
Influit in mentem, quod si malè cauta recepit
Vulnus agit, solo diuûm medicabile dextra.
Id metuens afflata Deo corda intima virgo
Excutit, & pestem prohibet nondum altius haustam.
Mens abit ad pœnas Erebi sine fine manentes,
Morte laborantem Christum videt, aspicit ora
Afflictata siti & crudelem horrentia potum.
Cogitat incumbens & ineuitabile fatum.
Talibus omne solet sanctorum industria curis
Declinare nefas, sensusq́ inhibere vagantes.
Tum Venus ô mea progenies dulcißima ventris
Sarcina, dulce animo pondus, suauißima cura,
Si fortasse patris veterem reminisceris iram
Et dubitas ne durus, adhuc, depone timorem.
En tuus, en mitis genitor tibi, lumina tolle.
Atq́ agnosce patrem, cur te rubor antè parentes
Occupat? antè tuam tibi quæ famulamur alumnam?
Sic Venus, ora procax dudum formosa Cupido
Contemplatus init plusquam decet oscula patrem,

Ipse suo calet igne puer, reperitq; puellam,
Ore genas, os ore premens, complectitur omnem,
Inspiratq; fa es. & corripit igne medullas.
Percipit insidias virgo, m ntemq; moueri,
Inflammari animum, ga det simul & dolet, agram
Dulcibus his curis sensumq; inhibere volentem
Aggreditur nutrix, missaq; ad pectora dextra
Ecquid alumna, inquit, visa es trepidare parentes?
Aude animo, tibi nanq; iocos & gaudia portant.
Despondere tibi iuuenem florente iuuenta
Conspicuum, forma insignem, cui prædia centum
Vberibus glebis, & mille armenta per agros.
O felix virgo ante alias, fruitura marito,
Tot fruitura opibus, tua sic mirabitur ora,
Oscula sic carpet, sic amplexabitur aluum
Dulcibus hanc natis implebit, & vbera lacte.
Sic tibi blandus erit, vitamq; animumq; vocabit.
Talia prosequitur memorans quæcunq; puell
Oblectare solent, segmenta, monilia, inaures,
Interitura breui, fures metuentia semper
Blandimenta, leuem bona delusura iuuentam.
His deprensa dolis trepidat velut agna luporum
Excepta insidijs, modò mens, modò sensus hab
Obtinet at tandem, ceu cùm de nubibus ardor
Fulguris erumpit, nitidum iubar ignea virtus
Eliciens tenebras tempestatemq; repressit.
Confestim velut ex alto emergentia somno
Lumina circumfert, videt emigrasse figuras.

Et genua incuruans oculis ad sydera versis
O sancti cœlorum animi, quibus omnia (dixit)
Sunt subiecta, piæ quanto discrimine mentes
Hos habitent artus (non est opus indice) nostis.
Nostram igitur seruate fidem, seruate pudorem,
Neu sinitote animis tantum Iouis arma nocere.
Finierat virgo, cùm ex aëre forma repentè
Gnata ait, hic aderam cùm te Venus atq; Cupido
Et Iocus aggreßi longo tenuere duello.
Vt videre operam se perdere, Caspia contra
Littora pergentes ad Phasidos arua volarunt.
Nanq; legunt illic vexare potentia mentes
Gramina, & aëriam tondent ex gramine pestem
Qua perfusa labant hominum præcordia, sed tu
Nunc experta vides molem stimulumq; veneni.
Tu verò forti esto animo, victoria poscit
Hæc cœlo sibi grande aliquid, sed gloria maior
Parua triumphato veniet post tempora mundo:
Tu fidei factura fidem, domitura tyrannum
Et decus æternum terras habitura per omnes.
Cœlorum visura domos, vbi rector Olympi
Inter mille choros diuum immortalia partit
Præmia, mortales non admittentia sensus.
Tu breue fœlici stadium certamine curres,
Tecum ero, nec patiar quicquam crudele videri,
Neglige terrestrem vitam, morientia in horas
Membra, animæ claustrũ immundũ, pondusq; molestũ,
Excelso inuictoq; animo, mortalia nauci

 Omnia

Omnia pendente, in terris vnde orta, relinque,
Ad cælos cælestem animum sine læta reuerti.
Sic ait, & tracto discessit in aëra vultu.
Luna ter occiderat, totiensq; reuiserat orbe
Lucida completo, cùm Maia Athlantide natum
Inuentura Venus libani de vertice in omnem
Prospicit Assyriam, leuat ad iuga Taurica visum,
Armenias versis legit & Sidonia rura
Luminibus, videt vsq; Paphum, videt vsq; Cythera
Tandem fessa oculos & fastidita videndo
Tollitur in ventos & se super æquora librat.
Dum festinat iter Cretam, fuit obuia casu
Iuno Samo rediens, cum qua Thaumantias Iris
Dissidiorum author. Tum diua Erycina, dearum
Maxima, cui frater, cui vir dominator Olympi,
Mercurium quæro, cui magna negocia mecum,
Si quibus in terris visus tibi diua moneto.
Tunc hera Cretæa dum labimur inde, sub altis
Cum Ioue cupressis spatiantem vidimus Ida.
Vertit eo gressus, & cum genitore repertum
Talibus alloquitur. Cyllenie tempora perdis,
Christus hic in toto iam passim pullulat orbe.
Et quantum caput ille leuat, res publica tantum
Nostra ruit Romam quo pacto amisimus omnem
Nuper, vt imperium longè Rhodopeia ad arua
Transierit, nimium nobis meminisse necesse est.
Sic Venus, interpres diuum, non perdimus inquit
Tempora, num censes ea temporo perdita, quando
Immane

Immanem duraq; satum de stirpe Tiphœi
Christophorum straui, aut Philemona, Pantaleonta
Dorotheam, theodoram, agapen? cum milia nuper
Occidi ter dena virûm, cùm Gallia vidit
Rictiouarrano Treueris tot funera ferro?
Sed quid opus nostro tibi nunc Cytheræa labore,
Posce operam tibi namq; libens impertiar omnem.
Tunc Venus ô germane potes meminisse puellæ
Illius Assyriæ, & memini Cyllenius inquit,
Illa ait illa Venus, nostræ grauis æmula formæ
Creuit, & ad sedes vacuas aspirat Olympi,
Impia contemptrix magni Iouis atq; Deorum.
Dedecus hoc abolere paro, tu qui potes harpe,
Qui potes ingenio, fer opem. Nostra omnia pridem
Arma in eam contrita, nihil profecimus, illa
Nil alios rata posse Deos sine fine superbit.
Nos omnes illi indecores, obscuraq; turba.
Sic Venus, ille patris nutu talaria plantis
Alligat, & Veneri comes it. Phœnicia cùm iam
Regna subintrassent, Hermes ait ô soror ibo,
Præfectumq; vrbis venandi ardore mouebo,
Nosti hominem, nosti sexum quantum ardet vtrumq;.
Tu vigil obseruato oculis cùm retia cernes
Atq; canes, transi in leporem, damamue fugacem,
Et cursu pete rura quibus pecus illa coëgit.
Cætera scis, nec eges alio germana magistro.
Sic operas partiti abeunt Cyllenius vrbem
Intrat, & in serui formam conuersus Arisbæ

Rure reuertentis domino inter prandia densos
Commemorat saltus, vidisse armenta ferarum
Ad fluuios potum magnis descendere turmis,
Ludere propter aquas, campos tondere virentes
Cum catulis, prædæq; occultum inspirat amorem,
Ire parat, nam fortè dies erat ille nefastus
Quo leges de more silent, date retia dixit,
Sternite equos, adhibete canes, venabula ferte.
In virides igitur præfectus Olymbrius agros
Pergit agens sceleres turmas hominumq; canumq;
Iam saltum propè constiterāt, cùm protinus vmbra
In ceruum conuersa Venus se protulit alto
Vertice, cui niueus niueo sub pectore venter,
Frons stellata. Canum cuneos equitumq; videres
Tollere clamorem extemplò, totosq; per agros
Dilabi, vt quoties vasto Padus effluit æstu.
At fera pernici rapitur per deuia cursu
Trans dumeta volans ferturq; per aëra longis
Saltibus, interdum ne desperare sequentes
Cogat, iners claudo tardat vestigia passu,
Et tripedem simulat, tum spes arrecta virorum
Atq; canum vires duplicat, date lora molossis
Vociferans præfectus ait, date lora, viamq;
Ad nemus oppositos confestim auferte manipl
Fluctuat omnis ager cursu, pars terga sequun
Pars læua dextraq; ruunt & inaniter omnes
Mercurio accingunt animos fallente labori.
Margaris audito longè per rura tumultu

Stat trepidans,& prospiciens mox vimine longo
Sedula cogit oues,properansq; ad ouilia tendit
Cum gregibus. Nec adhuc tectis successerat,atrox
Cum præfectus adest turma comitatus equestri,
Vberius gaudens,etenim per anhela repente
Ora canum per acuta virûm venabula mittens
Ceruum annosum alta tollentem cornua fronte
Vmbroso elicitum saltu dea callida prædam
Fecerat,ipsa volans Beliali euaserat astu.
Præteriens igitur faciem sub rustico amictu
Vidit Amyclaam,ciliisq; ardentia nigris
Lumina,neglectæq; decus mirabile formæ.
Vidit,& exarsit,nec fert incendia,virgo
Pectore proripitur pauido,gressuq; citato,
Antè gregem,fugit ora virûm,fugit impia corda
Ipse libidinibus totam sine lege fruendis
Curam adhibens,mora nulla,domos temerarius intrat
Ascitamq; ista compellat voce puellam.
Fare genus nomenq;,simul cur rustica tecta
Ista colas,quoniam vrbanæ tibi forma puellæ?
Illa autem sic orsa loqui nil territa. Dicor
Margaris,antiqua mihi sunt ab stirpe parentes
Antiochi,patriæ fecit qui nomina nostræ.
Relligio mihi Christus,adhuc dum lactea pasco
Vbera,natales maculas in flumine laui.
Et genus & nomen laudamus,Olymbrius inquit,
Vtpote quæ tanta digna indole,cætera contra
Cæsareas leges opus est plecti atq; aboleri.

At

At quoniam simplex rerumque ignara iuuentus,
Errores facilè in varios prolabitur, vltrò
Do veniam (dare namque meum) nisi nomina Romæ
Quæ gentes & regna colunt, contemnere pergis.
Sic ait, & missis ad colla tenerrima vinclis
Cum nutrice ferox iubet ad prætoria duci,
At Venus obscœnam præfecti accendere mentem
Non sinit, & voti compos ignem adijcit igni.
Nam volitans ab equo in mensas sitibundus Iaccho
Proluitur, flagransque graui se ingurgitat auro.
Tum fortè occurrens conspecta virgine coniunx
Inter lora genus mox percunctata resoluit
Vincula, & ingenium petulans medidata mariti
Hæc erit hæc inquit pellex mihi. Vulneratista
Suspitio exangui muliebria corda pauore,
Dat Venus hos stimulos, odiumque immane puellæ
Sic oritur, sancti custos inimica pudoris
Fœmina fit, cupido dum luxuriosa marito
Gaudia zelotypi negat impatientia amoris.
Et quoniam defensor abest (industria diuûm
Tam vigil & consulta) pudor seruatur ab hoste.
Mens abijt, fera corda viri Venus atque Cupido
Sollicitant, imas Bromio inflammante medullas.
Ergo sui incompos thalamis prodire trementem
Imperat, & tali aggreditur sermone puellam.
Si placare Deos & ponere sacra Tonanti
Non renuis, tibi præsenti consortè repulsa
Nubere mens, tecumque nouam producere prolem

Sint tibi vilescunt superi, dementia perdet
Te tua sola, feres squallentem carceris vmbram.
Compedibus suras & inerti oppressa catasta.
Nec satis hæc, patiere famem ieiuna, domandum
Hoc tenerum, & tenerum dicens palpare puellam
Tentat inops mentis, referens vestigia tactum
Margaris euasit, sequitur fando ille, domandum
Acribus id tenerum flagris, ac verbere duro
Corpus, ad extremum ferro exercebere & igni.
Sic ait: Illa Deo iam dudum afflata triformi
Nil iam corda tremit, dirum inuasura tyrannum
Concipit ingentes animos, ac talia fatur.
Quid me immunde tuo cupis incestare veneno?
Vxorem mutare nephas, abducere nuptam
Par scelus alterius, nupsi iam paruula Christo
Cùm laui sacro amne comam, tum fœdere nunquam
Immutando illi corpusq; animumq; dicaui.
Vincla, famem, ferrum, atq; ignes desiste minari,
Hæc sunt illa, quibus cæli mihi limen emendum est,
Et quibus ad superos iter est, in corpora tantum
Ius tibi, tranquilla irarum instrumenta tuarum
Mente feram, nec enim de æquabilitate mouebor
Hac animi, præsente Deo, superisq; secundis.
Margaris hæc, ast ille odio furiosus acerbo
Ardet, vt iratus coluber quando ore trilingui,
Sibilat, & caput attollens in prælia surgit.
Cedit amor furiis, rauco vocat ore ministres.
Qui celeres nudatam humeros & pectora ad aluum
Vsq;

*Vsq; premunt grauibus flagris. Inuicta resistit
Verberibus, sublimi animo, iam terga fatiscunt,
Nec liuent sed cæde fluunt innoxia membra.
Sæuit adhuc crudi nondum satiata tyranni
Impietas, vinctam loris sub inane barathrum
Carceris ire iubet, tenebris vbi cæca profundis
Nox silet. Hic ieiuna sedet, fluidumq; cruorem
Crinibus abstergit membris, animosa virago
Nil metuens, nec enim densas considerat vmbras
Sed cæleste iubar, mentemq; in sydera tollit
Diuorumq; ingressa choros spaciatur Olympo.
Tum pater omnipotens summa de sede ministrum
Cui nomen Paracletus erat, descendere mandat.
Qui ferat æthereo radios de lumine septem,
Somniferasq; fuget tenebras, & vulnera moly
Tergeat applicito, læsosq; refrigeret artus.
Ille per hydrophorum veniens iam verberat ali[s]
Frigora Saturni, iam sub Iouis ambulat igne
Marte calens, iam solis equos tellure sub alta
Ire videt, Nemeesq; graui sudare sub astro.
Labitur in Venerem, Cyllenia tecta subintrat,
Angustosq; lares triuiæ, quæ sydera fratris
Accipiens totos implebat lumine vultus.
Iam subit vmbrosum terræ chaos. Igne reli[cto]
Permeat aëream noctem, super æquora transit
Carpathia, Assyriaq; cauos iam prospicit agros
Proximus Antiochi muris, se in mœnibus altis
Condit, vbi extinctis nox intempesta silebat*

I[...]

Ignibus,& surdo voluebat sydera lapsu,
Mox abstrusa solo penetrans vmbracula nigri
Carceris extemplò radijs effulsit apertis.
Virgo inter silices recubans vt lumina vertit
Adiubar, astantem Paracletum agnouit,& ora
Esurie confecta leuans & nescia somni
Lumina conatur ter surgere, ter cadit ægrum
Corpus,& accedens gutto Paracletus eburno
Ambrosiæ liquidis irrorat odoribus omnem,
Et moly aspergens humentes sanguine plagas
Oblinit, hesternæ vestigia protinus iræ.
Officio mox functus abit, salientia corda
Continuò accipiunt vires,& in omnia fundunt
Membra, cutem pulsat meliori arteria vento.
At Venus insidias meditans vexare puellam
Aggreditur trucibus formis,& imagine fœda.
Grandibus horrentem squammis & tergore durum
Cæruleo Pythona subit, cui faucibus amplis
Guttur hiat, cui frons oculis flagrantibus ardens.
Venter iners lateq; fluens boue grandior Indo.
Tam insolitum visu tam formidabile monstrum
Scindere humum subitò, terræq; voragine ab alta
Surgere in immensum cum flamma & turbine visum
Perstrepit,& lato exanguem petit ore puellam,
Ac viuam solidamq; vorans deglutit in aluum.
Illa sui compos sanctas confugit ad artes.
Nam crucis elicito Pythonica viscera signo
Rupit, vt æstiuas inclusa tonitrua nubes

Discu-

Discutiunt, sonus ad vigiles quos cura tenebat
Carceris ascendit, totasq; exterruit ædes:
Non aliter quàm cùm magno irritata vaporum
Terra paroxysmo labat, & quatit alta domorum
Fundamenta, tremunt motis laquearia tectis.
Indignata Venus tantum potuisse puellam
Insidias molita nouas, ad Protea doctum
Fingere mendaci simulacra immania vultu
Vertit iter. Tripolis vidit per littora solum
Ire senem ballenarum pelagiq; potentem
Carpathij quondam, modò maiestate carentem
Aequorea, quem sic animis affatur amaris.
Scis Proteu (Proteus visa fronte annuit illa)
Scis Proteu quæ sim, mea quanta potentia in omn
Quod cælo genus & terris, quod viuit in vndis.
Et tamen à pueris (quæ sors mea) temporis hui
Ludor, & impunes abeunt, immò impia summum
Facta decus laudemq; putant opprobria diuûm.
Maximè personarum opifex ne desere tanto
In mœrore tuam Venerem, succurre ruenti
Imperio Iouis & superum, leuiora Gigantum
Bella fuere, vides vt nunc ingloria diui
Turba sumus, templa incipiunt sordescere, & ar
Frigidæ & exangues, iter ad delubra Deorum
Pube latet viridi, via redditur inuia nato
Gramine, fer, Proteu, fer opem, miserere tuoru
Proteus, ô germana Iouis Saturnia proles
Alma Venus, dixit, grauis est iactura Deorum.

Et nisi me fallunt priscorum oracula vatum
Hic finis Iouis imperio, iam sæcula currunt
Altera & à cœlo in terras noua labitur ætas.
Ne tamen à nobis diuum deserta videri
Causa queat, neu me frustra imploraueris, adsum.
Tum dea consilio seniorem inducit aperto
Carceris in tenebras ad sollicitanda puellæ
Corda metu. Criptam subit alta nocte silentem
Lumen & os Cyclopis habens, pigmæaq; membra,
Flammam oculis spirans & naribus, illa figuram
Intuita immanem, tanto neq; territa monstro
Indignata magis, curuo inuolat vngue capillos,
Herculeasq; Deo vires animumq; ferente
Sternit humi, genibusq; vterum ferientibus ora
Cote premit, missoq; implet caua guttura & orbem
Puluere. Mox Proteus diuina in virgine numen
Experiens, versa discessit in aëra forma,
Diua latens quamquam dolet, attamen ore sereno
Risit, vt immunda vidit tellure volutum
Protea, nudari sublatis inguina plantis.
Summa dies aderat cùm factus in æthera liber
Transitus innocuæ per ahenea vulnera menti.
Iam metuens ne si longas seruata fuisset
In pœnas manifesta fidem miracula ferrent
...ius, & tali fieret celeberrima pacto
...ligio, induxit fatum crudele tyrannus.
...cædi iubet ense caput, sua funera virgo
Recognouit agens, grates sic orsa Tonanti.

O pater, vnde fluit rerum immutabilis ordo.
Cui fas est quodcunq; libet, cui lege voluntas
Libera, cui præsens quod præterit atq; futurum est,
Quòd tua me pietas tali velit ire triumpho
Ad superos, fieriq; tuis de ciuibus vnam
Tam celebri ingressu, non sum tam grandibus æqua
Vna satis grates meritis persoluere, quantum
Tu me posse facis refero, mea membra litari
Atq; tibi nostro fieri de sanguine sacrum
Instituo, venioq; tuas noua victima ad aras.
Accipe virgineos artus æterne sacerdos,
Ac flammis accende tuis, mens sola superstes
Ad tua mortali veniat sine pondere tecta,
O mundi præclare opifex dignare precantem
Ante obitum dono hoc animam, bonitatis ab alto
Aequore, ab ingenti pelago pietatis in orbem
Aeternis fluat hic scatebris cursuq; perenni
Riuus, vt ad nostrum quisquis confugerit olim
Subsidium votis semper fœlicibus oret,
Atq; meis vacua nunquam prece surgat ab aris.
Margaris hæc, sonus æthereo descendit ab axe
Audita es, secura veni, te expectat Olympus.
Gaudia responso tali concepta furorem
Exciuere pium, cupit ire in fata, suumq;
Carnificem stricto astantem crudeliter ense
Prouocat, & posito iugulum supponit amictu
Nil cunctata. Graui tum protinus ille lacerto
Colla secat, sanctumq; haurit romphea cruorem.

Spiritus è clauſtris fugiens mortalibus inter
Agmina cœlituum victor migrauit in altum
Aethera, & extremo ſedem ſortitus in orbe
Gaudia cum magnis habet immortalia diuis.

BAPTISTAE MAN-
TVANI CARMELITAE
THEOLOGI PARTHENI-
ces Quartæ, Agathæ, Agon.

ARGVMENTVM IODOCI BADII Ascensij in Diuæ Agathes Agonem.

POST diuæ Margaritæ Agonem, secundam propositaprosequitur diuæ Agathes certamen, inuocatóq; primnm diuinum auxilium, vt fine quo nullum ritè fundatur exordium. Deinde partem executiuam ingrediens commemorat monstra quæ in Sicilia antè fidei Christianæ lucem orta sunt. Illic enim Gigantes Ventrimani & Cyclopes fuisse perhibentur, sed post fidem Christianam cœperunt cum religione mores immutari, præsertim diuæ Agathes exemplo, quæ Catanæ vrbe Siciliæ non lõgè ab Aethna claris natalibus genita, forma corporis & virtute animi cæteris prænituit. Cuius amore Quitius præfectus, à Decio Imperatore Romano etiam Tyranno, missus, tandem exarsit instigantibus eum ad hoc dijs gentilium. Verùm virgo veri Déi munita præsidio nulla via ad consensum illicitorum amorum pertrahi potuit. Vndè ille fit) tantò acrius, quantò minus erat spei, inflammatus, cum illi vim ob parentum claritatem inferre non

non auderet, animaduertit in eam nouæ religionis genus, dixitq; magica arte delusam, nec melius reduci quàm Scortorũ commercio posse. Itaq; Aphrodisiæ cuidam lenæ ac meretriculæ vetulæ quæ natarum stupro iam pridem victitabat, eius seducendæ partes committit. Veruntamen absuit vt virginem à sancto proposito auerteret, vt etiam ipsa amplius tentare verita, eius constantiæ virtutem misero amatori prædicaret. Vnde insanus amans conuertit amorem in crudele odium, iussitq; omnia suppliciorum instrumenta afferri vt minis cogeretur deos adorare, verùm illa idola deos esse negans & dæmonia protestans, in carcerem detruditur, vndè postridie cùm eadem constanti animo assereret flagellis cæsa, candentibusq; laminis ad ilia appositis exusta, mamilarum abscisionem patitur, quam rem indignam generosus eius animus ægrè tulit, exprobrauitq; Tyranno ea membra abscindi eius iussu quæ in materno suxerat pectore. Sicq; saucia & mutila rursus in carcerem detruditur. Verùm Petrus Apostolus medicis cælestibus, Luca, Cosma, & Damiano comitatus cum multo lumine carceris tenebras ingreditur. Cumq; illa medicas refugeret opes, edocta à Deo missos humiliter cum sanitate recepit lætiores animos. Quam quatriduo post eductam miratus Tyrannus dixit á dijs sanatam, vt grauioribus torqueatur supplicijs. At illa contra prudenter asseruit nihil boni à malignis spiritibus, quos pro dijs tyrannus coluit, sed omnem quam possent perniciem

 inferri.

inferri. Quo audito insaniens Tyrãnus iubet per te-
stas acutas & candentes carbones immaniter trahi.
Inter quæ immanissima tormenta Deo miserante,
maximus terręmotus excitatur, vnde etiam consu-
lares viri obruti, totaq́ꝫ ciuitas exitium timuit. Vnde
territus Quintius in carcerem retrahi iussit, vbi po-
sitis genibus statim fœlicem animam ad sydera mi-
sit. Corpus autem à Christicolis sepelitur, veloq́ꝫ te-
gitur, quod postea vrbi imminens extinxit incen-
dium.

OSTQVAM Margarite celebra-
uimus acta, supersunt
Diuæ Agathæ memoranda nouo pr[æ]-
conia cantu.
Illo igitur sancto igne meas accen[de]
medullas
Magne pater, non quem rapuisse Promethea fama est
In communem hominum interitum, sed quod tua proi[es]
Abstulit antiquam faciens noua sæcula noctem.
Ingenioq́ꝫ absterge situm, quem longa reliquit
Ira Erebi molita necem, languore semestri
Pingue vber depasta animi, populata vigorem
Mentis, & in sensus bacchata hostiliter omnes.
Antè deos regno pulsos Trinacria quondam
Italiæ coniuncta, graues enixa tyrannos
Languit, ipsa suo periens vt vipera partu.
Protulit & vastos immania monstra Gigantes
Ventrimanos olim, manibus quia pabula ventri

Quęsie[runt]

Quæsierint, & Cyclopes à luminis orbe
Grandi appellatos, iuga per nebulosa Pachynni,
Per Lilybæa antra errantes, per saxa Pelori,
Et per Acragantis latera, igniferamque per Aethnam.
Aethnam vbi Titanis sobolem dixere sepultum
Enceladum veteres spirare incendia, & atrum
Cum nebulis cinerem, & lapides impellere ad auras
Ore procelloso, tempestatesque fragosas
Voluere, & in campos ardens effundere sulfur.
At postquam patrio soboles descendit Olympo
Sancta patris summi, cœpit melioribus astris
Aspirare poli regnis mortalibus ardor,
Et fœtus proferre alios, mansuetaque corda
Gignere, & imbibitum redolentia pectora numen
Imprimis Catanæam Agathen splendore parentum,
Forma, ætate, opibus, claram, cui rector auerni
Ille per Aethnæam qui se cratera volanti
Sustulit in cœlum curru, rapuitque parentis
Thesmophoræ natam flores in serta legentem,
Ille, inquam, fœdo ore niger crudelia bella
Mouit in æternas cupiens auferre tenebras.
Consul erat Siculis vir detestabilis, ora
Sola ferens hominis, morem ingeniumque ferarum
Quintius à Decio missus, sceleratior ipso
Barbaro & immani domino, sine numine mundum
Esse putans, fieri incerto ratus omnia casu:
Hic videns Agathen Trinacridas ante puellas
re, venustate, ingenio, & natalibus altis,

P 4 *Arsit*

Arsit eam, iaculis armatus & igne Cupido
Ictu hominem duplici dum vult inuadere, telum
Cuspidis auratæ Cocytide lauit in vnda
Sæpius, in Phlegethonte facem succendit, & vno
Impete percußit plagis fera corda duabus.
At Deus astrorum dominus præcordia sanctæ
Virginis afflatu studia in contraria vertit.
Et quantò ad facinus magis ille hortatur & vrget,
Hæc armata Deo, scelus id tantò amplius horret.
Aeger amans bacchatur, vti cùm taurus Asilo
Concitus erecta circumuolat inuia cauda
Pascua, collectasq; cauis vomit acriter auras
Naribus, irarumq; sonantem proijcit æstum,
Versat mille dolos, varias excogitat artes
Ingeniosus amor: Venerisq; astuta libido.
Relligio tandem noua contemptusq; Deorum
Causa fit, his fretus titulis crudele tyrannus
Aggreditur facinus, pietas via facta nocendi.
Iudice sub vitio virtus rea sistitur, actor
Impietas, patrona Venus, mendacia testes.
Scortum illustre fuit Catanæ, iuuenumq; vorago
Publica natarum stupris Aphrodisia septem
Diues, agens lusas Circæo carmine mentes
Quò libuit, genus omne mali maga docta veneni.
Istius in ludum disciplinamq; procacem
Missa Agathe, cœleste animo positura seuero
Propositum, lenocinijs vicianda subintrat
Turpe magisterium. Talem fleuere rapinam

Acturi æterno vitam in squalore parentes.
Sed velut incassum tumidis mare verberat vndis
Littoream cautem, meretrix ita pectora frustra
Virginis attentat, frustraq́ annititur altum
Demoliri animum, stant fortia pectora contra
Blanditias omnemq́ metum, deuota Tonanti
Corda immota manent, quid tempora perditis, inquit
Virgo, infœlices animæ? quid pergitis ore
Flectere, vi nulla, nulla arte domabile pectus?
Flumina terrores, nimbi promissa, fugaces
Verba noti, moles ego ferrea, saxea supra
Fundamenta sedens, ventos & flumina & imbres
Contra stare valens, casuq́ potentior omni.
Sic virgo, admirans virtutem in virgine tantam
Horruit, & diuinum aliquid confessa, pepercit
Irritare Deum meretrix, nec adire puellam
Amplius ausa refert vesano hæc omnia amanti
Sic memorans. Frustra, consul Romane, laboras,
Quicquid id est, humano animo constantia maior.
es miranda, vllis nescit mansuèscere verbis,
axa ferunt sensisse lyram cùm mœnia Thebis
oneret Amphion, portauit Ariona delphin
armine lenitus, citharam, syluasq́ ferasq́,
braiciam memorant & plectra Orphæa sequutas.
uior ista feris, & marmore durior, æque
erre inuicta minas & blandimenta virago.
Sic meretrix insanus amans conuertit amorem
crudele odium, furit indignata repulsam

Mens obscœna, truces vocat ad tormenta ministros
Infligenda, trahi iubet à lictore puellam
Ingenuam, simul afferri clamoribus altis
Imperat instrumenta, quibus sæuire tyranni
Sunt soliti, latamq́ implet cruciatibus aulam.
Insontem ferus aggrediens quid sacra Deorum
Quid contemnis ait superos? animosa virago,
Non ego contemno superos, neq; sacra Deorum
Respondit, sed quos superos tu insane Deosq́
Appellare audes sunt cum Plutone sepulti
Sub Phlegethonte, illic Venus est tua, Iuppiter illic,
Et tota cum prole miser Saturnus, Olympo
Gens indigna, solumq́ infra, non æthera supra
Dijs domus est, superos ideò appellare nefandum.
Vos lemurum consueti vmbris, perferre nequitis
Christi solem oculis, iubar impia lumina sanctum
Auersata suæ noctis caligine gaudent.
Talia dicentem consul Ioue plenus & ira
Cædi alapis flagrisq́ diu crudeliter vsq;
Imperat, ad sacro manantia sanguine terga.
Mox iubet ad tormenta oculos conuertere, fœdo
Sic minitans vultu, linguax, temeraria, diuûm
Impia contemptrix, postquam te insania vexat
Tanta, alijs exempla feres, cruciabere donec
Vel melius sapias ac dijs libamina ponas,
Vel moriens sontem hanc animam sub tartara mittas.
Illa nihil titubans & mente æquabilis alta,
Subrisit pœnas atq; instrumenta dolorum.

Læta ergò & gaudens ac ſperabunda latentes
Mittitur in tenebras, & carcere conditur atro.
Altera lux poſitis celebrabat prandia menſis,
Cùm è tenebris educta iterum conſiſtere ad auras
Cogitur, & diuis Panchæum accendere odorem.
Illa negans, quæ veſtra, inquit, dementia, ſaxis
Incuruare caput? lignum Themeſæaq́ ſigna
Appellare Deos? Deus eſt qui condidit orbem
Cælorum, terræq́ opifex, qui ſydera torquens
Suſtinet, & figit cælis elementa citatis,
Huic vni mortale genus libamina debet.
Sed manuum veſtrarum operi putri atq́ caduco
Sacra dari turpe, abſurdum, puerile, nefandum.
Propterea neq́ ſacra dabo, neq́ thure litabo.
Talibus ardentes in pectore conſulis iras
Concitat eloquijs, terrenæ prodiga vitæ
Nil timet, & pœnis occurrit atrocibus vltrò.
Conſul ad aſtantes magno clamore miniſtros
Vociferat, ſpoliate magam, ſuſpendite nudam
Pubetenus, ferro laniate, & adurite flammis
Sacrilegam, noſtrarum hoſtem legum atq́ Deorum.
Extemplò velut in leporem toto agmine pardus,
Fertur inhumanus lictor, nudataq́ duris
Membra catenarum complexibus ambit, & alta
A trabe ſuſpenſam flagris domat, Illa candens
Lamina mordaci tactu premit, igne ſoluta
Iam cute liquuntur ſtridenti viſcera ferro.
Et ſacer in cœlum rapitur vapor, vndiq́ feruens

Sudat

Sudat adeps,mixtusq; adipi pendentia inundat
Pallia,& in terram largo cruor æstuat imbre.
Nec furor est sedatus adhuc,cùm gaudia virgo
In pœnis confessa foret,iubet vbera duro
Forcipe comprendi,niueoq; à pectore velli.
Iussa capessentes correpto ex igne metallo
Scintillante sinum inuadunt lacerantq; ministri
Alitis in morem,Tytio quæ infesta giganti
Exta rapit,vel quæ sine fine Promethea rostro
Fligit,in æternos semper redeunte dolores.
Tum virgo.Non te immanis fere & impie,non t
Ergò pudet quæ in matre infans haurire solebas
Fœmineo in sexu tam atrocibus vbera plagis
Cædere,& altrices hominum violare mamillas?
Sed mihi sat,nulli quod mens obnoxia ferro,
Nil membris fraudata suis syncera supersit.
Corpus eat,mole hac tandem exonerata recedam
Ad superos,rapientq; tui te in Tartara diui.
Talia dicentem vultuq; animoq; ferentem
Supplicium læto,iubet in Chaos ire profundi
Carceris,inferri prohibens alimenta Tyrannus
Vulneribusq; negans vsum medicaminis omnem
Sola in nocte graui residens in codice duro
Conuersis in cœlum oculis immobilis orat.
Dum faceret medio nox alta silentia cursu
Et niger Hesperias iret casurus in vndas
Scorpius,illustri geminis surgentibus ore,
Ecce senex celeri lapsus per nubila cursu

Petrus adest, & cæca altis abscondita in vmbris
Claustra subit, Petroq; comes medicamina portans
Assyrius Lucas in nube absconditus alba,
It funale gerens pueri sub imagine Cosmas,
Pæonios ambo succos, Asclepidas ambo
Syntheses edocti, fomenta Machaonis ambo,
Tum virgo insolitam lucem formamq; virilem
Pastillos & vasa manu chirurga ferentem
Admirata, quid hæc (inquit) medicamina portas
Quisquis es? vlla meis nunquã cataplasmata membris
Aut emplastra tuli. Placido tum Ianitor ore
Nil Agathe dubitandum inquit, cùm vulnera passa es
Ista aderam, corpusq; videns curabile veni
Allaturus opem medicam. Tum vulnera tangens
Vnguine vitali totam instaurauit, & omni
Corpore deterso rediuiuis pectora mammis
Impleuere sinum, roseoq; reuixit in ore
Cum candore rubor, manibus coma vulsa proteruis
In nodum legemq; redit, compescitur omnis
Esuries, liquidum teneros corroborat artus
Nectar, & Ambrosiæ potis alimonia succis.
Quarta dies alium Titana ferebat in Axem
Cum grauibus spirans odijs letale venenum
E latebris consul iubet ad tormenta puellam
Restitui, si viuit adhuc: ieiunia passam
Longa, laborantem plagis, ac verbere tanto
Protritam, fato iam concessisse putabat.
Illa autem nedum viuens sed splendida vultu

Purpureo

Purpureo redit in bellum, quam corpore toto
Incolumem miratus ait. Dij prima ferentes
Vulnera, fecerunt alijs loca, sacra Tonanti
Redde Ioui, vel ferre para genus omne dolorum.
Illa, quid ad nugas insane recurris easdem?
Sat mea nota tibi, tua mî sententia, diuis
Quos hominum fecere manus libamina non sum
Oblatura, potes cruciare, infligere mortem,
Non potes hoc suadere nefas, vitam atq; salutem
Non stygiæ, dij vestri, animæ tribuere, sed orbis
Omnipotens regnis qui præsidet omnibus author.
Diuorum natura procax, dira, inuida, mendax,
At Deus humanum, clemens & amabile numen.
Officium, prodesse, Dei est, offendere diuûm,
Sulfuris ardenti quoties descendit ab Aethna
Impetus in campos, vestrorum est ira Deorum
Læta malis hominum, sed quando coërcita fluxum
Sistit inundantem, Deus est seruare labores
Sollicitus nostros, & nos defendere ab orco.
Vix ea finierat cùm percitus igne Megaræ
Consul ait, testis tellurem insternite acutis,
Addite flagrantes prunas, hæc mollia ferte
Strata super nudam, & ferro versate tridenti
Ocyus, accelerant famuli & mandata capessunt.
Ipsa togam lætis animis exuta propinquat
Ignibus, atq; moras lictorum accusat inertes.
Illi irascentes indignatiq; rapaces
Iniiciunt furcas, correptaq; dentibus vncis

Mem-

Membra foco infligunt, & per fragmenta iacentem
Nunc prono ore trahunt laniantibus vbera testis,
Nunc in terga vnco grassante per ilia conto:
Instaurant alij flammas, & follibus actis
Vndiq; perflantes animant incendia vento.
Interea immanes dum fert innoxia pœnas,
Ecce soli horrendo concussa palatia motu
Vrbe tremunt tota, fractis compagibus alta
Tecta ruunt, paries abiens finit ire lacunar
In miseras hominum cædes, fragor vndiq; & ingens
Murmur, & auditæ voces per nubila longe.
Per fora desertis domibus, per compita turbæ
Errant attonitæ, vt pauidi sine matribus agni.
Pes titubat saliente solo, malefida dehiscit
Præcipitesq; aperit terra vsq; in tartara rimas.
Consulis extemplò ruit ad prætoria vulgus
Turmatim quà visa magis via tuta: tumultu
Vociferante omnem euerti cum ciuibus vrbem,
Cœlestesq; Deos offendi immanibus istis
Supplicijs, & rectorem maris Ennosigæum
Oppugnare suis positas in finibus oras,
Et Catanæ irasci, mox tempestate futurum
Vt vicina graui vomat Aethna incendia, longè
Vulcano spargente ignes cineremq; per agros.
Talia suspenso consul dum cogitat ore,
Ecce duo ex primis tecto illabente necati
Os laceri, totos fracti crudeliter artus,
Iudicibus vix tracti altæ de mole ruinæ

Expor-

Exportantur, eunt pondus lugubre ferentes
Cum lachrymis famuli, nec longè à limine ponum
Attoniti, non audentes in tecta reuerti,
Nec proferre gradum vlterius, neq; ducere funus
Ac veriti plantis titubantem insistere campum.
Territus & gelida victus formidine consul
Puluerulentam Agathen reuocari in vincula ma
Quò simul ac ventum genibus super aspera flexi
Saxa orans animam ingenti clamore prof dit.
Christigenæ extemplò irrumpunt durante tumu
Raptaq; marmoreo membra imposuere sepulcro
Et superiniecto clauserunt marmora velo.
Iamq; oriens octaua dies horrenda ferebat
Et spectanda metu Siculis miracula magno.
Aethna cauernosis quæ tanta incendia nutrit
Visceribus, vento inflari & mugire per omnem
Trinacriam, ac strepitu resonare tonitrua mag
Cœpit, & accensis flammam eructare caminis.
Continuò pauefactæ vrbes, ad sydera iunctas
Attollunt cum voce manus, & sacra frequent
Placatura Deos atq; occursura periclis.
Nec mora, de summis Aethnæ crateribus ing
Flammarum globus erumpens in flumina sese
Ignea diffundit, Cataneaq; mœnia versus
Labitur ardenti per culta virentia cursu.
Attoniti ciues quo se molimine feruent
Ignari, curuant genua ante altaria votis
Supplicibus flentes, vrbi magis ac magis instat

Ignea tempestas, flammisq́ sonantibus ardor.
Vt vidêre Deum frustra implorata suorum
Auxilia, accurrunt Agathes ad busta, leuantq́
Confestim velum à tumulo, quo incendia contra
Illato, vapor extemplò (mirabile visu)
Territus aspectu sacri velaminis vndam
Traxit, & ardentem cohibens à mœnibus æstum
In nebulas abijt tenuesq́ recessit in auras.
Vrbs opus admirans aras, & sacra Tonanti
Instituit Christo, Saturnigenamq́ reliquit
Cum Iunone Iouem, noua testamenta fidemq́
Docta, salutiferis priscum scelus abluit vndis.

Q Baptista

BAPTISTAE MA
TVANI CARMELIT
THEOLOGI; PARTHENIC
Tertia, Lucia.

ARGVMENTVM IODOCI BAD
Ascensijin Diuæ Luciæ Ago-
nem.

TErtio loco celebraturus Diuæ Luciæ ag
vt eius fauorem captet, dicit à multis m
& præcipuè à Venetis, etiam sub brumali te
visitari eius monumenta. Nam festum eius
vigesimo kalend. Ianuar. quo nunc ferè lux
augeri incipit, vnde ab luce Luciam meritò
innuit. Deinde rem aggrediens docet han
nobili prosapia Syracusis ortam, & à teneris
culis Christianis sacris initiatam. post obitum
castè & pudicè cum matre vixisse, & patrim
pauperibus erogasse, refragante matre, edon
febre correpta persuasione filiæ ad sepulcru
Agathes, Cataniam est profecta, vbi cum fili
tius pro matre precaretur, immisso sopor
Agathen vidit, audiuitq; in hæc verba di
Quid tantoperè pro matre me precaris sor
cùm ipsa non solùm matri, sed & omnibu
sanis opem præstare possis? Nam vt ego, Ca

tu futura es præses Syracusis, moxq; experrecta matrem offendit incolumem, quæ parcius deinde filiæ refragata est eleemosynis. Verùm Pascasius tyrannus, vir perditissima nequitia & petulantia, nec minus rapinis & exactionibus intentus, eius forma incensus, amorum conciliatricem ad eam cum muneribus & pollicitis amplissimis, sollicitaturam eius pudicitiam mittit, iubens illi persuadeat, se oculorū eius splendore sic captum, vt ab alio quàm ab ea nequeat liberari. Qua re intellecta, reiectis muneribus, spretaq; conditione, animosa virago, sciens illud euangelicum, si oculus tuus scandalizat te, erue eum, non ad literam debere intelligi, vt tamen ostendat quàm nihili faciat corporis specimen, vtq; tyranni irrideat impudicam concupiscentiam, oculos sibi eruit, & ad amatorem misit. Verùm Deus pater tantam virtutem præsenti munere donauit, nam Raphaëlem olim Thobiæ medicū, qui eius oculos instauret demisit. At præfectus prius ex oculorū euulsione amens effectus, & nunc ex instauratione attonitus, noluit anui fidem adhibere, donec ablato velo aspexit oculos longè quàm priores fuerant decētiores, quamobrē cùm veritatem agnoscere nollet Magiæ imputat. Interea autem accessit ad eum spōsus virginis, cui pater antequam obierat cum toto patrimonio virginem desponderat; accusans virginem prodigalitatis, & hæreseos nouæ falsæq; Christianorum (vt mentiebatur) persuasionis, qua re intellectâ tyrannus abnegare Christum cogendo, cùm

Cùm retinere oculis fato incumbente vetamur?
Res seruata perit, miseris data porrigit alas
Ad superos, alæ duplices, argentea læua,
Aurea dextra, viamq; datori ad sydera pandit.
Certa præit viuos pietas, incerta sepultos
Consequitur, nam quod nostri est dum vita superst
Arbitrij, mox est alieni, vt vita recessit.
Scilicet id gelidæ vitium commune senectæ
Diuitias curare nimis, capularibus annis
Ingruit ista fames, hæc diffidentia fera
Iuncta senectuti, frigentia pectora curuat
Ad telluris opes, studiumq; accendit habendi.
Pone metum genitrix, locuples Deus omnia p
Ipse homines alit atq; feras, cùm arescere camp
Viderit esuriemq; pati sub sydere cancri
Gramina, ab extremis humentem finibus austr
Aduocat, & nimbis sitientia proluit arua,
Succurritq; solo pecudes miseratus & herbas.
Tu ne igitur trepidas cunctis alimenta ferent
Defferturum homines? & qui spiracula vitæ
Flauit in hos artus hostem fortasse futurum?
Lucia sic referens, matrem placabat auaram.
Cùm senior genitrix morbo ægrotaret acer
Ad Catanæ Agathes tumulum prostrata, p
Auxilium flebat, subitò tum lumina somnus
Claudit, & alta quies fessos perlabitur artus.
Nec mora, cincta choris superûm Catanæa vi
Argenti, gemmarum, auri splendore corusco

Fulgida, sopita visa est astare, manumq;
Iungere, & his animum dictis mulcere dolentem.
Chara soror tanta quid sollicitudine poscis
Quod praestare tua paruo post tempore matri
Fas tibi mox? sicut dominor Zanclaea per arua,
Per Catanaeorum populos, quibus imminet ardens
Aethna, Syracusiae sic tu dominaberis vrbi.
Et poteris sanare nurus Arethusidas omnes.
Sic est visa loqui: fracto virgo excita sommo
Et vertens in matrem acies, videt ora colorem
Concepisse nouum, corpusq; habitudine totum
In columi subitò antiquum repetisse vigorem.
Gaudet agens grates, Agathe ac caelo omnipotenti,
Atq; ait, ô genitrix, postquam tibi cognita virtus
Tam miris diuina modis, ac munere tanto.
Desine me solitis posthac vrgere querelis,
Et suadere virum: Sine me caelestibus vti
Connubijs, & centeno coalescere partu.
Praeses erat Siculis atrox Pascasius oris
Vir ganeae, vir desidiae, vir deditus auro,
Ac Veneri, scelere insignis, sine numine, monstrum
Illaudatum omni caeloq; odiosus & Orco.
Hunc, vbi virgineos vultus & lumina pulchris
Aemula syderibus diro omine & alite laeua
Vidit, amor subita rapuit face: fulminis instar,
Nimbifera montes cum tempestate per altos
Mugit, & vmbrosum flammis complectitur ornum,
Ardet & ardori non est modus, instat acutus

Semper amor stimulis, vt quando ad præmia palmæ
Cursor Olympiacæ fusis contendit habenis:
Vrget equum crebrò ferientibus ilia plantis,
Verbereq; intorto, cùm sibilat aër & armos
Sudat anhelantes, volucri ferus acrior igne.
Iste viam sceleri monstrante Cupidine, doctam
Mittit anum, quæ sydereo se lumine captum
Nunciet ægrotare animo, atq; incendia ferre
Qualia flagranti patitur Vulcanus in Aethna,
Et subitam se poscere opem, quam fortè negari
Si audierit non posse sibi nisi morte mederi.
Attalicas promittit opes, promittit honores
Cæsareos, minimumq; deest quin spondeat orbis
Imperium, tam vana insani audacia amantis.
Dona dat, in fuluo rutilans carbunculus auro,
Vnioq; ingenti candens Gangeticus orbe,
Munera prima. Quibus virgo generosa repulsis,
Lumina, vt audiuit bellum hoc inferre pudori,
Nil cunctata oculos (opus admirabile sæclis
Omnibus) ancipiti cultro de fronte reuulsos
Proijcit in patinam, mittensq; ea munera amanti
Accipe respondit quod amas, & desine posthac
Talibus insidijs sanctas inuadere mentes,
Dixit, & ex alto factum miratus Olympo
Cum superis pater omnipotens, duo lumina primis
Splendidiora cauis scrobibus concrescere iußit.
Tum Raphael subitò celerem per nubila cursum
Traxit, & infundens orbæ medicamina fronti

Elicit ardentes oculos, instaurat honorem
Deformatioris, faciemq; decorat amœnam.
Rector vt accepit casus miracula tanti,
Risit anum maiora fide neq; digna relatu
Talia commemorans, & anilia pondus habere
Dicta negat, sed cùm velo resoluta cruento
Lumina conspexit stetit & manifesta negari
Cùm nequeat facti nouitas, opus omne relatum est
In magicos cantus, damnataq; carmina Circes.
Insanoq; odium maius successit amori.
Interea sponsus (genitor namq; ante sepulcrum
Ingenuo cum spe dotis desponderat amplæ
Progeniem iuueni) iam decoxisse puellam
Admonitus, furia inuectus, rectoris ad aures
Detulit vxorem illicitos patrimonia in vsus
Distraxisse, deos veteres contemnere, & aram
Numinibus fecisse nouis, quendamq; triformem
Appellare Deum, diuumq; hominumq; parentem.
Ergò accersitam nubes adolere Sabæas
Vulcano, Cereri & natæ, Veneriq; Erycinæ
Mandat, & antè aras genibus procumbere flexis.
Illa animis sexu longè maioribus, vni
Debita sacra Deo, saxis offerre nefandum
Dixit, at incenso melius thure atq; iuuencis
Est holocaustum aliud quo delectatur Olympus,
Sollicitudo inopum, curam quibus hactenus omnem
Quoad potui impendi, sacris vbi talibus antè
Res data, ne quicquam in terris quod in æthera possim

 Ferre,

Ferre, relinquatur, sanctis altaribus, ipsam
Me quoq; do, & mitto hanc animam quò cætera misi
Consul ad hæc, potes has nugas, hæc somnia, dixit,
Christigenis narrare tuis, mihi talia frustra
Ingeris, imperij placida & decreta sequenti.
Tum virgo irritans hominem, tibi Cæsariana,
Diuinæ retinenda mihi custodia legis.
Ex re igitur quodcunq; tua est amplectere, nostra
Et nos arbitrio nobis potiora sequemur.
Res vbi in infames consumpta procaciter vsus
Consul ait, scelus vt meretrix abscondere lingua
Niter ', excusans audaci crimina vultu.
Res mea prouentu centeni fœnoris aucta
In tuto est, dixit, neq; corruptoribus vnquam
Corporis aut animi (scit qui videt omnia ab alta
Cælorum arce Deus) patui, tum pectore consul
Scintillante animum, quosnam corrumpere, quosnam
Arbitraris ait? virgo nihil ore morata
Vos inquit, quotcunq; deos seruatis ahenos,
Saxicolasq; lares, & dæmonas ære latentes.
Namq; animis rud bus vero pro numine manes
Obijcitis stygios, ac si quærentibus aurum
Insidians aliquis, mendacia porrigat æra.
Hæc tua garrulitas intempestiua facesset
Consul ait, quando euadent in verbera verba.
Lucia responsis crucians immania corda
Consulis adiecit. Nequeunt diuina teneri,
Verba, per innocuas hominum resonantia fauces.

Antè tui similes quoties astare tyrannos
Contigit è nostris aliquem, Deus ora mouendo
Fatur, & humanis aperit sua sensa loquelis:
Consul ad hæc, Deus in te igitur? Deus illa piorum
Corda habitat dixit, perq; ora innoxia fatur.
Trux vultu frendens verbis & pectore anhelo
Flammigerans consul, stupris exposta lupanar
Ibis ad immundum, perdas vbi numina dixit.
Non nisi consensu mentis vitiabile corpus
Virgo ait, inuitam si me violaueris, aucta
Virginitas alio duplicem feret orbe coronam.
Neve tuum verbis odium mora differat vlla,
Disce suis Aethnam, tam immensa mole sedentem
Transferri posse antè locis, quàm immobile mutem
Propositum, surge, & quicquid fata nocte profunda
Consulit Alecto, vome, totum effunde furorem,
Insani, bacchare, tuos imitare Sathanas.
Ferte citi tormenta, ignes animate ministri
Pellite ab his animam membris, reddamus Olympo
Aetheream mentem, vestris me mittite ad astra
Supplicijs, crudelem Orco seruate Tyrannum.
Talia magnanimo vulgi clamabat ad aures
Pectore nil pœnas metuens, nil fata virago,
Cùm subitò, missis consul lictoribus, omnem
Inuitat Lenonum aciem, magnoq; tumultu
Mittit ad obscœnæ Veneris sordentia lustra
Innocuam superisq; parem pietate puellam.
Accipiunt victam loris, mediamq; per vrbem
Scortorum

Scortorum stipata choris infamibus ibat,
Cùm subitò celeres labuntur ab æthere diui
Tam indignum facinus tam detestabile adorti
Perturbare nefas, miris vestigia sistunt
Fixa modis, hæret plantis immota virago
Robore par saxo ingenti, par turribus altis.
Extemplò mirati omnes tractare verentur
Corpora sancta manu immunda, sequiturq́; repentè
Relligio, manifesta vident miracula & ore
Attonito, circum magno stant agmine turba,
Murmure compresso, sacer ad spectacula diuum
Stat chorus, & frustrata hominum molimina ridet
Interea audito casu Pascasius infert
Præcipiti se ex arce gradu, comitantur euntem
Diræ Erebi, Venus, atq; Ceres, Proserpina, & atro
Mulciber atq; Sterops vultu, & fuligine Brontes
Illitus Aethnæa, rapidoq; accendere pergunt
Igne hominem, ruit in medios, accusat inertem
Segniciem, iubet intortos ad colla rudentes
Ad femora, ad suras, ad clunem, ad terga ligari.
Mille viros adhibet magnis qui viribus assint
Voluere in Aegæos Athon atq; Caphærea fluctus.
Sed cùm conatu inualido nil numina contra
Proficerent, ad mille viros fortißima iungunt
Mille boum iuga, lor atis qui cornibus ipsam
Trinacriam valeant Calabris adiungere ripis.
Nec sic mota loco, nouitas tam mira per vrbem
Diuulgata ciet populum. spectacula nunquam

Visa prius, proceres adeunt, Pascasius amens
Aestuat, ingenium plebis mutabile & iras
Vulgares animo voluens, & dedecus omnes
Ante patrum populiq; oculos, heu quanta veneni s
Quantaq; Chaldæo molitur fœmina cantu,
Dixit, & illatis extemplò incendia lignis
Suscitat, & rapidæ cingunt Arethusida flammæ.
Subijciunt picis & resinæ liquamina in ignes.
Atq; leues paleas, oleiq; fluentis amurcam
Lictores, pyra conflagrans ad sydera longis
Fluctibus it, magnoq; furens ardore puellam
Circuit, & lambens tunicas, colla, ora, comasq;
Virginis, applaudit sanctis innoxia membris.
Neu quid inexpertum rabies vesana relinquat
Imperat aspergi, lotio, quòd fama lauacro
Tali, artes reprimi vetitas, & carmina vinci.
Acciti venêre magi, tacitisq; susurris
Monstrificos frustra nixi dissoluere cantus,
Id fieri tandem nullo, didicere, veneno.
Lucia flammarum iam decrescente tumultu,
In cineresq; abeunte rogo sic orsa. Tyranne,
Iam satis expertus diuina potentia quæ sit,
Quàm inualidas habeat tua tanta superbia vires:
Quando nec hinc tolli potui, nec in ignibus arsi
Vrebare miser, nunc vel feritate repulsa
Verum agnosce Deum, qui te populumq; videntem
Talibus exemplis voluit monuisse, vel ira
Impatiente alijs sæui cruciatibus, omnem

Tolle

Tolle moram, dum turba frequens spectare parata est
Talia clamantem veniens à consule lictor
Inuadit gladio, mergitq; in guttura ferrum.
Altius infodiens, animæ penetralia & exta
Ancipiti lacerans acie, diaphragmate fosso
Intestina secans, necdum sublata facultas
Eloquij fatur plenis vt & antè loquelis,
Sic referens. Catanæ veluti mea præsidet vrbi
Diua Agathe, sic ipsa meæ custodia gentis
Facta Syracusiæ, nostris ego nuncia pacis
Cæsaribus pulsis, vno vitalibus auris
Vrbe alio, pœnasq; nouo sub principe consul
Sanguinolente dabis, vix facta silentia, quandò
Nuncia Cæsarei peruenit epistola fati.
Diuitiarum auceps Siculas Pascasius vrbes
Hauserat, insudans cumulando immaniter auro
Insidiansq; opibus, scelerumq; infamia Romam
Venerat, atq; ideò tentus mandante Senatu
Ducitur in Latium subitò, furta atq; rapinas
Vix confessus erat, cùm mox capitale recepit
Supplicium patiens cædem pro cædibus vnam
Innumeris, in prædam atris data manibus vmbr.
Diua suo vitam nutu positura manebat
Sublatis erecta oculis, ac talia fata est.
Mors mihi iamdudum clausisset lumina; si non
A superis concessa foret mihi copia fandi
Pauca prius, cœlos adiens mea membra relinq
His tumulanda locis, vbi me consistere & hostem

Vincere concessit genitor diuûmq; hominum,
Hoc æterna solo nostri monumenta triumphi
Sunt ponenda, quibus moniti post longa nepotes
Sæcla recordentur quos pro pietate labores,
Quæ tormenta tuli pro relligione, meamq;
Posteritas imitata fidem per sancta priorum
Ducat in Elysios animas vestigia campos.
O patria, ô ciues, in sæcula longa valete.
Sic ait, at niuea gradiens in veste sacerdos
Cum face, & ex auro diuina viatica promens
Virginis ora petit, quæ lætior hospite Christo
Rettulit in cœlum vultus, & gutture hiulco
Misit in æthereos animam cum vocibus ignes.
Templa, Syracusij paruo post tempore ciues,
Nequaquam immemores, dictis, mandata secundùm
Imposuere locis, peregrino à littore vecto
Marmore, ducentes sacrum vsq; in nubila culmen.

verbis nihil proficeret, conuocatis lenonibus & tellitibus iussit ad lupanar trahi. Verùm cùm no aut hominum aut boum vi loco dimoueri poss ingentem pyram circa eam extrui eueſtigio iub ſed neq; igni conſumi potuit, angelis innoxiã pr ſeruantibus, & cùm inter flammas tyranno fatu prædiceret, vnus ſatellitum gladio iugulum ei petijt, quo vulnere non ſtatim, ſed vt fuſis preci iuſſerat illic templum extrui, ad cœlos migrauit.

Iua Syracuſiæ celeberrima gloria ge tis
Lucia, cui tracti ſulcant vada frigi vndam
Brumalem Veneti, & fluctus aqu coactos,
Lumina quæ promis, volucrem quæ diuidis annum
Quæ frenas Titanis equos, Phaëtontia retrò
Lora trahens, gelido capri pluuialis ab aſtro,
Da mihi te facilem, dignoq; extollere cantu
Certamen concede tuum, quo tartara & ipſum
Tartareo regnantem Erebo Plutona Deosq;
Viciſti, Encelado maior, patrioq; Typhœo
Fortior, & Ioue terrigenûm domitore gigantum.
Lucia nobilium ſoboles generoſa parentum,
A teneris edocta Deum, perfuſa lauacro
Quod facit inſontes animas, nutrita ſuperbas
Inter opes, in delitijs, in murice & auro

Nata, maritales postquàm peruenit ad annos
Exuit extemplò studium leuis omne iuuentæ.
Quando solent aliæ genio inclinante pudorem
Soluere, picturaregenas & more Agathyrso
Ire colo ratæ, iuuenesq; accendere membris:
Ipsa animo complexa Deum, vestigia torsit
Ad superos, curis terræ indignata teneri.
Orbatam genitore domum cum matre gubernans
Quicquid opum supra victum restabat, aperto
In miserum genus omne penu conferre solebat.
Idq; semel genitrix damnans, quid prodiga tantas
Nata facultates, inquit, sine fine profusis
Sumptibus exhauris, nihil in ventura recondens
Tempora, nil senio seruans, grauis immemor æui.
Tempestiua sat est inopum post funera cura.
Interea in trabibus sine farra senescere nostris,
Pinguibus in campis teneras adolescere caulas.
Atq; graues annare cados, & vina decembres
Quæ septem de more vident, pertingere saltem
Sydus ad Icarium, quando sitibundior æstas,
Cum pretiosa sitis, deuotaq; tempora Baccho,
Ne sine fruge gregum fætura, & adorea messis,
Ne sine fruge ferax abeat vindemia & auro.
In tabulis, inopum memores, legabimus ædes,
Nominaq;, & magnis virides prouentibus agros.
Sic genitrix, animo meditans bona fluxa tenaci.
Filia sublimi voluens cœlestia corde,
Quid meriti mater possessa relinquere, dixit,

BAPTISTAE MAN
TVANI CARMELITAE
THEOLOGI: PARTHENI-
ce Sexta, Apolo-
nia.

Ad Ptolomæum fratrem.

IN D. APOLONIAE AGONEM Iodoci Badij Ascensij Argumentum.

APOLONIAE Agonem auſpicaturus, poſt i
uocationem commemorat perſecutiones e
cleſiæ Chriſtianæ ab imperatoribus Romanis fac
Nerone, Domitiano, Traiano, Vero, Seuero, Ma
mino, Decio, Valeriano, Aureliano & Diocleti
Deinde inſtitutum exequens, dicit tempore D
Imperatoris qui dæmoniorum inſpiratione m
mè in Chriſtianos ſæuijt, fuiſſe apud Aegyptios
ginem regali progenie exortam, Apoloniam no
ne, quæ cum matre Chriſtiana ſanctiſsimè vi
Chriſtum in ſacello quod domi habebant, co
donec Proconſule ad Aegyptum à Decio miſſo
ſa illi ſiſti, & Chriſtianæ fidei accuſata & idol
crificare iuſſa recuſauit, illiuſq; temeritatem a
coarguit, ob quam rem à ſatellitibus iuſſu Ty

eius dentes immanißimè excußi ſunt. Verùm cùm ob indignum facinus parum abeſſet, quin ſeditio oboriretur, iuſsit in carcerem detrudi, vbi ab angelis ſanata & confortata, poſtridie Tyranno ſiſtitur qui cùm omnia reuoluiſſet tormenta nullum aptius ratus, decreuit igni abolendã, ideoq; ne tumultus fieret in populo, ſubitò ad littus eductam in ingentem pyram conijci iubet, vbi (quod ab angelis futurum didicerat) flammis quidem ſuffocata, ſed penitus incombuſta permanſit, vſq; adeò vt ne veſtes quidem eius læſæ ſint. Chriſticolæ autem poſt multam trepidationem, fide animos ſuppeditante egreſſi, corpus per ſcalas in vrbem referunt & honeſta ſepultura afficiunt, mens autem ab angelis in cœlũ nobili cum triumpho deducitur. Verùm ſicut vbiq; poëta iucundis digreßiunculis & argutis fictionibus & Deorum conſpirationibus poëma ſuum decorat, ita hic quoq; non inutili fictione animam ſeu mentem diuæ virginis ac martyris inter ducendum multa de ſecretis naturæ, ac pœnis inferorum, quas ſecundum Lucretium, Macrobium & alios multos in corpore iſto patimur, de mortis contemptu, cùm non tantum habeat doloris aut amaritudinis, quantum ab imperitis creditur, & cœlorũ orbibus alijsq; multis, quæ ſeparata à corpore perfectè agnouit, cũ angelis locutam inducit, miratam, videlicet tantam mortalium cœcitatem, cùm trepident vbi non ſit timor, resq; contemnendas tam miſerè ament. Poſt quorum narrationem, docet in beatorum patriam

R perductam

perductā vbi eo perfruetur gaudio, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis ascendit. His itaq; visis explanationem operis facili pede aggrediamur. Est enim compositio dilucida, qualitas heroicæ proxima. Libri totius tertiæ Parthenices, aut duo aut si malumus quattuor, tot enim sunt virginum vitæ. Titulus autem operis est ex prima Parthenice notus, sicut & authoris vita.

V quoq; Cœlestes imitans Apollonia nymphas
Includi Heroo non indignabere cantu,
Et quanquam nostro maior tua gloria plectro
Missa sit in terras omnes & in omnia longe
Aequora, stellatos etiam vulgata per axes,
Non vanus tamen iste labor, nec enim tibi famam
Cogitat, est aliud quod nos in carmina traxit.
Nam tua maiestas nobis mortalibus ingens
Præsidium, celebri veneranda in sæcula cultu,
Obsequium sibi nostri operis, sibi vendicat oris.
Virtuti debetur honor, licet inclyta & expers
Noctis & vmbrarum per totum effulgeat orbem.
Antè Deum lychni in templis, funalia ad aras,
Non vt clara dies fiat lucentior, ardent:
Verum vt cœlituum patriam splendore nitentem
Aethereo, & semper versari in lumine diuos

Sig

Significent, vbi nulla diem contaminat vmbra.
Diua, vides animum sublimem, & grandia corda,
Ingenium verò tenebrosum, exangue, sepultum
Segnicie, & lentum vitio torporis & oci.
Ergò ades, & caligantem sacro affice sensum
Lumine, quod diuorum oculis clarescere nunquam
Cessat, & æterni retegit penetralia mundi.
Roma potens rerum varijs, & adultera coniunx
Dum natura recens crescentes adiuuat annos,
Principibus nupsit, quorum sine numine & omni
Pars maior pietate fuit. Rarißima virtus
Semper, vt hybernis Hyperionis aura diebus,
Cùm niger inualuit Boreas, cùm nubila regnant.
Hi simul ac sceptrum aggreßi regnoq́; potiti,
Exibant de sede Erebi teterrima monstra,
Tisiphone, furiæq́; aliæ multo angue comantes
Afflantesq́; suis illos nidoribus intra
Intima tartareum spirabant corda furorem.
Quippe quibus dominabantur Plutonides vmbræ.
Sic malè persuasi cœlos attollere contra
Non poterant vultus, & nil perpendere sanctum.
Sed versi in terras oculos, & more ferarum
Præcipites quorsum legem indignata libido
Ostendisset iter (tam nil pensi atq́; pudoris
Menti inerat) superis scelus admirantibus ibant.
Quum primum in terris pietatem exurgere, & ortam
Cognouere Dei sobolem, ne perderet orcus
Imperium vsurpatum annis tot milibus, arma

Arma exclamarunt, Chriſtiq; imbellia regna
Perdere conatum nil deteſtabile & atrox
Prætermiſit inops lucis genus. Ecce ſuperbus
Aeneadum de gente Nero. Viden ora cruenta?
Atq; odium truculentæ animæ per lumina rumpe
Primus hic addictam cœlo diſperdere gentem
Auſus, & infauſto diuos inuadere bello.
Obiectare feris homines, accendere viua
Corpora conſueuit, nocturni ad luminis vſum.
At poſtquam in ſanctos longas exercuit iras,
Ipſe ſua ſibi fata manu conſciſcere adortus
Tranſtulit afflictæ mœrorem in gaudia Romæ.
Altera, contemptor diuûm, dominumq; Deu
Imprudenter agens, crudelia protulit arma,
Germanus, Tite ſancte, tuus, neq; te neq; patrem
Iuſtitia referens, ideò lacer atq; cruentus
Cæde ſua Stygias tandem raptatus ad vmbras
O ſtulta impietas, incauta audacia, præceps
Iudicium, imprudens & vana ſuperbia regum
Romanorum. Audet ſuperos inceſſere & aſtra,
Cui graue muſcarum eſt & formidabile roſtr
Hic etenim ſi vera ferunt æſtate volantes
Per thalamum muſcas (manifeſta inſania) ferr
Zetus vt Harpyias, eſt inſectatus & arcu.
Ite animæ peſſum, indignæ quibus almus Apol
Oſtendat vitale iubar, quibus ignea mundi
Ornamenta ferant nocturnam ſydera lucem.
Indignæ, quas dicat opus moderator Olympi

Esse suum, dignæ hospicio Phlegethontis & orci.
Tu quoq; censeris (verùm illa iniuria longè
Detestanda minus) Traiane in crimine tanto.
Iussisti cohiberi enses parciq; piorum
Relliquijs, sanctæ exhorrens tot funera gentis.
Sed maior Veri impietas & acerbior ira,
Atq; immane magis facinus, tunc orta repentè
Fulgura, Romanas cùm Marcomanica castra
Cinxissent acies. Veri extinxere furentem
Sæuitiam, & flagrans odium minuere parumper,
Opportunè alto radiantia fulmina cœlo.
Sed furor insanus, rabiesq; infrena Seueri
Intumuit, velut excitum mare flantibus austris,
Cùm fremitu horrifico spumans procul æstuat vnda.
Et tua castrensi properans ad regna tumultu
Maximine, genus Gothicum, dira illa libido,
Virus olens canis inferni, grassata per omnes
Christigenas velut inter oues ieiuna luporum
Ingluuies. Post te paulùm regnante Philippo
Relligio secura fuit, millesimus vrbis
Annus erat renouata decem post sæcula Romæ.
Mox velut e latebris sinuosa volumina soluens,
Vmbrosus coluber Decius, furiale venenum
Expuit in sanctos: ignes extinxit ad aras.
Templa cruentauit, tormenta immania passim
Protulit, & membratim homines in frusta secauit,
Durior Eurysthæo, Busiride crudior ipso.
Quid memorē te Auguste senex, qui præda fuisti

Bellica, Perſarum regi, quia ſanguine ſacro
Fœdaſti fora, templa, vias, & numina contra
Nil veritus bellare, Deos ſimulacra putaſti?
Sed nil proficiens tua cæca proteruia tandem
(Nimirum vt caderes tantò grauiore ruina)
Deſplendore pari ſuperis, de culmine celſo
Imperij, tanta de maieſtate redacta
Extemplò ad ſeruile iugum, ſquallente ſenecta,
In pedore, ſituq; iacens grauibuſq; catenis
Tabuit, antè obitum æternas depulſa ſub vmbras.
Non læſura minus furor Aurelianicus arma
Protulit, indicto cùm facta licentia bello
Prædandi plebem inſontem, paßimq; necandi
Cæleſtes impunè viros, & fantia nondum
Ora trucidandi, atq; Deum ludibrio habendi.
Ecce alius mihi ſeſe offert tuus ille cruentus
Maximiane comes, cui poſtquam polluit orbem
Cædibus innumeris, Romani purpura regni
Viſa grauis, riguos ideò ſeceßit ad hortos
Littore in Adriaco, rapidos vbi temperat æſtus
Aura frequens, gelidos vbi mitigat vnda decembr
Vnda maris tepidi non conſentanea Brumæ.
Sed veluti decimus, quoties iraſcitur æquor,
Irruit in nautas maiori turbine, fluctus:
Sic decimi vis illa ingens & longa tyranni
Altius intorquens telum exitiale, miniſtros
Sacrorum enecuit, templa & ſacraria flammis
Abſtulit, ex adytis diuina volumina in ignes
Corrip

Corripuit,lunæq; vno bis dena recursu
Milia Christigenum,tanta inclementia,tantùm
Irarum pelagus,Roma indignante peremit.
Et tandem gelido vitæ insidiante veneno
Iam senior,iam defectus,iam sanguine adempto
Frigidus,hiberno qualis iacet anguis in antro,
Vita eiectus apud Proauos sepelitur in orco.
Quo rapior mea diua? Rotis errantibus vltra
Metam agor,& longo in gyrum præteruehor actu.
Ad Decium torquendi axes,ea tempora cælum
Impleuere animis illustribus,aula Tonantis
Facta frequens,auctæ in campis cœlestibus vrbes.
Nam cælum veluti tellus habitatur,& amplas
Rerum opifex diuum populos distinxit in vrbes.
Hi iuga summa colunt,illi depreßius ortum
Versus & occasum retinent sua mœnia longè
Et latè sparsi ad fines Aquilonis & austri.
Cùm venit è terris aliquis super æthera,consul
Temporis illius reducem cui destinet vrbi
Explicat,& ciuem æternum decernit in illa.
Certa magistratus illis vt & vrbibus istis
Iura ferunt certi,nec enim sine lege putandum
Esse polos,leges patiuntur,& ordine regnant.
Mundus hic exemplum mundi cœlestis,in illo
Exactum est,quicquid fragili modò nitimur orsu.
Discimus hic artis documenta,implebimus illic.
Ergo laborantem Decio sub principe mundum
Dum regeret stygius proles Saturnia Pluto,

Dÿ scelerum quibus est studium, coiêre frequenti
Concilio. Venus antè alios maga docta, inuentæ
Et leuibus præfecta annis. Faber antè Deorum
Vulcano cui nomen erat, Cyllenius Hermes
Ingenio ac sermone potens, & maxima frugum
Mater, Eleusinis olim celebrata colonis.
Aeolus, & Tethys, & splendidus ora Cupido.
Tu quoq; quem Graij veteres dixêre bimatrem
Bacche, Mimallonides fusis in terga capillis,
Mænades & Satyri tecum, temulentaq; turba
Bassaridum, quibus officium tentare bibaces,
Atq; ciere sitim, Veneremq; accendere potu.
Est specus in campis Libyæ, Carthaginis altæ
Non procul à pelago, specus intra viscera terræ
Missus, opaca nemus densum facit ostia, magno
It longè spelunca sinu, domus apta colubris,
Sole per æstatem Libycos torrente colonos.
Hic, vt fama refert, quondam Sidonia Dido
Et pius Aeneas, declinauere procellam.
Hæc Venus antiquæ fraudis memor eligit antra
Texendis bona visa dolis, ac talibus infit.
Dÿ consanguinei, dÿ quos ego semper amaui,
Ac colui, sine quîs mihi nil fœliciter vnquam
Fas fuit ordiri, dudum deprenditis orbem
Terrarum à nobis dilabi, & quærere Christum.
Hæc noua credulitas quasi quædam incendia venti
Flantibus, it flagrans, semperq; adolescit eundo.
Vester honor passim, vestri reuerentia pessum

Labitur, indecores sine maiestate, sine aris
Mox eritis, nisi contra hostes attollimus arma.
Quòd si fortè aliquis contra obiectauerit, actum
De nobis sine spe, nec eundum sydera contra,
Dicite, nam nuper, ne tempora prisca reuoluam,
Num licuit caso Decium præferre Philippo?
Num licuit nobis ipsa intra mœnia Romæ
Principe Alexandro, cuius contraria nobis
Mater erat, tanti residens in culmine regni,
Cæciliæ vexare domos? ipsamq; virumq;
Cum Tyburte, licet claris natalibus omnes
Prodierint, gladijs inuito extinguere Christo?
Num regnante Pio, cuius clementia nostro
Est æquata Ioui, duce me Ptolemæus ad aram
Isidis, vt sacros diuis accenderet ignes
Tractus? & vt spreuit Christum abiurare, peremptus?
Hoc nostræ potuere manus. Matertera Iuno
Mecum erat, & coniunx, & cum Mauorte Minerua,
Coniurati omnes opus id concorditer ausi.
Vos quoq; Dij magni, Christum vexare potentes.
Quid sopita iacent corda illa ingentia, quondam
Cælo, Erebo, terræ, & pelago dominantia, cur nunc
Sic oblita sui? longa fortasse senecta
Genua labant? æuo forsan cecidere lacerti?
In venis cruor intepuit? cum tempore corda
Defecere? graues animi minuere cerebrum?
Tollite præstantes animos, non omnia Christus
Eripuit, nostri superest pars maxima regni.

Nec plus ille poteſt, ſed vos, vt cernere promptum,
Degeneri ignauoq; animo timidi atq; fugaces
Terga datis, ſuperaturi ſi vertitis ora,
Si in commune bonum noſtra omnia mittimus arma.
Titanes genus illud atrox quia fortiter auſi,
Terrorem incuſſere Ioui, ſi Iuppiter illo
Tempore ſegnis erat (ſcit qui ſtridentia in Aethna
Pro diuûm imperio cudebat fulmina coniunx).
Iſſet in æternum exilium: Quia fortia contra
Agmina, terribili contorſit tela lacerto,
Vicit, & oppreßi bello iacuere gigantes.
Nos quoq; dum ſomnum ſectamur & ocia inertes,
Nil mirum ſi deſerimur, ſi noſtra per orbem
Regna infirma labant, ſi ſurripere omnia Chriſtus
Audeat, & fragiles in nos armare puellas.
Vincimur à ſcortis, pudor eſt tam grande fateri
Dedecus, illudunt nobis puerią; nurusq;
Cauſa mali vſq; adeò abſurdi atq; ignominioſi
Nil niſi denoſtro veniens ignauia ſomno.
Quo pacto Romani orbem, niſi grandibus auſis
Edomuere? tenax curæ ſententia & alti
Propoſiti, Senones Capitoli à vertice Gallos
Truſit, & obſeſſæ Pœnos à limine Romæ.
Non erat Alcides Antæo fortior, artus
Cernenti, aut Turno Aeneas, aut Hectore Achilles,
Aut Tydeus Lycophonte, animo veniebat ab acri
Illa potens virtus & inexpugnabile robur.
Vis igitur reuocanda animi. Victoria pendet

Ex animo, maiora facit qui fortius audet.
Sic Venus, accensi comites sermonibus istis
Obsequium spondent alacres, animosq; resumunt.
Ite omnes Venus, ite, inquit, dum in cardine res est,
Ite, magistratus Deciumq; inuadite noctu,
Atq; opportunis componite somnia formis.
Me in primis, me nanq; putant (quod sæpius vnà
Risimus) Aeneadum matrem, Vestamq; iugales
Horrentem thalamos, & cum genitore Quirinum
Indigetesq; alios, ac tutelaria Romæ
Numina, quæ nulli fas est audire profano,
Fingite præsenti de tempestate dolentes
Multa queri, ingratis multa exprobrare latinis,
Multaq; pro cultu promittere, multa minari
Pro impietate, Deos recolant posse omnia in omnes.
Et studeant ritus veteres, & templa Deorum
Antiquo de more coli, Christum orbe fugari.
Vtpote qui terrarum orbem subuertere, & ipsum
Romanum imperium velit extirpare, Deosq;,
Et se pro cunctis vnum regnare, suosq;
Nescio quos de sorte hominum turpi atq; nefanda
Collectos pro consulibus, pro patribus vrbis
Ingerat, extinguens nomenq; decusq; latinum.
Pontifices etiam paribus regemq; sacrorum,
Præfectosq; epulis, Salios, Titiosq; sodales
Irritate modis, & idonea tempora nacti
Inuigilate operi, rebusq; vacate gerendis.
Mox vbi conclusi fuerint, indagine & astu

Capti

Capti homines vestro, cœptis adhibete Megæram,
Et socias, quæ sollicitent Deciana superbo
Corda odio, & faciant ira excandescere atroci.
Hæc via, & his dictis ad res abiere gerendas.
Nona dies aderat, cùm tota excita repentè
Factio pontificum sese longo agmine ad aulam
Proripit, alituum linguas & somnia docti
Conueniunt, & qui fumantia consulit exta.
Qui rimatur aquas, & qui considerat ignes,
Qui pluuias, specula, & pelues, nitidasq; secures
Inspicit, & temerè descripta in puluere signa
A tellure trahens nomen, qui intelligit auras.
Qui lemures orco ciet, & genus omne magorum,
Cogitur, ac Decio intenti sua somnia narrant
Commendantq; Deos patrios, & numina auita,
Quæ pater Aeneas post diruta Pergama secum
Vexit in Italiam, quæ obseruauere Latini
Albaniq; patres, quæ antiquæ mœnia Romæ
Fundauere, quibus domuere authoribus orbem.
At Decius cui corda pari tumefacta veneno,
Quanquam animum cohibere velit, tamen æstuat in
Incomposq; sui, dum vult componere vultum
Fingereq; æquanimem, toruam truculentia frontem
Asperat. & similis tauro cum murmure rauco
Ire in bella parat, premit alta mente Philippi
Regna inuisa, nouos ritus, quibus ille solebat
Obseruare Deum, veroq; litare Tonanti.
Cogitat illius placita & sancita refigi,

In nihilum redigi decora, & monumenta, minatur
Et cineri, delere ipsam delibérat vrnam.
Frænari vlterius nescit furor, imperat omnes
Christigenas ad sacra trahi Romana, negantes
Aere catenatos, cruciari, in frusta secari,
Ablegari, vri flammis, & in æquora mergi.
Nuncius ad Gallos, ad Iberi fluminis arua
Vltima, ad Hybernos, Neptunicolasq́; Britannos,
Ad Graios, ad Cappadoces, ad Caspia regna,
Vsq; Melanchlænos, vsq; ad pictos Agathyrsos,
Vsq; ad Amasonias vrbes, Asiamq́; per omnem
Cis Taurum, Romanus vbi coniungitur Indo,
Ad Maurûm, Numidumq́; domos, Getulaq́; rura,
Ad Libyæ campos, ad areniuagos Garamantas
Peruolat, ad Nili demum flagrantia rura,
Et Memphitis agros, vbi regna antiqua Deorum.
Hic erat, vt fama est, atauis sata regibus inter
Niligenas forma præstans Apolonia Nymphas,
Splendida maiorum titulis, in murice & auro
Et magnis nutrita opibus, clara inclyta fama,
Docta nouas leges, hominem sotera Deumq́;
A teneris confessa annis, syncera, viriles
Nunquam passa manus, nunquam passura, pudorem
Perpetuum summo custoditura Tonanti.
Clausa domi cum matre viam præcluserat omnem
Delitijs, viduali habitu contenta, lauari
Nescia, nil thermis debens, nec odoribus vllis.
Non capiti nardum, non instillabat amomum,

Nec Hierichuntinæ redolebat balsama siluæ.
Mensa breuis, condita fame, vulgare legumen
Esca, vel hortenses herbæ, frigentia lymphis
Pocula, producta inferam ieiunia noctem
Sæpius, & semper victus sine viscere simplex.
Lucifer auroræ socius, qui cætera vincit
Sydera, iurauit nunquam vidisse iacentem.
Luce labor tota, noctu labor, ocia quantum
Ad vitam naturæ opus est, implumia strata,
Et duris tormenta toris, patientia rebus
Optima in aduersis, semper comes, innuba semper
Virginitas, nec non mater prudentia morum, &
Regula virtutum pietas, ancilla Tonantis
Relligio, quæ templa colit, quæ præsidet aris.
In lare secreto mater, regnante Philippo,
Exiguam curuo sub fornice fecerat aram,
Cum labro lustralis aquæ, cum lampade, & igne
Perpetuo, diuos vbi sola orare solebat.
Hic superûm simulacra, quibus custodia gentis
Et tutela domus. Puer aureus, aurea virgo
Aurea lactenti quæ porrigit vbera nato.
Aureus ad læuam Simon, Romana futuras
Signa tenet claues, fuluum leuat aureus ensem
Paulus, & ad dextram stat missa in pectora barb
Huc veniens manè antè diem, sero antè cubile,
Terrestres animo curas, ceu nubila quædam
Importune aciem mentis prohibentia sursum
Cernere, paulatim meditando abigebat, & vltrà
S

Sydera prospectum attollens, videt alta polorum
Culmina, in excelso diuumq; hominumq; parentem
Contemplata throno cum maiestate sedentem
Illa infinita, quam circunfusus, adorat,
Ingens spirituum populus, cui tartara curuant
Tam longinqua genu, mira dulcedine languet.
Ambrosiam nectarq; bibit, terrena voluptas
His collata epulis taxum sapit, atq; aconitum.
Nec iam viuit, eunt omnes in sydera sensus,
Visus abit, fugit auditus, trahit omnia secum
Mens sublime volans, fugiunt super æthera vires.
Et fit iners animi appendix & inutile corpus,
Terrigenum cœlo quorum est succedere, multi
Serta manu formata Dei lauro atq; Amarantho
Texta gerunt, sed in his ardet rosa, lactea in illis
Lilia resplendent, violis vernantia quædam.
Laureolas dicunt, veterum monumenta laborum,
Horum autem genus est triplex, qui fortiter hostem
Et tormenta ferunt, primi: quos nulla voluptas
Inquinat, & Veneris furias domuêre, secundi.
Tertius aut grauibus scriptis aut ore docendo
Surgit honos. Alij quanquam sine fine fruantur
Elysio, nullis decorati insignibus errant
Aetheris in campis, vt plebs sine purpura & auro.
Sicut enim Romæ quondam, dum antiqua manebant
Regna, senatores primis, equitesq; secundis
Stabant in gradibus, post quos ignobile vulgus
Immodicam lateq; patentem implebat arenam,

Sic

Sic amplas cœlorum vrbes populosq́; frequentes
Ordinibus varijs pater omnipotentis Olympi
Digerit,& proprios meritis dispensat honores.
Ex tribus his igitur duo prima insignia virgo
Perceptura breui, turbam non cessat egentem
Pascere diuitibus donis,& prodigit æra.
Seminat in terris quod in æthere colligat aurum
Sedula, vicatimq́; inopes explorat & ægros.
Iamq́; propinquabant magno fatalia motu
Tempora, Nile tuas celerans Proconsul ad vrbes,
In quibus, vt fama est, priscus regnabat Amasis,
Nauigat Ionium senis cum fascibus æquor.
Iamq́; superba tenet victo quæ condidit orbe
Mœnia Alexander, graditur Ioue plenus,& alto
Lumina circumfert Pellæa per agmina vultu,
Martis equo similis quoties per Thracia rura
Sub Domino gressum moderans incedit,& ore
Terrifico accensus, populos iubet ære canoro
Cogere,& hortari ciues ad sacra Deorum.
Christigenas verò Romani nominis hostes
Clamari, si sacra negent Romana Tonanti,
Atq; rebellantes candenti ardere camino.
Vt solet obscuros laqueis circundare saltus
Venator, canibusq́; feras excire latentes,
Ac premere excitas latratu in retia magno:
Sic ad templa pios missis qui lora ferebant
Vrget,& exorto fremit inclementia bello.
Ipse sedet celso in solio stipatus vtrinq;

Fustibus,& gladijs,& habet pro legibus arma.
Plebs leuis & rerum semper studiosa nouarum
In fora turmatim rapitur,cupidumq; videndi
Tristia per vicos ruit ad spectacula vulgus.
Ecce catenarum nodis onerata cruentis
Truditur ex laribus patrijs Apolonia,regum
Progenies,lugente domo,sub pondere aheno
Vix graditur,longæua parens in flumina soluit
Larga genas,totum in gemitus consumitur ægrum
Pectus,inardescens dolor intestina piamq;
Crudeli laniatu animam discerpit,euntem
Nata oculis sequitur,quantum licet,vtq; recedens
Paulatim ex oculis elabitur,eleuat ora
Cum clamore vocans natam,suspiria natam
Ingeminant,querulo nihil est nisi filia in ore.
At postquam est penitus sublata ambage viarum,
Ac si animam maternam abiens secum ipsa tulisset,
oncidit,& gelidos pallor superinduit artus.
ommiserans casum luctu vicinia magno
oluitur,& totis resonat querimonia tectis.
Sola satellitibus truculentæ innoxia turbæ
ræda datur virgo.Tandem venit ante tyrannum
mano fastu inflatum,totoq; tumentem
te.Puellari poterant præcordia forma
dicis accendi,tantus fulgebat in ore
irgineo splendoris honor,nisi dira Megæra
Venus,& Veneris proles versuta Cupido
veriti contra insanos medicamen amores
S Fecissent

Fecissent stygio corda implacata veneno.
Continuò intorquens flammantia lumina consul
Vociferat torvum, & vultu sacra imperat atro.
Quid faciat populo in tanto sub iudice tali
Certa mori virgo viridi vix nubilis æuo?
Stat veluti tepidis errans ab ouilibus agna
Inter mille lupos, aut inter mille leones
Caprea, quæ tenera producere cornua fronte
Incipit, aut aquilas inter philomena rapaces.
Cœlicolæ qui rem scierant longè antè futuram,
Tempus adesse vident quanquam sine tempore deg
Mobilitas vbi nulla, dies quæ fecit & annos.
Curritur ad cœli speculas, aperitur Olympus,
Et superi ex alto scelus id tam immane tuentes
Horrescunt animis, stratiq; antè ora Tonantis
Auxilium teneræ ætati concorditer orant.
Tunc oculis diuûm pater indulgentibus, ægram
Prospiciens, quæ nostra, inquit, clementia diui,
Quæ fuerit pietas, si, dum seruare puellam
Nitimur, & vitæ paucos adiungimus annos,
Non dubitamus eam gemina fraudare corona,
Et duplex auferre decus: Resecabimus ergò
Quem fecit natura metum, natura beatos
Ignorans post fata dies, satis ista superq;
Auxilia in casu tanto, nam pœna dolorq;
Non, vt cæca hominum putat ignorantia, mors est,
Quam modò falcatam fingunt modò arundine & a
Terribilem, metus est mortem qui fecit acerbam.

Sic ait, & magnos animos inspirat ab alto,
Qui ferre arma queant, & contra stare tyrannum.
Extemplo aduertit mentem coalescere Virgo,
Lustrari ingenium, rediuiua calescere corda,
Et sua nescio quid diuinum in pectora labi.
Fit fa.unda nihil trepidans, sicq; ore locuta est.
Perdere nos frustra, consul Romane, laboras,
Nam velut in syluis decisa repullulat arbor,
Et multi ex vna veniunt radice nepotes,
Sic nostrorum vno centum de funere surgunt.
Mors mea natalis multis ex agmine tanto,
Quos mihi sufficiet pater, & me in regna sequentur
Transmundana breui. Terrena colonia cœlum est.
Dijs verò, Romane, tuis de marmore ductis
Ponere sacra nego, quia ponere sacra nefandum.
Hæc vbi dicta, fremens consul pertundite, clamat
Impia præduris pertundite cotibus ora.
Ne irritare deos Romanaq; numina pergat,
Nec mora, corripiunt silices, manibusq; leuatis
Virginis audaces caput inuasere ministri.
Vt visi excusso labi cum sanguine dentes,
Fit clamor populo insignem miserante puellam.
Vimq; inferre parat lictoribus ore minaci
Turba ferens grauiter tundi tam immaniter ora
Virginis, & tanto impietatis turbine ciuem
Innocuam perdi. Serpit latè orta repentè
Seditio, & tanquam subitò freta concita cauro
Fluctuat iratum magno cum murmure vulgus.

Vt flagrare animo, pugnæq; accingere totam
Pene vrbem, strictosq; enses rutilare per auras
Prospicit, infectis rebus subit atria consul.
Et glomerata cohors raptatam in tecta puellam
Detrusere caui horrentem sub carceris vmbram.
Nox erat, & magna cœlum vertigine quadam
Sydera tollebat, quædam inclinabat in vndas
Oceani, & pleno lucebat Cynthia cornu,
Cùm celer à summo cœlorum elabitur axe
Nuncius, ingrediensq; locos vbi saucia virgo
Orabat gelidi residens super aspera saxi
Dorsa, repentina humentem luce abstulit vmbram
Atq; ait. O studium superorum: ô cura Tonantis
Vnica, cœlituumq; sedes habitura superbas,
Fer magno tormenta animo, tibi crastina palmam
Est latura dies. flammis abolebitur omne
Quod mortale geris, nec erit tibi flamma dolori.
Impete nanq; vno vitalem incendia sensum
Surripient, animam membris labentibus ipse
Protinus educam, veniesq; in sydera mecum.
Atq; triumphato capies noua regna tyranno,
Neu dubites membra hæc, quæ nil nisi testea quædam
Sunt animi vasa æterni, deponere mentem
Scito reuersuram nunquam ad sancta illa piorum
Concilia & cœtus superûm, nisi pondus & vmbram
Diluat, ac fiat sine mole essentia simplex.
Nunc se oblita graui cubat in tellure sepulto
Ingenio, atq; alienato velut ebria sensu.

Res mira, vt fuerit tandem sibi reddita, surget
Tota oculus, tota ingenium, pertæsa cloacam
Corporis, exhorrens tam obscura obscœnaq; claustra.
Functa paroxysmus curarum, exuta proteruos
Omnino affectus, læta, & nihil indiga rerum
Terrenarum, igni leuior, pernicior Euro,
Et semper sine nocte vigil, sine lumine lumen
Semper habens, sine luce videns, impunè per ignes,
Subter aquas impunè means, ignota, nec vlli
Visa, die noctuq; vias, fora, templa, peragrans
Pro arbitrio, subiens etiam penetralia tecta,
Et quæcunq; putent homines arcana subintrans,
Nil mortale timens, hominum quoq; fallere sensus
Et mutare potens, & persuadere quod optat.
Deniq; sufficiens sibi sola, simillima diuis,
Sic ait, & placidis afflatam leniter auris
Integrat excutiens hesternam à pectore cædem.
Continuò apparent varijs sub vultibus ora
Plurima diuorum in vacuo pendentia cœlo.
Multaq; de superûm patria, de principe diuûm
Fantur, & hoc languentem animant sermone puellã.
Consulis hesterno rabies perterrita casu
Roditur, & similis colubro, qui vulnere tardus
Hæret humi sese intorquens, iram atq; dolorem
Concipit, & duplici corda irritata veneno
Nec frenare potest, nec opus differre nefandum.
Egerat insomnis noctem mala plurima voluens
Quæ sanctis inferre parat, mens perdita languet

Quòd nequeant peiora dari. Considerat ignes,
Vincla, cruces, gladios, & verbera, concipit omne
Quod torquere potest, Siculorum antiqua reuoluit
Gesta Tyrannorum, nunquam intellecta deorum
Callidus interpres meditanti Athlantius offert.
Mille modos grassandi aperit, Aphrodisia mille
Progenies, totidem Mars & Tritonia, diro
Nil satis est odio, de tot cruciatibus iram
Nil explere potest, bilem nihil æquat acerbam.
Dumq; animos agit in gyrum vesana libido,
Surgit, aceruariq; iubet propè littora ponti
Ligna strue ingenti, mox de squallente barathro
Per postica trahi facit ad tormenta puellam,
Mœnibus occlusis, ne seditione cruentum
Perderet excita rursum, velut antè, laborem.
Ipse satellitibus properat stipatus, & armis,
Et Meleagræo quam mox furibundior apro
Atq; Calydonij facie truculentior vrsi
Imperat accendi porrectam in sydera misso
Igne pyram, fraudum artifices scelerumq; magistri
Diui adsunt, iram stimulis odiumq; cientes.
Ventipotens subitò lictoris imagine sumpta
Aeolus adductis correptam follibus auram
Comprimit, & fauces adiungit follibus amplas
Pronus humi, buccisq; tumentibus incitat ignem.
Mulciber in speciem primarum euadit, & ardens
Ligna subit, flammamq; leuat per inane volantem
Tu, fœdos vertens oculos, & in ora puellæ

Consuliens cilio adducto, semel elige clamat
Aut vri, aut nostris libamina ponere diuis.
Illa autem sursum verso paulùm ore morata est
Oranti similis, mox se conuertit ad ignes
Subridens, vultuq; hilari dissoluite, dixit,
Vincla pedum, manuumq; graues auferte catenas,
Consulis vt mandata sequar, tum protinus illam
Expediunt læti properare ad sacra putantes.
Ipsa nihil dubitans postquam vestigia sensit
Libera, prærapido subit alta incendia cursu.
Flammarum subitò circum ora volubilis vnda
Fluctuat, & bibito cessauit anhelitus æstu.
Exanimum corpus veriti consumere numen
Aßistens senserе ignes, circumfluus ardor
Lambere contentus tanquam daret oscula sacræ
Relligiosa cuti, membra inuiolata reliquit.
Christigenæ noctu dubitant inferre sepulcro
Relliquias, vario inter se sermone loquentes.
Ambiguum tandem pietas animosa timorem
Vicit, & egreßi in littus rapuere cadauer
Syncerum, quod nulla auium, quod nulla ferarum
Attigerat morsu, sine signo ardoris, amomum
Ad cyprum redolens vultu venerabile pulchro.
Illatumq; vrbi scalis ad mœnia mißis,
Fonte lauant tepido, myrrhæq; liquoribus vnctum
Dant tumulo gemebundi omnes, multoq; rubentes
Fletu oculos, totamq; trahunt in funere noctem.
Mens suscepta choris superûm tranare volatu

Incipit excelso rubri super æquora ponti
Alitis in morem, Riphæa cacumina læua,
Aethiopes dextra videt, oceanumq; calentem.
Trans Arabes fugit, & Persas, Carmanica regna
Transit, & Indorum fines, vbi labitur Indus
In mare multiuado cursu, procul aspicit amnem
Gangis, & in tumulū veniūt, vbi magnus Hiarcha
Dicitur agrestes olim docuisse sophistas.
Hic intermisso paulùm requiescere cursu
Dijs visum, gelida palmæ residere sub vmbra.
Tum veteres animo voluens Apolonia curas
Sic fatur. Quæ mortales amentia diui
Tanta premit, quæ lux oculos perstringere, quæ no
Vsq; adeò obcæcare potest, vt cernere non sit
Fas longos quæ ærumna dies, quæ damna sequantu
Tempora nec videant sibi noxia, corpora olentes
Esse sepulturas, terrena negocia saxum
Sisiphia ceruice cadens, vndamq; sororum
Pertusis labentem vrnis. Ixionis orbem,
Esse metus, esse insidias, esse anxietates,
Quæ torquent roduntq; animos fallacia, poma
Et mendacis aquæ fluuium quem Tantalus ore
Insequitur, spes inualidas, sudataq; frustra
Vota hominum temerè audentum, cum corpore vi
Ferre animam, quicquid pœnarum ascribitur or
Prosequitur, mirans itidem mortalia corda
Sic horrere necem, quam si dignoscere fas sit,
Sponte sibi asciscant, naturæ arcana videndo

Gaudet,& exultans oculis circumlegit orbem
Terrarum,pelagi stagna alta,volubile cœlum.
Vnde lacus amnesq; fluant,quæ fontibus vndam
Suppeditent causæ,cur terræ immobile pondus
Pendeat,& cur tot sæclis flagrauerit Aethna.
Cur careat semper pluuijs,cur flumine tanto
Aestuet Aegyptus, Niliq; *intelligit ortum.*
Quid moueat molem vndarum,qua lege ferantur
Aequora,qua volucres veniant ab origine venti.
Quas maculas luna ore gerat,quid sydera verset.
Quot cœli,quot eorum axes,an in omnibus vnus,
Num sint corporei,num sint sine corpore diui.
An mundus sine fine capax,an limite certo
Clausus,& an viuant,& sint animantia cœli,
Omnia mente capit,nihil est quod scire volentem
Effugiat,nihil est rursum quod habere volenti
Deficiat,secura necis,secura dolorum.
Taliter affectæ superi quid perdimus,aiunt,
Tempora? diuinorum operum si tanta voluptas
Scire genus,quid scire Deum? præsentiaq; ora
Cernere? nil aliud potis est sperare voluntas
Altius.Huc cursus,nostris hæc vltima votis
Meta,quid hic terimus verba inter plurima tempus?
Ergò iter ingressi seq; in sublime leuantes
Prætereunt Indos,iam nil nisi pontus & auræ
Sub pedibus,superant ignes,in aperta feruntur
Atria cœlorum,tenebrarum expertia, nocti
Inuia,vix tellus(tam paruo includitur orbe)

In mediis apparet aquis, iam sydera gaudent
Contrectare manu, vadunt quà tempora veris
Inchoat & gelida Titan descendit ab vrna.
Astra supergressi iuga summa ardentis Olympi
Tandem ineunt, vbi diuorum domus atq; Tonantis
Curia, & nostro requies non cognita mundo.

Bapti

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI, PARTHENICE Septima, Caecilia.

Ad Illust. Elisabellam Mantuæ Marchionissam.

ARGVMENTVM IN NATALEM, Vitam & Agonem diuæ Cæciliæ, ab Ascensio collectum.

CÆCILIA clarissimis natalibus vtpotè in Gracchorum stemmate Romæ edita, nobilitate animi & virtutum præstantia omnes virgines ac matronas Romanas longè superauit, à nullis autẽ in constantia passionis pro Christi nomine facilè superata, at triplicis aureolæ virginis videlicet prædicantis & martyris contendisse visa est brauium. Nam virginitatem quidem non modico tutata est sudore, nec exiguo decorauit fructu. Nã Deo authore, Valeriano iuueni, adeò nobili & è Corneliorum (vt poëta asserit) familia, eo nupsit animo, vt ille nõ florem virginitatis suæ libaret, sed secum ad Christi religionem perduceret, quod haud segniter effecit, Nam & Tyburtium illius fratrem paulopost ad

ad eandem fidem & martyrij coronam vocauit. Nec eos modò sed sexcentos quoq; alios miraculo rerum victos. In quo facto, declamatoris seu prędicatoris nō oscitabundi munus obijt. Martyrij verò, id est, testimonij de Christo partes, nemo fortius, nemoq; animosius depleuit, secundum poëtę nostri luculentissimum de ea re poëma. In quo hæc ferè narrandi series obseruata est. Cæcilia Gracchorum proles Caio patre & Tyberio patruo non priscis illis sed recentioribus Gracchis nata, à teneris vnguiculis Christianam pietatem didicit, coluit & obseruauit, & ab Vrbano summo pontifice in Christiano dogmate erudita & baptisata, admirabili morū probitate prædita, in paternis ædibus delituit. Vrbano in cryptis & subterraneis locis vitam agenti. Ad quem clanculum missitauit munuscula, & quos ad fidem propensos nouit, vt ab eo confirmati baptisarentur, direxit non paucos, cuius sanctitati & occultis fidei incrementis, Iuno, Venus, Mars, Mercurius & Romanę superstitionis dij cæteri, inuidētes, parentes excitarunt vt iam maturam viro nuptum darent, sperantes amorum illecebris pietatem illi minorem fore, & virginitatis gloriam perituram. Sed Deus piarum mentium protector, angelum misit qui doceret illam non virginitatem per matrimonium amissuram, sed sponsum cum eius fratre Christo lucraturā. Quæ res sic euenit. Quum in cubiculum sponsi introducta esset & seclusis arbitris inter se, vt fit, amanter confabularentur, est, inquit sponsa

sponsa, quod te scire velim arcanum, vix cuiquam mortalium adhuc cognitũ. Est etenim mihi à Deo summo datus cœlestis miles, de illorũ exercitu qui semper antè faciem optimi maximi Dei persistunt. Is zelator est pudicitię meę, vsq; adeò vt si per impudicitiã me attigeris, illico perieris. Quo audito, nũ, inquit, me ludis Cæcilia, periculum factura an muliebri sim animo qui id tibi credam, & tam leui argumento ab optato amplexu arcear? Non, inquit, ludo. At caue temerè quicquã faxis. Tum ille, fac igitur istum amatorem tui videam, & verbis tuis fidem habebo. At illa, Nõ omnibus, inquit, datum cœlestes videre, id etenim solius purgati animi est munus, verum si fidẽ mihi habes & sacris iustis initiari vis, inueniam tibi viam, qua militem hunc cœlestẽ quẽ angelum vocamus inspicias, & particeps præmiorũ nobis propositorum fias. Ille fac, inquit, amabo experiar, paratus sum quę iusseris exequi, modò delusum me nõ cognouero. At illa, vade, inquit, ad cryptas extra Capenam portam antè lucẽ, inueniesq; pauperes ad sacra properantes, quibus vbi te dixeris à Cæcilia ad Vrbanum missum statim ad senem sanctitate & canicie venerabilẽ pduceris. Credidit, abijt, perductus est, fidem didicit, baptismum suscepit, & in diluculo ad sponsam reuersus, offendit angelum miro splendore coruscum, qui duo ex paradisiacis rosis serta in brumali tempore apportauerat quĩ altera sponsi, altera sponsæ imposuit capiti, multaq; de cœlesti gloria, de virginitatis corona, de fidei

fidei merito, de Christi in genus humanū dilectior
locutus, cum mira fragrantia in cœlos sese recep
Tyburtius autem Valeriani qui sponsus erat frate
florum fragrantia attractus, in cubiculum fratris
rupit, & nouitate rei stupefactus, ab eis fidei didic
mysteria, & quæ ipsis contigerant cognouit. cœpi
orare, vt sibi similia sperare liceret. Missus itaq; no
sequente ad Vrbanum pontificem & ab eo fidem
doctus & baptismo purificatus in thalamū nupt
rediit, & ab angelo, qui ad hoc venerat, rosaceū se
accepit. Quem fidei successum ægerrimè feren
supra dicti dæmones, Almachium præfectum v
noctu adeunt, multaq; minitantur & ipsi & imp
nisi nouam sectam Christianorum nimia incre
ta accipientem, deleret, qui edoctus Valerianum
Tyburtium in ea esse hęresi, ad tribunal accitos
dem palàm professos, securi percutiendos iudic
Cæciliamq;, aut vt eius rei authorem, aut q; diu
norat, eius patrimonio inhians ad tribunal sisti
fit Cuius forma captus statim blandiri cœpit, at
nihil proficeret in furorem versus, nudam in b
entis aquæ labrum iniici iussit dictitans vi aqua
eius duritiem se emolliturum. Sed ne sic quid
compos euasit. Verum cùm triduum tenta in f
tissimo aheno, læta & spei plena fidem doceret
hilq; mali sentiret, quam plurimi assistentiu
rei nouitate stupentium, ad Christum cōuersi
sto nomina sua dedere, & martyrij coronam
post recepere. Amens igitur & consilij animiq;

Almachius, ſpiculatorem miſit qui virginem ſecuri percuteret, ſciens illud ſemper letale vulnus compertum. Virgo tamen vt res ſuas in pios vſus diſtribueret, & in fide adhuc dubios per Vrbanum confirmaret, orauit vt percuſſa nondum expiraret, quapropter ſecundum plurimos triduum ſuperuixit, demumq́ cum ſolenni triumpho in cœlum aſſumpta eſt. Hanc autem triduanam poſt percuſsionem vitam, conſultò vt non ſatis veriſimilem, prætéribit author noſter, Cætera tam graphicè tamq́ diſertè conſecuturus, vt multum veræ laudis vel in hoc vno libello meruerit.

RABITVR ecce nouus furor in præcordia, numen
Semio, & vt Zephyrus veniens ad vela rudentes
Excitat, atq́ ſinus inflans ad carbaſa ludit,
Atq́ ratem, ſic me diuina ſilentem
Mouet, & mulcens animos in carmina ſenſum
Vocat, ac ſegnes animat dulci igne medullas.

Cæcilia

Ceciliæ partos, victo Plutone, triumphos,
Me fide, qua vates memorant heroica regum
Gesta, Deus narrare iubet, mandata capesso,
Iamq; viam ingredior, nec enim fas numina contra
Stare hominem, fluctus igitur sulcabimus istos.
Atq; breui magnum cursu tentabimus æquor.
Roma tot illustres animos enixa, quot ingens
Enumerare labor, nihil hac præstantius vnquam
Virgine ad hoc æuum, seu qui Mauortia bella
Gessere inspicias, seu quos facundia & artes
Ingenuæ exornant, primis produxit ab annis.
Nota domus Vestæ, nota est Lucretia ferro
Vlta scelus, proramq; trahens per Tybridis amnem
Fœmina, & exiguo secuit qui grandia cultro
Marmora, & ambustæ victrix constantia dextræ.
Et Reguli vulgata fides, patientia Quinti
Et Curti, & Fabiæ pietas altissima gentis.
Ac quicquid foris atq; domi Romana peregit
Vis hominum domitrix, dijs immortalibus æqua,
Omne opus hac virtute minus, terram illa subegit,
Ista deos, qui cœli arcem, qui inferna tenebant
Flumina, tartareosq; lacus, vt fama ferebat.
Hæc sata sublimi Graecorum sanguine virgo
Clara atauis, opibusq; potens, pulcherrima forma,
Nubilis, ac tenero, florens & amabilis, æuo,
Concepit diuinum ignem, cœlestibus auris
Est afflata; Deum labentem in corda recepit.
Sic affecta Deos, Capitolinumq; Tonantem

Rep

Reppulit ex adytis animi, ritusq; nefandos
Detestata, nihil nisi vatum oracula, & ipsum
Quem Iudæa Deum faciunt præsagia, Christum
Mente gerit, Christũ ora sonant, Christũ intima voluũt
Pectora, & his sanctis cedunt mortalia curis,
Omnia, nil nisi cœlestem voto expetit aulam.
Vrbanus pater Vrbis erat, quo tempore primum
Attollente caput iam relligione parumper
Accumulari opibus varijs ecclesia cœpit.
Tunc conflari aurum in calices, tum sacra supellex
Quæ fuerat lutea ante illos & fictilis annos,
Est data ab aurificum nostris incudibus æris.
Hic docilem sacros ritus vt visa puellam
Percepisse animo, verbis lustrauit & vnda.
Et bona fœlicem dedit ad cœlestia cursum.
Stabat clausa domi, vitamq; ignota sub vmbra
Cælibe, congressus iuuenum pertæsa, trahebat.
Assiduus teneris manibus labor, ocia nunquam,
Sobria, & exili dape delectata, decorem
Et figmenta odio mundi muliebris habebat.
Femineis cum luce operis defuncta legebat
Ad multam vigilans, diuina volumina, noctem.
Sicut ad ignotum Phryxi sub sydere fontem
Abdita in aprica vernant violaria ripa,
Sic pia in occulto floret Cæcilia tecto
Secretis contenta bonis, sub numine Christi.
Sed nulla est diuturna quies, secura sub astris
Prosperitas (terram & pelagus circũspice) nunquã est.

Dij veteres quibus est virtus inimica, latentē
Inuenêre, dolis probitatem extinguere adorti.
Nam Venus & Veneris (si fabula vera) Cupido
Filius, ardescente æstu liuoris & iræ,
Aggreßi mollire animos, subuertere sanctam
Cæciliæ fultam diuis & numine mentem,
Confestim Iunonem adeunt, & in arce Monetæ
Qua, Torquate, tibi steterat domus antè, repertam
Sic affata Venus nato astipulante loquenti
Nutibus, & pondus verbis vultu adijciente.
O germana Iouis, quæ pronuba diceris, ecce
Quo sors nostra loco, totum qui reximus orbem
Et Romam maiorem olim toto orbe, fugamur
Vndiq́, & armati Christo hoc pueri quoq́ nostros
Subsannare audent ritus, & in ora Deorum
Expuere, in te etiam diuûm regina Tonanti
Connubio iunctam fanda atq́ infanda loquentes
Idq́ impunè. Quid hoc fati? fugere columbæ
Chaoniæ. Dodona silet, non hiscit Apollo
Delphicus, in Libycis Hammon malè tutus arenis.
Nam loca syluicolæ quidam deserta peragrant
Illa, viri Maria elati, Christoq́ superbi,
Qui nos antiquis extrudunt ædibus. Ergò
Fugit hyperboreum versus mare ad arua Dianæ
Tauricæ, & ignotus montana perambulat antra.
De nostris propè iam rebus tam turpiter actum
Heu pudet. Aduersum Christi hoc ignobile vulgus
Nil audere, quid est aliud quàm cedere regnum

Dij

...ijs alijs, & inire fugam & ſemel omnia labi?
Cur tam ſegni animo ſumus, ô marterterâ? cur non
Si vi fortè minus niti licet, arte, doliſq;
Aggredimur? nuper iuuennem Chriſti omnia doctum
Somnia, nocturnas ſacrum dum ſoluit ad aras
Ante oculos mulierum adigens, tanto igne repentè
Corripui, vt neq; maiori flamma ardeat Aethna.
Corripui, teneoq; hærentem faucibus hamum
Nec niſi compreſſa ceſſabit flamma puella.
Mox vbi reddiderit grauidam, ſcelus antè parentum
Ora ferens armabo odijs flagrantibus, omnes
In furias atq; arma traham, ſceleri ſcelus addam.
Nil plus Chriſtigenæ reliquis mortalibus (ipſa
Experior) quanquam lotos ſe flumine iactent
Neſcio quo (ſcit natus) habent, æquè ignibus ardent
Fœmineis, æquè argento capiuntur & auro.
Cur genus hoc, ſi fas non eſt euertere, ſaltem
Non veximus, eum quem iniuſtè vſurpat honorem
Commaculando? habeant hoſtes, ſi ferre recuſant
...dominos, ſonet aſsiduo ſub verbere tergum.
Seruiles plectendi animi ſeruilibus armis.
...procul à Chriſti gregibus mala vota ſequuntur
...dum vita comes, quò tutius omnia vadant
Per ſcelera, audaces ſine ſuſpitione pericli
Diſsimulato odio ſunt in ſua damna iuuandi,
Donec ſorduerint penitus, poſt fata trahendi
Per chaos obſcurum noſtri Plutonis ad vmbras.
...nequeunt flecti, Chriſtoq; tenacius hærent,

Cogendi stimulis, vt colla rebellia tandem
Vel iuga nostra ferant, vel non impunè recedant.
Quòd si fortè roges quid in has modò, diua, querel
Me impulerit, causam irarum, iustumq́; dolorem
Accipe. Cæciliam veteres quæ in stemmate Gracch
(Scis genus elatum Gracchos agrariaq́; arma)
Censet, ab astrorum cursu deprendimus ortam
Sub fato quo nata soror Pollucis, & ora
Significant, habet os Helenæ, si pectora cernas
Et iugulum, te, Lede, Helenam vidisse putabis.
Sic cilium, sic illa comas, sic membra ferebat.
Et quæ nuda patent, & quæ velata feruntur.
Vt facies ita mens Helenam sapit, insita cordi
Virgineo mea sunt, quod in æthere sydera lucent.
Hac poteram resides, & segnia pectora, & ipsum
Flectere Saturnum, patrem quoq́; testibus orbum.
O mihi perpetuo iacturam ardore dolendam
Surripuit Christus mihi, tam bona præda repenti
Caßibus effractis euanuit, vna relicta est
Spes mihi si poßim patri suadere hymenæum,
Fortè pedem referet, si gaudia nostra parumper
Hauserit, insinuabo illi me protinus ipsam
Et puer iste meus, quo non præstantius vllum
Numen, ad euertendum animos, & in omne trah
Corda humana nefas, mecum insidiabitur illi.
Astra reuiuiscent, quæ sunt sopita lauacri
Religione noui, præcordia Pleias intra
Influet illecebras, tetriciq́; obliuia Christi.

In thalamis præfecta, tuum, matertera, munus
Id fuerit, miserere animi in mœrore iacentis.
Sic Venus: at Iuno paucis ita fata, deorum
Quam Venus intulerat, longa illa ambage relicta
Semper ego à teneris, etsi contraria quondam
Aeneæ sunt visa tuo, Venus alma, Dione
Et Ioue nata, tamen (testis mihi Iuppiter & Mars)
Te colui semper, tua lumina semper amaui,
Lumina peta, genas roseas, & eburnea colla
Marmoreasq́; manus, & pectora lusibus apta,
Cunctaq́; sub molli latitantia cyclade membra.
Et quid opus multis? per te sum pronuba, per te
Sum thalamis præfecta, meus labor irritus omnis
Si Venus affuerit, mea quid connubia prosint
Si tua defuerit, quæ procreat omnia, virtus?
Vtere me, tua sum, quocunq́; vocaueris, ibo.
His subito dictis latum Saturnia clauum
Induit, & canos effingit & ora Tyberi.
Huic Caius germanus erat. Cæcilia Caio
Vnica nata, igitur Caium propè rostra repertum
Post capitolini sublimia templa Tonantis
Aggressa est Iuno tali sermone: Tuarum
Germane, decet curam me assumere rerum
Ite (sic pietas monet, & natura) mearum.
Tibi nata, viro iamiam matura, nepotum
Quæ ferat egregiam sobolem, lasciuia nostræ
Ætatis iuuentutis, Romaeq́; licentia in horas
Deterior euadens, patres monet, esse verendum

Ne indecoret linguosa domos infamia claras.
Hoc iamdudum alta mecum dum mente reuolu
Sæpius, occurrit iuuenis mihi semper imago,
Et mihi sæpè etiam in somnis, vt credere veri
Sit simile à diuis hoc emanare, recursat.
Hic est vt paucis tibi me, germane, resoluam
Hic est Corneliæ prisco de sanguine gentis
Vallerianus, opum diues, Romana iuuentus
Tota minor, seu rem spectes, seu stemmata patrum,
Seu mores, siue ingenium, quam corpore mendam
Vestigare potes ? quis sic animosus in armis?
Indole quis tanta veteri respondet auorum
Maiestati? animo si rem amplexabere, Magno
Hic gener est, iuuenem cautè explorare memento.
Non opus hic longa verborum ambage, paratum
Et iuuenem inuenies & vtrunque in vota parentem.
Non loquor in ventos, non est modò copia fandi
Omnia, quæ nostras egit bonos author ad aures.
Tolle moras, dum se præbet fortuna secundam,
Res patranda dies cùm venit idonea, qualem
Hanc tibi polliceor, susceptà negocia currunt
Sponte sua, velut acta ratis fœlicibus auris.
Talibus inflexit patrem Saturnia dictis.
Nuncius interea, nec enim sine numine possunt
Res hominum (sic sunt fragiles) subsistere, ab astris
Labitur, & nympham thalamo interiore latentem
Talibus affatur dictis, aperitque futura.
Quod cupis ô dilecta deo Romana virago

Accipies, alti de sedibus ætheris vnam
Insignem, claram, æterno splondore micantem,
Iamdudum omnipotens rerum tibi destinat author.
Attamen, nam Lemures qui cum Plutone superbo
In stygijs habitant vmbris, tibi retia tendunt,
Retia nos illis, sic arte repellimus artem.
Si te fortè pater mandarit nubere, nube.
Ne dubita, tua virginitas, vt poscis & optas,
In tuto est, dormi nostra secura sub vmbra.
Sed grandes ad magna animos certamina tolle.
Neue Tyrannorum vultus horresce, minasve.
Nam quò clara magis venias, pugnare necesse est,
Et duplicem palmam accipies, duplicemq; coronam.
Tecum erimus, quodcunq; oculis mortalibus infert
Horrorem nostro obsequio puerile & inane
Experiêre, animum compone, & pectora firma.
Vir tuus & frater (cœlo res cognita dudum)
Ad superos tecum venient, & in æthera prædam
Magnificam ducens magno excipiere triumpho,
Maiori quàm Roma vnquam decreuerit vlli,
Qui patriam victo spolijs ditauerit hoste.
Sic ait, & tenuem rediens se traxit in auram.
Continuò afflari sensit præcordia magno
Numine, & à terris penitus discedere totum
Pectus in æternam lucem Omnipotentis Olimpi,
Excitaq; in magnos ausus euadere corda,
Atq; recentatos sensus exurgere longè
Fœmineum suprà sexum, atq; assumere vires

Suprà hominem, suprà omne quod est mortale, caduc
Mobile, diuinum visa est euadere numen.
Interea iunctis coëunt in fœdera dextris
Vtraq; gens, magnoq; ineunt conuiuia luxu,
Ductaq; priscorum decora & præconia laudum.
Hos verò adgentis titulos vtriusq; trahuntur
Gesta antiqua patrum, Libyæ memorantur honores.
Hannibal è Latio fugiens spes irrita regni
Sidonij, & victæ toties Carthaginis arces.
Bella Pyrenæos vltrà flagrantia montes,
Quà Tagus & Bethis, quà flumina voluit Iberus
Adijciunt, bellum adijciunt crudele Sagunti,
Mœniaq; obsessæ iam desperantia Romæ,
Scipiadum seruata manu, sulcata Latinis
Punica nauigijs freta, tot victricia signa,
Tot facies in vtraq; domo, tot picta trophæis
Atria, tot ductos Iouis ad capitolia currus.
Addunt & geminos fama memorabilis angues,
Mollibus in plumis intra conclaue repertos,
Exemplum fidei, & monimentum insigne iugalis.
At virgo iam facta Nurus, licet omnia credat
Tuta, videns tamen ingenium procliue mariti
In Venerem, & totis hominem flagrare medullis
Sollicitatur, opem diuorum implorat, & omnes
Exorans superos iterat suspiria, & altos
Dat gemitus intrà foribus penetralia clausis
Semper, & his precibus noctemq; diemq; fatigat.
Da castum, da, sancte pater, retinere pudorem,

Da seruare fidem, da vincere tartara, & omnem
Vim Plutonis, ades tanto in discrimine Christi
Sancta parens, ne immunda Venus, ne forte Cupido
Ille ferens (vt fama) faces, & tela, Cupido
Dira lues iuuenum, potis inflammare medullas,
Preualeat, neu me incestus sine polluat ardor.
Da mihi da similem fieri tibi, porrige dextram
Diua, nec ancillam sine fœdam incurrere labem.
Per graue supplicium nati, per vulnera quinq;
Perq; obitus, & per septem tua gaudia testor,
Diua veni & sancto afflatu mihi pectora obumbra.
Addebat precibus ieiunia, flumine mensam,
Mensam onerans pomis, olere atq; legumine inuncto
Nodosis Cilicum setis & olentibus hircis
Ad nutum succincta, togas extrinsecus auro,
Argento, gemmisq; graues inuita ferebat,
Sic patre sic patruo, sic illam vrgente marito.
Iamq; dies aderat genialis, & atria multo
Strata thymo, vernant postes redolentibus herbis,
Hic Amaranthe rubes, hic Myrtus, & innuba Laurus
Halat, & aulæis splendet domus alta superbis.
Dumq; Lyre, Lydosq; modos, Phrygiosq; sonarent,
Dum streperent cytharæ, dum mollibus organa cannis
oncinerent, facibus latè lucentibus inter
octis opacæ vmbras: Virgo psallebat ad aures
elituum, Christi annales ad pectora clausos
ste tegens, Christumq; arcano in corde volutans.
xcruit, & medio pisces attollere cursu

Incipit, insanum iuuenem Venus atq; Cupido
In furias agitant, in virginis ora sinumq;
In gremium figunt hominis mentemq; animumq;
Luminaq;, impatiensq; moræ, similisq; furenti
Eridano, cùm fert lapsos ex alpibus imbres,
Aut equiti quoties pugna impendente tubarum
Incitat, & resonans fluit in præcordia, clangor.
Aestuat, insanit, tremit omnia membra, Cupido
Corda premit, memorat præsentia gaudia Iuno,
Deuorat illam oculis, & aperto absorbet hiatu.
Instat hians prædæ, sicut cùm viderit agnam
Per nemora errantem solam lupa, quadriduanam
Passa famem, cùm porrecto iam proximat ore,
Iamq; auidos teneræ dentes accommodat escæ.
Ducitur in thalami secreta silentia virgo
Mentis inops, Iunoq; comes, Venus atq; Cupido
Adijciunt stimulis stimulos, atq; ignibus ignes.
At superi tanta moti improbitate feruntur
Præpetibus pennis nigrum per inane, domumq;
Ingressi lemures abigunt, illi agmine facto
Trans Tyberim cursum vertunt, rectoq; volatu
Per collem Euandri veniunt ad templa Tonantis.
Tarpeiaq; in rupe sedent, & aperta supernè
Quà spectare potest lucentia Terminus astra.
Tecta inɜunt, noctemq; illic latuere per illam
Defecti, attoniti, spe cassa & funditus hausta.
Atq; Deum & superos animo execrantur acerbo.
Iam minus vrgetur iuuenis, minus anxia virgo

Cogitat illius quaingentem mitiget æstum.
Et mox ingressum thalamos affatur amantem.
O iuuenis, cui me voluerunt numina iungi,
Non quò diripias animo irreuerente pudorem
More feræ, sed vt ambo fidem coëamus in vnam,
Nunc tandem, nunc tandem opus est te arcana doceri
Grandia, rem sacram, rem miram attentius audi.
Est mihi de diuis custos cœlestibus vnus,
De diuis qui magni astant antè ora Tonantis
Semper, & illius decreta abscondita norunt.
Huic mea virginitas dudum sacrata, furorem
Pone, nec obscœno fueris temerarius ausu.
Si quid stultè in me fuerit molita libido.
Non impunè feres, atroci sæuiet ira.
Neve latere putes, scis quanta scientia diuûm,
Neve fugam speres, scis quanta potentia diuum,
Parce tibi, neu florentem contemne iuuentam,
Quòd si me affectu fueris complexus honesto,
Te paribus mecum studijs & amore sequetur.
Seq; tuos feret antè oculos in luce videndum
Limpida, & impendet tibi se, ac donabere ab illo.
Sic ait, ille metu horrifico tremefactus amorem
Temperat insanum, cohibetq; ardentia vota,
Cura recens, velut ardentem cùm sydera Cancri
Flammigerant, abigit Boreas si flauerit, æstum,
Sic prostrata Venus. Noctem sermonibus illam
Consumpsere pijs. Docuit mysteria namq;
Multa virum, suadens crines perfundere sacris

Fontibus,

Fontibus, & sacro scelus expurgare lauacro.
Ille autem dictis adhibere potentibus aurem
Incipit, & sensim ex animo resecare Deorum
Impietatem, ac stultitiam, & submittere Christi
Colla iugo, ac docili pietatem admittere sensu.
Vidit vt affectum iam relligione virago,
Vade, ait, ad madidæ cryptas atq; antra Capenæ
Confestim, dum turba minor per compita, dum lux
Nondum clara, dies dum vix apparet ab ortu.
Inuenies inopum cumulos ad sacra per vmbram
Confluere, illorum indicio fas discere sacrum
Limen, & Vrbanum, mea si mandata ferentem
Dixeris, illius te vestigare latebram.
Ille nihil cunctatus adit, specubusq; latentem
Repperit obscuris hominem, cui candida mento
Barba fluit, qui fronte Deum prætendere visus.
Procidit in genua, & senis os quasi numen adorat,
Mox mandata refert, curamq; expectorat omnem.
Ille autem genere, atq; opibus, fama, indole clarum
Vt didicit iuuenem sanctos accedere ad amnes,
Suspexit cœlum, atq; manus ad sydera tendens
Accipe, sancte pater, dixit Cæcilia frugem,
Hanc tibi præclarę legit de semine gentis,
Instar apis, quæ mella fauis hyblæa recondit.
Tum iubet occasum versus ter tartara & vmbras
Abneget infernas, toties conuersus ad ortum
Ore vocet Christum, verso mox tempora gutto
Impluit, appellansq; Deum ter voce triformem

Signat,

Signat,& extenta ducit lustralia dextra.
Iam redit, vt posita fulgens erugine ferrum,
Mundus, vt ex altis stillans fornacibus aurum
Labile, candenti scoriam quod in igne reliquit.
Assimilis sudo post humida nubila cœlo,
Vestibuli patuêre fores, patuere reuerso
Atria sponte sua: Subit alta palatia gressu
Sollicito, sponsæ cupidus narrare quid actum.
Vt stetit in thalamo, vix fari inceperat, alis
Angelus explicitis, discussa apparuit aura,
Ore refulgenti, qualem Latonida Lunam
Cernimus, opposito cùm fulget Apolline tota.
Qualis & ipse nouus roseo cùm surgit ab ortu
Phœbus, in extremo visum qui terminat orbe.
Diffusa per colla comæ (fila aurea dicas)
Applaudunt humeris, auro toga lucida plantas
Influit, hoc habitu venit Paranymphus & ore
Dona ferens, fuit dona rosæ fulgore rubentes
Purpureo similes lanæ, quam muricis imber
Bis lauat, & tali duplicem de flore coronam
Explicat. Vna viri crines ligat, altera crines
Virgineos, xenio gaudens tali afficit ambos.
Continuò diffusus odor penetrauit in omnes,
Vt solet exorto lumen iam sole, penates.
Has dixit seruate rosas, insignia sancti
Casta thori, seruate fidem, seruate pudorem.
Sic ait, & clauso confestim euanuit ore.
Iam frigebat hyems inimica virentibus herbis,

Brumaq;

Brumaq; florentes noua contristauerat hortos,
Frigidus extremas autumnus in horrea fruges
Miserat, excußis ingloria frondibus arbor
Mœrebat, Borea, & gelidis exposta pruinis.
In radicem ierant flores, & passa labores
Hibernabat humus iam astricto languida tergo.
Frater erat sponso Tyburtius, indole patrum
Magnanimos inter qui regnauere Quirites
Præditus, incipiens teneris pubescere malis.
Ipse domum rediens vt amœno, aff atus odore est,
O Germane quid hoc? Pestana rosaria credam
Me subiisse. Vnde hæc, clamat, fragrantia primi
Veris, atrox dum sæuit hyems? quæ fingere odores
Eualuere istos alienis mensibus artes?
Ille autem non artis opus Germane, Deorum
Munus id, & clausum fratri in conclaue vocato
Ostendere rosas rubicundo ardore recentes.
Suscipiunt medium iuuenem, qui rem ordine totam
Vt didicit, mora nulla, senem conuenit ad antra
Appia, & accepta subitò Christum induit vnda.
Oceani iam prona dies cum sole sub vndam
Ibat, & æthereos iam nox accenderat ignes,
Cùm puer euicta diuûm impietate, sepulto
Iam Ioue lustratus sese in sua tecta recepit.
Ac subitò ingressus thalamos cum virgine fratrem
Amplexatur, agens grates pro munere tanto.
Dum varia secum fandi vice multa recensent,
Dum studijs simul exultant flagrantibus, ecce

Ille

Ille idem Paranymphus adeſt,& ab aëre prodit,
Altera Tyburti portans orientis ab hortis
Quæ decreta domus nobis ab origine,dona.
Atq; roſis puero crines halantibus ornat,
Paucaq; præſago memorans ſic incipit ore.
O Chriſto dilectæ animæ,quas deſtinat ipſe
Aethereis campis,memores eſtote caducos
Hos artus non poſſe dies ſubſiſtere longos.
Turpe animos fortes ſeram expectare ſenectam,
Nec niſi confectos morbis audere tenebras
Has exire inter plumas & ſtragula picta.
Dulce mori,& veſtros membra hæc hebetantia ſenſus
Ponere,terrenasq; domos in Olympica tecta
Tranſmutare,ſui compos dum mensq; animusq;
Secum habitat,dum floret adhuc animoſa iuuentus.
O cælo deuotæ animæ,ſi gaudia diuum
Nota forent,huius caperent faſtidia vitæ
Vos ita,ne poſſet lux non odioſa videri.
Nullum nomen adhuc humana induſtria fecit
Par diuorum opibus,requies æterna,triumphus,
Gloria,lux,epulæ,diuum præſentia,nectar,
Ambroſia,& quæcunq; hominum vigilantia fecit
Nomina,ſignandis opibus cæleſtis Olympi:
Rem minus attingunt,quàm Tybridis vnda profundũ
Oceanum,vaſtis terram qui fluctibus ambit,
Quàm domus hæc cælum immenſum quod ſydera tor-
Illic eſt aliud vitæ genus,altera rerum (quet.
Nomina terrenis non conuenientia rebus.

Ferte

Ferte igitur fortunam animis præstantibus omnem,
Et ito venturos casus superate ferendo.
Mox comites diuorum eritis, simul omnia quæ sunt
Quæ fuerint, quæ sint olim ventura tuentes.
Vado iter ad summum vobis aperire Tonantem,
Dixit, & in tenuem species euanuit auram.
At Venus interea fraudem meditata malignam,
Martem adit, & casu redeuntem à cæde cruenta
Regis Alexandri, mater cui Mamea nomen
Fecerat, inuenit, quà nunc Ferraria propter
Eridanum longis extendit mœnia muris.
Et sic fata. Dies tandem mihi fausta reluxit
Cùm te nacta meo possum medicamen amori
Reddere, scis nostræ quanta impatientia flammæ,
O Mauors dilecte, Padi recubemus ad vndam.
Et sine paulisper fando fastidia ponam,
Consedere: iocis postquam indulsere, dolorem
Cœpit, & admissum Venus in præcordia vulnus
Enarrare, ciet lachrymas, suspirat, & altos
Dat gemitus, ad opem tali mouet arte ferendam.
Ille quid his opus est lachrymis? lachrymasq; loqu
Abstergebat, habes Martem, Mauortia, dixit,
Corda Venus tua sunt, tu legem impone Gradiuo.
Illa sua vt vidit captam querimonia amantem
Vade ait, & casses postquam Cæcilia nostros
Rupit, & elusit tam turpiter omne Deorum
Concilium, pœnas saltem luat, Almachiumq;
Sentiat iratum, tu bilem accende, furorem

Adijce,& inuolue ardenti præcordia flamma.
Ille ad blanditias iterum lususq; reuertens
Iussa subit,Romamq; extensis aduolat alis,
Et cum Matre canes stygiæ,& crudelis Enyo.
Iam maris Adriaci videt æquora, iã videt Vmbros
Ac Tyberim,Tuscos interuolat atq; Sabinos
Flaminiamq; tenens tandem super ardua matris
Tecta deûm stetit,& totam circumspicit vrbem.
Pone Venus sequitur quærens te Athlantide Maia
Nate.operamq; tuam,circum Tyrrhenica regna
Inuehitur volitans,atq; aëra nauigat altum.
Dumq; Fluentinam vultum conuertit ad vrbem
Per fora Mercurium rubra videt ire tyara
Atq; globo insignem,quo se declarat Hethrusca
Nobilitas,quo à plebe patres Florentia cernit,
Et tractare animo lucrosa negocia vafro.
Annuit ille,togas,rubrumq; exutus amictum
Aduolat,& Veneri comes additus arua Latinæ
Gentis adit,superant Senas,terramq; Faliscam
Aereoq; sedent Hadrianæ in vertice molis.
Tum Venus. I germane precor, cape consulis ora
Almachiumq; doce(sacris præfectus & vrbi
Fecerat)à nostro Gracchos Ioue,Corneliamq;
Effecisse domum,Solymi ad magalia Christi.
Fungitur officio solers,causamq; deorum
Ore suo eloquitur,nitens facundia & astu.
Addit mille dolos,mille illum fraudibus armat,
Et sibi compertum dicit,quo tempore sacris

 Indulge:é

Indulgere solent, quàm perniciosa loquantur
Verba deos contra, gentemq; abolere nefandam
Esse opus, & graue Romanis instare periclum,
Imperio quoq;, ni morbo medicamina tanto
Opportuna ferat, si numina inulta relinquat.
Non aliam monet ob causam tot funera regum
Impia castrensi toties exorta tumultu.
Nam quia qui dono diuûm potiuntur honore
Cæsareo, genus id Roma patiuntur in vrbe
Degere, tam diro veniunt in funera fato.
His super accensus Christi genus omne, repente
Deuouet Almachius, iam verberat ostia miles
Iam subuersa domus, iam Vallerianus ab altis
Cum Tyburte ruit tectis, mediamq; per vrbem
Tendit ad Almachij Roma admirante tribunal.
Stat præfectus atrox solio sublimis eburno
Marte tumens multo, & vultu crudescit acerbo
Torua tuens, spiransq; oculis flammantibus iram
Tartaream, totum ore truci confessus auernum.
Vt didicit iuuenes Gracchorum ex gente, quid istud
Vestigare opus est inquit? gens noxia Gracchi
Ciuibus & patriæ semper. Versate, Quirites,
Romanos precor annales, percurrite prisca
Tempora, Gracchorum genus inuenietis acerbo
Sæpius inuoluisse odio populumq; patresq;.
Perturbare deos nunc incipit, altius ista
Impietas se efferre nequit, iam sydera transit,
Numina detrudit cælo, scelera ista feremus
Impune

Impunita? Iouem non vlciscemur? & iram
Cœlitum totam sæuire sinemus in vrbem?
Continuò vulgi sic vociferatus ad aures
Mandat inaudita fratres mala numina causa
Et colere, & fumo Martem placare Sabæo.
Illi animo contra infracto Martemq́, Iouemq́
Dedecorant, & templa Deûm execrantur, & aras.
Almachiumq́ nihil veriti, vocemq́ animumq́,
Dante Deo, gemini fratres tali ore locuti.
Hinc quanti nobis tua sint mandata, tyranne,
Hinc cognosce miser, quod te tua numina coràm
Temnimus, irasci potes, & sæuire, sed aurum
Non metuit flammas, nixu conabere inani.
Victor erit Christus, moribundum hoc accipe corpus
Corue vorax, inuade istud mortale cadauer,
Tabe tuam pasce ingluuiem, pasce impia corda,
Igne, furore, odio, rabie, cruciare veneno
Ipse tuo, stygiosq́ pati nunc incipe manes.
Mars asseclа tipi (video) Martemq́ videbant,
Astat, & ora tuas dira illa inclinat ad aures.
Mulcet corda manu, toruum formatus in anguem
Intrat in os, tracta subijt iam pectora cauda.
Dijs famulare, quibus mox iam cruciaberis, at nos
Mente Deum sequimur, mente vltra sydera in altum
Elysium ferimur, cœlo iam inuitat ab alto
Nos pater, atq́ animo iubet esse in funere forti.
Iurgia quæ in nostros iactas ventosa parentes
Pendimus asse minus, si seditiosa propago

Vnquam nostra fuit, damnum pietatis auitæ
Talibus officijs pietate rependimus ista.
Rumpitur Almachius, ceu cùm iã machina flãmis
Concita cum strepitu ingenti fumante fauilla
Intonat, expulsoq; aperit caua guttura saxo.
Ite citi clamat, loro date, tollite, quæ vos
Tanta tenet mora lictores? detrudite ad vmbras
Tartareas ora in nostros latrantia diuos.
Extemplò glomerata cohors fulgentibus armis
Sepit eos vinctiq; manus in fata trahuntur,
Splendida dixisses ire ad conuiuia fratres,
Sic alacres ibant. Vitæ neu transeat vlla
Pars sine fruge, docent turbas, & ad agmina clamãt
Dæmonas esse deos, lemurumq; habitacula templa
Execranda, Iouem lethæa ad flumina missum
Vincla ignemq; pati, Christo soli esse litandum.
Qui pro iustitia, pro relligione necantur
Vociferant sanctorum ire in consortia diuûm
Continuò, neq; passuros in morte dolorem.
Mox ensem iugulo excipiunt, & in æthera migrant
Felices, plusquam possint mortalia fari
Ora, animæ, parilesq; ferunt ex orbe triumphos.
Maximus assistens imis ea verba medullis
Hausit, & admisso sancta in præcordia Christo
Quid moror exclamat? lympham date, credimus, i.
Omnia quæ Christi fratres de Numine fati.
Lictores eadem ingeminant, lictoribus idem
Numinis ardor inest, properans it rumor ad aures

Almachij, & vario sonat omnis murmure Roma.
Sunt qui Romanos mulctari sanguine ciues
Non debere ferant, sunt qui scelus esse piandum
Supplicio grauiore velint, & Numina læsa
Placari non posse aliter nisi cæde nocentum.
Denique sacro infundunt nudatos flumine crines
Ecce ferox equitum turma stipatus & armis
Se præfectus agit similis feritate marino
Monstro illi, quod fama refert, ex æquore contra
Andromedam patulas fauces & guttura biulca
Extendens, annasse graui stridore per vndas.
Tum furijs ardens & sanguinolentus amaro
Imperatore caput præbere securibus omnes.
Exanimata igitur lucem iacuere per illam
Corpora humi, cæde ingentem faciente lacunam.
Christigenæ noctu rapuere cadauera facto
Agmine, & effoßis flendo imposuere sepulcris.
Nox ruit, Almachius domito quasi victor Araxe
Lætabundus adit mensas, & onustus Iaccho
Præteritas recolit cædes, ac magna minando
Prouocat astantes in funera Christigenarum.
Tum Ioue Mercurius satus atque Athlantide Maia
Versus in effigiem Vernæ, nil proficis, inquit,
Æ[illegible]enus, ô custos obseruantißime Diuûm.
Causa mali superest, sectæ caput execrandæ
Restat adhuc, quæ blanditijs & amoribus omnes
Allectat miseros Cæcilia. Tolle Charybdim hanc,
Tolle magam, Tolle hanc nostro de littore Circen:

Sic Diuûm interpres, stimulat præcordia Mauors
Almachio furit in venis ardente Lyæo.
Vade, ait, ô Lictor, properans assume cohortem
Continuò, dum nox operi fauet, vtere ferro.
Frange fores, thalamo extrusum siste ante tribunal
Scortum infame, Deos non prætereamus inultos.
Ille volat. Mauors subit atra satellitis ora
Irritans aliorum animos, fractisq́ subintrant
Aedibus, orantemq́ adigunt in vincla puellam
Magnanimam, non corde metum non ore ferentem.
Præscia venturi casus, conceperat alta
Mente Deum, iam certa mori, fastidia vitæ
Iam pertæsa, nihil pendens mortalia membra,
Sed toto aspirans animo ad consortia Diuûm.
It sermone Deos taxans, & ahenea signa,
Multa super Christo, super eius origine multa
Commemorans, vt Tænarias descendit ad vmbras,
Et rediit victor, superos vt adiuerit axes.
Itur in excelsas ædes, vbi splendida noctem
Intempestam abigunt tremulis funalia flammis.
Ibat ad occasum virgo, surgebat ab ortu
Piscis, & in summo cœlorum cardine fratres.
Semifer Aemonius quondam nutritor Achillis
Antipodum terras alio aspiciebat ab orbe.
Vt stetit ad solium, fixit vestigia vertens
Hac illac acies, & non dignata Tyrannum
Cernere, mox cœlum versus frontem extulit albam.
Offensus fastu, quoniam prætendere visa est

Imper

Imperialem oculis fastum, sed captus amore
Almachius secum pugnat, bino vritur igne.
Odit, amat, tractus studia in contraria, Christum
Odit, amat formam, quæ flectere numina possit.
Hac inclinat, & hac, puppiq; simillimus inter
Luctantes agitatæ vndas, quam verberat illinc
Auster, & hinc Boreas, potuit succumbere formæ,
Oblitus iam pene Deos hærebat, & ibat
Pronus in assensum, sed protinus impete facto
Nutantes animos Iuno impulit, & Venus, & Mars.
Ergò odio rursum quod amor sopiuerat orto
Conclamat tam mentis inops, vt Numina contrà,
Numina, quæ nostri coluere ab origine patres
Irrausis? Cur tam temeraria, & impia, & excors,
Vt Ioue contempto, Ioue quem quoq; barbara regna
Orbe colunt toto, torquet qui fulmina dextra,
Obserues hominem turbis ludibria factum,
Infamem, cruce damnatum, diuis odiosum,
Iudææ de gente satum, quæ ignominiosa
Omnibus in terris, & vitæ dedita inerti?
Illa fremens animis tum demum lumina toruo
Vertit in Almachium vultu, & sic ore loquuta.
O generis pestem humani, & commune venenum,
Instrumentum Erebi, te numina falsa ministro
Impugnare Deum frustrà aggrediuntur, in istas
Te furias traxere Venus, Cyllenius, & Mars.
Non superi vt credis sed plebis auernidos vmbræ
Sordidæ, & infames, hortatricesq; malorum.

O sine fine miser, quia non intelligis artes
Atq; dolos lemurum, ceu bos Gangetica ferro
Naribus affixo traheris, te vtuntur ad omne
Quod voluere nefas, tibi nunc tibi pectora Mauors
Rodit & irritat, linguam mouet, ora gubernat
Mercurius, non ille satum quem Athlantide Maia
Commemorant, verùm hoc dictus cognomine dæmon.
Nam lemures vt dij fierent, sumpsere virorum
Nomina præstantum, quibus à mortalibus olim
Præbita cum magno fuerat reuerentia cultu.
Error hic inualuit sensim, fususq; per orbem
Te quoq; Roma tenet, sed te non longa tenebit
Sæcula, venturus paulò post tempore Cæsar,
Qui tibi succurrat, qui Syrtibus eruat istis.
Sic solitos illudi homines miseratus Olympi
Conditor, huc prolem, genitam de lumine prolem
Omnipotente hominem, humano sine semine factum
Misit, ab hoc tam turpi homines errore leuandos,
Quo Numa delusus, quo gens Memphitica & omnis
Græcia, tam longis diuorum ambagibus acta est.
Cur igitur iudex insane deumq; hominemq;
Sic laceras Christum, decorat qui sæcula tanto
Nostra bono, & terras cœlesti illuminat aura?
O cæci ingratiq; homines, ea dona ferentem
Et bona tam placidis nos ad diuina vocantem
Vocibus, ac si nos donis offenderet istis
Pellimus. O gentes, & mente, & lumine captas.
Quid vos vestra Venus docuit? Semeleia proles

Bacch

Bacchus, & obscuris dea quam celebratis in vmbris,
Et Deus hortorum Romani infamia regni,
Quid docuit, nisi quod pudet & scorta ipsa fateri?
Hi dy sunt, ô Roma, tui, scelerata fouete
Numina, ergò & cœlo Christum documenta ferentem
Sancta recusate, & stygio sordescite cœno:
Quod cruce mulctatum latras, id sponte fatemur,
Sed ritè hoc aliter fieri potuisse, docemus.
Quod si deposito dici patiare veneno
Tu quoq; ritè aliter fieri potuisse negabis.
Reddatus in prædam furÿs vltricibus aurem
Claudis, & hæc mentes capiunt mysteria paucas.
Flectuntur, flecti quos vult Deus, ille suorum
Cognitor, ille suos trahit ad sua dona clientes.
Talibus orantem dictis vix ferre retracto
Sæpè animi fræno, sæpè iræ ardore represso
Sustinuit, Tua nos preceps facundia, dixit
Almachius (quam te scis qui docuere magistri)
Fallere tentauit, verùm cum rhetore noo est
Res tibi, cum vinclis tibi res, cum milite & armis.
Non modò diuorum causa est oranda, litandum
More patrum, postquam Marti libaueris, ista
Munera quę iactas, summo tibi missa ab Olympo
Narrabis, age ambages depone, Gradiuo
Thura fer, Ite citi, Mauortia signa & acerram
Huc afferte, deos vnà venerabimur omnes.
Illa deos omnes simul execratur, & addit.
Noram animos, iramq; tuam, noram impia quæ te

Fata ferunt, ideò tali te voce lacesso.
Sanctæ animæ quæ manè istas te authore tenebras
Euasere, meos obitus vt in astra feramur
Vnà omnes latæ expectant, & in his quoq; turbis
Circumstantum aliquot venturæ ad sydera mecum.
Pelle moras igitur, neu nostra hæc gaudia differ.
Ille satellitibus magno clamore citatis
Ite ait, ite magam trahite, & feruentibus vndis
Iniicite, excoquite, & nuda ossa offerte Gradiuo.
Quæ dare thura negat dabit ossa fatebere victam
Te tandem Christumq; tuum, cùm bulliet olla.
Iussa ineunt famuli flammisq; fugantibus vmbras
Naumachiæ in campos, quò plebs rumoribus istis
Acta, cateruatim ex tota confluxerat vrbe,
Conueniunt, sunt qui eliciant incendia, sunt qui
Labrum ingens in fulcra leuent, sunt qui vada grandi
Armillo importent, feruens iam exultat ahenum,
Iam salit in fluctus liquor, atq; irascitur igni.
Mittitur in lymphas virgo, dumq; [illegible] tardor
Dum salit vnda potens elephantem ab[illegible]mere turbas
Nil patiens, nil triste ferens affatur ab vndis.
Discite, & exemplo Christum cognoscite nostro,
His recreor, non vror aquis, velocius ite.
Dicite præfecto labrum bullire, nec vndas
Feruentes audere in me conuertere vires.
Inueniat tormentum aliud, sua numina victa
Cedere victori, nec posse resistere Christo.
Interea spumante lacu iugulo tenus vnda

Flu-

Fluctuat, in faciemq́; salit, neq́; sæuit in artus,
Per bullas impunè manus extendit, in auram
Eleuat, & mergit ludens, prætendit amœno
Lætitiam vultu, quasi delectata lauacro
Per brumale gelu tepido, gelido amne per æstum.
Talia circumstans dum plebs auditq́; videtq́;
Attonitis suspensa animis atq́; oribus ægris.
Extemplò sexcentæ animæ clamoribus altis
Auditæ damnare deos, Christumq́; fateri.
Et prodire ausæ seseq́; ostendere aperto
Ore, omnes iussu Almachij subiere secures.
Infelix tanto maduisti sanguine Roma
Rarò aliàs. Quali dira hæc spectacula fronte
Et tam crudeles potuisti cernere pœnas?
Tu quæ æterna patrum sedes, orbisq́; futura
Mater eras, & sancta Dei domus omnipotentis,
Quæ magni audieras olim verba enthea Petri,
Atq́; per os Pauli Christum diuina sonantem
Eloquia, & terras cœlorum arcana docentem:
Sed nondum toto tibi sol illuxerat orbe,
Nec noctis longæuæ omnem discusserat vmbram.
Quippè Deus pedetentim operum incrementa suorũ,
Vt natura solet, lentis moderatur habenis,
Nullaq́; præcipiti ruit in molimina cursu.
Debuit Almachius tam fœdi criminis author
Cædi in frusta, trahi ad Tyberim, mergiq́; sub amne.
Sed Nemesis stygios illum seruabat ad ignes.
Asperius tantò cruciandum, innoxia quantò

Pluresq́;

Plura venenosa membra afflictauerat ira.
Egit in hac flammis semper crescentibus vnda
Integram cum nocte diem, nil læsa lauacro,
Cui Phlegethontæa cedant ardore lacunæ.
At quoniam infracta pergit mala numina voce
Insectari, animans turbas ad olympica regna,
Almachius tribuens magicis miracula verbis,
Ne vinci à Christo diui videantur, in ipso
Virgineum cædi caput imperat ense lauacro.
Mox omnes coiêre animæ, terrisq; relictis
Ad superos orbes celebrem duxere triumphum.
Corpora Christigenæ notis translata sepulcris
Infodêre. Pater veniens Vrbanus ad antra
Appia, secreta iussit statione locari,
Virgineum lachrymans cum thure & carmine corpus.
O claræ sanctæq; animæ quæ morte cruenta
Fortiter æternos cœlorum emistis honores,
Corporeæ molis memores vitæq; laborum.
Si scelere offensum nostro se ostenddrit vnquam,
Diuorumq; hominumq; patrem placate precando,
Seduloq; aduersos orando auertite casus.

2

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI,

HEROVM SANCTORVM Vitę & Laudes.

DE DIONYSII AREOPAGITÆ Conuersione, Vita & Agone. Liber primus.

AD IAFREDVM CAROLVM Mediolani Vicecancellarium, & Delphinatus Præsidem dignißimum.

IAFREDE Carole Mediolani Vicecancellarie, Præses Delphinatus dignissime, animi tui præstantissimi consummata frugalitas, qua tantum auctoritatis es consequutus, prudentissima sua dexteritate fecit, vt amem Gallicam natioñe æquè

ac Italicam. Et ex hoc amore cum ad illustran-
dum decus eius gentis magis ac magis indies
accenderer, venit in mentem meam præstan-
tissimus Antistes, Doctor, atq; martyr Dio-
nysius, qui vt quondam apostolus fuit, sic nunc
& semper est quodammodo tutelaris Deus
Galliarum. Eius ergò conuersionem, vitam &
agonem, versibus heroicis exaraui, plurima v.
Græci aiunt parerga superadijciẽs, ad propa-
gandam gloriam Francorum regum. Si quid
hic est quod Gallos delectet, beneficium hoc
ærecognoscant, totum hoc tibi imputẽt, gra-
tias referant tibi soli, cuius gratia lucubratio-
ni huic annum impendi. Accipe igitur me
seruitutis annuum prouentum, accipe censum
tibi debitum, accipe munusculum hoc, re for-
sitan tenue, sed certè affectu grande, quod
mei erga te amoris perenne testimonium, p
gnusq; sempiternum. Quò intelligant præ
sentes & posteri, nihil esse quod sic animos ho
minum alliciat, quod magis vbiq; terrarum
regna & imperia firmet ac muniat, quàm be
Præsidis nomen & virtus. Quæ duo ita mirif
cè in te splendicant, vt te iam tota Italia. ne
Mediolanum veneretur. Bene ac diu vale.

REV

REVERENDISSIMO DOMINO STEPHANO PONCHERIO PARISIENSI EPISCOPO, & Mediolani Cancellario meritissimo, Iafredus Caroli Delphinatus Præses, S.D.

APTISTA Mantuanus in fraternitate Carmelitarũ Theologus insignis, nuperrimè Dionysium Areopagitam Christianæ Religioni initiatum, pro ea contra potentissimorum Tyrannorum ingeniosam crudelitatem pugnantem, postremo capite truncatum, Tribus Libris heroico carmine, sed veritate historica describit. Cuius Auctoris laus iam apud omnes tanta est, vt neq; mea, neq; alterius laudatione, incrementum aliquod sit susceptura. Illud tamen ingenuè & audacter pronunciare ausim, variũ esse opus, & in ipsa varietate sibi semper constans, ingeniosum, accuratum, & in Christiana historia tantũ gentilis eloquentiæ expressum, quã-

tum

ſum iſto æuo, non dico ſperare, ſed ne opta
quidem potuiſſemus. Hoc Poëma quod mi
(quia tuus ſum) inſcripſit, tibi dicandum ce
ſui. Accipe igitur ſacratiſsime & religioſiſ
me Domine, de tui Fundi Mediolanenſis fr
ctibus egregium hunc & precioſiſsimum h
bens ac læto animo, nulli profectò magis qu
tibi conuenientem. Quandoquidem (vt cui
hiſtoriam hanc diligenter perſcrutanti plan
eſſe poteſt) nullus mortalium virtute, dign
tate, fortuna Areopagitæ magis quàm tu ſ
milis potuit eſſe. Ille indefeſſus Chriſtia
fidei propugnator, Tu illius religioſiſsim
cultor: Ille omnis doctrinæ ſcientiſsimus,
Iuris Ciuilis & Põtificij & omnis diuinæ The
logiæ conſultiſsimus. Ille potentiſsimoru
Tyrannorum Victor, Tu optimorum Reg
moderator. Ille Pauli ſtudioſiſsimus diſcip
lus, Tu Georgij de Ambaſia, Rothomagen
Eccleſiæ illuſtratoris, Sacroſancti Cardinal
Senatus principis, Galliarũ pro Pontifice L
gati meritiſsimi, Chriſtianiſsimi noſtri Re
& Cæſaris in vniuerſum procuratoris fidiſ
mi, gratiſsimus alũnus & ſectator: Tu Can

etiam de Ambasia Domini Caldimontis magni Magistri & Marescalli Franciæ, totius Regiæ Cisalpinæ ditionis gubernatoris, contra omnes hostes & vitia fortißimi propugnatoris, Alpinorum hostium citra omnem sanguinem victoris, potentißimæ vrbis Bononiensis pro summo Pontifice recuperatoris, in huius Prouinciæ Insubriæ administratione collega & socius es officiosißimus. Illi castitas natura, consuetudo, integritas, dicendi modus, eloquentia, Tibi indeflexus contra omnem libidinem virtutis tenor, Sanctimonia, in rebus gerendis mitis seueritas, in enarrandis decor. Ille Parisiensis patronus, Tu Parisiensis Episcopus. Ille tutelaris Galliarum Deus totius orbis veneratione colitur. Tu sapientia & religionis famam iam omnes Gallias ad tantam tui venerationem, quantam viuenti lex Christiana tribuit, compulisti. Quid igitur melius effici potuit, quàm vt illius gesta, quia iam vetustate obsoluerant, eloquentißimi viri & illius verißimi æmulatoris opera, quemadmodum tua in totius orbis oculis, te duce, ponereatur? Quod quando Baptistæ Mantua-

 ni poëtæ

ni poëtæ, elucubratione fœlicissimè effe-
ctum est, primum ago illi gratias immortales,
dehinc mihi mirum in modum gaudeo, quod
Sanctissimi Parisiensis patroni vitam à Sanctis-
simo Poëta sanctissimè perscriptam,
tibi Sanctissimo Parisiensium E-
piscopo dicauerim.

Vale.

ALLORVM sublime decus rari-
sima gentis
Gloria Cecropiæ, toto Dionysius or-
be
Altior, è magnis superûm primo-
bis vnus,
Cum necis ac vitæ socijs in Phocida nostram
Intrat, & heroi venit ad modulamina cantus.
Pierides, quæ me, vulgus, proscænia, ludos,
Auspice, liquentes, sanctas venistis aras,
Ite precor diuûm dominam quæ temperat omnes
Cœlorum influxus, & opes dispensat Olympi,
Quæ connixa Deum, facilem se præbeat orsis
Exorate nouis, animosaq; cœpta secundet.
Illam terrigenûm populis præstare parantem
Suppetias contra stygij mala numina Ditis,
Inuenietis apud solium sublime Tonantis,
Cùm canimus superos, illi, quia maxima diuûm,
Iure damus nostro primas in carmine partes.

Iam noua progenies cœlo descenderat alto,
Et prodire alius sæclorum incæperat ordo,
Dis Phlegethontæi regnata, tyrannide longa,
Et maria, & terras animis cœlestibus ægrè
Cedere compulsi, errabant deserta latentes
Per nemora, extremi gelido sub cardine mundi,
Quà duplices Arctos anguis ligat, & tria longè
Quà polus austrinis ostendit sydera terris.
Nam minor est illic cœli impetus, & minor aura
In vacuo errantes vexat minus aëre laruas.
Dite triumphato, Christus regnabat in orco,
Regnabat pelago & terris, regnabat Olympo.
Iam placita immenso latè sua fecerat orbi
Cognita, ad Aethiopas Solyma migrabat ab ora,
Terrenis inhians curis, ac deditus olim
Aucupio Matthæus opum, migrarat ad Indos
Iam Didymus Thomas, cum fratre in Persida Simon.
Iuerat in pontum, in Colchos, Scythiamq; Philippus.
Acpius Andreas Cilicum lustrauerat oram.
Et Paphon ambitam Cypro Salaminaq; ponto
Paulus in elysijs doctus mysteria campis.
Nimirum hi veluti nebulę per inane volantes,
Arentem passamq; diu mala sydera terram
Dulcibus irrorant pluuijs, mortalia corda,
Antè Acherontæo facta infœcunda veneno,
Imbre bono cœlestis aquæ lauere, superq;
Infudere nouam, cœlestia semina, legem.
Gallia restabat, cui longa in nocte trahenti

Ocia, vitalem sol nnodum ostenderat ortum.
Tum Deus humanæ qui fundamenta salutis
Iecerat, vt Gallis etiam se ostenderet, alta
Mente volutabat, reputanti singula demum
Hæc potior via visa. Vocat de astantibus vnum
Cælitibus, pollentem animo, volucremq; volatu.
Estq;, ait, in medijs mihi vir facundus Athenis.
Qui noua per Celtas non inscribenda papyris,
Sed figenda hominum viua in præcordia fando
Cælitscita ferat, gentemq; Samotida lustret.
Labere confestim cælo, noctisq; per vmbram
Somnia Tarsensi qui Troica littora Paulo
Nunc habitat compone, quibus se intelligat vltrà
Aequora ab Antandro nomen sortita vocari,
Ad Niobes agros. Palleneosq; penates.
Illinc Cecropias sensim descendet ad arces.
Atq; mihi ignorans ad opus famulabitur istud.
Sic pater. Ille viam carpens de culmine Olympi
Deuolat in geminos, Cylenia sydera transit,
Inseritur flammis, liquidum subit aëra, cursus
Flectit ad arcturum, Pauliq; silentia tecta
Aurora redeunte iniens mandata facessit.
Namq; volatilibus subitaria visa figuris
Texit, & ornatu visa est astare Pelasgo
Fœmina, quæ Graio Paulum sermone rogaret
Per freta in Aemathios raptim transire penates.
Impiger excusso (mora nulla) per æquora somno
Paulus in Europam latus descendit in agros

Migdo

Migdonios, vbi progenies ab Osiride nata
Dum regnat Macedo fecit noua nomina genti.
Aemathio tandem regno digressus Athenas
Venit, & antiquæ succeßit mœnibus vrbis.
Hæc tellus (adhibenda fides si annalibus) olim
Post magnam illuuiem terras quæ absorbuit omnes,
Prima mari excluso cœlos & sydera vidit.
Prima homines tulit atq; feras, herbescere prima
Cœpit, & arboreæ sobolis genus omne recepit.
Hinc factum vt tellus quam sæcula prima vocabant
Ortygiam, fuerit mutato nomine Delos
Dicta, quod eiectis Neptuni apparuit vndis
Prima, quod expulso cœli squallore Diana
Cum Phœbo his primùm terris illuxerit, orta
Finxerunt illic duo maxima sydera Graij.
Hic cum Neptuno memorant certasse Mineruam
Nomina constructæ nuper quis traderet vrbi,
Et vicisse deam, quia sanctæ insignia pacis
Protulit, & pingui ramos humore fluentes.
Talibus extemplò syluis sese induit omnis
Attica, & in primis tepidi iuga mollia Hymetti
Floribus, & dulci semper redolentia melle.
His Cecrops quem fama refert à flumine Nilo
Aduentasse locis, hic Aegeus inclytus armis,
Aemulus Alcidæ sociusq; aliquando laborum,
Hic tenuit solium Theseus, celeberrima Theseus
Qui Panathenaicæ statuit certamina pugnæ.
Hinc memorant sacros ritus cultumq; deorum

Principium traxisse. Ceres quæ inuenit aristas
Quæ frumenta tulit, leges quoq; condidit, vndè
Thesmophoram Graij appellant, ea diua reliquit
Hic quædam sua sacra cauis inclusa canistris.
Quæ innocuæ casto ferrent in vertice Nymphæ.
Nec minus hanc vrbem fecit Mauortia claram
Gloria, & armorum studium, quo Græcia victa est,
Atq; procul positæ gentes, ac barbara regna:
Quàm lepor & cultæ quædam omnipotentia linguæ.
Nec minus est, quòd naturas cognoscere rerum,
Quòd potuêre oculis homines his collibus orti,
Gens propè cœlestis, causas penetrare latentes.
Nec sat erant inuenta domi, peregrina secabant
Aequora. fatidicam Memphim, suppositaq; cancro
Aethiopum regna, & combustam ardore Syenen
Perpetuo, mensam solis, statuamq; loquentem.
Infinita ibant quæsitum ambage viarum,
Chaldæos etiam, nudisq; habitata sophistis
Trans Indi, trans Gangis aquas deserta petebant.
Tanta explorandi sitis & solertia veri.
Prædati tandem Sophias orientis & austri
In patriam similes apibus, quæ rura volantes
Per longinqua legunt flauentia mella, redibant.
Hinc genus Italicum sophiæ quod condidit olim
Pythagoras, Calabris longùm versatus in oris.
Et quod ab antiquo memorant Thalete repertum
Nomen adhuc seruans quod fecit Ionica tellus.
Hi duo sunt venis fontes qui grandibus implent

Doctr-

Doctrinæ, sine fine amplum sine littore pontum,
Cernis in hoc sparsas quasi Cycladas æquore sectas,
In quibus authores clari Titania supra
Astra, viri turbam cathedris affantur ab altis.
Hic magnos aperit tractus Stoa, montibus altis
Aspera, florigeris redolens Academia campis.
Adde Stagiriticos agros, dumetaque paucis
Peruia, in obscuras hominem ducentia syluas.
Hoc ambita freto nigrisque habitata colubris
Cyrenæa palus, Cynici sine frugibus horti.
Atque Epicuræi famosa mapalia saltus,
Et pleræque aliæ, quarum iam sola supersunt
Nomina. res autem Christo apparente recessit.
Hæc igitur Paulus veniens in mœnia, Diuûm
Tecta prius contemplari, cognoscere sacros
Instituit ritus, simulacra antiqua videre,
Quæ premat afflatu diuina loquentia grandi.
Templa peragranti casu sese obtulit ara
His in fronte notis, tituloque notabilis isto,
Ignoto sacrata Deo: miratur, & alta
Mente putat suspensa tenens & lumina & ora.
Hic Deus ignotus Graiis, Deus ille putandus,
Quem pater Alcides olim, quo numine motus
Ambiguum, natos omnes vt firma tenere
Possent imperia, & sæuos abolere Tyrannnos
Vndique, commonuit summa pietate colendum.
Terminus hic, quem dum ciues capitolia sacrant
Non cessisse Ioui fama est, cùm cætera diuûm

Turba repentino fugeret per inane volatu.
Omnia contemplans nitidis candentia saxis
Tecta, per excelsas extendit lumina moles.
Perlegit & statuas veterum monimenta virorum,
Ac Parios arcus, proceraq; signa, colossos
Pyramidumq; apices, longis imposta columnis
Atria, imaginibus patrum signata superbis,
Qua errantes secumq; ferunt populosa frequenti
Compita plebe sonant, gressum turbæ vnda forensis
Impetit, & pede pes, armoq; alliditur armus.
Vndiq; conuertunt oculos, vrbemq; fatentur
Latiuiam Elysios cultu prætendere campos.
Est locus insignis templo Mauortis, & alta
Mole abit in nubes, vbi consultare Senatus
Sæpè solet, Martis pagum dixere, quod illuc
Mars in iudicium tractus purgauerit olim
Longè infame nefas, causam agnoscente Deorum
Concilio. fama hæc priscis descendit ab annis.
Huc igitur veniens vbi confertissima patrum
Curia, ab ignoto fandi primordia Paulus
Sumpta Deo sermonem orans protraxit in amplum.
Ergò vbi ad attentas verbis ingentibus aures
Intonuit, mirati omnes tantum ore sonantem
Dogma virũ, dogma insolitum, quod ab æthere in orbẽ
Attulerat Christus princeps diuũq; hominumq;
Dogma quod admittens ima in præcordia patrum
Maximus hospitium Pauli Dionysius alta
Nocte adit, & longas sermonem extendit in horas.

Cætera de Christi quæ Paulus origine & actis
Dixerat accipiens, defuncta cadauera vita
Posse negat rursum in vitam lucemq; reuerti.
Ergo abit, & iam lux phœbo noua venerat orto,
Thesidæq; omnes opera ad consueta redibant.
Insequitur Paulus, dumq; intermissa parumper
Colloquia inuadunt rursum, Dionysius ora
Forte leuans hominemq; videns ab origine captum
Lumine, porrecto gressum tentare bacillo,
His oculis hic Paule inquit si infundere visum
Fas tibi, nil dubitem redituram in corpora vitam
Credere, nil Ioue post habito me addicere Christo.
Continuò Paulus tollens ad sydera frontem
Christe, ait, omnipotens vmbrarum & luminis author
Spirituumq; hominumq; faber, qui nuper Olympo
Lapsus in has tenebras iubar immortale tulisti,
Luce opus hoc dignare tuum. Nec plura locutus.
Ecce genis illapsa dies, descendit in orbes
Vis diuina cauos, frontemq; illuminat orbam.
Obstupuere omnes signa insperata tuendo
Cecropidæ, stetit attonito Dionysius ore.
Et fixis in cæcum oculis considerat ingens
Portentum, ac visa à nullis miracula seclis.
Et mox in voces istas sibi redditus ore
Supplice prorupit. Terrena potentia non est
Quæ tantum molitur opus. Deus ille Deorum hic
Paule ignotus adhuc nobis, oracula tandem
Per tua iam notus, præsentia secula longè

Fortunata, Deus qua tanto insignit honore.
Iam dictis præstanda fides, tua sancta fatemur
Et sequimur mandata, virum vel ab æthere lapsum
Iudico, vel certè à superùm te principe missum
Auxilio miseris mortalibus. Accipe totum
Accipe me, & Christi sancto perfunde lauacro.
Tunc igitur pergens gemino cum pignore, & ipsa
Damaria consorte thori maturat ad amnem,
Ac sepelit sacris animi scelus omne sub vndis.
Sic tandem inuentus peteret qui Gallica regna,
Qui Christum ad Senones, & ad vltima littora ferret.
Non redit ad Martis pagum, collegia patrum
Deserit, execrans mutorum Idolia diuûm,
Templa fugit, Pauloq; suas communicat ædes.
Aes aperit, congestum annis iam pluribus aurum
Christigenis commune facit, nam plurima turba
Iam fuerat perfusa vadis, vetus ardor habendi
Desinit, in ventos volat extirpata libido.
Clausa salutantum cuneis propylæa frequentant
Nudi, inopes, penus in miserorum effunditur vsus.
Horrea prostituunt fruges, funduntur apertis
Vina cadis, haustoq; madent cellaria baccho.
Sancta domum pietas cum relligione per omnem
Certat, & apparet vitæ cœlestis imago
Vndiq; per thalamos perq; ipsa cauædia, sacrant
Cantibus hymnidicis aulas, altaria ponunt,
Ac diuina ineunt magno mysteria cultu.
Spargitur in populum rumor, mirantur Athenæ

Maiestate virum tali, qui auriga Senatus,
Qui tanta dux vrbis erat, quem Roma colebat,
Cuius in externas ierat fama inclyta gentes,
Pyrrhonis nil laude minor, discedere auitis
Legibus, & tanti fastigia ponere fastus.
Stoica tristatur soboles, Academia luget
Iacturam amissi quasi grex pastoris. Athenas
Publicus obscurat mœror. Qui templa gubernant
Non possunt non ferre ægrè tam grande deorum
Dedecus, hoc Augur scelus exprobrat, istud aruspex
Exclamat facinus Iouis ira & fulmine dignum.
Et iurat leuius peccasse Promethea quondam,
Theseaq́; & Phlegyam, radijsq́; Ixonia textum.
Dijquoq; per noctem auditi celebrare frequentes
In tenebris cœtus Christo super, & super orta
Relligione, nouos mores, noua sacra ferente.
Iuppiter in Delphos Cretæa venit ab Ida,
Venit & à Cyntho Phœbi soror, euocat omnes,
Et tali functa est opera Saturnia Iuno,
A Ioue missa viro. Tritonia venit Athenis.
Euios Ogygijs à finibus, à Cyllene
Diuorum interpres, Paphijs dea Cypria ab hortis.
A Rhodope Mauors, Sicula Vulcanus ab Aethna.
Misit & altricem frugum Cerealis Eleusin,
Hic vbi subter humum Phœbus responsa solebat
Reddere, consessu facto, sic Iuppiter orsus.
O comites, quibus est mecum commune per orbem
Imperium, video regnis incumbere nostris

Grande

Grande malum, video Solymorum ascendere ab vrbe
Tempestatem atram, quæ nos vexabit, vt alto
Vexantur, quoties deprensi in fluctibus altis
Præcipiti nymbo & ventorum turbine nautæ,
Expectant graue naufragium, supremaq; fata.
Nec nouus iste timor, legi præsagia vatum,
Iudæum annales, diuini loquasq; Sibyllas,
Legi omnes astrorum ignes labentia cœlo
Sæcula dinumerans, & quanquam sydera certam
Non faciant inspecta fidem, quia sola voluntas
Istud opus diuina facit, tamen omnia tristi
Mente putans tempus bellorum instare diesq;
Aduentare malos, Christumq; exire videbam.
Eius in Assyrijs quondam ieiunia terris
Vt vidi, accessi explorans hominemne Deumne
Præferret, didiciq; vna sub imagine vtrunq;.
Temporeq; ex illo quasi quodam intrinsecus orti
Vlcere, debilior fieri, & tabescere cœpi,
Et piguit facti, quod ineuitabile telum
Præuidisse nocet, qui non cognoscitur antè
Quàm veniat, tantum grauis est cùm vulnerat, illius.
Iam propè consenui, mihi proxima fata putarem
Si sineret natura animos concedere fato.
Vos quoq; defectos video, nec vt ante vigorem
Et vegetos alacri sensus prætendere vultu.
Omnibus innatus timor est, odiumq; malorum.
Nec dolor arbitrij, sicut neq; gaudia, nostri est.
Et nos hæc mala conditio mortalibus æquat.

Atneq; nos tempus soli prauidimus illud,
Prauidere alij lemures quoq;, barbara Memphis
Nouit, & Aegyptus, sua quæ simulacra per illos
Est mirata dies, aliquo quasi territa casu
Et tremere, & mœsto pallorem ducere vultu.
Nec velut antè loqui, mutisq́; silentia templis
Obseruasse, nouos testantia signa tumultus.
Ipsa quoq; armatas acies concurrere cœlo
Audijt alpinos trepidans Germania motus.
Scimus & ex gelidis tepidum manasse cruorem
Fontibus, & noctu medias vlulasse per vrbes
Pane truces agitante Lupos, rabiemq́; ferente.
Sic fuit omnibus hoc tam formidabile tempus
Spiritibus, tam horrenda lues nostratibus vmbris,
Vt stygio quæ in cœno habitant cœli astra perosæ
Indociles laruæ postquam didicere voluta
Sæcula dena quater, vicinaq́; tempora gentis
Christiados, ad Plutonem ierint sibi tuta rogantes
Septa, rata ad stygias bella ingressura lacunas.
Indoluere igitur meritò regna omnia, quando
Communi commune malum mœrore dolendum est.
Hæc noua pernicies serpens Asiana per arua
Nuper in Europam Paulo duce venit. Athenas,
Aemathios postquam populos indagine clausit,
Iam tenet, & ducens pelagus sinuosa per altum
Retia, dispositis etiam per flumina naßis
Indulget captura hominum. Dionysius istos
Incidit in casses, alios Dionysius inter

Mortales

Mortales tantus quanta inter sydera luna est.
Heu damnum graue, quod nulla queat arte rependi.
Attica tota ruit, ruit omnis Græcia, surgunt
Quæ rapiant etiam Ausonios incendia fines.
Quæ mihi subducant alta capitolia Romæ.
O comites quonam nostræ in discrimine sint res
Cernitis. In medium si quod prudentia forsan
Consilium vobis aperit, proponite. Tuq;
Imprimis qua mente vales Tritonia fare.
Iupiter hæc. Contra Tritonia taliter orsa,
O Pater, hæc tua nos omnes querimonia pulsat,
Et quia cùm genitor luget, sentire dolorem
Pignora (quanquam illis fortunent omnia Diui)
Vult pietas, & quòd pariter nos vna premit sors,
Casibus inuoluens ijsdem natosq; patremq;,
Et meus hic tantò magis incrudescit amaror,
Quòd neq; consilio locus est, prudentia tantum
Contra fata valet, quantum tua fulmina contra
Vellus Arachnæum, vel contra incendia sulfur.
Thura, aras, & templa Deo diuisq; necesse est
Cedere, & in terris isto splendore carendum est,
Quatenus in melius rerum mutabilis ordo
Nostra aget imperia, atq; vicem mutarit Olympus.
Quod, nisi me fallit mea mens, aliquando futurum est.
Et si quando? roges, nihil hic ex tempore fandum,
Namq; sub obscuris res est abscondita causis,
Tam graue non paucis vigilandum enigma diebus.
Nunc satis est vestigandi primordia quædam

Ponere,& euentus à longè ostendere tantos.
Hinc igitur fandi præsentem ducimus orsum,
Cuncta vicissatim regnant,hoc sydera monstrant.
Nam modò Saturnus, modò Mars,mō Iuppiter annum
Ducit,& hic iterumq; iterumq; reuertitur ordo.
Hoc diui insinuant,nam qui Iudaica quondam
Regna gubernabat,Christi modò regna gubernat.
Atq; alter suffectus ei de plebe minorum
Cælituum,laceræ cui sit custodia gentis.
Hoc elementa docent,etenim modò flumina inundant,
Et sceptrum Neptunus habet,modò lubricus aër
Crescit,& imperitat Iuno,modò mulciber ignem
Aggerat,& terras Diuûm non vltima Vesta.
Cerni te res hominum,sic regna feruntur & vrbes,
Vtq; suis rursum astra locis reuolubilis æther
Restituit,gentes ita prima in regna reportat.
Tempus erit quo Roma cadat,quo Persia surgat,
Mox aliud tempus veniet,cùm Roma resurgat:
Persia quo pessum labatur,& omnia nutant,
Et nulla in terris æterna potentia. Cur non
Ergo iterum nobis vetus est speranda potestas?
Cur decus amissum maiestatemq; tenemur
Non ambire?& res non expectare secundas?
Mæror eat,terris iterum dominabimur olim.
Sed tamen interea ne longa per ocia crescat
Languor,& aßidui mors sint æterna dolores,
Exercendum aliquod vitæ genus. Orbita nunquam
Clausa erit ad fraudes,iter inueniemus apertum

Semper ad insidias, orbem spoliabimus æquè
Ac prius, & præda in grandes consurget aceruos.
Non erimus lucro, sed maiestate minores,
Nam via quam fecit probitas ad sydera, cùm sit
Aspera, longa, madens multis sudoribus, arcta,
Iniucunda, ferens semper vestigia in altum,
Paucorum est. Quæ noctis adit Cocytidos vmbram
Ampla, patens, mollis, blandissima sensibus omnes
Allicit, hanc ineunt reges, hanc maxima carpit
Pars hominum, nostram non euasura Charybdim.
Hinc nobis prouentus erit, dominabimur istis,
Clàm tamen hic, alio orbe palàm lethæa per antra
Illic imperium Ditis, fert regia Pluto
Illis sceptra locis, & nos regnabimus illic.
Sæpius ista graues meditando extinguite curas,
Nec iactura viri vnius te Iuppiter angat.
Non minus ad superos noster Dionysius antè
Imperium Christi nobis regnantibus isset,
Nam quodcunq; Deus sibi destinat, vndiq; cuncta
Colligit ex regnis, fundo Phlegethontis ab imo
Duceret in cœlum si sub Phlegethonte laterent.
Vidimus his annis quando spoliauit auernum
Tanta plebe trahens secum prima omnia sæcla
Non aliam reor ob causam nisi vt astra triumpho
Intraret celebri victo Phlegethonte superbus,
Iactabundus, & hoc tam grandi inflatus honore.
Non erat hic noster, nihil illo amisit adempto
Regia Plutonis. Valeat malè semper, acerbas

Incid

Incidat in pœnas, & emat sibi sanguine cœlum.
Talia per noctem memorans in Apollinis antro
Lenibat curas lemurum Ioue nata Minerua.
Interea Paulus qua Gamaliele magistro
Quœ tradente Deo raptus super æthera quondam
Audierat, magna Graiorum astante corona
Non noctu, non luce silet, sermo ore redundans
Aestuat, vt quoties Nilus sub sydere Cancri,
Aethiopum voluens hyemes, attollitur altum,
Ac proscissa nouo fœcundat iugera limo.
Nocte tamen cùm solus adest Dionysius, intrat
In freta lata magis, longeq́; à littore puppem
Ire sinens ignota aliis secat æquora nautis.
Namq́; docebat vti flammis cœlestibus olim
Arserat, vt prostratus humi iam lumine captus
Audierat procul ex alto resonantia miris
Verba modis, instar tonitru quo nigra dehiscunt
Nubila, quod fracto iaculatur fulmina cœlo.
Vtq́; manu ductus venisset in alta Damasci
Mœnia, vt exanimis triduum iacuisset aperto
Lumine non cæcultanti, sed funditus hausta
Luce soporato similis, sensuq́; sepulto.
Vt mens rapta super cœli septemplicis astra,
Astra super duodena, super glacialia tecta,
Quæ subiecta ferunt ingenti corpora motu,
Et super Elysios vbi cœlum immobile campos
Audierat nostro quæ sit fari ore nefandum.
Adiungebat vti superos digesserit author

In populos & regna nouem, quæ missa per amplum
Elysium, latè varias funduntur in vrbes.
Vtq; domos æterna dies illuminat illas,
Sole dies nostro decies lucentior, vmbram
Dixeris hanc, illi si sit collata, videri.
Illuc ire animas quæ cum pietate relinquant
Hanc molem, hoc antrum immundũ morientis inbers
Corporis, & studio accensus regna illa videndi,
O mens (clamabat) summi generosa Tonantis
Progenies, mens ad diuûm consortia nata,
Cur tam ardenter amas hæc tetra cadauera? cur
Desipis, vt cures nihil immortalia regna?
Quæ te hic oppressam tenet ignorantia? cur non
Fastidis miseræ tam multa opprobria vitæ?
His animo dictis cœli infundebat odorem,
Frigidaq; ardenti corda inflammabat amore.
Famine inardescens isto Dionysius ibat
In superos curis, ac versabatur Olympo.
Et quia dicendo veteres æquabat Achæos
Omne quod à magno rarum ac memorabile Pa
De populis, de principibus, de regibus orbis
Aetherei, de terrestri regno atq; senatu
Christigenæ gentis, tribus intellexerat annis,
Mente manuq; notans, in multa volumina misit
Quæ legat æternis ætas ventura diebus.
Paulus in Assyriam mißis rediturus Athenis
Vnxit eum palpans crines, & mystica fando
Verba super. Populos ergò Hierophanta creatus
Aut

Auxit, & in morem tractæ propaginis, altas
Quæ gradiens vuis onerat pendentibus vlmos,
Finitimas Christi sparsit documenta per vrbes.
Quæ dante incrementa Deo, venêre per omnem
Hellada, per Thraces, Aetola per oppida, perq;
Litus Acarnanum, per Thessala rura, per omnes
Cycladas, Arcadiam penetrans, Lacedæmona & Argos,
Chaonios montes, Laërtiadasq; colonos,
Chalcida & Euboicas arces, altamq; Corinthum.
Continuò auspicijs post hæc felicibus acta
Vt saltem semel antè necem magna ora parentis
Quam spirare auras, & adhuc superesse ferebant,
Cernat, in Assyrios sulcat freta longa penates.
Dumq; ratis præter Salaminia labitur arua
Stans in puppe videt vix apparentia quædam
Culmina, quà surgit roseis aurora quadrigis.
Tunc, ò Rector ait, montes, qui nubila tangunt
Vertice cæruleo contrà, si nomina nosti,
Si veluti nautis mos est, intelligis orbem,
Qui rogo? & extenta monstrabat culmina dextra.
Mox intonsa leuans à fluctibus ora magister,
Assyrij (respondit) habent ea regna coloni.
Vlteriora colunt Arabes loca, proxima campos
Porrigit Aegyptus, Nilo stagnante, palustres.
Ille autem sublimis apex Phœnicia iuxta
Littora ab Aegypto longè disiuncta profuso
Aequore, purpureas vbi gignunt æquora conchas,
Et Carmelus, apud gentes mons inclytus illas,

Mons ſacer,& veterum domus auguſtiſſima patru,
Quos antiquus Achab genuit,quibus ipſa feruntur
Aeternos dare fata dies.Poſt illius æuum
Præfuit Helias,quem poſt tot ſæcula dicunt
Viuere,quà primo Seres ſol aſpicit ortu,
Illa ego naufragio quondam defunctus & æſtu
Quo Neptunus aquas fundo eructabat ab imo,
In iuga ſuſceptis deueni altiſſima votis,
Dum Caius regnabat adhuc,qui ſumma tenebant
Tecta ſenes propter fontem,mihi talia fati.
Iſta gubernator,tantum Dionyſius hiſce
Iuit in affectum verbis,vt venerit antè
Omnia Cæſaream,montemq́; reuiſerit,ardens
Cernere quæ ſancti coluere habitacula Vates.
Dumq́; ſubit montem,turmam deſcendere ab alto
Vidit in arua virûm,longa quibus ora rigebant
Canicie,pullo ſub amictu incedere longis
Paſſibus,Heliadas,vt erant,ratus eſſe,citato
Obuiat inceſſu,vocemq́; in verba reſoluens
Scitatur tam ſolliciti quò tendere pergant.
Illi autem lachrymis ſetoſa rigantibus ora
Reſpondere diem matri aduentaſſe ſupremam
Chriſtiparæ,& celeri ſeſe ire ad funera greſſu.
His vbi ſat nouit verbis gentemq́; fidemq́;
O Heliadæ Vatum dixit generoſa propago
O ſancti ſaluete patres,ſemel illius ora
Vt videam,longis peragraui ambagibus vndas
Ionias ac Carpathias,prohibentibus Euris

Sæpi

Sæpius, & madidis in saxa ferentibus Austris.
Aduersum per iter tandem proiectus ad ista
Littora, vos memor Heliæ, memor illius cui
Quo tenuere loco hæc prisci montana prophetæ
Vos, inquam, vestrasq; domos collegia veni
Vestra salutatum, & spelæa silentia visum.
Quæ velut auditum est, vita modò functa solebat
Visere, vt exilij virgo compesceret huius
Tædia, & exortum nato moriente dolorem.
Postquam viua minus licet illius ora tueri
Sit mihi fas vita saltem defuncta videre.
Sumite me comitem, mea nec consortia vobis
Sint onerosa. Deus vobis me occurrere fecit
Relligione pari, studijsq; æqualibus actum,
Vt meus hic voti compos euaderet ardor.
Talia suppliciter fatus complectitur omnes.
Ergò simul carpsere viam, videre beatum
Antè necem, cùm guttur adhuc spiraret anhelum,
Virginis os, pompa funus duxere frequenti
Cum lachrymis, visa ista viro preciosa laborum
Præmia, susceptiq; operis amplissima merces.
Inde pererratis sanctæ regionibus oræ
Et rate conscensa, patrios remeauit ad agros.
Ast vbi Cretææ tetigit confinia terræ,
Nauigium celeri quod se contendere cursu
Diceret Italiam nactus, conscendit, & Euro
Aspirante viam inuasit, non mœnia Romæ
Non Latias vrbes, verùm diuina sonantem

Sacramenta, tubam cupiens inuisere Paulum.
Sed fuit euentu clausus labor ille sinistro,
Nam licuit paucis, heu, præceptore diebus
Et sancto sermone frui: quia fata repentè
Demersere noui duo maxima lumina mundi.
Vidit ab excelso Petrum suprema trahentem
(Heu facinus visu horrendum) suspiria ligno.
Vidit in ingenti peditumq; equitumq; tumultu
Guttura fulmineo Paulum submittere ferro.
Et subitò impulsus tanta impietate retorsit
In sua regna pedem, totoq; elanguit anno,
Multa gemens, longoq; implens totam Hellada luctu.
Redditus Argolicis hominem cœlestia doctum
Et terrena simul, voce aurea verba sonantem
Nomine Hierotheum qui perlustrauerat omnes
Terrigenas, quærens toto quod disceret orbe,
Repperit, & magno longùm conuixit amore.
Hoc socio sæpè in campos & amœna vireta
Doctrinarum ibat spacians, soliq; meabant
Sæpè per Aonios montes gelidasq; per vmbras,
Ad vada Permeßi, propter Cephisidas vndas.
Per legis loca culta noua, per agrestia rura
Mosis, & ambibant dulci studia omnia gressu.
Cùmq; per id tempus latè claresceret ingens
Fama Thyanaici, Graiasq; illustre per vrbes
Nomen Apollinij, studuit Dionysius omne
Dogma viri perscrutari, cognoscere mores,
Et tentare vias, atq; intus & in cute visum

Figere, ne Christi violaret ouilia tabo
Forte aliquo, reuocans à relligione recenti
Simolicum mentes ad sacra antiqua deorum.
Congressusq́; homini, Samium deprendit in illo
Pythagoram, consectantem Zooastridas artes,
Ac nostræ magnis fidei se æquare volentem
Principibus, qualis Paulus, vel qualis Apollo.
Qualis erat petræ retinens cognomina Simon,
Quem dixêre Cepham, Christi post fata regentem
Imperij molem, & fidei vexilla ferentem.
Admonuitq́; manum populo, ne forte bilinguem
Susciperent, famæ intentum & vulgaribus auris,
Intus inane, foris nitidum, pictoq́; decorum
Cortice vas, vappa redolens, & inutile rimis.
Ipse per arua vagum Pathmi scopulosa Ioannem
Visit, & auditor sancto senioris ab ore
Maxima narrantis de Christo arcana pependit.
Multaq́; Parthenices super oris imagine, & annis
Multa super teneris nati, quo infantia pacto
Sit traducta, quibus studijs adoleuerit, & cùm
Viuebat cum matre puer maiusculus. & cùm
Iam pubes & ephebus erat, rogitauit, & alta
Mente recondebat magni senis enthea verba.
Plurima venturi didicit mysteria mundi
Quæ in librum mox ipse senex velata figuris
Pluribus, & longa signorum ambage redegit.
Et cùm multa forent vltrò citroq́; locuti,
Breuè in has voces soluit Dionysius ora.

O venerande pater cuius præsentia nostris
Res quædam est diuina oculis, miracula certè
Plurima testantur Christi numenq́ fidemq́,
Sed tamen in primis ea quæ iuuenile per æuum
Vidimus ad Thebes portis insignia centum
Mœnia, & Aethiopum sterili contermina cœlo.
Iunctus Apollophani lunæ astrorumq́ magistro
Pubertate virens prima, cùm sydera vellem
Discere, & vt perhibent fata omnipotentia gentes,
Transieram Graio Protæum remige pontum,
Et demum Thebas, quæ succedentibus annis
Vrbs est dicta Iouis, faciens iter arida longum
Per loca, deueni. Iam tertia fluxerat æstas
Tertia hyems, Phryxiq́ domos intrarat Apollo
Nuper, & in vernos ibant noua pascua flores.
Ecce dies, medio dum sol sine nubibus axe
Curreret, extemplò in noctem transiuit opacam,
Res horrenda oculis mortalibus, orta repentè
Murmura, & exanguis trepidæ pauor ingruit vrbi.
Sydera miramur toto apparentia cœlo,
Sol aberat solus, qui protinus alitis instar
Nulla suæ linquens lucis vestigia fugit.
Castor in occasu rutilat, Capricornus in ortu,
Pleiades, Hyades, & lapsi cornua Tauri
Ac tria deltoton scribentia cernimus astra.
Ecce Aries summo gradiens altißimus orbe,
Ecce Dionæi pisces, agnouimus vrnam.
Nauigat in stellis Argo, descendit in vndas

Iam Lepus, ascendit Cepheus, per singula visum
Fert magus, & cœlum suspenso examinat ore.
Longè aberat nocturna Hecate, nec credere posses
Defectum quem Luna facit, iam lucida toto
Orbe per extremæ currebat brachia Libræ.
Per fora mortales quasi laruæ obscura ferebant
Ora, lucernarum accendunt ellychnia, supplent
Igne diem, accensæq; faces per compita lucent.
Per freta mirantur nautæ, per rura bubulci
In medijs deprensi operis, remumq; tenentes
Illi, stiuam isti verso modò lumine ad ortum
Et modò ad occasum solem inter sydera quærunt.
Conueniunt quibus est magni solertia mundi,
Et causam insolitæ noctis scrutantur, & vmbræ,
Quæ subita totum abstulerit caligine solem.
Et cum nulla operis tanti appareret origo
Causa've, nonnulli vanis rationibus acti
Iurabant solem æternas inijsse tenebras.
Et velut absumpto lychni extinguuntur oliuo,
Materia flammis iam deficiente sepultum,
Atque endam quasi longæuum vixisse Cometam
Iunc vsq; dies tandem clausisse supremos,
Mox vt ad ætatis iustæ peruenerit annos,
Vt terrena solent venturo obnoxia fato
Corpora, quæ viuunt, vitæq; carentia sensu.
Contra alij certare deos, & bella volebant
Ire per Elysios parere hæc miracula campos.
Tunc ego vana putans alij quæcunq; ferebant,

Vi mihi nescio qua vocemq; animumq; mouente,
Credite, clamaui luxato machina mundo
Vel ruet hæc ingens, atq; in chaos acta recedet
Ex oculis, aut ipse opifex qui condidit illam
Nunc patitur, magnaq; gemens sub mole fatiscit.
Quis mihi tunc hæc verba pater, quis misit in ore
Spiritus? ignorans vt in hæc præsagia lingua
Curreret, & labens in vera oracula sermo
Afflatam credi faceret mihi numine mentem?
Hæc vidêre Arabes, Persæ hæc spectacula, & Indi
Mirati hæc signa infandæ tam horrentia noctis.
Assyriæ in primis gentes Solymiq; penates,
Vndê erat his ortus tenebris moriente deorum
Principe, & infernas Christo subeunte lacunas,
Vt saluaret auos, & ab alto educeret orco.
Ingens ille tremor terrarum altißima frangens
Viscera, & horribili collidens marmora planctu
Quo manes agitante ferunt exisse sepulchris,
Diuinum testatur opus, sed Olympica nunquam
Visa prius magis, humanas miracula mentes
Credere adegerunt illo esse in corpore numen,
Quod pelago, quod syderibus, dominatur & orco.
Nam motum quo terra tremit vidêre frequenter
Mortales, neq; diuini prætendere quicquam
Assolet, ipsum etenim terrestribus insita causis
Vis ciet, & talem profert natura tumultum.
At nox illa diem subitis quæ absorbuit vmbris
Dum foret opposito Phœbe contraria fratri

Arguit abstrusum in tanto molimine, quod non
Fas alia fuerat prodire ab origine numen.
O diuine senex tu qui tam grandibus actis
Tunc alteras, qui tantarum miracula rerum
Intuitus, fœlix, verùm fœlicior olim
Cum semper virides auroræ ascenderis hortos,
Fundit aquam magnos vbi fons in quattuor amnes.
Missa sed ad præsens ea sint, tibi multa supersunt
Ante illos nauanda dies, citò desinet istud
Exilium. Cares iterum Lelegesq; videbis
Ac Lycios. Gaudens Ephesus te tota reuerso
[illegible], & plausu fluet vsq; ad littora magno.
Omnia perficies opera intermissa, Latini
Coniurant ciues Romani in fata Tyranni.
Et ferro armati solenne parant holocaustum.
Talia præsago fatum diuinitus ore
Complexus senior placidis ita vocibus orsus.
O benè consultum venturo talibus æuo
Subsidijs, iecit qui fundamenta, columnas
Incipit ingentes altis supponere tectis
Christus, vt in cœlum moles altissima surgat.
O Pauli longè fœlix labor, insita, Christo
Aspice, in ingentes surgunt plantaria ramos.
Macte animo, macte ingenio, doctissime Graiûm,
Ista operi, ne perde dies, imitare magistrum.
Luxuriant segetes, vbi sudauere coloni,
Atq; vbi depresso gemuerunt vomere tauri.
Et quia iam dudum gentis primaria nostræ

Lumina

Lumina ſub magno Romæ occubuere Tyranno,
Te decet ô Dionyſi oras accedere ad illas,
Ac fidei Præſtare operam, quaſi culta rigando
Arua, latinorumq; animos firmare loquendo.
Roma caput rerum eſt. Romam Deus eſſe ſuorum
Pontificum ſedem ſtatuit, quibus omnia cedant
Regna, quibus Reges ipſi quoq; ſceptra Latini
Submittant, quorum accliues veſtigia adorent.
Ito igitur, nec te Graium cura vlla retardet,
Ipſe ſubibo humeris onus hoc, populoſq; mouebo
Non ſolum ad Chriſti imperium, ſed ad omnia Pauli
Scita, per Aemathios iam promulgata penates,
Per Galatas, tranſmiſſa Rhodum, traſmiſſa Corynth
Hæc ego dum fando cœlum hoc haurire licebit
Firmabo, & verbis quodam velut amne rigabo.
Non eget ignauis Chriſtus, ſomnum, ocia, menſas,
Deliciaſq; ſuis adimens iubet iſta relinqui
Terrigenis, quibus eſt vita ſpes nulla futuræ
Vade, meo Dyoniſi vrbem ſolare Latinam
Nomine, Clementem cui ſceptra & regna reliquit
Simon Petrus adhuc viuens, ſocioſq; ſaluta.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI, DE DIONYSII Areopagitæ conuerſione, vita & agone, Liber Secundus.

ALIBVS admonitus Chriſti fortiſſimus Heros
Præſide ſuffecto qui pro ſe in puppe ſederet,
Protinus ire parat. Comitem ſe ruſticus addit
Addit Eleutherius, duo conſtantiſſima in omni
Aequoris & terræ caſu & diſcrimine corda.
His velut Aeſonides Polluce & Caſtore quondam,
Fretus abit, ſecat Ionium, Rheginaq́; contra
Littora dum pleno fertur prora ardua velo
Multa ſuper Paulo memorat, quo fregerit aſtu
Perfidiam gentis Solymæ, diſcordia quali
Vfamento inter rabidos ſurrexerit hoſtes.
Vtq; appellato Tyrias conſcenderit vndas
ſare, declinans odia inteſtina ſuorum.
maris irati patiens diſcrimina Syrtes
cuit, vt pulſus Lesboa ad littora tandem
Incidit in latitans ſubter ſarmenta venenum.

Vtq;

Vtq; Dicarchaeos demum translatus in agros
Venerit ad Tyberim, Romamq; intrauerit vrbem:
Vt quia letiferae dentem non sensit Echidnae
Crediderit Lesbos Paulum genus esse Deorum:
Iam ratis Auloni radens freta proxima cursum
Vertit ad Hydruntem. Borea spirante Tarentum
Labitur, apparetq; Croton, iam suscipit Eurus
Carbasa, circuitu longo Rhegina leguntur
Aequora, Trinacriam laeua & Messania cernunt
Littora, deseritur sinuosa Calabria dextra.
Iamq; Salernigenas Citros & mala tuuntur
Aurea, & Hesperidum syluas ostendit Amalphis,
Aspiciunt Capreas, Campanaq; littora circum
Est via, Parthenope Sirenum maxima quondam
Hos tenuit colles, vrbi quoq; nomina fecit.
Praetereunt Baias, & quos Aeneia nutrix
Appellauit agros, Tyberina per ostia tandem
Lapsa ratis placido Romam subremigat amne.
Et iam Tarpeius vicinam nubibus arcem
Praetendebat apex, iam Pallanteus Apollo
Et Cybelaea aedes, & Auentinensia templa
Proxima velabro, triuiae sacrata Dianae,
Romanam nautis maiestatem ostentabant.
At quoniam campis Paulum Dionysius istis
Viderat in mortem vitam mutasse, repente
Et puppi in Tyberis dextrum latus exit, & agro
It quaerens viridi si quae vestigia cernat,
Pastorem casu qui per dumeta vagantes

Hic pascebat oues & pauca armenta, repertum
Sic compellat. Ades pastor, peruenit ad aures
Forte tuas Pauli nomen, qui dicitur olim
Cæsare sub sexto Tyberim truncatus ad amnem?
Ille nihil cunctatus, ait celeberrima Pauli
Fama per has oras superest, vidisse recordor
Illum ego per populos & magna & mira loquentem,
Hunc bene de cunctis meritum immanissimus hostis
Humani generis Nero sustulit: His tribus ipse
Fontibus est author, ternos en aspice fontes.
Nam caput illius seu quodam numine latum,
Seu quod & ipse Deus fuerit, postquam ense recisum est,
Ter saliit, totidem fontes, mirabile dictu
Effluxere locis, quas lapsus ab aëre vertex
Presserat, vbertim latices iuere per herbas.
Hic noctu lucere faces, lambi ignibus agrum
Cernimus, atque modis flammas incendere miris.
Hic melos auditum cantu alternante vicissim.
Quale reor primos nunquam audiuisse Quirites.
Ob scelus hoc ingens (nostras sic fama per oras)
Funere tam crudo Diui oppressere Neronem.
Talibus affectus verbis Dionysius ibat
In lachrymas, & prostratus dedit oscula campo,
Ac tribus admoto laticem de fontibus ore
Hausit, idem fletu comites egêre profuso.
Multa simul fantes abeunt, Romana subintrant
Mœnia, suspenso mirantibus omnia vultu
Publicus occurrit vicus, fora bina, patentis

Vndique

Vndiq; delubrum Iani, via sacra, suburra,
Romanumq; forum, victo Germania Rheno.
Alta in mole sedens statuaq; superbus equestri
Pegmaticus Cæsar, pacis sublimia templa,
Tum structura recens Parijs subnixa columnis.
Porticus euerso succedens Liuia tecto.
Atq; Colosseum steterant vbi stagna Neronis,
Et domus illa ingens gemmis insignis & auro,
Quæ tenuit tantis loca desolata ruinis,
Omnia spe maiora vident, mirantur euntes
In nubes cœlumq; domos, & Hymettia templa.
Dorsa Quirinalis cliui super alta meantes
Despiciunt ripas Tyberis, campumq; iacentem
Qui Martis cognomen habet, magnalia quondam.
In medio duo templa amni, Iouis atq; Nepotis
Pantheon, Augusti tumulum, sacram Isidis ædem.
Ianiculi, Vaticani iuga consita lauro,
Vite, oleis, myrtho, Pompeianumq; theatrum,
Ac molem Marcelle tuam, quæ fronte videtur
Montanis certare iugis, & in astra minari.
Et septem longo cinctos munimine colles.
Contemplati vrbem tantam migrasse fatentur
Omnibus è terris rerum miracula Romam.
Inuento demum Cœli sub monte Vibeni
Romani pastore gregis Clemente, penates
Intrauere pios, & consumpsere loquendo
Multa super Pathmo totam super Hellade noctem.
Altera lux aderat, sacro cùm manè peracto
Clem-

Clementem affatus tali Dionysius orsus est.
Sanctæ pater, num vana tuos quæ fama parentes
Germanosq́; refert Romæ te impube relicto
Tot maris & terræ quondam exanclasse labores?
Nuper enim veniens per amœnum Tybridis amnem
Audiui ærumnæ mira infortunia tantæ.
Sed vereor (quis enim vulgi rumoribus ausit
Fidere?) ne fuerit vanus qui rettulit author.
Tum Clemens, quòd in hoc diuina potentia casu
Luceat, & pietas, & quæ mundana gubernant
Sydera, & immensam hanc mundi sapientia molem,
Tentabo historiam paucis complectier omnem.
Cùm pater immensis opibus polleret, & alto
Sedulo ad eximios animo aspiraret honores
Romano de more, duos transmisit Athenas
Disciplinarum altricem, linguæq́; magistram
Vt nouisti vrbem natos, præ se alta ferentes
Ingenia & cunctos in spem magnam indole agentes.
Impatiens matris pietas, vt pignora vidit
Discessura, graui nimium afflictata dolore est,
Et versa in lachrymis animas muliebribus arma
Astitit antè virum exorans per numina Vestæ
Per Triuiæ, per Iunonis, per Palladis aras,
Per superos omnes natis concederet, ire
Se comitem, tristi tandem pater annuit ore
Atq; ita Romano soluunt de littore classem.
Ratis Ionio in magno stetit, ecce repentè
Ingruit antennis Aquilo, qui turbine nauem

Præcipiti iactans ventoſa per æquora, tandem
Idaliæ alliſit cauti, ſparſitq; per vndas
Res, homines, & quicquid opum penus ampla ferebat
A decimo mater fluctu proiecta reſedit
Littore vicino, fratres, ad pectora tracto
Qui conuulſus erat, clauo, vaſti maris æſtu
Iactati, donec facti Pyratica præda
Veniuêre ſeni Cyprio, ſic affuit illis
Vis ignota Deus, quam ignorari nomine ſortem
Appellant homines. Hic delectatus eorum
Moribus ingenuis, tanquam ſua pignora fouit.
Mox ſene defuncto vita & mortalibus annis
Optata iuuenes ſunt libertate potiti.
Tum magus errabat vicina per oppida Simon
Incautorum auceps hominum, mala pharmaca Simon
Doctus, & Aemonio ſenſus illudere cantu.
Hic iuuenes auidos opera admiranda magorum
Cernere pellexit, ſtudioq; inuoluit inani.
Fraus vbi iam detecta viri, concordibus ambo
Conuenere animis, Petrum meliora ſequuti
Senſa doli expertem Chriſto miſerante iuuenta.
Hæc pater ignorans, & præſagire ſiniſtri,
Nuncius exacto quia nunquam venerat anno,
Incipiens aliquid, curam hanc dubiumq; timorem
Non tulit vlterius, me ſub tutore relicto
Nauigat vxorem & natos viſurus Athenas,
Et quid opus multis horas diſperdere verbis?
Sors eadem deprendit eum, nam pulſus ad oras

Naufragus Idalias, Cypriam Salamina petiuit.
Sic dispersa domus, sed quo remauit in vnum
Ordine percurrens rerum fastigia dicam.
Petrus ad Assyrios à Thermodoonte reuertens
Appulit in Cyprum geminis cum fratribus, vrbem
Teucrida dum peteret, littusq; perambulat, ecce
Sordida mendico mulier quæ ambibat amictu
Supplicat auxilium, & misero petit ore trientem,
Illachrimans, præseq; ferens longè anxia corda.
Hanc pius admirans, quæ te fortuna fatigat?
Petrus ait: quæ te luctu sors afficit atro?
Mæror inardescens crebris singultibus illam
Concutit, & verbis imo in pulmone retentis
Impedit eloquium, voces demum exit in istas.
Sum Romana nurus, Niobe infœlicior illa
Quæ pluit in latices, nomen pudet edere, nomen
Inter Romuleas olim memorabile matres.
Quòd fuerim fœlix præsens ærumna rubori est.
Sed tamen vt noris quàm sim miserabilis, edam:
Mattidiana vocor, natis orbata duobus
Aequore in hoc mersis, & in his crudelibus vndis:
Sola vagor frustra implorans hominesq; deosq;
Insigni priuata viro: priuata paternis
Sedibus, & nato, quem prima ætate loquentem
Nondum rectà domi malè fortunata reliqui.
Commiserans matrem senior tam dura ferentem
Ista, modum lachrymis, finem singultibus, inquit,
Pone precor mulier, Christus tibi pignora fecit

Salua breui sobolem totam visura, domumq́;
Hæc tam certa dabat nurui promissa Latinæ,
Discipulis senior quoniam referentibus istos
Audierat casus, & respondere videbat
Oribus ora, parens ab imagine prodita, ab ipsis
Gestibus, apprensam dextra deducit ad vndas.
Et vocat è puppi iuuenes, quid plura necesse est?
Res natura sagax, mora nulla, vt pignora vidit,
Protinus agnouit, pietas præcordia flammis
Corripiens it in amplexus, it in oscula præceps,
Pignora sic mater, sic inuenere parentem
Pignora, sic pietas illos diuina coëgit.
Littus idem circumlabens Themesea tenebat
Arua ratis, viridem cùm rursus ab æquore in agros
Desiliens Simon squalentem corpore toto
Fortè virum ac multis flentem sua fata querelis
Repperit, & grauibus tentans absoluere curis
Supplicat æquo animo ferat infortunia, diuos
Commiseraturos, regem omnipotentis Olympi
Afforepromittit, maiore aduersa ferenti
Spe, meliori animo superos in vota vocanti.
Ille autem contra verbis inceßit amaris
Numina, & in vanum orari superosq́; Deumq́;
Acrius affirmat, solo contingere fato
Singula, & esse polos omni sine numine iurat.
Sic sibi præreptam vxorem, sic pignora clamat
Mersa freto, sic se iactatum turbine & vndis
Huc annasse inopem vitæ, & rerum omnium egentem
Cisc

Ciuis eram Romanus, ait, ditiſsimus auri,
Prole, clientelis, felix & coniuge quondam.
Martidiana mihi coniunx pulcherrima forma
Quæ fuerat, ſeruum fato impellente ſequuta eſt
Dum ſimulat natis comitem ſeſe ire duobus,
Quos ego ad Acteæ gentis Gymnaſmata miſi,
Surripuere mihi miſero ſimul omnia fata
Impia, & humanos nil commiſerantia caſus.
Nuper enim nautas dum percunctarer Achiuos
De rate quæ tulerat natos à littore noſtro
Reſpondere ſimul nautas ipſumq; magiſtrum
Naufragio ingenti merſos in fluctibus iſtis
Et fragmenta ratis tellure iacentia propter
Littora monſtrarunt, agnoui Caſtores ambos
In tabulis pictos, fuerant quæ inſignia puppi,
At tutela, potens nil contra immobile fatum.
Horum ego dum curſus magni perſcrutor Olympi
Inueni in ſtellis cauſas ortumq; malorum.
Sic pater aſtrorum cura deluſus inani.
Tum ſenior Petrus natorum nomina poſtquam
Audiit, ô ciuis, pone hunc Romane dolorem.
Huc ades, vxorem diuûm Pater & tua dixit
Pignora reſtituit, magni Deus iſtius author
Muneris eſt, venerare Deum qui ſydera torquet,
Qui cælum & ſi quid fatum eſt, fatum omne gubernat.
Talibus excitus dictis ad littora tendit,
Illa naufragio ſituoſus & ora recenti
Agnoſcitq; ſuos, & præ dulcedine largo

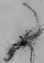
Fusus humi Petro irrorat vestigia planctu.
Inuentis igitur natis & coniuge lætus
In noua commento ruit infortunia miro,
Nam Magus vt nouit fata hæc tam immania, Petro
Auspice, in euentus sic euasisse secundos,
Inuidit tam faustam homini mens impia sortem.
Et cupiens aliquo tristi subuertere casu
Gaudia tanta, mei sua transformauit in ora
Ora patris, Magici tantum valuere susurri.
Petrus id aduertens, fraudem conuertere in ipsum
Criminis authorem studuit. Iubet ocyus illum
Artibus affectum vetitis præcurrere in vrbem
Antiochi, & causam Christi defendere vultu,
Simonem referente Magum, qui plurima paucos
Ante dies rabido in Christum latrauerat ore.
Ille abit, & populos Simonem audire putantes
Sic affatur. Eram Petro contrarius olim
Antiochi ciues, magni modò cognita Christi
Relligio, fugat omne odium, totamq; reuellit
Corde simultatem, sensum duo pectora in vnum
Concilians, pudet erroris, pudet esse loquutum
Numina quæ Christi post explorata retractem,
Sed tamen est satius vinci quàm errare, pudorem
Ferre breuem semel, æterno quàm errore teneri.
Non mutanda meam tenet hæc sententia mentem
Qui me aliàs vnquam scierit diuersa docentem,
Pellat in exilium, flamma interdicat & vnda.
Obseruate igitur Petrum diuina ferentem

Dogma

Dogmata, & applausu redeunti occurrite magno.
Sic ait, hunc igitur plebes vrbana salubrem
Sic est passa dolum, Petroq; immobilis hæsit
Pastor vt edocuit casus & fata suorum,
Sic meritò illusum risit Dionysius hostem.
Sol fugit à nobis aliumq; habitantibus orbem
Nascitur Antipodum populis, cum nocte resurgit
Somnus, & omnimodis vmbrata insomnia formis.
In somnis igitur Clementi aßistere visa
Gallica, & auxilium tensis orare lacertis
Fœmina, cui summo turres in vertice, magnæ
Matris ad exemplum, Graiaq; exposcere lingua
Tris Deus occiduis homines quos destinat oris.
Continuò euigilans toto sua somnia sensu
Perpendit, visumq; animo complectitur alto.
Simonisq; memor Petri quo interprete sanctas
Doctus erat leges, & quæ per somnia Diui
Nostra in corda ferunt, monitum se aduertit ab alto
Mittendos homines Graios ad Gallica regna.
Accitis ergò hospitibus quid numina poscant
Edocet, adyciens non sunt hæc somnia, cæso
Ariete & instratis quæ immiserit Amphiaraus
Pellibus, ista Deus nobis oracula fecit.
Ergò viri parete Deo, quò destinat ite.
Ipse modum viresq; dabit, comitabitur ipse
Vos Deus, hoc fieri vobis insigne ministris
Vult opus, vt nostris accedat Gallia regnis.
Prosequiturq; loquens, laudemq; exaggerat huius

Gentis,& in magnos eius se iutendit honores.
Gallia terreni pars est non infima mundi,
Sed longè latèq; patens. Hispanica tangit
Oppida ab occasu, sese coniungit ab ortu
Italiæ, nostro hinc pelago qua respicit austrum
Clauditur Oceano geminas qua respicit vrsas.
Vnde venit Boreas Hibernaq; frigora surgunt.
Et vada Theutonici tangit vastissima Rheni.
Terra hominum, frugumq; ferax, armenta, gregesq;
Vberibus pascens glebis, non languida cœlo
Tabifico, non mortiferis infesta venenis
Vt Libye, non perpetuis adoperta pruinis
Sicut Hyperborei montes, non torrida ab æstu,
Qui faciat steriles vt decolor India campos.
Non etiam noctis pallens Semestribus vmbris,
Quale sub arcturo positum mare, & vltima Thule.
Sed nec vt Aegyptus quia fusa palustribus vndis,
Sed cœlo & teneræ fœcunda vligine terræ.
Insita Gallorum ingenijs, quanquam modò circa
Numina cum reliquis lusi mortalibus errent,
Relligio, postquam fuerint ad sancta redacti
Legis scita nouæ, nulli constantia maior,
Nulli maior erit pietas in numina genti.
Defendent mucrone fidem, belloq; domabunt
Quoscunq; audierint Christum se attollere contrà,
Et certum munimen erunt, quod non sinat iram
Barbaricæ gentis nostros incurrere fines.
Semnothei Dryidæ qui maiestatis habebant

Culmen apud Celtas, vt circumfulserit illos
Lux diuina malos abigens in tartara manes,
Fœdera nobiscum ferient. Iam Claudius omnes
Sustulit, illorum ritus, & atrocia sacra.
Gallia fert acres animos, & idonea bello
Corpora, non illis ausit componere sese
Thracia quæ Martem genuit, non Parthia versis
Quæ bellatur equis fugiens, licet inclyta Crasso
Facta sit extincto, signisq; superba latinis.
Quas gentes olim non contriuere? per omnem
Inuecti Europam, quasi grando Aquilone vel austro
Importata graui paßim sonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentem caput illo in monte superbum.
Pannones Aemathij norunt, scit Delphica rupes,
Quæ nisi terrificis subitò conuulsa ruinis
Oppreßisset eos, non defendisset Apollo
Conferta argento templi sacraria, & auro.
Intrauere Asiæ fines, propè littora ponti
In gentem creuere nouam, quæ tenditur vsq;
Ad iuga Pamphylum, Garamantica sydera contrà,
Inter Cappadoces posita & Bithynica regna.
Ite ergò ad gentem hanc claram, felicibus ite
Auspicijs, Christo genus hoc acquirite tantum.
Talia Romanus dabat hortamenta sacerdos,
Ergò iter aggrediens montes Dionysius Vmbros
Transit, & Adriaci conscendit ad æquora ponti,
Flaminiamq; tenet, dextra Padus, Apenninus

Nubifer ad læuam, iuga tandem Alpina subintrat
Thessalico maiora Othry, maiora & Olympo,
Quà Pœni venere duces, quà Vandalus iuit,
Et Gothus, Hispanas gens regnatura per vrbes.
Constitit ad Rhodani ripas, noctisq; per vmbram
Dum iacet expectans labentem in lumina somnum
Cernere visus equos, faciesq; incedere longo
Ordine, & in latis figi tentoria campis.
Mox castris aliquot turmas migrare relictis
Longius, & campo simul insedisse virenti.
Scire volens quorsum tandē hæc simulacra fer...
Stat tacito geminas acies immobilis ore.
Visæ aliæ numero plures succedere turmæ,
Quæ subita turmas cæde absumpsere priores.
Mox audire virum visus præsagia fantem
Talia. Mauricius tota cum plebe suorum
Hic cadet, à centum portis, à flumine Nilo
Missus in hos fines, erit his ea gloria campis,
Nomen ab hoc casu locus immortale tenebit.
Talia dicta notans cœleste sonantia quiddam
Quisquis es ô dixit Dionysius, hos mihi rerum
Qui canis euentus, & temporis acta futuri,
Mortalis certè neq; vox, neq; talia fandi
Officium, Tu cœlituum de semine diuûm
Vt reor, aut aliquis nostro translatus ab orbe
Diuorum in sortem, magniq; habitator Olympi.
Fare precor, neu mox oculis te subtrahe nostris:
Ille autem, Dionysi, inquit, depone timorem.

Ip

Ipse ego qui quondam tecum versatus Athenis
Te docui Christum fideiq; exordia Paulus,
Tecum ero, per Gallos ego te comitabor euntem.
Est regio ad læuam fecit cui nomina Narbo
Vrbem vbi Phocenses quondam posuere Coloni
Massiliam, gens illa magis mansueta, minusq;
Barbara, Græcorum Romanorumq; sequuta
Sermonem & mores, quia talibus obuia nautis,
Massiliam pleriq; ideò dixere Trilinguem.
Huc ne tende viam, Rhodani vada magna relinque,
Impete quæ grandi fines labuntur in illos.
Illas Martha domos satis & Germana, Comesq;
Lazarus atq; genis olim Chelidonius orbis
Lustrauere, Deus tibi Celtica regna relinquit,
Instituenda illic fideî plantaria, gentes
Vnde petant calamos, vbi talea plurima surgat.
Talea Gallorum terras mittenda per omnes,
Fons illic vitalis erit, qui flumina fundat
Multa procul positas mollire potentia glebas.
Flecte iter in dextram, quà saxa per Hernica Belgæ
Fusi habitant, ducens illis è finibus ortum
Sequana te ducet, Belgas hic regius amnis
Separat à Celtis, veniens duce flumine tandem
Parrhisios gentem vestris quæ traxit ab oris
Et genus & nomen, sed primæ barbara turpem
Lingua notam vitio fandi succedere fecit.
Nam quando Alcides per Iberica littora ad hortos
Transijt Hesperidum, dedit his persistere campis

Parrhasios

Parrhasios quosdam, qui florida rura videntes
Sequanicas iuxta posuerunt mœnia ripas,
Gens fera ab immani demissa Lycaone, Vesta
Et Titane sato, non qui sub montibus Idæ
Laomedontiadæ, Priami de sanguine cretus.
At sensim frangente Deo mentemq́ animumq́
Exuet hos mores, feritas mansuescet aratro
Ista tuo, ferus hic habitus vertetur in ausus
Magnanimos, quibus infidos vtentur in hostes.
Cùm me Dardanijs olim Deus egit ab oris
Ad Macedum campos & ad Hellada, iam tibi regna
Celtica tradebat, tu quærebare salutem
Gentis ad istius, quæ Græca ab origine fluxit.
Postquam Roma diu Gallos possederit, arma
In noua iurabunt Franci Germanica proles.
Si genus inspicias longum, Troiana propago,
Regnaq́ transmisso venient in Gallica Rheno.
Hos inter regale decus Faramundus habebit
Primus, & hinc veniet series longissima regum.
Quintus ab hoc Clodoueius erit, qui falsa relinquens
Numina, nostrates primus libabit ad aras.
Hic erit ille, Deus cœlo cui mittet ab alto
Fœderis æterni signum memorabile quondam,
Cærulei breue vas olei, quo tempora regum
Gallia perfundat, pater hoc dignabitur illos
Munere præ reliquis venturi regibus æui.
Quartus ab hoc magna tibi relligione superbum
Ponet opus, nomen Regi Dagobertus, & amplis
Sumpti-

Sumptibus educet cælo sublimia templa.
O quantos olim qualesq́ habitura triumphos
Ista sub imperio Christi Germanica proles.
Semper clara quidem, sed tum clarißima, quando
Regia Pipinus sumens insignia priscos
Excludet regnis Ephoros, & liber habenas
Pacis & armorum plena ditione tenebit.
Carolus hinc, cui maiestas non regia solùm
Sed titulis Augusta nouis, cui nomine magno
Maior erit virtus, cui summa potentia, & ingens
Relligio, qui res hominum clementer & æqua
Lance gubernabit, qui ferrea sæcula in aurum
Vertat, & immenso patrem se præbeat orbi.
Asseret Italiam, veniet Maurusia contra
Arma per Hesperiæ latos flagrantia campos.
Huius ad imperium ne nox subduceret hostem
Barbaricum cædi, lampas quæ illuminat orbem
Tres immota dies cursus oblita manebit,
Prodigium graue, & æternos memorabile in annos:
Vasconas immanes, immansuetos Aquitanos
Conteret, ad Christum rediget Saxonia regna.
Eruet Hunnorum imperium, dominabitur Istris,
Atq; Liburnorum populis, transibit ad ortum
Solis, & Assyriam validis frænabit habenis.
Sacrem Romanam suprà tria sæcla iacentem
Pallet in occasu, sortem vlciscetur acerbam
Pontificis magni, quem seditiosa repentè
Corripiet strepitu Roma inter sacra suborto:
Maximus hic igitur terræ pater & pater vndæ, An-

Antè grauescentes ætas quàm vergat in annos,
Antè virum, primis fruticat dum frondibus æuum,
Per senis Albini gradiens vestigia, montes
Aonas intrabit, nec non Parnasida Cyrrham.
Et fontes Libethra tuos, ac Phocida totam,
Romanumq́ loqui Cicerone disertius ipso
Discet, & anteibit reges facundia & armis.
Vertet ad annales animum veteresq́ nouosq́,
Dulcibus emungens studijs, ceu lactea quædam
Vbera nectareo conferta volumina succo.
Hauriet hinc rerum causas, hinc hauriet omnem
Vim naturæ hominum, & regnandi intelliget artem.
Hac dape nutritam mentem supponet agendis
Imperij rebus, non conficienda labore,
Non hebetanda metu, non vi superanda, nec astu
Supplantanda, ferens forti sub pectore corda.
Neu desit Gallis vllum decus, illa per orbem
Clara, per Aethiopes nigros, audita per Indos,
Illa tuæ quibus in cœlum tolluntur Athenæ,
Tot sophiæ fœcunda bonis, tot lucida claris
Scriptorum ingenijs, quæ tanquam sydera lumen
Aeterno splendore ferunt, gymnasmata primus
Transferet ad Gallos, sicut Tirynthius hortis
Vester ab Hesperijs tulit auricoloria mala.
Sicut & à Colchis olim Pagasæus Iason
Vexit ad Argolicos pecudis velamina fulua.
Et tua de Graijs migrans Academia campis
Ibit ad occasum, vacuasq́ relinquet Athenas.

Græci-

Græcia post illos semper tenebrosior annos
Fiet & in prædam Scythicis data gentibus ibit
In nemora, in sentes, obscura in lustra ferarum.
Gallorum syncera diu fortuna senectam
Sentiet, & longo tandem incuruabitur æuo.
Tempus erit cœlo quo sic voluente supremos
Aduentasse dies, oriq; incumbere mortem
Credat, ita exili spirabit anhelitus aura,
Languida tam tenui salient præcordia pulsu.
Sed te vita cadens intercedente resurget
Continuò, mirisq; modis plebeia virago
Arma canens Gallumq; animans ita conteret hostes
Vt mox regna caput iam semisepulta leuare
Incipiant, & humi prostratum attollere corpus.
Ergò breui decus amissum viresq; resumet.
Non tamen extendet finem ditionis, vt olim
Antè per externas gentes, sed limite linguæ
Circumscripta suæ regni confinia claudet.
Carolus Ausoniam, verùm infelicibus armis
Irritabit adhuc iuuenis, nam milite multo
Franciscus Gonzaga Italas tutabitur vrbes
Magnanimus iuuenis, plusquam iuuenilibus annis:
Sydera cùm tulerint à magni Cæsaris æuo
Tempus ad id Mauorte potens, quem Troicus Hector
Horreat armatum, cui non concurrat Achilles.
Alter ab hoc regni princeps impleuit auorum
Maiestatem animis, per mille pericula Martis
Nutus, regni accipiet florentis habenas.

Lili

Lilia trans alpes mittet, confinia latè
Porriget, æquabit factis ingentia corda.
Adÿciet regno Aemyliam quà Parma per vrbem
Etruscas importat aquas, Trebiamq; tenebit.
Romulidum Trebiam conspersum cladibus amnem,
Addua, Comensis gremium cui Larius implet,
Et Lambrus, scopulisq; ruens Ticinus ab altis
Eridanusq; pater fluuiorum, in plurima tandem
Flumina diuisus, Tanari vada proxima Iacio
Sub iuga deuenient magni clementia Regis
Cui nomen Lodouicus erit, dominabitur vsq;
Littus ad Etruscum, mare complexurus & vrbes,
Quas Ligur, & pingui quas poßidet Insuber agro.
Hic genus armipotens ac belli laudibus altum
Sfortiadas regno expellet, per Celtica regna
Aere catenatos ducet, victricia portans
Signa triumphabit. Lygures, Trebiamq;, Padumq;
Insubrumq; Ducem vinclis & carcere claudet.
Mox miseransq; vrbes bellorum incendia passas
Induet humanos animos, mentemq; benignam
In populos omnes, & pacatißima reddet
Regna per atroces olim vexata Tyrannos.
Vade igitur, vade intrepidus. Christum insere gentis
Sequanicæ, paucis iace fundamenta diebus
Viua, domus magnæ, quæ in regna amplißima crescat.
Regna æterna alÿs Christi munimina regnis,
Regna per extremas orbis sua nomina gentes
Transmissura, metu terras pressura fretumq;.
Christ

Christigenis etiam factura vocabula, Francos
Christigenas omnes tellus Asiatica dicet.
Sic Iudæa tribus quia gens animosior, armis
Illustrata, alijs tribubus cognomina fecit.
Post maris illuuiem primam, cùm terra colonis
Orba foret, Noë, sæclis genus vndè futuris,
Misit ab Armenijs in Gallica regna Samotem
Cordatum, fortemq́; virum, qui creuit in amplam
Progeniem vetus instaurans pecudumq́; hominumq́;
emen, & has omnes implens animantibus oras.
ic (tibi sors adeò felix, fatumq; secundum)
Post longam merum Eclipsim, post obruta magno
Tartareæ iuga perfidiæ montana profundo,
Te Deus huc misit, quò desolata ministro
Accipiat formam diuini Gallia cultus.
Primus in hac structura operis, quod grande futurũ est,
Tu lapis & faber es, tu semper in ordine rerum
Tantarum venturo æuo memorabere princeps.
Talia nocturnis Paulus memorabat in vmbris.
Mentis in excessu positum speciesq; videntem
Fatidicas, verso per frigida sydera plaustro
Iam vicina dies spirantibus excitat auris.
Carpit iter socios hortans, & visa per vmbram
Multa docens, facilemq́; viam facundia reddit.
quæsita diu fugientibus obuiat vndis
ana, & alludunt curuis vada lubrica ripis.
Dicitur Oceanum versus visura Britanni
poris ingentes fluctus, & flumina in altum

Miratura vijs Neptunum intrantia multis
Non augere fretum, nec aquarum tollere campos.
Parrhisios intrant, bifidas vbi diuidit vndas
Insula iocundo pontem sortita magistro
Magni regis opus magnum, noua machina grandis
Arte ac mole animos referens, sperare videtur
Romanorum operum decus immortale, labori est
Aemula, quo Augustus rapidum coniunxit Araxem,
Traianusq; grauem sexdenis amnibus Istrum.
Inspiciunt hominum mores, templa omnia lustrant,
Sacra notant orisq; sonos, & verba latino
Proxima sermoni, blaesamq; sonantia linguam.
At quia Gallorum sermo de moribus ortus,
Hic gentis natura breui signanda relatu est.
Ignea mens Gallis, & lactea corpora, nomen
A candore datum populis, muliebria pingit
Ora color Tyrius. Paphium meditata decorem
Ex geminis fecit natura coloribus vnum.
Laeti, alacres, lusu, choreis & carmine gaudent.
In Venerem proni, Proni in conuiuia, Proni
Ante dapes ad sacra Deum, seruire, iugumq;
Ferre negant, fugiunt figmenta, & hypocrisin, vt
Liberi, vt ingenuis mos est, tetricosq; perosi.
Venatu, aucupio, campos, montana, lacusq;
Sollicitant, bellandi vsu laetantur, equorum
Terga fatigantes, loricae, hastilia, & arcus
Deliciae genti, sub dio ad sydera somnum
Carpere, fuscari sole & ferrugine pulchrum est.

Puluere conspergi, grauibus sudare sub armis,
Pro patria, pro cognatis, pro regibus ire
In pugnam & gladios, & morti occumbere dulce est.
Aegoceros genti dominans, si credimus astris,
Si domus hoc cœlo arbitrium, citò mobile pectus
Cordáq; largitus rerum sitibunda nouarum.
Ergo subingrediens æquor Dionysius altum
...um socijs cœpit Ditem contundere, & omnem
...turni, Cœliq; domum, quos credere adacta est
...a recens ætas mundi rudis illa Gigantum
...rogenies, sola arma sciens, ignara Deorum,
...e Deos laruis sic illudentibus orbem.
...irituumq; docet duplex genus, ætheris vnum
...ransmundani, aliud positum sub sydere Lunæ.
...ludait nunquam magni violasse Tonantis
...mperia & leges, hoc prima ab origine rerum
...latum fastu magno se æquasse Tonanti,
Atq; ideò pulsum à superis, & ad infima regna
Perpetuis actum exilijs, hominumq; pientum
Progeniem cœlo ascriptam, vacuisq; dicatam
...ibus, ac diuûm in sortem transisse malorum.
...codia, hinc iras, hinc exarsisse dolorem
...rsurum in genus humanum, quòd corpore functas
...ullorum animas ire in sua tecta viderent,
...œli splendore frui, quæ gloria summa est.
...fraudes struxisse duas, hominemq; Deumq;
S...ntasse, Deum, credi dum numina passim
S...unt, dum diuino insidiantur honori,

 Et

Et poni sibi templa volunt, sibi sacra litari,
Thura ardere, Deo excluso qui fecerit orbem.
Ast hominem, varia duræ lusum ambagine ducunt
In tenebras, nec scire Deum, nec pendere cultum
Quem poscit natura sinunt. Sic omnia longè
Deprauata dolis atq; improbitate Deorum.
Tandem cœlituum patrem de vertice mundi
Progeniem misisse suam sub imagine nostra,
Et visam Assyrijs, super hoc errore loquentem
Plurima, degeneres diuos, altaria & ignes
Detestantem, omnes populos ad vera vocantem
Orgia, & ad verum Domini omnipotentis honorem.
Et cùm mortales sceleris contagia primi
Soluere non possent, se dura in fata dedisse
Ac lauisse suo sordes in funere nostras.
Iamq; dies venisse nouos, noua sæcula sancti
Quæ Vates quondam quæ prædixere Sibyllæ.
Ac modò terrarum cunctis habitantibus orbem
Vulgari cœpisse Deum. Per Bactra, per Indos
Ista per Aethiopes, Scythicas allata per oras
Nuncia, legatos se regna ad Gallica tanti
Esse boni, se corporibus, se ferre salutem
Certam animis, perfundi omnes opus esse lauacro
Mystico, & intingi crines fluuialibus vndis.
Sic ait, atq; operi dedit hæc exordia sancto,
Continuò quasi nix cum flare Fauonius orta
Incipit, Andromeda summis de montibus, omnes
Tota ex vrbe fluunt, stant circum flumina turbæ

Et positis raptim tunicis gradiuntur ad vndam.
Taliaq; in populo magnos primordia motus
Exciuere, Deos iam detestantur & aras.
Templa, sacerdotes, sine maiestate relicti
Vix tutantur, eunt turbæ irreuerenter, & ipsa
Aurea ridiculis ludunt Idolia sannis.
Quos medicæ nequeunt artes extinguere morbos
mollit curatq; fides. It fama per vrbes
itimas, rhedis veniunt stridentibus ægri,
essaq; congestis tardos languentibus orbes
eda conuoluunt. Dorsis gestantur equorum,
rs humeris hominum, sua pars vestigia lentis
mbecilla trahunt plantis, descendit in omnes
pectata salus, vimq; experiuntur Olympi.
citat gentes, & quò nequit ire magistros
In sanctum delegat opus, sic Bellouacenses,
Sic Arelatenses, sic longinquos Aquitanos
Instruit, & magni radians Hyperionis instar
Cuncta calorificat, populos illuminat omnes.
Sæpè sacerdotum qui saucia corda ferebant
Ira, odio, liuore, quibus Lemures adhibebant
Ardentes stimulos, corruptum munere vulgus
rruptum sermone, viros inuasit inermes.
cida dum mediam torquerent sydera noctem
rege plebeio strictis sæpè ensibus orta
tio, strepitu resonabat ad ostia magno.
Senex vt Senior veniens ostenderat ora,
state viri dissoluebantur, & armis

Depositis veniam orabant, vel Dorcadis instar
Cùm videt iratum loca per deserta Leonem,
Terga dabant subita in latebras formidine pulsi,
Tanta erat in sacro grauitas & gratia vultu.
Quottidie magis ardet opus. Dionysius acri
Assiduè sermone magis mysteria vulgat,
Irritatq; omnes contrà mala numina Celtas.
Dij stimulis pressi tam ardentibus, ocyter omnes
Conueniunt, motoq; parant occurrere bello.
Vestaq; collegas sic est affata sedentes.

BAPTISTAE MAN-TVANI CARMELITAE, THEOLOGI: DE DIONYSII A-reopagitæ conuersione, vita & agone, Liber Tertius.

Mperium postquam magni suscepimus orbis
Iam bisdena volans conuoluit sæcula mundus
O comites, nam tunc nostros protendere fines
Cœpimus, & mortale genus submittere, quando
Stelliferos ausus cœlos conscendere Nemrot
Accinxit famosam illam contexere turrim,

Quæ Syriæ in campis post desolata refuso
Arua mari, sedes primo fuit inclyta regno.
Hic Belus Beliq́; Ninus Mauortia proles
Multideis altas posuere nepotibus arces.
Diuisis etenim linguis iuere per orbem
Errabundi homines, nata est incuria morum,
Disciplina obiit, Deus est ex corde nepotum
Lapsus, amor rerum, dominandiq́; improbus ardor
Inuasit gentes, solis in ouilibus Hebri
Vox prima, & patrum pietas antiqua remansit.
Nos alias subitò gentes indagine nostra
Clausimus, atq; Dei paucis euasimus annis.
Persarum nos imperium, nos Assyriorum,
Aegyptum, Armenias, Parthos, Magogica sceptra,
Quos dixere Scythas, Argiuaq́; reximus arua.
Cecropidas, Phrygas, Aemathios & Punica regna
Ac Romana deinlongo possedimus æuo.
Nunc ruimus, regnis vbi sunt exordia nostris
Tradita, & occasus surgunt exordia nostri
Natus apud Solymos Christus iam stipite longo
Pullulat, extensis vmbram facit vndiq; ramis.
Atq; suis nostros radiis exterminat ignes.
Ecce tenet Gallos, totam hanc Dionysius vrbem
Cecropidum studiis armatus & arte Pelasga
Subruit, & Paulo nihilo minor? omnia vertit.
Corda virum, manibus, ciliis, & vocibus implet.
Atq; volubilibus scalpit præcordia verbis.
Arte magistratus circumuenit, arte senatum,

Arte rudes subigit turbas, arte omnia vincit.
Nec locus est, vbi non pedicas, non retia tendat,
Incipimus fieri Celtis ludibria, & ægre
Templa sacerdotes, & nostra Idolia seruant.
Audimus paßim vulgi conuicia, paßim
Probra sonant, in nos & mas & fœmina clamant:
Quid vobis animi ô comites? deponimus arma?
An pugnamus? adest totis in limite castris,
Et iam bella gerit Christus, si cernere mens est,
Arma capessamus. Quæ vos sententia flectit
Edite; & ex oculis somnos depellite, paucis
Hic opus est verbis, angustia temporis vrget.
Segniciem diuûm Dea vocibus arguit istis,
Thracius extemplò Mauors pugnabimus inquit.
At quibus auxilijs Pallas ait? ille virenti
Bile fremens nostris (inquit) pugnabimus armis.
Nil opus auxilijs. Placido mox Iuppiter ore
Se ingerit, & placans iras tali inchoat orsu:
Auxilijs non est nobis opus, instrumentis,
Est opus, hæc igitur meditemur, & ocyus antè
Quàm res tota ruat, quæramus idonea bello
Instrumenta, mihi quod mens modò suggerit, hoc est,
Summa Titũ probitas, summa est comitata parentis
Improbitas fratrem, cui nunc immobile fatum
Ingruit intentans gladios finemq; cruentum.
Quod factu facile est igitur, crudele Tyranni
Cor flectamus, vt his tantis conatibus obstet.
Assensere omnes, celeriq; abiere volatu

Tran

Trans iuga, & vmbrosas vbi nix altißima valles.
Hinc Tyrrhena vident, illinc Adriatica ab alto
Aequora, & Ionijs lucentem fluctibus Aethnam
Romæ allabentes sistunt vestigia grandi
Mole super, cui dant zonæ cognomina septem.
Tum rex porticibus spacians reputabat in amplis,
Fatorumq; memor lucenti in marmore formas
Attendebat iens comitum post terga sequentum.
Cominus in gyrum milui de more volantes
Cùm famis impatiens & paßis pandulus alis
Suppositam toruo circum ambulat ore cohortem.
Corripiunt hominis sensus, & in intima lapsi
Pectora præsentant Christum, delubra deorum
Ac veteres ritus eradicare volentem.
Atq; deos illius opem sibi poscere fingunt.
Missus in has igitur, tacitæ quæ insomnia noctis
Aequiparant, curat, quid contrà numina tentent
Christigenæ inquirit. vafro Cyllenius astu
Versus in effigiem Satyri, modò Gallica regna
Sollicitans inquit. Stephani Tritonia Pallas
Ora ferens, cur non Cæsar te principe, dixit,
Hoc infame genus terris vexatur & alto?
Cur non ex toto confestim abraditur orbe?
Cur sinis ista pati nostros opprobria diuos?
Tu Deus in terris, tu per terrestria debes
gna deos superos, cœli astrorumq; potentes
stodire, tuum nobis monstrare quid optes
tu aliquo, nostrum tua iussa facessere ad vnguem.

Iuppiter Hermetem mittit, Taumantida Iuno.
Nos omnes tibi Mercurij, nos Irides omnes.
Nil verearis, opem diuis poscentibus affer.
Sic Lemures. Ille oppreßis sub fomite prunis
Quæ prius attollunt fumos, mox frigore victo
Eliciunt flammam similis, Perquirite clamat
O Stephane, ô Satyri, quot habẽt mea maxima passim
Regna, magistratus genus hoc perquirite ferro,
Igne, fame, sæuite, feras adhibete, sub vndas
Mergite, nulla huius superent vestigia vulgi
Tartarei, canis inferni de semine nati.
Sic ait, & Tragico clamore peristyla rumpit.
Iste fuit nostris alter Nero, sanguine sacro
Iste cruentauit Tyberim, fora, templa, viasq;.
Regna sub hoc rege immani longinqua natarunt
Sanguine nostrorum, nulli violenta pepercit
Sæuities, rursum rubuit Rhodopeius Hebrus,
Thermodoontiaci rubuerunt littora ponti.
Intepuit Symois, cladem Antiochenus Orontes
Sensit, & Euphrades, sensit Nisæus Hydaspes.
Spumosis iuere vadis Pactolus, & Hermus,
Cydnus, & Eurotas, necnon Pirrhæus Enipheus,
Intumuit spumis Alphæus, & amnis Acarnan
Corniger, infecit cædes Arethusidas vndas.
Dum Phlegethontæo cupiunt parere Tyranno
Diuersi diuersa petunt loca, durus & atrox
Natus ad omne nefas domino crudelior ipso
Fescenninus adit Gallos, cum fascibus intrat.
Parthi-

Parrhisios, edicta tubæ crudelia clangunt.
Vrbs silet ac trepidat, sicut cum septa Lycaon
Circum vlulat, foti trepidant sub matribus agni.
Nec secus in stagnis simplex plebecula ranæ
Cum videre hydrum sese sinuare per vndam,
Et caput in prædam sublato extendere mento.
Horrescunt animis, latitantq; in carice & vlua.
Tum pater ad populos resonantia soluerat ora
Institaq; antiquis duo testamenta docebat
Legibus, vt melior siluestri tessera trunco
Inseritur, cùm mox Romani militis vnda
Clauditur ingenti, maniciśq; ad brachia mißis
Atq; catenato trahitur ceu victima collo,
Tristis, & hoc casu quasi vulnere saucius alto
Clamat Eleutherius cum præceptore tenendum
Se quoq; deberiq; eadem sibi vincula, quando
Vna sit ambobus Christi cultura fidesq;.
Rusticus istud idem ingeminat, seseq; ingerit vltrò
Hostibus, atq; viri comites se voce fatentur
genua, quos relligio coniunxerit vna,
Testantur se velle mori vel viuere in vnum.
Corripiunt ambos igitur, mißisq; trahuntur
Ad iugulum loris, potuit concordia certè
Atq; fides, si neret furor, admiranda videri,
Qualis erat Theseu tibi cum Iouis Hercule quondam
Cum Damone tibi Pithia, cum Pylade Oresti,
Verùm animis odio impulsis, vecordia quadam
us amor tantus, visa est insania virtus.

Præses

Præses vt adductos videt, infremit, oraq; vultu
Nubilat obscuro, fronti conformia corda
Talibus eiectant spumantem pectoris æstum
Hoc genus inuisum superis, hoc istius æui
Dedecus, hanc hominum scoriam seruilibus armis
Plectite, & obscurum, donec tormenta parentur
Debita sacrilegis, cæsos detrudite in antrum.
Imperij. lictor paret crudelibus, armos
Nudat, & atroci proscindit terga flagello.
Præses vt in riuos cædem decurrere vidit
Sæuitie paulum posita, quibus, inquit, ab oris
Huc miseros fortuna tulit? Quæ patria? Quæ gens?
Quod natale solum? Tum sic Dionysius infit,
Sancta Dei soboles Christus nos misit ab oris
Argolicis, & tu tali nos accipis ore?
Iuppiter hospitibus quem vos dare iura putatis,
Hospitibus tales docuit te apponere mensas?
Præses vt Argolicos didicit certare loquendo
Mos, ait, est Graijs, nobis ferro, igne Latinis.
Ite, nec ingenio nec pictæ fidite linguæ.
Vincti igitur, cæsi, irrisi, pelluntur in alta
Speluncæ vmbrosum chaos, horrentesq; tenebras.
Dumq; ea diuorum pro relligione geruntur,
Ecce nurus laruis agitata procacibus infert
Se in medios, fletuq; genas perfusa maritum
Nunciat artibus his quædam incantamina doctum
Aegrotos sanare, deos contemnere, noctu
Surgere, & accensis Christo dare sacra lucernis.
Contin.

Continuò Præses totam iubet ire cohortem,
Comprendiq; virum duce coniuge, nec mora, captum
Protinus illaqueant, sistuntq; antè ora Tyranni.
Quæsitum extemplò quid de Mauorte, Quirino,
Deloue, de Phœbo, de Pallade, Mercurioq;
Sentiat, & superis? Superos, ille inquit, adoro.
Qui veri superi. Sed eorum apparet in albo
Nulla patris Cœli soboles, siue illa Quirinus
Siue sit Alcides bipater, seu Iuppiter omni
Fœdus adulterio, seu mater adultera gentis
Aeneadum passa incestum Symoëntis ad vndam.
At pater & princeps Diuum in sublimibus astris
Regnum Christus habet, domitor Iouis atq; nepotum.
His subitò auditis quid tempora perdimus? hostem
(Vociferat præses) Iouis obtruncate ministri.
Ille eadem repetit: superorum apparet in albo;
Nulla patris cœli soboles, siue illa Quirinus
Siue sit Alcides bipater, seu Iuppiter omni
Fœdus adulterio, seu mater adultera gentis
Aeneadum passa incestum Simoëntis ad vndam,
Sed pater & princeps Diuum in sublimibus astris
Regnum Christus habet domitor Iouis atq; nepotum
Tu cole Saturnos. Tu Mænadas atq; Mineruas.
Nos sequimur Christum. Christum ora sonantia miles
Marmore contundunt, fixoq; in guttura ferro
Guttura quæ gladio nihil impediente sonabant
Christi apud obscuram Styga formidabile nomen
Exanimant, miseranda artus in frusta secantes.

Sed

Sed lacerum corpus per cæca silentia noctis
Legêre, ac tacito ducentes funera luctu
Clandestina solo nostri abscondêre subacto.
Nox erat, & flammis stellarum ardebat Olympus,
Syderaq; australis libra suprema tenebat,
Sol minor aspergens primis noua farra pruinis,
Cùm sic exhortans socios Dionysius orsus.
O comites Christo fidissima pectora, vitam
Hactenus imbellem, tutam expertemq; dolorum
Duximus, & magno nihil attentauimus ausu,
Quod meritò dici præclarè ac fortiter actum
Debeat, vt iusto vires collegimus æuo
Et pubem exuimus primam, viridemq; iuuentam.
Nunc tandem integris in Olympia mittimur annis.
Magno igitur certandum animo, septemplice pectus
Armandum clypeo, cui pro sub tegmine virtus
Quattuor in partes abiens, quæsita labore
Multiplici, studioq; virum, pro tegmine vero
Altera quæ triplici nodat mortalia nexu
Corda, Dei nomen retinens, & ab æthere lapsa.
Si possunt plæriq; pati certamina, mox vt
Ad Christum venere, vadis lustralibus antè
Quàm madeant, quid nos longo qui tempore sacros
Sortiti latices, aliti cum heroibus, inter
Primates fidei tot grandia vidimus acta,
Quid non ferre decet? quas non contemnere plagas?
Si stipe pro tenui per mille pericula miles
Fertur, & in strictos moriturus inambulat enses,

Cur non pro æthereis domibus, pro gloria Olympi
Perdimus has animas? paucos contemnimus annos
Istius ærumnis ducendi in milibus æui?
Quod fugit, & fugiens nunquam vestigia sistit.
Magnanimi comites, animos attollite in altum
Aubera, terrenæ labantur pectore curæ.
Et vitæ immemores huius, pensate coronas
Perpetuas, totam bona ad immortalia mentem
Tendite, & ex orco ac terris sperate triumphum.
Spes hominum iustas diuina potentia nunquam
Deserit, & semper superi pia vota secundant,
Talibus orantem dictis lux aurea circùm,
Fulsit, & obscuram dimouit carcere noctem.
Vox etiam de luce sonans audita. Tenendum
Hoc iter, hæc breuiter via vos ad Olympica sistet
Limina, & hinc merces nunquam peritura sequetur,
Limes hic est terris longè sublimior, astris
Proximior, recto veniens in sydera cursu.
Relaxate animos, breuis hæc labor omnia vincet.
Sic ea vox, illi expuncta formidine iungunt
Fœdera, & vnanimi iurant in funera voto.
Altera stelliferum iam lux conuoluerat axem,
Crescebatque dies, cùm post conuiuia sanctus
Fescenninus inops mentis, sed fortibus æquans
Inflato se corde viris, vocat antè tribunal,
Atque his æquanimum simulans est vocibus orsus.
Quæstio priuatis hominum de rebus habenda est
Magna quidem, cunctis etenim mortalibus æqui
Limina,

Limina, iustitiæq; fores aperire necesse est.
De imperio maior, quod totum legibus orbem
Sicut equum sessor iussis moderatur habenis.
Maxima de diuis, quoniam cœlestia Diui
Et terrena regunt, & nos pendemus ab illis,
Solis vt à radijs clementia veris, & æstas,
Atq; virens decus agrorum, nemorumq; comantum.
Vos igitur quos fama deos contemnere, cultus
Persuadere nouos, hominumq; illudere mentes,
Et magico humanos præstringere carmine sensus,
Magna manent tormenta, leues nisi protinus istas
Verteritis nugas, & inania verba, deorum
In decus, & superis meritos dederitis honores.
Quis furor hic? velle incassum tot secula ritu
Emendare nouo? moliri extinguere Diuum
Progeniem æternam? Quod non valuere Gigantes.
Quis furor hic? Ite insanam deponite mentem
Ac subitò in populos missam succidite pestem.
Quæ peccastis adhuc clementia Cæsaris vltrò
Impunita facit, veniamq; erroribus offert
Præteritis, satis hic temerè attentata relinqui.
Talibus orabat Præses, cùm grandia Pastor
Atticus attollens sermonem in verba loquutus.
Fescennine graui nimium mœrore dolendum est,
Romulidas orbis dominos prudentia & armis
Transgressos genus omne hominũ, nondum omnipotentẽ
Sæcula post octo, quot abest ab origine Roma,
Agnouisse Deum, sed adhuc seruire Luperco

Ac Satyris, diuisq; alijs triuialibus vsq;
Ad Venerem, & (quæ res longè est obscœna) Priapū.
Quòd si tanta foret populis ad vera vocandis
Numinis seruando quanta est industria regno,
Omnes vidæ gentes iam numina dudum
Falsa reliquissent, nec templa satanibus vsquam
Vlla forent, cœli artificem cognosceret omnis
Accoleret tellus, sicut colit altus Olympus.
Et Romæ imperium totos sine fine per annos
Staret, & in terris pietas æterna maneret.
Hoc tam grande nefas hominum fraudemq; deorum
Degenerum tam longæuam miseratus ab alto
Progeniem misit Deus in mortalia membra,
Quæ doceat sacros ritus, & numina vera.
Talia narrantem rabies infræna Tyranni
Quòd verba hæc animos vulgi penetrare videbat
Altius, & sensus aciem defigere in imos,
Non tulit in magnos dicendo efferuere fluctus,
Sed strebit, explodit, fieriq; silentia mandat
Hæc memorans. Quid opus modò perdere tēpora nugis
Futilibus? nihil est quod vaniloquentia Graium
Non faciat credi, vacuas si inuenerit aures,
Cordaq; tinnitu rerum oblectanda nouarum.
Auditum à patribus magnum vetuisse Catonem
...sium Oratores causam præsente senatu
...ere, quod scirent veris inuoluere falsa.
...linguæ inuolucris personam imponere rebus.
...orum ambages exorsaq; longa facessant,

b Quando

*Quando opus est facto, date suffimenta Trigrandi
Mercurio, cui Graiugenum pars maxima seruit:
Ipse etenim linguas facundaq; dicitur ora
Fingere, & humanæ vires infundere voci,
Quæ semper leuibus fuit ars laudata Pelasgis.
Talia præfectus, quæ cum Dionysius vnà
Cum socijs verso in risum contemneret ore,
Imperat extendi nudos in cratibus igne
Supposito, & lambi flammis innoxia membra.
At pater ad cuius nutum tremit ardua rerum
Machina, & inferno manes Acheronte sepulti,
Frænauit flammarum aciem, fecitq; videri
Stratum molle focos, herbosa sedilia ferrum.
Quæ simul ac ferus aduertit miracula Præses
Diuinum verbis opus obscurare malignis
Nititur exclamans, O mira potentia cantus
Thessalici, ô fraudes magicæ, quæ incendia vincunt,
Quæ flammis vires adimunt. Titania Circe
His armata dolis socios Itachensis Olyßi
Vertit in effigies varias, & in ora ferarum.
Phorcida mutauit, stellas ducebat Olympo.
In iumenta ferunt homines transire, quod ipsi
Vidimus artibus his, currentia flumina sisti,
Deq; suis, alios segetes discedere in agros.
Arcades hi certè, nam gens ea docta venenum [...]
Forsan & Aemonij, cuncta experiamur, in ignem
Traijciendi alium, ramosa putamina ferte,
Ferte citi, ingentem properè inflammate caminum,*

Sic ait, accelerant famuli, torremq; praeustum
Diripuere focis, frutices, sulfurq;, picemq;,
Expediunt, ductisq; premunt de follibus auras.
Iam strepit in lignis ardor, iam ductus in arcum
Os petiit & flamma ingenti foris aestuat vnda,
Nec mora, corripiunt nudos per crura, per vlnas,
Et populis vno in cœlum clamantibus ore
Parcendum miseris, in tanta incendia iactant.
Mulciber extemplò (visu mirabile) fastu
Palluit amisso, fractaq; elanguit ira,
Igneaq; in placidum vis est conuersa teporem,
Non secus ac si vel Rhodanus, gelidisve Garumna,
Incurrisset aquis, populi admirantur, & amens
Mente putat quibus ista dolis miracula praeses
Ludificet, quia nil melius succurrit, ad artes
Torquet opus magicas, & gutture baubat hiulco.
Atq; ea lux tali clausit spectacula fine.
Altera praefectus meditans in bella Pelasgos
Mittere, carniuoris praeberi pabula mandat
Nulla feris, tales qui seruabantur in vsus,
Claudius in nostros postquam Nero protulit enses.
Ingens circus erat septis clatratus ahenis
Sequanicas propter ripas, armenta ferarum
Distinctis inclusa locis, vrbana voluptas.
Plebs etenim festis huc desidiosa diebus
Ibat, & hic animum visu pascebat inani.
At pecudum stabulis erat area proxima, claustro
Cuique pari, locus infamis sine sanguine nunquam.

b 2 Namq;

Namq́ reos morti ad dictos inferre solebant
Hæc in septa, feras demum laxare cruentam
In cædem miserorum hominum, spectacula longè
Impia, sed tamen infrenæ gratissima genti.
Huc igitur tota cuneis ingentibus vrbe
Concurrente, viros, dum sol conscenderet axem
Iam medium, longis vinctos traxere catenis.
Et mox è stabulis acies emissa luporum.
Ingluuiem consueta pari saturare rapina
Fertur, & ad visam magno volat agmine prædam.
Sed simul ac videre feri diuina virorum
Ora Lupi, subitò obscuræ truculentia frontis
Incidit, & blandè motis alludere caudis
Incœpere canum in morem, cùm vespera ab vrbe
Rustica succinctus redit ad magalia pastor.
Præses id admirans Pardos emittere clamat.
Namq; Lycaonio natis de sanguine parcunt
Natura cogente Lupi, dissoluite Pardos.
Ecce ruunt nostræ sitibunda animalia cædis,
Ecce ruunt, & aperta ferunt caua guttura Pardi
Dentibus exertis, sed mox feritate relicta
Procubuere solo, atq; virum vestigia lingua
Lambere conspecti, blandumq; applaudare motis
Clunibus, & mentem vultu promittere amicam.
Ac velut antiquos comites agnoscere visi
Arrisere viris, Libyci de more leonis
Quem memorant inter magnæ spectacula Romæ
Agnouisse hominem quondam Barcæa repertum

Rura per, auxilium plantæ qui impenderat ægræ.
Tum populus tali in vocem nouitate coactus
Rumpere, ne innocuam pergas extinguere gentem
Exclamat, parce his miseris, quibus ira ferarum
Parcit, & à brutis vinci pietate memento
Turpe nimis Præfecte, piam sine viuere gentem.
Talibus in cœlum plebs indignata fremebat.
Præses in hoc tanto populi clamore tumultum
Vimq; timens, iußit magnis clangoribus æra
Inflari, & subitò cœtum ac spectacula solui.
Dumq; ea crudeli peragit temerarius ausu
Ecce nurus Romana pio stimulata furore
Martia cui nomen, Romani militis vxor
Prodit, & exclamans antè ipsius ora Tyranni
Damnat & irridet veterum genus omne deorum.
Et soli affirmans Christo se fidere, Christum
Prædicat, ac verbis Præfectum inceßit amaris.
Ille autem nil cunctatus, quid parcimus armis?
Hæc est segnities, hæc est ignauia, Diuûm
Non curare decus, non est clementia, ferrum
Stringite lictores, mortis rea fœmina pœnam
Pendat, & emigret non impunita sub orcum.
Protinus erumpens niueum transuerberat ense
Pectus, & in iugulum grassatur acynace lictor,
Ablegatq; animum membris, & in æthera purgat.
Insuper accensus nil non crudele volutat,
Nil non triste parat, nil non molitur acerbum.
Corde ferox, trux aspectu, graue fulminat ore,

Atq; reos tolli iubet in sublime paratis
Tot crucibus, medium pectus, plantasq; manusq;
Ne breuiet longum mors accelerata dolorem
Non ferro affigi mandat, sed fune ligari.
Continuò cupiens pœnis crudele venenum
Pascere, & explere ardentem cruciatibus iram
Crura peti flagris, & arari pectine costas
Ferreo, & annexas cunctis in viscera flammas
Immitti, longam exuri barbamq; comamq;
Imperat, & tota in sanctos desæuit Enyo.
Postquam supplicijs nil profecisse Tyrannus
Se videt his tantis, fauces descendit in altas
Carceris abstrusi, dum surgit ab æquore Cancer
Incipiens versum Hesperios deflectere noctem.
Atq; graues illi dijs infundentibus iras
Magnanimos Christi pugiles cruciatibus vrget
Terq; quaterq; nouis, adhibet quæcunq; dolorem
Instrumenta cient, satiatq; immania corda,
Nil veritus turbam, & fulgi formidine liber.
Non plumbum, non flamma deest, non vngula, non
Igne linquens, non sartago, non lamina candens.
Omnia quæ sancti proceres, dum præmia pensant
Cœlica terrenis maiora doloribus, æquo
Transiuere animo, velut æstiuum solet imbrem
In patrios rediens fines perferre viator.
Victus ad extremum Præses, Quid plura paramus?
Secum ait, & vanis homines conatibus istos
Flectere tentamus? potius Tartessia Calpe

Ibit ad auroram, potius Gangetica tellus
Ibit ad occasum, quàm sese emolliat vnquam
Hic rigor, & tanto mens fermentata veneno.
Seu Deus hoc faciat, magicæ seu forsitan artes,
Exuperant certè humanum hæc miracula morem.
Quo mage conamur diuos extollere, tantò
Plus ruimus, tantò plus ille assurgit in altum.
Quod fuit Alcidæ quondam Saturnia Iuno,
Quod fuit Eurystheus, id nostra industria Christo est,
Et molimen, ei decus est & gloria, nostrum.
Plectendi extremis igitur, ne talia mittant
Semina radices altas, mala ne coalescant
Gramina, supplicijs, & ne contagia plebi
Noxia sint, suprema operi manus imponenda.
At pius aduertens sibi fatum incumbere Pastor
Hymnisono cantu nocturna silentia rumpit
Cum socijs, & sacra facit. Christumq́ue sequutus
Mystica supremæ celebrat conuiuia cœnæ.
Dumq́ue arcana super Cererem iam murmura perflat,
Ecce repentino Christus de lumine lapsu
Affuit, & vacuum volitans per inane caterua
Cælituum, pucbro quibus ora aurorea vultu.
Tum Christus correpta manu Cerealia liba
Sic memorans versus Dionysea porrigit ora.
Accipe vir dilecte Deo, tua grandia apud me
Præmia, & in summo merces tua maxima cœlo.
Dixit, Ambrosiumq́ue abiens diffudit odorem,
Quo afflatos sanctorum animos absorbuit ingens

Vnda voluptatis,sensus ingressa per omnes
Gaudia,quæ pascunt superos,dulcedine tanta
Ebria mens optat membris & corpore solui
Ocyus,horrendo ne quicquam exterrita fato.
Parrhisios extra curuo qua Sequana cursu
Proripitur contra fluctus conuersa Britannos,
Collis erat Maia nato sacer,ardua in ipso
Vertice candenti moles de marmore surgens,
Signum auro graue Mercurij tollebat in auras,
Signum ingens mira,pulchrum ac spectabile,forma
Phidiæ opus,cui pennatis talaria plantis
Et caput alatum,cui frons vmbrata galero.
Expressa in vultu vigili solertia,& acre
Ingenium,quali fuerat memphiticus Hermes,
Virga armata manus,geminos quæ separat angues
Ventretenus,fratri quondam donauit Apollo
Munus id,& virgam memorant prætendere pacem.
Iuxta erat extructa recubans in rupe Prometheus
Et bouis Inachiæ diui ad vestigia custos.
Ara quoq; excelsæ surgens pede molis ab imo,
Ascendenda,Deum quoties placare volebant:
Huc igitur portis totam effundentibus vrbem
Ad tam sæua huius sceleris spectacula tanti
Mactandos duxere viros,stipantibus armis,
Ac sylua hastarum lucem obscurante diurnam.
Vt conscensus apex montis,libamina iussi
Ponere Atlantiadæ,nubemq; offerre Sabæam,
Contempsere deos,iteremq; iterumq; vocantes

Cælıgenam Chriſtum vitæq; necisq; potentem.
O Galli exclamat lictor ſeruata videtis
Omnia ritè, quibus tam deteſtabilis error
Debuit abradi, poſtquam lenteſcere neſcit
Peſtifer iſte rigor, legem obſeruare Latinam
Cogimur, & ferro cauſam defendere diuûm.
Sic ait, & iußi ſubmittere colla, repentè
Submiſere caput gladijs, mors abſtulit vna
Tres, quibus vna fides fuerat, vitamq; per omnem
Vnus amor, quos non potuit diſiungere Pluto
Rex Erebi, qui tunc terris regnabat & alto.
Mactæ animæ tali occaſu, tam fortibus auſis.
Ite tot inſignes meritis, conſortia Diuûm
Accipite, atq; pari cælos intrate triumpho.
Præmia mortali ſi conditione tuliſtis
Fortaßis maiora, nihil, me iudice, mirum.
In tam multiplici victrix certamine Virtus
Mortalem tranſgreſſa modum mortalia tranſit
Præmia, & ætherios meritò ſibi vendicat orbes.
Eſte boni nobis igitur mortalibus, iram
Noſtrorum vltricem ſcelerum compeſcite, regna
Gallorum & Francos ſeruate in ſæcula Reges.
Tum noua, nec Phœbo terras qui circuit omnes,
Vnquam viſa prius, nec fortè videnda diebus
Æthereis olim quotquot labentur ab aſtris,
Sequanicæ Deus antè oculos miracula gentis
Protulit, ex opere authoris manus agnita tanto eſt.
Cum ſua ſanguineum venis iaculantibus imbrem

Ex iugulo surgens rapuit Dionysius ora,
Ac manibus tulit ipse suis, sine vertice truncum
Ibat corpus iter carpens velut antè solebat,
Et certa alternans motis vestigia plantis
(Monstrum ingens) colle in campum descendit ab alto.
Tam insolito, tam miro operi non debuit esse
Vlla fides, si non populi innumerabilis antè
Factum oculos, totam in testes produceret vrbem.
Ponè sequebantur turbæ, fixisq; tuentes
Luminibus vix quod fieri sine fraude videbant
Credere vix fieri poterant. Et tramite recto
Ad loca peruenit gradiens, vbi regia nostro
Tempore conduntur regalibus ossa sepulcris.
Neu spacium breue fortè putes, celeberrima per quod
Funera deducens sua tr[illegible]stulit ora cadauer,
Ad passus ter mille patet, limesq; relinquit
Flumen ad occasum, gelidamq; recedit ad vrsam.
Illic posteritas Rhenum Franconia postquam
Pertransiuit, & has regnatum venit ad oras,
Templum illi viuo templum de marmore magnis
Sumptibus erexit. Iam regna per omnia Christo
Effundente noui radios & numina secli.
Sanguinolenta grauem diuûm satiauerat iram
Vltio, & inuidiæ rabies sedata parumper
Conciderat, sed mox alius crudelior ignis
Arsit in immanes iaciens incendia laruas.
Nam Venus & Mauors animas ad summa volantes
Sydera, longa tamen post interualla sequuti

Explorandi animo quò res euaderet, vsq;
Ad Triuiæ sydus tenues iuere per auras,
Per rapidos ignes, atq; vt rediere, Satanes
In Rhodani duxere alpes, vbi candida semper
Friget hyems, gelido Boreas vbi sibilat ore
Semper, & ad cœlum Venus his est vocibus orsa,
Multa querens, ac fœmineo plorans vlulatu.
O sortem aduersam nobis, ô immitia fata
O cœlum crudele. Nihil molimine tanto
Hactenus ô Comites nostro nihil egimus astu.
O iactura, nihil toto profecimus anno.
Incassum fraudes, incassum effudimus artes.
O miserum Iouis omne genus, defecimus omnes,
De imperijs actum est de maiestate deorum.
Pone tuos arcus male fortunate Cupido,
Pone faces, ducunt tetricas noua secula leges.
Consenuit mundus, fugêre iociq; salesq;.
Nullus honor formæ, facta est odiosa venustas.
[I]nemus Idalum quondam mea magna voluptas,
Ite Paphi syluæ dulces, ite alta Cythera.
Limina deposito feror in Vestalia Cesto.
Ista dolens vsq; ad lachrymas Cytherea loquuta est.
Cætera sedatis animis ac lumine sicco.
Vidimus & vidisse piget, quæ gloria diuûm,
Quantaq; Christigenas maneat post funera merces.
[I]t ventum Triuiæ in campos (nam venimus illuc
[Vsq;]) cateruatim superi de culmine mundi
[O]ccurrere togis nitidi splendentibus, instar

Luciferi,

Luciferi, quando tremulis scintillat in vndis.
Omnibus auroræ croceis rutilantia flammis
Ora, coruscantes auri splendore per armos
Et per terga comæ, nihil orbe decentius vnquam
Vidimus in toto, stellantia lumina solem
Aequiparant, gemmis frontes radiantibus ardent.
Christus in excelsa qui maiestate sedebat
Altior, innixus diuûm ceruicibus, ora
Soluit, & hæc cœtu faciente silentia fatus.
O fortes saluete viri fœlicibus horis
Aduenistis, eant veteres de pectore curæ.
Ponite terrenos habitus, accedite nostris
Fortunatæ animæ populis, regnate per omnes
Elysij cœliq; domos, consortia diuûm
Accipite, in tantis opibus sine fine futuræ.
Aetherei vobis ostensa in limine mundi
Pauca hæc, in decimo maiora videbitis orbe.
Terrarum accipite imperium, dominamini in vndis.
Et quoties opus est succurrite terrigenarum
Casibus aduersis, & vos audite vocantes
In terris, gaudete aris, succedite falsis
Dijs Saturnigenis, diuûm illa ingentia templa
Accipite, & læti vestros conuertite in vsus.
Thura ferant homines, fumo gaudete Sabæo.
Subijcimus vobis lemures, animasq; profundi.
Este Deûm reges veterum, subuertite ritus
Sacrilegos, sit fas vobis elementa mouere,
Debellare Iouem, genios & Panica monstra

Pellite deserti procul ad confinia mundi.
Tu verò in primis Dionysi ad Gallica regna
Verte animos, tanti tibi sit custodia regni.
Aspice quà gelidum Rhenus descendit in æquor,
Quà surgunt Alpini apices, quà verberat vnda
Littora Rothomagi, quà Maßiliense profundum
Fluctuat, aggeribus quà Hispania cingitur altis.
Hæc tua sors, huius gentis moderamen habeto.
Sera suis penitus diuos expellet ab oris,
Sed tamen expellet duce te, nec terra futura est
Hac nobis dilecta magis, licet Itala tellus
Simonis & Pauli sacris tegat ossa sepulcris.
Et licet Assyrij nostra incunabula iactent.
Iura diu Romana ferent, legesq; tenebunt
Cæsareas. At cùm Scythicis de finibus Hunni
Erumpent, Etius qui tunc pro gente Latina
Bella geret metuens Gallis rebusq; Latinis
Accipiet Francos, comitesq; in bella vocabit.
Tunc Franco regnanda dabis tua maxima regna.
Post breue barbarica tempus de gente videbis
Insignes prodire viros, qui grandibus æquent
Romanos animis, qui sint validißima nostræ
Fundamenta domus, qui Saturnum atq; nepotes
Eiciant, qui nos alias venerentur ad aras.
Aeternum nobis sacra inculpata ferentes
nacti sine labe fidem, quæcunq; resurgent
diuina perfidiæ veteris stricto ense necabunt.
Hi sibi cum Graijs quem possedere Latini

Diuisuri

Diuisuri orbem positis pro limine campis
Quos Beneuentanus ductor Grimoaldus habebit
Sed tamen hæc regum series insecta redibit
Ad Gallos, tandem cùm sceptra receperit Hugo,
Non genus à Francis ducens, sed origine Gallus.
Illuc vsq; dabit tellus Germanica reges.
Sed tamen hos etiam Francos ea secula dicent,
Illa quod à Francis accepto nomine tellus
Francia dicenda est, Gallos exibit in omnes
Nomen id, immutat sic res & nomina longum
Tempus, & è cœlo missi cum tempore casus.
Tempus erit stellis longos voluentibus annos,
Quo gremio eijciet Cimbros peninsula gentem,
Magna altis voluentem animis, belloq; potentem,
Per maris Oceani fluctus ad littora vectos
Gallica, suspiciens duces in Neustria regna,
Quæ dicent Nortmanna prius: Sed littera voci
Mollem pulsa sonum dabit, & Normanna vocabit
Posteritas, genus hoc armis illustre futurum
Mittet in Italiam, qui Parthenopæa gubernent
Olim regna viros, diuturni exordia belli.
Namq; super regno longis bellabitur annis.
Mittet in Assyrios ad debellanda Sabæum
Imperia, & dictas Habrami à coniuge gentes.
Taliter effato sonuerunt omnia Christo
Agmina, & excitum totis melos vndiq; castris.
Inuasere acies iter, & concentibus altos
Impleuere polos, sensimq; recessit ab aure

Carmen

Carmen, vt exultans superûm chorus altius iuit.
Nos ægris defecti animis descendimus axe.
Et quia nos omnes tangunt hæc omnia, visum est
Cuncta recenseri vobis debere vocatis.
O comites quæ sit nobis fortuna videmus.
Ante oculos antè ora virum præferre quibusdam
Spem licitum signis, maiestatemq́; tueri,
Ac retinere animos hominum qua possumus arte.
Fas est composito prætendere gaudia vultu,
Sed gaudere nefas semper crescente ruina:
Inter multa, quibus fortuna miserrima nostra est
Hoc graue, quod supera si quos depellimus aura
Mox patimur dominos, cùm nos vicisse putamus
Protinus à nostro victi intabescimus hoste.
Inde fit vt potius fuerit cohibere furorem,
Parcere corporibus, technis inuoluere mentes.
Commaculare animos, lactare libidine sensus,
Atq; voluptatum dulci illectare veneno.
Sic foret vberius lucrum, victoria maior.
Quam furere, & vano vires effundere nixu.
Sed quid opus multis? vt nos imponimus istis,
Sic superi nobis, agimur quocunq; voluntas
Prima mouet, mirisq́; modis, cùm credimus ipsi
Auctores operum nos esse, mouemur ab alto
Principe, & inseruit quicquid molimur Olympo.
Venus, at Marti Veneris sententia visa est
Frigida, & elumbis nimium, quæ parcere vitæ
Quid are corporibus veniam iubet, igne cremandos
Iudi-

Iudicat, atroci grassandum in viscera ferro.
Laudauit Venerem Pallas contraria Marti
Ille autem fremit indomitum, muliebria damnans
Consilia, & rixas ardenti exaggerat ira.
Iuppiter vt scindi studia in contraria vidit
Numina, concilio Lemures iubet ire soluto.
At pater in summis cœli penetralibus istos
Detestans mores superis inspirat amorem
Perpetuum, & dulci diuos in pace gubernat.
Mars furia inuectus raptim per nubila fertur
Parrhisios, facto ex ventis fit Nubius ore,
Lartia cui mater fuerat, vitalibus auris
Iam defuncta, suum Christo largita cruorem.
Et subiens aulas vbi Fescenninus in alta
Sede ministrabat populis iniuria iura,
Admonuit summo de colle cadauera ad amnem
Sequanicum debere trahi, fluuioq; recondi
Quæ superi horrescant, videat quæ inuitus Olympus.
Audijt hos monitus, missoq; satellite iudex
Exequitur, iunctis mittuntur in essedа bobus
Continuò, rapidisq; rotis voluuntur ad vndam
Occultanda vadis, & non habitura sepulcrum.
Verùm seu casus fuerit, seu cuncta videntum
Cœlituum pietas, dum largius inter eundum
Pascitur, & pateris lictor se ingurgitat amplis,
Docta fidem mulier felici corpora furto
Surripiens infodit humo, sed turbine tanti
Excidij tandem extincto, translata quierunt
Aede sub excelsa sancti penes ossa Magistri.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI: DE VITA ET AGONE D. Georgij Martyris, libellus.

ILLVSTRI VIRO ET EXCEL. MILITI D. Io. Iacobo Triuultio Marchioni Vigleuani, & Franciæ magno Mareſcallo Baptiſta Mantuanus Carmelita Theologus, S.P.D.

IVI Georgij Martyris vitam nuper à me verſibus exaratam, cùm vellem edere, & alicui dedicare, qui tali xenio dignus videretur: Tu mihi ante omnes a-
os occurriſti. Nam cùm ſis apprimè erudi-
s, & poſsis libros latinos ſine interprete in-
telligere. Quæ laus debetur paucis principi-
bus noſtræ tempeſtatis, cùm ex antiqua illu-
q; Triuultiorum familia prodieris, cùm e-
iam in re militari tantum profeceris, vt rebus
tis ſummos Duces ac magnos Imperato-
vel anteceſſeris, vel ſaltem æquaueris: Li-

bellum hunc nostrum de principe militã Georgio compositum, videris tibi iure vendicare. Hoc solum iudico adamussim non quadrare, quod libri humilitas altitudinem tuam non attingit. Video tamen in te quippiam, quod huic damno possit esse præsens remedium. Animi tui scilicet humanitatem atq; modestiã. Quæ talis ac tanta est, vt sufficiat celsitudiné tuam nonnihil inflectere, & ad muneris huius nostri tenuitatem inclinare. Sed vt libelli paruitas aliquantulum crescat, & accessione aliqua maior fiat, me quoq; tibi trado cum libello. Quid amplius tribuam in præsentia nõ habeo. Omnia Deus tibi fortunet, & veræ felicitatis te participem reddat, Vale.

Ad Illu. D. Io. Iacobum Triuultium, Franciæ magnum Marescallum, P. Franciscus Tantius Corniger.

Martem, quòd reliquis bello præstaret & armis,
Prisca ætas coluit, testificata Deum.
Sed melius colitur pro Marte Georgius isto
Tempore, pro vero qui tulit arma Deo.
Nec melius cuiquam potuit Baptista dicare
Quàm tibi, quo noster Mars celebratur, opus.
Vt vincis veteres animo, dextraq́ potenti,
Sic etiam superas rèlligione duces.

Gran

Randia Cappadocis memorantem facta Georgi,
Sancte pater, tua me pietas, quæ sustinet orbem,
Excitet, influxu vegetans mea corda recenti.
Cappadocum tellus ponto vicina, sub altis
Molibus excelsi penetrant quæ sydera Tauri
Tendit ad Euphratem, longè porrecta duabus
Iungitur Armenijs, tepidoq; approximat austro.
Vt perhibent illam Graij cognomine prisco
Albam appellabant Syriam, quòd corpora gignat
Alba magis, maiore gelu, nam frigora candor.
Hæc ea quæ quondam sub te facunde Basili
Qui totum cœlesti orbem facundia inundas,
Secula pace fruens plusquam Saturnia duxit.
Hic quoq; præclaris satus est natalibus author
Militiæ, qui Mauortis successor in armis
Bellonæq; fuit Georgius, ista parentes
Nomina fecerunt inter cunabula nato,
Ac mansere, nefas postquam fluuialibus vndis
Diluit, & prima natas ab origine sordes.
Diues agri, diues pecorum, ditissimus auri,
Puber adhuc vita functo genitore remansit.
Tartareos autem diuos de more parentum,
Numina cùm nondum sciret meliora, colebat.
At postquam Christi nouitas infusa per aurem
Transijt in sensus teneros, & mollia corda,

Continuò Iouis ambages & inania diuum
Somnia contemnens, ad sacramenta cucurrit
Nostra, nec erubuit caput inclinare sub hasta.
At quia maiores fuerant insigne sequuti
Marte decus, sese ne degeneraret ad arma
Contulit, & virides bellando exercuit annos.
Nemo volans iaculum maiori robore torsit,
Nemo manu bisacutum ensem meliore rotauit,
Nemo fugam disco tantam dabat, arte sagittam
Non fuit æquali qui mitteret, ossea ducens
Cornua lunato totam abscondebat in arcu.
Si lapidem loris ritu iaciebat Ibero,
Iurasses hominem terris Balearibus ortum.
Nec melior cursu quisquam, nec in aëra quisquam
Cappadocum tanto poterat se attollere saltu.
Quid referam quo rexit equum moderamine? quantus
Flecteret in gyros? toto attollebat in auras
Corpore transiliens currus, fossasq; præaltos
Pegaseum spirans animum, telluris hiatus,
Ars sessoris equo pennas dabat, aëre in ipso
Qua fuerat mens cunq;, leui flectebat habena.
Sed nec olympiaco pugiles in puluere quondam
Cernere consueti melius lusere palæstram,
Nec melius cæstu decertauere Lacones.
Nil intentatum voluit sibi. Castora iactet
Gracia, Pollucem veteres mirentur Amyclæ.
Non erat iste minor. Saliens currentis ab alto
Quadrupedis dorso plantis velocibus ipsum

Præuertebat equum, labor ex tellure iacentem
Nullus erat currente fero sustollere contum.
Qui vada qui tantos nando transmitteret amnes
Non fuit: his studijs æuum iuuenile peregit.
Propterea qui tunc illis Romana tenebant
Arma locis, fastu magno fecere tribunum.
Censor erat curans ne lenta per ocia miles
Segnior euadat, neu bellica negligat arma.
Forma viro qualis Turno, vel qualis Achilli,
In sublime leuans humeros, in pectora crescens,
Os roseum, natura vagos per colla per armos
Fecerat insignes auri splendore capillos.
Et quanquam comites (vt mos) iuuenilibus annis
Cerneret in luxum pronos, se comere ritu
Fœmineo, & fœdam in Venerem fræno ire soluto,
Ipse tamen nulli (dictu mirabile) culpæ
Succubuit. Talem lasciuia nulla iuuentam
Quod fieri nunquam poterat sine numine, flexit.
Hippolyto similis, tibi par Labanide nate,
Regia quem coniunx mendaci polluit ore,
Traxit ab illecebris mentem muliebribus altam.
Sæpe nurus iuuenem, sæpe ambiuere puellæ.
Ille instar molis quam concita verberat vnda
Constitit inuicto contra mala gaudia sensu.
Militiæ nunquam sine relligione frementi
Parte etiam, cum sæua orto Bellona tumulto
In pugnam armatos esset missura, vacabat.
Cum pacatus erat superis dabat omnia Diuis

 Tempora,

Tempora, præsertim primordia lucis & vmbræ.
Et cùm pauperies exilis & indiga rerum
Quottidie ex omni iuuenis ad limina vico
Se conferret, inops nunquam indonatus abibat.
Nam pietas homini semper comes, inter egenos
Effundebat opes, miseris erat omnibus hospes.
Omnibus innocuus, nisi cùm truculentia Martis
Poscebat ferro quicquam violenter agendum.
Tunc acer, tunc asper erat, nec in agmine toto
Cappadocum qui continuò in certamine viuunt,
Alter erat qui sese ageret tam ardenter in hostem,
Tam intrepidè casus qui tam feliciter omnes
Vinceret, & cui sors tantum (sic fama ferebat
Vndiq;) præstaret quasi coniurata fauorem.
Qui poterant eius gladios (tanto impete, tanto
Fulmine flagrabat pugnans) euadere, nunquam
Tam temerè audebant illa in discrimina ferri.
Ignis vt in stipulis pleno quem prouocat ore
Aphricus à tergo, volucri vorat omnia cursu,
Nec cohibet nisi consumptis incendia campis,
Sic ferus & pugnax in dura Georgius arma
Ibat agens supremam hominum stragem atq; ruinam.
Vt quondam Tydeus, & torrentißimus Aiax,
Hector, & Alcides, & sanguinolentus Achilles.
Quando opus instabat graue, formidabile & anceps,
Cappadocem, reges Latij, res dura, Tribunum
Postulat, aiebant, ipsumq; in bella ciebant.
Omnia nil opus est celeberrima facta referri,

Quippe retor numero famæ memorabilis vnum
Clamat & æternos mitti sese orat in annos.
Per Siculum fluctus quondam translatus in arua
Ardui torrentis Libyæ dum permeat agros
Thracum legione equitum sub principe Romæ
Maximiano, vrbem (Libyci dixere Silenam)
Audit indignam ferre ac succumbere sortem.
Hanc veteres vrbem fama est posuisse Silenos
Hac duce Nysæis Baccho de finibus actos,
Hisq́ locis nomen, muros, gentemq́ dedisse.
Mœnibus vrbanis stagnum illætabilis vndæ
Iunctum erat in latum ripis abeuntibus orbem.
Stagnum infame loco lymphæ surgentis eodem
Et morientis, aquā diram exhalante Mephitim.
Letiferæ nubes extollebantur in altum
Aera, Campano quales oriuntur Auerno,
Qualis in Hirpinis Ansacti vallibus humor
Pestifer, ex alto veniens vt creditur orco
Non infame minus stagnum quam tempore prisco
Gurges in Aegypto Stygius, Memphitica propter
Mœnia, & Arcadica styx quæ lapidescit in ora.
Ex hoc seu stygij manes, seu numina cœli
Sic faceret natura homini contraria ab astris
Illuxum hunc sortita, graui se bellua mole
Protulerat vastans agros, & ouilia & vrbem.
Qua ventre bouem referens, & gutture longo
Cetera, canis Aethnæum faucibus antrum.
Horrum quod fama est obscuro tendere hiatu

Ad Cocyti amnes, & ad impia limina Ditis?
Bellua lernæa longè crudelior hydra.
Loricata cutem squammis horrentibus atram,
Spernere quæ Alcidæ clauam potuisset & arcum.
Hæc vbi consumpsit pecudes, ieiunia inani
Non patiens aluo sursum attollebat in alta
Mœnia deformes vultus, & sibila colla,
Efflabatq; animam, qualem spirare lacunas
Fama est infernas per regna Cathartica & orcum.
Ibat læthiferum virus trans mœnia in vrbem,
Ac subitas hominum mortes inopinaq; fata
Parturiens ciues luctu afficiebat amaro.
Quo gradiens alui immanis graue pondus agebat
Tristabatur humus, languebant gramina, adustis
Stipitibus florum capita inclinata cadebant.
Syluaq; & arboreæ frondes contagia passæ
Arebant, velut arescunt Catanensia rura
Cùm vomit Aethnæus fumosa incendia crater
Inuoluens rapidis nemora arua & ouilia flammis.
Quinetiam volucrum si quam grauis halitus aura
Polluerat tristi, subito quasi corde resecto
Viribus amißis alas ponebat, hiulco
Gutture agens animam, terræq; allisa iacebat.
Hoc super accitis post plurima funera tandem
Post varias clades in regia tecta tribunis
Consilium summo celebrant cum principe patres.
Demum vltrò cùm multa essent citroq; loquuti,
Edita consensu regis, populiq;, patrumq;

Lex humana iubet tetro duo corpora monstro
Ducta sorte dari, stellis surgentibus vnum,
Sole oriente aliud, quibus exaturata quiescat
Tam funesta fames, cesset'que effundere totam
Pestifero afflatu virus lætale per vrbem.
Hæc ferunt olim fatum infestasse nepotes
Cecropis, in Cretam tristi cum remige Theseus
Venit, & accepto rexit vestigia filo.
Accipit vrbs durum imperium, cùm nulla salutem
Libera in optatam via sit, plebs infima primum
Paret, & ascendens it sors ad splendida patrum
Limina, quottidie flentur noua funera, nemo
Non pauet expectans infaustæ nuncia sortis.
Venit & ad regem, cui frigida ad vltima vitæ
Tempora perducto soboles erat vnica, Virgo
Iam matura viro, pleno iam nubilis æuo.
Sed velut in tali solitum contingere casu,
Tum cum rege grauis discordia ciuibus orta est.
…bat pietas patrem, ne pignora talem
Traderet in prædam, poterat'que exempta putari
…a maiestas, populi damna impia passi
Et lugubri omnes propter noua funera cultu
…eri regem incessunt, ac multa minantes
Plebiscita volunt, vt plebi & patribus ipsis
…m fuerant, esse ipsi etiam communia regi.
…igitur cernens populos concurrere in vnum
…cium, & recolens dictum, retinacula plebem,
…m ignem nescire pati, promittit obortis

Heu lachrymis vitæ extremæ solatia natam.
Continuò luctus resonans per regia tecta
Surgit,& afflictos cruciat res dura parentes.
Nec noctu,nec luce silet querimonia,tollunt
Ex thalamis aulæa,vacant conuiuia,sordent
Atria,funebrem gemit omnis regia casum.
Iam funesta dies aderat,diffusa per vrbes
Finitimas multos hæc ad spectacula fama
Allicit,induitur chalybem Georgius,hastam
Corripit,& paucis sese comitantibus infert
Albenti sublimis equo,cui Thracia mater,
Et pater Astur erat,donatum à Cæsare loris
Purpureis,& fulgenti decorauerat auro.
Venit & vnde oculis stagnum hoc infame patebat
Cum socijs vrbi,vicino in colle resedit.
Aureus auroræ sol succedebat,& alto
Lucifer ibat adhuc,nec dum se absconderat Axe,
Cùm caput obscuro tollens de gurgite serpens
Deucalionæo maior Pythone,sonantes
Sulcat aquas,pellitq; natans ad littora fluctus.
Extemplò nitidum prius aëra lurida nubes
Inquinat,& fumo Titan contabuit atro.
Labitur ad ripas,& circum lumina flammis
Ignea sanguineis vertens consueta tuendo
Pabula quærebat,quæ cùm non cerneret, iram
Arsit in ingentem,stridens,squammosaq; in altum
Terga leuans,viridesq; extendens longius alas,
Atq; volaturo similis dat sibila, curuo
Verbera

Verberat vngue ſolum.ſigna impatienter & ægrè
Tabulâ differri nimium conſueta ferentis,
Extendens oculos ſtat verſa ad limina fronte,
Auribus arectis,ſolitam qua nouerat eſcam
Aduentare,fores ſentit ſtridere, & ahenos
Orbibus educi vectes,ſperare videtur,
Oraq́; porrecta lambit vaſtiſſima lingua.
Stabant attonitæ matres in mœnibus altis,
Et parua cum prole viri,quod cernere nollent
Cernere anhelantes,animiſq́; tuentur acerbis.
Rex miſer interea ſimul & Regina puellam
Regali comptam ornatu ſolantur,& omnes
Quos ita contingat patrijs pro legibus ire
In fatum iuuenes iurant diueſcere, & inter
Numina ſortiri ſedes,& honore Deorum
Eſſe celebrandos ventura in ſæcula,nedum
e patria,verum Libycas quocunq́; per vrbes
erit iſtius tantæ fama inclyta laudis.
Atq́; ſacros ritus æternaq́; templa habituram,
Ac fore de diuûm numero,quos Roma penates
Indigeteſq́; vocat,qualis Numa,Romulus,& qui
Eſt abſorptus humo,ſimili pietate laborant
Inculcare animo vitæ immortalis amorem.
Talia dicentes certant cohibere profuſos
Fletus oculos,pietas aduerſa repugnat
Hic ſtudio,gemitus non aduertentibus ipſis
Lachrymæ erumpunt,nec fingere gaudia poſſunt.
Ventum erat ad portæ limen,nec aperta patebant
Mœnia

Mœnia adhuc, caput in fletus descendere totum
Cogitur, it totus fracta in suspiria pulmo.
Oscula dant, stringunt amplexibus, oraq́ lambunt
Sæpius, at valuis tandem bipatentibus itur.
Ecce sua madidi fletu cum prole parentes
Limina portarum insistunt, trepidamq́, puellam
Sponsali fulgentem habitu tortisq́ decoram
Crinibus excludunt valuis, mox colla catenis
Innodant famuli tristes, solamq́ relinquunt.
Ore deam referens Helenæq́ simillima virgo
Stabat, vt Andromede monstris exposta marinis,
Et vertens in cœlum oculos ne cerneret hostem
Terrificum, tremit implorans & numina & astra.
Et procul à muris tales audita querelas
Edere, vix voces illo ire sinentibus Euris.
O misera, ô misera Alcyone (nam nomine dicta est
Alcyone) Cur sunt tibi tam crudelia fata,
Vt sit opus monstri istius descendere in aluum?
Cur mihi de vita, multos quæ debet in annos
Tendere, nil superest? viuam totoq́ valentem
Corpore & insontem venit absorbere sepulcrum.
Quid merui? cur sic damnor? Quo crimine plector?
Cur inuisa ita sum cœlo, terraq́, ereboq́?
Nemo ex tot diuis, ex tot mortalibus affert
Auxilium? sola hic monstro indefensa relinquor.
Scilicet hæc mea sunt tantum expectata parenti
Festa hymenæa, mea hæc, mea sunt hæc pignora mater
Quæ mea sperabat gaudens. O Numina cæli

Quæ memorant olim quõdam ſeruaſſe Ariadnam,
Ô diui maris, ô Erebi, Si lumina vobis
Quæ videant iſtos caſus, miſeratio ſi vos
Vlla mouet, veſtræ Alcyones quæ ſemper ad aras
Procubuit veſtras ſupplex, audite querelas.
Talia dum credit ſe fati in limine fata eſt.
Rem ſimul ac videre nurus à mœnibus, omnes
Contremuere, animos fati præſentia tangit
Altius, exanimat tremulas pauor, omnibus idem
Pulſat corda dolor, dolet ipſe à colle Tribunus
Proſpiciens, caſumq; omnis turba aduena luget.
Subſtiterat monſtrum admirans, nã cætera mẽbris
Corpora nudatis exponebantur, ab ipſis
Edidicit vinclis prædam fore, fertur aperta
Fauce igitur, ſenſimq; mouet veſtigia tardum
Mole graui, reptans inſtar teſtudinis amplæ
Verrit humum, paßiſq; ad prædam annititur alis.
Vt procul aſpexit pietate Georgius ardens
Tam crudele nefas, tanta dignum ſcelus ira,
Infremit ac miſerans cruce pectora ſignat, equumq;
Concitat, & preſſa monſtro volat obuius haſta,
Admirari omnes Iuuenem, tam interrita corda
Obſtupuere, orant ſuperos his auſibus adſint.
Magnanimos nixus iuuit Deus, intima mucro
Guttura perfodiens latam penetrauit in aluum,
igraq; mortifero traiecit corda veneno
ulcher eques, monſtro ferali animoſior, ictu
am valido compulſus equus ſubſiſtere paulum,

Impete

Impete mox rapitur flagrante, nec audit habenas,
At postquam subitum posuit breuis ira furorem,
Vertitur, & gressu elato, cilioq; superbo
Sæpè vomens patulis resonantem naribus auram
It quasi detestans animis ingentibus hostem.
Nec minus est feruens equiti calor, eximit ensem
Sole repercusso iaculantem in mœnia flammas.
Atq; ferox stricto redit in certamina ferro.
Telum aliud subiens per corda, per ilia, & aluum
Iuerat in vulnus, totumq; absconderat intra
Viscera, distendens amplo se bellua campo
Extremam incuruis rodebat dentibus hastam.
Sed iam deposita serpens feritate iacebat
Fusus humi, extendens artus in puluere grandes,
Atq; extrema trahens suspiria pectore anhelo.
Continuò exurgunt plausus à mœnibus altis,
Lætaq; confusas attollunt gaudia voces.
Semianimi reges vt res audita, senectæ
Obliti celerem rapiunt ad mœnia cursum.
Præcipitiq; iubent solui pietate puellam
Pallentem, gelidamq; metu, penè exanimatam:
Stant circum tenero affectu, mirantur, hiantq;
Virginis ora super, nec habent æqualia tantæ
Lætitiæ verba, illachrymant, & brachia tendunt.
Ac velut elingues, animum non vocibus edunt
Sed gestu, penè ipsam efflant in gaudia vitam.
Tam miro super euentu super insperata
Prosperitate gregatim, omnes dant murmura, narrant

Laomedonteæ paria infortunia natæ,
Quam Ceto obiectam Phrygias dum permeat oras
Reddidit incolumen patri Tyrinthius Heros.
Suntquoq; qui credant equitis sub imagine tectum
Esse vel Alciden, vel Castora, belligeramve
Palladam, vel Martem, dumq; vrbs vario instrepit ore
Panditeiam tuti portas, accurrite clamat
Victor, & istius grates persoluite Christo
Muneris authori, parent, & limina pandunt.
Certatimq; ruunt, ceu torrentissimus amnis
Cum rapit ex altis ingentem vallibus æstum,
Circumstantq; equitem, ac proni reuerenter adorant.
Ille fero incumbens iubet esse silentia, moto
Alloquiturq; alto turbam sermone frequentem.
Præteritos memorat casus, sæuumq; Draconem
Narrat ab obscuris immissum manibus, orco
Annitente agros omnes extinguere, & vrbem
Crudelesq; deos quorum delubra colebant.
Edocet, iurans successibus inuida nostris
Omnia quæ vano decepti numina ritu
Obseruare solent, & solo nomine monstrat
Esse deos, cùm sint infernæ dæmones aulæ.
Prosequitur magni referans arcana Tonantis
Et mare, qui terras, qui sydera fecit, & istum
Naturanon arte Deum, numenq; docebat
Et mole carens, nullis mutabile formis.
Huic aras ritusq; sacros, huic orgia soli
Instituat, æterni subdit quo pignora patris

Ordine

Ordine ab excelso pietas deduxerit axe,
Et quo membra modo sumens mortalia Christus
Fudit in humanas cœlestia lumina mentes.
Vt scelus antiquum moriens deleuerit, vtq;
Ipse suis victo surgens se ostenderit orco.
Victor vt æthereos demum conscenderit orbes.
Vt noua templa nouos patri sacrarit honores,
Et missum auxilio miseris se narrat ab ipso
Cui subsunt erebi manes, & numina falsa.
Talia vociferans populos errore vetusto
Liberat, & clamans turbas inuitat ad vndam.
Affuit huic operi fautor Deus. Vndiq; ad amnem
Itur, & accipiunt latices in vertice sanctos.
Eijciuntq; deos veteres, lustrata Tonanti
Sacrant templa, docet ritus, sacrosq; ministros
Instituens aperit sacris accommoda rebus
Tempora, & in fastos vertentem digerit annum.
Postremò ardenti nemorum strue grandia monstr
Membra cremant, picta serpentis imagine in altis
Aedibus, vt veniens legat hæc horrentia facta
Posteritas, & eat ventura in sæcula fama.
Instituunt ludos horum monumenta laborum
Ac tantorum operum, quos plebs vrbana quotann
Concelebret, quales faciebat Græcia quondam
Archemoro, magno Alcidæ, patriq; Tonanti.
Adueniunt reges, atq; ad vestigia sancti
Halcyonem pronam inclinant, ac talia fantur.
Quod superant ciues, ꝙ nos & pignora, munus

Hoc est sancte tuum victor, q̀ numina nobis
Vera reuelantur, facit hoc tua maxima virtus.
Deniq; tu nobis animas, tu corpora seruas,
Et tibi nos ipsos, ipsam debemus & vrbem.
Sic reges, mox antè viri vestigia ponunt
Dona, relucentes gemmas, vasa aurea signis
Aspera, regalis quot longo tempore luxus
Tuderat, & chlamydes auro argentoq; superbas.
Vrbs quoq; & asserti ciues maiora parabant,
Omnia quæ Christo victor donauit, & ingens
Imperat vt matri diuûm de marmore viuo
rbe struant media Romano schemate templum.
ec mora, quo molis fuerant ponenda superbæ
Fundamenta loco, nitidis vberrimus vndis
Qualem Pierides habitant in Phocide, qualem
Gratia in Orchomeno, campis Arethusa Sicanis,
Fons oritur, qui potus agat toto omne venenum
Corpore, quo miseram monstrum inceßtauerat vrbem.
Ergo quot hac peste infecti per tecta iacebant,
Auxilium sacro membris à fonte petebant.
Et velut Alberti veniunt ad pocula turbæ
Cum redit Augustus, sic vrbs ea tota quotannis
fuerat producta die, veniebat ad vndam.
xit & in stagnum labi, quo surgeret vltra
crescente lacu ripas, & flumine facto
steriles campos residem deuolueret aluum.
fuit & populo pietas, industria & agro.
Nec mirum si dira luem produxerit istam

d Bellua,

Bellua, cùm feralis aper Calydonia rura
Depopulans, Eueni oram commouerit omnem.
Sus quoq; Mænalius magni pars tanta laborum
Herculis, Arcadicam visus subuertere gentem.
Mæonios quondam fines ad Sangaris amnem
Proditus in lucem serpens vastauit, & altum
Egerat in luctum Lydos, Mæandria rura
Pactoli meministis aquæ. Nec destitit antè
Id sæuire malum, claua quam fretus & arcu
Amphitrioniades stygiam compescuit iram.
Et Rhodus in prædam colubris data, cœperat ista
Insula de causa Graijs Ophiusa vocari.
Affuit afflictis Phorbas, Triopæa propago
Phorbas, & hydrorum genus exitiale peremit,
Ausonias vicina palus deleuit Amyclas,
Tanta papyriferæ soboles virosa lacunæ
Est molita, agros ac totam sustulit vrbem,
His adiunge feram, si fas tam immania monstra
Appellare feram, quæ tempestate Mineruæ
Non vnam solum in plebem, non mœnia in vna
Perniciosa fuit. Spirans incendia primum
Sæuijt in Phrygiam, mox per iuga frondea Tauri
Flammigeras Libani syluas incendit, ad Indum
Transijt, & Gangem, repetens Syriamq; Sabamq;
Per Hiericontinos frutices, & odora cucurrit
Per nemora, Aegypti segetes, viridantia latè
Pascua consumpsit, superata à Pallade tandem
Desijt hæc hominum genus infestare Megæra.

Talis erat Campe in Libycis quam Bacchus arenis
Turbine conuoluentem agros atq; oppida grandi
Perculit Eois remeat dum victor ab Indis.
Et ferme non dispar, quam dum Romanus Elisæ
Regna petit miles, magno molimine tandem
Vicerit, & Romam non paruum insigne triumphi
Tergora nudatis misit squammantia costis.
Quid per multa vagor, res mira, cuniculus olim
Longè imbelle animal, Balearica regna coëgit
Poscere Romanam multo cum milite classem.
Quid iam de trucibus monstris, quid credere non fas?
Sed ratis est iter ad cœptum flectenda Tribunus
Inde per Aegyptum, Syrias deuenit ad vrbes,
Atq; Palæstinam regi tum forte rebellem
Cæsareo grauibus bellis Romana coëgit
Iura pati, & tumidam fecit resipiscere gentem.
Tum veniens Luzam magni vestigia templi
Vidit, & Heliadas sanctos, qui vasta colebant
Per deserta casas. Carmelum ascendit, & alto
Vertice Reginæ Diuûm sacrata reuisit
Templa per Idalios vmbram mittentia fluctus,
Templa genitrici Mesiæ quę prima dicarunt
Heliadum patres. Vnde & cognomina ducunt.
Quæsiuit & si, quæ Christi monimenta manerent,
Et spelæa caui saxis incisa sepulcri,
Collis loca Golgotei, quæ abscondita longùm
[illegible]is inuenit paruo post tempore mater,
[illegible]eosq; lares, Marthæ quoq; limen & Annæ,

Et iuga ieiuno facta immortelia Christo.
Omnia quæ Heliades tenuere silentibus armis,
Incolumi Romæ imperio, grassata procellis
Heu grauibus leges vt gens Agarena Latinas
Expulit indè, viri sanctos liquere penates
Ire per occasus incognita regna coacti.
Mox adijt Persas, vbi sacramenta reliquit
Omnia militiæ cupiens cœlestius æuum
Ducere, vt Heliades opere & sermone docebant.
Nanq; per illorum gradiens habitacula sanctos
Imbiberat mores, & relligionis amorem
Hauserat, ac terrenarum fastidia rerum.
Tunc veteres diui Phœbus quem Persica Mitram
Lingua vocat, cum Marte Venus, cum Pallade Luna
Cum Ioue Saturnus, cum Baccho Athlantius Hermes
Cum Iunone pater Pelagi, cum principe Auerni
Tisiphone, Alecto, Proserpina, dira Migara
Concilium Babylona vocant, qua regia quondam
Tecta Nini fuerant. Vbi sic est fata Minerua.
O comites tanta qui conregnauimus olim
Maiestate, quibus Babylon, quibus inclyta Memphis
Paruit, & regum domitrix Mauortia Roma,
Cernitis vt fracta nostrum ditione labare
Incipit imperium, dudum euanescimus vt nix,
Cùm zephyri verno perflant iuga candida vento.
Et quanquam Christo (licet hoc antè ora fateri
Vestra mihi) maris & terræ sint debita regna,
Nostra tamen magno nobis incuria damno est.

Plus audet mortale genus, maior resistunt
Quam bellis homines atq; obsedione premuntur
Sæpè animo quam nos. Pueris imbellibus vltrò
Cedimus, & verbis signoq; fugamur inani.
Dedecus immortale, quod hoc pudet ore fateri.
Illa ego quam dicunt Tritonida, quam Phryges olim
Arcibus in summis custodiuere, putantes
Inde suam & Troiæ arsuræ pendere salutem,
Quam rapuere hostes, quam post Troiana per vndas
Bella tulit pius Aeneas, quam Roma colebat
Inter honoratos Vestæ sub culmine diuos,
Nunc lateo, & furtim cogor pauca ista profari.
Sors eadem nobis, omnes iactamur eodem
Turbine, tempestas eadem nos obruit omnes.
Vna emergendi restat via, si simul vnum
Coniurati in opus totas effundimus artes,
Hanc fulcire potest concordia sola ruinam.
Nunc igitur quando reges ad nostra Latini
Orgia concurrunt, nostrasq; cremantur ad aras
Thura, resumamus vires, animosq; leuemus
Altius, & toties læsum vlciscamur honorem.
Si delere nephas genus hoc, offendere fas est.
Est satis aduersum quoties contendimus hostem
Maiorem numero atq; opibus, si vincere fas sit
Interdum, si non castris spoliamur ademptis,
Ipsa maiestas satis est certamine tali.
video cœlum cur formidabile, certè
lium nobis & sola & maxima pœna est,

Id patimur sine spe veniæ, quia poscere nobis
Turpe. Deo indignum dare non poscentibus illam.
Quæ mala ne accrescant igitur grauiora verenum!
Num forsan, num more hominum decedere vita
Est metus? an nostros onerant mortalia sensus
Viscera? vt in morbos labi timeamus & enses?
Nos elementorum expertes, nos entelechiæ
Simplicis & nudæ, naturæ essentia quintæ,
Nec morimur, nec cæliuagis submittimur astris.
Nos superis æquale genus, generosius illis.
Illi etenim seruile iugum seruiliter vltrò
Accepere animis deiecti imbellibus omnes.
Seruitij nobis est visa miserrima iam tum
Conditio, & memores naturæ & originis altæ
Turpia magnanimis iuga detractauimus ausis.
Et quia tantum ausi, longo regnauimus æuo,
Regnaturi etiam, paribus si accingimur armis.
Ergò alacres, ergò ite animis præstantibus, Ite
Cæsareos ite in thalamos, & Maximianum
Atrocem, dirumque hominem, nostra arte vocatum,
Nostra ope ad imperium Romæ, irritate veneno,
Quo solet in reges vti bona lena Megæra.
Concipiat lethale odium. iubeatque necari
Christigenas, cæsi in grandes cumulentur aceruos,
In flammam in gladios mittantur, in ora ferarum,
Et fumum exhalent passim fora cæde cruenta.
Sic metuant Christum celebrare, palamque fateri.
Principio regni istorum nisi prouida cura

Nos seruasset, erant nobis surrepta per orbem
Vndiq; sacra, & hac quoq; tempestate supersunt,
Fecit cura, labor fecit, vigilantia fecit.
Qui sibimet desunt, illis iure omnia desunt.
Sic afflata truces vmbras truculenta Minerua.
Laudauere deam Lemures, & ad omnia promptos
Se fore promittunt pro maiestate deorum.
Ergò super Syriam lati, super alta Cythera,
Et super Idæos saltus, super Acrocerynthum
Alcinoiq; super quondam pomaria & Aethnam
Perueniunt Romam, subeunt penetralia regum
Somnia componunt noctu crudelia, dira
Nanq; deos fingunt in maiestate querentes
De populis, de Cæsaribus, sua templa relinqui,
Ac tolerari homines quosdam qui numina damnent.
Qui ve trahant populos à relligione deorum.
Ista vident reges, videt ista insomnia consul.
Ista senatores, & qui Capitolia seruant
Pontifices, tremit ingenti formidine Roma.
Sacra iterant, cultris rimantur viscera, fibras
Inueniunt longè iratas, paßimq; minaces,
Bella canunt vates, morbos diuinat Aruspex.
Omniaq; aduersos minitant præsagia casus.
Deniq; continuo reges rumore coacti
Christigenas ad sacra trahi iussere per orbem
Vndiq; & edictum paßim crudele pependit.
Hinc ortæ innumeræ cædes, hinc tanta cruoris
Copia defluxit, quantam ciuilibus armis

Aemathia & campi nunquam videre Philippi.
Tunc diuûm creuere vrbes. Tunc omnia turmas
Sydera viderunt ad cœlum annare frequentes.
Hic furor Aſſyrios, furor hic penetrauit Erembos.
Non fuit Aegyptus multo ſine ſanguine. Nilus
Sæpè cruentato defluxit in æquora tergo.
Venit & ad Perſas cædes hæc tanta Tyrannos.
Et penè ex omni Chriſtus defluxerat ore
Nemine ſe Chriſti cultorem audente fateri.
Decoxiſſe fides nuſquam lucentibus aris
Iam poterat credi, vulgoq; extincta putari.
Hæc ſimul ac vidit tam dira Georgius acta
Non tulit, exutus ſaga bellica, paupere panno
Hiſpidus antè ipſum Datianum irrumpit, & ore
Libero ait, Præfectè tuos Datiane relinquo
Ecce deos. Datianus enim ſub regibus illis
Præſes erat grauis, inclemens, truculentus & atrox.
Qui veritus præclarum equitem famaq; tribunum
Inſignem celebri, nec enim mutata valebat
Occultare chlamys, ſola vulgo indole notum,
Principio verbis hominem compellat amicis,
Ac tentat mollire animos, & frangere in illo
Propoſitum ſectæ infamis, ſic ipſe vocabat
Chriſti dogma nouum veteres quod diſpulit aras.
Aſt vbi conſtantes animos & neſcia flecti
Pectora perpendit, ſunt Cæſariana Georgi
Hæc ait in tales quæ nos inſurgere cogunt
Imperia, edictum potuiſti audire per omnes

Ipse oras. Quid agas ipſum te conſule, & audi,
Nil temerè audendum, ſpargi tua tempora canis
Iam video, matura ætas matura capeſſat
Conſilia. Ingrederis fragili maria alta carina,
Naufragium tumidis ſubitum paſſurus in vndis.
Contrahe dum fas eſt veſtigia, more gigantum
Cum diuis certare caue, cum Cæſare fruſtra
Quem mare, quem tellus trepidant, contendere noli.
Ille nihil tali motus ſermone, Reliqui
A teneris Datiane Deos, Chriſtumq́; recepi
Dixit, & hac viuens in relligione tot annos
Appoſui lucro quot eunt ab origine primæ
Pubis ad albentes canos ineunte ſenecta.
Quæ mea nunc fuerit leuitas, amittere paruo
Omnia momento, quæ longa parauerat ætas?
Hos lapides, hæc ligna quibus me accedere mandas
Quod non eſſe Deos conſtat, neq; tecta Deorum,
Vtpote quæ Pluto colit, & Plutonides vmbræ
Omnibus infenſæ mortalibus, execramur.
Atq; Deum ſobolemq́; Dei cognomine dictam
Argolico Chriſtum ſequimur, verumq́; fatemur
Eſſe Deum, ſanctas huius libamus ad aras.
Hoc opus eſt canis dignum atq; ſenilibus annis.
Nec quicquam temerè audemus, ſapienter & alto
Conſilio freti, magno quoq; numine fulti.
Hoc iter ingreßi dudum, nec in æquora mittor
Iam fragili cymba, nullo ſuperabilis æſtu
Naufragio iam portum aſpiciens, iam proxima cernens

Littora, iam patriæ subiens paradysidis oram.
Iam lego quæ faciant reduci noua serta carinæ
Gramina, iam flores varium rediguntur in orbem.
Et mihi pro diuis contra impia tartara bellum est.
Edidit has Cæsar leges impulsus ab orco,
A grege tartareæ plebis delusus, & istas
Missus in ambages, credens seruire Tonanti
Tisiphonæ seruit, tecumq; insanit & errat.
Parce minis, non sum casu mutabilis vllo.
Continuò in furias surgens Datianus & iram
Flammigerantem, ignes clamat, mora nulla, ministri
Huc afferte ignes, hominemq; extendite, duros
Huc adhibete vngues, & ad ilia mittite flammas.
Parent imperijs crudelibus. atq; Tribunum
Victorem toties, toties felicibus armis
In varios casus Romano à Cæsare missum
Fune ligant, facibus torrent, ac viscera sulcant
Vnguibus, emungitq; adipem cum sanguine tortor.
Irritatq; fricans sale saucia membra dolorem
Intestinum, adigitq; animæ in penetralia pœnam.
Ille immobilibus cœlos animisq; oculisq;
Suspiciens, ô Christe, inquit, si forsitan armis
Aut aliter nequam deliquimus, ablue in isto
Igne nefas, isto scelus in certamine totum
Diffluat, insontemq; animam concede reuerti
Ad superos vinclis & opaco carcere functam.
Talibus orabat positus flammam inter & ignes
Cæsariensis eques, ferrum aspernatus & ignem.

Sic mulctatus abit ſpeluncæ in clauſtra profundæ,
Quæ ſuberant regum tectis ac turribus altis.
Dum leuat Eoum nox intempeſta leonem,
Ac tenebris obfuſa ſilent animantia, cœlo
Labitur, & portans ſub olentem carceris vmbram
Lumen ab æterno ſtellarum lumine odorem
Ex Hiericontinis vbi ſunt opobalſama ſyluis,
Nam ius extinctis accendit gaudia curis,
Et ſuccos adhibens latos orientis ab horto
Delet adhuc fluido ſtagnantes ſanguine plagas,
Multaq; de ſummo mundani Principe regni
De ſuperis mira auditu tam dulcia viſu,
Vt mox quicquid ineſt homini mortale, caducum,
Inſyncerum abigant; fatus diſceßit in auras,
Cum iam libra ſuas gradiens per ſydera lances
Tolleret, & Venerem comitans aurora rediret.
Lux aderat quando ferus à cuſtode Tribunum
Audijt admirans, membris animoq; valentem
Praeſes, & id magicis factum ratus eſſe ſuſurris,
Neſcio quem Thamyram tali vocat arte potentem,
Inſignem tota Vrbe magum, quem ſemine nati
Foeta parens tulerat, genitos ita Perſica nanq;
Religio vult eſſe magos, & talia fatur.
Chriſtigenæ noſti quanta improbitate reſiſtunt
Edictibus noſtris, quæ garrulitate tuentur
Dogma ſuum, nihil eſt illis Academia duplex,
Stoa, ſe iactant ipſum vidiſſe Tonantem
Aetherio fultum ſolio, diuosq; loquentes

Audiuiſſe

Audiuisse super venturi ætatibus æui.
Dic sodes modò si quid habes, quo vincere possis
Insignem quendam in vinclis imoq; iacentem
Carcere, dic magicis tantum si cantibus audes.
Ille quid hic dubij? populos accerse, periclum
Indicio fuerit, deducere sydera cœlo
Omnia si sit opus, deducam sydera cœlo,
Si sit opus magnos transire per aëra montes,
Efficiam magnos transire per aëra montes.
Si sit opus simulare feras, formare dracones
Fingere bella, fretum fluctus attollere in altos.
Pluraq;, de magicis educere cantibus ausim.
Lætus & exultans iudex totam aduocat vrbem.
Iamq; aderat condicta dies, fluit vndiq; vulgus,
Nec fora iam capiunt turbas, rapiuntur in alta
Culmina, plebs summis hiat ad spectacula tectis.
Aere catenatus longo de infamibus antris
Ducitur os nitidum referens interritus heros,
Et noua festiuo venit in certamina vultu.
At magus apportans cyatho incantata venena
Non expertus adhuc Christum, venit ore superbo
In medium vulgus, dextraq; silentia mandat.
Murmure confestim posito silet omne theatrum.
Continuò vocem attollens magus altius infit.
O populi dudum de relligione Deorum
Lis exorta hodie nobis dirimenda venena hoc.
Si bibat hos succos impune Georgius, esto
Christigenum sit vera fides, nec plura loquutus

Pocu

Pocula porrexit, porrecta Georgius haurit
Funditus, & guttas etiam legit ore cadentes
Subridens, vultuq́ homini dat pocula læto.
Stant magus & iudex intento lumine, & omnis
Turba putans subita pœnas iam morte daturum,
Iam casurum hominem. Vultu manet ille nitenti,
Nil magicas artes, nil impia murmura curans.
Id magus attendens mutato squallidus ore
State viri exclamat, sunt hæc præludia, restant
Pocula adhuc, restant maiori accensa veneno.
Dixit, & infundens cyatho noua pharmaca, moto
Murmurat ore super, totaq́ illabitur arte.
Interea iudex meditans discrimina casus
Præcipitis sese accusat, seroq́ pericli
Pœnitet, & damnat modicæ incantamina fraudis.
Pallet ad euentum ambiguum & tremit intima corda.
Accipit intrepidus risu mala pocula & haurit
Lethales succos populo admirante tribunus.
Quod cùm impunè magus factum videt, ô Datiane
Vincimur exclamat. Christi omnipotentia maior
Numinibus nostris, & me precor accipe (dixit)
Christe patris summi soboles, neu sperne nocentem
Hanc animam, hic magicas artes, hic falsa relinquo
Numina, nudus inops ad te à Plutone reuertor.
gula sic memorans soluit, tunicasq́ fluentes
uit, & stratus sancti ad vestigia reptat
tis, ac toto plorans Christum inuocat ore.
præses quo consilio, qua debeat arte,

Turbine

Turbine de tanto quassatam educere puppim
Cogitat ambiguus, placuit sententia tandem
Impia, victorem iubet in sua claustra tribunum
Ire, magum gladio plecti, truncumq́ relinqui,
Et caput in plebis foriam cum iurgio agendum.
Mox gradibus titubans curis in tecta recessit,
Et rursum in furias iudex noua cogitat arma
Atq; nouis tormenta modis. Rota querna praealtis
Orbibus extruitur, coelos adit, atq; rotatu
Difficili primum facto mox impete, cursu
It rapido stridens, credas rugire leones
Quum esuries aut ira nocet, mucronibus horrens
Vndiq́ confixis dentes praetendit ahenos.
Hos reus in gladios trahitur iaciendus, acutis
Heu rostris in mille miseriam frusta secandus.
Sed simul ac vidit genus hoc immane tremendi
Supplicij pugilem virtus diuina repente
Protectura suum, ventos immisit ab Austro,
A Borea, à Zephyro, nec non & ab Indico Euro.
Qui semel & cantbum & radios axemq́ polosq́
Turbine praecipiti rapuere per aëra, & orbem
Praeses inops animi, qui rem spectabat ab altis
Praetori speculis mox se in conclaue recepit,
Et pudor è conspectu hominum se auferre coëgit.
Altera lux aderat cùm fraude armata tyranni
Mens, iubet educi vinclis sistiq́ Tribunum
Cui ficto si ore refert. Clementia diuûm
Iam tibi nota satis, quando sic laesa Georgi

Auxiliatur adhuc,nec te voluere veneno
Non gladijs non igne mori,conuertere tandem,
Ad regum mandata veni,tu tantus in armis
Quid decora & titulos ista leuitate profanas?
Quid tua quid maculas insignia facta parentum?
Effoage quid magica valeas ambage,periclum
Feceris,& longè supra Zooastridas artes
Te venisse mihi,nostraq́; ostenderis vrbi.
Iam satis est,compone animos & honore fruaris
Militiæ veteris.Romam fama ibit ad vrbem
Te Persas vicisse magos,cum veneris illuc
In te conijcient oculos populusq́; patresq́;,
Atq; audita volent ex te cognoscere reges.
Posthac Euphratis cedent tibi carmina,cedent
Thessalici,quorum nomen tam illustre,susurri,
Maior erit Psillis,maior tua gloria Marsis,
Quos impunè ferunt nigros tractare colubros.
Hirpinis prælatus eris,quos munere tanto
Dignatur sancti custos Soractis Apollo,
Vt super incedant nudis incendia plantis.
Dis faueas,& viue,viris Roma indiget istis.
Videns hominem fictis applaudere verbis
Attentare dolis sanctam subuertere mentem,
Postquam me tandem (dixit)mente accipis æqua,
Quibus elicitur verbis amor,in tua victus
...feror.Diuis thura immortalibus antè
...patrum plebisq́; feram.Tu coge sequenti
...cateruatim populos in templa Deorum.

Lætior

Lætior & grandi iudex potiturus honore
Incedit gaudens, ac rege superbior ipso
Gestit & ad celebrem vulgus ciet ære triumphum.
Ac secum vano demens sic murmurat ore.
Venit in hanc pugnam hic miles tam fortis & audax
Vt posset quoque regem ipsum terrere loquendo.
Crediderat se Thersiten seu Sardanapalum
Inuenisse, Sinoniaca quem eluderet arte.
Tantus hic Aeneas Diomedem inuenit, Achillem
Hector apud Persas, Vincis Datiane, triumphum
Dij tibi dant, victo decus immortale reportas
Milite tam rigido, tam immani, tam truculento
Hoste Iouis, diuos poterat qui pellere Olympo.
Dij gaudete, diem pompa celebrate frequenti.
Christigenas omnes in milite vincimus vno.
Tanti est esse vafrum, tantum valet esse disertum.
Esse animo magnum, verbisque ferocibus acrem,
Migret ad Antipodes, vbi non sunt nomina Christus,
Migret, & hos illic quærat sibi libere honores
Non ferat hic tales vbi nata scientia nugas,
Hic si præfectum segnem, ignauumque, rudemque
Nactus erat, tanta est ori facundia, fronti
Maiestas, cordi constantia, victor abibat.
Inuenies paucos qui tanta animalia casses
Contineant, opus hic non quos orditur Arachne
Sed Mitylenæis laqueis ô Pittace, tandem
Inuentus tam grandem amnem qui sisteret, obex.
Talia lætitia secum Datianus inani

Garrib-

Garribat, vacuam ſolus dum permeat aulam.
Vrbs fluit interea, veluti cùm flantibus Euris
Certatim in Zephyrum volitant facto agmine nubes.
Dum fora, dum delubra ſonant, & garrula more
Barbarico varijs it plebs in murmura linguis,
Liber & exemptis reus alta in templa catenis
Ducitur, extemplò tenuere ſilentia preſſo
Murmure, & intentis oculis atq; auribus aſtant.
Ille genu ſubmiſſus humi ſuſpexit, & orans
Ore Deum tacito molem ſolui ocyter altam
Poſtulat, & ſciſsis ſubitò compagibus ire
Funditus in cineres, quò dij de ſedibus acti
In chaos æternum redeant, populiq; tumultu
Admoniti tanto ducant in ſydera mentem,
Ac ſuperos diſcant & numina ſancta vereri.
Finierat, fragor auditur. ſimul aura coruſco
Igne micat, terra os aperit, concuſſaq; raptim
Machina confractis trabibus teſtudine aperta
Abſorbetur humo, flammisq; ſequentibus ardet.
Ingentem ſtrepitum miſſasq; per aëra voces
Attonitæ plebis vicina ſuburbia & agri
Audiuere, iuit tremor vſq; in tartara, & vmbræ
Tartareæ timuere omnes, ne terra dehiſcens
Incideret, ſtygiasq; domos oſtenderet aſtris.
Vix iudex vix ira quibus diuina pepercit
Trepido pauci curſu euaſere ruinam.
Adytis pulſi lemures per inania terræ
Fermenta viam celeres iniere ſub ima

Tartara,

Tartara, secretisq; diu latuêre cauernis.
His super attonitus, nec habens quibus amplius arm
Dimicet, affatur tali sermone Tribunum.
Heu miser heu cunctorum hominũ immanißime, tanti
Quid scelus attentasti? vno tot millia perdis
Interitu, cur te miseris mortalibus hostem
Tam atrocem natura tulit? non te pudet vno
Hanc vrbem simul atq; Deos sepelire sepulcro?
Sic iudex, contra sic pauca Georgius orsus.
Insanis, Datiane, potes qui credere saxa
Esse Deos, quæ se dum non à turbine & igne
Submoueant, quo te pacto defendere, & istam
Aduersis seruare valent in casibus vrbem?
Si tamen vt superos iterum, Datiane, colamus
Forté iubes, aliam (venio) subeamus in ædem.
Ille aliam respondit habes fortasse ruinam
In manibus, quæ me, reliquam quæ deleat vrbem.
Sat mihi de tanto semel euasisse periclo.
Rex autem qui tunc aderat congreßibus istis,
Nec poterat ferre vltrà hominem sic numina aperti
Falsa retundentem reginam affatur, & inquit,
Heu funesta dies, quæ me tam dira vomentem
Iurgia diuorum sic irreuerenter honorem
Conculcantem, odio ardenti, stygioq; veneno
Contigit audire, & maculare his vocibus aures.
Tabesco, expiro, & nequeo tolerare Deorum
Dedecus, hunc opus est fatis abolere citatis.
Rex ita, turbato regina subintulit ore,

Vipote

Vtpote quæ tandem post tot miracula lumen
Viderat,atq; animam Christo patefecerat omnem,
Quæq; erat has dudum pœnas pertesa tribuni.
Desine,rex,odijs gentem tam atrocibus istam
Desine,rex,insectari,pone impia,pone
Corda miser,miserere hominum,miserere pientum.
Demonijs longo ignari seruiuimus æuo.
Verus in his loquitur nobis Deus,istius ora
Organa sunt animante Deo resonantia in aures,
Rex insane,tuas,sed te mala numina obumbrant.
Has simul atq; dedit voces regina,furorem
exinit,& tanquam coluber qui verbera passus
Cùm ciet ignem oculis & cùm micat ore trilingui,
Concitus,appendi nudam iubet arbore ab alta
Crinibus ad ramum implicitis,& verbere cædi
Vsq; ad singultus,vsq; ad suspiria morti
Proxima,& accensus semper magis,acrius instat.
Verbaq; reginæ repetens quibus altius illum
Torserat,in faciem quasi tot flammantia mittens
Spicula clamabat,sed te mala numina obumbrant
Rex insane,odijs gentem tam atrocibus istam
Desine rex insectari,pone impia pone
Corda miser,lemures illum tanto igne premebant.
Illa autem nondum Christi renouata lauacro
Regina ad astantem vertit pudibunda tribunum
Et inquit,sacri fontis iactura Georgi
Esse precor num me forsan fraudabit Olympo?
Hanc conflictu positam miseratus acerbo

 Vade-

Vade ait, ô longè fœlix regina, nec vndas
Quære alias, nec te sacri iactura lauacri
Sollicitet. Tu cæde tua tu sanguine sacro
Tincta triumphalem duces ad sydera pompam.
Illa autem tales, conuerso in sydera vultu, &
Fato instante, dedit multum conata loquelas.
Christe faue, Christe omnipotens sate virgine, dextram
Porrige & in sedes miseram me accerse beatas.
Hæc vbi dicta, animam tenues efflauit in auras,
Oraq; compresso spirarunt lumine vitam.
Postquam longa satis vidit certamina passum
Insignem hunc heroa Deus dignum æthere, dignum
Qui regno cœli ac terræ succedat & vndæ,
Ite, ait, ô diui celeres, occurrite sanctæ
Isti animæ, supremum illi prædicite bellum,
Vltima vos habeat pugna & victoria testes,
Deniq; pompali comites estote triumpho.
Altera florigeri facies ascendere Tauri
Cœperat, atq; nouo vernabat gramine tellus,
Cùm pugilem Diui tetro in squallore repertum
Talibus aggressi verbis. Salue inclyta proles
Cappadocum, victor lemurum celeberrime salue.
Te saluere iubent nostri collegia cœli
Omnia, & omnipotens qui præsidet omnibus author.
Crastina lux lucem æternam tibi conferet, istis
Eruet ærumnis, & in æthera mittet apertum.
Hactenus egisti Christo ipso iudice, & omni
Cœlituum patris qui stant ante ora senatu,

Fortiter. Vna dies ſupereſt latura coronam.
Eia age ſupremi benè fer certaminis æſtum.
Semper ab extremo pendet victoria nixu,
Horaq; præteritos felicitat vna labores.
Nec metuas, ne longa nimis te pugna fatiget.
Eſt breue quod palmam tribuet ſtratagema futurum.
Tecum in pace erimus, tecum in certamine, tecum
Aetheris excelſam demum veniemus in arcem.
ydera dum labente polo ſurgúntq; caduntq;
onſumpſit varius nocturna ſilentia ſermo.
t iam ſole dies nocti ſucceſſerat orto
um prolatá reum iußit ſententia tauris
ndomitis vrbana trahi per compita, tandem
ubdere funeſtæ ſanctißima colla ſecuri.
Quæ ſimul ac completa, cohors amplißima duûm
Circumſtant fœlicem animam, dulciq; per auras
Lætum iter ingreßi properant ad ſydera cantu.
Sed fatale prius caderet quàm in vulnera ferrum
Vltima, iam vitæ ſupremo in margine, primo
Mortis in ingreſſu, manibusq;, oculisq; ſupinis
Exoraſſe Deum fertur, ſuffragia voto
Ne ſua Chriſtigenum quiſquam ſperaret inani.
Audijt omnipotens, diuis præſentibus auræ
ſonuére, Veni, tua vox audita Georgi.
ædum fierent, aderat cum milite & armis
ioiudex crudo ferus, ore ſuperbo
riosus, inops mentis, miracula qui non
clara Deum cognouerit, inſcia vitæ

Marmora crediderit semper fore numina, & æra,
Ligna'q; adorarit nec cœlum aspexerit vnquam,
Quod splendore suo monet illa in sede Tonantem
Viuere, & æternis illic accumbere mensis
Rectores terrarum animos, & nectare pasci,
Ambrosia vesci, summo'q; assistere patri.
Propterea rediens (dictu mirabile, visu
Terrificum, secloq; omni memorabile) in arcem
Ignibus è cœlo lapsis cum milite toto
Arsit, & extemplò in cineres atram'q; fauillam
Corpora, & in ventos cineres, in tartara verò
Crudeles abiere animæ, cæco igne sepultæ.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI: DE VITA D. LVdouici Morbioli Bononiensis,

Carmen

AD INNOCENTIVM OCTAVVM, Pontificem Maximum.

Axime pontificum, triplicē qui fronte coronam
Et duo sacrata qui geris arma manu.
Nostra tuis impar meritis facundia, nondum
Ausa est in laudes soluere vela tuas.
Crescat vt interea, quædam leuiora canemus,
Parua leuem faciunt ad grauiora viam.
Vadat vt audaci spaciosa per æquora cursu,
Discit in exiguo currere cymba lacu.
Non igitur præclara tuæ primordia dicam
Gentis, & excelsum nobilitate genus.
Non patriæ innumerans dotes, quæ sufficit vna
Classe sua totò bella mouere freto.

Bella mouere freto, partosq; referre triumphos.
Tam validè remos tractat & arma Lygur.
Adria & Adriaci meminerunt littora ponti,
Quàm grauis à Lygurum venerit vrbe furor.
Cùm Genuæ miles terram populatus, & æquor,
Oppreßit Venetos obſidione lares.
Prætereo ingenuos mores, mentemq; benignam,
Aureaq; ægroto munera miſſa mihi.
Munera quæ vires inſtaurauere caducas,
Et quibus in longos it mea vita dies.
Quale refrigerium terræ ſolet imber aduſtæ
Ferre, ſub ardenti cùm iacet ægra cane.
Tale dedit nobis fuluo piſcator in auro,
Qui trahit ex alto retia plena mari.
Dona laborantem, rapidoq; in vortice tortam
In placidos portus reſtituere ratem.
Prætereo ſummum terræ cœliq; fauorem,
Et data virtuti præmia tanta tuæ.
Tu regis æternis immenſum legibus orbem,
Et premis æquali colla ſuperba iugo.
Sancta procul poſiti ſubeunt tua limina reges,
Et pedibus figunt oſcula prona tuis.
Nec tamen in tanto tibi mens inflatur honore,
Sed vehitur placida mitis habena manu.
Hæc, & plura ſuis olim memoranda diebus,
Nunc ſileant citharæ languida fila meæ.
Nunc lege, quæ tenui reſides excudimus orſu
Carmina, cœleſtis de pietate viri.

De

De pietate viri, cuius mirabilis ardor
Rettulit in priscum tempora nostra decus.
Ipsius illustrat præsentia sæcula virtus,
Et leuat ex imo tempora nostra loco.
Occiderat nostro diuûm reuerentia sæclo,
Nullaq; diuinis gratia rebus erat.
Pro pietate dolus, pro relligione libido
Venerat, ex toto fugerat orbe fides.
Numina ridebant homines, vanumq; putabant
Vota dare auctori relligiosa suo.
Iste Lycaonios mores in pallida mittens
Tartara, virtutes in sua regna tulit.
Qualis in Habramo pietas, vel qualis in ipso
Pectore sacrifici Melchysedecis erat,
Talis in hoc dum vixit erat, scelus omne subegit
Victor, honestatis protulit omne genus.
Huic erat humanum superans patientia morem,
Qualis in antiquæ semine gentis erat.
Qualis in Aegypti patribus, qui rura colebant
Inuia, & ardenti marmora cocta die.
Nomen erat sacro ductum Lodouicus ab amne,
Mystica cûm tenerum diluit vnda caput.
Morbiolus vero priscæ cognomine gentis
Dicitur, hac omnis cognita voce domus.
tulit, & teneris puerum nutriuit ab annis,
Et natale solum Felsina docta fuit.
na dicta fuit sermone Bononia prisco,
Metropolis Tuscæ dum regionis erat.

Flamminios tractus Boij tenuere coloni,
Ex quibus hæc vrbi nomina facta ferunt.
Prisca noui casus mutare vocabula possunt,
Et fieri nouitas à nouitate solet.
Tunitium nunc est, Byrsam dixere priores,
Vrbs noua nunc, olim Parthenopea fuit.
Mœnia quæ veteri fuerant Bizantia voce
Inclyta Romani nomina regis habent.
Gens huius nec clara fuit, nec nominis expers,
De medio vrbanæ sanguine plebis erat.
Non robusta nimis, sed nec sine robore membra,
Non nimis assurgens, nec breue corpus erat.
Forma decens homini, coma mento & vertice nigra,
Crispaq; cæsaries, oraq; fusca parum.
Iste suæ nuper fœlicia tempora vitæ
Clausit, & ad cœli limina fecit iter.
Vltima seruiuit studijs melioribus ætas,
Immundas habuit prima iuuentæ manus.
Namq; venenosi sensit contagia mundi,
Et vada lethææ penè subiuit aquæ.
Prima malis oritur circundata moribus ætas,
Et mouet in mentes plurima bella nouas.
Sordet, & est ingens scelerum sentina iuuentus,
Nec patitur frenos, nec iuga ferre potest.
Ipsa potest toti tenebras inducere vitæ,
Et vitijs canos commaculare suis.
Est fera, nec leges, nec publica iura veretur
Sæuit, & indomiti more superbit equi.

Est igitur primùm duris arcenda lupatis,
Atq; graui semper sollicitanda metu,
Ne ferat in præceps hominem, subigenda flagellis,
Excrucianda siti, conficienda fame.
Adde, quòd humanum rabies temeraria Ditis
Fallit inaudita calliditate genus.
Hic iuuat inferni riuos ostendere fontis,
Qui stygis in mundum flumina nigra ferunt.
Ambitiosus honos, & opes, & fœda voluptas,
Hæc tria pro trino numine mundus habet.
Hæc sunt præcipites furiæ, quibus vtitur ardens
Orcus, & in terram seminat omne scelus.
Hic rapuit misero Saphiram cum coniuge vortex,
Terraq; mendaces condidit vna duos.
Hæc obscura pium mersit Dauida vorago,
Hinc Salomon præceps iuit in omne nephas,
Absalon elati furijs agitatus honoris,
Flebile de querna fronde pependit onus.
Hæc pariunt rixas, rabidis fora litibus armant,
Hæc acuunt acri Martia bella sono.
Hæc adigunt duros hominem tentare labores,
Et maris & terræ sollicitare solum.
Huc humana suos vertit prudentia sensus,
Huc homines curas, & sua vota ferunt.
Te quoq; certarunt hi tres Lodouice tyranni
Perdere, & in stygios præcipitare lacus.
Sunt maris & terræ diuisa pericula nobis,
Quenq; sua Syrtes & sua Scylla manet.

Illicitis

Illicitis virides lucris pessundedit annos,
Et vigil iniustas accumulauit opes.
Fingere, fraudari, fictos componere vultus
Doctus, & incautos illaqueare pedes.
Qualiter hiberno lupus insidiatur ouili,
Ad tepidum matris dum cubat agna latus,
Taliter ad nummos hic inuigilabat, & istud
Eximia dignum laude putabat opus.
Mercurij tales memorant sub sydere nasci,
Versutos, duplices, fœdifragosq; viros.
Callidus ad merces fuit, ingeniosus ad aurum,
Nec minus in Veneris gaudia pronus erat.
Talibus insidijs clausus languebat, & istis
Artibus ingenium se iuuenile dedit.
Affuit indulgens summi clementia patris,
Et Stygio lapsum traxit ab amne pedem.
Sæua virum cæco febris circundedit æstu,
Intimaq; inuasit feruidus ossa calor.
Procubuit lecto, gemitus, lamentaq; surgunt,
Et trepidant alto saucia corda metu.
Arida lingua sitim patitur, suspirat anhelum
Pectus, & alternis vocibus ora gemunt.
Morte premi, venisse putat sua fata, diemq;
Funeris, & vitæ tempora summa suæ.
Vertitur ad superos, & numina sancta precatur
Votaq; dat. Res est relligiosa timor.
Sic quoq; Franciscus tenebras pallentis auerni
Fugit, & est tali raptus in astra modo.

Sunt qui blanditijs, sunt qui terrore vocentur,
Et tamen hos omnes spiritus vnus agit.
Blanditijs Simon, flammis & fulgure Paulus,
Qui fuit ex acri fulmine pulsus equo.
Aegra caro prodest animo, defuncta reuixit
Mentis ab ægroto corpore nata salus.
Mens oculos in se vertens sua vulnera vidit,
Erubuit, sordes ingemuitq; suas.
Aethereum pulsa vidit caligine lucem,
Et noua de cœli splenduit arce dies.
Mox furor est extinctus opum, deleta voluptas
Noxia, mundani pulsus honoris amor.
Ars hominem diuinæ nouum formauit, vt ipse
Aduersas patriæ nos animaret opes.
Esset vt ignauos homines qui posset ab orco
Flectere, ad æternæ limina sancta domus.
Huius vt exemplo posset resipiscere demens
Felsina, & errori ponere frena suo.
Felsina quæ rixis & fuso sanguine semper
Sordet, & æterna seditione fremit.
Felsina quæ turget fastu distenta superbo,
Felsina auariciæ luxuriæq; parens.
Et tibi monstrauit sanctæ compendia vitæ,
Atq; breue ad cœlos insinuauit iter.
Deus Albertum Drepano concessit, vt omnis
Insula per monitus iret & acta senis.
...m magnus Eryx, illum Lilybœus honorat,
Et vada messani libera facta maris.

Sed

Sed mihi nunc esset plectro meliore sonandum,
Nam modò virtutis singula facta canam.
Hæc erat heroo res extollenda cothurno,
Nec fuit imparibus commemoranda modis.
Cùm primum extincto cœpit resipiscere mundo,
In piceam vertit tegmina prima togam.
Nec color artis erat, sed vellere natus in ipso,
Qualia Carmelus tegmina verus habet.
Post aliquot cœpit tunicis albentibus annos
Vestiri, & cultu pauperiore tegi.
Sed neq; mox abiit summam virtutis in arcem,
In loca maturo se tulit alta gradu.
Vt maiora potens sumebat robora virtus,
Sic magis in corpus durus & asper erat.
Arbor vt ex ima radice valentior exit,
Durior est cortex, asperiorq; liber.
Hæc duo crescebant pariter, surgebat in horas
Corporis asperitas cum probitate simul,
Sicut vbi æquaua vitis coniungitur vlmo
Vtraq; certatim tollit in astra caput.
Ipse decembrales brumas, & frigora Iani,
In rudibus pannis, simplicibusq; tulit.
Calce tulit nudo gelidi graue sydus aquari,
Frigore concretis cùm Padus albet aquis.
Calce lutum nudo, glaciemq; ferebat, & imbres,
Tergaq; saxosi puluerulenta soli.
Forsitan obijcies nudis incedere plantis,
Qui Meroës habitant Aethiopumq; domos.

Et quà Nilus agros pingui fœcundat arena,
Qui nigro pluuias à Garamante vehit.
Quà vetus extruxit Babylona Semiramis vrbem,
Tygris vbi Armenias in mare voluit aquas.
Scimus, & hæc illis placidi clementia cœli
Dona locis fecit, temperiemq; dedit.
Illic perpetuo vestitur gramine tellus,
Semper & aßidui munera veris habet.
Semper alunt Arabes redolentia cynnama campi,
Semper habet fœlix pinguia thura solum.
Humida semper habent tepidæ sua balsama valles,
Semper habet violas, lilia semper humus.
Illic rura vides nullis albere pruinis,
Ferre licet nudos illa per arua pedes.
Nostra nimis gelidam regio declinat ad Arcton,
Terraq; sub sterili languet adusta gelu.
Nos nimium flatu Boreas infestat acuto,
Et vincunt Scyticas frigora nostra niues.
Vidimus astricto rapidißima flumina tergo
Ferre viros longis plenaq; plaustra vijs.
Pertulit æstiuos nudato vertice soles,
Atq; calorifera morbida signa canis.
Vestibus attritis inopes circumdabat armos,
Qui prius ardenti murice clarus erat.
Impexi capiti crines, impexaq; barba,
Oraq; neglectæ rusticitatis erant.
Sustulit argenti zonam splendore nitentem
Forsitan in immunda forte repertus humo.

Coniuge

Coniuge deserta viridi quam duxerat æuo,
Duxit ad extremam tempora casta diem.
Et quia non est fas gratis dimittere nuptam,
Plæriq; hoc illi non licuisse volunt.
Sed scelus est, homini scelus hoc impingere sancto,
Nam quæcunq; fuit causa, pudica fuit.
Sedibus incertis errans aliena subibat
Tecta, sibi propriam non tulit esse domum.
Vrbe vagus, tandem Lupari intra limina Pauli
Fecit in obscuro vilia claustra loco.
Nec domus ampla fuit, verùm breuis, atra, latensq;
Mansio, & in media vix adeunda die.
Legerat hoc, veteris mores imitatus Alexi,
Hospitium pallens, multiforemq; casam.
Mœsta sepulturæ fuit hæc pallentis imago,
Sic potuit fati flebilis esse memor.
Sic potuit multos animi compescere motus,
Et stimulos tali debilitare modo.
Hac resecare solent sancti mala gramina falce,
Et nimis ardentes mortificare focos.
Lectus humus, vel strata solo sarmenta, vel asser
Durus, & ad nudam pallia dura cutem.
Sternebat fragilem stipulam, cùm molle grabatum
Debilibus membris posceret ægra caro.
Sic cùm sanus erat, sic cùm languore cubabat,
Vita fuit paulum deliciosa scelus.
Ceruical non mollis anas, non plumeus anser,
Non dedit exuto vellere tonsa pecus.

So

Sed lapis, aut rigida conuulsus ab arbore truncus.
Ne premeret segni membra quiete sopor.
Longa fames macie tenues affecerat artus,
Crispabatque cauam pallida ruga cutem.
Neve famescentem caperent obsonia linguam,
Ibat in appositas multa fauilla dapes.
Neve putes solitum lautis accumbere mensis,
Altius hæc repetam, lucidiusque canam.
Pinguibus abstinuit, nec viscera contigit ore
Ne fieret menti seditiosa caro.
Panis, poma, nuces, hortensia gramina raro
Cocta, cibus lustris ista fuere tribus.
Gramina si coxit nunquam tamen vnxit oliuo,
Nulla dedit ventri gaudia, nulla gulæ.
Squammiferum forsan voluit si mandere piscem,
Torruit ardenti prandia parca foco,
Victus erat, qualem mundo primæua recenti
Terra dedit, salso non vitiata mari.
Ante ratem Noes, & fluctus antè marinos,
Quam iuga fatalis ferret in alta liquor.
Tunc erat agresti simplex sub cespite vita,
In lare fumoso, pauperibusque casis.
Tunc gula parcebat gregibus, secura cubabat
Turtur, & insidias non metuebat aper.
Pecus occiderat senio, morsuve luporum
Forsan, & audaci si fera capta manu,
Pore direpto nudatis viscera costis
Lanianda feris, alitibusque dabant.

Pellibus hirsutos velabant corporis artus,
Massagetas contrà, Bystoniasq; niues.
Nulla peregrino rutilabat murice lana,
Nam neq; tingendi velleris vsus erat.
Vestis erat, qualis pecori color antè fuisset,
Pastor erat gregibus concolor ipse suis.
Carica, iuglandes, communia pabula mensæ,
Diuitibus priscis, lactea massa faui.
Nunc autem rapidi diffusa licentia ventris
Gramen, auem pecudes, deuorat atq; feras.
Non mare, non tellus satis est, inuaditur aër,
Prædaq; victrici sunt elementa gulæ.
Crescit aqualiculus, pingues lemargia vultus
Pingit, & ad ventris pabula semper hiat.
Hinc Venus, & Veneris proles, & inertia surgit,
Mens hebet, ars dormit, ingeniumq; labat.
Sed ne fortè suo nimium de calle recedat,
Deserat excursus versa carina vagos.
Summa fuit genio fraudes inferre voluptas,
Et parco Veneres extenuare cibo.
Pocula flumen erat, liquido vel flumine Bacchus
Debilis, & cyatho frigida vina breui.
Terra est omnipotens, fit inutilis æquore Bacchus
Propterea nautis præda iocusq; fuit.
Noctibus in lachrymas oculos, in verbera pectus
Soluit, & admißi criminis vltor erat.
Corde graues Christi pœnas voluebat amaro,
Membraq; crudeli dilacerata manu.

Vincula, & innocuo currentes sanguine riuos,
Vulnera, & in sacrum spicula fixa caput.
Imbre graues oculos, humentem cæde columnam,
Et madidam fluidi rore cruoris humum.
Raptus imaginibus numen conceperat istis,
Plenaq; diuinæ pectora lucis erant.
Pro miseris mendicus erat, pro paupere quæstor,
Diuitijs inopes sæpè iuuabat inops.
Languida ne fessam sopirent ocia mentem,
Sculpebat facili candida signa manu.
Effigies albo sacras signabat in osse,
Cælestes imitans mente manuq; viros.
Ossibus illorum vultus sibi reddere mores
Doctus, in officio sanctus vtroq; labor.
Neleuis incautam tentaret gloria mentem,
Suspectum armato milite clausit iter.
Namq; ea virtutum surgit de semine pestis,
Fœtus vt è pingui noxius exit humo.
Sæpius in vanas transit vindemia frondes,
In lolium segetes degenerare solent.
In vitium, nisi sit virtus abscondita, transit,
Et spoliat mentes gloria vana pias.
Ipse suis igitur metuens hunc frugibus imbrem,
Inuenit facilem sedula cura modum.
Nam modò per vulgus pando vectatus asello
Ibat, & vrbanæ fabula plebis erat.
Saxine nunc duplici compressus acumina lingua
Per fora communis publica risus erat.

f 2 Nunc

Nunc in vincla manus mittens, ad colla capistrum,
Effigies capti vera latronis erat.
Sæpè suos hostes bonus hoc stratagemate miles
Vicit, & ex pugna sæpè rediuit ouans.
Artibus his curas legi subdebat inanes,
Ista rebellantis vincula carnis erant,
Dignior est qui se, quam qui fortißima vincit
Oppida, nec virtus altius ire potest.
Est hominum natura ferox & dura, leonum
Impetus est leuior, tigridis ira minor.
Centauros, hydram, Lapithas, Nemeæq; leonem,
Cacum, & Gerionen, æripedemq; feram.
Phlegreos, Erycem, volucres, & Amazona fortem,
Antæum, hesperides, Oebaliosq; lares.
Et geminos angues, Acheloia cornua, Troiam,
Alcides domuit, tergeminumq; canem.
Omnia qui domuit Veneri seruiuit, & iræ.
Pertulit hoc nullo victus ab hoste iugum.
Discite quos ducit per sordida lustra cupido,
Quos vaga per paruum semita flexit iter.
Discite quas leges honor, & quæ lora voluptas
Poscat, ad iniustas quod medicamen opes.
Vertite per gressus hominis vestigia sancti,
Vos feret in mores orbita sancta pios.
Hæc mala prosperitas grandem latura procellam
Ducit ad ignoti stagna vadosa freti.
Flectite vela citi, loca iam male tuta videntur,
Excitat iratos Scylla propinqua canes.

Sanct

Sancta per hunc sacri creuit reuerentia cultus,
Et pietas miro floruit aucta modo.
Namque salutiferi corpus venerabile Christi,
Exigua vetuit relligione coli.
Candida solenni celebrentur vt orgia ritu,
Instituit tædas, multiplicesque focos.
Ardentes statuit lichnos altaria circum,
Vt sacer accenso luceat igne locus.
Summa Dei claram poscit sibi gloria lucem,
Flamma Deo debet, cœlitibusque lari.
Sicut enim tristi nox est æterna sub orco,
Perpetuam cœli sic habet aula diem.
Taliter immensos superûm testamur honores,
Nec minimum lux est relligionis opus.
Ardentes pedibus nudis orabat ad aras,
Ipsa premens nudo marmora nuda pede.
Interea tremulo torpebant frigore membra,
Et sensim penetrans ibat in ossa rigor.
Feruida diuino virtus accensa calore,
Durabat nullo diminuenda gelu.
Illecebras vitæ molles Deus odit, Olympi
Clausa voluptati desidiæque domus.
Sicut in ardenti Phœnix se collocat igne,
Vt reparet vitæ tempora longa suæ,
Sic meditans longos cœli Lodouicus honores,
Omne laboriferum sponte subiuit opus.
Non tantum exemplo, verûm & sermone vocabat
Ad superûm turbas limina sancta rudes.

Vndiq; vicinas studuit documenta per vrbes
Spargere,& extinctam viuificare fidem.
Id Mutinæ pubes meminit,Lepidiq; propinqua
Mœnia,& agrestes culta per arua casæ.
Et noua quæ niueis albet Ferraria muris,
Et senior vitreo Mantua cincta lacu.
Romanis aquilæ ducibus vexilla,sed isti
Christus in albenti sindone pictus erat.
Hoc insigne manu per rura ferebat & vrbes,
Sola docens magni castra sequenda Dei.
Discite quas curas,quantos conceperat ignes,
Quantus in accenso pectore feruor erat.
Quo studio,quali Christum retinebat amore,
Sancta fides animo robora quanta dabat.
Artibus his animos resides,& surda mouebat
Pectora,& ad cœli numina calcar erat.
Et melior nolens aliis maiorve putari,
Sæpè aliquod finxit desipientis opus.
Namq; sacerdotum sacros ambiuit honores,
Et tumido fastu se simulauit agi.
Non tamen austeræ summo de culmine vitę
Decidit,angustum continuauit iter.
Iamq; instare videns supremæ tempora vitæ,
Lætus ad æternas corda leuabat opes.
Cantat,& ingratos vitæ finire labores
Gestit,vt ad mortis limina venit olor.
Præmia conspiciens longi sudoris arator,
Gaudet frugiferæ messis adesse diem.

Sic alacris nostro fugiens Lodouicus ab orbe,
Id sibi iucundum significauit iter.
Anxia corda premens vitæ iam limina morbus
Cæperat, & fato callis apertus erat.
Cum domus ægrotum miserans tellure iacentem,
Membra dedit molli iam moribunda thoro.
Non potuit plumas, nec lignea stragula ferre,
Sed reptans gelidam corpore pressit humum,
Corpus, ait, terra est, humili date corpora terræ,
In sua fœlici mens eat astra pede.
Post sacros fidei ritus de more peractos,
Mens abijt putri dissociata luto.
Febris, & exiliens latè de naribus humor
Sanguineus, mœstæ causa fuêre necis.
Extinctum tumulo solenni funere corpus
Redditur, & celebri condita busta oco.
Singula tractanti, nulla ratione tacendum,
Quòd propriam multò viderat antè necem.
Vidit, & antè nouem dixit sua funera menses,
Et sibi supremam non procul esse diem.
Mens pia subsidium medicæ sibi noluit artis,
More Agathes soli fidere docta Deo.
Frigus & hibernum tolerat sine crinibus imbrem
Arbor, & exuto corpore nuda tremit.
Ast vbi clausa tepens per rura fauonius intrat,
Incipit albenti luxuriare coma.
Humida per ligni graciles alimonia venas
Serpit, & imbibitus suscitat ossa calor.

Purpurium miſcet frondis cum flore decorem,
Et parit ornatus multi coloris opes.
Taliter hic iacuit plures inglorius annos,
Et tulit immenſum vilis & æger onus.
Sed modò cæleſtem poſt funera ſumptus in aulam
Gliſcit, & æterna fertilitate viret.
Sic quoq; defunctum poſt debita ſecula corpus
Surget, & antiqua veſtiet oſſa cute.
Tunc iterum notos animus labetur in artus,
Altaq; terreſtri vadet in aſtra pede.
Nona pruinoſi iam lux erat orta nouembris.
Cùm leuis ad patrem ſe tulit vmbra ſuum.
Luſtra decem vitæ, binoſq; peregerat annos,
Hæc fuit humanæ meta ſuprema viæ.
Antè fores Petri gelidam conuerſus in arcton,
Eſt locus antiquæ relligionis opus.
Hic iacuit primum, poſt ſex à funere menſes
Erutus, & magna conditus æde fuit.
Hic noua concurſu fiunt miracula magno,
Votaq; dat ſacro Felſina tota loco.
Qui venit ægrotans, redit ad ſua limina liber,
Et miſeros homines oſſa ſepulta iuuant.
Loripedes, oculis capti, Nodiſq; podagræ
Diuinam illabi teſtificantur opem.
Summa virum probitas, ſimul & miracula ſanctum
Eſſe probant, fidei ſi ſit habenda fides.
Magne pater, qui res hominum ſpecularis ab alto
Vertice, conſultes iudiciumq; feras.

Nam

Nam nihil audendum temerè, nec dicere sanctos
Conuenit, assensum numinis antè tui.
Si tamen hunc liceat cœlestibus addere diuis,
Surgeret ætatis gloria summa tuæ.
Sit tibi prosperitas, te Nestoris atq; Sibyllæ
Secula in æterni nectaris arua ferant.
Hæc tenus hæc, olim cùm nos donaueris vrbe
Romulea, plectro te meliore canam.

EIVSDEM IN LAVDEM IOANNIS BAPTISTAE PRO NATALI eius, Carmen.

AGnifer æterna Iuuenis dignißime vita,
Antè Deum præco, lucifer ante diē.
Nam puerum supra puerilem gratia sensum
Te tulit, vt fieres nuntius antè Deū.
Sancta tuis hodie libamina ponimus aris,
Et damus in festos thura Sabæa focos.
Scilicet vt vitæ casus expertus iniquos
Auxilio generi sis memor esse tuo.
Haec est illa dies, qua primæ gaudia prolis
Accepit senio fessus vterq; parens.

Magnus es, & sancti retines loca prima senatus,
Et propè virgineum crederis esse latus.
Et sibi te præfert, nisi sint oracula vana,
Omnis in ætherea sancta caterua domo.
Nec putat indignum toti qui præsidet orbi
Quòd iuuenis tetricos poneris antè senes.
Illic in precio virtus, contemnitur ætas,
Nec quantum sed quo vita sit acta modo.
Iure igitur propter meritum, præclaraq; gesta,
Te decorat primo turba beata loco.
Ad te virginea venit puer insitus aluo,
Et sine vocali protulit ista sono.
Nascere magne puer, propera dignißime natûm,
Sæcla noua, & legem nuntia adesse nouam.
Et genus humanum veracibus argue dictis,
Et Solymas gentes ad vada sancta voca.
Diuitias alijs perituraq; regna relinque,
Et nisi cœlesti non moueare bono.
Præmia terrenæ mentes terrena sequantur,
Regna manent alio nos meliora loco.
Noxia multiuolæ fugias consortia turbæ,
Sit tua sylua domus, terra cubile tuum.
Hispida syluestres tibi dent velamina capræ,
Squallat intonsis os iuuenile comis.
Accolæ Iordanis fruticantia flumina, tollat
Vnda sitim, gramen siue locusta famem.
Vade prior, præcede meos noue lucifer ortus,
Iam meus auroræ limina pulsat equus.

Ibimus,

Ibimus,& cæcum simul illustrabimus orbem
Luce noui solis,syderibusq; nouis.
Dum complexa senem mater virguncula matrem
Colloquitur,puero tradidit ista puer.
Dum populo sacri caneres noua dona lauacri
Ad vada quæ geminis multiplicantur aquis,
Ille puer factus iam corpore maior & annis
Supposuit digitis ora lauanda tuis.
Iure igitur tua nunc adeunt altaria turbæ,
Et tibi iure dies ista dicata fuit.
Nam Deus illorum ne sint iubet irrita vota,
Arma clientelæ qui subiére tuæ.
Nos quoq; ne mores damnare putemur auitos
Verbenis gerimus tempora cincta tuis.
Sic faueas nobis,vt te veneramur, oportet,
Et precibus debet nulla repulsa dari.
Exorare,faue miseris,pia vota secunda,
Voce,oculis,tibi cor supplicat,atq; manu.
Ista dies alijs fac sit felicior,adsis
Omnibus,& clemens ad tua templa veni.
Si tamen est quisquam,qui orare procaciter ausit,
Auferat indignas mobilis aura preces.
Hic petet annosæ longißima tempora vitæ,
Alter amiciciam principis,alter opes.
Forte erit & vetitos demens qui quærat amores,
Et dominam mitem postulet esse sibi.
Parce iuuentuti,sed luxuriantia muta
Pectora,fert iuuenes impetus,atq; furor.

Orabit

Orabit pluuiam rapido qui læditur æstu.
Forsitan hoc omnes fœmina virq; volent.
Vix ferimus rapidi flagrantia sydera cancri,
Nec pater extinguit Iuppiter illa tuus.
Iam renouat veteres tellus exusta querelas,
Et puero currus extimat esse datos.
Arescunt gelidi fontes, moriuntur & herbæ.
Perdidit infelix pascua læta pecus.
Hunc igitur minui si quis rogat imbribus æstum,
Agnifer illius sunt bona vota, faue.
Des petit absentis reditum noua nupta mariti,
Et gemit & supplex ora pudica mouet.
At mulier grauida quæ pignora sustinet aluo,
Nonaq; iam celeri luna propinquat equo.
Da facilem dicit iuuenis sanctissime partum,
Ponere cùm ventris pondera tempus erit.
Languidus auxilium, medicæ cui defuit artis,
Te vocat, & tremulis vocibus ambit opem.
His ego non moueor, nec me terrena remordet
Cura, polos vltrà mens animosa volat.
Hæc alijs dentur, meus it sublimius ardor,
Et bona contempto vult meliora solo.
Vna potens res est me reddere sola beatum,
Quæ tibi per versus fiet aperta duos.
Esse tuo coràm vultu Deus optime rerum
Semper, & aspectu liberiore frui.
Hoc peto, tu sanctos inter dignissime ciues
Hoc hodie votum ne sit inane, faue.

Sit

Sit puerile licet, gratum tamen istud habebis
Carmen, & vt venias in mea vota precor.

EIVSDEM IN DIVVM ALBERTVM CARMELITAM SICVLVM
Hymnus.

Ensis Augusti redeunt honores
Fulget auleis paries, & aræ
Ignibus lucent, Tymiama nubem
Fundit odoram.
Cœtus Alberto populi frequentis
Vota persoluat, referatq; grates,
Et salutaris veniant ad vndæ
Pocula turbæ.
Sapphicis ergò modulemur hymnis
Arua tam claræ decorata partu
Prolis, & nunquam celebranda dignis
Laudibus acta.
Hinc leuat frontem Lilybœus altam,
Arduas illinc Erycis cacumen
spicit rupes, Drepanumq; curui
Littoris vrbem.
nuident Phœbum Siculi cadentem
q; Didonis Tyriæ superbum

Littus

Littus,& regnis inimica semper
Regna latinis.
Indè præclarum genus,indè sanctæ
Traxit Albertus documenta vitæ,
Atq; Carmeli fuit & Sicanæ
Gloria terræ.
Cùm puer septem superasset annos,
More Baptistæ fugiens paternum
Limen,ad sacram properauit almæ
Virginis ædem.
Hanc Palæstini tenuêre patres,
Qui per occultas habitare valles
Vatis Heliæ studium sequuti
Antè solebant.
Candido velans humeros amictu
Vertit ad mores tenerum seueros
Corpus,& canos iuuenilis ætas
Induit annos.
Vicit altricem scelerum iuuentam,
Atq; fallaces Erebi figuras,
Cum puellari redimita cultu
Venit imago.
Semper à curis animum caducis
Flexit ad vitæ studium beatæ,
Risit humanæ genus omne laudis,
Risit honores.
Præuigil somnos abigens inertes,
Vel pios ibat manus in labores,

Vel reuisebat meditans vtrunq;
Lingua volumen.
Feruidam ventris moderans orexim,
Fluminum potu, tenuiq; mensa,
Debiles rarò recreabat ægri
Corporis artus.
Regiæ spreuit thalamum puellæ,
Arua, thesauros, Pariysq; fultas
Porticus saxis, Tyrioq; vestes
Murice tinctas.
Ibat in casus patienter omnes,
Prosperam sortem tulit & sinistram,
Sicut inuicto scopuli marinos
Pectore fluctus.
Criminum nullo superatus æstu,
Maximos cæli meruit fauores,
Et potestatem super ima mundi
Regna minoris.
Arua Messanæ cruciata longa
Martis ærumna, meminere quando
Vexit ignotus pelagi per vndas
Nauita fruges.
iitas duro famis in periclo
xerat tristi peritura fato,
tus Alberti prece supplicantis
Audijt æther.
vicini regio Pelori
ad tantæ subitum salutis

Nun-

Nuncium, versæ petiere proræ
Littus Hiberum.
Languidos pota reparauit vnda.
Inde translatus fuit ad nepotes
Mos, vt vndanti fluuio quotannis
Labra coronent.
Spiritus aulæ stygiæ procaces
Qui sub humanis violenter audent
Inquietantes habitare membris,
Trusit ad orcum.
Iura naturæ rigidamq; legem
Mortis, & fati validum potentis
Robur inflectens animam latentim
Traxit ab orco.
Tale mirati facinus profundæ
Iudices noctis timuere rursus
Ne Dei proles iterum silentem
Viseret vmbram.
Transijt siccis rapidum per amnem
Paßibus, castum tulit vnda corpus,
Militat casus pietas inermis
Tuta per omnes.
Ora leprosis populata squammis
Osculans tetra cute sæuientem
Depulit morbum, nituitq; primo
Corpus honore.
Spiritus iacto vitreum lapillo
Fregerat lychnum, puero legenti

Noctè lucentem, tenuiq; lumen
Igne ferentem.
Frustà collegit puer & silenter
Tristis effudit lachrymas ad aram,
Frustà coniunctis coiêre labris
Corpus in vnum.
Antè conspectum populi frequentis
Ad viri funus cecinere laudes
Nunc ij summo tenuem per auram
Aethere lapsi.
Corporis manans odor insepulti
Exiuit multis medicamen ægris
Ipsa languores varios fugabant
Saxa sepulcri.
Sponte non vllo ferientis ictu
Aera de summis sonitum dedêre
Turribus, quando superûm petiuit
Spiritus arcem.
Antè nocturnæ referentur vmbræ
Et dies phœbi fugiente curru
Occidet, quàm sit recitata tantæ
Gloria laudis.
Nunc ab illustri Siculos Olympo
Cernit, & curans patriæ salutem
Aequor & notæ spaciosa terræ
Regna gubernat.
At precor nostri miseratus æui
Tempus infœlix miseramq; sortem

Pestis instantem, famis atq; belli
Auferat iram.
Auferat vitæ scelus expiandæ,
Et suis placans precibus Tonantem
Non sinat tantis hominum subesse
Regna periclis.
Non sinat gentes Asiæ superbas
Ferre per nostros truculenta fines
Ora, nec sæuis violare nostras
Ignibus vrbes.
Sed peroptatam placidæ quietem
Pacis ad mundi melioris altam,
Quando supremæ volet hora vitæ,
Transferat arcem.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI, FASTORVM LIbri xij. à mendis permultis, quibus hactenus ſcatebant, repurgati.

STVDIOSO LECTORI HENRICVS Angelus Carm. S. D.

CVm nuper libros Faſtorum, clariſsimi viri Baptiſtæ Mantuani, amice lector, Maternus Cholinus huius inclytæ ciuitatis Bibliopola, fortè fortuna ſumpſiſſet in manus, intelligeretq́; illos non ſolùm mihi, ſed & alijs quoq;, ijsq́; pijs & doctis viris plurimùm probari, cùm propter carminis iucundam facilitatem, tum propter ſynceram & quam perpetuò ſpirant Chriſtianam pietatem, nõ indignos eſſe arbitratus eſt, quos prælo ſuo curaret excudi, quò nimirum haberent ſtudioſi adoleſcentes, in quibus grauioribus ſtudijs defatigati ſeſe oblectarent, atq; ab ipſa

 iuuenta

iuuenta pietatis exempla imbiberent, qualia hîc innumera ferè à probatissimis authoribus petita, Baptista noster congessit. Neq; enim assentior ijs, qui seuero nimis, parumq; sano iudicio poëtas omnes tanquàm indignos, qui Christianorum manibus terantur, è Repub. Christiana, & maximè è cœnobijs, exturbandos esse censent. Siquidem cùm rigidi illi censores, suæ temerariæ assertionis non aliam rationem proferre possint, quàm quòd quidã diuina poesi abutentes, obscœna & turpia artificiosis versibus, quibus iuuentus ad nequitiam alioqui satis procliuis, facilè capi posset, & ad omnem turpitudinem inflammari, conscripserunt, iam omninò ex eorum sententia consequens erit, omnes disciplinas indifferenter, omnesq; artes abijciendas, sed & ipsam quoq; sacrosanctam Theologiam prorsus exibilandam esse. Nulla enim ars, nullaq; scientia antehac reperta est, qua non sint improbi homines aliquando grauiter abusi: Nemo tamẽ sanæ mentis, & cui vel mica salis fuerit, propter hunc abusum quenquam à S. Theologiæ aliarumq; ingenuarum artium studio deterrendũ esse existimabit. Rectiùs proinde iudicant, qui
inter

inter poëtas delectum habendum arbitrantur, eosq;, qui citra periculum non leguntur, vtpote quibus non modò vanis, sed & obscœnis versibus pagina turget, procul â Christianorũ finibus pellendos: Eos verò, quorum scripta nõ solùm nihil latentis veneni continent, verùm etiam plurimum promouent Christianã pietatem, retinendos esse, & interdum iuuentuti prælegendos: inter quos non postremas partes obtinent Aur. Prudentius, & hic Baptista Mantuanus, authore eruditissimo Ludouico Viue, viro emunctæ naris, & acerrimi iudicij, in libro quẽ de tradendis disciplinis prænotauit, qui & præcipuè Baptistam commendat à copia & facilitate. Quod iccircò dictum esse volo, ne quis temerè damnare, aut cõtemnere velit, quem tantus vir, non sine ratione, sua commendatione dignum censuit. Verùm ad institutum redeam, Maternus obsecutus amicorum precibus, hos duodecim libros Fastorum, sumpto exemplari probè castigato, typis suis (vti vides) excudere non est grauatus, qui & hoc diligenter cauit, vt quàm emendatissimi prodirent in publicum. Quocircà fruere lector, vtriusq; & authoris & typo-
 graphi

graphi fruere laboribus, senties procul dubio tandem non tam huius, quàm illius piam diligentiam tibi profuisse. Benè vale. Coloniæ Agrippinæ, ex cœnobio Carmelitarum, xv. Calend. Maij.

MATTHIAE SCHVRERIO GENTILI CHARISSIMO, IACOBVS VVIMPHElingius Seletstatinus Salutem plurimam.

Epperi ex insperato in Bibliotheca nepotis mei Iacobi Spiegel, Imperialis Secretarij, Baptistam Mantuanum in libris Fastorum lectu dignissimum, in quibus nostra iuuentus vitam, & bonos fines Diuorum absq; fabellis, & alia scitu vtilia, sine veneno (quo Tibullus, Propertius, Catullus, Lucretius, Marullus, & horũ lasciui similes respersi sunt) à teneris annis imbibere, seq; & cæteros aliquando delectare posset: ea si Chalcographi

phia propagarentur, confido Hieronymum Gebuuilerum, Ioan. Sapidum, Geruasium Sopherum, cæterosq; politiorum, & Christianarum literarum professores, suis discipulis interpretaturos. Christiani enim sumus, & esse, & dici volumus. Proinde si tu mi Matthia salutiferę iuuenum institutioni consulere, & castorum claustraliũ, qui ex his carminibus delitias per otium capient, fastidia leuare voles, exemplar spe nõ indignaturi nepotis à me accipies, cũ expressa Baptistæ effigie, vt in operis tui vestibulo iucundum tanti viri, maturitatisq;, & modestiæ suæ, vti præ se fert, præbeat spectaculum. Sunt haud dubiè vobiscum, qui eam nobilissimi vatis & theologi imaginem pictura, & cælatura aptissime reddere possint. Nam & ab annis quinquaginta, quibus vrbi vestræ Argentinensi affectus sum, memini in ea pictores præclaros, sculptoresq; excellentissimos floruisse. Vale, & incolumitatis tuæ (quam cum summo gaudio intellexi te resumere vires) rationem habeto. Ex patria nostra communi Calen. Maij, Anni Christi. M.D.XVIII.

BAPTISTAE MAN-TVANI CARMELITAE THEOLOGI, AD IVLIVM II. Pontificem Maximum præcinium.

Axime Quercentum princeps & summe sacerdos,
Qui iura & leges, Diuûmq; hominumq; gubernas:
Ense potens gemino, cuius vestigia adorant
Cæsar, & aurato vestiti murice reges,
Non Italæ solùm gentes, sed tota per orbem
Sparsa tibi æternas grates Ecclesia soluit.
Nam postquàm in Petri solium te Roma leuauit,
In decus antiquum, maiestatemq; vetustam,
Publica res Christi tandem reuocata tyrannis
Respirare potest, & ducere gaudia victis.
Nunc Ariminiacas arces, quas verberat ingens
Adria Petrus habet, veteris nunc Sarsina Plauti
Patria deuenit Romam, diuturna Rauennæ,
Iam iuga confractis proiecit in æquora loris
Vis tua, & extincta est longæua iniuria fraudis.
Felsina, quam limo immersam Serrana tenebat
Factio, nunc veluti longa serpigine tandem
Munda cutis nitet in priscum translata decorem.
Adde

Adde Fauentinam tetricis cum montibus vrbem,
Adde Forumliuij, sed cur ego singula versu
Prosequor, enumerans ea, quæ temerarius hostis
Traxerat ex Petri imperio, regnisq; Latinis?
Tota latrocinijs erat hausta Ecclesia longis,
Et posita in luctu lamentabatur amaro.
Non erat assertor, medijs vt ouilia syluis
Quæ pastore carent, incustodita iacebat,
Præteriti quanquam labi sua regna dolerent
Pontifices: non audebant tamen arma ciere,
Et nimium fortes bello irritare tyrannos:
Sed stabant similes Prognæ sua parua videnti
Pignora denido tracta à serpente vorari.
At tua crudeles nec dissimulare rapinas,
Nec tolerare potest virtus heroica, & ingens
Cognita in hoc excelsi animi præstantia bello.
erge agè, & inceptis pastor Romane memento
Talibus esse pium laxis incumbere habenis.
O vtinam pater omnipotens tibi proroget annos,
Vt valeas olim post hæc certamina, Romæ
Ad malè compositos animum conuertere mores.
Sicut enim tua regna rapax lacerauerat hostis
Improbitas, sic & sanctos Acherontigenarum
aruarum impietas, & pernitiosa libido
rupit mores, quibus illa antiqua parentum,
deorum ætas totum condiuerat orbem:
e salis, sine quo nemo conuiuia quanquam
e dapes habeant, & sint saliaria, laudat.

Hæc morum iactura magis deflenda videtur,
Quàm regni prior illa tui, nam dißipat omne
Imperium Christi, toto iam cognita mundo.
Mendacem facit esse Deum, qui dixit Auernum
Imperijs non posse suis inferre ruinam.
Ecce ruunt, charitas friget, spes pallida languet,
Aegra fides fragili vix sustentata bacillo
Ex procerum tectis fugit, & gurgustia quærit.
His tribus incumbit tanquam tribus alta columnis
Tecta domus Christi: tribus his labentibus ergò
Est opus vt ruat hæc moles validißima quondam,
Nunc senio, morboq; tremens, rimisq; dehiscens.
Nec te magne pater latet hoc, prudentia pectus
Tanta tuum vegetat: sed idonea tempora quæris,
Expectasq; diem, quæ det fœliciter isti
Principium diuino operi, stat ad ostia Christus
Cum grege cœlituum tecum venturus in istam
Militiam, tua magne pater præcordia pulsent
Anteferenda alijs hæc sancta negotia curis,
Hæc animo res digna tuo, qua sanctior esse
Nulla potest, nulla vtilior mortalibus. Esto
Qui decus hoc habeat, quem gloria tanta coronet.
Ad Romam conuerte oculos, luxumq; fluentem
Aspice, & indignos Christi propagine mores,
Tota in capreolos it vinea, tota comantem
Effluit in syluam folijs spargentibus vmbram
Pestiferam segeti, dulces neq; parturit vuas,
Hos steriles ramos, nemus istud inutile trunca, Nam

Nam bibit humorem terræ, qui pasceret altas
Alcinoi syluas, Athlantiadumq; sororum
Auriferas malos, & odori semina Costi.
Erue mortiferas taxos, aconita, cicutas,
Et sere vitales herbas, vt cinnama, nardos,
Balsama, thura, crocos. Veterum reminiscere patrum:
Gregorium pone antè oculos, magnumq; Leonem,
Syluestrum, & reliquos, quorum est imitabilis alto
Vita animo, regnoq; humeros suppone labanti.
Qui te cunq; colunt optant hæc cernere, & istud
Expectant ardenter opus. Sed bella videntur
Maturanda prius, placidam censoria pacem
Verba decent, vacuumq; odijs, & sanguine tempus.
Si potes his alium debes adiungere, toto
Sic hominum, Diuûmq;, choro poscente laborem,
Ecce suis Graios vt agat fortuna per orbem
Sedibus, expulsos Turcas genus ecce superbum
Vt stygij manes certent extollere contra
Fas, & iura vides, regna inter Barbara sanctum
Christus vbi voluit claudi sua membra, sepulchrum.
Aspicis à Christo quantum subduxerit orbis
Terrarum Machometus Arabs, Asiatica regna
Cuncta tenet, tenet in Lybia nostri maris oram
A Mauris vsq; ad Nilum, tenet Hellada totam,
Threicias vrbes, longinqua binominis Istri
Et [illegible]a in Europa, pudet ah pudet ista fateri,
Quæ damnum, quæ ignominiam, quæ opprobria vulgãt
Publica Christigenûm, quibus insipientia nostræ

Arguitur

Arguitur Gentis, nostriq́ ignauia secli.
Tempus adest, quo regna velit Deus ista reposci,
Et certam promittat opem: te maxime Pastor,
Te res istá vocat, bella his agitata diebus,
Maius ad hoc fuerint quædam præludia bellum:
Hûc aures, hûc verte oculos, hûc omnia transfer
Consilia: Europæ vires cogentur in vnum,
Sarmatici reges, Cymbri, vetereś́q Britanni,
Pannonij, & quot sunt populi sub Cæsare, Galli,
Hispaniq́ ruent, omnes tua signa sequentur:
Audio iam lituos, audit iam classica pontus
Terraq́, & armorum strepitu tonat vndiq́ cœlum.
Dum loquor extremis mundi mihi venit ab oris,
Fama canens tali Christo inspirante Iacobum,
Scotorum regem se deuouisse labori:
Vt Fabij quondam se deuouêre trecenti.
Audio & Augustum simili pietate moueri,
Et cupere in Turcas totas effundere vires.
Audio Franciscum Romæ vexilla ferentem,
Gonzagam Franciscum inquam, qui regnat in armis
Ausonijs, talem dudum sperare palæstram.
Betica Fernandus domitis qui littora Mauris
Asseruit, Lybicas bellum transmisit ad oras,
Christigenis parcens, Getulica fulminat arua,
Et premit infidos Numidas, nec tempora perdit,
Cernis vt in bellum hoc sint inclinata tuorum
Pectora? se sistunt nondum à præcone vocati.
Hæc tria quàm primum fœlici absolueris astro,

Absolues etenim si te collegeris, & si
Spiritus ingenti tuus assurrexerit ausu,
Vertice frondoso quercus tua sydera tanget,
Et feret æternum nomen sublimior omni
Arbore, & in totum sua brachia porriget orbem.
Tempus erit, quando propter tot fortiter acta
Posteritas tibi sacra ferent, & habebere Diuûm
Primus apud populos, votisq; vocaberis olim.
Hercule maior erit, maior tua gloria Baccho,
Maior Alexandro, Romano Cæsare maior.
Hi etenim quanquam victricia signa per orbem
Transtulerint, tamen ad cultum mortalia corda
Contraxêre Dei, nec pro pietate tulerunt
Arma, sed inuentos tanti fluxêre labores.
O vtinam me fata dies patiantur in illos
Viuere, & hos nostræ gentis spectare triumphos:
Atq; tuas nostro complecti carmine laudes.
Viue igitur, nec te faciat socordia lentum,
Immemorémue tui, præclara negocia secum
Immortale ferunt decus, æternamq; salutem.

EIVS-

EIVSDEM EX TRAGOEDIA quæ dicitur Atila.

Chorus.

Perditam gentem, stygiumq; vulgus,
Cui Deus venter, Venus, & libido
Aeris, & fulua rabies moneta
Quis ferat vnquam?
Mitius nigro Rhadamantus Orco
Imperat, nec tam truculenter vmbras
Vexat infernas, minus inquieta
Fulminat ira.
Venit externis furor hic ab oris,
Et velut grando per inane ventis
Pulsa Rhiphæis, pecus, & virentes
Obruit agros.
Et nisi summus Latio relicto
Ad Padi ripas veniens Sacerdos
Arma frænasset, penitus ruebant
Oppida & vrbes.
Pestilens istud genus, & malignum
Aestimat quicquid facit esse sanctum,
Seq; ait niti licitè, & Tonantis
Esse flagellum.
Iste tam largus fauor imputatur
Cœlites vobis, odiosa gens hæc
Barbaros omnes, Italosq; in omni
Crimine vincit.

Conteri nostris potiùs flagellis
Debuit tanto madidus veneno
Hymnus, & nostris violenter armis
Orbe fugari.
Ergò iam tandem superi precantum
Vocibus vestras adhibete mentes,
Et supernates, Phlegethonte ab isto,
Ducite ad auras.
Tempus est tantas prohibere clades,
Nam satis, si sic voluistis vllum
Crimen vlcisci, scelus expiatum est
Sanguine tanto.

BERNARDI MATII
Vercelensis Carmen.

Impia sustulerat pius omnia sanguine Christus
Festa, quibus lusit secula prisca Iouis.
Vana superstitio secesserat, & bona toto
Relligio verum sparserat orbe Deum.
Priscorum tantùm Fastorum nomina vt artes
Ingenij stabant, hic tamen vsus erat:
Ac veluti cineres tutò haud calcantur inusti,
Et sæpè excerpit saucia virgo rosas:
Sic quoq; dum prabes pictæ tectoria linguæ
Naso, animi poterunt impietate capi.

At

At pater omnipotens tandem vt cumulatior esset
Vera salus, nobis prabet & eloquium,
Ecce fluens omni modulamine, se quoq; vincens,
Naso alter Fastos dulcius ore sonat.
Attamen hic noster tantò præstantior extat,
Quantò alios cultus vicerit alma fides.

QVINTIANI CARmen.

ETbnica cùm caderent primos celebrata per annos
Festa, ferunt menses sollicitasse Iouem,
An fas, nostra cadant diruptis nomina Festis,
Quæ posuit doctis Naso voluminibus.
Tum Deus æternis do nomina vestra diebus
Quilibet, vt proprio nomine mensis eat,
Nostra cadent pia festa, quibus meliora fugatis
Succedent, longis cognita temporibus.
Hoc Baptista dabit, quem Mantua gignet. In huius
Carmine, erunt mores in noua festa noui.
Laurigeras veluti rapuit sibi mantua frondes,
Hæc adimet nostris mystica numinibus.

BAPTI-

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI: IN LIBROS DE sacris diebus. Ad Leonem Decimum Pontificem Maximum.

Elligiosa dies redigens in carmina sacros,
Lectorem moneo (si quis tamen istius vnquam
Libri lector erit,) ne fortè volumine in isto
Numina falsa, lares stygios, infamia sacra
Quærat, & ambages, deliramentaq; vatum.
Iuppiter hic nullus, nulla est Saturnia Iuno,
Nulla Venus, non stupra leges immunda Deorum,
Non habet hic Europa locum: Non filia Solis,
Non Helenæ mater, nec Auerni principis vxor,
Hic habitant. Liber iste docet quo tramite ad astra
Peruenêre illi Heroës, quibus annuit arcem
ætheream Pater omnipotens, quorum annua festa
rrigenæ accensis faciunt solenniter aris.
ttamen hoc omneis fas est includere Diuos
mine, cùm numero careant, insignia vulgò
Ea magis, magis illustres hæc pagina sanctos

 Continet,

Continet,& Regis Diuûm qui secula fecit
Vltima,depulsis laribus celeberrima facta.
Ergò mihi nec vis,nec mens est omnia fandi,
Multaq; venturis post me dicenda relinquo.
Adde quòd ætherei ciues augentur in horas,
Et si fortè velis omnes celebrare,futurum est.
Totus vt in cultu Diuûm pertranseat annus.
Quo fit,vt iste labor scribendi extendere sese
Poßit in excrescens vllo sine fine volumen:
Hanc igitur nobis satis est absoluere partem.
At quia consuerunt nobis illudere paßim
Isacidæ cœlo inuisi,resecabimus isto
Illorum figmenta loco.Solennia quando
Nos celebrare vident,festisq; instare diebus,
Audent subsanare,rati nos debita soli
Sacra Deo libare homini,qui maximus esset
Error,& impietas totum damnanda per orbem.
Talia baubantes dictis explodimus istis.
Omne bonum sublime iubet natura quibusdam
Insignire modis,tertoq; extollere cultu.
Primus honor sacrum est,prima excellentia,quà nam
Esse potest maior,patris excellentia summi est:
Ergò hic eius honor,quo testificamur ab ipso,
Quòd sumus esse Deo,quòd viuimus, atq; mouemur.
Ipse opifex,nos eius opus.pro talibus ergò
Offerimus meritis illi libamina soli.
Alter honor sunt Pyramides,altaria,templa,
Hymnisonæ laudes:istum persoluere Diuis

Cogimus

Cogimur, illorum mirati ingentia corda,
Magnificamq́; fidem, debellatosq́; tyrannos:
Talis honor Diuis etiam sine corpore natis,
Qui lemures ausos regem detrudere Olympo,
More giganteo stygias egere sub vmbras
Redditur, ipsa Deo persoluimus orgia soli.
Missa vocant nostri-vox est Hebræa tributum
Significans, ipsum sacrorum in fine sacerdos
Nominat, & populum sacro iubet ire peracto.
Et quia Diuorum damnant simulachra, loquendum
Et super hoc aliquid: Moses cùm regna videret,
Omnia sacrilego Ditis putrescere cultu,
Ne sua plebs, quæ tunc erat imbecilla rudisq́;
Declinaret ad hunc morem vanum, atq; pudendum:
Nam nec adhuc erat improbitas patefacta Deorum,
Damnauit statuas, picturæ, & marmoris vsum
Sustulit è templis, & multicoloria signa:
Nunc autem postquàm penitùs natura Satanum
Cognita, & antiqua sine maiestate relicta est,
Nulla ferunt nobis statuæ discrimina, nullos
Fert pictura dolos, iam sunt innoxia signa,
Sunt modò virtutum testes, monimentaq́; laudum
Marmora, & æternæ decora immortalia famæ.
Roma triumphales etiam modo suspicit arcus,
quibus apparet probitas antiqua virorum:
colitur virtus, honor hic est debitus illi.
quoniam genus Hebræum memorabile solis
Cælibus & lucris damnatum infamibus omni

Laude caret, titulos odit, monimentaq; damnat.
Id nec omittendum, quòd dijs regnantibus olim
Moris erat Fastis ius exercere diebus,
Quodq; dies Iuris vacuos dixére nefastos.
Nos verò ad ritus alios traduximus annum,
Priscaq; nominibus ceßére vocabula nostris:
Nam dicenda dies veniunt ad iura professi,
Sacra damus festis, fora iudicialia ponunt
Murmura, & occlusis foribus trahit ocia Prætor.
Tunc nos templa vocant, tunc indulgêre Tonanti
Tempus, & ingenium sacris impendere rebus.
Hoc igitur Diuis mare persuadentibus intrat
Nostra ratis, date fœlices ad vestra volanti
Littora, per scopulos & per vada cærula cursus
Cælicolæ magni, nec nos dum quærimus astra
Ire sub infernæ stygis antra obscura sinatis.

DE HEBDOMADIBVS & diebus.

Sed tamen hebdomadas breuiter tractare, diesq;
Antè opus est, quàm festa manus ad singula vertit.
Cæsar, vt in menses diuisit Iulius annos,
Ordine sic alio partitus tempora Christus,
Traxit in hebdomadas menses, habet hebdomada aūt
Vna, dies septem: Tamen obseruantia venit
Talis ab Hebræis, quibus hoc quoq; tempore semper
Septima lux est sacra Deo: nam dicitur olim

Sex opus hoc tantum Deus absoluisse diebus.
Septima lux expers operis fuit, atq; recepit
A requie nomen, sed nos Titana sequentem
Tradidimus Christo, quia tunc rediuiuus ab orco
Venit agens longo squallentem carcere turbam.
Ogdoas hinc oritur, nam lux octaua recepit
Septima, quem longo cultum perceperat æuo.
Prima dies Diuini operis, qua condita lux est,
...ea qua Christus victo surrexit Auerno,
...tulit in lucem fuerant qui nocte sepulti
...naria, antiquos manes, tunc fulsit in omnes
...animas, priscæ legis, quæ solueret omne
...redentum de mente chaos, quæ ostenderet orbem
...etherium, populis vbi læta fidelibus arua:
...ic antiqua nouis cedunt, sic prisca facessunt
...abbatha, cumq; nouo fiunt noua secula ritu.
At veluti redeunt conuerso sabbatha gyro
...Domino sacrata dies sine fine recurrit
...emper, vt hebdomadis cursus compleuerit orbem,
...us init dictam Domini de nomine lucem.
...stra Deo primam lucem, Iudæa supremam
Hebdomadam impartit, quia prima, & maxima nostris
...a Dei, Hebræis, vel nulla, vel vltima semper.

DE NOMINIBVS dierum.

VT meus euadat labor hic fœlicior, addam
Hic obiter, quæ sit nomenclatura dierum.
Et si forsan in his rudis, illepidusq; videbor,
Da veniam quicunq; legis, res ipsa leporis
Impatiens, negat ornari, contenta doceri:
Prima dies ergò geniti celeberrima mundi
A Domino cognomen habet, quia morte perempta
Ipsa resurgentem vidi de funere Christum:
Constantinus enim (tam relligiosa ferebat
Corda) diem tali decorauit nomine sanctam,
Quinq; dies alij quanquam cessare labores
Non faciant nomen tenuere quietis, & oci:
Nam quamuis operum sudent sub mole, vocantur
Feriæ, & ipsarum numerus ostenditur ordo
Forsan, id est cunctis nomen commune diebus,
Quod nobis sit iuge sacrum velut esse solebat
Hebræis, festiq; aliquid sibi vendicet vna
Quæq; dies, dum depositis ad templa fideles
Assiduè veniunt, operis vitalia liba
Visuri, & calices iunctis ad pectora palmis:
Quòd si nunc mos iste manet, quid tempore prisco,
Cùm pietas noua florebat, quid credimus actum
A patribus, qui corda fide inflammata ferebant?
Ergò dies veluti quasdam, quibus ibat ad aras
Victima, signarunt tali cognomine gentes

Sic nostri, quia quottidie libare solebant,
Omnibus hunc patres titulum fecêre diebus.
Septima ab Hebræis sabbat, à gente Latina
Appellata quies, ideò, quòd vt antè relatum est,
Omnipotens facto genitor requieuerit orbe.
Et quoq; Saturni posset cognomina ferre,
Prima quod ipsius (stellis si credimus) hora
Dicitur Erronis primi, cui nomen in oris
Ausoniæ Saturnus erat, mandata subire.
Altera lux nomen causa Titanis eadem
Induit, instabilis Lunæ lux tertia, Martis
Quarta, Dei pedibus qui fert Talaria, quinta,
Sexta Iouis, postrema Deæ, quæ nata profundo est.
Sic igitur primæ partis dominator in ipsam
Nomina transfundit lucem, quæ solis ab ortu
Surgit, & it solis rursum redeuntis ad ortum:
Hæc vti nota magis tibi sint, studiosiùs audi.
Illius Erronis lucem qui nominat, horam
Ipse memor primam, da succedentibus astris
Ordine quem retinent orbes vbi sydera fulgent.
Quæ superant horas, neu decipiare caueto:
Nec semel id fecisse sat est, quoniam vaga non sunt
Sidera tot, quot lux horas habet vna, reuertens
Sæpius hoc facito, donec perueneris horam
Lucis ad extremam, mox ad primordia solis
Alterius transi, stellam migrasse sequentem
Inuenies illuc, primoq; in limine fixam.
Transigit ista dies, stellis errantibus ordo

Est alius: Saturnus enim consedit in alto
Aethere stellati propter confinia mundi.
Iuppiter accepit sedem sub patre secundam:
Sub Ioue Mars, sub Marte diem qui ducit Apollo.
Quinta Venus, Sextum retinet Cyllenius orbem.
Vltima veloci cursu vaga Cynthia, vultu
Instabili semper, sine nubis imagine nunquam
Significat, quæ sit rebus natura caducis.
Taliaq; à nostro traxit contagia mundo:
Hinc fit, vt errones imitari Musica credas,
Cùm subitò saliunt in quartam carmina vocem.
Ab Ioue namq; Venus quarta est, si sydera cernas,
Cerne dies, facto iungunt confinia saltu,
Lux etenim Veneris Iouis est contermina luci.
Nec graue sit veterum nobis audire Deorum
Nomina, quæ stellis, quæ sunt concessa diebus,
Vt Iouis, & Martis: nam postquàm facta bonarum
Nomina sunt rerum, vim deposuëre nocendi,
Vt nepa si cuspis caudæ resecetur aduncæ.

QVAEDAM DE NATVra solenniorum.

Hic etiam memorare decet solennia quædam
Officio laudum, quas decantare ministri
Sacrorum aßiduè, tacitisve recurrere verbis
Sunt soliti, prorsus sese contenta fateri,
Quædam aliud poscunt, operam ceßare per vrbes,

Et per rura volunt studijs inimica prophanis,
Sunt quædam ex istis sua quæ protendere in octo
Vsq; dies faciant laudum præconia, quanquam
Publica non faciant cessare negotia tantum.
Hæc etiam sunt, quæ solùm noctemq; diemq;
Festes operum reddant, nec tendere curent
Vlterius: sunt quæ nostros cessare labores
Pluribus, & genium iubeant regnare diebus.
Ex his prima damus nato sine patre Tonanti,
Cui Stephanus, cui coniungit sua festa Ioannes,
Innocuiq; infantes plus quàm crudelia passi.
Hic etiam monuisse decet primordia festum
Sumere ab occasu Solis, quando Hesperus exit,
Et cum sole iterum tenebris occumbere obortis:
Namq; dies festos vna inchoat, altera finit
Vespera, sed vento tempus dare vela secundo,
Et celeri cursu per singula festa volandum.

DE CIRCVNCISIONE.

CHristigenæ regale genus, regalia festa
Aduenêre, togas opus est proferre nitentes,
Atq; simul pompis ad templa frequentibus ire.
Exornate lares, longo torrete suilla
...a veru, genio licet indulgere, propinquis
...tite dona, inopes, vt eant communia totum
...a per vulgus, mensis pascantur opimis,
...uples aperite penu, quibus horrea plena,

Aere graues loculi, varia quibus alite chortes
Manè fremunt, quibus in stabulis armenta gregesq;
Huc conferte dapes, quicquid dederitis egeno,
Fœnore centuplici reddet Deus. Ecce per agros
Quanta seges, dum tu dormis tibi terra laborat.
Et Deus infundit campis per sydera tanquam
Per speculas quasdam cœli de limine fruges.
Prima dies nostri (saluete) renascitur anni,
Quæ tamen est octaua Dei lactentis ab ortu.
Cùm pluit infantis primum genitale cruorem
More suæ gentis, quæ circuncidere natos,
Et nudare solet teneram velamine glandem.
Nam Deus Hebræam cupiens distinguere gentem
Gentibus à reliquis, primorem seminis eius
Compulit Abramum saxo præcidere acuto,
Vt lex prisca docet, supremi colis amictum.
Hoc insigne tulit Pater, hæc insignia Natis
Tradidit, & docuit sic insignire nepotes.
Tum quoq; Iudæa veniens ab origine Iesus,
Nomen adoratu dignum, venerabile, sanctum
Diuinæ impositum soboli sotera per vrbes
Significat Graias, Itali dixêre salutem,
Siue salutiferum, quæ congrua nomina, magno
Vltima saluatum venit qui secula Christo.
Prima dies Iani tanto splendore corruscat.
Ianus enim primo fecisse vocabula mensi
Dicitur à priscis, sed qua de gente vel vndè
Venerit, hoc nostro nondum cognoscitur æuo.

Propterea super hoc aliquid memorabile fandum.
Ianus hic vt perhibent clara de stirpe Gigantum
Maximus ille fuit Noë, qui secula Pyrrhæ
Deucalioneos fluctus præceßit, & vndas
Ogygias, tantum nobis antiquior ille est.
Is igitur, quando terras absorbuit ingens
Alluuies, monitu Diuûm reclusus in alto
Nauigio, cum prole sua se credidit Austro.
Ast vbi iam posito tumidum mare concidit æstu,
Suppleuit genus humanum, mißisq; colonis
Ad triplicis mundi fines, extremaq; regna,
Per mare Tyrrhenum vectus Tyberina petiuit
Hostia, & ascendens vbi nunc est Roma, locauit
Thybridis ad ripas Etrusco in colle penates.
Et post fata sui collem mensemq; reliquit
Nominis hæredes, quod non abolebitur vnquam.
Ianus ei cognomen erat de nomine tractum
Assyrio Iain, Vinum dixêre Latini.
Ipse etenim primus vitis viniq; repertor
Fertur, & id talis nomenclatura docebat.
Sed Iainum primi, qui rectiùs illa sonabant,
Nomina dixerunt, mox litera tertia prisco
Pulsa loco, fecit fraudato nomine Ianum.
Fingitur esse biceps, quoniam duo secula vidit,
Vnum quod pluuijs auctum mare sustulit, vnum
Quod succeßit aquis, atq; hac ab origine fluxit.
Hisque de Iano canimus facit inclyta magnam
[illegible] fidem: memorant etenim sub principe Iano

Aequo-

Aequorea primùm signata numismata puppi:
Ista fuit puppis, quæ de fatalibus vndis
Eripuit terrestre genus, sobolemq́ volantum.
Sed falluntur in his, quia non nouêre parentum
Primorum annales Danai, veteresq́ Latini.
Sancte senex igitur nobis fœliciter annos
Exordire. Puer supremi conditor æui
Esto tuæ genti, nostroq́ salutifer æuo.

DE S. BASILIO.

Haec eadem sacrata dies tibi Magne Basili,
Atq tuum primæ celebrant natale Calendæ,
Sed quia cedendum Dominis maioribus, illinc
Te trahis, & transfers in idonea tẽpora, iuxta
Diuersos hominum mores, vsumq́ locorum,
In tua decurrit Graiûm sapientia fluxu
Corda redundanti, sicut decurrere nostrum
In mare consueuit magnis Athlanticus vndis
Oceanus, seseq́ amplum diffudit in æquor.
Nec fuit ambarum diuina scientia legum
In te larga minus, nec Graiæ copia linguæ
Pauperior, tua relligio quasi vinea densis
Palmitibus fruticans, longè lateq́ per orbem
Est vulgata, latens in Cæsariensibus agris
Trans Phryges & Galatas, & trans Bebrycia regna,
Hesperiæ populis procul apparebat & Indis:
Rumor hic à Lybicis traxit regionibus Efren,

Insignem

Insignem probitate virum. Deserta reliquit,
In quibus à teneris æuum transegerat annis.
Ad spectanda tuæ venit miracula vitæ
Iam senior, tecumque loquens exire videbat
Ex labris accensa tuis atque ignea verba.
Iste domi motus laudum rumore tuarum,
Orauit per signum aliquod se illustre doceri,
Quantus apud superos esses, cui nomen apud nos
Tantum fama dabat passim, viditque Columnæ
In speciem, dum nox claris incenderet astris,
Ingentem flammam ad cœlum caput vsque ferentem,
Et simul audiuit vocem quæ à sydere labi
Visa per aurarum tractus, verba ista sonantem:
Talis apud superos virtus ac tanta Basili est,
Hæreticis: at præcipuè quos fecerat impos
Cordis, & obscuræ mentis torpedine captus
Arrius, impugnator atrox, ac malleus ingens
Semper erat, iuuenem qui cæco illusus amore
Tradiderat sese Plutoni, & sanguine demens,
Ipse suo seruum stygio se scripserat orco
Asseruit, populo insolitum spectante duellum:
Nam pater hinc prenso Iuuenem rhenone trahebat,
Inde lemur, longo tandem certamine victus,
um stridore graui fugit per nubila Dæmon.
æpè Valens, qui tunc extinctis fratribus omne
manum sine consortis formidine agebat
perium, dum vult hominem proscribere, fractis
fus calamis, tandem crudele reliquit

Offi-

Officium, cùm niti odio se vidit inani.
Vita viro, cùm mox esset moriturus, in vnam
Est producta diem, quo natum semine gentis
Hebraicæ, medicum, sacra perfunderet vnda.
Ipse suis manibus, dictu mirabile, postquam
Huic satis officio factum, discessit in auras
Spiritus, & clauso requierunt viscera sensu.
Cæsariæ pastor sanctissime, porrige dextram
His animæ clausæ in tenebris, & carcere cæco.
Et veluti quondam nurui peccata remisit
Te impetrante Deus, sic te impetrante dolores
Auferat & nostros, & nostra piacula soluat.

DE DVOBVS MACARIIS.

Macarios (vt fama) duos Aegyptia tellus
Progenuit vita insignes, ac nomine claros.
Dijs stygijs ambo infesti, veterumq; Deorum
Coniurati hostes. Primus Sitæa per arua
Vixit, & inuento, vacuos dum permeat agros,
Verticis humani cranio, vestigia fixit,
Atq; ait: O quisquis caput istud inane ferebas
Tempore mortalis vitæ, per maxima patris,
Per nati, & Flatus sancti te numina iuro,
Quæ fuerit tua sors doceas, dum vita manebat,
Quæ modò sit, quando es membris, & corpore functus.
Illa nihil cunctata sonos erupit in istos.
Centurio Romanus eram Ioue principe, nunc me
Orcus

Orcus habet, tantùm penetrans in viscera terræ,
Aethereis quantum tellus discedit ab astris,
Sub nobis genus Hebræum est, gens infima verò
Christigenæ, mores qui non tenuêre parentum.
[illegible] viro tales dedit adiurata loquelas.
Tempore pòst paruo deserta per auia eunti
Occurrit Lemur ampullis pendentibus extra
Pertusæ chlamidis rimas circum vndiq; onustus,
Et percunctanti quid tot sibi vitrea vellent
ascula, respondit monachis se pharmaca ferre,
harmaca sunt curæ, quæ nos vti dulcia primùm
Pocula delectant, sed mox in toxica versæ
cruciant, sic præda sumus fallacibus vmbris
Vndiq; de nobis ita gens lethæa triumphat:
alibus excellens signis iam grandior æuo
ccubuit primi mensis Titane secundo
Iustrante breui frigentia rura volatu.

DE ALTERO MACARIO.

Alter ab Antoni fruticans radicibus altum
Creuit, & vmbrosas porrexit in aëra frondes.
Incola Thebaidos fuit exanimumq; cadauer
Rettulit in vitam, nam cùm defendere sanctam
iret sermone fidem, confugit ad istud
umentum ingens, ad quod contabuit hostis.
o quem dubio confectum vulnere quando
te obita iam corpus erat sine sanguine, fecit

Ore

Ore loqui, fontis pœnas ne incurreret insons.
Cùm fraudata sua sic esset imagine virgo,
Mercurij technis vt equam pater esse putaret,
Saluifico Christi mendacem nomine formam
Sustulit, & veterem fecit prodire figuram.
Singula si pergam numero comprendere longas
Ibit in ambages sermo prolixior æquo.
Quindecies Ianus reuocarat ab æquore solem,
Cùm senio fractus discessit in æthera longo.

DE EPIPHANIA.

Sexta dies splendore Magos gradiente per altum
Aëra, deducens toti spectacula mundo
Admiranda tulit, gentes ad sydera versis
Attonitæ stabant oculis, solemq; putabant
Aduentasse nouum, qui non, quia nocte dieq;
Spargebat latè radios, occumberet vnquam.
Stella nouo fulgore ardens veniebat ab ortu
Trans Tigrim, trans Euphratem, Babylona volando
Vidit, & Armenios dextra, læuaq; relinquens
Thuriferos Arabes Syriæ bipatentibus alis
Ingruit, & tali votis famulata Magorum
Officio, nati stetit ad præsepia Christi.
Nec reges vt opinor erant, nec enim tacuissent
Historiæ sacræ autores genus istud honoris,
Inter mortales quo non sublimius vllum.
Adde quòd Herodes, vt magnificentia regum

Iulat, hospitibus tantis regale dedisset
Hospitium, secumque lares duxisset in amplos.
Ille penes Persas magus est, qui sydera norit,
Qui sciat herbarum vires, cultumque Deorum,
Populi facit ista magos prudentia triplex.
Iungunt plerique, licet sit credere vanum,
Episcopus ex natis illos, & matribus ortos.
Admoniti patrum libris, de semine gentis
Iudaicæ venturum hominem, qui regna per omnes
Porrigeret populos, orituraque sydera eodem
Tempore, quæ indicium nati patriæque domusque
Mobilibus radijs facerent: in montibus altis
Peruigiles noctu cœlum obseruare solebant,
Et videre ignes, Christo nascente, subortos,
Corripuére viam Regi tria dona ferentes:
Hæc tria sunt, aurum fulgens regale metallum,
Thus redolens, quo festa solet decorare sacerdos,
Myrrhaque, qua tumulo tradenda cadauera inungunt.
Tamagus à prima monstrauit origine, quòd rex
Christus erat, quòd mortalis, summusque sacerdos.
Sed noui luce velint ista primordia signis
Facta mirificis, dum connubialia festa
...rans Christus laticem mutauit Iaccho.
...dies rursum cœlo labente reuersa,
Iordanis aquas Christum consistere vidit,
...pater audito per cœlum murmure Christum
Suam docuit prolem, cùm sanctus apertis
...tus ablutum supra caput astitit alis.

i Hæc

Hæc Epiphaniam Graij solennia dicunt,
Quòd diuina prius soboles incognita nobis
Claruit, & tribus his facta est celeberrima causis.
Pauca loquar contra Solymos, contra impia corda
Leuigenum, quò constet eos de tempore Christi
Nobiscum sensisse, licet modò turpiter errent
Cùm venisse negant, paucis memorabimus ergò
Historiam, cuius noster Suetonius author.
Cùm regeret terrarum olim Nero Claudius orbem,
Rumor ab Hebræis oriens peruaserat omnem
Latè Asiam, penetrans vltrà Gangetica regna,
Iudæa de gente virum Mauorte potentem
Venturum subitò, terras qui cogeret omnes
Ferre nouas, permutato rerum ordine, leges.
Rumor hic implêrat gentes, totoq; oriente
Fama volans in spem populos adduxerat istam.
Ista fides Iudæûm animis sic hæserat, vt nil
Romanum imperium veriti, contemnere gentem
Ausoniam fuerint ausi, probrisq; Latinos
Irritare duces strictoq; inuadere ferro.
Propterea Nero rex indignabundus, & ira
Percitus ardenti, magno molimine bellum,
Quo genus id toto penitùs depelleret orbe,
Misit in Assyriam. Tum latè efferbuit æquor
Classe noua. Cum patre Titus noua classica fecit
Clangere per Prothei fluctus, per Agenoris oras.
Talia veridico memorat Suetonius ore.
Iste furor tantus, tanta hæc audacia mouit Iudæ

Iudaeorum animos, quia tunc instare videbant
Tempora pacifici multum expectata Mesiæ.
Credebant ad se imperium descendere, & orbis
Terrarum se rectores, dominosq; futuros.
Non aliter se Romanis opponere vulgus
Præsumsisset iners, neq; plebs ingloria contra
Cæsaream maiestatem frustrà arma leuasset.
Hæc igitur communis erat sententia genti
Apparere dies Christum debere per illos,
Sed delusa fuit, quia quanquam venerit, vt nos
Asserimus, non arma tamen regalia secum,
Non adduxit equos, neq; murice fulsit, & auro,
Vt fore credebant. Tenui vestitus amictu,
Atq; gerens personam inopis per rura per vrbes
Iuit, & ex oculis vt quædam euanuit vmbra.
Et nunc aduentus Christi transisse fatentur
Tempora iam pridem, sed quòd non venerit (aiunt)
Esse suæ gentis scelera infelicia causam.
O genus insipiens vnde hæc aorasia fluxit?
Vestra videns errata, Deus si mittere Christum
Instituit, cur non misit? si mittere forsan
Non statuit, quare aduentus prædicere tempus
Veridicum fecit vestro de sanguine vatem?
Occæcas omninò animas, peccata volentem
Tollere, & errores nostros dissoluere fingunt
Fugisse hominum sordes, quæ amentia maior
Esse potest, quàm nugari sanare potentem
Omne genus morbi medicum languoribus ipsis

Offensum non velle ægros inuisere natos?
Infantem nouère Magi. Iudæa loquentem
Non cognouit, erat curis absorpta profanis
Funditus, atq; graui somno resoluta iacebat.
Felices saluete Magi, qui clara secuti
Sydera, vidistis puerum, qui sydera fecit:
Sic vtinam nobis sese post fata videndum
Præbeat, & gressus nostros in sydera ducat.

DE S. PAVLO, PRIMO Eremita.

SIcut erat celebris cultu, numeroq; Deorum
Cùm Iouis imperium stabat, Nilotica tellus:
Sic vbi terrestres cœlo descendit ad oras
Expectata salus, patribus fuit inclyta sanctis,
Qui Nitriotarum campos, Scytæaq; rura,
Thebaidosq; casas loca desolata colebant.
Nam cùm Cæsarei gens sanguinolenta tyranni
Prædarentur oues Christi, nullasq; liceret
Christigenis habitare vrbes, impunè ferarum
Consortes facti, fines tenuère supremos
Orbis, & arentes Cancri feruentis arenas.
Primus ad hos (vt fama) locos vestigia vertit
Sub Decio Paulus, cùm iam vigesimus isset
Annus, & æstates illuc incognitus egit,
Treis nouiesq; decem, propter vada vitrea fontis,
Cui super extentis faciens vmbracula ramis,

Palma homini tanquam nutrix, alimenta ferebat.
Ipse etiam tunicas de frondibus arboris eius
Texere, & ambustos artus vestire solebat,
Atque famem patiens vsque ad surgentia noctis
Sydera, soluebat tenui ieiunia mensa:
Norit in occasum summam inclinauerat vmbram,
Ex tepida surgebat humo, septemque triones
Non procul à terris motu reptare videbat
Tardigrado, lentoque polum circundare gyro.
ac animo procul à curis terrestribus acto
uertebat apud superos, vbi dulcia tempe,
syncera quies, & consummata voluptas,
um Deus in sensus illabebatur & ora,
uinasque canens vsque ad Titania laudes
mina, cœlesti totus languebat amore.
similii pietate calens Antonius arua
sub hyberno dum per deserta vagatur,
uenit senis hospitium, paruosque penates.
solitus Paulo Cererem deferre per auras
idie, victus inopis plus attulit ergò
spitus Antoni, posuitque in limine, Coruus.
rvus enim, vel fortè aliquis sub imagine Coruì
gelus, vt nasci stellas vidisset ab ortu,
is epulas homini portabat ab oris.
sua diuinans sibi fata incumbere Paulus,
olens sine teste mori, venerabilis hospes
precor, dixit, nec te mora tardet, & affer
ibi donauit tunicas Athanasius olim.

Nam mox vt fuero functus vitalibus auris,
His Deus inuolui mandat mea frigida membra,
Atq; sub egestas mecum descendere arenas.
Ille volans abijt, rediensq; agnouit in aura
Pauli animam periter Diuos sublime petentem,
Atq; ait: Ah sic me fraudas pater, atq; relinquis?
Ibo tamen, tua sancta iterum saltem ora videbo.
Iuit, & extincti dum se inclinaret ad ora,
Cum gemitu lachrymans lamentabatur amaro.
Patris ad hospitium soliti diuertere quondam
Dum viuebat, humo duris (res mira) leones
Vnguibus egesta iustum fodere sepulchrum,
Non secus ac si nota viri mensura fuisset.
Nec minus est mirum quòd ad illatabile bustum
Iuerunt pleraq; feræ, quæ tempore longo
Cum sene versatæ fuerant, visaq; iacentem
Deplorare virum, duris odiosa tyrannis
Simplicitas potuit mollire animantia bruta.
Mox igitur tunicis, quas apportauerat artus
Implicitos superinfusis tumulauit arenis,
Iam gelidi decimo Iani Titane reuerso.

DE S. HILARIO.

HIc quoq; natalis tuus est memorandus Hilari,
Tertia post decimum Iani cùm frigida tellus
Sub niue dormiret, te lux ascendere ad astra
Vidit, & ingenti superos occurrere pompa.

Tu in terris positus membris mortalibus alto
Versabare polo, votis rapientibus illuc
Ingenium, mentem, atq; animum, poterasq; putari,
Exutus eras functus iam corpore, & arces
Aetherias habitare inter tot millia Diuûm.
Integritas vitæ, legum prudentia, cultus
Cælituum, tutela inopum, diadema, pedumq;
Pictauiense tibi, dum nil mortalia curas,
Dum viuis tibi sorte tua contentus, ab omni
Ambitione procul, populo applaudente tulerunt.
Non nocuit tibi progenies, non obstitit vxor
Legitimo coniuncta thoro, non horruit illa
Tempestate Deus thalamos, cunabula, tædas,
Sola erat in precio, quæ nunc incognita virtus
Sordet, & attrito viuit cum plebe cucullo.
Propterea leges quæ sunt connubia contrà
Esse malas quidam perhibent, prudentia patrum
Non satis aduertit, dicunt, quid ferre recuset,
Quid valeat natura pati, ceruicibus, aiunt,
Hoc insuaue iugum nostris imponere Christus
Noluit, istud onus quod adhuc quàm plurima monstra
Fecit, ab audaci, dicunt, pietate repertum.
Tutius esse volunt, qua lex diuina sinebat
Isse via, veterumq; sequi vestigia patrum,
Quorum vita fuit melior cum coniuge, quàm nunc
Vestra sit, exclusis thalamis, & coniugis vsu.
Adiungunt etiam primi ieiunia veris,
Quæ nisi sint seruata, volunt nos ire sub orcum.

Aspice quàm duris (aiunt) frenata capistris
Gens electa fuit, lex Christi æterna, nec vnquam
Cessatura, sinus (dicunt) sine tendat in amplos,
Vt sit conueniens, habilisq́, & idonea toti
Humano generi, non importuna senectæ,
Non onerosa inopi, non importabilis ægro:
Adijciunt populis habitandam pluribus vrbem
Non esse angustis claudendam mœnibus, arcto
Conuenit esuriens (aiunt) plebecula claustro.
Hebræûm gens qualis erat, quam limite paruo
Legifer inclusit, grauiumq́, indagine legum.
Illud onus Christum dicunt minuisse, suisq́
Indulsisse. Sed hæc Christi indulgentia visa est
(Vt memorant) laxata nimis sapientibus istis,
Qui legem stultè ex placida fecêre molestam.
Duriciem verò legis satis arguit, aiunt,
Prouida posteritas, studijs exercita sacris,
Quæ maiorem hominum partem de Syrtibus istis
Subtrahit, & pelago functam pronunciat isto,
Non iuuenes donec cessent adolescere, & ægros
Excipiunt, senioq́ graues, & quos labor haurit
Assiduus, fabros, & qui sub pondere sudant
Vomeris, & rastri, qui pro mercede locant se
Atq́ operas vendunt, & quos fortuna coëgit
Mendicare cibos, quæ turba miserrima, quiq́
Prægustare solent epulas ad prandia regum,
Adde viatores, & quos onerosa fatigant
Munia, nutrices cunis quæ lactea prabent

Vbera,prægnantes, fœtas,cui debile pectus,
Cui caput infirmum,stomachi quos humida crudi
Pituita infestat, causas numerare quis ausit?
Exclamant,& vti inter se quandoq; iocantur,
Tres hanc nimio pultem sale fecit amaram.
Adde quòd & patres ausi taxare Latinos,
Culpabantur eos stultè,imprudenter, & æquo
Durius adritum Romæ voluisse Pelasgos
Cogere,& antiquum tam præcipitanter amorem:
Tam stolido temerasse ausu, concedere Roma
Debuit aiebant,potiùs quàm rumpere pacem,
Humani quæ iuris erant, modò salua maneret
Lex diuina,fides Christi,doctrina senatus,
Quam primus tulit ore suo, quia tradita ab ipso
Christo erat humanæ doctore & lumine vitæ.
Nec curandus erat morem consensus in vnum
Hæc adeò,dicunt,quod persuadere laborant,
His breuibus dictis: Quisquis discrimine nullo
Vult gentes differre duas, velit ora duorum,
Quod natura nequit, faciem concurrere in vnam.
Vna Dei domus est mundus,sed non tamen vna
Omnibus est facies rebus.Circumspice terras,
Contemplare orbes cœli,diuersa videbis
Omnia,Saturno facies est pallida, Marti
...a,resplendens Veneri,nunc clara Dianæ
...c obscura,Iouis frons est affabilis astro.
...quoq; in varias abeunt elementa figuras.
...e hominum genus,& pecudes,frigentia cerne

Marmora, quæ Spartæ, Parijs quæ oriuntur in ægo
Quæ Aegyptus secat, ac humidis quæ nauita ponto
Dempta iugis, quæ Luna parit, quæ Tybure crescunt.
Aspice & Indorum sparsas per littora gemmas,
Multiplices vocum flexus mirare volucrum,
Diuersosq; habitus, & multicoloria terga.
Sic quoq; tam grandi sub relligione per omnem
Fusa orbem fas sit, dicunt, discedere Graios
Gentibus à nostris aliquo discrimine legum,
Quas (aiunt) mutare potest humana facultas.
Nam leges, quas ipse tulit Deus esse necesse est
Perpetuas, nec fas homini discedere ab illis.
Hæc ideò volui nostris intexere chartis,
Vt quoties patres, quibus est custodia cymbæ
Petridos, à summo coëunt pastore vocati:
Sint memores magno ad leges opus esse ferendas
Ingenio, multis oculis examine recto.
Sed quò mente vagor? video, mea longior æquo est
Ecbasis, ad sancti festum redeamus Hilari.
Hic pater à superis castum ne fortè pudorem
Perderet, obtinuit magno pro munere mortem
Coniugis, immundum Veneris sic oderat ignem.
Impetrauit idem natæ, quæ nomine dicta est
Appia, & ad cœlum, quò peruenturus & ipse
Post breue tempus erat, misit cum matre puellam.
Cura viro munire fidem primaria semper
Cùm foret, ex libris armamentaria sacris
Fecerat, & contra Christi se armauerat hostes,
Pris

Præsertim Arriadas, quorum spirabat in orbem
Aura, ferens diram Christi per ouilia pestem.
Sanctum nectar olens doctæ facundia linguæ,
In mentes hominum Christi inspirabat amorem.
Propterea exilium passus peruenit in arua
Cincta freto, Ligures inter Cyrnæaq; saxa.
At cùm plena forent atris serpentibus, acta
In crucis effigiem dextra procul ire coëgit
Mortiferas pecudes, iußitq; habitare seorsum,
Limite signato pulsi (res mira) colubri
Seruauêre patris semper confinia sancti,
Inuenitq; feras, quibus est infame venenum,
A pietate minus quàm corda humana remotas.
Audijt infantis sacro sine fonte recentem
Emigrasse animam, vetuitq; à morte teneri.
Nam prostratus humi iacuisse in puluere fertur,
Nec cessasse Deo lachrymas offerre tepentes,
Donec in exangues artus reuocata lacertos
Protulit, & matri blandis arrisit ocellis.
Tum subitò immersit lustralem crinibus vndam,
Ne sine lege iterum fato concederet infans.
Multa quoq; in scriptis animi monimenta reliquit,
In quibis effulget diuina scientia dulci
Eloquio, & linguæ cultu decorata Latinæ,
Semine tam claro tellus Aquitanica gaudet.
Nos quoq; sancte pater facias gaudere precamur
Semper in Elysijs tecum post funera campis.

DE

DE S. GREGORIO Nazianzeno.

Cappadocum tellus est illustrata virorum
Ingenijs, pietate, fide, præconia quorum
Temporibus recitanda suis. Nunc maximus ille
Gregorius, cui dat diuina scientia tantum
Nomen adest, hodie sacros habiturus honores.
Præsule patre satus, nam tunc id iura sinebant,
Pastorale pedum gessit, post funera patris:
Cùm verò iuuenis quondam venisset Athenas,
Et tota ingenuas se conuertisset ad artes
Mente, ferunt illum nymphas sub luce diurna
In thalamo vidisse duas, neu fortè putaret
Esse malos lemures, prior est sic ore locuta:
Ne nostros trepides vultus, Sapientia nomen
Est mihi, nomen habet quæ me comitatur, Honestas,
Adsumus vt sancto tibi coniungamur amore,
Et simul æternos tecum viuamus in annos.
Sic igitur factus liber formidine contrà
Mouit in amplexus, & in oscula mutua gressum.
Talia de magno quædam finxêre Pelasgi
Hercule ludentes, & de Scipione Latini.
Quæ verò à priscis hoc de pastore feruntur,
Nemo hominum figmenta putet, duo namq; Tonantis
Imperio diui tales iniêre figuras,
Vt iuuenem facerent illis assuescere curis,

Et totam grauibus ſtudijs intendere mentem:
Vel ſimulachra duo, forſan duo dona fuêre,
Virtuteſq; duæ, quas tunc infudit in alta
Corda Deus ſubitò. Quod longi temporis vſu
Quærere mortales, & conſuetudine poſſunt,
Hæc afferre ſolet virtus diuina repentè
Cum libet, eius enim tanta eſt opulentia, tantus
Eſt theſaurus opum, cauſas vt ſæpê ſecundas
Præueniens, donet bona; quæ ſine fine redundant.
Hoc ego crediderim potiùs, ſapientia namq;
Eius ab ingenio teneris ita fluxit in annis,
Mox vbi cæleſtes formas aßiſtere vidit,
Vt populis non ſit minus admirabile viſum,
Quàm ſi luciferum Phœbi præcurreret ortus.
Cum verò in patriam rediens propè Troadis oras
Vela daret, ſubitò Boreas à vertice lapſus
Ingruit antennis, & propulſauit ad vſq;
Litus Abydenum freta per ſalientia pupim.
Territus hoc caſu iuuenis diſſoluit ab omni
Vitæ huius fermento animum, penituſq; recepit
Corde Deum reuocans curas à ſenſibus omnes.
Tum populos farrago omnes Ariana ferebat
Irritas, in bella etiam, liteſq; cruentas.
Gregorius contra peſtem hanc, vt maximus olim
Alcides contra terrarum immania monſtra,
Quatina tulit fauſtos in mœnia greſſus.
Nam tunc forte Valens Cæſar deceſſerat, eius
Infecta defenſor erat dum viueret: Ergò
Opportuna

Opportuna videns operi data tempora sancto
Iuit, & incepit studijs dare vela, repentè
Fama viri traxit varijs ex gentibus agmen
Discipulorum ingens, illic Academica fecit
Gymnasia, & veteres illuc traduxit Athenas:
Nam quot erant toto orbe viri, qui scire profundos
Scripturarum aditus vellent & mystica sensa,
Et Cabalistarum latebras, ea littora adibant.
Hieronymum fama est illuc venisse trilinguem,
Et legis didicisse sub hoc arcana magistro.
Ad summos igitur breuiter peruenit honores,
Nam patriarchatus sceptrum, sanctamque cathedram
Est largita homini consensu Thracia magno.
Dicitur & longo sacram coluisse poësim
Tempore, & heroo modulatus carmina plectro,
Quæ superant, quibus Aonij dant oscula vates.
Sed cùm iam senio foret incumbente parumper
Segnior effectus, & se liuore videret,
Insidijsque peti, patriam repetiuit, & illic
Cùm Ianus gelidas iam peruenisset ad Idus,
Pacifica tandem migrauit in æthera morte.
Relliquias eius multo pòst tempore Thraces
Metropolitanam reuocasse feruntur in vrbem.
Nunc procul à Graijs vectæ recubare putantur
Quà sedet in medijs Manto Cadmeia lymphis.

DE S. HONORATO.

PArs Asiæ versus Boream Nicomedia patrem
Misit Honoratum, semen regale canendum
Heroæ clangore tubæ, sed lenta senectus
Obstat, & in tenues cogit descendere versus.
Andronicus puero nomen fuit, vt pueriles
Præteriens annos Christi persensit odorem,
Continuò figmenta Iouis, veterumq; Deorum
Posthabuit, fugitq; suos cum fratre parentes,
Et duce Caprasio veri cultore Tonantis,
Qui nemoris vasti latebras habitabat, & vmbram,
Ad fontem vitalis aquæ peruenit, & aura
Vectus Hyperborea, Nicomedica regna reliquit,
Naue per Aegæum pelagus peruenit ad Isthmon,
Naue per Ionium Siculas adnauit ad vrbes.
Post transmissa maris Tusci vada, naue relicta,
Venit ad excelsum montem, qui nomen ab albo
Accipit argento, summoq; in vertice montis
Prospiciens noctu lucem, se à luce vocari
Credidit, accedens igitur venerabilis antrum
Macrobij senis inuenit, quem corpore functum
Post biduum magno lachrymans sepeliuit honore.
ansijt Apennini apicem, salebrosaq; saxa
sus ad Insubres, ad amœna sub alpibus arua,
iuga quæ cum tot Pœnorum millibus olim
nibal ascendit, teneris inuenit ab annis

Hoc

Hoc iter ad superos, vt sic mutaret Olympo
Magnanimus Iuuenis satis ampla, opulentaque regna,
Vt reperiret opes ad quas extendere dextram
Nec mors, nec fortuna potest, nec mobile cœlum,
Et fratri cui nomen erat Venantius, acres
Addebat stimulos, verbisque animabat ad astra.
Cingitur æquoribus nostris breuis insula, contrà
Massiliam, versus montani flumina Vari
Non procul à terris, Galli dixêre Lirinam,
Insula desolata priùs, serpentibus atris
Hospitium, deuota hydris, vastata colubris,
Et simili pecudum generi, terra inuia nostris
Gressibus, & formidandis oppressa venenis.
Huc, ope diuina fretus, Nicomedis alumnus
Cum socijs venit, quem tanquam incendia diræ
Expauêre feræ. quædam subiêre latebras,
Interitu quædam subitò iacuêre per agros
Exanimes, quarum nidor teterrimus auras
Inficiens, pestem vicina per arua ferebat.
Propterea, miserante Deo, mare creuit, & æstu
Vndisono loca percurrens incesta, venenum
Abstulit, & zephyrus valles lustrauit, & agros.
At quia non aderant dulcis solatia lymphæ,
Continuò multa riguum prece marmore ab ipso
Cotibus è duris fecit decurrere fontem.
Mox probitas, mox relligio producere fruges
Incêpere suas, tantoque ardore refulsit,
In tantum iubar excreuit validissima virtus,

Pemultos, populis ex circumstantibus, ad se
Traxerit: Expediam paucis, post tempore paruo
Insulam Elysium potuit conuersa putari,
Vt chalybem magnes, sic incul pabilis aurum
Vertrabit, portantur opes, delubra, domosq;
Adificant, redolent horti, viridaria frondent,
Citrus olet, florent myrti, fruticant cyparißi.
Atque maiores Iuuenis venisset ad annos,
Et caua iam gelidis alberent tempora canis,
Quamuis enixè renuens multumq; reluctans,
Est Arelatensis magno molimine pastor
Factus, & accepit tandem mitramq; pedumq;.
Quo viuens, quo post obitum splendore reluxit,
Mirandorum operum fari non si mihi centum
Ora forent ausim: sancti miracula Patris
Obstupuit Ligur, & Gallus, trans æquora fama
Iuit ad Athlantem, subijt Garamantas, & Indos.
Pulsus ab hæreticis, qui seditionibus vrbem
Vexabant miseram, sese in loca tuta recepit,
Vt mos est nautis, cùm tempestatibus atris
Æquora vexantur, sæuitq; Aquilonibus aër.
Sed breue post tempus rediens, de cordibus iras
Expulit, & eloquio accensam compescuit vrbem.
Tandem vbi completo fatalia tempora cursu
Aduenêre, graui Deus in languore iacentem
Commiserans animam mißis ad sydera diuis
Sustulit, optatoq; frui conceßit Olympo.
Ad decimam Iani lucem, tum sextus in altum

k *Sol*

Sol abiens, cœli summum conscenderat axem.

DE S. ANTONIO.

Septima post decimam torpentis frigore Iani
Antoni tibi festa dies altaria cingunt
Frondibus, hybernas quæ non timuêre pruinas.
Laurus adest, hederæ veniunt, prouinca lacertis
Quæ sparsis proserpit humi, redolentia myrti
Vimina pacificæ per templa ligantur oliuæ,
Et quos fama refert immortales Amaranti.
Te memorant olim Satyros vidisse bicornes,
Panaq; capripedem, dum per deserta vagaris
Inuia, trans Memphim, trans centum mœnia portis
Inclyta, soliuagi lustrans vestigia Pauli.
Te memorant non cum Lapithis, quæ gloria parua est,
Non cum Centauris, sed quod mirabile multò
Amplius est, cum tartareis Belialibus olim
Decertasse ipso stante ad spectacula Christo:
Qui quia te vidit pugnasse viriliter, ire
Continuò totum tua nomina fecit in orbem.
Tu satus in campis, vbi quondam mœnia magnus
Fecit Alexander, domini seruantia nomen.
Diceris ignipotens, & fers incendia dextra,
Quòd tua vis ignem potis est extinguere sacrum.
Et quia (res miranda) soles quandoq; proteruos,
Et nimis infrenes, qui relligiosa malignis
Templa, domos animis audent volare, furenti

Aggrederis morbo,ſubitaq; vredine torques.
Sæpius hoc aliàs,noſtro quoq; tempore viſum
Non ſemel eſt,ſalit extemplò per viſcera peſtis
Igneus,& oſſa rapit,neruoſq; imaſq; medullas,
Fulminis in morem vorat,in nihilumq; reſoluit.
Deſunt qui diuos auſint contemnere,nec dum
Tot moniti exemplis homines aduertere poſſunt
Eſſe Deum,ſanctaſq; animas humana potentes
Vlciſci ſcelera,atq; animos cohibere furentes?
Cùm demum,tetricæ poſt tot miracula vitæ
Iam longæuus iter vellet conuertere ad aſtra,
Diſcipulos circumſtantes ſermone potenti,
Quem dabat affecti cordis ſuauiſſimus ardor
Erudijt longum,conuerſus ad oſcula tandem,
Æternùm,dixit,mea viſcera ſancta valete.
His dictis alacri tantam prætendere vultu
Lætitiam,& tanta viſus clareſcere luce eſt,
Vt iam cum ſuperis verſari & viuere credi
Poſſet,& antè Deum mutata aſſiſtere vita.
Dumq; ea ſic fierent ſubitò,velut vltima flamma,
Quæ fugit aſſumpta penitùs face,purior auro
Spiritus in tenues abiens ſe ſuſtulit auras.
Nunc colit æternumq; colet ſublimia mundi
Culmina,perpetuæ gradiens per paſcua vitæ.
Et quoniam nox iſta vigil ſolet eſſe quotannis.
[Cu]rrite votorum memores,deponite lænas,
[…]ones,dupliceſq; togas,accurrite nudi,
[…] pulſo in lucem ſomno vigilate reuerſam,

Ponite segniciem, surgit iam vespera, flammis
Iam rogus in templi medio rutilantibus ardet,
Fallite colloquijs noctem, percurrite sanctos,
Qui coluêre olim deserta Aegyptia patres
Arsenium, Vitalem, Helenum, quo tempore Paulus,
Et quare ad steriles primus deuenit arenas
Dicite, sit sermo vobis Euagrius, Efren,
Et Cronius, magno de Bessarione loquendum,
Pambus, & Eulogius memoretur, & inclytus Hilario,
Ac reliqui, quorum consors Antonius orcum
Vicit, & in terras fecit descendere Diuos.
Pergite, cum rapida cœli vertigine tempus
Euolat, & celeres ad cursum concitat horas:
Iam cecinit mediam volucris Titania noctem,
Et Leo decedens summo declinat Olympo,
Ne sinite extingui flammas, date ligna ministri,
Et ramis onerate focos, opus ignibus altis
Expugnare gelu flatusq; Aquilonis acuti.
Pergite, iam totus Chiron surrexit ab vndis,
Incipit apparere Caper, iam Lucifer altus
Astra fugat, vicina dies albescit ab ortu,
Præcipitat Cancer, gelidis iam terminus vmbris.
Pyramides dudum magnæ tinnire Parenti
Incipiunt, canit excubitor feruentius Ales.
Matutinus adest, tyriaq; in veste sacerdos
Fert manibus calices, genibus procumbite flexis,
Atq; Deum ne vos tetrico pater arguat ore
Quærite, & ad cœlum totas conuertite mentes.

In

Ite domum, nec vos hodie dementia cogat
Fingere personas, sumptisq́ incedere laruis,
Sancta dies sanctæ debet succedere nocti.

DE S. SEBASTIANO.

INclytus armorum ductor de nomine Graio,
Quòd si quis velit in nostram traducere linguam,
Dicet adorari dignum, venerabile, sacrum,
Tractum nomen habens colitur, procedite turbæ.
Ad sacrum solenne dies vigesima quando
Crudeles pœnas, & fata immania passus,
Transijt ad superos, villas inuitat, & vrbes.
Mox vbi percepit Christi mysteria, duxit
Cœlestem in terris, hoc est sine crimine vitam,
Confregitq́ suis manibus simulachra deorum
Plurima, & aduersum manes tulit arma superbos,
In pœnis etenim quas detestabilis ætas
Illa dabat nostris, si quos titubare videbat,
Mox aderat reuocans animos, & pectora verbis
Grandibus attollens, non clàm sed vocis apertæ
Fulmine, & vt tragicis mos est, clamoribus altis,
Ante ipsos etiam circo admirante tyrannos.
Sed tum præcipuè tantos prorupit in ausus,
aliter exarsit, quando ex primatibus vrbis
mulæ geminos duro in certamine fratres
dere paulatim vidit roburq́ fidemq́.
res etenim flentes, & parua ferentes

Pignora demißis aderant per terga capillis,
Orabantq́ viros, ne se natosq́, domumq́
Descrerent, nec tanta suis opprobria ferrent,
Neu subitò traherent pessum genus omne suorum.
Istud idem pater orabat, moriturаq́ mater
Præ lachrymis, præ lamentis, præ angore dolorum:
Tum pius exiliens miles: fortißima, dixit,
Pectora quo pacto robur muliebribus omne
Blanditijs amisistis? quò vestra receßit
Strenuitas? quæ tanta tulit discrimina Martis
Tum cùm pro tenui decertabatis honore?
Nunc est propositum vobis cœlestis Olympi
Imperium, dabit hæc vobis victoria semper
Viuere cum superis, & conregnare, Deumq́
Cernere, cum diuis æterna in luce sedentem.
Eia agite excelsos animos in sydera ferte,
Cœpta nec ignauo maculate ingentia fine,
Ne trepidate Iouem, quamuis Capitolia & arcem
Tarpeiam teneat, sterilem contemnite Vestam,
Saturniq́ genus totum, Cybelenq́ profectam
A Phrygijs Romam, quæ dementire ministros
Cogit, & epotis homines emasculat vndis:
Abiurate deos veteres, quot tota per orbem
Terra colit, matrem Aeneæ, patremq́ Quirini.
Christus adest laturus opem certamine in isto
Vltimo, & exili tristes deponite curas.
Vos quoq́ consortes, importuniq́ parentes
Ne lugete, polos adeunt, non perditis illos,

Sed præcunt vobis regnum immortale paratum.
Taliter ante oculos plebis,patrumq́; locutus.
Ipsum ideo leuibis scopulum fecêre sagittis,
Totq́; tulit plagas,quot septem tela pharetræ
Quæ potuêre arcus emittere spicula septem.
Quàm stipata meat spinis bicoloribus hystrix,
Tot super armato non fert hastilia tergo.
Viscera mortiferis tandem contusa flagellis
Corporeis animum vinclis soluêre potentem,
Italiam pestis quondam grassata per omnem
Non priùs extingui potuit,quàm condita diuo
Ara sagittato,sic admouêre Propheta
Atq́; sacerdotes,qui pro moriente precati
Plebe Deum diuos sic audiuêre loquentes.
Venit vt in vulgus fama hæc,Ticinia plebes
Accinxit se sacro operi,subitoq́; dicauit,
Quæ quoq́; nunc magnis celebratur honoribus aram.
Propterea te sancte vocant tua festa frequentant.
Qui stygiæ pestis trepidant crudele venenum,
Et tibi iam non solùm aræ,sed plurima vbiq́;
...hematibus varijs surgunt ingentia templa.
...Narbone satus,fecit te Insubria ciuem.
...rtuis in terris,& apud mortalia regna
...mus in Elysio,non quod mare circuit vndis
...eanitidibus,quæ fortunata poëtæ
Arua vocant,non quod media telluris in aluo
...citur Aeneæ Phœbi monstrasse sacerdos.
...d neq́; lunari quod gens antiqua sub orbe

Aëris in campis posuit, sed quod super altis
Cardinibus mundi fouet alta in pace beatas
Atq; nihil terrena animas contagia olentes.
Ossa cubant vltra Christi vestigia Romæ,
Appia Campanas quà semita tendit ad vrbes,
Ad cryptas Calliste tuas tenebrosaq; busta.

DE S. AGNETE.

LVx Agnetis adest, Iani vigesima prima
Romanas aurora nurus ad adorea sacra
Conuocat, vrbanæ properant ad templa cateruæ.
Virginei prodite chori, velata rubenti
Candida virginitas venit in proscenia cocco.
Hæc est quæ vanis adhibere repagula curis
Vos docuit, stolidi furias quæ fregit amantis.
Nam Romanus eam iuuenis tam perditè amauit,
Vt fuerit cæco nullum medicamen amori.
Huic genitor præfectus erat, teneramq; puellam
Quò iuuenis tantos, vel sic extingueret ignes
Prostitui nudamq; trahi per compita iussit,
Dum trahitur (res mira) suis sic clausa repentè est,
Sic vestita comis, vt opus non esset amictu.
Tanta fuit cælo reuerentia virginitatis,
Vt crines pro veste pedes descendere ad imos
Fecerit, incestæ contra petulantia turbæ
Lumina, cui Deus est Venus, & lamargia & aurum.
At domus immundæ tenebrosa, & olentica floræ,

Quo perducta fuit, tanta resplenduit aura
Lucis, vt immenso radiorum ardore sepulta
Non posset virgo à turba spectante videri.
Cum verò iubar id sanctum furibundus, & æstus
Impatiens tanti temerè incurrisset amator,
Expirauit agens animam fœdam, & graue olentem.
Ipsa autem iuuenem precibus commota parentis
A Styge vitales iterum reuocauit ad auras.
Hac veteres pertæsa deos confugit ad vndas
Corysletuas, & terga dedit fallacibus vmbris,
Quæ velut antra feræ statuas habitare solebant.
Ardentes heu nuda rogos intrare coacta
In geminas iußit flammam descendere partes,
Et veluti Moses quondam maris æquora rubri,
Innocuas præbere vias incendia fecit.
Virgineæ Christus dilector simplicitatis
[illegible] aberat, sed ei pugnam comes ibat in omnem,
In fauces tandem ense graui violenter adacto,
[illegible]mina victricem tulit ad cœlestia palmam.
Quæ cupitis matres sexus vtriusq; iuuentam
[illegible] os cæci vitare cupidinis arcus,
Et castam seruare domum, celebrate puellam,
[illegible] ornate diem, Diua hæc iuuenilia sanctis
[illegible] ligat studijs, frenumq; imponit amori.
[illegible]cio longinqua quidem, sed proxima fiet
[illegible]xilio, neq; vos surda frustrabitur aure.
[illegible] ad templa piæ, ne hyberna timete
[illegible]ra, iam redeunt clementia sydera, vernum

Tempus adest, prodite domo, per rura volucres
Apricantur, humus virides iam cogitat herbas.
Hac quoq; luce ferunt longo quasi frigore functos
Vadere per sepes, & per dumeta lacertas.

DE S. VINCENTIO.

ALtera Vincenti tua lux, tua gloria gentes
Hesperias decorat, sicut carbunculus aurum,
Vnio segmentum, splendor Titanis Olympum,
Cùm clamore ferox fureret Datianus atroci
Magna minans, vt te stygijs submitteret vmbris,
Sic memorant crudo te respondisse tyranno:
Pone minas operam perdis Datiane, memento
Christigenas quoties pro relligione duellum
Ingruerit, solitos ferrum contemnere & ignem,
Lætari in pœnis, fusum ridere cruorem,
Expectare necem tanquam conuiuia semper
Duratura, velut grandem æternumq; triumphum.
Cæsareæ Augustæ tunc in certamine tecum
Vrbis pastor erat, sed cùm frigentia verba
Vix daret, & timido voces disperderet ore,
Tu miseratus eum, languentia murmura pone,
Et sine, dixisti, dare me responsa tyranno.
Sancte pater, de Christo alacri sermone loquendum est.
Formident qui saxa colunt, simulachra putantes
Esse deos, metuant obscœnam attollere frontem,
Nos qui corde Deum ferimus, qui vera tenemus

Numina, liberiùs fari decet, atq; potenti
Ore per Hesperias sermonem effundere gentes.
Nos Ioue contempto, templa hæc Datiane deosq́;,
Qui sunt tartarei manes infernaq́; monstra,
Damnamur, eant pessum, regnetq́; tonantis
Incyta progenies æterna in secula Christus.
Sic ais at iudex in te crudelis atrocem
Exaturare ardens iram, sene cuncta relicto,
Ante oculos ferri iubet instrumenta dolorum,
Terribili quorum aspectu nil territus, istis
Vere dixisti, quò tandem agnoscere posis,
Christigenum magno quæ sit constantia cordi,
Et quali omnipotens mortalia pectora Christus
Vi firmare solet, cùm vult aperire tuorum
Nequitias, fraudes, & vaframenta Deorum.
O vocem plus quàm humanam fortem intrepidamq́;,
Et dignam cui concedat Deus æthera, & astra,
Atneq́; magnificis fuit experientia verbis
Inferior, tu namq́; focos, chalybemq́; tulisti
Excelso; grandiq́; animo, tormenta videre
Tanta Valentini vix sustinuêre penates.
Nec animo robur, menti vigor iste remansit
Semper, & in pœnis facta est magis ardua virtus.
Ad molles demùm plumas translatus ab igne
Aegrius id stratum quàm sanguinolenta tulisti
Verbera, & ignitas crates, lectoq́; teneri
Mens tua non potuit, potuit quæ incendia ferre.
Atq́; ideo laceros fugiens euanuit artus.

Exani-

Exanimum corpus campo Datianus aperto
Alitibus dedit in prædam, canibusq́;, ferisq́;.
Cùm verò in gyrum volitans, rostroq́; cruento
Increpitans coruus, volucresq́;, ferasq́, fugaret,
Ad freta delatum pelago sepelitur in alto.
Sed mare turbatum subitò de sedibus imis,
Cùm staret placidus ventis cessantibus aër,
Auditum est mugire graui cum murmure, & æstum
Tollere spumantem, grandesq́; excire procellas:
Nam sese indignum reputans quod sacra teneret
Viscera, correptum fluctu saliente cadauer
Transtulit in littus populis reuerenter habendum.
Christigenæ verò cùm nox altissima crebris
Ignibus arderet, Nemeæq́; ascenderet astrum,
Conuenêre manu faculas, & thura ferentes,
Exuuiasq́; animæ sacras de littore in vrbem
Secretis egere vijs, quas inclyta quædam
(Nomina non licuit sciri) matrona sepulchro
Condidit, & summum victori exoluit honorem.
Festa Valentini colles celebrate, propinquo
Ora afflata mari violas producere tempus.
Transit hyems, abigit gelidas Vincentius auras,
Et reuocat tepidi clementia sydera veris,
Nix abeat, fruticet tellus, refloreat arbor,
Tu quoq́; patrono lætare Valentia tanto.

DE CONVERSIONE S. Pauli.

Sacra dies magno vigesimaquinta magistro,
Qui docuit gentes, qui regna per omnia Christum
Transtulit, atq; fidem muris circundedit altis.
Ipse tamen Christo fuit aduersarius olim,
Cum iuuenilem animum feruens accenderet ætas.
Nam cùm iam teneris Mosem didicisset ab annis,
Visa fuit Christi nouitas absurda, nec antè
Destitit illius se opponere grandibus orsis,
Quàm prostratus humi cœlestia fulmina sensit.
Non aliter potuit mentem frenare superbam.
Ipse dedit Stephanum letho, lapidumq́ volantum
Grandine contriuit, sic impetuosus, & audax,
Dum Saul esset adhuc iuuenis, fuit: at noua postquàm
Nomina percepit priscos cum nomine mores
Exuit, ast animum non exuit, ardua semper
Corda tulit secum, domuit Mosemq́, Iouemq.
Post equo inuectus, multoq́ satellite circum
Septus in antiquæ florentia rura Damasci,
Multa mouens animo, furijs agitatus, & acri
Percitus irarum stimulo, cùm magna sereno
Confestim horrendum sonuêre tonitrua cœlo:
Tum simul exiliens lux ardentißima flammis
Et rapidis complexa virum, tremefactus, & alto
Lapsus equo percußit humum, lucemq; secuta est
Pungens audita procul, qua percita Pauli

Corda

DE CONVERSIONE S. Pauli.

Sacra dies magno vigesimaquinta magistro,
Qui docuit gentes, qui regna per omnia Christum
Transtulit, atq; fidem muris circundedit altis.
Ipse tamen Christo fuit aduersarius olim,
Cum iuuenilem animum feruens accenderet ætas.
Nam cùm iam teneris Mosem didicisset ab annis,
Visa fuit Christi nouitas absurda, nec antè
Destitit illius se opponere grandibus orsis,
Quàm prostratus humi cœlestia fulmina sensit.
Non aliter potuit mentem frenare superbam.
Ipse dedit Stephanum letho, lapidumq; volantum
Grandine contriuit, sic impetuosus, & audax,
Dum Saul esset adhuc iuuenis, fuit: at noua postquam
Nomina percepit priscos cum nomine mores
Exuit, at animum non exuit, ardua semper
Corda tulit secum, domuit Mosemq;, Iouemq;.
Ast equo inuectus, multoq; satellite circum
Septus in antiquæ florentia rura Damasci,
Multa mouens animo, furijs agitatus, & acri
Percitus irarum stimulo, cùm magna sereno
Confestim horrendum sonuêre tonitrua cœlo:
Cum simul exiliens lux ardentißima flammis
Et rapidis complexa virum, tremefactus, & alto
Ipsius equo percußit humum, lucemq; secuta est
Frangens audita procul, qua percita Pauli

Corda

Corda venenosum mox deposuêre furorem.
Amißisq; in luce oculis ducente ministro,
Ignotum pariter magnam peruenit in vrbem
Cæcus, & in stupida triduum caligine traxit:
Mox Anania ferens diuina oracula ab eius
Luminibus fecit manare putamina quædam
Vipereas tanquam squammas, duplexq; recepit
Lumen, vt expulsis animiq;, & corporis vmbris
Aspiceret solem æternum solemq; sacratum.
Dumq; soporatum corpus sine luce iaceret
Mens fuit ad superos trans ignea sydera miris
Rapta modis, vbi consilijs interfuit aulæ
Illius æternæ, totum quæ temperat orbem.
Illic intuitus triados mysteria, & omnes
Cœlituum populos, & quo Deus ordine tantam
Terrarum ac cœli molem regit, atq; futuri
Temporis euentus, & quæ cognoscere non est
Fas humanæ animæ, dum fert mortalia membra.
Nectareas illic epulas libauit & illam
Ambrosiam cuius diuos odor ebriat omnes,
Et cœlum æternis facit indulgere choreis.
Propterea tanto terrena pericula corde
Vicit, & aduersos liber formidine casus.
Cætera prætereo. Pauli vulgata per orbem
Gloria iam satis est. Gaudete recentia Christi
Secla nouum sortita ducem, prodire potestis
Nunc in bella, tremit Pluto, maneq; profundi
Concilio munire parant sua regna coacto.

Tarsecaput regni Cilicum, clarißima Pauli
Patria, quam posuit quondam Danaeia propago.
Tu quoq; tardigradam tactu sanare podagram
Cydnepotens gaude, tanto lætatus alumno
Cum alacris. Tauriq; fluens de fontibus æquor
Cæruleum niueis saliendo allabere lymphis.
Rurigenæ prisci quosdam quasi signa futuri
Obseruasse dies, quarum hæc fuit vna, feruntur,
Ista superstitio veterum peruenit ad annos
Hos quoq;, vulgares animi tam credula res sunt,
Tale igitur dant omen ei, si lucida pulsis
Nubibus effulget, pinguem denuntiat annum,
Nix sterilem pluuiæq; volunt, certamina venti
Martia significant, pallentia nubila pestem.

DE S. CYRILLO.

PRoducente diem Phœbo gelidamq; fugante
Ex agris hyemem ferit annua festa Cyrillus.
Vrbis Alexandri pastor defluxit ab alto
Vertice Carmeli, sanctæ primordia vitæ
Eliæ de fonte tulit crescentibus annis
Relligio creuit, rerum prudentia creuit,
[illegible]quia diuinæ legis sapientia & ore
[illegible]uiloquo visus cunctos præcellere patres,
[illegible] decoris tanti sacros peruenit honores.
[illegible] per Aegypti populos, Nabathæa per arua
[illegible] per Assyriæ gentes, Arabumq; per vrbes

Luxit,

Luxit, vt elapsus quondam de Perside fulgor
Syderis & pendens super incunabula Christi.
Aequore transmisso patrum comitante caterua
In Lycios fines, Ephesinaque littora venit
Nestorium contra, sancta quem fulmine linguæ
Fudit, & instituit ventura in secula credi
Progenuisse Deum Christi debere parentem.
Hic est qui Maumeth Arabem corrupit, & vnum
Misit in errorem populos orientis, & Austri
Nestorius, nata hinc Turcorum improuida, & excors
Relligio, nata impietas stultißima Maurûm,
Quæ Christum vetat esse Deum, quæ credere fingit
Esse nefas habitasse Deum sub imagine nostra:
Attendebat enim solùm, quæ opprobria passus
Christus erat, non quæ toties miracula fecit,
Nestorius leuis, & petulans, elatus, & audax,
Sed neque per sacras, quæ sunt inspersa videbat
Scripturas arcana oculis vt noctua tardis,
Nec vegetabatur diuina intrinsecus aura.
Hunc igitur toto patrum spectante senatu,
Diuino elisit feruens ardore Cyrillus.
Propterea ad vulgus sese rude vertit, & inter
Vecordes Arabum sparsit zizania turbas.
Patris ab ingenio fluxêre volumina sancti
Plurima quæ superant, sicut liber aureus ille,
Qui nomen Thesaurus habet, si cætera nosse
Scripta cupis, vade ad Graios, per Achaica quære
Scrinia, percurras veterum sacraria patrum,

Inuenies quanta dicendi floreat arte,
Sacrarum quàm diues opum. Nos illius, oro,
Nos, inquam, quibus est idem titulusq́, genusq́
Curet, agat, nostros sua per vestigia gressus
Ducat ad Elysios, vbi pax & gaudia campos.
Vir hominis, qua corpus humo, mens reddita cœlo
Eiusque mensis quarto memoranda Calendas.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI, FASTORVM Liber Secundus.

FEBRVARIVS.

DE S. EGNATIO.

Ensis adest breuior, quarto cui semper ab anno
Additur vna dies, tunc æquiparare sodales
Sperat, & in digitos surgens se attollit in altum.
Nam vbi cognouit studio se incumbere vano,
Hic qui semper reliquis est mensibus impar,
Et, & in vili iacet extenuatus amictu,
Inueris plerunq́ trahit ieiunia secum.

l Tem-

Tempore lustrabant animas antiquitus illo,
Atq; ideò mensi fecerunt Februa nomen,
Februa nam prisci dixêre piacula patres.
Hunc quoq; feralem quidam dixêre poëtæ,
Quòd fierent illis feralia sacra diebus.
Est autem ferale sacrum quod manibus olim
Cæca superstitio veterum perhibere solebat.
Prima dies tibi sancte Pater sacrata, Calendas
Tu colis Egnati tua sunt exordia mensis,
Hæ tibi primitiæ, tibi se succedere fecit
Petrus, & Antiochi claram tibi tradidit vrbem,
Cùm petijt gentes, atq; alta mœnia Romæ.
Fortunati oculi, felicia tempora nostros
Quæ videre atauos, quæ tot quasi sydera sanctos
Conspexêre patres, & tot spectacula nunquam
Visa prius tot mutatis miracula seclis.
Hic Mariam matrem magnam dum vita superstes,
Sæpè salutauit, sæpè illius ora refixit,
Ora inquam, quibus infanti dabat oscula Christo,
Et fidei nostræ didicit mysteria ab ipsa.
In Latios tandem Traiano principe campos
Ductus, & ærumnas tanquam solatia læto
Amplectens animo, ferrum exanclauit, & ignem,
Expositumq; feris gemini extinxêre Leones,
Non laniare ausi, quanquam ieiunia passi
Importuna forent: hic à lictore rogatus,
Cur totiens in tormentis clamaret Iesum:
Nomen id inscriptum cordi sibi sæpè relabi

Dixit in os, id post fatum perquirere lictor
Nixus, in exesti conspexit vulnere cordis
Nomen id ex auro ductis splendere elementis.
Rex, Traianum, simulac vulgatâ, retraxit,
Christigenis fecit per tempora pacem.

DE PVRIFICATIONE B. VIRginis Mariæ.

Altera lux Christi quæ bis vigesima ab ortu
Iam procedit, & est eius sacrata parenti.
Mos erat Hebræis, & lex antiqua volebat,
Vt connixa marem suscepto semine mater
Facta parens immunda foret, coituq; careret
Ad decimam quater vsq; diem, tum deniq; ad aras
Infantem cum muneribus lustranda ferebat.
Illa dies aderat, mater cum pignore templum
Ingressura venit: Simeon præsagus, & æuo
Grandior (omnipotens ita rem texebat Olympus)
Ocyus occurrens puerum cognouit, & vlnis
Sustulit, ac versus quos huius ad orgia lucis
Mane sacerdotes adhibent, vt in illius ora
Misit verba Deus, namq; his Deus omnibus auctor
Edidit arguta conuersus ad æthera voce,
Addidit & sortem nati, matrisq; futurum,
Et tristes casus, atq; illætabile fatum,
Omnia, quæ quoniam modò sunt vulgata, silentur:
His actis, iuêre viam. Stipante sacerdos

Agmine solenni puero venit obuius vsque
Aedis ad ingressum, matremque adduxit ad aram.
Posteritas huius facti memor annua festa
Instituit pompa, & facibus celebranda quotannis.
Ecce sacerdotum, cera flagrante, coruscant
Agmina, quæ turbam faculas iaculantur in omnem
Irruit vndatim vulgus, puerique frequentes,
Ad sacra porrectis manibus munuscula, currunt.
Sæpius accensis pubes villatica ceris
Lasciuire solet per rustica templa, quod olim
Me memini vidisse, faces immittere certant
Alter in alterius crines, fumumque ciere
Ludo incomposito,, tetris nidoribus aras
Inficiunt, risuque leui delubra profanant.
Sacrorum sic lapsus honor, sic sancta recessit
Relligio, patrum sic disciplina sepulta est:
Hæc ea pubentes, quæ tempestatibus agros,
Quæ frumenta premunt, & quæ vineta trucidant,
Quæ iumenta necant, pestemque in ouilia mittunt.
Nam quotiens hominum vitio vilescere diui
Sacra vident, odio nos insectantur acerbo:
Cùm verò superûm cessat custodia, laruæ
Omnia subuertunt, nec habent mortalia pacem
Regna, ferunt nostri nulla emolumenta labores,
Dispenduntur opes in mutua damna, per vrbes
Seditio regnat, per corda humana simultas
Pullulat, & sumit vires animosa libido.
Hinc tot bellorum strepitus, tam multa per omnes

Arma.

Arma sonant Italas vrbes populantia, & agros.
Sancta parens igitur, cuius solennia præsens
Sacra dies celebrat, tantos compone tumultus.

DE S. BLASIO.

TErtia Cappadocum pastor sanctissime Blasi
Lux tua, tu exilium sub Cæsare Maximiano
Passus es, & tetricos montes habitare coactus
Inter mille feras, tibi quæ mansueta ferebant
quia, & tecum posita feritate per vmbras
scuri saltus, perq; anfractus nemorosos
Errabant, vti per campos cum matribus agni.
aximianus enim tanta impietate per orbem
æuijt, vt sicut visu basiliscus acuto
truci, nutuq; homines extinguere posset.
x autem tonitru longè resonantior illi
nta erat, vt quoties alto clamore tonabat
q; ad Sauromatas exaudiretur, & Indos.
onstrum immane, potens hominum tot millia aperta
bsorbere gula, quot sanguinolenta volebat
oties, monstrum illud erat ceu bellua partum
rginis extento cupiens extinguere collo,
us ab aspectu, sumptis diuinitùs alis,
sacer Aegææ vates canit incola Pathmi)
git ad extremæ loca virgo incognita terræ.
go fuit primo fruticans Ecclesia seclo,
stigenæ soboles eius, quos bellua adegit

Quærere desertis aliena penatibus arua,
Maximiano autem consors regniq́,animiq́
Iunctus erat Cæsar fundo Phlegethontis ab imo
Haustus,& in prædam tota his data terra duobus,
Diluuio humani stabat submersa cruoris,
Nec tamen has timuit clades,hæc aspera fata
Blasius,at ferrum,& flammas superauit,& vndam,
Non aliter gradiens super æquora,quàm super agrum
Libera prolatis ferimus vestigia plantis.
Adsis sancte tuis,& nos dignare clientes
Custodire,nihil nobis angina nec vlli
Officiant morbi,tua præsentissima nobis
Sit tutela salus,tibi mitia corda fuerunt
Semper,& es solitus voces audire precantum.
Tu nurui reddis cicurem,tu guttura verbo
Suffocata aperis,& nos audire memento,
Nos inquam,tua qui quondam memorauimus acta,
In languore tuas quoties clamamus ad aures.

DE S. AGATHA.

Gloria Sicaniæ gentis pulcherrima virgo
Diua Agathe Nonas mensis tua festa secundi
Sacrauêre.Nurus illa votiua ferentes
Dona die veniunt digitis fulgentibus auro,
Sericeisq́ tuas adeunt in vestibus aras.
Mens tua marmoribus,quæ sunt Athlante sub alto,
Quæ sunt Caucaseo sub vertice,quæ sub Olympo,

Atque iugis sub hyperboreis, quæ fulmina rident,
Firmior, aduersis non est concussa procellis.
Immutare tuos meretrix Aphrodisia sensus
Non potuit, frustraque suas exercuit artes.
Non nocuit tibi blanda Venus, quæ ferrea mollit
Pectora, non iaculis armatus & igne Cupido.
Quæ tibi Vestalis virgo, quæ nympha Dianæ
Conferri poterit? vel quæ Romana pudorem
Aequabit matrona tuum? Lucretia cedat,
Cedat & aduerso Cybelem quæ flumine traxit.
Quæ cribro portauit aquas mandante tyranno.
Mitteris in rapidos ignes, tua lactea tortor
Viscera truncauit ferro, tua forcipe adunca
Vbera contriuit, laceroque à pectore traxit,
Carnifici daris in prædam, velut alba voraci
Agna lupo, primis tua membra tenerrima in annis.
Hæres cruda nimis, sunt facta doloribus incus:
Tunc tibi non Chiron, non natus Apolline serpens.
Sed Petrus cœleste tulit medicamen, & ecce
Pristina sanatum redimiuit gratia corpus.
Ad tua cum centum diuis in vestibus albis
Æthera descendit Christus, titulumque reliquit,
Et monumenta tuam breuiter testantia laudem.
Diua vale, nostrique memor dignare quotannis
Non Catanam solùm patriam Siculosque penates,
Sed nostros etiam veniens inuisere fines,
Pacare animos hominum, qui sæua per omnem
Italiam mittunt vesani incendia Martis.

DE CARNISPRIVII MALA consuetudine.

Hic memorare libet quoddã graue tẽporis huius
Crimen, & ipsius subiungere criminis ortum.
Roma lupercales ludos antiquitus isto
Mense celebrabat, posita grauitate, per vrbis
Compita cursabant stolidi sine veste luperci.
Et scuticis olidi tractis de tergore capri
Pulsabant nuruum palmas, quia verbere tali
Pana deum faciles credebant reddere partus.
Ista superstitio leuis, hæc insania nostros
Transijt in mores. Veteris contagia morbi
Hausimus, & quodam simili languore tenemur.
Nam iuuenes istis facit insanire diebus
Pan deus Arcadiæ quondam, totasq; per vrbes
Currere, & acceptis facies abscondere laruis.
Est pudor in facie, facies velata pudorem
Significat læsum, sciri lasciuia non vult,
Ora tegit, scelus est pauidum, metuitq; videri.
Cuncta sub ignotis petulantia vultibus audet
Quæ ablegat grauitas, & quæ proscribit honestas.
Per fora per vicos it personata libido,
Et censore carens, subit omnia tecta voluptas,
Nec nuruum palmas, sed membra recondita pulsat,
Perq; domos remanent fœdi vestigia capri.
Hoc quoq; Roma leui cursu gaudebat equorum
Tempore, & in Martis celebrabat equiria campo.

Altera nil melior nuper dementia venit,
Sordida produxit vetitos comœdia ludos.
Scorta, ambubaias, balatrones, & parasitos,
Et genus id reliquos trahit in proscænia mensis
Improbus, vndè trahunt iuuenilia pectora pestem
Mortiferam, fiuntq; ipsæ sine fronte puellæ.
Pudor in villas, si non patiuntur easdem
Et villæ vomicas, vrbs est iam tota lupanar.

DE FESTIS MOBILIBVS SCIlicet, Pascha. Ascension. Pentec. Trinitatis, & Corpore Christi.

Hic immobilibus fas est adiungere fastis,
Quos variat tempus, quos inconstantia lunæ
Hac illac errare facit, modò surgere sero,
Et modò veloci solem præuertere cursu.
Nam veluti cœlo sunt signa erratica, sicut
Saturnus, Mars, Luna, Venus, Sol, Iuppiter, Hermes
Et non firma, velut quæ nox, sine nubibus orbe
Monstrat in octauo, sic festa errantia quædam,
Quædam firma suam semper retinentia sedem.
Iusserat Hebræis, & lex in vertice Sinæ
Tradita constituit lunam, quæ frigore pulso
Oreret æquidij placidissima tempora verni,
Primam anni Lunam esse noui, qui festa gubernat,

Annus enim duplex Solymis: Ver inchoat vnum,
Alter ab Autumno ducit primordia, quando
Maximus à prima processit origine mundus.
At cùm Luna eadem completo cornua circo
Iungit & ore micat toto, solennia fiunt
Inclyta, quæ Pasah nomenclat Iudæa vetustas.
Pascha vocant nostri corrupto nomine, & istam
Iudaicæ mendam tulit ignorantia linguæ:
Iste tamen fluxit Graijs à gentibus error,
Quæ quod nos patior πάσχω dixêre, putabant
Quòd Messiam passum audierant ea tempora circa
Nomen id exortum, nostro Pasah dicitur ore
Transitus, hoc nomen clades Aegyptia fecit:
Nam cùm primitios diuina potentia partus
Percuteret (noti annales de cladibus illis
Aegypto illatis, vt rex mansuesceret) alta
Nocte Deus feriens transisse per oppida fertur,
Taliaq; à casu fluxêre vocabula tristi.
At benè conueniunt Paschali nomina festo,
Quandoquidem Christus melioris conditor æui
Transijt ad manes, & ad infima tartara primùm,
Mox ad regna patris feriens Aegyptia tecta,
Hoc est sacrilegos ritus ac templa deorum,
Quos tulit Aegyptus, nam gens ea perdita diuos
Multiplices finxit, nomen præstare deorum
His quoq; quæ ratione carent animantibus ausa,
Nedum homini, tanta impietas genus illud agebat.
At neq; nobiscum celebrant solennia Verpi

Hæc Canaanicolæ, verùm celeberrima nostro est
Solis prima dies oriens post azima ritu,
Sic prisci sanxêre patres, mutata parumper
Lex ea, & istius fuit obseruantia festi.
...a dies etenim quandoq; recedit ab illa
...gius, induxitq; nouas Ecclesia leges,
Destituens Cyclos veteres, peregrinaq; scita:
Pontifices etenim Romanæ antiquitus aulæ
Semper ab Aegypto tempus Paschale solebant
Discere, & illius gentis documenta tenere.
...a sed ætherios motus, & sydera docti
Altius explorent, summusq; arcana sacerdos,
Luce quaterdecima post hæc solennia Christus
...it in elysios campos, regnumq; paternum, &
...lud ab ascensu traxit cognomine festum.
Cùm soles aurora decem superaddidit, adsunt
...empora diuino quæ sunt illustria vento,
... decades luci fecêre vocabula quinq;.
...rima dies solis trino est sacrata Tonanti.
...rima Iouis, clauso panis sub imagine Christo.
...d tamen hæc alibi rursum memoranda relinquo.

DE QVADRAGESIMA.

...Anctum Pascha volens veterem prudentia patrũ
Reddere nobilius dignoq; attollere cultu,
Subiunxêre dies atros, & tempora longa
Dura fame, postquàm Christus ieiunia fecit

Exem-

Exemplo veneranda suo, cùm flumine tinctus,
Iuit in excelsi deserta cacumina montis,
Atq; quaterdenos vltra sua prandia soles
Distulit expositus vento, gelidæq; pruinæ.
At quia lux solis nunquam ieiunia seruat,
Christus enim dedit hunc illi rediuiuus honorem,
Sex iunxêre dies hæc ad ieiunia, sancti
Pro totidem, quos hæc fugit obseruantia, patres.
Prætereo treis hebdomadas, quas addidit istis
Relligio, quia vim legi dare noluit vsus:
Vsus enim firmare potest, & frangere leges,
Temporis istius tetrici nimiumq; seueri.
Prima dies cupiens infrenem extinguere luxum
Manè sacrat cineres, turbisq; ad templa vocatis
In caput effundit, memoratq; nouissima fata.
Adde quod assiduè vir relligiosus in alto
Pegmate declamans, hominum vitiosa seueris
Acta premit cilijs, & acerbo crimina vultu
Dissipat, ad cœlum reuocans mortalia corda.
Tum quoq; præterito quicquid peccauimus anno
Pandimus, & veluti qui triste hausere venenum,
Irritare solent vomitum de cordibus imis,
Reijcimus turpes curas, & noxia vota.
Mox vbi Paschali rutilant altaria luce,
Imus ad extremæ Christi conuiuia mensæ.
Hæc studia, hi mores, hæc regula temporis huius.
Hinc abeant mensæ pingues, obsonia crassa:
Prandia visceribus sint Pythagoræa relictis,
Viscera

psa damnantur, prodire legumina, & herbæ
incipiunt, genius friget, gula languida mæret.
tamen illicitum pisces adhibere minutos,
genius grandes prohibet, sed longior vsus
it, & ponti pecuaria magna per omnes
volitant procerum mensas, & prandia regum,
da Gregorij leges obseruat egestas,
tenues scrutatur aquas, & flumina summa,
ndeac pingue pecus fundo versatur in imo.
sacri proceres qui lina capacia Petri
tius immergunt laqueant genus omne natantum.
tempus quo plus crescit finiq; propinquat
tius est, & plus semper pietate redundat.
ta dies solis, quia tunc recitare solemus
toria partem Christum, quæ limina templi
isse refert, & se in secreta tulisse
metu, tristes delubra per omnia cantus
at, & magni reserat præludia planctus.
crucibus mos est clausis abscondere Christum,
oq; grauem tali memorare tumultum.
ciet pompas, & cum viridantis Oliuæ
dibus, & palmis simulat fallacia quædam
a, lætitiaq; breuem mutabilis vmbram:
us enim postquàm stygio reuocauit ab orco
eos manes, Solymam passurus ad vrbem
& à turbis tanto susceptus honore
fices crudeli odio stimulauit & ira.
hebdomadis celebrat lux quinta supremas
Christi

Christi epulas, & tot sancta mysteria cœnæ.
Sexta aperit vexilla crucis, corpusq; cruentum
Tollit, & afflictis lachrymas è cordibus haurit.
Ille amor, illa Dei pietas tam feruida, & ardens
Ad mortale genus voluit se extendere tantum.
Prætereo gemitus nuruum, lamentaq; matris
Immanes motura feras, comitesq; fugatos,
Confusamq; domum Christi, suspendia Iudæ.
Tum pius ablutum corpus Nicodemus, & vnctum
Adiutore Ioseph grandi sub marmore clausit.
Prætereo lapides fractos, sine lumine solem,
Cæteraq; in vulgus terras iam missa per omnes:
At non prætereo Christi quòd tempore passi
Hæc extra depulsa suam solennia lucem
Misit in auroram demens Iudæa sequentem:
Nam quoties Triuiæ sydus mutabile festa
In Veneris fert ista diem, synagoga propinquam
Traijcit in lucem, ne festa sequentia turbent.
Post opus exactum, post consummata salutis
Sacramenta dies subter caua saxa quietem,
Septima concessit Christo velut antè locutus
Fatidicus Moses orbis dum scriberet ortum.
Interea stygium subter penetrauit auernum
Libera mens, cæcoq; manens in limine ad vmbras
Clamauit, reserate domos, attollite portas,
Reddite captiuam (redeunt noua secula) gentem.
Extemplò patuêre fores, vox ista per omnes
Inferni est audita sinus, obmutuit ore

Cerber

Cerberus attonito, rapuit se in tartara Pluto
[illegible]ssima, cum Plutone canes, vmbraq; silentes
[illegible]mena similes piceas fugêre per vmbras,
[illegible]tiam Iudas stygiæ nouus incola noctis,
[illegible]reus incuruos felis qui inuaserit vngues
[illegible]ulus, in foricas alti properauit Auerni:
[illegible] simul Abrami vox est vbi cognita, magnos
[illegible]tulit applausus tota cum prole nepotum,
[illegible] styga nescierant primi exiuêre parentes
[illegible]nati tot secla dies quot vidit in alto
[illegible]rtice ieiunus cadere atq; resurgere Christus,
[illegible]minibus tantis victo stipatus Auerno
[illegible]endit, & abstersa mortis ferrugine corpus
[illegible]scipiens subitò claustris erupit apertis.
[illegible]tera nox post fata diem ducebat, & altus
[illegible]cifer ex primo stellas oriente fugabat.
[illegible]m Pascha diem veteres dixêre Pelasgi.
[illegible]b vocant Solymi, sicut memorauimus antè:
[illegible] tandem accipiunt finem ieiunia, pubes
[illegible] resurgenti celebrat solennia Christo.
[illegible]ueniunt ad templa nurus, maturior ætas
[illegible] coit confessa humili scelus ore, lauansq;
[illegible] lachrymis anno commissa piacula toto,
[illegible]ma cœnantis venit ad conuiuia Christi,
[illegible] modò præteriens aliàs dicenda relinquo.
[illegible] quoq; supplicijs, & sacræ aspergine lymphæ
[illegible]ra sacrifici lustrant epulanda ministri,
[illegible] alias bacante dapes ientacula mandunt

Christi-

Christigenæ, tali claudunt ieiuna ritu.

DE TEMPORIBVS Versis.

Post cineris primi secum ieiunia portant
*Mercurij, Veneris*q*; dies, quibus adde sequentis*
*Falciferi lucem: nam*q*; instituêre parentes*
Talis vt in partes anni transfusa quaternas
Relligio nobis fœlicem redderet annum.
Quatuor hæ partes sunt: Ver, Autumnus, Hyems*q*;
*Ora*q*; pampineis Aestas vmbrata coronis.*

DE MVTATIONE VIGIliarum in Ieiunia.

ID quoq;*, nam scitu locus est dignißimus, addam*
Quòd nostri in templis ataui vigilare solebant,
*Excubias*q*; pati, solennia manè sequenti*
Festa recepturi, morem noua sustulit ætas.
Nam quia nox sceleri solet esse occasio, & illud
Obseruant qui furta volunt committere tempus,
Ieiunare diem visum est sapientiùs illam
Quæ præit, & clauso noctem dormire cubili.
Hæc ita decerpsi cursim pro tempore, tractis
Altiùs antennis, ad non vaga festa reuertor.

DE S. APOLLONIA.

Gloria fœminei sexus Niletica virgo,
Quæ capis antiquo veniens ab Apolline nomen.
Nona dies mensis tibi consecrata secundi
Lampadas accendit, flammis, & odoribus aras
...ificat, magnosq; tibi persoluit honores,
...a tuas celebrat modulans Ecclesia laudes.
...coniuncta choro salientibus organa pulsat
Articulis psaltes, respondet ad organa cantus,
...erios contra Lemures regemq; profundi,
Romanosq; deos, maiestatemq; Senatus
...tanti molem imperij, duce bellica Christo
Signa ferens audes toti te opponere mundo.
...j veteres qui centimanos vicêre Gigantes
...trepidant, faber ille Ioui, qui fabricat arma
...ea, in Aethnæis qui fulmina temperat antris
...fugit, ipse, Deûm fingit quem fabula regem,
...lis, & attonitus non fert tua Iuppiter ora.
...te victa Venus toties exire latebris
...præsente timet, fictosq; ostendere vultus.
...coleris, tu templa tenes, tu sydera calcas.
...habitant stygias sine maiestate paludes.
...amen ad tantos facilis via duxit honores,
...lenta quies, nec desidiosa voluptas
...tantum decus euexit, tua contudit antè
...si ex, dum fert ægrè tua verba tyrannus,
...a Iouis probrum Christi resonantia laudem.

Dum sermone deos laceras,& numina falsa
Destruis, istud opus superos ita mouit, vt omnes
Annuerint vno cilio tibi cœlica tecta.
Hei mihi quis dolor ille tuus cùm marmore dentes
Excussere tibi? cùm membra tenerrima flammæ
Vndantes subitò volucri clausere volatu?
Has tua per Syrtes iuit ratis, ista Charybdis
Insidiata tibi est, hac tempestate carinam
Mergere Dij voluêre tuam; miseratus Olympus
Te in duro positam casu sua longa tetendit
Brachia,& ex illo rapuit te turbine in astra.
Diua precor faueas reb⁹ mitißima nostris,
Et senio miserere graui, miserere sepultæ
In varijs vitæ ærumnis, iam vespera nostram
Est clausura diem, cum tempore labitur ætas
Præcipiti cursu, cæcas post fata tenebras
Ne incurramus ades, nostro succurre periclo.
Iliacum iuuenem fugiens Titania lampas
Ingreditur pisces, surgunt cum piscibus astra
Andromedæ, curuoq́ genu, quæ incumbit imago
Herculis, Engonasim dicunt,& raptus ab vndis
Cetus,& octauo sedem sortitus in orbe,
Tempora grata ferens, aperire Fauonius arua
Incipit,& tepido violis applaudere vento.
Iam satio vicina fabis. Grus ordine longo
Cum clangore volat, proiectaq́ semina campis
Esurit, elingui venit alba ciconia rostro.
Pastina fert humeris olitor, considerat hortum,

Et

Et reperare nouo vult mortua gramina cultu.
Sic vtinam nobis animi reparentur, & in nos
Sanctus ab excelso Zephyrus labatur Olympo.
O virgo tot functa malis, de faucibus orci
Erute, & in summo quæ nunc trahis ocia mundo,
Nos ægros, & adhuc corpus mortale ferentes
Auxilio dignare tuo, manesq́ coërce
Infestos nobis, sæui Plutonis ob iram.
Clementes extende manus, animæq́ sub isto
Pondere anhelanti ne suffocemur, adesto.

DE S. IOHANO HOspitali.

Imberbis Iohanus adhuc lanugine prima
Iam fruticante, agros saltusq́ agitare solebat,
Venatuq́ ferum pecus exercere frequenti.
Dumq́ per anfractus, & tesqua per inuia tendit,
Incidit in ceruum, cuius Deus ora mouendo
Talibus insonuit verbis: Iohane parentum
Interfector eris, scelus hoc euadere tenta.
Ista meditans simul, atq́ timens longinqua petiuit
Littora, ne casu scelus hoc incurreret vllo.
Et quia fortis erat, Martiq́ assuetus, & armis
Strenuò illius domino regionis adhæsit.
Atq́ breui, & dum deposita formidine laudi
Studet, & ad summum bellando aspirat honorem,
Contra duces inter primos sibi nomina fecit.

Connubio demùm præclaræ coniugis auxit
Prole domum naturam hominum, moremq; secutus.
Talia de nato simulac sciuêre parentes
Accensi pietate pari studioq; videndi,
Inuasere viam, longisq; laboribus illuc
Appulsos absente viro, gratanter in alta
Tecta nurus ducens, proprio dignata cubili est.
Manè autem fessos dum sub lodice teneret
Somnus adhuc soceros cùm se in delubra tulisset,
Ecce vir ex agris rediens thalamumq; subintrans
Perpendit lecto geminos accumbere, dumq;
Credit adulterium, furiata mente parentes
Enecat infœlix, & pectora sancta cruentat.
Et sic fata viam sceleri inuenêre patrando.
Vidit vt vxorem sacro rediisse peracto,
Atq; suos didicit lecto recubare parentes,
Obstupuit, facinusq; animo defleuit amaro.
Et placare Deum cupiens, discessit ab armis,
Ac propè torrentis ripas vbi magna solebat
Turba inopum ferri, rapidoq; in flumine mergi,
Constituit tectum, quod prætereuntibus esset
Hospitium commune dicans seq; & sua tali
Officio gratis, coniunx cum prole secuta est
Sponte virum, cum vellet ea migrare relicta,
Non tulit antiquæ pietas diuortia vitę.
Mansit in his operis vsq; ad suprema senectæ
Tempora. Tum veniens ægri sub imagine ab orbe
Stellifero diuorum vnus post debita vitæ

...sidia, & morbo certis accepta diebus,
...confessus ait, gaude Iohane, redemit
...pietas, diuina tibi clementia parcit.
...& in cœlum paßis se sustulit alis.
...uoq; è membris egressa senilibus vmbra
...viri terras tandem mutauit Olympo,
...m februi bissena dies decurreret, ipso
...s in ingressu, quem sol iam fecerat auctis
...ibus austrinæ rediens à cardine terræ.
...nomen retinet post funera, nam quòd
...bit hospitibus, cognomen ab hospite sumpsit.

DE S. FAVSTINO ET Iouita.

Brixia Faustinum genuit comitemq; Iouitam
Iste ministrabat sacris, erat ille sacerdos.
Ambo faces fidei claræ radiosaq; morum
Lumina sanctorum, cùm rex Adrianus haberet
...erium dominans lata ditione per orbem.
...horrenda duos, dum vult extinguere Christum
...uare Iouem, fecit spectacula Cæsar
...ibus, & populis, quot sunt à fontibus olli,
...oq; lacu procul vsq; ad Tybridis amnem,
...secum quocunq; ibat crudelia corda
...turare volens pœnis, & sanguine diuûm
...e cathenatos quasi bruta obscœna trahebat,
...ciatu ambos paßim afficiebat atroci.

In patriam demùm missi, cùm vincere posset,
Ingentes vis nulla animos post mille viarum,
Carceris, & famis ærumnas, post probra, minasq;
Verbera, vincla, feras, ignes, capitale tulerunt
Supplicium, Februo iam decrescente, diesq;
Post decimum quintus cùm peruenisset ad ortum.
Sicq; triumphato, cœlestia regna, tyranno
Accepere, velut Graijs florentibus olim
Robore qui forti vicisset olympia, signum
Perpetuæ laudis querna de fronde coronam
Accipiebat, & hoc illis decus esse solebat,
Non minùs, ac Romæ fuerint post bella triumphi.
Non referam quoties atro de carcere clausis
Traxit eos valuis virtus diuina, silebo
Sancta ministerio niueæ translata columbæ
Liba, quibus suberat panis sub imagine Christus.
Prætereo baptisma datum cœlestibus vndis,
Nam quia non aderat lympharum copia, nimbus
Affuit, & subitum nubes defluxit in imbrem.
Hæc & plura breui non attingenda relatu,
Transeo, venturi facient hæc cognita vates.

DE CATHEDRA S. Petri.

PEtre gubernator nostræ sanctissime cymbæ
Luce bis vndecima vernas Februarius auras
Spirat, & exultans secum tua festa reportat,
Quæ veteres nostræ gentis dixêre Cathedram.

Nomi-

Nominis istius paucis ostendere causam
Præstat, & annales priscarum euoluere rerum.
Vrbs antiqua, potens, opibus longè inclyta magno
Nomen ab Antiocho ducens quà currit Orontes,
Syria, in Assyrijs vrbs florentißima campis.
Hic Christi primæua domus conuenit ab omni
Iudæa, Solymæ fugiens odia aspera turbæ.
Et sibi cognomen Christi de nomine tractum
Imposuit, quod mox totum migrauit in orbem.
Ne foret ancipiti crescens Ecclesia vulgo
Par, fecère gregis patrem summumq; magistrum
Bonigenam Petrum, sacraq; in sede locarunt
Communi consensu hominem, sedemq; senatus
Pauper, & astantes appellauêre Cathedram.
Nomen id Argolicum, quod iam Romana recepit
Lingua, quod Europa nunc est venerabile tota,
Et magisterium, disciplinamq; paternam
Significat sedes, sub qua subsellia vulgus
Accipiunt legis documenta audire paratum.
Ergo sacerdotum semen regale genusq;
Pontificum solio populi venerantur in isto.
Et reuertentem solenni more Cathedram
Suscipite, antiquos ritus abolere deorum
Soliciti, gentes quando regnabat Apollo,
Iupiter, & Mauors istis conferre diebus
Ad tumulos, (tanquam manes silicernia poscant,)
Solennes epulas, & adorea liba solebant.
Per Sarcophagos fumabant viscera plenis

Lancibus, & nigri stabant ad busta lebetes,
Atq; coronati flauo crateres Iaccho.
Ista superstitio ducens à manibus ortum
Tartareis, sancta de relligione facessat
Christigenum, viuis epulas date, sacra sepultis.

DE S. MATTHIA.

MAtthia donate Deo sic namq; Latino
Diceris eloquio, lingua Theodorus Achiua,
Nomina res sequitur: nā cū post funera Iuda
Sacrilegi vellet fractum reparare senatum
Et numerum supplere Deus, te lumine fuso
Cœlitùs, & radijs circum tua tempora mißis
Illustrauit, & hoc dignum monstrauit honore.
Hæc sors illa fuit quam coràm patribus olim
Te supra cecidisse ferunt: apparuit isto
Indicio, quidnam de te sentiret Olympus.
Propterea lux hac Martis vicina Calendis
Est sacrata tibi, quoties adiungitur isti
Vna dies mensi, quod fit cùm quattuor annos
Atropos occarit, vigesimaquarta locanda est
Semper, hyperbolicæ sedes ea debita luci:
Præter enim bis sex menses sex continet horas
Annus, & ex istis quarto subnascitur anno
Vna dies horis sexto finita Calendas
Martis, & hinc mensis vigesimaquarta secundi
In geminas lux versa dies bis sexta vocatur.

Id ideò talem nomen transfudit in annum.
Iulius hoc Cæsar distinxit tempora quondam
Ordine,& in partes diuisit quattuor annum,
Quæ redeunt verso sua per vestigia cursu.
Deus in finem qui dirigit omnia,parti
cuium dat cuiq; suum.Nam frigore pulso,
tribuit Veri flores exordia frugum.
rimigenas autem fruges sibi vendicat æstas,
corylos,pyra,pruna,cicer,frumenta,fabasq;
tera ad Autumnum veniunt. At fessa ferendis
rugibus hyberno tellus sub frigore dormit,
Et reparat vires,& fit fœcunda cubando.
ontigit id præclarum illud dignumq; notatu,
Quod veluti patrum numerum superadditus auges
inſte senex,sic quæ mensem producit,& auget
tibi sorte datur:positus pro limite talis
ttuus augmenti sit casu illustrior illo.
mirum est quod fama refert,hunc scilicet annum
inis esse mali,solitumq; offendere fruges,
hominum varios infortunare labores,
malè depangi vites,malè semina sulcis
putant credi,pecoris malè pignora nasci,
ma pomorum pedibus conuersa supinis,
pite in terram memorant adolescere misso.
is audiui cùm quis dare rebus agendis
ipium vellet,dici meliora require
pora,hyperbolico frustrà conaberis anno.
tamen interpres cœli,nil Tuscus aruspex

m s Nil

Nil magus inuenit, quod dici debeat huius
Causa mali, quod virus agat tam triste per orbem.
Quo fit, vt errorem nugis vulgaribus istum
Attribui debere putem; felicior iste
Iudice me credi debet, quia longior annus.
Scilicet in syluis arbor magis ardua fertur
Dignior, in caulis taurus præstantior alta
Cui ceruice magis caput à tellure leuatum est,
Grana magis laudant quæ sunt maiora coloni,
Hæc mala Saturno quidam tribuêre, putantes
Sydus id infestum terris, discrimina in annos
Talia consuetum semper transfundere quartos,
Sicut & in febri quam fert Saturnius humor,
Mittitur in quartum morbi violentia solem.
Sed tenebras palpant, cæcoq; errore feruntur.
Quisquis enim nescit rerum dignoscere causas,
Effectus, vt scire aliquid videatur, Olympo
Imputat, ignorans istis defenditur armis.
Si tamen occulti quicquam fortasse veneni
Annus habet, tu sancte pater qui sydera calcas,
Et super excelsi resides curuamina mundi
His occurre malis, talemq; interfice pestem.
De fato non vna tuo sententia patrum,
Sunt qui pacifica dicant te morte receptum
In superos, sunt qui Romano more securi
Percussum exhalasse animam, cùm ponere nolles
Sacra Ioui memorent, omnes vno ore fatentur,
Te postquàm longè ac latè Iudæa per arua

Perq; Palestinas vrbes, Syriamq; per omnem
Prosti, Christo famulans, in sydera sumptum.
Aspice nos igitur cæli de sedibus illis
Quas habitas, hodieq; meas bonus accipe voces,
Et tuam facias in nos descendere sortem.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI, FASTORVM Liber Tertius.

MARTIVS.

DE S. CYRILLO CARmelita.

Artius ingreditur Martis de nomine dictus,
Cuius vt annales perhibent, fuit inclyta proles
Romulus, à nato pater hunc accepit honorem.
Hinc ænigma vetus quo gignere filia matrem
Dicitur, explanat tempus, nam filia lymphæ
Est glacies, quæ nunc verso parit ordine lympham.
Nunc quoq; montanis labens de rupibus amnes
Exonerat, tellusq; gelu durata lutescit,

Deposuit

Depoſuit canos, atq; ora ſenilia mundus,
Pubeſcitq; iterum. Zephyrus vitalibus auris
Peruolitat campos, & mille coloribus arua
Pingit, apes gaudent, iam ſylua repullulat, herbæ
Iam fruticant, proliq; domos metatur hirundo,
Indulgent ſoboli volucres, & carmine rura
Omnia lætificant, fuerit cùm Lucifer ortus
Vndecies nobis, Aries Hyperione gaudens
Hoſpite, diſcludet ſtabulis armenta, gregesq;,
Aequabitq; diem nocti, lucemq; tenebris.
Et cupiens ſolem, pote qui tenet inter Olympi
Lumina primatum, regali incedere pompa
Albeſcente die, primo cùm ſurget ab ortu
Secum aget inſignes ſtellas, Oriona, & Argo,
Aurigam, ſeptem nymphas Athlantides, Hædos,
Et Iouis altricem, nebulas quæ gignit & imbres.
Huius vt ad diuûm redeam ſolennia menſis
Sexta dies Cyrille tuum venerabile nomen
Commemorat, ſacrasq; tibi famulamur ad aras.
Te ſacro dignum pietas celeberrima cultu
Et doctrina facit, geminæq; peritia linguæ,
Graius eras doctus primùm præcepta Lycæi,
Quicquid habet frugum ſapiens Academia, quicquid
Porticus à varijs nomen ſortita figuris
Pœcila, verſaſti ſtudioſæ in flore iuuentæ.
Nec diuina tibi minùs explorata fuêre
Scrinia, cùm flores in frugem tranſtulit ætas.
Inclyta Carmeli traxit te gloria montis

Longiùs, & fecit peregrina inuisere regna.
Vulgares igitur fugiens moresq́; domosq́;
Vertisti ad Solymos, & corda, & vela penates.
Vriæ mens est in finibus, æquora propter,
rtice sublimi surgens in sydera syluis
ndiq; crinitus, statio placidißima semper:
Nam cùm friget hyems, & solis, & æquoris æstum
Accipit, æstatem frigenti temperat aura,
Heliæ magni quondam domus, illius inquam
Heliæ qui viuit adhuc vbi nascitur Eurus.
Sanctificat locus hic homines, noua corda, nouosq́;
Influit affectus, hic sunt ergastula vitæ
Simplicis, & mundæ, qualem vixêre parentes
Antè nefas primum. Diui labuntur Olympo
Sæpiùs, & sanctis habitant cum patribus: Ergò
Argolicis illuc nauit Cyrillus ab oris.
Nec mora longa fuit, diuûm consortia nactus
uasit diuinus homo, cùm sacra litaret
Manè sub auroram sacra vestitus abolla
res miranda) puer fulgenti splendidus ore
Astitit antè virum liquidis suspensus in auris,
Argentumq́; docens annorum fata sequentum
Protulit, & manibus pronis demisit in aram,
Adyciens, Deus ista tibi secreta reuelat
Sancte pater, tu fac populis ea nota Latinis.
Continuò mutans Romanis Attica verbis
omina ad Abbatem Siculum transmisit, & ille
Confestim in Latium scholijs ad singula iunctis,

Quæ

Quæ superant,& habentur adhuc,paßimq́ leguntur.
Tu poſtquàm probitas tua ſe virtutis in altum
Felici profectu apicem prouexit ab ipſa
Gente tua,factus paſtor communis,habebas
Ius ſuper Heliæ totum genus,omnia iußis
Parebant Semnæa tuis Aſiana per arua.
Tunc noſtros Europa patres non nouerat,inter
Aſſyriæ montes loca per deſerta latebant,
Per ſyluas Arabum, Nili ſtagnantis ad amnem.
Aſt vbi barbaricæ gentis violentia tandem
Chriſtigenas omnes illis à finibus egit,
Annauere Cyprum,Cretam,Siculosq́ penates,
Et ſenſim Europam ſeſe effudêre per omnem.
Sarmaticos habitant agros,per Cimbrica viuunt
Littora,per terras magno quas gurgite cingit
Oceanus,fines vſq; ad glacialis Hybernæ,
Vſq; ad Olyſponem,terras quæ terminat omnes.
Tu verò,venerande pater,per Medica cùm iam
Regna,per Armenias vrbes,Parthosq́ per omnes
Vndiq́ ſparſiſſes diuini ſemina verbi
Attritus grauitate æui,grauitate laborum,
Ad ſtata perpetuæ migraſti gaudia vitæ.
Aeternùm vale,& eſto tuæ cuſtodia genti.

DE S. GREGORIO.

Currite paſtores ouium,quæ paſcua tondent
Cœlica,quæ Chriſti fontes,& flumina potant
Currite,Gregorius Romanæ maximus vrbis

Paſtor

[...]r adit superos, totus lætatur Olympus.
[...] Martis bissexta dies, iam duxit Apollo
[...]re ab hyberno meliora ad sydera currum.
[...]is pietate pater fugitiua relinquens
[...]a, & ad cœlum nixu conuersus anhelo,
[...]dedit, nostroq; ratem de littore soluit.
[...]na, rura, domos, terrena peculia vendens
[...] opes immortales, patrimonia factis
[...]dia cœnobijs (meminit Trinacria, Roma,
[...]q; antiquis Luza appellata) reliquit.
[...]diues, sic factus inops, & viuere adortus
[...]dem vitam in terris consortia diuûm
[...]ruit, sicut quando sub imagine nautæ
[...]agium paßi matris cratera recepit
[...]lus, & rursum quando inter prandia finxit
[...]iuuenis, nunc ora senis, cùm sacra litanti
[...] oculos Romæ diui responsa dederunt:
[...]m Romanæ post tot crudelia gentis
[...]a, Cæsarei residens in mole sepulchri
[...]lus abscondit rutilantem cæde machæram.
[...]erat, fecit se humilem, potuitq; putari
[...]risse, tulit piceo vestita cucullo
[...]pora, purpureas vestes pertæsus, & aurum.
[...]antò magis ima petit, tantò altiùs alis
[...]etibus fertur, virtus est lucida, quanquam
[...]elit apparet, soliq; simillima mittit
[...]imas tenues radios, seq; indicat ipsam.
[...]d opus multis? Petro succeßit, & alto

In

In solio residens fastum nesciuit, & ægra
Mente tulit summum tanquam graue pondus, hono
Ore, manu facundus erat: monumenta supersunt
Plurima, fatur adhuc, nec fari desinet vnquam.
Hic docuit cantare choros, melicisq́ animauit
Verba notis, sacrisq́ dedit formamq́ modumq́.
Composuit mores hominum, sua secula fecit
Sancta, sacerdoti decus vsq́ in sydera misit.
Sancte pater cymbæ cuius proreta fuisti
Atq́ gubernator, faueas, Scyllam, atq́ Charybdim
Nunc legit, aduerso Syrtes nunc remigat Euro.
Hac quoq́ luce cruor Christi quem Mantua seruat,
Andrea monstrante locum per multa cubanti
Somnia Adelberto, scrobibus venisse subactis
Dicitur in lucem, qua tempestate Beatrix
Inclyta Mintiadum campos vrbemq́ tenebat.

DE S. LONGINO.

SVnt qui Cappadocem, sunt qui testantur Isaurum
Te armorum Longine decus, Tu bella gerebas
Tempore quo nobis proles diuina salutem
Attulit, ipse suas Mauors tibi dedicat Idus.
Octobris verò decimum tibi Græcia sextum
Thure diem celebrat, multoq́ illuminat igne.
Rege sub Augusto sub successore fuisti
Centurio. Demùm in foribus cùm lenta senectus
Iam foret, ad Christi crudelia fata cohortem

Iam lippis duxisti oculis, & lumine tardo.
Tu cæcus non mente minùs quàm corpore sanctum
Lancea, & admoto pectus mucrone petisti,
Inde cruor confusus aquis hastilia circum,
Ad digitos lapsus tetigit cùm lumina, morbum
Expulit, ista Deus collyria misit, vt atram
Ex animo, ex oculis fugiens aorasia nubem
Secum ageret, vitæq; daret te cernere fontem.
At cùm vidisses solem sine luce sepultum
In tenebris, clausamq; diem, stellasq; per altos
Apparere polos, collisaq; marmora frangi,
Atq; solum tanquam pelagus nunc surgere in vndas,
Nunc cadere alternis, volucres nescire volatum
Præcipitesq; dari, te abiecta protinùs hasta
Cum gemitu, & lachrymis in talia verba repentè
Prorupisse ferunt. Fuit ah, fuit iste Tonantis
Progenies nostro quæ se vestiuerat ore,
Quem nos insensati homines nesciuimus illum,
Quem modò deplorant elementa, & marmora, & astra.
Vrbe peragrato demùm, Christoq; per omnem
Diuulgato Asiam, cùm Pontica regna petisses
Transisti Elysios effuso sanguine campos.
Tum Iudæa tuum gens atrocißima grandi
Tum precio mercata caput, nec mente quieuit,
Donec in Assyrios illud de littore vidit
Translatum Scythico, Syriæq; per oppida missum.
Et voluit crudele odium saturare tuendo,
Et suum tam dulci esca lactare venenum.

n Tu

Tu tandem caput ipse tuum sine honore relictum
Diceris in somnis visu monstrasse carenti
Fœminæ, & insigni tumulo iussisse recondi,
Et nurui functæ tali pietate subinde
Restituisse acies, ac propulsasse tenebras.
Secula post aliquot tua sunt translata per vndas
Corpora in Italiam Christi cum sanguine sacro
Ad crucis excelsæ quondam vestigia lecto,
Atq; in vase breui tecum post fata sepulto.
Vltima diuino sedes tibi Mantua nutu
Hospitiumq; fuit, medijs vbi mœnia in vndis
Dicitur antiquus quondam posuisse Bianor.
Hic requiescis adhuc, tua sunt coniuncta duorum
Oßibus ossa virum, qui te dum bella gerebas,
Dum noua per varias Christi miracula gentes
Sedulus inuulgas sunt vsq; in fata secuti,
Et tecum post fata iacent. Communibus ergo
Supplicijs diui nostros seruate penates.

DE S. IOSEPH.

SAncte pater veniens ab Hebræi sanguine regis
Qui fuerat pastor, tua sunt natalia nostris
Addita (sic statuit patrum prudentia) fastis.
Te Deus in terris ex tot mortalibus vnum
Repperit, arcani fieres qui conscius alti,
Cui bene virginitas magnæ sanctißima matris,
Cui bene committi diuina infantia prolis

Posset,

Posset,& alterius secli surgentis origo.
Hinc tua quanta foret nobis cognoscere fas est
Integritas, tua perspicuis Deus intima corda
Inspiciens oculis culpæ vestigia vidit
Nulla, nec indicium scabræ rubiginis vllum.
Felix officio tali felicior illo
Synceri candore animi, quem rector Olympi
Intuitus subitò ad tantos te assumpsit honores.
Vt tamen omnipotens talem formaret vt esses
Baiulus,& custos ad munera idoneus illa.
Illa tibi vt diuis, qui scire pericula possunt,
Communis tutela fuit, facienda monebant
Ipse capessebas animo iussa omnia forti.
Ipsi aderant, quando Nilotica rura petebas,
Quando post cædem infantum, lamentaq; matrum
Quæ penetrasse polos,& olympica tecta feruntur,
Inde reuertebas in auernum herodibus actis.
Post decimam lux nona tua est, tua templa sacerdos
[illegible]at,& ad numerum tibi tinnula verberat æra.
[illegible]rrit humum, legit areolis noua gramina tonsis,
[illegible] postes vernare facit, frondere columnas,
[illegible]bentes splendere aras, redolere sacellum.
[illegible]hura cremat, lentoq; super myrrham infriat igni.
[illegible]ecia iam sileat veteris Corybantes alumnos
[illegible]stodesq; Iouis, finxerunt talia Grai.
[illegible] tibi (quæ loquimur non sunt insomnia, non sunt
[illegible]ua) fuit data diuinæ custodia prolis.
[illegible] quoq; sub tanto nunc glorificatus alumno

Respice, & optatum memor impertire salutem
Italiæ toti, nostrisq; penatibus esto.

DE S. BENEDICTO.

NVrsia montana, si vera est fama Sibyllæ,
Proxima nunc tendit vicos aulæa per omnes,
Aeraq; in excelsis alterno turribus ictu
Pulsat, & extollit lætos Ecclesia cantus.
Sacra cucullato Martis vigesima patri
Prima dies oritur, qui relligionis amore
A teneris hominum consortia fugit, & vrbes.
Huic nomen Benedictus erat, contraxit in vnum
Quotquot erant illa qui tempestate perosi
Vulgaris strepitum vita deserta colebant.
Felix prole virûm tanta, taliq; parente
Posteritas felix, nisi degenerasset ab illo:
Id commune tamen vitium fuit, orta senescunt
Omnia paulatim, quondam florentia regna
Nunc æuo consumpta iacent, rapit omnia tempus,
Progenies huius longos imitata per annos
Acta patris diuos auxit, ditauit Olympum
Ciue nouo, Petri multis vertentibus annis
Functa magisterio, scopulosa per æquora cymbam
Rexit, & imperium Christi firmauit, & auxit.
Nunc quoq; post lapsum conata resurgere sumptis
Viribus ad priscum decus aspirare videtur,
Et tanquam primo quæ vere repullulat arbor

..parat, frugumq; facit spem floribus amplam.
..pater post multa modis opera ædita miris
..longus narrare labor, decessit in alto
..e, quem veteres montem dixêre Casinum,
..malos prius ipse deos eiecerat: illum
..ipue Delphis, qui tot mendacia finxit,
..custos Soractis erat, cui nomen Apollo.

DE ANNVNCIATIONE B. Virginis.

CVm Deus extremi vellet primordia secli
Texere, progeniem diuinæ mentis alumnam
Misit, & humanæ vestiuit imagine formæ.
Propterea missus summo legatus Olympo,
..ea qui matri ferret mandata futuræ.
..fetura recens cœlo mirabilis, orco
..ribilis, quia dijs priscis fatale ferebat
..ium, traxit Phœbo primordia ab isto.
..curius qui tunc casu veniebat ab orco
..vt ex summo Carmeli vertice sanctum
..iel allabi versus florentia rura
..areth, insidias metuens post illius iuit,
..gnis ad thalamos celeri, vestigia, gressu.
..neq; in primo residens audiuit eorum
..quium: nec cuncta tamen verba auribus hausit.
..uia versutus, quiddam deprehendit in illis
..ani, quod se, diuos quod tangeret omnes.

Tum se proripiens Romam propè Leuctra deorum
Repperit ingentem cuneum, quibus omnia fatus.
Illi autem magno inter se trepidare tumultu
Incœpêre, Venus fleuit, Saturnia Iuno
Fleuit, & abiecta Pallas contabuit hasta.
Moxq; ait. O comites quodcunq; euenerit æquo
Ferte animo, regnum quod tempestate tenemus
Iam longa (fari inter nos licet omnia) furtum est.
Nos quoad ille sinet cuius sunt regna, fruamur
Imperijs, cùm nos regno spoliabimur isto
Ad fraudes alias, alias vertemur ad artes,
Nec sine lucro erimus, per vaframenta dolosq;
Dedecore, & damno Christi afficiemus alumnos.
Tunc princeps signorum Aries tria sydera portans
Vertice, Delta vocant, primo surgebat ab ortu
Cum Titane, suos cùm iam philomela pararet
Edere per villas, & per viridaria cantus.
Exonerata gelu tellus gaudebat, & omnes
Floribus, & tenero vernabant gramine campi.
Hæc igitur præclara dies vigesima quinta
Mensis apud veteres primi, damnata fugauit
Secula, & ætati fecit primordia sanctæ.
Propterea non immeritò sibi vendicat anni
Principium penes Etruscos, & digna videtur
His titulis, viditq; Deum descendere ab astris
Antè alias, & prima fores aperire saluti
Digna fuit, commune bonum prior ipsa recepit,
Et commune decus, longis sperata diebus

Dona Dei lux ista dedit, laudabilis ergò
Gloria, quam misit lucem Tyrrhenia in istam.
Tunc Deus æternis cœpit mortalia vinclo
Iungere perpetuo faciens hominemq́ Deumq́
Personam coitu miro concurrere in vnam,
Tum superi cœpêre homines reuerenter habere,
Maioremq́ operam nostris impendere rebus,
Tum fœcura recens timidas ingressa per aures
Creuit in ignara coitus, & seminis aluo.
Nazareth exulta Libano contermina tellus
Carmelo vicina iugo, Phœnicia versus
Littora quà Tyrus, & Sydon florere solebant.
Hæc arcana tui quondam vidêre penates
Iubila, & exulta fortunatißima tanti
Fama operis tellus, regio te prædicat omnis
Nulla ætas sine laude tua descendit ab astris.
Ipse tibi decus hoc tantum cœlestis Olympus
Inuidet, & sibi deberi hunc testatur honorem.
O rerum seriem æternam quæ pendet ab alto,
O magnas, mirasq́ vices quas sydera voluunt.
Quas Deus importat, seclorum immobilis ordo est.
Ponite mortales curas, facit omnia cœlum,
Cœlo agimur, sicut naues spirantibus Euris.
Sancta parens cui luce Deus communicat ista
Splendorem, regnumq́ suum cui subijcit orbem
Terrarum, mundiq́ polos, dignare tuorum
Exaudire preces, & nostra piacula solue,
Nec sine nos stygijs ludibria manibus esse,

Quæ nostrum interitum sicut Tritonia dixit
Qui tua, quiq; tui quærunt opprobria nati.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI, FASTORVM Liber Quartus.

APRILIS.

DE S. AMBROSIO.

Prilem Veneri sacrum fecêre Quirites,
Quòd Venus Aeneæ genitrix, quòd didit vrbem
Romulus Aeneades, Quòd verò semina rerum
Omnia, tellurem, fruges, aperiret & annum
Nominis id mensi fecit Romana vetustas.
Quarta dies eius magnum decedere vidit
Ambrosium, magnaq; polos conscendere pompa.
Ipse fuit terris clarum iubar omnibus. Vrbem
Quam Mediolanum dicunt, quia conditor eius
Brennus in his agris monstrosum repperit aprum
Vestitum partim setis, & vellere partim:
Seu potiùs quòd sit fluuijs inclusa duobus,

Rexit

Rexit,& abraso fecit squallore nitentem.
Arrius humani generis lætale venenum
Legis in excidium natus, fideiq; ruinam
Polluerat gentes, totumq; infecerat orbem,
Præcipuè Italiam. Tunc tota Insubria fractis
Viribus ægrotans isto in languore iacebat.
Ambrosius, qui tunc erat ex proconsule factus
Pastor, in hanc hydram claua insurrexit, & arcu.
Et velut Alcides alius Lernæa fugauit
Toxica, Niligenas abigens ab ouilibus hydros.
Nilus enim tulit hoc monstrum virosius omni
Aspide, saxificæ crudelius ore Medusæ.
Ambrosius verò genus à primatibus vrbis
Traxerat Aeneadis, & erat Romana propago.
Augustinus ab hoc sancti vitalia fontis
Sacramenta habuit, fideiq; exordia rectæ.
Theodosium mundi dominum delubra volentem
Ingredi vetuit, donec peccata dolendo
Ablueret: tulit æquo animo rex iurgia, tali
Pietate fuit venerandus, & indole pastor.
Cum populus pastore carens venisset in vnum,
Et multa à multis super hoc orata fuissent,
(Res est mira) Deus, qui consulit omnibus æquè,
Soluit in infantis linguam, populoq; silente
Ambrosium tali dignum clamauit honore.
Difficilem effectum res est sortita, laborem
Nunc illo fugiente, Deus qui cœperat, ipse
Consummauit opus, victumq; in sede locauit.

Vt suscepit onus, mox tanquam manè rubentem
Sol super auroram veniens effulsit, & omnes
Illustrans populos noctem submouit opacam,
Fœcundauit agros animarum & semina culto
Sancta solo iaciens collegit in horrea Christi
Frugis in ingentes onus exurgentis aceruos.
In melius sacros ritus, & sancta reduxit
Sacramenta docens populos documenta nepotes
Illa tenent, & adhuc eius vestigia seruant.
Scripta manent quæ quanta fuit prudentia in illo
Significant lingua quantum pollebat vtraq;.
Cùm puer in cunis olim dormiret apertis,
Fortè labris examen apum super illius ora
Sidit, & ingrediens buccas tenerumq; palatum
Inueniße fauis tectum se credidit: at mox
In sublime volans altos discesßit in Austros.
Hoc pater augurio lætus, si vixeris, inquit,
Chare puer, tua te mittet facundia ad astra.
Ipse duos tumuli sedem monstrantibus ipsis
Martyras inuenit fratres, te sancte Protasi
Te pie Geruasi quibus est post funera tandem
Additus hoc omni populo flagitante repertor.
Quarta dies Aprilis erat, quæ vidit aperto
Ambrosium supra scandentem sydera cælo.
Sancte pater, qui tanta potes, nos aspice ab alto,
Italiæ pacem, populisq; insubribus ora,
Et placare Deum nostro reminiscere seclo.
Luce dies octauus ab hac ad sydera septem
Pleiadum,

Pleiadum, quæ sunt tauri propè cornua solem
Transferet, & citiùs faciet discedere noctem.

DE S. LEONIBVS.

Pontifices aliquot qui se dixere Leones
Hic simul intexam: genuit Tyrrhenia primùm,
Qui velut annales memorant vigilantia, & alto
Ingenio rerum causas cognouit, & artem
Quæ docet excultis animos accendere verbis.
Hoc facile ex libris eius quos tempora paßim
Nostra legunt, constare poteſt: quantum decus addat
Florida diuinis eius facundia rebus
Quis referat? nemo veterum me iudice patrum
Dulciùs eloquitur, nec plus antiquus Arion,
Orpheus, Amphion laudis meruiße videntur
Carmine, quàm pater hic prosa, & sermone soluto.
Nec pietate minor nec relligione putandus
Quàm fuit eloquio, charitas diffusa cucurrit
Per consanguineos, per rustica tecta, per vrbes,
Per totum mortale genus, dispersit in omnes
Quæ poßedit, vti fert omnibus omnia tellus.
Si libet illius mores percurrere ab ortu
Ad senium, Cilices intrare videberis hortos,
Olfacere hyblæos flores, & hymettia prata,
Perlustrare Arabum syluas, vbi thura leguntur,
Cinnamaq́, & secto stillans de cortice Myrrha,
In Iericontino credes te incedere tractu

Per

Per fruticum lucos humiles vbi balsama sudant.
Tum nardi spirabit odor, redolebit amomum,
Quæq; per Eoos nascuntur aromata campos.
Sic probitas diuos solet oblectare, Deumq;
Vt nos mortales harum fragrantia rerum.
Artibus his ad summum apicem peruenit honorum,
Ac tribus emeruit caput insignire coronis.
Accipe rem, quæ perpetua dignissima fama est.
Attila deuictis conuerterat agmina Carnis
Flaminiam versus, sub papilionibus Hunni
Prandebant, vbi lata Padi vada Mintius intrat.
Eridanus solito maior ducebat aquarum
Terrificam molem, ripisq; iratus, & agris,
Ac velut indignans quòd liberè in arua vagari
Non posset, se vorticibus sorbebat hiulcis.
Tum Leo pro Italiæ, Romanorumq; salute
Sollicitus de more patris sine milite, & armis
Affuit, & contra tantam, formidine pulsa,
Barbariem fari est ausus: Compesce furorem
Attila, nec transire amnem (Deus imperat) aude.
Hoc sermone ferox princeps mutare coactus
Propositum, vidisse duos in vertice summi
Pontificis nudo ense viros, sibi fata minantes
Dixit, & ex illis abijt perterritus oris.
Effigies sancti visas in vertice patris
Non dubium Petri & Pauli simulachra fuisse,
Vtpote quos Italis Christus præfecit, & vrbi.
Tum Chalcedonijs habitum regionibus ingens

Concilium,

Concilium, quo Nestorij vesania pessum
Corruit, & Mannis proiecta volumina in ignes.
Tum quoque Vandalicæ quæ Punica regna tenebant
Iniurias actæ gentes, ad littora Romæ
Nubus appulsis prædam rapuere, domumque
Libycos fluctus plenis abiêre carinis.
At Leo bis denas cùm iam regnasset, & vnam
...ndem hyemes obijt curis oppressus & æuo,
...decimo quarti mensis Titane reuerso.

TErtius in regno primi peruenit ad annos,
Atque diu Romanorum fœdißima passus
Iurgia, dãna, minas, iter est ingressus ad Alpes,
Vt sibi Gallorum regem sociaret, & illo
Auspice terrorem Romanæ euaderet iræ.
...m meat audito sancti rumore cruoris
...per adinuenti, gressum conuertit ad vrbem,
...mina cui fecit Virgo Cadmëia Manto,
...quæ purpureus sanguis fa...iebat in horas
...a opera intuitus, credi debere putauit
...sum nostra pro libertate cruorem.
...perij tandem Roma applaudente coronam
...posuit Carlo, tantique insignia regni.
...x posuit mortalem hominem cùm proxima cancro
...m bissexta dies Iuni producere noctem
...& æstiuum retrò conuertere solem.
...äëitarum propè Tybridis hostia QVARTVS
...t mille rates, traxit noua mœnia ab arce

Pontis, ad aduersi delubra ingentia Petri.
Septima post decimam Iuli surgebat ab ortu
Cum mœrore dies quando pia funera duxit
Roma patris tanti, sacroq; in marmore clausit.

NVnc decimus Leo Tyrrhena de gente futurus
Præteritis sicut numeri prænuntiat omen
Grandior, imperiũ Petri cymbamq; gubernas
Per varios vitæ casus mortalis euntem.
Ipse quidem claris à progenitoribus ortus,
Et teneris semper mores sectatus ab annis
Ingenuos, studijs etiam quibus illa vetustas
Optima nobilium natos ornare solebat
Præditus, excellens aliquid promittit & altum.
Magna gerendarum superest tibi copia rerum
Sancte pater, rẽ magnam animo complectere grandi.
Sed tria præsertim restant cura atq; labore
Digna tuo, bellum est primum, quo fessa laborat
Italia, & pleni humano iam sanguine campi.
Est aliud, Romana graui maculata veneno
Curia, quæ spargit terras contagia in omnes.
Postremum est oppressa fides exposta rapinis
Vndiq; & in prædam populis proiecta cruentis
Ista tuis animose Leo seruata diebus
A te subsidium magnis clamoribus orant.
Sancte pater succurre Leo, respublica Christi
Labitur, ægrotatq; fides iam proxima morti.
Si potes ex nostris bella hæc crudelia regnis

Transfer in aduersos diuinis legibus hostes.

DE S. GEORGIO.

[E]ce Dionæi vigesimatertia mensis,
Militiæ patri, lux est sacrata tribuno,
Miles adest, prodit nitidis Georgius armis,
Et femori hærentem dextra complectitur hastā,
...tiaiam tauri pars est ab Apolline vernis
...igata rotis, æstas frondosa propinquat,
...iades ascendunt placidum se nauibus æquor
...rebet, & ad Zephyros laxant sua carbasa nautæ.
Miles adest, votiua nouo fer dona Gradiuo.
...traxerat, vt fama est Mauors, Georgius autem
...ucosyrus, Graij sic appellare solebant
...ppadoces, namq; illa Syris est proxima tellus,
...iuga sublimem Taurus sua porgit in auram.
...ma ad algentem mittit vestigia pontum,
...viros genuit fortes, belloq; superbos:
...m alios omnes tantum Gæorgius anteit
...policos, quantum magnus præcessit Achilles,
...os Hector, Mauors Oeagrida gentem.
...ibyam missus renouauit Persea, quando
...a ab interitu seruata virgine monstrum
...ulit, ad trepidæ stagnum lugubre Silenæ.
...Palestinam veniens ea regna Latinis
...bus infrenans gentem crudam atq; rebellem
...uit, iuga Carmeli conscendit, & alto

Repperit

Repperit in saltu nostros habitare parentes.
Hi suasere duci penitus deponere sumpta
Arma toga, & vitæ genus vsurpare quietæ,
Seq; super vacuis armorum absoluere curis.
Ipse bonos igitur monitus audiuit, & hausit
Mente Deum tota. Sed dum sublimia semper
Voluit facta animo teneris ita doctus ab annis,
Constituit forti vitam finire duello.
Ergò per Aßyrias, si quos audiuerat vrbes
Christigenas tormenta pati pullo vsus amictu
Quem nostri posita armorum ferrugine patres
Tradiderant (secli fastum sic vicerat omnem)
Ibat, & in pœnis positos animabat ad astra.
Talibus incumbens operis Nabathæa petiuit
Arua, subintrauit Persas, vbi flagra, rotasq;
Ferrum, ignes passus, migrauit in æthera tandem.
Maxime bellorum rector, quem nostra iuuentus
Pro Mauorte colit, pro Pallade, respice terras:
Armorumq; graues iras, quas suscitat orcus
Comprime, & expulso duc aurea secula ferro,
Fac stygios procul ire canes, fac barbara regna
Et fidei nostris arceri à finibus hostes:
Da nostris animos populis, & regibus, arma
Nostra per Armenios signis victricibus ire,
Perq; tuo facias conspersos sanguine campos.
Neu finito Ausonias Turcos equitare per vrbes.

DE S. MARCO, ET FORmis Euangelistarum.

MArce comes Petri quondam, Leuitica proles,
Cui faciunt vates os effigiemq́ leonis
Vt perhibent quidam, quorū sententia neruis
Nititur infirmis, & cruribus ambulat ægris.
xit enim de somniferæ caliginis vmbris
scrutabilibus vatum monstrosa loquentum
isa per ambages hominem ducentia longas.
uo fit, vt interpres nullus cognouerit illas
uattuor effigies, quæ distribuuntur in istos
uattuor autores, ideò diuersa loquuntur.
ec sapiunt vnum, tamen hæc inoleuit vbiq́
rduratq́ fides librorum exordia propter,
Matthæus homo, Marcus Leo, prima Ioannes
volucris, Lucas crescens in cornua taurus.
rcus enim regale aliquid dignumq́ leone
ncipio fatur: sonat alta arcana Ioannes,
penetrat stellarum ingens visu atq; volatu.
reditur Matthæus humi, dum sanguine Christum
it ab humano. Lucas velut hostia ad aras
a sacerdotum primus sonat orgia verbis.
bus antiqui dictis secreta laborant
larare tuæ patres mysteria formæ.
quid opus vana consumere tempora nixu?
tua Marce dies quæ nascitur antè Calendas

Septima cùm redolens tellus parit omnia Maias.
Tu recitas breuibus Christi miracula chartis.
Indice te carni primùm didicêre salutem
Quá stetit in campis Aquileia palustribus olim.
Vrbs Aquileia potens magnæq; Colonia Romæ.
Tu petis Aegyptum peregrina per æquora vectus,
Multaq; pro Christo Pharijs perpessus in oris
Dum per humum traheris coniecto ad colla rudenti
Occidis,& terras fugiens ascendis olympum.

LITANEA MAIOR.

HAc maior quoq; luce meat Litanea per vrbē
Ac per rura procul clamore per aëra misso
It populus supplex longis per compita pompis
Mané recens viridi dum ros in gramine lucet.
Protulit hunc olim morem dum pestifer annus
Mauritio Romam premeret sub Cæsare maior
Gregorius,quando paßis apparuit alis
Angelus Augustæ super alta cacumina molis.
Pòst multis Veneti seclis tua membra tulerunt
Per maris Adriaci fluctus ad mœnia gentis
Prima suæ,quæ dum magno se Proteus æstu
Exonerat,procul effusis circumnatat vndis.
Et delubra tibi mißis ad sydera tectis
Protinus eximio posuêre ingentia cultu.
Tempore tu ex illo Venetis tutela fuisti
Pace domi,belloq; foris,terraq;,mariq;,

Tedu

Te duce Turcorum toties fugêre tumultus,
Eualere minas, & vim regum armipotentum.
Consilium, vires, animos, aurumq; dedisti.
Tunc aduersis oppreßi casibus orant
Sidonias, nec regna sinas antiqua tot annis
Auspicio seruata tuo prædam hostibus esse.
Ne decus Italiæ tantum patiare repentè
Prolabi, neu des Arabis hæc gaudia regnis.

DE LITANEA MINORE.

ANtè triumphali Christus quàm sydera pompa
Conscendat, Litanea minor per rura per vrbes
Incedit, tres manè dies pulsantibus æra
Turribus, & sparsis paßim cũ floribus herbis.
Tum floret Rosa Veris honor, tunc lilia candor
Implicat, & campos apis innuba pascit apertos.
Vrbs sedet ad Rhodanum, Galli dixêre Viennam,
Quæ tulit aduersos casus pastore Mamerto,
Et longùm vexata fuit: nam fulmine crebro
Vsit, & horrificis terrarum motibus arua
Scissa dehiscebant rimis penetrantibus vsq;
Ad stygios manes, vbi sunt Iouis antra profundi,
Inde lupos, qui tartareis agitantibus vmbris
Furias acti, ne dum iumenta per agros,
Audebant laniare homines, & in vrbibus ipsis.
Ciues his perculsi omnes diuina coacti
Quærere subsidia, & diuos excire precando.

Hic traxit Litanea ortum, transiuit in omnes
Relligio similis, paruo post tempore gentes,
Quæ quoq; nunc agitur, sed non pro cladibus illis,
Sed pro fruge noua, pro pubescentibus agris,
Pro canis Icarij morbis æstuq; maligno.

DE ANNO IVBILAEO, MVsica, Organis, & Campanis.

NEc contenta fuit solis dare festa diebus
Posteritas Christi, festos quoq; reddidit annos.
Mos erat Hebræis, & lex ita pristina sanxit,
Vt decies quinto per cuncta resurgeret anno
Oppida libertas. Tellus venundata primos
Ad dominos rediens nullo vexata bidente
Ocia ducebat, simplex natura per agros
Gramina fundebat paßim sine semine & arte.
Liber erat seruus propriosq; redibat ad agros
Lætus, & irriguis per pascua fontibus vda
Cum gregibus pastor ducens armenta canebat.
Huic anno cognomen erat Iobelæus, ab ipso,
Quod Iobel appellat soboles Abramica, cornu,
Clangebant etenim rauco per compita cornu,
Libera solenni celebrantes tempora ritu.
Isacidas imitans morem hunc prudentia nostra
Gentis ad humanos animos post plurima tandem

ecula conuertit, ſed tanti gaudia plauſus
diſtulit in centum paſtor Bonifacius annos.
Mox autem ritu Clemens diſceßit ab illo,
Et qui luſtra decem voluit tam læta reuerti
[...]ora, & inſontes fieri qui limina Petri
[...]q; excelſæ peterent ſacraria Romæ.
[...]terea quoties hæc fauſta reuertitur ætas
[...]q; ab extremis terrarum finibus ingens
[...]ba coit, Romamq; petens rura implet & vrbes.
[...]tificum princeps iſto ſolennia Paulus
[...]e loco vetuit, quoniam breuiata putabat
[...]pora mortalis vitæ: Vigeſimus ergò
[...]tus in hos tantos annus peruenit honores.
[...]e me, concors vero ſententia non eſt,
[...]pora quæ dicit vitæ breuiata, ſuperſunt
[...] quoq; qui viuant centum vel circiter annos
[...]mes, vidi ipſe hominem, quem diceret annos
[...]es vixiſſe decem vicinia tota
[...]s alacrem plantis, & viribus vti,
[...]e deſidiæ, nec inerti dedere ſomno.
[...]arolo quondam magni cognomen habente
[...]s erat, cui ſi qua fides annalibus eius
[...]oris eſt, Deus indulſit tria ſecula vitæ.
[...]cus Dauid paulò poſt tempora Troiæ
[...]pud Aſſyrios vitam ſe extendere dixit
[...]ecies octo vſq; hyemes fortißima nactus
[...]a, & id tempus ſupra reſtare dolores
[...]ꝯq; graues, & cuncta ſimillima morti.

Quòd si nec tunc maior erat mortalibus ætas
Quàm modò sit, quonam pacto breuiata putari
Vita potest? Prima de tempestate silendum est,
Quæ fuit antè dies Noë, cùm terra profuso
Non fuerat corrupta mari, tunc omnibus herbis,
Frugibus arboreis, virtus erat insita maior,
Atque magis natura potens extendere vitam
Vlteriùs poterat, sed in his consumere tempus
Dedecet, aßumptus curam labor arguit istam.
Ergò dies versus mea cymba reuertere sacros.
Sed tamen antè libet postquàm de calle parumpe
Pagina diuertit, quosdam percurrere mores,
Quos vetus adiunxit nostris Ecclesia sacris,
Laudatura Deum, diuosq́, per omnia postquàm
Regna datum libare palam cordata vetustas
Imposuit verbis numeros, quia Musica mentes
Eleuat, & superis iungit mortalia corda.
Corripit humanos animos, & in ardua mittit
Cùm libuit pacis, belliq́ negocia cantus,
Aspice quot gyros, quot rustica tibia saltus
Excitet, & quantos adigat perferre labores.
Tota dies abit in choreas, sudoribus ora
Pectora, terga madent, nec adhuc cerita iuuentus
Sentit onus, postquàm leuibus per compita plantis
Prosilijt nigram in noctem Titanis ab ortu.
Quid tuba, quid litui, quid bombo cornua rauco.
Tympana quid poßit, quoties Mauortius ardor
Ingruit aduertas, saliunt in spicula, in enses,

Obijciunt

Obijciunt se tormentis, in ferrea currunt
Fulmina mortales, & in ipsa tonitrua abenæ
Machinæ, & incauti nigro absorbentur auerno.
Hinc ea quæ recitant de te miracula vates
Orpheu, quæ Amphion fecit, quæ fecit Arion.
Propterea cupidi nil prætermittere patres
Quod pòßet prodeße animis, ad verba sonantes
Applicuêre modos, vt segnia corda mouerent.
Nec lasciua tamen prolabi in carmina fas est,
Qualia ludebant Phrygij muliebribus apta
Blanditijs: grauis, & simplex, & mascula nostris
Est adhibenda choris deraso musica luxu:
Ipsa malos etiam manes cùm nostra subintrant
Corpora compescit, Solyma qui primus in aula
Sceptra tulit Saülem tali medicamina morbo
Quo vexatus erat medicam quæsiße per artem
Commemorant, fidibusq́; larem placaße sonoris.
Adiunxêre etiam molli conflata metallo
Organa: quæ festis resonant ad sacra diebus.
Aes quoque cui nomen nostras campana per oras,
Quòd veluti, perhibent, illud Campania primum
Repperit, ad plebem diuorum in templa vocandam,
Atque coërcendos lemures, cùm nubila venti
Conglomerant, plenisq́; volunt infligere campis
Perniciem, scopulisq́; vagas allidere puppes.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI, FASTORVM Liber Quintus.

MAIVS.

DE S. IACOBO APOstolo.

Aie tuas faciunt celebres duo festa Calendas,
Atq; simul veniunt lucem duo gaudia in vnam.
Manè sub auroram cùm matutinus in herbas
Ros pluit,& Terei queritur Philomela rapinam,
Cùm soror occlusas nidi memor ante fenestras
Excubat,& garrit,iuuenes gradiuntur onusti
Frondibus,& larium figunt ad limina ramos.
Mentibus has Maius curas inspirat,amorem
Excitat,& dulci vegetat præcordia cœlo.
Roma vetus nomen tulit à senioribus istud
Atq; dedit mensi,Sacer est maioribus ergò
Maius,& vt decimo Titan emerserit ortu
Intrabit geminos,vbi nuda renascitur æstas.

Sunt

Sunt tamen æstatis qui dent primordia cancro,
Autumnumq́ velint nasci cum sydere Libræ,
Et cum lanigero signorum principe, brumam
Ingerere cum Capro: Nam sunt ea sydera quædam
...ica mensura viæ, duo namq́ reportant
...quidium duplex, pacato frigore, & æstu,
...duo cùm cœli redit inclementia duplex,
...stitium duplex, nec dissentimus ab istis,
...d vulgata magis potior sententia visa est.
...a dies Iacobe tibi, tibi sacra Philippe,
...ecnemorum vobis damus ornamenta comantum.
...u Christi sobrinus eras Iacobe, vocabant
...e Domini fratrem comites, quia vultus vtriq́
...nus erat, Solymis pastor tu primus in oris,
...ystica supremæ referens conuiuia cœnæ.
...u primus cyatho primus tu pane litasti.
...iustus, tu sanctus eras: cognomina turbæ
...tibi tradiderant, Christi post funera, fama est,
...olerasse famem donec redivimus ab vmbris
...pt, & mensæ iussit te accumbere Christus.
...inq́ tu celso templi de culmine præceps
...sus es, atq́ odio Christi percussus acuto
...pite, & excusso translatus in astra cerebro,
...c putat ob noxam Iosephon qui patria bella
...xuit, Hebræorum vrbem cecidisse superbam,
...aq́ Iudaicæ venisse nouissima genti.

DE S. PHILIPPO APOstolo.

TE verò qua voce canam, quo carmine dicam
Passe tot insidias lemurumque hominumque Philippe?
Tu Christum inuulgans Cronij petis æquoris oram,
Barbara gens totas hyemes vbi ducit in vmbris,
Et sine sole dies semestri in nocte sepultos,
Sol vbi transacto factus iam mitior æstu
Transijt in Libram, donec cum Vere resurgat
Principium signorum Aries in vellere fuluo.
Ad statuam Martis tractus sub mole latentem
Marmorea fecisti atrum prodire draconem,
Cuius vt astantes spirando hausêre venenum,
Pestiferamque animam vel decessere repentè,
Vel morbo iacuêre graui: Marte indè remoto
Fixisti pro Marte crucem quæ protinùs ægros
Restituit, vita functos reuocauit ab orco.
Arctico ab Oceano remeans per inhospita montis
Venisti iuga Riphæi, per Sauromatarum
Littora, per Ianaim, per Thermodoontica rura,
Per Pontum, per Cappadoces, Bebrycis ad oras,
Ad Phryges antiquæ steterant vbi mœnia Troiæ.
Hic tibi meta fuit tandem vitæ atque laborum.
Hic graue supplicium crucis, & crudelia passo
Vulnera stelliferi patuit tibi limen Olympi.
Tunc te per varios casus per multa secutæ
Regna duæ doctæ fari præsagia natæ

In Phrygia tecum passæ, tecumq́ sepultæ.
Diui, quorum hodie laudes exaggerat omnis
Mundus, ad Italiæ pacem conuertite curam.
Custodite nouas glaciali à grandine fruges,
Atq́ salutarem pulsis date febribus annum.
Vestra ope terrigenis sint omnia læta colonis,
Et veniens nobis bona sit mortalibus æstas.

DE S. ATHANASIO.

NAtus in Aegypto primos Athanasius annos
Graiorum excoluit studijs, lanugine verò
Iam fruticante viam recto quæ tramite ducit
Ad superos tenuit, verùm tamen inter eundũ
Incidit in plures scopulos, variasq́ charybdes.
Arrius illius secli teterrima pestis
Tunc viuebat, in hunc totis Athanasius armis
Iuit, & hoc vidit primùm Nicæa, secundò
Laodicæa, patres vbi consedere parati
Virus id infernum, stygiamq́ extinguere echidnam.
Laodicææ etenim, conflictu percitus acri
Arrius effudit, sic exposcentibus eius
Iamdudum meritis, vtero intestina soluto,
Et phlegetontæis hodie quoq́ in ignibus ardet.
Præbuerat sectæ Cæsar Constantius aurem
Tam stolidæ, & contrà nostros nudauerat enses.
Catholicorum ideò princeps Athanasius orbe
Pellitur ex toto, terras incognitus omnes

Permeat,

Permeat,& paulò quàm cladem incurreret istam
Vrbis Alexandri custos euaserat antè.
Sed precibus tandem fratris qui regna tenebat
Gallica,mutauit mentem Constantius.Ergò
Liber ab exilio patrias Athanasius oras
Inuenta iam pace tenet,sed& altera paruo
Tempore pòst orta est nubes à flumine Lethes:
Accusatus enim duplici de crimine iussu
Cæsaris,ad Tyriam multis cum patribus vrbem
Tendit,vt à cunctis vnus damnetur,eatq;
In primum exilium,terrasq; perambulet omnes.
Vnum crimen erat stuprum,truncata ministro
Dextera,consueto sacris seruire,secundum.
Sed Deus elisit tantas hoc ordine fraudes.
Fœmina quæ fuerat stuprum mentita,repentè
Succubuit, Nam cùm Iudex asistere quandam
Personam,quæ rem ficto prætenderet ausu,
Fecisset,se stare putans antè ora Athanasi,
Cœpit eum mulier duris incessere probris,
Atq; incestati falsò insimulare pudoris,
Sic nescire hominis,quem contrà venerat ora
Est deprensa,palàm sic fraus est prodita fraude.
Cùm verò mox antè patres prolata fuisset
Dextera,quæ ad scelus hoc erat indagata probandum,
Continuò adductus Scythici sub imagine verna
Affuit,atq; manum tendens vtramq; minister
Diluit infamem maculam mirante senatu.
Talibus insidijs functo gens perdita patri

Obiecit magicas artes, quòd ludere sensus
Sciuerit humanos, & facta infecta videri
Fecerit, exilio rursum mulctatur atroci.
More feræ per lustra meat, per opaca vagatur
Antra, bibit fontes, & gramina pascitur vt bos.
Imperio tandem successit apostata Cæsar,
Et quò principium regni iucundius esset
Omnibus, ad proprios fecit remerare penates
Pontifices, quos audierat de finibus actos.
Sed breuis hæc fortuna fuit: cùm namque videret
Imperij firmata sui primordia, rursum
Egit in exilium cunctos, Athanasius vrbe
Pellitur, & repetens syluas, pecudumque latebras,
Symbolon in crypta fertur scripsisse latenti.
Ad patrios alio demum sub Cæsare fines
Venit, & æternam moriens in pace quietem
Post tot fortunæ ambages inuenit Olympo.
Ille dies Maio fuit ingrediente secundus
Super adinuentæ celebrem crucis antè triumphum.

DE INVENTIONE S. Crucis.

TErtia lux deuota cruci, quæ secula tandem
Post tria iam requie nostris apparuit ort
Constantinus enim cùm pugnaturus ad vrbem
Vindicibus diuis venisset, & auspice Christo
Omnia per noctem vidit cœlestia, in alto

Aëre

Aëre fundebat magnam crux aurea lucem,
Atq; notis suberat carmen splendentibus istud:
Constantinus in hac vincet. Vexilla repente
In cœlum simili effigie signata leuauit.
Vicit, & in patrium cecidit Maxentius amnem,
Tunc Helenam regis matrem, quæ somnia nato
Audierat narrante bonus furor egit ad vrbes
Protinus Assyrias, vbi crux inuenta citatis
Confestim Hebræis veteriq; è rudere tracta.
Et quia tres tellure cruces iacuêre sub vna,
Vera modis patuit miris, imposta cadauer
Quod tunc ad tumulum turbis comitantibus ibat
Restituit vitæ, res non concessa duabus,
Quæ tulerant Christi socios in morte latrones.
Id regina videns opus admirabile, lignum
In geminas secuit partes, vnamq; reliquit
Argento inclusam Solymis, pro munere grandi
Detulit ad natum clauis cum quattuor vnam,
Et triplicem titulum, nostris quem repperit annis
Fortè faber reparans eius laquearia templi,
Quod rex ipse cruci Romæ construxerat olim.

DE S. CYRIACO.

HAec crucis inuentor Iudas miracula cernens
Exuit antiquam mentem, posuitq; veternum,
(Scabriciemq; animi fluuialibus abluit vndis)
Et mox in Solymis est factus episcopus oris,

Iudas

Iuda in Cyriacum verso, qui tempore longo
Post obijt, cùm iam regnaret, apostata Cæsar.
Cæsar hic inconstans, superis inimicus & orco,
Dum peteret Persas Iudam violenter adortus
... modis hominem studuit peruertere, dextra
...atum liquidi mersit sub balnea plumbi,
...ansfulit instratum ferri candentis, in alta
...rridaq; iniectis primùm serpentibus antra,
...fundens oleum: sed cùm frustrata tyranni
Spes foret in pectus mersit capulo tenus ensem,
Vinclaq; diuinam secuit retinentia mentem.
Corpus in Anconem longinqua per æquora vectum
Secula post aliquot sublimi in monte recumbit.
At cùm Maius agit quartum super æquora solem
Cyriaco tunc æra sonant, tum iubilat Ancon,
Totaq; subiecti gaudent freta cærula ponti.
...o igitur superi custos maris: omnia longè
...ttora diue precor serua. Picenus & Vmber,
...minius, Samnis te protectore biremes
... metuant Phrygias, nec sint præda obuia Turcis.
...rcus erat custos huius maris, heu graue nostris
...cidium regnis, custos iam desinit esse.
...q; ea barbaricæ pars, quæ contermina genti
...tio consilijs quibus, indefensa remansit.
...tinam res hæc Turcis non porrigat ausum,
...rcus enim quondam dominus maris omnia vtrinq;
...tora ab insidijs, & vi seruare solebat.
...c (vt fama refert) Roma cogente relinquit

Moment

Momenti officium tanti, curamq́, operamq́
Quod fuit Italiæ longo iam tempore vallum.
Adria piratis datus est, datus est Agarenis,
Et via Sidoniis nostras aperitur ad oras.
Diue precor tantos Italos à finibus hostes
Pelle. Sat est aliis terra hæc vexata ruinis.

DE S. ANGELO CARmelita.

ANgele Carmeli venerabilis incola montis
Cui natale solum fuit in regione Syrissa,
Lux tibi conuerso sacrata reuertitur anno,
Et Maii tua quinta dies, tu prima iuuentæ
Tempora & ætatis specimen, floremq́ dicasti
Christiparæ matri coniecto in vincula sensu.
Vsq, adeò tua virginitas, tua nescia fraudis
Simplicitas placuit diuis vt sæpè relicto
Ad tua contulerint sese gurgustia cœlo,
Vt tibi languores hominum, casusq́ sinistros
Subdiderint: poteras etenim depellere morbos,
Infrenare malos manes, succurrere nautis,
Quando procelloso spumant freta concita cœlo.
Cùm mare transisses cupiens inuisere Romæ
Relliquias, sacros cineres, monumentaq́ patrum,
Et Lateranensis stares in limine templi,
Contigit æternis res commemoranda diebus.
Nam minor Etruscæ veniens de monte Lauernæ

Ad

Ad tua Franciscus sese vestigia flexis
Prostrauit genibus, sacris dedit oscula plantis:
Insuper adiecit, Salue pater Angele montis
Incola Carmeli, te mors manet inclyta, Christi
Testis eris, tibi rex diuûm decus annuet istud.
Quoque Francisco memorant responsa dedisse
Talia, Soluendæ tanto pro munere grates
Francisce Deo: sed erit tua gloria nusquàm
Inferior, tibi Christus enim sua vulnera quinque
Imprimet, & fies Christi patientis imago.
Dominicus Hispanis qui tunc veniebat ab oris
Fortè aderat tam mira notans præsagia patrum,
Et tulerat casus mundi hæc tria lumina in vnum.
Prætereo quantum poteras sermone, fluebant
Ad te turmatim velut ad spectacula Romæ
Scenica dicentem populi: Tu corda mouebas,
Ut mouisse ferunt lapides Amphiona quondam.
Prætereò quòd te superi mouere Scytharum
Hoc infame genus Turcos tunc temporis vltrà
Caucaseos montes positum trans Bosphoron esse.
Venturum excidio Graijs, finesque aditurum
Ausonios, quod nos hac tempestate dolentes
Vidimus impletum, quando per Iapidis agros,
Atque per Hidruntis colles ea turba profusa est.
Atque vtinam veniat tua quem dixere futurum
Rex nouus ex Francis oracula, qui fuget istam Contra Sarra-
Progeniem, peste hac totum qui liberet orbem, cenos.
Nec sinat ærumnis homines tabescere tantis.

p Cùm

Cùm verò incesti graue persequereret tyranni
Crimen vt Helias lucos, & Iezabel aras,
Et Baptista nefas regis Veneremq́ nefandam,
Heu caput, heu pectus gladijs crudelibus auxit
Hostis iter pandens animæ super astra volanti.
Cùm fierent ad busta viri miracula in horas
Plurima consensu populi tellure leuatum
Insigni posuêre loco venerabile corpus.
Cùm verò iniectis vellent occludere glebis
Os tumuli, subitò turbis mirantibus vnda
Fluxit, & in vitreum versa est humus arida fontem,
Qui quoties redit ista dies, licet aëra nullæ
Peruolitent nubes, clauso licet areat imbre
Omne solum, crescit, summisq́ dat oscula ripis.
Tunc cadit in sacrum (Siculas res ista per vrbes
Cognita iam dudum) virtus diuina liquorem,
Fitq́ salutaris, dictu mirabile, morbi
Omne genus, cui ferre nequit medicina salutem
Soluit, & abluitur tactis angustia lymphis.
Præstat idem circa fontem manantis oliui
Ex tellure liquor, sanctos ita curat Olympus.
Sancte pater fer opem nobis, animæq́ volenti
Ad superos niti faueas, & porrige dextram
Palpanti tenebras, loca per salebrosa meanti.

DE

DE S. IOANNE ANTE PORtam Latinam.

V...yte Ioannes Christi sobrine volantis,
...ferens Aquilæ tua lux est proxima Nonis.
...fuit illa dies; qua te Iouis atq; deorum
...structorem Epheso missum Romanus adegit
...ar in ardentis solium descendere oliui.
...Deus extremos qui te seruabat ad ignes
...olumem fecit de tali exire lauacro.
...ar id admirans te carcere iußit aperto
...rias, vinclisq; Ephesum remeare solutis,
...quia tormenti portam locus ante Latinam
...e fuit, portæ festa hæc tenuêre Latinæ
...omen, & hîc templum tibi Roma sequentibus annis
...ndidit, hæc operis tanti monumenta supersunt.

DE S. IOANNE DAMAsceno.

HIc iuuat in diuos magnum transferre Ioannem,
Qui genus à veteri traxit sublime Damasco.
Clarus enim toto fulget ceu Lucifer orbe,
Et docet exemplo vitæ quid agamus & ore.
...Arabo genitore satus Saracena colebat
...mata, cornigero quæ sunt contermina Mosi.
...virides annos Deus est miseratus, eumq;
...diians fecit veri cognoscere fontem.

Mox sacris perfusus aquis sapientiæ in altum
Diuinæ, humanæq; apicem vigilantiùs ire
Cœpit, & accensis causas perquirere votis.
Nec longus fuit iste labor: nam tempore paruo
Illius in mentem largo prudentia nimbo
Vtraq; defluxit, pelagusq; euasit in amplum:
Venit ab Assyriis ad Thracum mœnia quondam
Pausaniæ Lacedæmonij fundata labore.
Hæc erat imperij sedes, quo quicquid habebat
Præclari terrarum orbis transibat in horas.
Hic superum Domini matrem decorauit, & hymnis
Excoluit sacris, quos templa per omnia Graius
Hac quoq; tempestate pio canit ore sacerdos.
Dum graditur spatians Samij per littora ponti
Aequoreis (heu) præda fuit latronibus, & mox
Raptus in Aegyptum Pelusiacosq; penates
Venditur, at postquàm decus imperiale recepit
Tertius è regnis paruo pòst tempore pulsus
Theodosius, qui magna hominem pietate colebat
Soluit eum, multaq; domum mercede retraxit.
Cumq; à secretis regi foret, inuida Erinnys
Est aggressa virum technis, & crimine ficto.
Nam cùm facta fides eius suspecta fuisset
Theodosio, truncæ post dura opprobria dextra
Multa dolens animoq; ferens id dedecus ægro,
Pellitur ex propriis in claustra monastica tectis.
Magna parens tandem charum miserata clientem
Restituit dextram misero, quæ pendula ab alto

Aruerat

generat suspensa tholo, res amplius antè
nunquam visa, manus simul ac commissa lacerto est
& accepit vitamq; animamq; priorem
vt insecto si virga sit insita trunco.
pietas in corde viri conclusa repentè
modis patuit, sicut iam Vere reuerso
tepens florum se mille coloribus ornat.
cupis ingenium magni cognoscere patris
des, illius lege Græca volumina, nectar
inuenies, decurret in ora legentis
fluens, vt mella fauis stillantia preßis.
etiam tractans subtilius artes,
membratim querulis medicamina morbis
(vt fama est) nostro quibus vtimur æuo.
demum vir consultißimus aula
ad Augusti rediit gurgustia claustri,
virgo, Maiisq; ad sydera Nonis
ad magnos diuûm transiuit honores.

APPARITIONE S. MICHAELIS Archangeli.

MIchaël octauo Maias apparuit Idus,
Quando Sipontinis in bella volentibus ire
Affuit, atq; diem pugnæ monstrauit & horã.
Campanos etenim rabies armarat, & ipsam
enopen contra populum Diomedis & vrbem.
residens alto Gargani in vertice montis

 Sustulit

Sustulit è pelago nubes, Boreamq; vocauit
Montibus à Scythicis, septemq; trionis ab axe.
Adijciensq; procellæ ignes, & fulgura, & imbre
In glaciem verso mugire tonitrua fecit.
Mox fulmen cœlo, atq; freto reboante trisulcum
Soluit, & infestos nimbum perflauit in hostes.
Sic igitur ventis illos, & grandine, & vnda
Præcipiti velut attonitos ac lumine captos
Reddidit, & fractis animis dare terga coëgit.
Posteritas operis tanti non immemor ista
Luce Sipontinos celebrat noua festa per agros.
Ista dies alio casu est memorabilis, illo
Scilicet excelsa cùm stans Archangelus arce
Peste laborantem Romam lustrauit, & Austrum
Expulit immisso campis Aquilone nocentem.
Si tamen hæc vna duo sint miracula luce
Edita nescitum est, forsan quia proxima ne tot
Festa forent, populus traxit Romanus in vnam.
SPirituum nobis hic est natura parumper
Enarranda, suo dum Ver iam munere functum
Incipit æstati teneras concedere fruges.
Principio rerum quando Deus omnia traxit
Ex nihilo, sparsitq; nouas per corpora formas,
Spirituum quoq; progeniem quò tempus in omne
Viueret incolumis sine mole, & pondere finxit,
Diuisitq; nouem genus hoc in regna, deditq;
Iura super terras, super æquora, & aëra, & ignes
Astraq;, & ætherios orbes, & tradidit artem

...regerent opus hoc tantum, cui nomina mundus.
...pars vna suum nimis admirata decorem
...potestatem renuit seruire Tonanti,
...demens, tam læua fuit, pars altera mansit
...sub imperio patris, cœloq; rebelles
...lit, & magno in tenebras molimine trusit.
...sunt qui patria pulsi studuêre per orbem
...mortales decus vsurpare deorum.
...nc quoq; priuati prisco splendore latenter
...dias tendunt animis qui attollere sese
...ius attentant, & olympica limina quærunt.
...rnus defluxit ab his, Saturniaq; omnis
...genies, etenim lemures præclara subibant
...mina magnorum heroum, quos fama canebat,
...q; sui memores populos fecere merendo,
...genus allicerent ad se mortale colendos.
...priscis hæc regna chori dicuntur, & vrbes
...si in varias per transmundana volabant,
...mina terrestres vt nos peruadimus oras.
...stabiles illa sunt tempestate reperti
...petuò leges obseruauêre paternas.
...quorum numero Michaël, qui præfuit olim
...tibus Hebræis dum res Iudæa manebat
...& nomen habet clarum, quia semper agendis
...buit rebus pro maiestate Tonantis
...gnificè, sed præsertim cùm mutua in arma
...colas egit flagrans discordia ciues.
...stus eum postquàm populos contraxit in vnum

Præposuit regno, cui nunc Ecclesia nomen,
Præfecitq; animis, vt cùm mortalia membra
Destituêre prius meritorum examine viso
Ad lances, perducat eas in idonea tecta.
Creditur & mundi supremæ in fine senectæ
Fortiter acturus pro libertate piorum
Tartareas aduersum acies regemq; profundi,
Qui suprà sæuire modum conabitur illo
Tempore, & in nostros grandi exercebitur ira.
Has ob res thoraca gerit, ferroq; nitenti
Terribilis dextra gladium, læuaq; bilancem
Sustinet, ac lemurem pedibus conculcat ahenis,
Ergò diem celebrate alacres solenniter istam,
Aera sonent, vireant postes, altaria fument,
Votaq; custodi gentis persoluite nostræ.

DE S. EVSTACHIO.

MAgnanimus ductor Placidus Romana propago
Sic eius moderante Deo mentemq; viamq;
Alipedem ceruum dum venaretur in altis
Rupibus offendit, cuius de vertice ad auras
Cornua surgebant, atq; inter cornua, visu
Horrificum, stabat Christi patientis imago,
Quæ affari sic orsa virum: Tua mitia corda
In miseros, operæq; piæ fecêre benignum
Me tibi, sum Christus, qui numina falsa subegi.
Ad fontes cum prole meos cum coniuge vade,

Atq; redi, nam rursus in hoc te monte videbo.
Mox te multimodis iactatum casibus inter
Cælicolas magna cum maiestate locabo,
Quod idem noctu coniunx per somnia vidit.
Qui vir vt audiuit, si nos Deus aduocat, inquit,
...decet, nihil esse potest securius. Ergò
...ruit, & Placidus sacro sub fonte remansit,
Prodijt Eustachius, coniunx Theopista vocata est.
...atorum verò princeps Agapetus, & alter
Nomine materno sexu de fine repulso.
Hæc vbi facta, locum Placidus repetiuit eundem,
Affuit & Christus, Placidumq; arcana docendo
Plurima, consumpsit multas sermonibus horas.
Tempore pòst paruo stygijs à sedibus orta
Pestis, & in famulos primùm grassata veneno
...bifico, iumenta, greges, armenta, colonos
...stulit, infecitq; malis nidoribus auras,
...ripuêre aurum, vestes, & cætera quæ non
...aluit morbi rabies abradere, fures.
...doluit pulsus subitò de culmine rerum,
...ubuitq; videns humilem se ex tempore factum,
Ærumnosum, inopem, & miserorum in parte sepultũ.
Hic rate conscensa cum prole, & coniuge ad vrsam
...exit, & Epiri ignotus peruenit ad oras.
...m verò nauem egrediens mendicior Iro
...ndere non posset naulum, consorte retenta
... Veneris nauarchus eum petulanter abegit,
...q; ita delusus lachrymis discessit obortis.

p 5 *Venerat*

Venerat ad fluuium tenera cum prole tumentem
Imbre nouo, quem cùm vellet transire, leuauit
In scapulas natum, natum subsistere in vmbra
Iußit arundinea donec remearet: & ecce
Dum remeans amnem medium tenet, hinc lupus vnũ,
Inde ferox alium rapuit leo. Credere posses
Coniurasse feras in tam lachrymabile furtum,
Et quasi concordes sceleri studuisse cruento.
Non periêre tamen: nam qui per rura coloni
Instabant operis facto post terga ferarum
Agmine currentes iterum rapuêre rapinam.
Sed pater ignorans finem sua chara reliquit
Pignora, & amißis famulis, patriaq́, opibusq́
Coniugeq́, & natis fertur per deuia flendo
Amenti similis, nec scit quò tendere gressum
Debeat, & curis animum consumit amaris.
Non procul inde igitur vico per amœna reperto
Rura stetit, posuitq́ viæ finem atq́ dolori
Quoad potuit, tantos etenim finire dolores
Tam citò, tam leuiter nequeunt mortalia corda,
Vtq́ erat ingenio solers, hominum genus illud
Ore, manu facile, & subitò sibi fecit amicum.
Post tria lustra volens Persis indicere bellum
Maxima Traianus Romani gloria regni
Cœpit ad arma animum, totamq́ appellere mentem,
Venit in Epirum fama hæc, fluit vndique miles,
Quò factum vt ductor quidam veteranus ad vrbem
Hac properans Romam, casu converterit ora

In Placidi vultum, frontemq́ agnouerit olim
Puluere signatam, dextras iunxêre diemq́
Consumpsere simul longis sermonibus illam.
Cæsar ab hoc monitus Placidum superesse, vocari
Iussit, & antiquo succedere fecit honori.
Ergo tribunatu Traiano à Cæsare sumpto
Rursus in Epirum cum maiestate reuersus,
Dum studet ex illis equitum conducere turmam
Finibus, inuenit casu sua pignora: nam dum
Casu audit quosdam iuuenum Romana volentum
Arma sequi quondam raptos ex ore ferarum,
Iussit eos coràm adduci, visosq́ repentè
Indole ab egregia, matrisq́ ab imagine nouit.
Et subitò extentis patrem confeßus vtrumque
(Non tulit vlterius pietas) complectitur vlnis.
Nec dum multa dies ierat, cùm plurima fando
Post epulas alacres linguas cùm reddit Iacchus
Ambraciæ, quam Nicopolim secla illa vocabant,
Audijt esse nurum solitam se dicere multo
Cum gemitu propè Leucatæ confinia quondam
Amisiße virum geminosq́ in littore natos.
Accersita nurus venit natosq́, virumq́
Protinùs agnouit, tota est sic auspice Christo
Instaurata domus, versiq́ in gaudia luctus.
Talia Traiano memorant sub principe gesta.
Succeßor verò quamuis & mitis & æquus
In reliquos, fuit Eustachio truculentus & atrox.
Namque vt nouit eum Christo seruire, deosq́
Deridêre,

Deridêre, feris clamans immanibus omnes
Exposuit: sedcùm sanctos inuadere nollent
In fatali vtero tauri clauduntur aheni,
Cui suberant latè effusis incendia flammis,
Atq; ita in æternam, dum lux vigesima Maij
Surgeret herbicomi commigrauêre, quietem.

DE DVABVS SORORIBUS Mariæ virginis.

EVstachij post fata diem venerabere quintam,
Ista luce duas fama est antiqua sorores
Christiparæ matris cœli regione potitas.
Antè obitum vidêre sui miranda nepotis
Acta per Assyriæ fines, vidêre cruenta
In cruce pendentem Christum, vidêre sepultum,
Et rursum ad superos victo Plutone reuersum,
Scandentemq; polos, non deseruêre sororem
Casibus in duris, natiq; in funere acerbo,
Plorauêre simul, suspirauêre, sinumq;
Altera in alterius lachrymas fudêre tepentes,
Vnam Zebedeo memorant nupsisse: Secundæ
Vir fuit Alphæus, sanctæ matresq;, patresq;,
Pignora sancta. Domus fuit hæc ita grata Tonanti.
Nec consanguinitas istud fecisse putanda est.
Nam bona largiri nequit immortalia sanguis, Sed

Sed pietas:etenim pietas complexa videtur
Virtutum genus omne,Deum qui pectore toto
Concipit à terris ſurſum ſe attollit,vt imber
In nebulas æſtu ſolis defertur,& æquat
Iam ſe ſuperis,ac numina flectit amando,
Diuinumq́; ſibi facit aſpirare fauorem.
Cui Deus aſpirat,diui famulantur,obedit
Mundus,& infernæ populus proſternitur aulæ.
Regnare eſt ſeruire Deo,tota iſta propago
Diuinum potuit ſic promeruiſſe fauorem.

DE S. VRBANO.

VEr abijt,geminos fratres intrauit Apollo.
Manè lepus cum ſole oriens in luce diurna
Clauditur,& lumen maiori in lumine perdit.
Torrida iam primis intrat cum frugibus æſtas.
raga legunt pueri,folia inter denſa rubentes
pparent Cerasuntis opes.Siliqueſcit in hortis
am faba,iam thecas inflat fœtura virentes.
Muſca volans noctu,dicunt Lampyrida Graij
Nunc latet aſtrictis,nunc lucet hiantibus alis
Per ſegetes,procul aſpiciens cerealia rura,
cintillare putes,vel nare per aëra lychnos.
Iam ſpicata Ceres longas producit ariſtas,
Iam tondentur oues,de raſis gramina pratis
cumulos ſurgunt,ſonitus ſtridoris acuti
procul,incuruas dum cos terit aſpera falces.

Iam pastor Romanus adest Vrbanus, & illi
Est sacrata dies iuuenum, quæ octaua Calendas
Antè venit, redolent herbis, & floribus aræ.
Magnus hic ille Dei cultor, qui conditus antro
Appia Campanos quà se via flectit in agros,
Cæciliam lauit, lauit cum fratre maritum
Patricios iuuenes, demum iam grandior æuo
Principe Alexandro liuentis verbera plumbi
Pertulit, & iussus Marti dare thura, Deorum
Expuit in facies, conflataq; polluit æra
Mox secta ceruice solum mutauit Olympo.
Sancta sub hoc fieri locuplex Ecclesia tandem
Cœpit, & argentum in calices conflauit, & aurum.
Vendebant prisci quæ donabantur, in æsq;
Versa dabant inopi, tunc incœpere locari
Prædia non vendi, si quæ legata fuissent,
Sed prouentus erat plebi communis & omnes
In miseros ibat fruges diuisa viritim.
Nunc mores periêre boni, regnatq; libido
Improba, & exclusos inopes consumit egestas.
Omnia sacratus nostra sibi vendicat ordo
Tempestate, sinuntq; patres pessum omnia labi.
Templa ruunt, passim sordent altaria, cultus
Paulatim diuinus abit. Resipiscite sancti
Vaticana Patres, qui templa excelsa tenetis,
Ne subitò forsan Deus excandescat, & istud
Tam deforme nefas odio vlciscatur acerbo,
Se diuina quidem semper mouet vltio lentis
Passib

Passibus, at subita tandem face fulmina torquet,
Nec peccata hominum palpat, nec inulta relinquit.

DE ASCENSIONE.

CHristus ab inferno postquam Phlegetonte reuersus.
Sæpè suis sese vultu patefecit aperto,
Ad superos statuit terris migrare relictis.
Collectis igitur quotquot de carcere longo
Sustulerat, tenebrosi Erebi deuenit aprica
In iuga Palladiæ retinentia nomen oliuæ.
Hæc post Pascha fuit lux quadragesima & ecce
Antê suorum oculos comitum, quos iußerat inter
Prandia ferre gradus, illuc rei istius ergò,
Conuerso ad superos vultu, manibusq; supinis
Tollitur à terris, & in aëra surgit apertum,
ontinuò nubes totum conuoluit amictu
cido & auroram versus, quà dextera mundi est,
Et quà mane diem sol aureus inchoat almum,
ertit iter, volucriq; fuga conscendit olympum.
ransierat Lunam, summoq; sedebat in orbe
Mercurij, expectans comites post terga relictos.
uenêre, viam simul inuasére per altos
prigenæ campos, & regna per ardua Phœbi,
Martis iuga contingunt, Saturniaq; intrant
tria, & ardentem stellis mirantur Olympum,
icolæ diui, qui per mundana vagantur
mina, stellarumq; regunt operamq; viamq;,

Continuêre

Continuêre gradum, tacitiq́ ea longa tuentes
Agmina, Quæ tanta hæc acies, quò tendit, & vndè
Aduenit, aiebant, multisq́ & millibus vnum
In regali habitu contemplabantur euntem.
Signiferum suprà tulerant vestigia circum
Viciniiam nono orbi, cùm turba volantum
Spirituum valuis glaciali à limine pulsis
Obuia fit, Christumq́ alacres, sociosq́ salutant.
Nam qui summa tenent cœli penetralia diui
Venturum audierant Christum, tempusq́ sciebant.
Ergò triumphales à summo cardine pompas
Egit læta dies, riserunt sydera, risit
Aethereæ princeps mundo qui præsidet aulæ,
Atq́ ita lætantes subiêre immobile cœlum.
Christus apud patrem residens suscepit habenas
Orbis, & à solio mansuri in secula regni,
Omnia sub pedibus radiantia poßidet astra,
Tartaraq́, & quicquid rerum complectitur ingens
Ambitus, extremi magno curuamine mundi.
O fœlix & fausta dies, qua sydera regem
Accepêre nouum, qua conciliatus Olympo
Inferior mundus cœpit succedere regnis
Aethereis: Nam tunc primùm gens illa colubri
Functa est exilio, superosq́ ingressa penates.
Errabant animæ liquidum per inane volantes,
Quærebantq́ viam, si qua se attollere possent
Altius, & sese Diuûm ad consortia ferre.
Hoc tandem dedit ista dies, gaudete beati

Cælitum

Cælituum campi, quibus hæc acceßio tanta
Facta fuit, qui tantum hodie vidiſtis honorem,
At lemures, ſtygijq́ lares, lamenta per omnem
Fudere Erebum, gemitusq́ dedere, videntes
...lum migraſſe animas, atq́ in ſua quondam
...ria terrigenas Chriſto ducente receptos.
...c eſt illa dies priſco celeberrima ritu
...igenis, latè fuſo quos Mintius amne
...git iens ſubter longos cum murmure pontes:
Chriſti etenim ſacro ſparſus de corpore ſanguis,
Quem Longinus adhuc tepidum, riuisq́ fluentem
De cruce purpureis vitream collegit in vrnam,
Profertur de templi adytis, vulgoq́ quotannis
Cum rediſt lux iſta, loco monſtratur ab alto.
...gemitus populi flentis, veniamq́ precantis
...oritur clamor, fugiunt per nubila voces:
...e putes ſolos hæc ad ſpectacula ciues
...entare, fluunt agri, vicinaq́ magno
...ida concurſu, ducens à flumine nomen
...ma, Placentinis magnum de collibus agmen.
...egij Mutinæq́ lares, Verona niuoſis
...s ſuppoſta iugis, fontanæ prodiga lymphæ
...ixia, Zedoræ, campeſtria rura Cremonæ,
...ua per effuſis properant florentia turmis.
...id Laudenſe ſolum? Quid regna Inſubria dicam?
...gomeasq́ domos? pietas antiqua vocauit
...ius huc reges ipſos, Germania miſit
...uis Auguſtos. Tyberino à flumine ſummi

Pontifices sæpè ad sanctum venêre cruorem
Fœlix reliquijs, & tanto munere Manto
Te in primis, te toto animo, te tempore in omni,
Te te, inquam, Christi memorem decet esse: reliquit
Aspice quale tibi monumentum, & pignus amoris.
Non potuit maius quicquam dare. Sanguinis vnam
Attulit in cœlum partem, quantum genus illud
Vitæ immortalis visum est exposcere, partem
Ad tua longinquo misit de littore templa.
Atq; ita te coluit terris magis omnibus vnam.
Quare agè, solennes, ne sis ingrata, quotannis
Munere cum magno duc ad sacraria, pompas.
Neu sine collabi quos instituêre parentes
Legitimos ritus. Tu Christi sanguinis hæres
Non debes adhibere istis nebulonibus aures.
Nec sectari homines nostro quos vidimus æuo
Barbari vacuis, & inanibus argumentis,
Ac tentare tuum decus hoc abscondere, & istam
Obscurare diem, preciumq; offendere linguis
Incircumspectis, quo gens humana redempta est.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI, FASTORVM
Liber Sextus.

IVNIVS.

DE PENTECOSTE.

TOta domus Christi sicut præceperat ipse
Pneumatis expectans ventura charismata sancti
Secreta super arce Syon statione latebat.
quàm stelliferum Christus conscenderat axem,
derat nouies genitor Phaëtontis, & orta
ndecimo cum sole dies tres egerat horas,
cce procellosi fragor instar turbinis ingens
velut irato pontus cùm vabulat Austro
mpetus auditur stridens per nubila, iamque
cum tecta sonat, pulsi tremuêre penates,
nte sua patuêre fores, patuêre fenestræ,
ctaque per thalamos subito subuersa tumultu.
etiam linguæ ardentes volitare per auras,
uper ora virûm volucri considere lapsu.

Numinis occulti (nam tempestate sub ista
Clausum numen erat) penetrauit in vltima raptim
Viscera vis, animae volucri penetralia lapsu
Omnia percurrens vitae mortalis abegit
Affectus, studia, & curas, & inania vota,
Pro quibus induxit patriae immortalis amorem
Perpetuum casus omnes superare potentem,
Ridentemque minas, contemnentemque tyrannos.
Insuper edocuit non Graeca vocabula solùm
Ac Romana loqui, sed quod Babylonia quondam
Audijt, excelsam Nemroth dum conderet arcem.
Haec post Pascha fuit lux quinquagesima, sancto
Spiritui sacrata, pater quem misit ab alto,
Vt nati firmaret opus, faceretque secundo
Nauigium Petri fluctus proscindere vento.
Tunc longas iuêre vias externa petentes
Regna patres nostri, voces audiuit eorum
Ortus, & Oceanus, Boreas Riphaeus, & Auster,
Africus. Oceano quas nunc inuenit Iberus
Insulae in Austrino, si tempore forsitan illo
Audierint Christum, res est incognita nobis.
Vt perhibent, illis non sunt vestigia Christi
Vlla locis, illas superos, & numina gentes
Barbaricas nescire ferunt, & more ferarum
Viuere, & humanis etiam (res horrida) vesci
Carnibus, expertes legum, pietatis & aequi.
His voluit nostris Deus apparere diebus,
Atque per Hispanos diuinam ostendere legem.

Esse alias etiam terras,& regna putandum est.
Sole vbi cùm nobis nox est surgente diescit,
Quæ venisse nouam nondum audiuêre salutem.
His quoque venturis lux est oritura diebus.
Ipsos mortales,etenim simul omnia nunquam
Edidit,at differt in idonea tempora cœlum,
In varias vt mens, quæ prospicit omnia,dictat
Partit in ætates fatorum immobilis ordo.

DE TEMPORIBVS.

ADtres ista dies tendunt solennia,quartam
Esuries cohibet, nam fert ieiunia secum
Tempora quæ dicunt. Prima hæc ieiunia nobis
Occurrunt post Pascha sacrum, quo victor ab
tristibus Auernali superas ascendit ad auras, (vmbra
Tria sunt,nam sexta dies,& septima parcis,
Religione pari, minuunt conuiuia mensis.

DE TRINITATE.

ET quoniam de prole sumus satis antè locuti
Seiunctim, de patre etiam non parua per annum
Mentio fit, nec non sancti de numine flatus,
Qui docuit fari linguas,& barbara verba.
Hæc coniuncta tribus patres solennia nostri
Instituêre, dies solis quæ proxima portat,
Agitur coniuncta trium, quibus vnica virtus

Vnum numen ineſt, vna omnipotentia, & vna,
Nomina plura licet teneat, ſubſtantia ſimplex,
Feſta renidentes fumo celebramus ad aras.
Hoc eſt grande illud, quod neſciuêre parentes
Arcanum Solymi, quod cùm veſtitus amictu
Corporis humani Chriſtus diuina propago
Explicuit terris, hominum prudentia tanquam
Offenſi radijs oculi, defecta remanſit,
Nec potuit iubar in tantum defigere mentem,
Sed ſtetit attonito ſimilis. Cœleſtia non fert
Terreſtris ſecreta animus, mortalia ſolùm
Doctus, & à terris nequiens attollere frontem.
Propterea noctu veniens Nicodemus ab ipſo
Iſtud vt audiuit Chriſto: Quo tanta, magiſter,
Quo fieri poſſunt dixit myſteria pacto?
Iſtud Athenarum riſit ſapientia, riſit
Roma potens rerum magni caput orbis & ipſe
Nilus, & ingenio plebes Babylonica tardo.
Noſtra ſub hac curua vaſti teſtudine mundi
Notitia in nebulis habitat, neq; ſydera tranſit.
Nos adhibere fidem verbis cœleſtibus auſos
Credulitas docuit diuûm ſperare penates.
Atq; ideò lucem hanc celebri decoramus honore,
Hæc ſat erat feſto, quædam tamen addere viſum,
Vt rubor Hebræo, noſtris fiducia creſcat.
Nos qui tres colimus, falli Iudæa, Deumq;
Multiplicare putat, quia nunquam attollit in altum
Proiectos in terram oculos. Subſtantia certè

Quæ Deus eſt, vna eſt, numerum perſona recepit.
Sicut enim plures arbor gerit vnica ramos,
Vnica perſonas ſic fert eſſentia plures.
Sic etiam plures animæ de ſimplicis vno
Stipite procedunt vires, exempla feruntur
Illa, quòd in numero, totaq́ propagine rerum
Propoſito certum eſt nil eſſe quod vndiq; quadret.
Hæc noſtris tam mira animis myſteria, quoddam
Eſt apud Hebræos quod vult prætendere, nomen
Quattuor includens elementa carentia voce.
Nomen id vt perhibent ſancti, veterisq́ nouiq́
Signat ineſſe Deo quiddam quod cernere nuſquam
Fas alibi, licet ingenio per cuncta ſagaci
Cætera diſcurras. Hæc eſt eſſentia ſimplex
Vna, nec admittens numerum, tribus inſita tantùm
Suppoſitis, vt noſtri vtar ſermonibus æui,
Hoc diuina volens ſoboles aperire docendo
Sæpè trium meminit, Flatus, Natiq́, Patrisq́,
Qui veniunt vno tanquam de flumine riui,
Atq; Deum coëunt (dictu mirabile) in vnum.
Hæc ea ſunt, quæ clauſa notis ſub quattuor illis.
Accipe nunc cur nam Iudæi abſcondere nomen
Sic ſtudeant illud. Dicunt miracula poſſe
Omnia per id fieri ſi quis vocalibus aptè
Adiunctis proferre ſciat: de ſedibus orci
Excitos referunt manes in membra reuerti
Mortua, depelli morbos, elementa moueri,
Sic Chriſtum celebrem factum, quòd ſcilicet eius

q 4 Nomi-

Nominis auxilio poterat quæcunque volebat.
Propterea timuit gens illa incredula, ne quis
Forsitan Hebræos contra vim nominis huius
Exerceret, & hac eadem dementia fecit
Propria Romuleæ nesciri numina Romæ,
Ne cupiens aliquis Romanam perdere gentem
Apta subornandis apponeret orgia diuis,
Sicq; nouis fierent Romæ nidoribus hostes.
Trine Deus maior quàm mens humana capax sit,
Cuius opus quamuis magnum ac mirabile, longè
Est virtute minus, cuius clementia finem
Non habet, exaudi, nobisq; illabere, nosq;
Credere fac, quæ fas homini cognoscere non est,
Nec transferre neges nos ad tua gaudia tandem.

DE EVCHARISTIA.

POst epulas Christus mortem passurus acerbam.
Instituit sacrum quod tunc mœrore labantes
Prosternente animos fuit huc transferre necesse.
Non fuit ex auibus, non ex cerealis aristæ
Fruge, nec ex gregibus sacrum, tenerove iuuenco,
Qualia gentiles, & gens Iudæa solebant
Reddere cœlitibus. Sacrum fuit ipse, sacerdos
Ipse fuit, sed se velauit imagine mira:
Nam quæ panis erat, quæ vini essentia quondam
Fecit vt in Christi corpus sacrumq; cruorem
Transierit subitò, saluis vtriusq; figuris,

Hic æterna suas tulit omnipotentia vires.
Omnia quæ peragit, seu sint ingentia seu sint
Parua, pari conatu illi sunt omnia quæ vult
Omnia, perfacili quæ vult habet omnia nutu.
Qui talis, tantusque opifex promiserit, aude
Credere, quòd verò talis, tantusque putari
Debeat hic opifex, oculos ad cætera transfer
Quæ legitur fecisse opera admiranda, videbis
Illum per fluctus siccis incedere plantis,
Pellere tartareos manens, à faucibus orci
Ducere, & in lucem rursum reuocare sepultos.
Immedicabilibus morbis humana leuare
Corpora, & orbatis oculis ab origine lumen
Reddere, quæ fieri rerum natura negabat.
Hoc magnum, hoc ingens, & non imitabile sacrum
Instituit Christus, docuitque acerrima verba
Mortales, quibus id faciant quod fecerat ipse.
Hoc igitur quoties opus exercetur, ab vsque
Manibus infernis, summoque auditur Olympo.
Eruit à stygijs sontes penetralibus vmbras
Nec solùm à morbis, verùm & discrimine ab omni
Mortales miseros à ferro, à fulmine, ab vndis,
Igneque, ab infernæ gentis violentia & armis
Liberat, & nihil est nobis æquè vtile, Diti
Tam graue, & horrendum, sic delectabile cælo.
Flore cruces igitur variocircundate, & herbas
Spargite, velatum sub panis imagine regem
Atque Deum ferimus, procul hinc procul ite profani.

q 5 Ferte

Ferte faces manibus, fieri sibi talia mandat
Christus, in auratis sacros decet ire ministros
Vestibus, & dulces cantu modularier hymnos.
Azima seu fuerint sicut dixêre Pelasgi
Liba, quibus fecit sacri venerabilis autor
Ambiguum. Celebrare modo laudabile vtroq;,
Si nostræ sinerent leges, Romanaq; iura.

DE S. BARNABA ET SOLstitio.

MEnsis adest iuuenum, crescens accenditur æstas
Nox licet attollat quot nox longissima signa,
Est cõtracta tamẽ, breuibusq; absoluitur horis.
Nã citius quæ obliqua meant ea sydera surgit.
Sol venit ad montem, quò cùm peruenerit, axe
Leniter inflexo læsæ sua tempora nocti
Reddit, & auroram dormire diutiùs vrget.
Ingreditur Cancrum sydus pluuiale, sed æstus
Frenat aquas, si quos hyades, vel luna, vel hædi
Excierint cœlo nimbos, Aquilone citato
Dissipat, & sparsos in fulmina colligit ignes.
Sæpè tamen frigus fugiens vtrunq; calorem
Et quem sol supra ciet, & quem terra deorsum,
Fortius euadit, pluuiamq; in saxea cogens
Frusta premit fruges, & grandine fulminat agros.
Cancer agit secum iugulas Oriona versus
Quas dare venandi studium, curamq; petendi

Ex pelago, & syluis credunt præ dacea lucra.
Messis adest, flauescit ager, sub sole colonus
Sudat, & in strophium tortis ligat hordea culmis.
Torrida Solstitij positum propè limina tempus
Barnabam æstiuum memorat, cùm Lucifer exit
Undecimus. Temese, Salamin, Paphos, alta Cythera
Festa suo celebrant, & collætantur alumno.
Nam Cypria de gente fuit, demissus ab alta
Stirpe Leui, quæ progenies addicta Tonanti
Tota fuit, templo & sacris præfecta litandis.
Ipse comes Paulo dum Barbara regna peragrat
Magnanimus, fortisq; fuit, transiuit Isauros,
Cappadoces, Cilicas, Phrygios, per Troada venit
Littus ad Ægæum, Macetas, Theseida gentem,
Aulida Cadmeam. Sunt qui venisse putarint
Barnaban in Latium, Romæ docuisse Latinos,
Atq; apud Insubres sacram tenuisse cathedram.
Dum Listris agerent, populis credentibus ipsum
Esse Iouem, Paulum verò grandi ore sonantem
Mercurium, cum thuribulis venêre ministri
Sacrorum vitulos illis mactare parantes.
Ipsi autem qui se, atq; alios seruare volebant
Rem sibi diuinam fieri vetuêre, monentes
Se fore mortales homines: libamina soli
Danda Deo, non dijs generi crudo atq; nefando.
Tandem vbi circuitu terras atq; æquora longo
Perlustrauit, iter patrios conuertit ad agros.
Demùm vbi seminibus fidei primordia iactis

Con-

Constituit, Ioue Cyprigenas agitante crematus
Ad bona, quæ toto mens affectauerat æuo,
Transijt, in cinerem corpus mortale solutum est.

DE SOLSTITIO ET AEQVInoctio mutatis.

NEc moueat quenquam quòd solstitialia dixi
Tempora in vndecimam Iuni descendere lucem
Vt nos longa dies docuit, cœlestia mutant
Astra vias, variantque suos in tempore cursus.
Seriùs ad Cancrum sese referebat Apollo
Tempore quo veterem digeßit Ouidius annum,
Solstitiumque suos olim protendere fines
Ad lucem ferri vsque suam Baptista videbit,
Tertia lux nunc antè Idus longißima, nam sol
Ad Boream ducto nobis est proximus axe,
Tempus erit, nisi cura patrum correxerit annos,
Quo Iuni prima ipsa dies intrare videbit
In pluuias hyades, taurique in cornua solem.
Et solito citiùs Veris clementia flores
Proferet: hyberni citiùs violentia cœli
Desinet, æstatis fugiet maturius ardor,
Et pater Autumnus mites dabit ocius vuas.
Omnia sic longo cœlum mutabile cursu
Alterat, ac menses, annos transformat & horas.
Quod de solstitijs, quæ bruma reportat & æstas
Diximus, istud idem dici debere monemus

De

De Aequidijs, quorum eſt noctes æquare diebus.
Quod facit Autumno fugiens, & Vere reuertens
Sol Hyperionium, ſi vera eſt fabula, ſemen.

DE S. HELISEO CARmelita.

O Pater, ô princeps, ô dux Heliſee meorum
Heliadum, qui Cæſariæ coluêre penates,
Et vada Iordanis Libano venientia, ſalue.
Lux tua, poſt Idus Iuni quæ prima reſurgit.
Carmeli lætatur apex, fons inclytus ille
Quem pater Helias ſitiens potare ſolebat,
Illa luce ſinum magis implet, & vndiq; ripas
Tranſiliens recreat poſitos in margine flores,
Ac maris in virides decurrit alacriùs vndas.
Te pater omnipotens ob relligioſa Prophetam
Pectora conſtituit, liquidoq́; infudit oliuo.
Igneus Heliam currus cùm ſuſtulit, ipſe
Admiratus, equos contemplabare volantes
Per nebulas, tibi diſcedens quaſi pignus amoris
Proiecit chlamydem, potuit quæ fluminis vndam
Sistere, & excluſis vada reddere peruia lymphis.
Tu facis è vacuo viduam miſeratus oliuum
Emanare cado, ſterili producis ab aluo
Progeniem vetitam, paruo pòſt tempore cùm mors
Inuidiſſet eam matri, ſubitaq́; fuiſſet
Ipræ data animam, tu morte potentior artus

In

In teneros reuocas vitam de limine Auerni.
Tu ferrum in latices lapsum super alta natare
Aequora iussisti, succo colocyntida amaro
Illicò fecisti missa similagine dulcem.
Tu Iordanis aquis genus immedicabile morbi,
Quam dixêre malam scabiem, lepramq; fugasti.
Assyrios qui te captum venêre latrones
Illaqueas, isti morbo est Aorasia nomen.
Iezabel antiquas fraudes, & regis Acabi
Sacrilegum genus extirpas, diuûmq; nefanda
Orgia, & vmbrosis positas in collibus aras.
Tu reges facis atq; regis, tu arcana reuelas,
Tu ventura canis, tu regni auriga fuisti
Israël, & vigilans Solymorum in puppe magister.
Cùm tua latronis missum super ossa cadauer
Forte foret (vis tanta tibi post fata) reuixit,
O morum exemplar, ô relligionis imago,
Cuius ad exemplum sancti vixêre nepotes
Tempus ad hoc, etenim qui relligiosa frequentant
Claustra, suos vertunt tua per vestigia gressus,
Atq; tui similes viuendo euadere certant.
Flecte acies in nos pater, & tua respice vultu
Tecta pio, quæ seruat adhuc Carmelus in alto
Vertice. Barbaricas gentes de finibus illis
Eijce, & exulibus da prima habitacula nobis.

DE S. VITO, MODESTO, & Crescentia.

Cogor ob ætatem teneram subiungere sancti
Festa Viti, cui iuncta fuit Crescentia nutrix,
Et qui prima dedit puero documenta Modestus.
Ipse genus Lucanus erat, Lucania pars est
liæ ad Siculos vergens, vir nobilis etsi
dolatra pater natum obiurgare solebat,
uòd foret assuetus statuas ridere deorum,
ræsertimq́; Iouis, quem Creta audiuerat ortum,
t capra nutrice alitum sub rupibus Idæ.
alia præfectus mox vt rescivit acerba
Mente ferens, puerum loris, & vimine torsit,
ec mora, tortorum cubitos, & præsidis vlnas
rripit ariditas, neruisq́; rigentibus arctat.
m puer, à vestris ite impetrate salutem
minibus dixit: tandem miseratus eorum
pplicia orauit superos, atq; arida soluit
chia, tam facilem puero se præbuit æther.
m pater intrudi iubet in penetralia natum,
uariq́; volens quid agat videt ignea septem
mina, & in medio puerum læto ore sedentem.
tupuit genitor, totamq́; exterruit vrbem
clamans vidisse deos, iterumq́; reclamans
rito similis: sed cùm non parceret iræ,
c benè de nato posset sentire, Modestus
mandante Deo puerum procul egit ab vrbe.

Sed

Sed lar fraude potens, illi noua bella parauit:
Nam prolem ingressus Romano principe natam
A solo se posse Vito de corpore pelli
Dixit, & hac puerum Romana in mœnia traxit
Arte lemur, magnis animis vbi vicit atrocem
Sæuitiam diuûm atq; hominum, per verbera & ignes
Ductus ad æternæ decus immortale coronæ.
Post decimam tua quinta dies Vite sancte, Modestus
Est comes in patria, qui per peregrina vaganti
Regna fuit. Nutrix quæ te Crescentia nunquam
Deseruit viuens, tecum quoq; mortua viuit.
Sunt quoq; qui Siculis passum regionibus ista
Te tormenta velint, & te vicisse catastas,
Vincula, squallores, clibanos, ferrumq;, ferasq;.

DE S. GERVASIO ET PROtasio.

Post decimam sexti mensis tua nota Protasi
Festa dies celebrat, tecum prognatus eodem
Semine Geruasius facti crudeliter ambo
Martyres Astasio sub iudice, regna tenebat
Tum Romana Nero, tum toto ex orbe fugatum
Fas aberat, terra atq; mari regnabat Erinnys:
Vos vrbem, cui lana suis dat nomina, vestro
Sanguine tinxistis, post plurima tempora pastor
Ambrosius vobis id significantibus alta
Sub tellure simul vos inuenisse iacentes

Dicitur,

Dicitur,& celebri magis exornasse sepulchro.
Nunc quoq; vobiscum fertur recubare,tribusq;
Esse vnam post fata domum:requiescite sanctæ
Magnanimæq; animæ,veneranda quiescite membra,
Et vitam sperate nouam,sperate reuerti
Rursus in antiquam lucem cùm venerit olim
Christus ab æthereis ad mundi examina regnis:
Interea pacem nostris orate diebus,
Et super Italiæ populos tristi atq; nefanda
Sorte laborantes,ne qui regnare solebant
Funditùs intereant,cura vigilate salubri.

DE NATIVITATE S. IOANnis Baptistæ.

Ecce dies Iuni vigesima quarta subintrat:
Ferte faces,date thura focis,accendite lychnos.
Festa reuertuntur totis communia terris.
Cætera mortales aliqui venerantur,at ista
Omne genus,colitur totum Baptista per orbem,
Armenij,Medi,Indi,Arabes,qui Nestoris artes
Accepêre malas,luce hac sua templa frequentant,
Ciuiles faciunt operas cessare,peragrat
Pascua bos,requiescit humus,non vapulat incus,
Fora silent,sileant & iurgia,relligioq;
Orat,& primæ pax & concordia vitæ.
Lux hesterna famem sextam produxit in horam.
Et ieiuna fuit,festis maioribus hæc est

Debita relligio, sed lux hodierna peractis
Mane sacris tota in plausus & gaudia transit:
Rustica verbenis cingit sua tempora pubes,
Tibiaq; accendit faciles inflata choreas.
Esse nuces memorant frondes, quæ ferre recusent
Hactenus, arentes quas lux hesterna putabat,
Ista dies vidit ramos gestare comantes.
Sunt quoq; qui filicem iurent hac semina nocte
Gignere, & hac ipsa deponere semina nocte.
Ista dies igitur non solùm festa vacari,
Verùm etiam miranda potest, quæ talia semper
Cùm redit apportat secum miracula rerum,
Progenies quam non poterant sperare parentes
Amplius, & felix, & sanctificata prius quàm
Nata, diem facit hanc alacrem, puer iste futuræ
Nuncius ætatis miro diuinitùs ortu
Editus impuri fugit contagia vulgi.
Et memor Heliæ nemora, & syluestria gressu
Per loca soliuago primis habitauit ab annis,
Et modò Carmelo residens in monte virorum
Heliadum saltu, qui versabantur in illo,
Discebat mores, & delectatus eorum
Relligione diu gelidis habitabat in vmbris,
Et modò Iordanem propter, si rosida prata,
Si vidisset humum curua in conualle virentem
Et vacuum sine teste locum, sine voce silentem
Stabat, & esuriem tenui sedasse locusta
Dicitur, ignorans adipem, siceramq;, merumq;,

Angelus hanc patri prolem promisit in alta
Arce Sionei dum accenderet orgia templi,
At cùm pollicitis esset malè credulus istis
misit sermonis iter, fraudata loquendi
ficio mansit quasi fax sine lumine lingua
puero connixa parens, cùm nomina nato
ssent danda, pater vocis retinacula rupit.
nona fatidico modulans oracula cantu
mposuit sanctæ prognostica nomina proli.
At vbi iam fortes iuuenis peruenit ad annos,
Ad vada Iordanis residens venientia lymphis
Agmina dum tingit, subitò cognomina tali
Traxit ab officio, Christum monstrauit, in amne
Abluit, excelso missum testatus Olympo.
Tanta erat in populis eius reuerentia, tantum
Nomen, vt ex cunctis fluerent regionibus illuc
ssiduè velut ad quædam miracula turbæ.
e Deo, plus quàm vates, auctore, vocandus
aiestatis erat tantæ per proxima regna
dìq; vt à populis Christus iam posse putari
ciperet. Christus quem stirps Aegyptia Moses
turum auxilio terris promiserat olim.
per, & hircino vestitus tergore, longis
pexisq; comis, lapsaq; in pectora barba
ortales obiurgabat sermone seuero,
tq; superciliis insectabatur acerbis
une nefas, homines animans ad Olympica regna.
ac satis hîc. Alio referentur funera cantu,

Sancte precor iuuenis, qui prima sedilia cœli
Iure tenes inter superos, reminiscere quantis
Cladibus humanum premitur genus, aspice gentem
Christigenam, finesq; tuos, vbi debita nobis
Regna tenet Christo rabies Agarena fugato.
Pelle Arabum ritus, gentemq; extingue superbam,
Eliadesq; tuos in regna antiqua reporta.

DE MARTYRIO S. PETRI & Pauli.

SAluete ô magni duo maxima lumina mundi
Petre & Paule, dies vestris hæc clausa triumphis
Iunius exibat, iam sol penultimus vmbram
Noctis in occasum, stellasq; fugauerat omnes,
Cùm virosa Nero spirans aconita draconis
More venenosi rabiem prorupit in istam,
Et scelus est ausus, quod non abolebitur vnquam,
Vnde illi parta est æterna infamia seclo.
Iussit enim Petrum, quo non insignior alter
Relligione fuit, pedibus sublime leuatis
Ore in humum verso pendêre patentibus vlnis,
Et Paulum rigido iugulum submittere ferro.
Nomen erat Petro Simon ab origine, sed cùm
Vellet eum Deus esse basim templo ædificando,
Fecit ei solidæ nomen de nomine petræ.
Posteritas quia rector erat, clauumq; tenebat
Appellare Cepham voluit, quæ nomina Graio

...sermone trahunt sicut sonus indicat, ortum.
...stus ob ingenium simplex, & mite, piumq;
...ia per fluuios, & per piscosa trahentem
...a virum tulit, & docuit conuertere gentes,
...ua gubernare, & diuorum euertere cultum.
...ibus Assyrijs Christi post funera postquàm
...cælum reditus bis septem dicitur annos
...pendisse graui vexans mala numina bello.
...ox mar ia ingressus, longaq; ambage viarum
...rcumlatus iter vertit Bithynica versus
...ittora, Cappadoces, Galatas, Pontumq; peragrans,
...otquot erant illis Iudæa ab origine regnis
...ocuit Christum, veteriq; retraxit ab vsu.
...nde per Aegæum, per Cycladas, Ioniumq;,
...lia mari, & terris discrimina passus ad vrbem
...muleam mundi dominam, rerumq; potentem
...it, vbi æterni iaceret primordia regni.
...m magus Aeneadas Simon, ipsumq; Neronem
...estigijs ludens sese iactabat iturum
...rium per iter, volucresq; æquare volatu.
...rus vt à terris sublatum in nubila vidit,
...missis genibus multa prece numina flexit
...ueret præceps: igitur quasi plumbea moles
...m stridore ruit, fusisq; attrita medullis
...solo hæserunt, animam Vulcanus ad vmbras
...xit, & in tetri foricis sepeliuit Auerni.
...m foret à Solymis in ahenea vincula missus
...r noctem domus intremuit, patuere repentè

Sponte fores,stetit attonitus sine voce satelles,
Dißiliit ferrum,fracta cecidere catenæ,
Liberaq; excußis mouit vestigia vinclis.
Prætereo à sancto quòd Centurione vocatus
Lauit eum.quòd de nigro Phlegetonte puellam
Traxit,vt à grauibus morbis absoluerit ægros.
Cuncta sequi grandis labor,& mora longior anno.

DE S. PAVLO.

SAulus erat quando furiis agitantibus ibat
Alta Damascenæ subiturus mœnia terræ.
Sed traxit collapsa vetus dementia secum
Nomen,& euasit Paulus,qui voce per orbem
Intonuit tanta,vt Boreas audiret,& Auster,
Ortus,& occasus,maria vndiq;,& vndiq; terra.
Quis referat gentes,quis regna recenseat,vrbes,
Oppidaq;,& populos,per quos vitalia sparsit
Semina Triptolemo similis,si sancta profanis
Admiscere licet?Non tot Proserpina matri
Est quæsita viis,nec tanto inuenta labore,
Quanto humana salus Paulo satagente reperta est.
Europam metire animis,Asiamq; theatrum
Istud erat Paulo,tanta hac certauit arena
Non vada,non Syrtes timuit,iuga summa,minantes
In cœlum scopulos sumptis quasi Pegasus alis
Transiit.Obicibus nullis mens ardua ceßit.
Geryonem,Antæumq; Erycen,pecudumq; Erymanthi

Sustulit Alcides, monstrumque immane Molorchi.
Ipse Deos Saturnigenas, Martemque, Iouemque,
Neptunum, & reliquos, qui tum diadema ferebant,
Quibus imperium Romæ submittere fasces
Curuare caput, vitulosque adolere solebat.
Ut in igne chalybs positus candescit, & ignem
Concipit, ac stipulas, admotaque robora adurit:
Sic animus Pauli diuino accensus amore
Euasit diuinus amor, qui feruida corda
Redderet, & cœlesti homines accenderet æstu.
Nec sat erat gentes coràm docuisse, docebat
Absentes etiam, testatur epistola Romam
Missa, notæ superant, quas accepêre Philippi,
Thessalonicenses, Galatæ, subiunge Corinthum,
Ad genus Hebræum missas, Ephesumque, Rhodumque,
Et quæ discipulis fidei documenta reliquit.
Inter mortales nil magnificentius vnquam
Auditum, visumúe fuit, non supplicat ore
Humili seu mendico, sed grandia fatur
Nil veritus procerum vultus, & regibus ipsis
Imperat, imponens leges ceruicibus altis.
Adde quod ad superos raptus cœlestia vidit
Viuus adhuc, & adhuc terrestri in corpore regna,
Audiuitque Deum verba immortalia fantem,
Quæ non sit licitum fari mortalibus vllis.
O diuinæ animæ, quarum sanctissima Romæ
Membra cubant, seruate fidem, prohibete ruinam.
Atque reformandi curam, studiumque senatus

Vſurpate, vetus iam diſciplina fatiſcit,
Conſenuit probitas, & morti proxima languet,
Vt licet iſta dies Diuis ſit ſacra duobus
Cras tamen ac ſi lux non ſit ſatis vna duobus
Propria ſoluuntur laudum præconia Paulo.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI: FASTORVM Liber Septimus.

IVLIVS.

DE VISITATIONE B. VIRginis Mariæ.

Vlius ingreditur, duris tritura flagellis
Verberat arentes rapido ſub ſole maniplos,
Et per aduſta ſonant Tithonides arua cicadæ.
Audierat Virgo partu fœcunda recenti
Concepiſſe nurum ſterilem ſibi ſanguine iunctam.
Viſat vt agnatam peragrare iuuencula ſaltus

Audet,

Iudet,& Aprilis virides iam neuerat vmbras,
Raraq; multisono cantu mulcebat Aëdon
Quando pium suscepit iter,peregrinaq; mansit,
Tertia dum claro senuit Proserpina vultu.
Unde primùm solis radios egressa videri
Cœpit quarta,domum rediit,nos misimus istam
Inter festa diem, dedimusq; vocabula facti
Tam dudum officii,Panchæaq; thura cremamus.
Ut primo ingressu dextras iunxêre parentes,
Et commissi vteri missis ad colla lacertis,
Res noua,nec seclis audita prioribus vnquam
Contigit,infantes sese agnouêre. Ioannes
Conceptu qui maior erat,mirabile dictu,
In genua erectus duplices ad sancta tetendit
Virginis ora manus:sensit mysteria mater
Grandior,& Christi sic est affata parentem,
Unde mihi,vt mater Domini mea tecta subintret?
Unde datum? thalamis vnde hæc noua gloria nostris?
O fœlix & fausta dies,ô enthea Virgo,
Quæ dictis adhibere fidem cœlestibus ausa es.
Hic senior,maiore animi dulcedine Virgo
Incipit,& exultans cecinit memorabile carmen,
Quod chorus alterno cùm sol declinat ab axe
Pronus ad Antipodes modulatur ad organa cantu:
Talia maiores nostri mysteria docti
Instituêre coli lucem solenniter istam.
O geminæ matres,quæ pignora tanta tulistis,
Este pudicitiæ nostri custodia secli,

Et mores seruate bonos. Venus, atq; Cupido,
Omnibus in terris bellum indixere pudori,
Et fugit ex tectis, ac profligatur honestas.
Ah prohibete nefas scelériq; occurrite tanto.

DE S. MARGARITA.

Sole Molorchæum Canis ingrediente Leonem
Surgit, & ardorem duplicat, natura maligni
Syderis ægrotans vitio incusare videtur
Artificem mundani operis, qui iunxerit astra
Hæc duo, & æstati tantos adiunxerit ignes,
Febrit humus, campis ægræ sitientibus herbæ
Inclinant capita, & folijs exanguibus arent,
Dissiliunt agri, rimisq; videntur apertis
Velle queri, & siccis incessere faucibus astra.
Deficiunt clausis exhausti fontibus amnes,
Et vada nuda silent, nullum Tithonia rorem
Fert aurora, carent nubes humore, sepulti
Sunt zephyri, nec flant soliti spirare quotannis,
Cùm caput attollit sitibunda Canicula, venti,
Axis Hyperborei solem frenare potentes,
Iulius est mensi nomen, quia Iulius isto
Aeditus est Cæsar Martis sub sydere mense.
Est in littoribus quædam maris inclyta rubri
Concha ferens gemmas, quibus vnio nomen apud nos
Margaritas Grai appellant, quo nomine virgo
Quæ immortale Syræ decus est, & gloria gentis

Appellata fuit, claris natalibus orta est
Quà rigat Antiochi præclaram Farfarus vrbem.
Et quia nos aliàs eius memorauimus acta
Latius, hic lucem satis est ostendere festam,
Qua passa die terras mutauit Olympo.
Haec aurora fuit mensis vigesima Iuli,
Assyrijs quando vultu prælata puellis
Post ferrum, post squalores, & carceris vmbras,
Post stygios manes varia sub imagine victos
Perdidit effuso florentem sanguine vitam.
Has igitur iucunda dies, onerata laborant
Horrea, suppositis opus est laquearia fulcris,
Et curuas munire trabes, sudasse colonus
Gaudet, & excelsis numeros incidit aceruis.
Fruge noua redolent tectis fœnilia plenis.
Prata virent rursus, pecoris spes altera cordum
Autumnale comas iam porrigit, vua rubescit,
Et studet accepto sensim mitescere Baccho.
Iam pira, quæ dicunt glacialia carpere tempus,
Languida ficus adest, & vulnus ab alite passa,
Ficedulam nostri dixêre, συκόλιδα Graij.
Persica quid referam? Veteris quid poma Damasci?
Quid telluris opes? quibus hoc tolerabile tempus
Alma parens natura facit, sub frondibus amplis
Intellure iacens pepo iam maturus odorem
Spargit, & occultat glauco sub cortice nectar,
Quod queat ardentes Phœbi compescere flammas.
Ecce per areolas vt lato effunditur orbe

Sessilis

Seßilis irriguum quæ fert lactuca soporem.
En cucumis iecori pariens medicamen adusto,
Nec non & gelido ventrosa cucurbita succo,
Quæ discumbit humi, quæq; arbore pendet ab alta
Porrecta in longum niueo sub cortice ventrem.
Ite igitur matres, tremuloq; orate puellis
Ore pudicitiam, tempestiuosq; hymenæos,
Diua Deum faciet vestris accedere votis.
Sunt quoq; qui celebrant eius solennia luce
Terdecima Iuli, quod tunc migrasse feratur
Ad superos: Vel quòd tunc est agressa duellum
Suscipiens magni fortem certaminis orsum.
Fluxit ab incertis pius hic rumoribus error.

DE S. MAGDALENA.

Lvcebis vndecima dum Iulius æstuat, ecce
Magdalena ferens loculos spirantis amomi
Panditur effusis per eburnea colla capillis.
O mulier quæ spem veniæ mortalibus affers
Et delere doces humana piacula, salue.
Illustri te stirpe satam, sub purpura, & auro
Transegisse ferunt teneros regaliter annos.
Et quoniam tempus iuuenile, licentia, forma,
Ocia, deliciæ, mortalia pectora soluunt
In Veneremq; trahunt, malè custodiße pudorem
Diceris, & cæci sensisse Cupidinis arma.
Forma Helenæ tua forma fuit, damnosa pudicis
Mentibus

Mentibus,& tetricos potis emollire Catones,
Hinc fas est spectare,quibus supposta periclis
Vita sit,& quot sunt pelago Symplegades isto.
Mens falsis delusa bonis magneta, polumq́
perdidit,& fracto passa est naufragia clauo,
At pater omnipotens,vt se cognosceret ipsam
Fecit,& illudentem oculis dispescuit vmbram.
Tum pertæsa graues maculas,heu pœnitet, inquit,
Pœnitet,atq́ pudet vitæ infœliciter actæ,
Iratos patior superos,me numina toruum
Prospiciunt,in sorde cubo tenus ore sepulta.
Manibus in prædam data sum,me poßidet orcus,
Deq́ meis furiæ exuuijs posuêre trophæum.
Hæc vbi dicta,sinum tracto velauit amictu
Continuò,& gemmas à fronte,à pectore,ab aure
Diripiens clausit loculis,& pyxide eburna.
Qui verò abscondit næuos,& adulterat ora
In foricas egit fucum mirrhamq́, thymumq́,
Et quæcunq́ tulit Venus vnguentaria vasis
Ad lapidem fractis velut abiectißima quædam
Purgamenta,solo dedit,in nihilumq́ redegit.
Talia dum fierent magnum germana prophetam
Aduentasse refert hominem,qui tollere poßit
Nequitiam,scelera,errores,& reddere sanctos.
Nec mora,proripuit celeri se concita gressu
Inuenitq́ virum cum maiestate loquentem
Grandia,conuiuasq́ graui sermone docentem.
Et prostrata solo lachrymis vestigia Christi

Abluit,

Abluit, abstersitq́ comis, vnxitq́ alabastro
Officio tali scelerum de Syrte suorum
Eruta surrexit, seseq́ redemit amando.
Quæ Christi lauere pedes, lauere furorem
Lachrymæ, & insanæ deliramenta iuuentæ.
Discite quos cæcus facit insanire Cupido,
Discite ab hoc fœto quod sit medicamen amori,
Discite quo poßit vitium iuuenile domari
Vomere, qua vinci cangrena libidinis arte.
Quærite diuinum mala qui lauat omnia fontem.
Hinc miseri discant non desperare salutem,
Nam quicunq́ dolent vitam insynceriter actam
Innocui fiunt, ægroti incendia cordis
Tanta valent, fiunt pueris insontibus æqui.
Ipsa fuit magnæ comes atq́ ancilla parenti,
Et Christi pars magna domus, miracula vidit
Facta per aßyrias cunctis notißima gentes.
Affuit extremis Christi cruciatibus inter
Agmina rhomphæis, grauibusq́ horrentia pilis.
Ipsa triumphato vidit Phlegethonte magistrum
Prima resurgentem lachrymis præ gaudio obortis.
Cùm mala iam Christo sors in sua regna reuerso
Christigenas premeret, patrijs de finibus ipsa
Et soror, & frater ventis ad regna secundis
Gallica venerunt, vbi curuo in littore quondam
Mœnia Phocenses noua fundauêre coloni.
Magdalena ferens sese in deserta sub altis
Delituit cryptis, mansitq́ incognita longo

Tempore

Tempore, & à solis habuit conuiuia diuis,
Cum quibus aßiduè septem, quas dicere mos est
Canonicas modulis celebrasse suauibus horas
Dicitur, & dulci resonasse per aëra cantu.
Tandem vbi finito venit lethabile tempus
Exilio, positis iuit super æthera membris.
Sunt qui turpe putent Marthæ infamare sororem,
Sed memorant alia quandam de gente puellam
Nominis eiusdem, cui sic illuserit illa
Tempestate Venus iuuenum teterrima pestis,
Gregoriumq; volunt fœdi qui criminis autor
Extiterit peccasse, velut peccasse Maronem
Dicimus ob læsum castæ Didonis honorem.
Sed quoniam diui qui supra sydera viuunt
Non curant de se in terris quid fama loquatur,
Nectar enim quo vescuntur dediscere terras
Cogit, & inducit perituri obliuia mundi,
Nos quoq; rumores hominum contemnimus istos,
Et seu peccatrix fuerit, seu nescia culpæ
Non dubitamus eam mensis accumbere diuûm.

DE S. IACOBO.

Annua maiori vigesima quinta Iacobo
Sacra dies aperit, Christi matertera, mater
Huius erat, genitor verò Zebedæus, in altum
Primus hic ex Christi socijs migrauit Olympũ.
Nã se vbi discedens petijt sua regna magister,
Longum

Longum iter ingressus nostri maris omnia vidit
Littora, & Hesperias vbi sol iam fessus anhelis
Intrat equis magnum Oceanum, peruenit ad oras.
Hic vbi se tenui consumere tempora messe
Vidit, & exiguam se mittere in horrea frugem
Duritiem gentis pertæsus, & arida corda,
Vertit iter, rursumq; suos annauit ad agros.
Redditus Assyrijs, notas dum permeat vrbes
Imbutum Plutone magum verbisq; potentem
Thessalicis, cœlo audentem deducere Lunam
Repperit Hermogenem casu, comitemq; Philetum
Repperit, & vicit, victos in flumine lauit.
Res ea primores Iudæûm accendit, & ira
Atq; graui liuore actos capere arma coëgit,
Vimq; pio moliri homini: feralibus ausis
Affuit Alecto, missis ad colla catenis
Sistitur Agrippæ regi, capitale iubetur
Supplicium, indignamq; pati sine crimine mortem.
Discipulos, aiunt, noctu venerabile corpus
Imposuisse rati, ventoq; iuisse secundo
Rursus ad Hesperios, & Lusitana petisse
Littora: sic patri qui temperat omnia visum est,
Vt quos non potuit viuens post funera saltem
Flecteret ætherei possessor & incola mundi.
Discipuli sacrum corpus de naue ferentes
Imposuêre graui quod erat propè littora saxo.
Continuò res mira oculis apparuit, illud
Marmor iners tacto quasi lympha cadauere cessit,
Atq;

Atq; sinum dedit ingentem, totumq; recepit
Corpus,& extemplò moles ea facta sepulchrum est,
Tunc erat his opulenta locis Lupa fœmina vafro
Ingenio,quæ discipulis poscentibus ædem
Sarcophago dignam,cupiens illudere,tauros
Ite,ait,indomitos plaustro subiungite,& ista
Mausolæa trahant,sedes vbicunq; quierint
Vestra sit,his homines mulier frustrarier orsa est.
Illi autem magnis animis,& numine freti
Inuenêre pecus placidum, mite , ac mansuetum,
Quod Lupa credebat sæuum,atq; immane futurum.
Quattuor eximios loris iunxêre iuuencos,
Qui nunquam iuga pertulerant,sed nocte,dieq;
Qua lauat Oceanus sparsas per littora conchas,
Incustoditi syluis errare solebant.
Ergò rotis busto imposito,bobusq; iugatis
Sub temone sinunt plaustrum discedere quorsum
Impetus excierit per rura patentia tauros.
Hi autem rectore Deo venêre sub alta
Tecta Lupæ,fixisq; rotis in puluere plaustrum
Constitit,& factum est tauris immobile pondus.
Tum Lupa perpendens opus admirabile tectis
Cessit,& hoc pacto facta est domus ardua templum.
Templum horrendum ingens,quo toto ex orbe feruntur
Munera,quod visum veniunt Aquilonis,& Austri
Incolæ,& Aegæas qui sulcant nauibus vndas.
Sic regio conuersa Tagi,sic Betis,Anasq;
Duriaq; ad nostras leges,sic venit Iberus.

Hoc sortita decus longinqua Hispania tantum.

DE S. CHRISTOphoro.

Lux eadem magno vehit annua festa giganti,
Qui quod in excelsis humeris trans flumina Christum
Vexit, ab officio tali cognomina traxit
Christophori, Cananeus erat Syriaeque colonus,
Reprobus a prima sortitus origine nomen.
Corporis immensi, pote quod surgebat ad vlnas
Vertice bissenas, facies amplißima nigris
Torua superciliis, oculi splendore micantes
Sanguineo, prae se ingenium, prae se alta ferentes
Corda, nec aduersos quicquam trepidantia casus:
Iste velut nouus Antęus, vel ot alter Orestes
Ibat, & Athlantis Lybici qui fertur Olympum
Sustinuisse humeris, & Orionis ora ferebat.
Pectora cernenti grauis occurrebat imago
Terrigenûm, qui miserunt in vincula Martem.
Brachia dixisses annosae brachia quercus
Explorata gelu, scabroque horrentia libro,
Crura putes duris natas in cotibus ornos.
Caucaseas verò cautes vestigia: latis
Sub pedibus quoties ibat latè arua tremebant.
At coma quae à mẽto in pectus, quae à vertice in armos
Ibat, erat similis setis, quas tergore summo
Fert annosus aper, sed opaca obscurior vmbra.

Talis

Talis hic ac tantus domino seruire potenti
Vt perhibent cupiens, patrios liquisse penates
Dicitur, & summum quæsisse per omnia regem
Terra vagans: toto tum rex magis inclytus orbe
Thracius Euxinis qua Bosphorus æstuat vndis
Constantinus erat, Romanaq; sceptra tenebat.
Huic igitur, vel forte alio, nam futilis author
Nomina neglexit regis, quem credidit ipse
Inter mortales primum, reuerenter adhæsit,
Seruiuitq; diu. Sed cum didicisset Auernum
Viribus humanos reges præcellere, tanta
Improbitas hominem traxit, descendere ad orcum
Attentasse ferunt, & quæsiuisse Charontem.
Dum deserta igitur solus nemorosa peragrat,
Et vestigat iter nigri Phlegetontis ad amnem,
Inuenisse casam fertur senis, inter opacas
...entis syluarum vmbras, saltusq; silentes.
Hic vbi se dixit summum perquirere regem
Improbus, ô iuuenis proceri corporis, inquit,
...sapis inuentu facile est quod quæris Olympum:
Aspice in excelsis habitat qui sydera fecit,
Et maria, & terras, & quicquid in æquore viuit,
Quicquid & in terris, ipsi teterrimus orcus
...uit, & ignifero sol qui videt omnia vultu.
Vidisti stellarum ignes, lunamq; figuræ
Multiplicis nunc exhausto, nunc lumine pleno
Crescere lucentem? Christus Deus ista gubernat
Omnia, quæ primo rerum produxit ab ortu.

Talibus attentas præbebat Reprobus aures,
Atq; ait: O senior quo tandem cernere pacto
Fas mihi, & affari regem hunc, qui condidit orbem?
Tum senior: Rex iste tuis non indiget armis,
Nam propria vi cuncta potest, ieiunia quærit,
Et studium pietatis amat, precibusq; mouetur.
Tunc Reprobus: Quid opus multis? curuare precando
Crura piget, graue ferre famem. Si robore, & istis
Quæ natura dedit mihi fortia, & ardua membris
Illi opus est doceas, patiens onus omne subibo.
Tum senior: Pete vicini vada fluminis, inquit,
Turba vbi consueuit mergi non parua quotannis,
Et transfer quoscunq; vides acccedere ad amnem:
Forsitan his studijs rex oblectatus aperto,
Pandere se, teq; affari dignabitur, ore.
Iuit, & innitens longa trabe fluminis altas
Transmigrabat aquas tunicis ad cingula tractis.
Ocia ducentem sub acernæ tegmine syluæ,
Nam sibi texuerat cæsis vmbracula ramis,
Ex improuiso puer excitat, atq; iacentem
Nomine Christophorum verso compellat ab vndis.
Cùm verò infantem conuerso ad flumina visu
Non vidisset, iners iacuit fususq; per herbam
Indulgere parat somno dum præterit æstus,
Ecce iterum vox prima sonat, rursumq; vocatus
Os leuat, atq; locos mirans circumspicit omnes.
At nihil apparere videns insomnia vocem hanc
Credidit: & dum vult iterum recubare, repente

Vox redit, & Christum pueri sub imagine vidit,
Nec tamen aduertit pueri sub imagine numen.
Surgit, & infantem scapulas attollit in altas.
Inmedÿs gradiens cùm iam persisteret vndis
...itit onus graue, & immensum, surasq; labare
Et curuari humeros, & se succumbere moli,
Innixusq; trahi contrà duo pondera pugnat
Amnis, & infantis, tandem sudore fluenti
Ora madens, & vix plantis titubantibus hærens
In ripis deponit onus, puerumq; tuendo,
Vnde, ait, ista tibi grauitas? nec enim tibi membra
Aenea: ferre polum astriferum ceruice videbar.
Talia fans verbis vix respirabat anhelis.
Desine mirari, dixit puer, astripotentem
Vexisti ceruice Deum miracula verbis
...unt factura fidem, siccam qua flumina transis
...geistam tellure trabem, cùm venerit orto
...rastina sole dies frondes & poma videbis.
...idit, & obstupuit, lotusq; in fluminis vndis
A seniore, vias iuit, quò reddere posset
Obsequium Christo maius, melioraq; lucra,
Ad Lycios primò multos vbi viderat olim
Multa pati propter Christum tormenta recessit.
Hic vbi diuino percepit munere linguam
...sse loqui Lyciam, Patarææq; verba sonare,
In fora processit, populoq; astante resoluit
...s alto clamore docens idola, deosq;
Quos colerent non esse deos, sed saxea signa,

In quibus inferni manes habitare, loquiq;
Sint soliti, nomenq́, sibi vsurpare deorum.
Vtq; fides fieret dictis extempore fecit
Arentem frondere sudem, contumq; trabalem,
Quem dextra complexus erat, quid plura? repentè
Turbæ deuouêre deos, & poplite flexo
Extendêre manus Christum clamore vocantes.
Hæc vbi primores populi sensere, ministris
Acciuêre hominem missis. qui sponte nec vllam
Vim passus præsenti animo stetit antè tribunal.
Vt fuit inclusus tandem squallente baratro
Carceris ex oculis eius per opaca refulsit
Claustra iubar, quod captiuos exterruit omnes,
Per quod scorta duo fuerant quæ missa gigantis
Vt caperent mentem illecebris petulantibus altam,
Ad sanctam venêre fidem, lucentia miris
Vt vidêre modis excelsi lumina vultus,
Præsentem sensere Deum, mox ferrea passus
Verbera, & ardentem galeam, considere ahena
Est in sella igni subter flummante coactus.
Expositus demùm iaculis pendêre sagittas
In vacua fecit (res admirabilis) aura,
Ex quibus vna adijt faciem tortoris acuta
Cuspide, & vt scopulo pupillæ infixa pependit.
Christophorus verò miserans ea vulnera dixit
Cùm fuero vita functus de sanguine nostro
Cum tellure lutum facies, oculumq; perunges,
Hoc certum medicamen erit. Non immemor huius

Consilij

consilij.fecitq́; lutum,frontemq́; perunxit
Tortor,& ex tenebris traxit mentemq́;,oculosq́;:
Namq́; vbi se sacro curatum sanguine vidit,
Restituit fleuit,fontemq́;,fidemq́; recepit.
Post tot conflictus,post tot miracula tandem
Migrauit iugulō victor super æthera cæso
Christophorus,Dominum quem vestigabat adeptus.

DE S. ANNA.

ANna puerperio fortunatißima sancto
Tres habuisse viros, & tres genuisse puellas
Dicitur.In prima est magis admirāda,q̄ author
Istius immensi molis,quam dicimus orbem
Ipsius est soboles,& qui sine fine manebit,
Et sine principio mansit generatus ab illa est.
Anna diu sine prole fuit,sterilemq́; putabat
Se fore,sed nondum gignendi accesserat hora,
Quam dederat diuina nouis sapientia rebus.
Hæc vbi conuerso totiens erupit Olympo
Protulit vt modò vult hominum pars maxima natam
Criminis expertem fecit cui nomen origo,
Longum expectato faceret quæ exordia seclo.
De Iudæ prognata tribu Bethlehemica ciuis.
Sed Ioachim vir primus erat Galileus eandem
Progenies sortita tribum,Nazarenus ab vrbe
Nazareth ad Libani cedros priscamq́; Damascum
Accedente magis cœli glacialis ad axem.

Septima lux huic antè tuas Auguste Calendas
Est sacrata suis cùm iam tritura flagellis
Parcit, & in grandes stipulam congeßit aceruos.
Hanc lucem celebrate nurus, celebrate puellæ,
Ite decus vestrum nebulis suffite Sabæis.

DE S. MARTHA.

Altera cùm surgens terras aurora colorat,
Martha venit quondã trãslata procacib. vndis
Maßiliam sine remigio cùm tota per orbem
Est dispersa domus Christi, flagrante per omnē
Aßyriam Iudæûm odio, ac liuore deorum.
Hæc erat aßiduè turbis intenta docendis,
Et lepido sermone potens pangebat in altis
Mentibus indigenæ gentis plantaria sanctæ
Legis, & ad Christum Rhodano prætenta vocabat
Oppida, & æquoreis contermina fluctibus arua.
Hæc ea cui Christi restrinxit fimbria fluxum
Sanguinis vt pleriq; putant, hæc hospita Christi
Sedula, turbari quæ circum multa solebat,
Dum studet hospitibus pietatem impendere totam.
Nunquam passa marem, nunquam pertæsa pudorem.
Finitimos illis monstrum fluuiale diebus
Vastabat campos, lanians in flumine nautas,
Submergensq; rates, cui forma simillima fibro
Prima figurabat taurum, pars vltima piscem,
Grande animal, toruum aspectu, ventrosius vro.

Est fera non agris tantùm sed & vrbibus esse
Cœperat horrori, plebes Arelatica portis
Hærebat clausis, ex Auinione timebant
Attoniti ciues prodire in rura, Viennam
Adunumq; ierat virosi infamia monstri.
Ad Martham coëunt omnes, lugubriter orant
Assit, & hanc diram precibus compescat Erynnim:
Cum populis igitur petijt vicina Tarusco
Arua, vbi cœnosa pecus hæc habitabat in vlua.
Exiliens monstrum semesa cadauera calcat
Vnguibus, & turbis audens occurrere frontem
Eleuat obscuram, dentesq; ostendit aduncos,
Et cruenta, cauas fauces: interrita virgo
Et crucis in formam digitos extendit, opacum
Demisit cilium pecus, atq; immobilis hæsit
Par statuæ. Virgo sacros in lumina rores
Proijcit accedens, pecudisq; ad colla ligauit
Cingula. Tum læto turbis mirantibus ore
Annuit, vt longis peterent hastilibus hostem.
Ut commune malum, sic est commune periclum
Totius ablatum, populiq; à peste redempti.
Postquàm sparsa fides, & propagata tetendit
Latiùs errantes ramos, collegit in vnum
Virgineos secum cœtus, statuitq; pudori
Grande gynæceum, quo se sociasq; reclusit
Traductura dies tranquilla in pace quietos.
Cum venit suprema dies cùm in limine mortis
Iam foret, inferni manes venêre repentè,

Et subitas igne extincto sparsere tenebras
Per thalamum, fuit auxilio soror altera quæ iam
Iuerat ad superos magno cum lumine raptim
Affuit, & lemures atros in tartara misit,
Nomineq; appellans Martham, dissoluere, dixit,
Corpore, & ad cœlos mecum germana venito.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI: FASTORVM Liber Octauus.

AVGVSTVS.

DE S. PETRO IN VINculis.

Vgustus iam mensis adest, à Cæsare nomen
Transijt ad mensem, quòd res sub principis huius
Auspicijs Romana foret sublimiter aucta,
Quòd sedata illo ciuilia bella fuissent
Tempore, tunc etiam tellus Aegyptia nostras
Venerat ad leges, his plebs Romana Calendis
Thus, costum, myrrhamq; adolens spicamq; Cilissam
Ibat ad Augusti sublimem Cæsaris aram.

Dicitur

Dicitur hunc morem mutasse Syricius illis,
Qui tenuit Petri caulas cymbamque, diebus:
Nam cùm Theodosij proles Eudoxia Romam
Vincula ab Assyrijs ferrugineasque catenas
Vexisset, quibus Herodis petulantia Petrum
Afferat, inuenit causam, qua flecteret vrbem
Ad noua mutato Petri solennia ritu.
Tunc etenim corám tota concorditer vrbe
Attulit Herodis Romæ regina catenas
Papa Neronæas. Vt se tetigêre repenté
Vna fuit, neque deprendi quis iunxerit illas
Ars fuit, humanos luserunt numina sensus,
Atque ita decretum Petro debere Calendas
Has sacras post hac, & dici ad vincula festum.
Hic etiam Balbina die curata putatur
Gutturis inflati vitio, duce nata Quirino
Quæ fuit, quæ cùm sacris prostrata dedisset
Oscula compedibus Petri, deformia sensit
Guttura in antiquum subitò rediisse decorem.
Primus Alexander, qui tunc indigna ferebat
Vincla sub Augusto, cui fecerat Adria nomen,
Hic vbi resciuit (pietas ita compulit illum)
Adiunxit festis lucem nostratibus istam,
Qua tulit optatam virgo Romana salutem,
Atque ita de causis lux est veneranda duabus.
Est aliud quo læta magis solennia fiant,
Nam quæ Vere nouo prisci celebrare solebant
Quando Aries pandit reduci sua limina Phœbo

Mittere

Mittere in hanc lucem consueuit Hilaria vulgus,
Et cyathissando festas hilarare Calendas.

DE MIRACVLO NIVIS.

VEnerat ad Nonas mensis, rapidoq; sub æstu
Terra laborabat, vix respirare volucres
Vix homines poterant, sol euadebat in horas
Sæuior, & radijs mundum affligebat iniquis.
Astra videbantur nobis irata minari
Excidium, quod erit quando requièrit Olympus,
Tum Romæ vir clarus erat ditissimus auri,
Ac locuplex agri, magnæ qui munere matris
Factus erat sobolis compos, ideoq; parabat
Sumptibus immensis moliri ingentia templa,
Sed loca reddendo quærebat idonea voto.
Dum nutat similis ponto, qui porrigit vndas
Quorsum ventus agit, cursum neq; seruat eundem,
Ventus hyperboreo surgit nimbosus ab axe
Aequoris Hircani glomerans in nubila rorem
Fumiferum, cœpit cœlum nigrescere, & aura
Ex antris haurire gelu, quod abegerat æstus.
It calor ad Nili fontes vbi nascitur Auster,
Et premit Aethiopes, Romæ superimminet imber
Frigidus, & sine fulgetris sine fulmine fracta
Nube pluit, totamq; Aquilo circumuolat vrbem.
En super Esquilio quadam quasi candida nubes
Insedisse iugo, terraq; instrata videtur.

Nix

Nix erat, accurrunt turbæ, miracula cernunt
Attonitæ, tanto quis non miretur in æstu
Aduentasse hyemem subitò, gelidumq́ Decembrem?
Nox ruit, in somnis visa est aßistere ciui
Atq; sacerdoti summo pulcherrima virgo,
Pignora parua ferens vlnis, & talia fari:
Surgite, nix vobis templi formamq́, locumq́
Indicat, Esquilium petite, & conscendite collem:
Sic ea, surgentes illuc vestigia vertunt.
Tum niue conspecta figunt tellure bacillos,
Metanturq́ locum templo, quod surgere fecit
Ocyus, & paucis absoluit mensibus author.
Hoc Mariæ templum dixit maioris, & ipso
In frontispitio templi niuis albicat imber.

DE S. DOMINICO.

LVx eadem sacrata Patri, qui nomina duxit
A Domino, genus Hesperijs qui traxit ab oris
Aspirabat adhuc puer ad cœlestia toto
Regna animo: pendens terrena negotia parui,
Immò nihil. Iam tunc sensus inimicus, & asper
Censor in affectus adigebat pectora sanctos.
Lectus humus, malè conditum fuit esca legumen,
Fons cadus, ingenium studijs exercuit altis,
Et quæ scire labor, quæ sunt abscondita vulgo
Sydera, cœlestes cursus, telluris, & vndæ,
Aëris, & flammæ, Superûm penitißima tecta

Vidit,

Vidit, & occultis Diuorum interfuit actis.
Se quoque cognouit deuotum sedibus illis,
Propterea patriæ illius concepit amorem
Magnum immortalem, quem virulenta Megæra
Vincere cum toto non eualuisset Auerno.
Mater adhuc prægnans noctu per somnia vidit
Se catulum gestare vtero, qui ferret hiulco
Ore facem totis spargentem lumina terris.
Fœmina quæ sacro puerum de fonte leuarat
Visa est in somnis puerili in fronte tueri
Flammigero stellam ingentem splendore coruscam.
Talibus infantem monstrabant numina signis
Grande aliquid fore cùm fortes venisset ad annos.
Cùm premeret populum Cereris penuria, quicquam
In tanta retinere fame scelus esse putauit.
Venum cuncta dedit, libros quoque, & omnia vertit
In pietatis opus, miserosque à morte redemit.
Hæreticis quorum officium confundere falsa
Semina, seminibus veris certabat, & ista
Non pacem, non inducias cum gente volebat.
Propositi comites huius quærebat, & armis
Veridicæ fidei instructos mittebat ad vrbes,
Ne fruticare istam sinerent nec viuere pestem.
Talibus intento studijs concessa potestas
A superis sanandi ægros, lemuresque fugandi,
Quodque magis mirum est, reuocandi in corpora vitas
Vsque à tartarei tenebris horrentibus orci.
Sollicitus demum pro posteritate penates

Venit in Ausonios, penetrauit limina summi
Alta sacerdotis, qui postquàm somnia vidit
Admiranda virum blandas admisit in vlnas,
Et genus illius durare in secula iussit.
Viderat in somnis Laterani ingentia templi
Tecta ruinosum caput inclinare, virumq;
Supposuisse humeros, & sustinuisse ruinam.
Taliter admonitus pastor succurrere fessis
Posse hominem fidei rebus, regnoq; labanti
Annuit, & ventis impleuit vela secundis.
Lætior euentu tali pater vltima fratrum
Circumstante choro felici tempora cursu
Clausit, & æternæ Diuorum est additus aulæ.

DE TRANSFIGVRATIONE.

LVcifer Augustis octauus ab Idibus ortu
Fert noua festa suo: Nam cùm conscendit in altũ
Cognita discipulis foret vt sua gloria montem
Christus, & Heliam, Mosemq; vocauit ab hortis
Syus Eois, vbi sunt in gramine flores
Perpetui, grauis æternis vbi frugibus arbor,
Ver vbi, & Autumnus coëunt sine frigore & æstu.
Ille Thábor mons ille fuit Phœnicibus oris
Proximus, & Solyma longè diuulsus ab vrbe,
Versus hyperboreos axes, solemq; cadentem.
Christus vt in tumulo fixit vestigia summo
Vox niuis in morem splendore incanduit albo

Vestis

Vestis, vt hybernas cùm sol nouus aspicit alpes
Ora solet montana iugis splendere niuosis.
Induit insolitos vultus, nam lumine Phœbum
Aequiparans, medio radios cùm vibrat Olympo,
Discipulos iubare ingenti quasi fulgure fecit
Attonitos, adimens oculis, animisq; vigorem.
Viribus amißis illi iacuêre supino
Pectore, & extentis pedibus, paßisq; lacertis
In terram fluxere comæ, cum voce reliquit
Halitus os, stetit immotis cor mobile fibris,
Sicut vbi rapit humanos epilepsia sensus
Accidit. At postquàm Christus sua prima recepit
Ora, resurgentes rursus vidêre magistrum,
Cum patribus sanctis ventura arcana loquentem.
Propterea visum priscis celebrare quotannis
Perpetuo ritu tanti miracula casus.

DE S. ALBERTO.

Grande nefas Alberte tuam sine laudibus amplis
Pertransire diem, Siculæ tu gloria terræ,
Tu immortalis honor, tu fama æterna parentis
Qui iuga Carmeli fecere illustria montis.
Septimus Augusti sol est tuus, omnia gaudent
Aequora quæ Drepano subsunt, Erycisq; sub alto
Vertice, quæ Libyam pulsant Lilybæaq; saxa.
Enna tibi Hyblæis hodie transmittit ab hortis
Gramen odoratum, texunt tibi serta Amarantheo

Flore

Flore thymo Siculæ mátres, melilotus ad aram
Spargitur, ante fores myrtus, Peneia Daphne
Pendet, & in paruos contortus Amaracus orbes.
Tu Mariæ Diuum Dominæ iam deditus antè
Quàm prognatus eras, nam te sibi condidit ipsa,
Et sterili tulit in lucem genitricis ab aluo.
Tu ingenio præstans, tu nobilitate parentum
Atq; opibus clarus, sperneis connubia longè
Splendida, regales nec te flexere hymenæi,
Principiò dulcis, sed amara in fine voluptas
Pectora non mouit iam consecrata pudori.
Non lentus, non segnis eras, sed nocte, dieq;
Peruigil, in terris contemplabare Tonantem.
Mollia strata, dapes lautæ, petulantia vina
Sic inuisa tibi, sicut Cocytus Olympo,
Lux Erebo, Christus Diti, Crux manibus orci.
Tartareis etiam tum formidabilis vmbris
Cùm pubescis eras, tibi nam diuina legenti
Carmina nocturnum vitreæ propè lampadis ignem
Lumen ademerunt veniente per aëra saxo.
Sed diuina tibi vis affuit, alba per auras
Venit flamma volans, liquidoq; insedit oliuo,
Rursus. Auernalem lemures abière sub vmbram.
Altera bella tibi, quæ sunt iuuenilibus annis
Maxima, Lethæi manes mouere, nitentem
Ore puellari subijt Proserpina formam,
Et tibi in occulta residenti apparuit æde
Multa querens, & crebra trahens suspiria ab alto

Pectore cum lachrymis, quòd se contempseris ortam
Sanguine regali, quòd non æquâris amorem,
Quòd formam, & teneros non degustaueris annos.
Se fingebat enim sponsam, connubia cuius
Abnueras, & te tali obsidione premebat,
Tu maior iuuenili animo te fortior ipso
Seruasti in tanto peccandi cardine, mentem
Syncerам auxilio magnæ (sic credere dignum est)
Matris, & egisti monstrum tam immane sub orcum.
Cùm Messana graui bello premeretur, & omni
Subsidio priuata famem pateretur acerbam,
Ad patrum, populiq; preces conuersus Olympi
Numina flexisti, nam mox annona per vndas
Nauibus ad summum plenis adnauit ad vrbem.
Nec licuit resciri vnquam, quibus illud ab oris
Aduentasset opis, nautis incognita lingua,
Ignotæ facies, operisq; absconditus author.
Sic meritis adiuta tuis Messana reuixit.
Pantagiæ in ripis stabas cùm plurima gentis
Iudaicæ manus intrauit crescentia in horas
Flumina montanos riuis voluentibus imbres.
Cùm verò immensis vndarum molibus essent
Deprensi, te magno omnes clamore vocârunt.
Nam probitas tua ad illorum peruenerat aures,
Et tibi fidebant. Tu si resipiscere vellent,
Et Christo curuare caput promittere certam
Ausus opem, res mira, illi cùm nutibus omnes
Annuerent, tipulæ in morem torrentia calcas

Flumi-

Flumina, currentem tergo te turbidus amnis
Pertulit immoto, grandiq; è turbine tractos
Instruis, & sacræ renouas aspergine lymphæ.
Præterea quoties ægros sanaueris, & quot
Mortales iam spe vitæ radicitus hausta
Miseris in lucem delimine mortis opaco.
Quot stygios manes humana in corpora lapsos
Depuleris, quot deuotos squaloribus orci
Ob scelera, & mores tetros in Olympica tecta
Traxeris officio linguæ, & sermone diserto.
Id pelagus nimis est amplum, quod currere lembis
Non licet exiguis, & nunc fastigia rerum
Summa sequor: fortasse olim maiora dabuntur
Otia, & intrandi maris æquora lata facultas.
Sed quid multa moror? varijs tua vita coruscat
Prodigijs, eadem virtus concessa sepulchro
Ad nostros manet vsq; dies, tibi vota feruntur
Vndiq;, & aßiduè totus tibi supplicat orbis.
Ad tua venerunt, quòd rarò contigit vlli
Cælituum, nostra multi sub imagine diui
Funera, & in liquido pendentes aëre dulci
Exequijs fecêre tuis exordia cantu.
Hæc sunt facta palàm, concursu tota frequenti
Vrbs aderat diuino operi, populiq;, patrumq;
Agmina suspensis oculis immota manebant.

t 2 DE

DE S. LAVRENTIO.

CHristi magnus adest (ornate altaria) testis,
Ac decimam celebrate diem. Laurentius oris
Missus ab Hispanis Romana incendia vicit.
Ipse ministrabat sacris vestigia Sixti
Pontificis summi, supremaq; fata secutus.
Hunc Decius sanctis florentem moribus inter
Christigenas iussit vinclis, & carcere claudi,
Quò raperet Christo dederat quæ vasa Philippus
Aurea, regales pateras, baccataq; gemmis
Cymbia, & argentum reddens duo millia pondo.
Nam dum se Decij furias non posse Philippus
Euitare videt, donauerat omnia Christo.
Martyr vt improbitas esset frustrata tyranni
Acceptis bidui inducijs collegit in vnum
Noctu inopum turbam ingentem, sparsitq; per illos
Diuitias omneis, vltroq; ad vincula rursum
Venit, & hic hominem qui flendo euaserat orbus
Nomine Lucillum tenebris curauit abactis.
Ast vbi delusam regis se vidit auari
Ingluuies, homini ne se pateretur inultum
Obiecit titulum fidei magicosq; susurros
Contemptumq; Iouem, mox se formidine mentem
Posse putans mutare piam produxit in aulam,
Subiecitq; oculis genera omnia tormentorum,
Ac iussit dare thura Ioui, sed grandibus ausis
Fretus & auxilio diuûm, conuiuia, Cæsar,

Talia

Talia martyr, ait, teneris ego ſemper ab annis
Eſuriꝫ, quid membra putas mortalia pendant
Chriſtigenæ? ſolis animis impendere curam
Nouimus, ipſi autem curatis corpora tantùm,
Nec vitam niſi mortalem cognoſcitis. At nos
Tendimus vlterius, votisꝗ; aſcendimus ipſa
Sydera, in hunc portum ſatis hanc educere mercem.
Multiplici poſtquàm ſtetit in certamine victor
Miratus tam grandem animum, tam fortia corda
Hippolytus baptiſma tulit, dominumꝗ; ſecuta eſt
Tota domus, volucrum curſu laceratus equorum
Hippolytus: truncata domus, ſic iuit ad aſtra
Vir pius auſtero ſortitus nomina fato
Conſona. Romanus cœlo aſpirante ſeueras
Nil veritus pœnas ſacris caput obtulit vndis,
Actulit effuſo victricem ſanguine palmam.
Martyr ad extremum lecto proſtratus aheno
Vritur, & rapidæ paſcuntur viſcera flammæ.
Dum latebras, & Chriſtigenum ſpelæa doceri
Expeterat Cæſar, non es veneranda tueri
Ora virum, non es ſanctis aßiſtere dignus
Martyr ait: rurſumꝗ; tuens fera Cæſaris ora
Verſa, inquit, latus inferius ſatis ignibus aſſum eſt.
Paſcere iam, denteſꝗ; auidos in viſcera merge
Impie, & æternum Romanæ dedecus aulæ.
Aſpice quas vires Deus in mortalia corda
Influat, vt Decium regem telluris, & vndæ
Audeat vnus inops prunis torrentibus ardens

Obiurgare palàm, & tam duro incessere probro.
Sic ait, & cœlum aspiciens in limine Olympi
Stare Deum patrem, magnoq; in lumine Sixtum
Vidit, & expirans illas ascendit ad arces.
Vt procul aspexit sperati gaudia mundi
Non potuit retineri animus, sed inertia membra
Vicit, & audaci disrupit vincula nixu.

DE ASSVMPTIONE B. VIRginis.

Sole Molorchæum iam prætereunte Leonem
Respirare licet paulùm, minus æstuat aër,
Et minus arentes vrit canis ignea terras.
Erigone caput attollit, secumq; coronam
Fert Ariadnæam, spicæq; ardentis aristas.
Iam redit Autumnus, pendet vindemia laxis
Palmitibus, sub mole labant valliq;, sudesq;,
Præla, lacus, grandesq; cadi reparantur, in orbes
Fraxinus it, pulsata sonant cellaria paßim.
Has operas lucis decimæ solennia quintæ
Præpediunt: turbæ properant ad grandia sacra
Quæ magnis hodie pompis sacer immolat ordo.
Hec est illa dies, qua Christus in æthera matrem
Sustulit indutam membris, sic credere sanctum est.
Nam nec erat locus in terris vbi viscera condi
Fas foret, æternum quæ progenuere Tonantem.
Diui omnes Christum orabant ne linqueret illud

Tam sanctum in tetros cineres euadere corpus,
Vnde suum quasi riuus erat de flumine tractum.
Principio matris Deus immortalia membra
Formaturus erat, verùm natura suasit
Ne fieret, solis etenim cœlestibus istud
Orbibus indultum, quia sunt essentia simplex,
Non elementorum coitu, & compagine ficta.
Tunc opifex, fiant igitur mortalia dixit.
Gratia succurret, rursumq́ in corpora postquàm
Occiderint, vitam immittet, viuamq́ leuabit
In superos, lateriq́ meo coniuncta sedebit.
Non fuit in terris nec erit, seu secula versis
Quæ fluxere polis, seu quæ ventura reuoluas
Par opus: Hæc mulier fuit admirabile quoddam
Prodigium ignotum nobis, populoq́ silentum,
Ac superis. Nati genitrix, & filia, mater
Et virgo non passa marem, pugnantia verba
Oedipodioniæ sphingis paradoxa videntur.
Coniectore tamen nihil est opus, omnia nanque
Sicut verba sonant, patris omnipotentia fecit.
Sed neq; quod tulit Adami dementia quondam
Dedecori subiecta fuit, sine sordibus iuit
Sola per humanas sordes, vt cernimus almam
In syncera super sine labe incedere lucem
Corpora, sol nitido terras cùm respicit ore.
Spiritus vt membris liber fuit, astitit illi
Michaël, & diuûm chorus innumerabilis, omnes
Vestibus in niueis, fuluo radiantibus auro

Terga per alba comis, & eum duxêre volantes
Per liquidas nubes Verni Titanis ad ortum.
Quattuor ex vno manant vbi flumina fonte.
Hic pater Helias riguo qui præsidet horto
Affuit exultans, & adhuc florente senecta
Per varios frutices, & per florentia prata
Duxit, & ostendit sceleri loca conscia primo,
Fluminaq́, & syluas nunquam sine fruge virentes.
Mox memor antiqui generis, quod habebat in alti
Rupe iugi, per Phœnices, Syriamq́; per omnem,
Diua parens dixit, scio te cognoscere gentem
In patria tellure meam, tua mœnia propter.
Hanc cuperem superesse diu, largire fauorem
Tu quæ tanta potes, mea te custode superstit
Posteritas, & eat supremi in secula mundi.
Sic senior. Contrà mater sic orsa Tonantis:
Nil opus est cuiquam sua commendare propago
O vates præclare tua hæc dum vita manebat
Se mihi deuouit, decet illi incumbere toto
Pectore me, Pater Helia tua vota secundo,
Hæc tua progenies nostro titulabitur olim
Nomine, & in nostrum decus albo ? tetur amictu.
Me vexasse putet quisquis vexauerit illam,
Me seruasse putet, quisquis seruauerit illam.
Ne affligare, mihi curam hanc, onus hocq́; relinque
Interea Deus in melius mortale reformans
Corpus aquæ, terræq́; minus, plus ignis, & auræ
Indidit, & fecit sine mole volatile clarum,

Quo

Quod tamen arbitrio mentis quandoq; videri
Posset, & abscondi, mox in sua prima remisit
Tecta animam, volucriq; tulit super astra volatu.
Curia tum quali resonarit Olympica plausu,
Qui cantus cœlo auditi, quàm læta, frequensq;
Pompa, quis ornatus diuûm, ne discere tenta,
Gaudia non capiunt nostri cœlestia sensus.
Demùm iussa super stellis & sole micantem
Ire thronum, cœli accepit sceptrum atq; coronam.

DE S. ROCHO.

PRoxima læthali lux est contraria morbo.
Rochus adest Narbone satus natalibus altis,
Diuitijs, opibusq; potens, pater ampla tenebat
Oppida, quæ patruo cessit, meliora secutus
Regna puer, teneris etenim concepit ab annis,
Quem tenuit quoad hîc vixit, pietatis amorem.
Et ne mortiferi præceps audacia sensus
Auderet dominari animo, fieriq; tyrannus,
Omnia posthabuit, quibus est consueta libido
Gliscere & affectu mentem viciare proteruo.
Iam iuuenis studio impulsus Romana videndi
Limina, & ossa patrum cryptis abscondita sacris,
Est aggreßus iter Latias peregrinus ad oras.
Et tunc Italiam pestis sæuire per omnem
Cœperat, ex alto styx exhalabat auerno
Aëra per totum nebulas aconita ferentes.

Tertia lux ægros ad summum quarta sub vmbras
Detrudebat, erat pauor vndiq; & vndiq; luctus,
Nec locus vllus erat fati formidine liber.
Non seruo fidebat herus, non filia matri,
Non genitus patri, cœtus dissoluerat omnes
Pestis, & errabant homines montana per antra
Soliuagi, loca vitabant habitata, ferarum
More, relinquentes opera imperfecta, domosq;,
Mœrebantq; suis orbatæ ciuibus vrbes.
Rochus in hoc tanto morborum vortice ad ægros
Ibat, & vulceribus sanabat corpora tactis.
Insuper aërium virus contundere solo
Ore putabatur, Cesenna, Placentia Roma
Et Pendentisa quæ plebes hoc auspice tantam
Euasere luem, faucesq; voraginis huius.
Ipse semel tali percussus in inguine morbo
Conualuit, tandem patrias ignotus ad oras
Vt Laërtiades longis erroribus actus
Venit, & à patrui seruis dum velle putatur
Explorare locos inopis sub imagine, & vllas
Moliri insidias, sub opaci carceris vmbram
Missus, & in longo passus squallore catastam
Incidit extremam, quæ terminat omnia lucem.
Agnitus à patruo demùm post flebile fatum
Conditur insigni patrem de more sepulchro.
Ad latus vt perhibent eius pendebat ahena
Lamina sub tunicis à vespillone reperta
Dum lauat ablato nudum velamine corpus,

Et parat exequias, istis signatá figuris,
Peste laborantes quotquot suffragia Rochi
Quæsierint, moneo tutos à morte futuros.
Quis fuerit talis tituli si quæritur auctor,
Expediam paucis: opus hoc à nomine fluxit.

DE S. BERNHARDO.

Bernhardi lux festa venit celeberrima Belgis
Belga fuit, sex germanos vnamq; sororem
Traxit ad obsequium Christi. Deus omnibus vnum
Inspirauit opus, vitæ genus omnibus vnum.
Mater adhuc prægnans vidit per somnia crebris
Se gestare vtero catulum latratibus acrem.
Sic Deus ostendit venturi qualia partus
Ora, & corda forent contra genus omne malorum.
Ipse pudicitiam coluit muliebria passus
(Bella tamen iuuenis, roseo quia candidus ore)
Corda paroxysmis grauibus torquebat, & igne,
Quo Venus accendit teneras incesta medullas.
Cùm peteret Celtas, & nox iam pallida cœlum
Clauderet, hospitium subijt: temeraria noctu
Hospita sopito iuueni petulanter adhæsit
Admouitq; latus lateri, scelus ille repentè
Horruit, & magno socijs clamore vocatis,
Nequitiam facto vicit terrore furentem.
Ingens forma malum, quo nulla nocentior herba
Per iuga Thessaliæ legitur, per Phasidis arua.

Tradi-

Tradidit ingenium sacris sermonibus, omne
Quod docuit Christus, quod prædixêre Prophetæ,
Quod didicit Moses pancheo in vertice secum
Aßiduè meditans sine præceptoribus vllis
Sciuit, & idcircò syluas habuisse magistras
Se dicebat, inops vixit, sed munda volebat
Vestimenta situm damnans, sordesq; perosus.
Id curæ quod vulgus habet pro corpore solam
Transtulit ad mentem vitiorum acerrimus hostis.
Si populis certamen erat, discordia regnis,
Bernhardus pacator erat legatus ad vrbes
Ibat, & ad reges odium fracturus, & iram.
Munere fungentem tali vidêre Alemanni,
Vidêre insubres quondam, vidêre Aquitani.
Si quando in dubijs nutabant pectora rebus,
Ipse erat interpres, ducens mortalia corda
De tenebris ad lumen, vti solet ignea lampas
Longinqua de turre micans adducere noctu
Turbine iactatos secura ad littera nautas.
Prodigijs quot vix numero comprendere fas est
Claruit, occultas hominum cognoscere curas,
Pellere auernales genios, curare iacentes
In languore potens, ideòq; impleuerat orbem
Fama viri, nomenq; volans peregrina per ora.
Sex decies fundasse decem Cistertia tecta
Dicitur, vnius valuit prudentia tantum.
Sacra igitur meritis huius vigesima tanti
Est aurora patris, qua sese in summa recepit
Limina

Limina ſupremi quodcontinet omnia cœli.

DE S. BARTHOLO-mæo.

Regia progenies priſcis ſi credimus annis
Bartholomæus,vbi ſocios diſcedere vidit
Ab Syria in varias gentes,peregrinaq; regna
Iuit,& ipſe fidem Chriſti laturus ad Indos.
Tranſijt Euphratem,qui per Chaldæa volutus
Rura ſecat gelidis Babylonica mœnia lymphis,
Tranſijt & Tigrim cui ſe coniungit Hydaſpes.
Vidit Elamitas tandem peruenit ad Indum
Qui dedit Indorum latis cognomina terris.
Gangaridum rapidis penetrans ſub ſolibus oras
Venit ad immenſum quem fama nouemplice curſu
Caucaſeos memorat fontes conuoluere Gangem.
Prima Lycaonijs pars eſt conceſſa laborum
Vt pleriq; volunt,mox Indica venit ad arua.
Eius in aduentu mens conſternata Deorum eſt
Vſq; adeò,vt nullas auderent ædere voces.
Propterea ciues procul ad ſymulachra profecti
Extera,reſponſum ſacris habuere litatis
Tale,Deos fari prohibet nouus aduena veſtros,
Sunt homini grandes oculi,criſpata capillis
Cæſaries,nigris,mento fluit hiſpida barba
Longaq;,& incipiens paucis albeſcere canis,
Non breuis effigies,ſed nec procerior æquo,

Frons

Frons grauis, & facies naso formosa decenti.
Neu taceam vestes, tyrio sub murice byßo
Vtitur albenti, graditur comitante caterua
Cœlituum, nec cum potis est dignoscere quisquam
Si negat agnosci, Dominum cœlestis Olympi
Quottidie toties quot iugera continet vna
Centuria incuruis genibus submissus adorat.
Taliter admoniti redeunt, & signa secundum
Vestigant accepta virum, peregrina tuuntur
Ora, comas, barbam, tunicas, & pallia. Tandem
Proditur à genio, qui membra obseßa tenebat
Cuiusdam de plebe hominis cui nomina Pseusto,
Mox lare depulso regis peruenit ad aures
Fama viri, populis autem Polemius Indis
Rex erat, hic Diuo natam commisit acerbis
Vexatam furijs lemurum Phlegethontiacorum,
Aere catenatam, genioq́ agitante frementem
Vt conspexit, eas clamauit Apostolus atram
In styga nec diuino operi grauis amplius esto.
Nec mora cum strepitu disceßit in aëra magno.
Cùm verò meritis vellet pro talibus ingens
Argentum & gemmas princeps impendere & aurum,
Vir pius ex oculis hominum disparuit, orto
Sole alio foribus clausis conclauia regis
Ingrediens vultu sic est affatus aperto:
Diuitias, rex magne, tuas non quærimus, istos
Me Deus ad populos misit, quò sancta reuelem
Sacramenta quibus terras illuminat omnes.

Multaq; subiecit veniens ab origine Christi
Vsq; ad supremum tempus, quo regna reuersus
In sua, flammantes fecit descendere linguas.
Annuit his, sacrisq; comam Rex abluit vndis.
Ingrediens ædem tum Bartholomæus in altam
Cum fieret populo sacrum solenne frequenti,
Ad simulachra manum extendit, geniumq; latentem
Sculptilibus saxis in apertum exire coëgit,
Ecce ferens formam Aethiopis, cum grandibus alis
Nyctimenes instar crine ad calcanea fuso
Per delubra volat, spargitq; per aëra flammas
Naribus, & diui imperio simulachra repentè
Contriuit prostrata solo, mox ire coactus
Ad gelidas vltrà capricornia sydera, terras,
Si quas fortè videt terras Antarcticus axis.
Nec mora de superis vnus lucentior astro
Luciferi circumuolitans crucis vndiq; signum
Scripsit & expulso templum lustrauit auerno.
Astyages autem regis germanus amaro
Flammigerans odio, diuum cute nudat atroci
Supplicio: sed cùm nudato viscere nondum
Cessaret vulgare fidem, populumq; ciere,
Postera lux, quæ mensis erat vigesima quinta
Abstulit ense caput, diuûmq; in sydera misit.
Hinc varij mores, varijs pro gentibus orti.
Sunt etenim quibus est celebris vigesima quarta,
Qua nudata suo rubuerunt tergore membra,
Sunt quibus est lux festa sequens cùm vita recessit.

DE

DE S. LODOVICO.

Magnanimus rex Gallorum Lodouicus eadem
Luce triumphato transiuit in æthera mundo,
Naturæ bonitate puer, studioq; parentum
Sic formatus erat, tenerisq; affectus ab annis,
Vt meritò credi posset mens illa Tonantis
Fabrefacta manu, cœloq; egressa videri
Iustitia, & veros comitans clementia reges
Relligio, & pietas, ac magnificentia, virtus
Quæ facit heroës, nunquam discessit ab illo.
Sic aderat miseris, sic suscipiebat egentes,
Vt sit fama inopes illum pauisse ducentos
Quottidie, seq; ipsum illis fecisse ministrum.
Ionium magna penetrauit classe profundum,
Assyrios, Arabesq; petens, vt perdita nostras
Duceret ad leges pulsis ea regna tyrannis.
Multaq; pro Christo passus discrimina tandem
Carmeli iuga conscendit, nostrosq; reuisit
Per montis spelæa patres, vbi vixerat olim
Maximus Helias, secumq; ad Gallica duxit
Littora plerosq; illorum, sic nostra propago
Venit ad occasum, terramq; exiuit in omnem.
Relligiosa iterum senio iam proximus arma
Induit, & Libycos fines vastauit, & alta
Mœnia Didonis, Tunisææq; regna subegit.
Illinc ad superos morbo confectus atroci
Fecit iter summo mutans regna infima mundo.

Cum

Cùm genus Aſſyrijs noſtrum deſcendat ab oris,
Vnde ſit occiduas vt ſic compleuerit vrbes?
Anglia conuentus tot habet, tot Scotia tellus,
Credere quot nequeant, qui non vidêre Britannos.
Creuit apud Gallos, quia rex vt numina quædam
Obſeruabat eos, quorum diuina putari
Digna fuit probitas, & vita ſimillima diuis.
Cur apud Anglorum populos ita creuerit audi.
Anglicus in Syrias veniens exercitus olim
Achonem Tyrÿ poſitam propè littora ponti,
Quæ priùs occurrit ſubitis oppreſſerat armis.
Accurrêre Syri, ſe proripuêre Sabæi
Ocius externum annixi propellere Martem.
Mox belli torrentis aquam, qui mœnia præter
Labitur obſeßis aliquem ne redderet vſum.
Corrupêre graui iumentorumq́; hominumq́;
Tabe, cadaueribus ſaniem per flumen, odorem
Peſtiferum per vicinas mittentibus auras.
Et quia Carmeli fontem, qui proximus vrbi eſt
Audierant patribus noſtris abſentibus imbrem
Non dare, quo facerent lymphas areſcere facto
Impete mactarum quot ſunt in monte reperti.
Et ſubitò fons clauſit aquas, ſed maior eorum
Barbaricæ perculſa metu feritatis in vrbem
Pars ierat, Deus hos rabida ſubtraxit ab ira,
Nec tulit ex toto genus euaneſcere noſtrum.
Iſti igitur cùm iam noſtros penuria dulcis
Affictaret aquæ, puteis, & fontibus hauſtis,

Atq; venenatis paßim intra mœnia, & extra,
Talibus affati verbis languentia castra,
Ne trepidate viri, nec desperate salutem,
Fidite cœlitibus, montis vicina repentè
In iuga tendamus, manare videbitis illinc
Innocuos latices, & amœni pocula fontis.
His dictis armati omnes per barbara castra
Impunè elapsi montem subiêre, & in alto
Vertice congestis saxorum molibus arcem
Construxêre nouam læti sed fonte reperto
Funditus exhausto: nam post crudelia patrum
Funera nostrorum defecerat: omnibus ingens
Incubuit mœror: flexo tum poplite sancti
Orauere patres lymphas, mox flumine facto
Fons vitreas effudit aquas, quæ tempora belli
Aspera perpetuo fecere salubria fluxu.
Ista Duces tanta intuiti miracula secum
In patriam duxere viros, quibus arma negabant
In laribus sedem Aßyrijs, & templa domosq;
Construxêre nouas, paucis ita floruit annis
Relligio, quasi virga solo depacta feraci,
Et veluti palmes robur translata recepit.

DE S. AVGVSTINO.

Annua septembris quinto celebrate Calendas
(Augustinus adest) magno solennia plausu
Sidoniæ natus propter Carthaginis alta

Mœnia

Mœnia, doctrinis animum dedit omnibus, omne
Bibliothecarum veterum penus, omne nouarum
Explorauit, vbi Libycis prædatus in oris
Quicquid erat diſciplinæ, tranſiuit ad vrbes
Auſonias vidit magnæ Capitolia Romæ,
Venit & ipſa parens nati veſtigia ſemper
Sollicito ſectata animo, cui Manicha nomen,
Iunior impatiens Veneris fuit, ægra maraſmo
Corda ferens tali, multis emarcuit annis.
Maternis tandem lachrymis ſanatus ab vnda
Emerſit ſtygia, lucemq́; aſpexit Olympi.
Non tamen hoc eius potuit de pectore cancer
Antè trahi, ſic eſt noſtris immerſa libido
Senſibus, in lucem fuerit quàm proditus infans.
Infœlix infans tanto par indole patri.
Nam dum floret adhuc raptus producere fruges
Non potuit, virtus inconſummata receßit.
Venit ad Inſubres vbi longo tempore fungens
Rhetoris officio, tandem fermenta reliquit
Manichæa, quibus pueriliindulſit ab æuo.
Ambroſius qui tunc magno cum fœnore in illa
Paſcebat regione greges ſermone potenti,
Eruit illius triſtem hunc de corde veternum.
Ergò experrectus quaſi qui poſt longa viator
Ocia [illegible]ſidiæ vult damna rependere curſu,
Acc[illegible] diuino operi feruenter, & acri
Sedu[illegible] animum ſtudia ad cœleſtia flexit.
Iuen[illegible]ormam inſtituit, memoratur eremum

Incoluisse maris Tusci propè littora, centum
Cellarum qua vicus erat. Tyberina petiuit
Hostia, & hîc mater corpus mortale reliquit.
Littoribus tandem Libycis, patriaq; potitus
Hæreticis bellum indixit, de finibus illis
Expulit hanc diram crebro certamine pestem.
Non tot cœliuagis quoties è nubibus æstas
Fundit aquam, riuos agit Apenninus ab alto
Vertice in vmbrosas valles, camposq; iacentes,
Quot fluit in libros huius facundia patris.
Nemo quòd illorum pelagus perlegerit omne
Se iactare potest, in tanta volumina crescunt.
Artibus his bifido caput insignitus amictu
Hipponense pedum meruit, gens illa sub isto
Dum vixit pastore bonis cœlestibus aucta est
Mirificè, sicut sub frugi terra colono
Plus parit, & maiore onerat granaria fruge,
Europæ iam notus erat, iam notus & Indis,
Vt Graijs Elice, Tyrijs Cynosura carinis,
Cùm subitò extremis terrarum à finibus atrox
Vandalus erumpens, tanquàm si littore fracto
Oceanus fluat in terras regna omnia mersit.
Vastata primùm Europa transiuit Iberum
Aequor, & inuoluens furijs Getulica rura
Venit ad Hipponem, qua tempestate suorum
Tristia fata gemens pater Augustinus acerbas
Incidit in curas, lapsoq; in corpora morbo
Mentis ad extremam vitæ fœlicibus horam

Auspicijs

Auspicijs veniens terras mutauit Olympo.

DE DECOLLATIONE S.Iohannis Baptistæ.

Herodes Herode satus vesana propago
De patre vesano, fratris consorte Philippi
Vsurpata ingens scelus, immanemq; rapinam
Ausus erat, tantumq; nefas iactabat in horas.
Id Baptista palàm facinus reprendere adortus
Iram Herodiadis, nam regis adultera nomen
Hoc habuit, subitò incurrit crudelior hydra.
Illa sacro insidias vati, laqueosq; tetendit.
Huic erat eximio vultu, viridiq; iuuenta
Filia, quæ cùm rex proceres ad festa vocasset
Natali celebranda die saltauerat inter
Solennes epulas, & regia pectora tantum
Mouerat, vt se rex peteret quæcunq; daturum
Dixerit, hæc sceleri vox est via facta nefando:
Nam cùm consuleret matrem petitura quid esset,
Mater ait, pete Baptistæ, pete filia nobis
Funestum dirumq; caput, linguamq; procacem.
Ipse autem dudum vates in vincula missus
Ob regale odium fuerat, vinctusq; iacebat
Quà sedet in terris Arabum Macheronta Sabæis.
O scelus, ô immane nefas, ô cognita nunquàm
Antè hac impietas: hominum sanctissimus isti

Traditur incestæ, pellex olidißima calcat
Fas & iura, decus mundi ludibrio habetur
A meretrice, iocus de maiestate triumphat,
De virtute scelus, de iure iniuria, sicq;
Naturæ simul ac morum subuertitur ordo.
Quo Deus hoc vultu vidit? cur sydera non sunt
Hoc opus indignata? solum cur pertulit huius
Criminis authorem? cur non absorbuit orcus
Illicò? & ad stygias subitò non corruit vmbras?
Tempus erat, quo pascha vetus proferre solebat
Azima per mensas, tunc est grassata libido.
Tunc caput ablatum, tunc aduenêre nepotes
Heliæ viuentis adhuc, raptumq; cadauer
Adiunxêre suis patribus, tumuloq; dedêre,
Atq; duos inter vates posuisse feruntur,
Scilicet Abdiam, Carmelicolamq; Helisęum.
Tunc sol vernus erat, sed in hunc translata fuêre
Festa diem, quæ sextilis vigesima nona est.
Quòd tunc dum Romæ regnabat apostata Cæsar
Dicitur exustum seruato vertice corpus.
Nam cùm quottidie fierent miracula ad eius
Busta, sacerdotes larium, populiq; deorum
Cultores priùs ossa viri sparsere sepulchro,
Eruta mox versa in cineres misêre per auras,
At caput vt lingua sese satis vlta maligna est
Fœmina, proiectum ignota tellure recondi
Iußit apud Solymos, vbi cùm iam secula quinq;
Volueret astrorum cursus, se vate repertum

Ostenderit

Ostendente fuit: tandem si annalibus vlla est
Danda fides, venit longinqua per æquora Romam.
Sed tamen vt quidam perhibent cum puluere terræ
Pars cinerum collecta fuit, Genuamq; per vndas
Ionias, per Tyrrheni vada cærula ponti
Vecta, facit quoties nautis irascitur æquor
Si maris ad littus pompa comitante feratur
Perdere vim ventos, æstumq; silere furentem.
Hæc Genuæ ciues recitant miracula, & ipsæ
Hac ope terrifico functæ discrimine puppes.
Et multi qui rem hanc oculis vidêre supersunt.

BAPTISTAE MAN- TVANI CARMELITAE, THEOLOGI: FASTORVM
Liber Nonus.

SEPTEMBER.

DE S. AEGIDIO.

Ed neq; Septembris veniunt sine honore Calendæ.
Aegidij natale ferunt, qui natus Athenis
Cecropios inter ciues cōtempsit honores,

Non curauit opes, inopi patrimonia turbæ
Factus inops tribuit, studiumq; reliquit habendi.
At quia se faciunt humanæ præmia laudes
Ac merita eludunt, hominum commercia fugit,
Et latuit syluis, & nunc habitauit in Othry.
Nunc in Taygeto, cypreßifera vel in Ida,
Poma dabant epulas, fontes, & flumina potum:
Et nunc Permessum, nunc Dircen, nunc Eurotam
Hausit, & in nuda sternebat corpora noctu
Dormiturus humo. Sed cùm clarescere sese
Vidit, & agnosci, patriam mutauit, & æquor
Carpathium, Ioniumq; legens pertransiyt Aethnam
Tyrrhenas, Liguresq; domos, & ad hostia sedit
Per quæ Teuthonicis Rhodanus mare diuidit vndis.
Hîc nactus nemus antiquum sub quercubus altis
Repperit amisso lactantem pignore ceruam,
Quæ plenus (homini Deus hæc alimenta pararat)
Quottidie vberibus patris veniebat ad antrum
Exoneranda, anno fuit hæc alimonia toto,
Hîc tandem latitans à venatore canum vi
Proditur, & structis monachos collegit in vnum
Aedibus, ac fidei docuit mysteria nostræ.
Plurima ab hoc memorant sancto miracula patre
Facta, sed hoc vnum, quoniam memorabile visum est,
Enarrare libet, breuibusq; adiungere verbis.
Venerat ex Gallis Romam, summusq; sacerdos
Hospitis aduentu lætus donauerat illi
Hostia quæ fuerant ex Idæa Cypariso

Fabre-

Fabrefacta duo, sacrisq; insculpta figuris.
Ista domum quo dona modo traducere posset
Nescius in Tyberim misit, fluuioq;, mariq;
Præcipiens sacrum munus reuerenter haberent,
Perferrentq; domum (res admiranda) reuersus
Repperit in portu tranquillo allapsa natatu
Hostia, & attollens templi suspendit ad antas.
Prætereo quónam pacto deleuerit illud
Grande nefas tibi Francorum rex Carole, quod non
Ausus eras tanquam nimium deforme fateri.
Vitáq; tuam vitæ sobolem post fata precando
Restituit, functus mortali carcere tandem
Transijt ad superos, & in alto viuit Olympo.

DE NATIVITATE B. VIRGInis Mariæ.

VIrginis extremos dum sol circumuolat ignes
Et parat ardentem radijs accendere Libram.
Altera Septembris cùm lux octaua resurgit
Virgo venit, virgo antè nurus venerabilis omnes,
Clarior Erigone, Phœbo lucentior ipso.
Dicitur hæc virgo steriles habuisse parentes,
Quæ res Hebræis ignominiosa solebat
Esse, nec in templum steriles inferre mariti
Dona sinebantur: namq; vt sine frugibus arbor
Dicitur infelix, sic & sine prole maritus.

Propterea pater illius demissus ab alto
Sanguine Dauidis, dimissa inglorius vrbe,
Rus ierat, mater tanquam sine compare turtur
Desolata domi viduas imitata sedebat.
At Deus amborum sortem miseratus ad illos
Vnum de superis misit, qui dedecus istud
Tolleret, his subitò Solymam perlatus ad vrbem,
Anna tuo, dixit, surgens occurre marito
Rure reuertenti, volitans in rura subinde
Ad Ioachim dixit, venienti occurre maritæ,
Concipiet, parietq; noua tibi gaudia prolis.
Venit in occursum vir coniugis, illa mariti,
Iunxeruntq; manus vrbanæ in limine portæ
Aurea cui nomen: vix noni tempora mensis
Transierant, facti pulchra sunt prole parentes.
Hunc antiqua diem fastis non intulit ætas.
Posteritas verò postquàm pacata quierunt
Tempora, prostrata iam relligione Deorum
In Maria laudes magis est accensa, diemq;
Censuit adiungi festis maioribus istum.
Causa pium quæ mouit opus repetenda videtur
Altius, à superis hæc obseruantia fluxit.
Diui homines curis vacuos terrestribus, & se
Vertere nitentes ad cognoscenda superni
Sublatis in cœlum animis solatia mundi,
Multa docent, ardenter amant, & sæpè reuisunt
Aëriis tecti membris, & imagine nostra.
Ex his vnus erat super alto vertice montis

Idalij solus degens, qui traxerat istud
Viuendi genus à patribus Carmelidis oræ.
Namq; ea gens simul ac sanctæ confinia terræ
Exiuit, Cyprios primùm se extendit in agros.
Sic nostri annales perhibent, sic multa senili
Iam carie corrosa docent nostratia templa
Quæ superant, & adhuc illis celebrantur ab oris.
Hic solitus dulces cantus audire quotannis
Sexto Idus mensis faciunt cui nomina septem
Id tam dulce melos contemplabatur, & aures
Ignea dum tacitam voluebãt sydera noctem,
Altius arrectas pendentiaq; ora tenebat.
Postquàm sæpè illos symphoniacos modulatus
Audijt, & summo resonantia carmina cœlo,
Grandius incœpit meditari, & quærere causam.
Dumq; stat admirans, vox est audita per auras
Talia verba ferens: Diui annua festa frequentant,
Et modò, quando rubens terris aurora propinquat
Incipiunt celebrare diem, quo maxima mater
Edita venturo fecit primordia seclo.
Fac igitur, fac ista palàm solennia mundo
Carmelita, tuum est vulgando incumbere festo,
Nanq; tuum genus illa fouet, titulumq; tenetis
Illius, & patres viuens inuisere vestros
Heliæq; domos priscas, fontemq; solebat.
Nuncia, & inuulga lucem hanc, imitemini Olympum,
Vestraq; sit posthac concors ecclesia nostræ.
Sic ait, hic autem Cyprias descendit ad vrbes

Arsi-

Arſinoën, Salamina, Paphum, Temeſen, Amathunta,
Per Rhodon in Cretam veniens Gortynia tecta,
Gnoſiaq; intrauit, celeriq; Cydonia greſſu.
Talia famigerans iuit per Cycladas vſq; ad
Boſphoricos Thraces rumor, peruenit Athenas,
Appulit, & Spartam, Pelopeiadesq; Mycenas.
Per Siculos tandem Romam perlata ſenatum
Mouit fama: Dies ſic eſt ea nacta fauorem.

DE EXALTATIONE S. Crucis.

IAm Septembrales Idus præuertit Apollo,
Quartaq; poſt decimam veniens aurora colorat
Aequora, & ingreditur lampas Titania libram.
Pars eſt libra Nepæ: Nam quas Nepa porrigit vlnas
Libra capit, Chelas veteres dixêre Pelaſgi.
Cingitur hoc ſignum dextra læuaq; figuris
Pluribus, & quaſi rex ſtipante ſatellite multo
Surgit ab Oceano, ſtellæq; natare videntur
Per mare ſydereos ignes referentibus vndis.
Sydera quæ retinent nomen, formamq; ſagittæ
Ecce micant, Hœdusq; ferens petulantia corda.
Hic colitur magno crux exaltata triumpho.
Coſdroa Perſarum rex immaniſſimus omnem
Cœperat Aſſyriam, Chryſti violare ſepulchrum
Dum parat ingenti ſubitò formidine captus
Deſtitit, & partem crucis à genitrice relictam

Con-

Constantine tua rapuit, secumque reportans
Sustulit in turrim celebrique in sede locauit.
Hic erat Aeolides tanquam Salmoneus alter,
Qui simulare volens fulmen laquearia fecit
Aenea, & aeripedes ferrata ad plaustra iugatos
Impellebat equos cursu super aera citato,
Iste Dei nomen maiestatemque superbo
Vsurpans fastu, gemmis oneratus & auro
Stabat in excelso cum maiestate sedili,
Et comitem tanti secum retinebat honoris
Sub bysso candente crucem, fumante volebat
Thure coli demens, brutoque indignior omni.
Tunc erat imperij caput Heracleus in armis
Maximus, iratus certare leonibus audens.
Hic sua Threicio soluens de littore castra
Duxit in Assyriam, victis certamine Persis,
Venit ad Aëriam turrim, regemque latentem
Obtruncauit, agens caput in fora publica ab alto
Culmine, & euertens aulae decus omne, thronumque.
Mox cruce sublata gemmis ditatus, & auro
Se tulit in Syriam, multis vbi cognita tandem
Prodigijs summa cum relligione teneri
Coepit, & ingenti crux exaltata triumpho,
Hunc sibi sacrauit solem propriumque dicauit.
Mercurij post hanc lucem, quae prima sequetur
Ieiunanda dies, hoc est de quattuor vnum
Temporibus tempus, tria quod ieiunia claudit.
Mercurij, & Veneris duo sunt, Saturnia iunge

Sunt

Sunt tria, ſementi placidum factura Tonantem.

DE S. IOHANNE CHRYſoſtomo.

Nomen ab aurato traxit Chryſoſtomus ore,
Verba, quòd ex eius dum declamaret ab alto
Ad populum dulci ſtillarent aurea lingua.
Antiochenus erat, Perſisq́; parentibus ortus.
Sed Sophiæ ſtudijs, linguaq́; inſignis vtraq́;
Venit in Italiam, cauſas orauit, & omnem
Reddidit attonitam iuuenis facundia Romam.
Mox quaſi de cœlo tactus, cauſasq́;, forumq́;
Liquit, & ad ſacram conuertit pectora legem.
Et ſubitò factus quaſi fons pietatis, & ingens
Sanctarum theſaurus opum de turbine Romæ
Aßiduò in portus ſtuduit tranſire quietos.
In patrios vectus fines ſub monte, ſilentum
More patrum, qui Carmeli montana colebant,
Per ſpelæa diu traxit ſyluatica vitam.
Thracia paſtorem, Byzantiaciq́; penates
Cùm peterent tum fortè nouum, Chryſoſtomus ipſo
Cæſare ab Archadio decus ad ſublime vocatus
Protinus accepit, quem non ſperabat honorem.
Sed cùm ſacrificæ peccata infamia turbæ
Argueret, viſus mordax, oneroſus, & aſper.
Propterea cleri inſidias, & plurima paſſus
Bella, etiam regale odium contraxit, & iram:

Nam

Nam dum liberius vitia insectatur, & omnem
Nequitiam rigidè impugnat, sceleriq; resistit,
Contra illum Archadio sic procurante coacta est
Bis synodus, positi procul vsq; à flumine Nilo
Ingentes sermonem alijs de rebus habendum
Pontifices multi venêre ad littora Thracum.
Ipse autem doctus fraudes, artemq; Pelasgam
Ad synodum non accessit, ne iurgia forsan
Mutua, & ardentem verbis accenderet iram.
Hac culpa, si culpa fuit, discedere ab vrbe
Cogitur, oppositas Asiæ translatus in oras.
Sed populo tandem sic exposcente reuersus
Cùm vitijs iterum pugnam indixisset atrocem,
Per synodum rursus Romano à rege vocatam
Crimen ob id solùm quòd pastoralibus esset
Officijs functus synodi post tempora primæ,
Patribus inuitis, Scythicos damnatur ad agros.
Demùm vbi Romanus tanta hæc opprobria pastor
Audijt, exilio solui mandauit, & illis
Litibus imposuit post tot ludibria finem.
Dum redit, immensum corpus mortale laborem
Non tulit, ac placido mors blanda simillima somno
Antè iter emensum clausis in marmore membris
Attulit ad superos functam caligine mentem.
Septembris lux illa fuit bis septima, Thraces
Relliquias Iano transportauêre sequenti
In patriarchalem tumulum, cùm spargeret ortum
Iam ter nonâ dies Aegæa per æquora solem.

Illa

Illa ideò Graijs lux est celeberrima, nostris
Auarijs varij mores seruantur in oris.
Multa remanserunt eius monumenta, remansit
Bibliotheca ingens ex Pierio Helicone
Versibus a[illegible]tis, nedum sermone soluto
Condita, per quam nos, per quam pascuntur Achæi,
Vt per prata greges, & per dumeta iuuenci.
Ergò pater post tot fluxæ discrimina vitæ
Cum patribus sanctis iam tandem in pace quiesce.
Et dignare tuos quamuis per lubrica euntes
Arua aliquando cadant ex alto audire clientes.

DE S. CYPRIANO.

VErsibus in nostris non est fraudandus honore
Magne pater Cypriane tuo: Verùm tua virtus
Longius exposci, quàm nunc excudere carmen
Sim potis, in præsens satis est fastigia laudum
Summa sequi, metamq; breui circundare gyro.
Tu priùs ad sacrum quàm te diuina vocaret
A cultu Iouis antiqui clementia fontem,
Rhetor eras totam sapiens Demosthenis artem,
Nec quisquam melius causas orare forenses
Tum poterat, labi tuus Arpinatis ab ore
Sermo videbatur, totumq; Helicona sonare
Atq; Medusæos fontes, tua namq; trahebat
Vulgus, & egregios ad se facundia ciues,
Vt fertur traxisse feras Oeagrius Orpheus.

Ast vbi te Christi melior diatriba recepit,
Conuertisti oculos ad sacra volumina, & illis
Noctes atq; dies studijs sublime dedisti
Ingenium, pietas verò te tanta repentè
Corripuit, tua sic charitas præcordia cœpit,
Vt non iam mortalis homo, sed missus Olympo
Spiritus, humana posses sub imagine credi.
Tunc tua Carthago Libyci regina profundi
Quæ dederat natale solum, genus vndè trahebas
Te sibi pastorem fecit, quo tempore Romæ
Incidit in rigidos præsul Cornelius enses.
Tunc, velut ex humili lampas si in tecta feratur,
Alta loco magis apparet, tua gloria latè
Claruit, & totum radios porrexit in orbem.
Magnus eras, & magna tui monumenta supersunt
Eloquij, quæ nectarea dulcedine lactant
Nos quoq; nunc, & cœli animas ad limen ituras.
In sermone tuo Christi documenta relucent,
Vt solet in vasis terso rutilantibus auro
Vua recens quam Creta tulit, quam Lesbia multo
Sole colorauit per apricos vinea colles.
Et quia tunc regnabat adhuc antiqua deorum
Impietas, multi nostrûm diuersa ferebant
Supplicia, exilium, gladios, ignemq́, ferasq́,
Vincla, famem, Plutone truces agitante tyrannos,
Si quos audieras istis succumbere pœnis
Verbo aderas, longè positos, quò tendere verba
Non poterant, subitò scriptis animare solebas.

Talibus adiuti clypeis, pleriq; triumphum
Emeruêre, quibus iam diffidentia vires
Fregerat, & segni titubans in pectore torpor.
Tu quoq; dum Christi causam tutaris, & omnem
Impendis pietati operam, lacerasq; deorum
Nequitiam, procul à patria migrare coactus
In deserta meas, atq; inter lustra ferarum
Transigis insontem, spacians per littora, vitam.
Tum Cæsar Galenus erat, solusq; Latinum
Imperium, capto regni consorte, gerebat.
Præfectus verò Libycis Gallerius oris,
Ipse sub hoc demùm patriam reuocatus in vrbem
Duceris ad templum Iouis & dare thura iuberis,
Quod renuens, magnisq; Deos clamoribus omnes
Intrepidè obiurgans, Iouis obtruncaris ad aram.
Mox veluti paulò antè necem mandata dedisti
Carnifici merces à curatore soluta est
Certa tuo, quia te vitæ spoliauerat huius
Tristibus ærumnis, luteoq; absolueras antro.
Gaude igitur parta per tot discrimina pace
Et nobis placare Deum Cypriane memento.
Lux tua Septembris lux est bis septima, quando
Dicitur illustri Crux exaltata triumpho.
Propterea Phœbo tribuunt tua festa sequenti,
Et venit ad celebres tecum Cornelius aras.

DE S. MATTHAEO Apoſtolo.

IPſe Teloniaco dederat qui tempora lucro
Collector Matthæus opum de Syrte voracis
Tractus auaritiæ meruit ſub principe Chriſto,
Inter apoſtolicos patres decoratus honore
Duplici, in annales Chriſti documenta redegit,
Singula quæ docuit, calamo facundus & ore.
Sicut aquis quondam Noë ſua miſit in orbem
Pignora ſedatis, vt gens humana per omnes
Debita cœlituum patri daret orgia terras,
Sic ſua cùm vellet Deus alta in regna reuerti,
Diſcipulos quoſdám tranſmiſit ad vltima mundi
Littora docturos gentes, quo numina ritu
Sint oranda; quibus cœlum placabile ſacris,
Ille velut ſuperis viſum, conuerſus ad Auſtros
Tranſijt Aegyptum, Nilo ducente Syenem
Appulit & Meroën, poſitas in flumine terras.
Venit vbi nullam in partem declinat Horizon,
Et lux in totidem, quot nox, extenditur horas.
Atq; apud Eunuchum reginæ Candacis acto
Iam biduo, cœpit ſacris incumbere verbis,
Et quas attulerat populis oſtendere merces.
Ecce duo docti magicos in Perſide cantus
Arphaſath, & Zaroës adſunt, geminosq; dracones
Naribus, ore, oculis flammam ſpirantibus antè
Ora viri, monſtris illum ſe poſſe putantes

X 2 Tali-

Talibus exterrere ferunt, interritus ille
Constitit, atq; crucis fecit mansuescere signo,
Tam fera monstra manu palpans, & tergora, & ora.
Hoc oculis regina suis, vrbanaq; turba
Vidit, & attonito stetit ad spectacula vultu.
Continuò venére ægri vix lenta ferentes
Corpora, & infusam membris animisq; salutem
Accepêre alacres pulsis ex tempore morbis.
Interea Aegippi regis pulcherrimus Euphron
Filius, in mortem subitam prolabitur, adsunt
Ecce Magi iuuenem ad vitam reuocare volentes,
Sed frustrà annixi, ne despicerentur in astra
Sublatum, dixêre patri, nec posse reuerti
Amplius ad vitam. Tunc tunc regina vocato
Euphœnissa viro casum deplorat, opemq;
Postulat: Ille oculis subitò in sublime leuatis
Restituit membris animam: quod tota repentè
Vrbs opus admirata hominem compulsa fateri est
Esse Deum, nostra in terram sub imagine lapsum.
Munera certatim apportant, quæ protinus ipse
Vertit in excelsæ molis delubra, Tonanti
Sacra, sacerdotes, hymnos, ritumq; perennem
Instituens, regem ac populum lustralibus vndis
Lauit, & Aethiopas Christum diffudit in omnes.
Hyrthacus Aegippo regi successit, & Euphron
Pellitur à regno, pedicas Erycina tetendit
Matthæo, regiq; simul, nam virginis ora
Quæ fuerat sacrata Deo iuueniliter arsit

Hyrtha-

Hyrthacus & rapidos animo conceperat ignes.
Sed voto Matthæus erat contrarius, ore
Obiurgans regem tetrico, violentia amoris
Hyrthacus impulsus Matthæum obtruncat, amata
Vi potitur, tantum potuit Venus, atq; Cupido.
Lux ea Septembris vigesima prima serendi
Principium faciens, nam tunc Athlantides orto
Sole cadunt, redeuntq; grues, & semina sulcis
Iacta legunt, spumatq; lacu vindemia pleno.

DE S. MAVRITIO.

ALtera Thebæo lux est sacrata tribuno
Mauritio cui nomen erat, centū inclyta portis
Vrbs Thebæa fuit quondam, quà Nilus ab oris
Aethiopum, Pharias properat lapsurus in vn-
Hinc legio, duce Mauritio, Thebæa profecta est (das,
Vrbis in auxilium Romæ, cùm Maximianus
Pergeret in Gallos, bellum illaturus acerbum
Christigenis, quod cùm legio rescisset, & omnes
In legione duces Christi, qui nomen, & vndam
Atq; fidem induerant, castris cessere relictis.
Sedunensis agri locus est Alemanicæ propter
Flumina, quem Rhodanum dicunt, exercitus omnis
Sacrificare volens Marti, Latioq; Quirino
Illic constiterat, positisq; quieuerat armis.
Ast vbi compertum est illinc abijsse tribunum,
Causaq; dissidij patuit, magno impete Cæsar

Ite ait, & decimos omnes occidite ferro.
Hoc semel, hoc rursus factum, circundata demùm
Tota necem legio dum vult à cæde suorum
Synceras seruare manus, dum sacra deorum
Damnat init, pendunt alacres sine crimine pœnam.
Post tantam comitum cædem conuiuia miles
Dum celebrat fessus, quidam cui nomina Victor
Præteriens, verbis opus id damnauit acerbis,
Hunc quia Christigenam miles deprendit, eodem
Supplicio affectum super alta cadauera misit
Hæc referens: Et tu magno mactare Quirino.
Fama antiqua tamen quosdam de turbine tanto
Euasisse refert, quorum qui mœnia struxit
Bergomeæ gentis, positasq; in rupibus arces,
Vnus Alexander, post tempora longa cruentum
Martyrium passus, modò cum legione triumphat.

DE S. TECLA.

MAuritio vicina dies natalia Teclæ
Festa colit, Pauli verbis afflata recepit
Corde Deum, Christiq; fidem, sponsoq; relicto
Perpetua cœlebs in virginitate remansit.
Tracta in iudicium pro relligione furentem
Mittitur in flammam, sed fuso è nubibus imbre
Flamma cadit, post paucorum interualla dierum
Denudata trucem iussa est equitare leænam,
Sed fera conuerso retrorsum vertice suras

Lambere, blandiri plantis clementius orsa est.
Ad pecudes magis atroces proiecta leænæ
Auxilio seruata fuit, lea dentibus vrsum
Frustatim secuit, mox est congressa leoni,
Et longo tandem simul occubuêre duello.
Tortilibus fœtam colubris, fœtam aspide & hydris
Mittitur in foueam sine vestibus, inter atroces
Nuda feras oblita necis nihil horruit atrum
Virus: id ingemuit solùm, quòd corpora nullis
Inuelare modis poterat, dolor iste pudicam
Torquebat mentem, deplorabatq; pudorem.
A tauris demùm indomitis annexa rudente,
Immundam per humum trahitur, sed fune soluto
Protinus, illæsam tauri liquêre fugaces.
Quæ virtus hæc mira oculis abscondita nostris
Infrenare potens cùm vult elementa ferasq;?
Nempè ea, quæ tanto cœlestia corpora versat
Ordine, & occulto descendit in omnia lapsu.
Casibus his functam, mulier generosa recepit,
Et miserans simul ac mirans tam fortia corda
Virginis, hæredem fecit: pòst tempore paruo
In Syriam veniens petijsse Seleucia fertur
Mœnia, & hîc placida discessit in æthera morte.

DE S. CLEOPHA.

Septimus Octobris cùm lucifer antè Calendas
Nascitur, ardentes Cleopham veneramur ad aras.

Hic fuit ex illis vnus, quos Christus eundo
Edocuit, stygijs tunc tunc egressus ab vmbris.
Alter erat (famæ si fas est credere) Lucas,
De quo plura dies cùm venerit ille canemus.
Ipse eodem tecto sub quod iam sole Britannos
Prætereunte lares Christum duxêre, voluto
Dum docet, & fidei fines protendere curat,
Insidijs captus Cleophas occiditur, anno.
Forti ac magnanimo Christi de milite plura
Scire vetor, nam scriptorum tunc copia rebus
Vndiq; turbatis, vel nulla, vel obruta grandi
Tempestate fuit, sic nos latet illius æui
Maxima pars, nostræ primæua infantia gentis
Tunc erat, in linguas nondum facundia, nondum
Venerat annales rerum quæ conderet ætas.
Post istas vt adulta dies ecclesia sumpsit
Robur, in historias cœpit transmittere facta
Inclyta, & heroës chartis includere nostros.
Prodijt Eusebius, qui tempora scripsit, & annos,
Gestaq; quæ potuit veterum cognoscere patrum:
Sed quibus intulerat iam longum obliuia tempus
Præterijt, nec enim nobis scire omnia fas est,
At pater errorum resecans, Hieronymus, vmbram
Eusebij annales vsq; ad sua tempora traxit.

DE

DE S. COSMA ET DAMIANO.

EX *Arabum populis gemini medicamina fratres*
Antè alios docti sibi quæsiuere medendo
Sydera, nam gratis medicas adhibere solebant
Qualicunq; manus, omnesq; extinguere morbos,
Maior erat Cosmas, alter Damianus, vterq;
Sanctus, vterq; Deos & numina falsa perosus.
Non fuit Argolicis quisquam regionibus istis
Aequiparandus, eat Troiæ qui bella Machaon
Vidit, eat Chiron Podalirius atq; Melampus,
Atq; alij, quorum Graij meminere poëtæ,
Vt Pæon, Cousq; senex & Apolline natus.
Illi etenim quosdam poterant depellere morbos,
Isti omnes: illi succis, & gramine, verùm
Infusa virtutè isti diuinitus ambo.
Audierat Cosmas accepto munere fratrem
Nescio quam curasse nurum. quo crimine læsus
(Crimen enim credebat) eum prohibebat humari
In tumulo post fata suo. Sed in intima figens
Corda Deus visum, monuit per somnia dici
Non debere scelus quod mens syncera recepit
Simpliciter, quod grata dedit sine fraude voluntas,
Hos ac tres alios fratres Aegæa tyranno
Sub Lysia vidit multas percurrere pœnas,
Nam prius in grandem Zephyris bacchantibus æstum

Proiectos mare corripiens reiecit in arua
Proxima littoribus, viridiq; reliquit in herba.
Mox adhibens flammas lictor comburitur, ipsos
Flamma fugit, neq; sacratos complectitur artus.
Caesi etiam grauibus flagris, & verbere multo
Euasere alacres, & non sensere dolorem.
Tunc tribus in tenebras missis, & carcere clausis,
Affigunt crucibus primos, ac signa rotandis
Efficiunt saxis, sed vis diuina retorquet
Vulnera in authores, magico se murmure ludi
Causatus Lysias clamat, proferte pharetras
Rostraq; Ithyraeo iactate Cydonia neruo.
Nec mora spicata saeuitur arundine: verùm
Tela sagittantes retrò redeuntia figunt.
Supplicio capitis tandem victoria parta est.
Et dum septembris vigesima septima surgit
Vespera, in aetherios commigrauêre penates.
O gemini fratres, qui per discrimina vitae
Mortalis, veluti fluctus iactata per altos
Nauis ad astriferi portum venistis Olympi,
Terrigenis precor este boni, pacate furorem
Armorum, & tantum effundi probibete cruorem,
Vertite ad Etruscas etiam pia lumina gentes,
Et seruate lares Medicûm, qui stirpe feruntur
A vestra traxisse genus: seruate Leonem
Pontificem summum, generis qui maxima tanti est
Gloria, qui terris caelo demissus ab alto est,
Vt fuget aerumnas, totumq; refrigeret orbem.

DE

DE S. MICHAELE Archangelo.

Septembris iam finis adest penultima festum
Affert grande dies. Michaël celeberrimus inter
Cælituum turmas templum sibi fecit in alto
Vertice Gargani, factumq; dicauit, & ista
Luce Sipontinam monti quæ subiacet vrbem
Admonuit, factiq; omnes fama iuit in oras.
Vrbis enim pastor cupiens ediscere ab ipso
Principe militiæ diuûm si fortè sub antro
Montis vbi nostra fuerat sub imagine visus
Vellet adorari, precibus ieiunia longis
Addiderat, totoq; orans se afflixerat anno.
Ecce nouum iubar in thalamo sub nocte silenti
Luxit, & effigies paßis apparuit alis
Arma ferens, dextraq; ensem, læuaq; bilancem,
Et breuiter populi sic est affata magistrum:
Inuenies summo delubra cacumine, nostra
Consecrata manu, rupem conscende, videbis
In saxo signata hominis vestigia templi,
Hoc erit indicium, sic fata receßit imago,
Sic pater admonitus montem subit atq; repertam
Ingrediens cryptam tres sub testudine saxi
Prospicit ornatas nitidis mantilibus aras,
Ad Lybiam geminas, vnam Titanis ad ortum.
Hoc vbi compertum, ciues & rura repentè

Conscen-

Conſcendêre iugum, turbæ per inhoſpita longè
Saxa, per anfractus montis, nemoroſaq́; luſtra
Se effundunt, ſummaq́; locum pietate frequentant.
Hic vbi libati calices, diuinaq́; ritè
Res finita, latex ſaxo ebulliuit aperto
Protinus in fontem, vitreis qui lympidus vndis
Viuit adhuc potis humanos extinguere morbos.
Fama per Italiæ populos effunditur omnes,
Atq́; per Epiri gentes, Adriatica circum
Littora, & Illyricos montes, & Achaica regna,
Relligio noſtris animis innata coëgit
Mortales omneis ad quos peruenerat huius
Prodigij rumor celſas incendere cautes.
Pontificum princeps, qui Vaticana gubernat
Templa, per occiduas, facinus mirabile, terras
Prodidit, & lucem faſtis ſolennibus iſtam
Aſſocians voluit toto celebrarier orbe.

DE S. HIERONYMO.

VLtima Septembris tua lux ſanctiſsime patrum
Hieronyme, Stridone ſatus, Romana petiſti
Gymnaſia, & celeri ſtudio ſapientiæ in altum
Aſcendiſti apicem, fari tribus omnia linguis
Doctus, & illius tantò ſublimior æui
Ingenijs, quantum colles præcellit Olympus.
Cùm verò tibi fama foret lucentior aſtris,
Vitaq́; conflato decies ſyncerior auro,

Dignus habebaris Petro succedere, & omnis
Vrbs Romana oculos in te coniecerat vnum,
Optabantq; decus tibi pontificale Latini.
Istius aggressus splendorem extinguere laudis
Insidias tibi liuor edax mira arte tetendit.
Nam tua subducens furtim tibi pallia noctu
supposuit muliebrem habitum, quem cantica surgens
Ad diuina priusquàm lux albesceret (heu sors
Inuida virtuti semper, temeraria semper)
Induis, & sacras tendis sine lumine ad aras.
Sic tua tam florens probitas inhonora remansit.
Hanc Deus indignam voluit te incurrere fraudem,
Vt mala corruptæ fugeres consortia gentis,
Et fieres viuens cœli de ciuibus vnus.
Ad Syriæ syluas igitur, saltusq; Sabæos
Continuò transis, rapidiq; incendia solis
Nudus & esuriens longo in mœrore tulisti.
Mox Bethlehem remeas, vbi cùm diuina relinquens
Ethnica cœpisses versare volumina, noctu
Visus es in somnis magni stare antè tribunal
Iudicis ac probris & duro verbere plecti,
Quòd studia haurires sacris humana relictis,
Temporeq; ex illo mundi primordia, legem
Sinaicam, Vatum anfractus, Saulæaq; regna
Voluere cœpisti, sacrisq; incumbere chartis.
Dum verò in cœtu fratrum diuina sedendo
Sacramenta doces, legumq; abscondita sensa.
Ecce leo septum ingreditur pede claudus inerti,

Aufu-

Aufugêre omnes, tu solus in hospite tali
Nil hostile timens læsæ medicamina plantæ
Influis, ille autem posita feritate clientem
Se tibi deuouit, quid multa moramur? Agaso
Factus, ad hybernos, asino vectante, solebat
Concisa in truncos, ac discuneata securi,
Ducere ligna focos: sed cùm sopita teneret
Lumina, iumentum pascens rapuêre latrones.
Postquàm experrectus socium non vidit, amaro
Per syluas animo, perque omnia rura cucurrit.
Ast vbi quærendo tempus se amittere nouit
Anxius ad fratres rediit, nec vt antè solebat
Ingenuè tectum ingressus, collegia patrum
Erubuit, longeque abiens à limine tristi
Procubuit vultu culpam mœrore fateri
Visus, & aspectu misero, veniamque precari,
Te tandem mandante feram quis tam mansuetam
Tam docilem speret? lignis generosa ferendis
Terga dedit, nec se regem memor esse ferarum
Demissa ceruice humili successit asello.
Sic homines docuit sceleris cùm pœnitet illos
Quid sit opus facto, qualique ardore dolendum est.
Ligna tulit, donec pecudem latrone perempto
Repperit in campis, gaudensque in tecta reduxit.
At cùm perspiceres diuina volumina multis
Deprauata locis, & conceptacula lymphæ
Vndè bibunt animæ, primùm amisisse nitorem
Hanc tua scabriciem vigilans industria longo

Deterſit

Detersit sudore, tuus labor ista fugauit
Nubila, & expulsa fecit vada lympida fæce.
Tu salis illius, quo syluestres colocyntas
Incola Carmeli docuit compescere vates,
Iungeris officio, tu raptus ab arbore ramus
Quo Moses purgauit aquas, fontesq; Sabæos.
Tu velut Alcides contra Stymphalica monstra
Hæresiarcharum claua decernis, & arcu:
Tu quasi sol lucis genitor iubar elicis almum,
Ignitasq; tuo totum iacularis in orbem
Ore faces, fideiq; fugas à finibus hostem.
Tu similis Zephyro, qui pallida nubila, & imbres
Dissipat, & pulso cœlum squallore serenat,
Qui solem lunamq; aperit, Titaniaq; astra.
Qui vitam infundit passis horrentia plantis
Frigora, ad Australem dum sol procul exulat vrnam.
Ad superos tandem longo iam frigidus æuo,
Vtpote qui stabas annorum in limine centum
Scandis, & æternæ frueris dulcedine vitæ.
O pater ad nostras voces conuertere, & audi,
Prandia iamdudum sumus ad diuina vocati.
Et transire prius per sancta negotia longo
Est opus incessu, sed inertia corporis obstat.
Fasce sub hoc igitur ne deficiamus, adesto,
Tu cui concessum est epulis accumbere diuûm,
Et fer opem positæ tanto in discrimine cymbæ,

BAPTI-

Deterſit ſudore, tuus labor iſta fugauit
Nubila, & expulſa fecit vada lympida fæce.
Tu ſalis illius, quo ſylueſtres colocyntas
Incola Carmeli docuit compeſcere vates,
Iungeris officio, tu raptus ab arbore ramus
Quo Moſes purgauit aquas, fonteſq; Sabæos.
Tu velut Alcides contra Stymphalica monſtra
Hæreſiarcharum claua decernis, & arcu:
Tu quaſi ſol lucis genitor iubar elicis almum,
Ignitaſq; tuo totum iacularis in orbem
Ore faces, fideiq; fugas à finibus hoſtem.
Tu ſimilis Zephyro, qui pallida nubila, & imbres
Diſſipat, & pulſo cœlum ſquallore ſerenat,
Qui ſolem lunamq; aperit, Titaniaq; aſtra.
Qui vitam infundit paſſis horrentia plantis
Frigora, ad Auſtralem dum ſol procul exulat vrnam.
Ad ſuperos tandem longo iam frigidus æuo,
Vtpote qui ſtabas annorum in limine centum
Scandis, & æternæ frueris dulcedine vitæ.
O pater ad noſtras voces conuertere, & audi,
Prandia iam dudum ſumus ad diuina vocati.
Et tranſire prius per ſancta negotia longo
Eſt opus inceſſu, ſed inertia corporis obſtat.
Paſce ſub hoc igitur ne deficiamus, adeſto,
Tu cui conceſſum eſt epulis accumbere diuûm,
Et fer opem poſitæ tanto in diſcrimine cymbæ,

BAPTI-

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI: FASTORVM Liber decimus.

OCTOBER.

DE S. FRANCISCO.

Varta dies Octobris adest, celebrate minores
Festa, Lauernicolæ, nudis solennia plantis.
Nomen Ioannes vestro est ab origine patri,
Sed noua Francisci traxit cognomina fando,
Dum studet artifici Francos effingere lingua.
Iste iuuentutis virides dum perderet annos
Futilibus curis, & pernitiosa trahendo
Ocia, in atrocis morbi genus incidit, vnde
Perpendit nihil in vita præstantius esse,
Quàm toto amplecti Christum, & cœlestia nixu.
Vmber erat, coluit Tuscæ montana Lauernæ,
Quæ furum tutela fuit, pannosus, & vltrò
Factus inops, misso sua sub vestigia fastu
Mortales longè antè alios mitemq; humilemq;

Se

Se exhibuit, Christi antè oculos patientis imago
Semper erat, plagas, & verbera mente ferebat,
Et quas mente tulit Deus apparere figuras
Illius in membris voluit, nam vulnere pectus,
Vulnere signauit palmas, & vulnere plantas.
Sicq; sigillato Christus se expreßit in illo,
Sicut ab Assyria veniens regione futurum
Angelus admonuit Laterani in limine templi.
Humanos verò non solùm spreuit honores
Verùm etiam timuit, quia mens inflata fauore
Lasciuire solet, tali ratione sacerdos
Esse recusauit: neq; sacrificauit ad aras.
Huius ad exemplum vitæ se magna virorum
Copia conuertit, numerumq; effluxit in amplum,
Posteritas huius patris appellata Minorum
Nomine, nodoso lumbos consueta rudente
Cingere, & in soleas calces inferre salignas.
Innumeras eius laudes, miracula & acta
Sparsa per annales, atq; impletura volumen
Grande, superuacuus labor est includere versu,
Cùm sint nota satis, vulgiq; per ora ferantur.
Angelicæ tandem vitæ præcepta relinquens
Discipulis omnes quæ seruarentur in annos,
Sumpsit honoratis Diuûm de sedibus vnam.

DE S. PETRONIO.

Haec eadem tibi, Petroni celeberrime gentis
Flaminiæ princeps, lux est sacrata, tuarum
Felsina, quæ Tusci quondam caput esse solebat
Imperij, laudum seruat monumenta, fuisti
Et pater & pastor tantæ dignißimus vrbis.
Graius eras magni veniens à sanguine regis,
Qui sua Threicio positis in littore muris
Nomina coniunxit, Romanaq; mœnia Christo
Ceßit, & Aegæas sedem sibi legit ad vndas.
Hoc adeò sublime genus satis indicat illud
Quòd tua Theodosio nupsit germana secundo.
Graiugenas inter proceres tu primus, & ipso
Alter ab Augusto tantum splendoris habebas
Cæsaris in regnis, quantum inter sydera Luna.
Tu puer ingenuas artes, & vtranq; Mineruam
Cecropis, atq; Numæ doctus superare coæuos
Non minus es visus, superet quàm flumina pontus.
Missus ab Augusto Romam legatus ad vrbem
Occurrente tibi vada per Tyberina senatu
Ductus es insigni Laterana ad limimina pompâ.
Imperium Petri tunc Cœlestinus habebat
Insignis pietate senex, cui nocte cubanti
Clauiger in somnis hæc est oracula fatus:
Orba suo luget pastore Bononia, & orat
Hunc sibi concordi qui cras Tyberina subibit
Hostia, Thraicijs veniens orator ab oris.

Annuit oranti Deus, hanc tu amplectere curam.
Quid per multa vagor? longa prece victus adisti
Hoc onus, & sacro tandem succedis honori.
Tunc libris, qui inuenta docent humana, relictis,
Ad sacras animum leges, ad mystica vatum
Dicta retraxisti, quærens alimenta, ciboſq;
Spirituum, quibus æthercam Deus annuit arcem.
Tunc tua mens vti vere solum se floribus ornat
Virtutum decus omne tulit, prudentia laté
Splenduit, accensa est charitas, clementia mitem
Induit aspectum, pietas miserabile vulgus
Adiutura manus ambas extendit ad aurum,
Et dispersit opes per rustica tecta, per vrbem.
Tunc tibi tota domus Ditis molita repenté est
Insidias. Venus in primis, Iocus, atq; Cupido,
Mercurius venator opum, Mars belliger iram
Irritare sciens, animos Saturnus inerti
Desidia obscurans, Luna inconstantia corda
Huc illucq; ferens, missæ de sedibus imis
Eumenides doctæ ingluuiem, doctæ omne animarum
Aucupium, sed tu diuis fautoribus ista
Agmina fudisti, lemureſq; sub alta fugasti
Tartara, Lethæo referens ex hoste triumphum.
Mensa breuis, rudis esca, fames ieiuna, pudori
Inuigilans, Venerem duris frenare lupatis
Sciuit, & enormes legi submittere sensus.
Relligionis amor mentem, linguamq;, manumq;
Impulit ad cultum superûm, plebemq; docendam.

Sunt quoq; qui dicant veterum sanctissima patrum
Acta voluminibus te commemorasse disertis,
Quæ valeant Crispi laudem sperare Salusti.
Sic tuus, ô pater omnipotens, qui regna gubernas
Omnia dispensans scitè, tua dona minister
Solicitis omnes curis exercuit annos.
His studijs animosam vrbem, belloq; superbam,
Et populum numero, ingenijs, opibusq; potentem
Composuit, sicut vigilans industria docti
Agricolæ syluestrem agrum, terramq; rebellem
In virides hortos, atq; in sola pinguia vertit.
Vt bonus acceptam posuit pater ordine gentem
Ad sacras Diuorum ædes curam appulit omnem,
Et studuit templis celebri decus addere cultu.
In primis Stephano delubrum insigne, domosq;
Struxit, & in morem busti, quo dicitur olim
De cruce sublatum Christi iacuisse cadauer,
Adiunxit quod adhuc superest insigne sepulchrum.
His ita compositis, populoq; in pace relicto
Vt consanguineos, patriamq;, ipsamq; sororem
Viseret, & regem, Thracum remeauit ad oras.
Relliquiasq; domum rediens, & plurima Diûm
Corpora quæ Augustus magno pro munere Cæsar
Tradiderat secum longinqua per æquora, demum
Per mare cui nomen fecit vetus Adria vexit,
Vectaq; sub Stephani templo reuerenter honestos
In loculos tanquam populi munimen & vrbis
Intulit, & functus vita, post tempore paruo

Ipse pius pastor tota in singultibus vrbe
Prostrata,& lachrymis templo sepelitur eodem,
Atq; ita cum Diuis habitat tellure,& Olympo

DE S. REPARATA.

CAesariensis eram viuens,post fata cadauer
Venit in arua meum Fesulis subiecta,cubatq;
Quà Tuscus decurrit aquis torrentibus Arnus,
Me Decius Cæsar nulli feritate secundus
Mandauit libare Ioui:scelus ipsa nefandum
Indignata magis volui genus omne dolorum
Et quæcunq; pati potius tormenta,liquato
Feruida nudatam misit me in balnea plumbo.
In mea mox feruens fundi mandauit acetum
Guttura,& accensis latus inflammauit vtrumq;
Lampadibus,post hæc mergor flagrante camino.
His defuncta malis alios traducor ad ignes.
Applicita lateri crucior face,viscera torret
Crate super,miserosq; artus depascitur ardor.
Sic assata trahor populo admirante per vrbem
Vt timor excuteret vulgi de pectore Christum.
Ferro iterum lanior,lapidum per acuta volutor
Segmina,calcefricor mixto sale:trita sinapis
Humori confusa acido languentia membra
Acribus afflictat stimulis,neu pœna supersit
Quam non pertulerim,spinoso verbere plector,
Et laniant suras,faciem,terga,vbera,sentes.

Vltima pœnarum quæ me crudelibus istis
Soluit ab ærumnis, fuit à ceruice reuulsum
Ense caput, forma niueæ vestita columbæ
Mens abijt, raptimq; volans intrauit Olympum.
Octobris bis quarta dies mihi sacra, per vrbes
Tunc cessat labor Etruscas, mea templa sacerdos
Ornat, & accensis lucent funalibus aræ.
Vita fuit terrena breuis: quò liber ab orbe
Infrenato animus citò consequeretur Olympum.
Vix mea bissenos ætas exegerat annos
Cùm tormenta tuli tam formidanda, tulissem
Et maiora, Deus tanto me accenderat igne.
Sic animam fouit virtus diuina recentem,
Vt mihi terribilis facies irata tyranni
Non fuerit, neq; tam validis quassata procellis
Mota sit admorsa Christi semel anchora caute.
Sic miris humana modis attollere corda
Scit Deus, illaqueat tali dulcedine mentes,
Vt tormenta nihil quamuis durißima pendant.
Hoc est quod potant inter conuiuia Diui
Nectar, hic ambrosiæ suauis liquor ille, beatas
Qui reddit gustando animas, hæc illa voluptas
Sancta, voluptates vetitas quæ funditus haurit.
Tyrrheni gaudete lares, celebrate quotannis
Hæc mea festa, Deus meritis pro talibus vrbes,
Castella, & vicos, omnes custodiet agros.
Talibus Arnenses verbis Reparata colonos
Est affata, sui residens in culmine templi.

Sic

Sic precor vt fata est virgo Deus omnia seruet,
Sed te præsertim, quæ fers insigne pilarum
Sacra domus, decimum partu connixa Leonem,
Ipse tenens Petri claues, vitæq́, necisq́,
Ius habet, & missa totum ditione per orbem,
Et stygis & cœli portas, aperitq́, seratq́.

DE S. DIONYSIO.

Cecropides nono Phœbi Dionysius ortu
Surgit Athenæi sapiens auriga senatus,
Hic de principibus, regnoq́ nouemplice diuûm
Plurima conscripsit, diuinaq́ nomina fecit
Cognita sub Paulo, qui tunc habitabat Athenis.
Hic Mariæ viuentis adhuc veneranda tueri
Ora volens, naue Assyrias annauit ad oras,
Vidit, & ascenso Carmeli vertice nostros
Setulit ad patres, speleaq́ sancta reuisit
Magnus vbi Helias legitur vixisse, priusquàm
Tenderet Eoos curru translatus ad hortos.
Per freta deuenit Romam post funera Petri,
Post obitum Pauli, qua tempestate tenebat
Nauiculam Petri Clemens Romanus, & ipso
Persuadente viam secuit Dionysius vltrà
Aërias Alpes, Rhodanum transiuit, & omnes
Attulit ad Celtas Christum, tentoria figens
Parrhisios bifido quà Sequana circuit amne,
Plurima postremum passus tormenta, ferasq́,

Vt memini cecinisse olim maioribus orsis,
Cum socijs pœna capitali affectus in vlnas
Ipse suum caput assumpsit, truncusq́ propinquum
Attulit in collem, quo nunc sublimia regum
Busta loco resident magni sub culmine templi.

DE S. LVCA.

Signa Nepæ redeunt, alio quæ nomine fertur
Scorpius, ara venit, formaq́ bicorporis astrum,
Fertilis Autumni pars vltima colligit vuas
Solibus affectas longis, ac vina ferentes
Dulcia, & extremas deportat in horrea fruges.
Mespila quæ Medici dixêre tricocia mala
Mitigat attritis duro sub verbere culmis.
Antiochenus adest Lucas, & cornua fronte
Bubula fert, illum vates fecêre iuuencum,
Vt memini tractans diui solennia Marci.
Historiam Christi verbis complexus Achais
Vertere Apostolicos calamum properauit ad actus.
Ipse comes Paulo semper fuit, illius inter
Barbaricas gentes iter est sectatus, Athenas
Venit, & in Cyprum remeans, vt sanctus agebat
Spiritus, in Christum vicos animabat & vrbes.
Ipse fuit magnæ matri custodia longo
Tempore, & ex eius fertur didicisse relatu
Plurima de duplici natura, & origine partus
Virginei sine patre sati, sine semine nati.

Spreuit opes, spreuit Veneres, ad funera venit
Coniugis ignarus. Veterum pleriq; putarunt
Cum Cleopha Lucam Christum vidisse latentem
Sub peregrinantis specie, cùm nocte reuersus
Esset ab inferna, superasq; redactus ad auras.
Hic Medicus, pictorq; fuit, monumenta supersunt
Plurima, & Iconicæ Christi, Mariæq; figuræ.
Exleges iterum populos, vicinaq; Ponto
Regna legens senior Bithynica venit in arua,
Atq; ibi post decimam cùm lux octaua pruinis
Spargeret Octobrem, gelidoq; ascenderet ortu
In placidam lapsus migrauit ad æthera mortem,

DE S. PTOLEMAEO.

POst Lucā Ptolemæus adest de sanguine, vt aiunt,
Antiqui stirps nata Lagi, genus vndè superbum
Descendisse ferunt regum, qui sceptra tulerunt
Niligenas inter per plurima secula gentes.
Iste Latinorum magno sub principe quondam
Inclyta cui virtus pietas cognomina fecit
Indulsit bellis, & Alexandrœa colebat
Mœnia in Aegypto, Christiq; receperat vndam
Atq; fidem, solitis viuens sine crimine in armis,
Insontemq; trahens cum relligione iuuentam.
Inuidere homini lemures, latrator Anubis,
Apis, & Inachijs virgo quæ venit ab oris,
Et reliqui, quorum locuplex Aegyptia semper

Terra fuit: diuis igitur satagentibus orta est
Seditio, contrà nostræ primordia gentis,
Cùmq; sacerdotum rabies sæuiret in omnes
Christigenas vinclis, flagris, & acinace, & igne,
Continuò in medios venit Ptolemæus, & alta
Voce scelus tantum increpuit, mora nulla ministri
Sacrorum exciti iuuenem traxêre sub vmbram
Carceris, insignem non ausi extinguere tali
Morte virum, neq; vulgari delere tumultu.
Dum sedet in tenebris sub opaci fornice claustri
Sæpiùs admonitus Christo dare terga, deosq;
Quos reges, quos antiqui coluêre parentes
Suscipere, & fumo culpam expurgare Sabæo,
Mansit, vt aduersus Boream Rodopëia cautes,
Forti inconcussoq; animo mala numina contrà.
At cùm sæpè deos insectaretur acerbè,
Rideretq; minas, Christumq; extolleret ore
Libero, & audaci, turbam irritauit atrocem,
Insultuq; hominem facto rapuêre. Tyrannus
Qui præerat genti cupiens sedare tumultum,
Se in fora proripuit, plebisq; è vortice tractum
Fascibus afflixit, populoq; vrgente proteruis
Ausibus, & misso in cœlum clamore securi
Tristis & inuitus fatis occumbere iussit.
Lucius in bellis qui te Ptolomæe secutus
Semper erat, te in morte sequi, tecumq; venire
Ad superos voluit, miserasq; relinquere terras.
Suppliciis igitur cùm se clamaret apertè

Chri-

Christigenam, paribus tecum migrauit in astra.
Tum quoq; scrutator cœli præclarus eisdem
A proauis veniens, & sanguine proximus isti
Floruit Isiacis alter Ptolemæus in oris,
Et demum moriens nunquam peritura reliquit
Ingenij monumenta sui, nam sydera, & ipsum
Terrarum proprijs inclusit legibus orbem.

DE S. VRSVLA.

INsula ab antiquis, quæ dicta Britannia, nunc est
Anglia, vel quoniam terris auulsa videtur
Angulus, extremi latitans in finibus orbis:
Vel quoniam regina locis regnauit in illis
Angela, quæ signis illuc victricibus egit
Saxonas, & fecit pulsis noua regna Britannis.
Tunc gens pulsa suis laribus, cum nomine prisco
Transijt ad Gallos, seditq; in littore magni
Oceani primis non longè à finibus. Hi sunt
Britones, ex quorum regali sanguine virgo
Vrsula processit Mauro generata parente.
His etenim rex Maurus erat, sed & Anglia regem
Paulò mox habuit Christi cultoribus hostem.
Hic sobolem Mauri quòd præstantißima forma
Ac virtute foret, Nato cupiebat, & acta
Post diuturna tulit Deus hæc in fœdera reges.
Vrsula Christigenis prognata parentibus antè
Quàm subeat thalamos, iungat sibi mille puellas,

Atq;

Atq; decem comites præstanti corpore, & vna
Quæq; decem comitum veniat comitata phalange
Mille puellarum, cum talibus Vrsula castris
Virgineam ducat tota trieteride vitam,
Interea iuuenis Christum doceatur, & vnda
Diluat antiquas labes, cultumq; deorum.
Vrsula virgineis igitur stipata cateruis
Aßiduis operam ludis impendit, & omnes
Prouocat ad Phrygiæ socias certamina Troiæ,
Strenuaq; assumptis imitatur Amazones armis.
Mens erat has secum comites ad limina Romæ
Ducere, & hanc alto seruabat pectore curam.
Ast vbi iam Christi cunctis infudit odorem
Virginibus, summo venit Paranymphus Olympo,
Qui docuit fecitq; viæ cognoscere casus,
Et mortis genus, atq; locum. Tunc classe parata
Conscendêre maris fluctus, & in hostia Rheni
Nauibus immißis Agrippæ mœnia postquàm
Intrauêre, viæ reliquum pede carpere visum est,
Rhenus enim rapidum voluens ex Alpibus amnem
Præcipitat cursus versum Oceanitidas vndas,
Et labor aduerso nimis est grauis ire fluento.
Quot proceres, claræq; nurus spectacula visum
Hæc venêre, loqui longum, vix agmina campi
Pascere vix vrbes poterant. Saturnia tandem
Iam pedibus teneræ feßis in regna puellæ
Per Venetos, per Flaminios venêre, per Vmbros:
Dixissent veteres hæc vna in castra Dianam

Omnibus

Omnibus è ſyluis nymphas egiſſe,ſuisq;
Virginibus cinctam patrij iuga quærere Cynthi.
Buſta antiqua patrum celebri templa inclyta fama
Inuiſêre,nihil prætermiſêre,quod intra
Mœnia relligio Chriſti inſigniuit,& extra
Mille habuit paries omnis,mille omnis imago
Oſcula,mille ſolum,proſternebantur ad omnes
Cum gemitu,& lachrymis,& cum ſingultibus aras.
Tam pia nunquam aliàs vidit ſpectacula Roma.
Cyriacus qui ſummus erat(ſic fama)ſacerdos
Pontificis curam maieſtatemq; relinquens
Cœtibus his tantis ſeſe coniunxit,& inter
Virgineas acies ductor Germanica tandem
Per iuga quàm primùm,Rheno duce,venit ad vrbis
Mœnia Agrippinæ,ſæuo deprenſus ab Hunno eſt.
Tunc etenim patrijs egreßi finibus Hunni,
Heu graue terrigenis atq; illætabile fatum,
Deuaſtatum ibant vicos,rura,oppida,& vrbes.
Virgineas igitur turmas furialibus armis
Aggreßi laniant,ſicut ieiunia paſſus
Longa greges vrſus,Libyciq; armenta leones
Dilaniare ſolent,adeò genus illud acerbum eſt.
Armigero tandem furioſus in agmine princeps
Vrſulæ in innocuum,quia nec deponere Chriſtum
Nec Venerem ſancto voluit præferre pudori,
Eiaculans pectus contracto ſpicula cornu
Formoſam formoſo animam de corpore ſoluit.
Sunt quoq; qui dicant ipſum redeuntibus illo

Occur-

Occurrisse loco cæsumq; furoribus hisdem
Dum sponsam, & comites certat seruare maritum.
Sic sponsæ coisse suæ, sic sanguine mixto
Festa penes superos celebrasse iugalia diuos.
Cordula in hoc tanto fertur latuisse tumultu,
Nec socias comitata fuit, sed luce sequenti
E latebris veniens strictos se misit in enses,
Et subitò assumptis cælo sese intulit alis.

DE S. SIMONE ET Iuda.

SImonis Iudæq; dies est quinta Calendas
Ante Nouembrales, horum matertera Christi
Mater erat. Iudæ verò duo nomina, Iudas
Et Thadæus erant. Hic est qui venit Edessam
Abbagari regis morbos, elephantiasimq;
Curaturus, vti Christus promiserat olim:
Christus enim regi sese in sua regna vocanti
Scripserat auxilium, postquàm remeasset in astra
Se fore missurum, Post hæc Aegyptia Simon
Arua petens, Iudas verò Babylonica Christi
Sancta per ignaras mittebant semina gentes.
Mox ibi coniunctis in Persida greßibus ambo
Peruenêre, lares qui per simulachra latebant
Protinùs amissa tenuêre silentia voce.
Tunc Indos, Persasq; grauis discordia in arma
Miserat, instabatq; dies sæui aspera Martis.

Dux super euentu belli dum consulit aras
Et simulachra, lares trepidi responsa negarunt
Sanctorum imperio, tandem ventura coacti
Pandere si scirent, nimium crudele futurum
Excidium cecinêre hominum, pugnamq́ cruentam.
Tum gemini fratres nugas risere deorum,
Atq; Duci, ne prabe aures dixêre nefandis
Manibus. haud dubium, tibi cras orator ab Indis
Pacificæ veniet portans ramalia palmæ.
Altera lux aderat, venit legatus ab Indis
Pacem orans, pacemq́ ferens in Persida totam.
Impia successu hoc mens indignata Magorum
Sic se posse putans sanctis imponere, coràm
Rege ipso, tulit in medium genus omne veneni,
Dipsadas, & iaculos celeres, hydrosq́, nepasq́,
Natrices, colubros, & cætera quæ per Eremum
Solibus arentem virosa animalia serpunt.
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertêre, diu tortos, sanieq́ fluentes
Pestifera miserati homines pepulêre colubros
In deserta procul nullis habitata colonis.
Vt premerent rixas, incerto semine natum
Infantem, qua luce parens produxerat illum
Ad populum fecêre loqui, nec proditus author
Eius adulterij, sed falso crimine functus,
Reddere quem voluit mendax infamia sontem.
Vrbs ea clatrato clausas in carcere Tygres
Fortè habuit, quæ tunc aditum prabente Megæra
Exie-

Exierant, & iam strages asperrima paßim
Edita, per turbas totam tremefecerat vrbem.
Hoc vbi nouerunt fratres crudelia monstra
In naturam ouium mitem vertêre precando,
Atq; immansuetum subitò extinxêre furorem.
Post varios casus, & post miracula tandem
Plurima digressos alias traduxit ad oras,
Spiritus ille potens homines impellere quò vult.
Obseruata illic, qua totus ad orgia luce
Conflueret populus templum subiêre, palamq;
Ex statuis iussere deos prodire latentes,
Et latebras aperire suas, ac frangere saxa.
Ecce duo visi subitò volitare per auras
Aethiopes, suaq; horrisono simulachra fragore
Sternere humi, penitusq; suas lacerare cauernas.
Protinus hoc tanto plebs exanimata tumultu
Pernici dat terga fugæ. Tum tota repentè
Turba sacerdotum sanctos inuasit, & armis
Oppressere viros, simulachrorumq; ruinis
Contriuêre, deos animis furialibus vlti.
Nec mora, cœperunt mugire tonitrua cælo
Nigrescente, micant subitis ardoribus auræ,
Fulminaq; in templi molem contorta superbam
Dissoluunt conquassatis laquearia tectis.
Ecce ruit sublimis apex, luxata sequuntur
Marmora cum strepitu ingenti, sublatus in auram
Puluis it, & templum in partes est quattuor actum.
Sic vbi traxerunt ad Christum Persida totam

Migra-

Migrauêre animæ fratrum super æthera sanctæ.

DE DEDICATIONE TEMPLI.

Rex Solymæ gentis Salomon prudentia, & auro
Inclytus, vt fecit templa illa excelsa, manumq́;
Imposuit summam, celeberrima sacra vocata
Principibus magna cum relligione peregit.
Nam centum viginti ouium cecidisse feruntur
Millia, viginti verò duo millia (visu
Res miranda) boum, sacras holocausta per aras
Tanta renidentes illis arsere diebus.
Tot pecudum fusus potuit decurrere sanguis
De cliuo pendente Sion procul vsq; iacentem
Iosaphath in vallem, riuumq́; implere rubenti
Cæde, tenebrosa factum cui nomen ab vmbra,
Non ab odoratis, vt plebs putat inscia, cedris.
Addidit & varia decerptas arbore frondes,
Graminaq́; & flores, & millecoloria serta,
Balsama, & ex pingui stillantem cortice myrrham.
Cinnama, thura, Arabes lambebant sydera fumi.
Addidit argenti decus, & vasa aurea signis
Aspera, & auectas Gangis de littore gemmas,
Hoc ideò factum, quò rex ostenderet ipsis
Omnia deberi superis, magnoq́; Tonanti,
Omnia qui vitæ nobis alimenta ministrat
Assiduè, & moto vires dat rebus Olympo,

Quas generat tellus, & qua nascuntur in vndis.
Ipse etiam populo faciente silentia & aures
Ad longas tendente preces, multa ore profatus,
Vt Deus æternum templi custodia & vrbis
Esset, & ad gentis corda inclinaret amorem.
Pro pietate Deum tali de culmine mundi
Aduentasse ferunt, regisq; ad limina lapsum
Collaudasse pios animos, operumq; labores,
Promisisse etiam templi populiq; habiturum
Se vigilem semper ventura in secula curam.
Mox hic ab antiquis nostros deuenit in annos,
Nam noua cœlitibus magnis delubra, Deoq;
Pontificum prece, thure, mola sacramus, & igne,
Ac crucibus circum pictis, quæ dæmones arcent.
Marmoreas etiam Diuum sacra ossa per aras
Condimus, & tales ritus Encœnia dicunt.
Aduertendum etiam calices, & liba teneri
Inter sacra super mensas de marmore viuo
Esse opus, & triplici velanda altaria lino,
Vel duplici saltem: Nam lintea plura leguntur
Exanimum Christi quibus inuoluêre cadauer.
Talibus obsequijs Deus inuitatus in ipsa
Templa venit, superi veniunt, & vota precantum
Intellecta ferunt patris omnipotentis ad aures.
Cùm Solymæ quondam supremum incumberet vrbi
Excidium, superi qui templa, arasq; tenebant
Auditi sunt nocte loqui, migremus ab istis
Sedibus, ista graui moles deuota ruina.

Hinc

Hinc patet in templis Diuos habitare, quòusq;
Officio functi fuerint, aliòq; vocati.
Propterea in templis nihil exercere, nihilq;
Dicere fas, quod Diuum oculos offendat, & aures.
Vota, preces, & sacra decent altaria, & omni
Tempore diuinis illic de rebus agendum est.
Hic mulier velare comas, abscondere vultum
Pectoraq;, & gestus debet cohibere petulcos.
Nam nihil est quod sic mores, vt fœmina, frangat.
Templa quoq; à Graijs appellabantur Asyla,
Quòd qui confugerent illuc iura ipsa vetabant
Indè trahi, mos hic nostro seruatur ab æuo.
Nam templum est diuina domus, legesq; profanas
Non patitur, sed colla iugo fert libera ab omni.
Nos etiam, nos templa Dei sumus, intima corda
Ipse habitat, stygio nisi sint incesta veneno,
Qualia sunt per lustra hominum tenebrosa vagantum.
Et nullum est aliud templum æquè nobile, nullum
Gratius hospitium superis, reminiscere vatum
Atq; Sibyllarum, quorum Deus ora mouendo
Pectora venturos docuit mortalia casus.
Exornanda igitur mens relligione, pudore,
Iustitia, pietate, fide, nam talia Diuos
Delectare solent, & nos in sydera ducunt.
Templum aliud Deus ipse sibi mirabile quondam
Fecit ab exortu rerum, cui nomina cœlum.
Luminaq; appendit semper lucentia, solem
Et sua perpetuò variantem cornua lunam.

Magna etiam Venus est lampas, quæ porrigit vmbrã.
Iuppiter, & Mauors rubet hic, argenteus ille,
Post Venerem lucent, summo Saturnus in orbe
Pallet: Athlantiades se in paruum colligit ignem.
Hoc est vestibulum templi sublimis: eunti
Altius offertur spacium sine fine sub alta
Abside, & æternis illic splendoribus ignes
Tot numero lucent, quot sunt per littora arenæ.
Multiplices rerum formas ea lumina certis
Distincta ordinibus reddunt: apparet imago
Lanigeræ pecudis, Tauri, Iuuenumq́ duorum.
Cancer in obliqui sedet alto limite circi
Versus Hyperboreos axes, Leo proxima Cancro
Tecta tenet, sequitur Virgo, sub Virgine Libra,
Scorpius, & formæ senior coniunctus equinæ.
Mox Caper humentem tollens sua cornua ad Austrũ,
Ac iuuenis qui spargit aquas, piscesq́ nitenti
Tergore, & obrizum squammis imitantibus aurum.
Stant læua dextraq́ aliæ, quas dicere longum est,
Vndiq; difformes, pecudumq́, hominumq́ figuræ,
Rerum etiam plantarum animæ, sensuq́ carentum
Vt Quadriga, Ratis, Crater, Lyra Thracia, Plaustrum,
Araq́, & ardenti radians mucrone sagitta,
Atq; vtrinq; poli, rectoq́ per inuia mundi
Viscera discursu longus se porrigit axis,
Qui volucri motam torquet vertigine molem.
Si magis alta petas, semper maiora ferêris
In spacia, & missos longè sine limite tractus.

Hic æterna quies, hîc est æterna voluptas.
Huc veniunt humanæ animæ quæ templa frequentant
Facta manu in terris, quibus est pietasq́; pudorq́;
Vitaq́; compagem carnis pertæsa caducam.
Qui templo defertur honor reuocatur in annos.
Et solidæ redeunt ad festa reciproca laudes.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE, THEOLOGI: FASTORVM

Liber vndecimus.

NOVEMBER.

IN SOLENNITATE OMNIum Sanctorum.

Ffert prima dies solennia magna Nouembris,
Nam superos omnes vno celebramus honore,
Et noua communi persoluimus orgia ritu.
Si quid in hoc igitur toto peccauimus anno
Hic delemus: Idem veteres fecêre Latini
Ante dies Christi, sed erant ea festa secundi
Mensis, & his nomen festis dementia fecit,

Stultorumq́; dies illos dixêre Quirites.
Extat adhuc Romæ moles amplißima, & author,
Vt perhibent, Agrippa fuit testudine grandi
Aethereo similis cœlo, quæ dicitur olim
Vltori sacrata Ioui, magnæq́; Deorum,
Vt meminit Graiorum ætas antiqua, parenti.
Hæc igitur Diuum genitrix sua pignora molis
Istius hæredes faciens, cognomina traxit
Omnibus à Diuis, dixitq́; immania tecta
Pantheon, hoc templum Phoca donante recepit
Sacrorum antistes Bonifacius, atq; fugatis
Indè simul cum matre Deis, solenniter omnes
Transtulit ad superos, verboq́; sacrauit, & vnda:
Ac Maij celebranda die solennia nono
Instituit: Sed in has patres traxêre Calendas.
Nam modò collectæ fruges & in horrea missæ
Otia parturiunt, iam transiuêre labores,
Cassauêre operæ, tempus geniale propinquat.
Bruma venit, glacialis hyems apparet in altis
Montibus, & canis albent iuga summa capillis:
In campos gelido iam descensurus ab axe
Implet Rhiphæis Boreas Aquilonibus vtres.
Apta celebrandis, & idonea tempora festis
Hæc prisci vidêre patres: Sed tempora Maij
Etsi fronde virent multa tamen aspera fiunt
Sæpius absumptis iam frugibus, atq; laborum
Et solis crescente æstu spatioq́; dierum.
Cùm sacrata ædes Diuis fuit ista, repentè

Pro-

Proripuit sese veterum tota illa Deorum
Colluuies: Cybele petyt sua Dindyma, coniunx
Ianiculi fertur speclubus latuisse sub altis.
Iuppiter Idæos saltus. Venus alta Cythara,
Iuno Samum, soboles Maiæ Cyllenia lustra,
Delius in Delphos abijt, Vulcanus in Aethnam,
Filia Latonæ syluis præfecta recessit
Protinus in Delon, Neptunus in æquora fugit.
Pallas in Actæos montes, Rhodopeia Mauors
In iuga, Dircæos Euan volitauit ad agros.
Cælituum verò populos, ad festa voluptas
Egit, & ornati roseis venêre coronis.
Tum veterum Cunei patrum Pæana canentes,
Et cum virginibus matres duxêre choreas.
Et quæ supplicijs ac fuso sanguine Christum
Illustrem fecêre animæ, quæ corpora longis
Afflixêre malis, nec in otia, delitiasve
Proiecêre dies, palmas gessêre virentes
Antè Deum, lætæque choros habuêre frequentes.
Nos igitur patriæ memores cui viuimus, ad quam
Tendimus; hos tantos læti celebremus honores.

IN DIE MORTVO-
rum.

P*Rima dies superos ciues colit, altera manes*
Expiat, æternos non qui damnantur ad ignes,
Quos spes nulla fouet, quos nulla piacula soluunt:
Sed quibus est veniale nefas, vel origine ab ipsa,

Velcapitale prius, factum veniale dolendo.
Sunt quos errorum bene pœnitet, atq; doloris
Igne coquunt animi maculas, elephantiasimq́;
Atq; cicatrices, isti post fata feruntur
Ad superos: Sunt qui scelerum moriantur opacis
Impliciti tenebris, hi sunt qui tartara, & altum
Præcipites Acheronta petunt: exiliter, ægre,
Frigide, & insipide nec toto pectore quosdam
Pœnitet, hos quanquam patris clementia in vmbras
Non agat æternas, tamen vt terrena relinquant
Somnia, & antiquos habitus, & inusta malarum
Semina curarum per regna Catartica mittit,
Et quosdam permittit agi tenebrosa per antra
A stygijs laribus, quosdam transire per ignes
Et per stagna facit, latrinalesq́; lacunas,
Illudiq; malis lethæi à manibus Orci,
Acrius ac leuius, meritorum examine facto,
Sicut in Alfonso dictum reminiscimur olim.
His præsens deuota dies, suffragia dantur
His hodie, his crebris lucent altaria flammis,
Et paribus studijs vrbes ac rura parentant,
Februaq; exercent, sicut Romana secundo
Mense superstitio Ioue tunc regnante solebat.
Quintuplici verò manes ratione iuuantur.
Prima salus oblata Deo sunt azima liba,
Et calices, prosunt animis ieiunia, prosunt
Quæ miseris donantur opes, Litanea, precesq;.
Est aliud, si vera recens sententia patrum,

Mani-

Manibus auxilium:Nam quædam æraria dicunt
Conflari ex meritis Christi Diuûmq; colentum
Aethera:Romanus quæ dispensare sacerdos
Partiriq; potest,animisq; impendere functis
Corpore,qui Elysios possunt sperare penates.
Auxilio tali factum indulgentia nomen,
Indulgere etenim blandè inseruire vocamus,
His Deus extenuat pœnas,& tempora pœnis
Aßignata modis breuiat:nec credimus ista
Luce animis tormenta dari,sed gaudia pulso
Mœrore,& lachrymis campos resonare per illos,
Sicut vbi lautis ineunt conuiuia mensis
Nuptiæ,& antiquo celebrata charistia more.
Quæ in cryptis fuerant veniunt ad compita visum
Si quem fortè suæ gentis,patriæúe per amplum
Conspiciant Erebum superis à sedibus illuc
Descendisse,manus iungunt,dant oscula,quærunt
Quæ fortuna manet viuos,quid agatur in orbe
Terrarum,lætiq; trahunt solatia fando.
Ast vbi conuerso Titan delabitur axe
In sua tecta pedem referunt patienter,& æqua
Mente ferunt quæcunq; suis sunt debita fatis.
Tunc etiam multæ vinclis,& carcere functæ
Dimittuntur:habent proprios ea regna toparchas
Atq; magistratus,qui certa silentibus vmbris
Iura ministrantes animas soluuntq;,ligantq;,
Et quasi Minoës quidam dominantur Auerno,
Sicut in Alfonso dictum reminiscimur olim.

DE S. LEONHARDO.

INclyta Gallorum pars est Aquitania, monti
Proxima Pyrenæ, Ligerim videt, atq; Garumnam
Per sua piscosis deducere pascua lymphis,
Hic fertur traxisse genus Leonhardus ab alta
Stirpe Clodouxi Francorum regis, & omnes
Contempsisse suæ titulos & stemmata gentis,
Et coluisse nemus, consorsq; fuisse ferarum
Asper, & incultus, cùm posset episcopus esse,
Ac nitidas habitare domos, & viuere lautè.
Hic erat accensus studio pietatis, & ibat,
Esset vt auxilio vinctis, & carcere clausis,
Assiduè ad regem, quòd si quandoq; seuero
Rex animo se difficilem præbebat, ab ipsis
Cœlitibus poscebat opem, precibusq; solebat
Soluere vincla, fores clausas aperire, catastas
Frangere, & ex altis miseros educere claustris.
Contigit vt saltus rex & regina per illos
Venarentur, & vt sæuos regina dolores
Inciderit subiti partus, querimonia ad auras
Iuit, & auditæ per lustra silentia voces.
Tanta pater subitò pius ad lamenta cucurrit,
Et prece iam propè ducentem suspiria vitæ
Vltima, cum tenero seruauit pignore matrem.
Rex igitur meritis illi pro talibus omne
Id voluit donare nemus, sed grandius æquo
Ipse ratus donum, dixit sibi velle relinqui

Quantum nocte suo gradiens ambiret asello.
Ergò suo postquàm plures collegit in vnum
Propositi socios, syluis erexit in illis
Cœnobium statuens magnæ delubra parenti.
Atq; ibi diuinos ritus exercuit vsq;
Ad capulum, summamq; diem: Cùm sexta Nouembris
Surgeret incedens croceis aurora capillis,
Iuit in Elysios fœlici funere campos.
Prætereo quantis viuens resplenduit vsq;
Ad Rhodani ripas, ad Iberi fluminis vndam
Prodigijs, grauibus morbis dum liberat ægros,
Dum latices quos sicca loci natura negabat
Elicit, atq; nouis vetitas dat fontibus vndas.
Prodigium maius, vita est sine sordibus acta.

DE S. MARTINO.

PEr postica Nepæ fugiens ad limina tendit
Prima sagittiferi Titan retrogradus astri.
Cras cum sole senex aderit, coniunctus ab arcto.
Iam parat Arcturus sua sydera, Cygnus ab Au-
Ac simul hybernos solem comitantur ad ortus. (stro,
Autumnum missura foras subit hostia furtim
Tristis hyems, humeros niuibus conspersa, caputq;
Nubibus, vt quondam pluuiali vmbrata galero
Alget, & amphitapi circùm velaminis oras
In glaciem, ventis fluidùm glomerantibus imbrem,
Stiria fit, dicas hyali translucida frusta

Dura

Dura manus longos neruis extantibus vngues
Porrigit,& cilijs horrent caua lumina toruis.
Stat corio defensa rudi, surasq́ pedesq́
Fronte truci, mento incano, voce aspera, & ægra,
Naribus immundis, & semper in ora fluente
Pituita, pulmonem agitans præcordia vellit
Tußis, it incuruo pendens in pectora tergo,
Atq́ vacillantem sustentat arundine gressum.
Aemonias igitur sole ingrediente sagittas
Surgit hyems, onerosa inopi, damnosa senectæ.
Temporis hæc inter duplicis confinia cùm lux
Altera post decimam redijt, Martinia festa
Lætabunda colit solenni Ecclesia ritu.
Sabariensis erat ciuis Martinus: At intrà
Italiam Ticini alitus, damnata parentum
Numina contempsit, Christumq́ secutus ad vndam
Sponte salutarem teneris confugit ab annis.
Cùm puer esset adhuc tacitam cupiebat eremum
Viuere, tunc etiam nudum miseratus egentem
Cùm sæuiret hyems solito crudelior, ense
Quo præcinctus erat chlamidem diuisit, & illum
Parte tegens aliam sua traxit ad ilia partem:
Nec dum tinctus erat, sed adhuc catechumenus illud
Tam magnæ pietatis opus puer inclytus orsus.
Expulerant lucem tenebræ, per somnia Christum
Audijt ad diuos illa sub veste loquentem:
Me tunica Martinus adhuc catechumenus ista
Induit: hinc constare potest, quòd habetur Olympo

Calcu-

Calculus humanorum operum, quòd debita nostris
Præmia sunt operis, & quòd Deus omnia curat.
Miles erat proauos imitans studiumq; paternum.
At cùm pugna foret iam proxima sanguinolentam
Destituens artem, renuit stipendia, sed ne
Segniter ac timidè posset fecisse putari,
Auxilio diuûm defensus, & auspice Christo
Cùm fremeret Mauors, & cùm seuiret Enyo,
Hostiles stetit antè acies, sine lancea, & ense.
Tunc in flore fuit diuina scientia, Christum
Qui sapiebat oues Petri pascebat, & agnos,
Pictauense pedum gestabat Hilarius alta
Insignis pietate senex. Martinus ab illo
Iura ministrandi sacris temploq; recepit.
Mox patrios longo repetens sudore penates
Transtulit ad Christum matrem, pater arma secutus
Infamesq; deos sua in impietate remansit.
Mox rediens vita functas in membra reduxit
Treis animas, vixitq; diu secretus ab omni
Plebe sub occulta sanctis cum fratribus æde:
Cùm verò foret orbum illis pastore diebus
Turonense solum, Martinus idoneus illi
Officio visus populo plaudente cathedram
Sublimem suscepit inops auriq; animiq;
Diues opum quibus arx emitur cœlestis Olympi:
Innumeris postquàm toto resplenduit orbe
Prodigijs, postquàm multas est passus ab Arri
Gente minas, longa moriens in pace reliquit

Cælo

Cœlo animam, spolium terris, famamq; perennem.
Hæc est læta dies, ista populusq;, patresq;
Luce cados relinunt, & defæcata per omnes
Vina ferunt mensas, ac libera verba loquuntur.
Talis apud veteres olim sacrata Lyæo
Lux erat à priscis vocitata Pithœgia Graijs,
Quòd signata dies aperiret dolia festus.
Sol hodie si clarus obit, denuntiat acrem
Atq; molestam hyemem: si nubilus, aëra mitem
Prædicat hybernum, dant hæc prognostica natis
Pastores ouium, cùm seria fantur ad ignem.

DE PRAESENTATIONE B. Virginis Mariæ.

PLaudite, lux venit vigesima prima Nouembris.
Trima erat æthereum virgo paritura Tonanti
Dulce refrigerium patri, spes vnica matri,
Cùm templo deuota fuit, cum prole parentes
Per ter quinq; gradus viuo de marmore factos
Ascendêre domum sacrato in colle sedentem.
Nam templo muliebris erat domus addita, solis.
Dedita virginibus, quibus adiungebat honestas
Publica cura nurus, viduas, vt sancta docerent
Iura puellares annos, castumq; pudorem
Influerent illarum animis, & Palladis artes

Ingeni

Ingenio muliebri habiles: sunt Palladis artes
Texere candentes byssos, & vellera Serum,
Rebus acu varium decus addere, fingere Arachnem,
Palliaq; à multis ducentia nomina filis
Artifici plumare manu, deducere eburna
Fila colu sacras vestes factura Leuitis.
Vna tamen nurus inter eas velut altera Sappho
Docta peregrinas voces, Sophiamq; Academi,
Si quæ forsan erant studijs maioribus aptæ,
Vt quandoq; inter virides vsu euenit annos,
Scita puellares animos ad magna vocabat.
Ista videns Mariam socias præcellere in omni
Munere, doctrinis vegetam, docilemq; puellam
Excoluit varijs. Mosæa volumina primùm
Explicuit, mox deduxit per Persica regna,
Armenios docuit reges, Medosq;, Scythasq;,
Troianosq; Duces, & quæ gessere Pelasgi,
Quæ Libyci, quæ Romani, genus omnibus vnum
Prælatum populis, & gens fortissima quondam.
Multaq; præterea ad mores spectantia, multa
De rerum natura aditis translata ab Achæis
Tradidit, & menti tantum decus addidit altæ,
Tum quoq; cum superis habuit commercia virgo,
Multaq; de cœlo didicit, de principe mundi
Quæ mox ipsa suas comites, ipsamq; docebat
Vnde tot audierat dudum præcepta magistram.
His nymphæ studijs exercebantur ad annos
Pubertatis, vbi nubendi accesserat ætas,

Sicut

Sicut ad emporium merces, ad tecta parentum
Ducebantur, vbi fierent connubia more
Legitimo, genus vndè nouum, noua surgeret ætas,
Quæ suppleret auos, vt sic in prole manerent,
Qui nequeunt ipsi semper superesse parentes.
Hanc Deus, & natura dedit mortalibus artem,
Vt quam fata negant vitam retinere, suis dent,
Et viuente aliqua viuant in imagine saltem.
Hæc est illa dies igitur, qua Diua sub istas
Est ingressa domos, ipsam celebrate puellæ
Nubere quæ vultis: quòd si neq; nubere vultis,
Non minùs est celebranda dies. Seruauit vtramq;
Cœlibis & nuptæ vitam, pulcherrima virgo.

DE S. CAECILIA.

CAeciliam memini quondam cecinisse, sed ortus
Suppreßisse diem, quam nunc opus addere fastis.
Hanc decimi mensis decimo vetus antè Calēdas
Mos celebrat. Romæ matres delubra frequētant
Trans Tyberina, manu faculas & vota ferentes.
Talibus æternos animis debemus honores,
Qui non Circenses ludos nec Olympia, sed quod
Est grauius, vicêre sui certamina sensus,
Et larium fraudes, occultaq; bella deorum,
Ac reges, regumq; duces, & verbera, & ignes.
Corpus erat tenerum, sed mens adamantina, membra
Mollia, sed constans, & inexpugnabile pectus.

Alma-

Almachium virgo ferrum, flammasq́ minantem
Irridebat, vti cautes Marpesia ventos,
Vt maris irati feruorem immobile littus.
Cyclade sub Coa, Tyrio sub murice, & auro
Hircinis vestita sagis, quæ texere contra
Tela solent Cilices, iuuenilia membra domabat,
Nupta virum, fratremq́ viri conuertit, & ambos
Misit ad Vrbanum, docuit seruare pudorem
Dedere se Christo, cultumq́ negare Deorum.
Feruentes derisit aquas, ludebat in illo
Mortifero, & bullas extra iaciente lauacro,
Romanaq́ loquens ad circumstantia gentis
Agmina, damnabat Martem, Phœbumq́, Iouemq́,
Et Saturnigenas alios, quos Roma putabat
Esse deos, potuit Christum suadere Latinis
Fœmina, & à veteri laruarum auertere cultu.
Non timuit gladios, sed merso in guttura ferro
Et per pulmones vsq́ ad nuda inguina misso
Inuulgabat adhuc Christum, populosq́ ciebat.
Disce quod illius regeret præcordia numen,
Quantaq́ in arcano latitaret pectore virtus.
Deniq́ compositis rebus, Christiq́, suisq́
Ad superos victa fugit virguncula Roma.

DE S. CLEMENTE.

Altera Clementi lux tinnula verberat æra,
Spargit humũ redolente thymo, suspẽdit ad aras
Virgineas lauros & purpureos amaranthos.

Nam cùm cessat humus flores proferre, coronas
Transit in hybernas tepidis amaranthus in vndis
Lotus,& hæc primum reparat medicina colorem.
Hic Romanus erat satus ex primoribus vrbis
Ore,clientelis,ac sanguine clarus,& auro.
Hunc sibi mandauit Petrus succedere tanti
Instituens regni hæredem.Reuerentius autem
Prætulit ipse sibi geminos Cletumq́,Linumq́,
Insignes pietate viros,ætate priores.
Adde quòd hunc morem de successore creando
Taliter,expungi penitus,ne forsitan illinc
Sumeret ambitio vires,debere putauit.
Hic quia Faustinam magni de sanguine Neruæ,
Sisiniumq́ virum illustrem cum coniuge Christo
Subdiderat,Roma procul ablegatus ab vrbe
Hellespontiacæ petijt confinia terræ,
Peruenitq́ Paron lapides vbi multa secabant
Millia Christigenûm Parios,quibus alta theatra,
Templa deûm,regumq́ domos ornare solebant.
Vt didicit quàm magna foret penuria genti
Dulcis aquæ miserans turbam prece mouit Olympum.
Nec mora sublato vidit pede velleris agnum
Albicomi stantem vicini in vertice saxi,
Accessit,ferroq́ locum percussit acuto.
Ecce latex fluit vbertim de marmore fracto,
Atq́ coit quà terra cauo submittitur agro.
Et quia magnus ad hæc miracula littore ab omni
Græcorum concursus erat,ne templa deorum
Desolata

Deſolata forent, Traiano à Cæſare miſſus
Aufidianus ad hoc littus tentauit eorum
Immutare animos, Chriſtumq; abolere minando.
Aſt vbi ſe fruſtra niti cognouit, in ipſum
Deſæuire caput ſtatuit, iuguloq; ligata
Anchora in Aegæas Clemens demergitur vndas.
Sed cùm Chriſtigenæ ſtarent ad littora triſtes,
Et ſimul ob tanti patris diſpendia flentes
Corneli, Phœbiq; preces fecêre marinos
Ire procul fluctus, & iter præbere per alta
Aequora, murorum in ſpeciem pendentibus vndis.
Ergò introgreſſi paſſum tria millia, templi
Inſtar opus vidêre nouum de marmore, & album
Sarcophagum cum relliquijs, ſtabatq; ſepulchro
Proxima quæ fuerat funeſti conſcia caſus
Anchora, in abſtruſo maris hæc habitacula fundo
Condidit ipſa ſuo diuina potentia teſti.
Mox vbi diſceſſit populus, via clauſa repentè,
Et vada conſtrauit pelago ſalis vnda relapſo.
Dicitur hunc morem per ſecula longa quotannis
Obſeruaſſe fretum: Nam cùm natale redibat
Martyris, excluſo ducebat ſemita ponto
Turmatim populos vſq; ad ſubaquatica templa,
Sed ſenſim labente fide cum tempore, Diui
Authores iſtorum operum mortalia regna
Deſpexêre malis offenſi moribus, atq;
Neglecti à nobis nos neglexere viciſſim,
Sic periêre fidem decorantia plurima noſtram.

DE S. KATHARINA.

Regia progenies, ſicut memorauimus olim
Carmine prolixo, Katharina per Iſidis arua
Floruit ingenio, forma facundia in annis
Pubertatis adhuc, maiorq́; euaſit in horas
Non loquar vt nupſit (ſi vera inſomnia) Chriſto,
Vt digitos fuluo nitidos inuenerit auro.
Cùm populo præſente deos damnaret, & aras,
Et ſacra quæ Dores appellabant Hecatomben.
Nuper eò vectus Cæſar Maxentius, illam
Arſit: At obſcœnos cùm nil curaret amores
In Chaos obſcurum miſſa eſt onerata catenis,
Paſſa famem, longiſq́; minarum afflicta procellis.
Rhetoras orantes pro relligione deorum
Vicit, & ex tanto referens certamine palmam
In ſe hominum ſic conuertit menteſq́, oculoſq́;,
Vt ſolet æthereo vapor inflammatus ab igne,
Qui latè longèq́; comis flagrantibus vmbras
Diſcutit, & triſti magnos ferit omine reges.
Præſtantem, clarumq́; Ducem cum milite multo
Porphyrium, reginam ipſam, nuruumq́; cateruam
Nobilium magnam, ſacras perduxit ad vndas.
Armatos gladijs orbes, magnoq́; volantes
Cum ſtridore rotas ventorum turbine, & igni
Fregit, agens fruſta in fluctus conuulſa marinos.
Supplicio demum capitali affecta cruorem
Non habuit, ſed lacniueum pro ſanguine fluxit.

Cælicolæ corpus trans æquora rubra per altum
Aëra portantes posuêre in vertice Sinæ
Et liquor ex Membris mox vt tumulata fuêre
Incepit manare potens extinguere morbi
Omne genus, testis memphis, Babylonia testis,
Totaq́ thuriferis redolens Panchaia syluis,
Tam latè vulgata huius miracula Diuæ.

DE S. ANDREA APOstolo.

ANdrea germane Petri sanctissima Ionæ
Progenies, qui Baptistæ documenta, viamq́
Antè sequebaris, quàm te cum fratre vacantē
Retibus acciret soboles diuina, Nouembris
Vltima fert aurora tibi pluuialia festa.
Tu Galileus eras, tu circà littora cymba
Vectabare trahens varios ex gurgite pisces.
Sed sine remigio, Christus, sine retibus vllis
Te docuit piscari homines, animasq́ vocare
Ex scelerum stagnis, stygijsq́ paludibus orci,
Mittereq́ ingentem diuûm in viuaria prædam.
Tu Pelopis gentes, & Achaica regna peragrans
Spargebas radios vitæ ad mortalia corda,
Sicut ad humanas acies crinitus Apollo,
Sparta vetus meminit, Lacedæmoniaq́ Mycenæ.
Argos, Amyclæiq́ lares, Alphæaq́ Pisa,
Atq́ aliæ Danaorum vrbes, quas alta Corinthus

Claudit & angusto duplex mare diuidit Isthmo.
Cùm paritura nurus magno clamore vocaret
Lucinam, Lucina dedit responsa, vetamur
O dilecta nurus vobis succurrere, nostram
Vir prohibet Galileus opem, concurrite ad eius
Auxilium, sibi namq; meum decus arrogat ipse.
Sic ait, Andreas interpellatus ad illam
Misit opem, sic diuinam compulsa fateri
Virtutem Lucina fuit, sic inuidus orcus
Cogitur inuitus diuorum accedere votis.
Ast vbi deuenit Pelopensia mœnia Patras
Vnde patet procul Aetolas prospectus ad vrbes
Aegeas, proconsul erat, qui grandibus actus
Prodigijs, metuebat enim ne sacra deorum
Corruerent, voluit diuino obstare furori,
Qui neq; vulgares poterat componere rixas.
Aegeas igitur cùm nec terrore nec armis
Posset ab inceptis hominem reuocare leuauit
In lignum sublime crucis, quo maximus heros
Supplicio delectatus clamabat ab alta
Arbore ad astantes populos, Christumq; docebat
In ligno voluisse pati, quòd semina mortis
Traxerit à ligno princeps in stemmate nostro.
Talia vociferans biduo sic pectora plebis
Mouit, vt Aegææ mortem intentaret atroci
Voce fremens, quibus ille minis perterritus ibat
Cum lictore volens motos sedare tumultus,
Et seruare hominem, fractisq; absoluere vinclis.

Id pius Andreas metuens clamabat, abite
Ite procul, neu me tali fraudate corona.
Christe faue, succurre animæ terrena perosæ
Omnia, & in superos tua me clementia tollat.
Talibus orantem Deus audijt: Ecce repentè
Aureus erumpens hominem circumstetit ardor,
Et longis mens functa malis in sydera fugit.

BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGI: FASTORVM

Liber duodecimus.

DECEMBER.

DE ADVENTV.

Atidici vates orituri tempora Christi
Prædixêre, velut cantu prænunciat ales
Venturam cristata diem, multosq́; per annos
Expectata fuit diuini gloria partus.
Propterea postquàm cœlo descendit aperto

Lux ea tam fœlix, patres voluêre quotannis
Tempore brumali vota illa antiqua parentum
Pendentesq; animos, & spes ostendere longas.
Tempus id (Aduentum dicunt) modò quattuor vsq;
Tendit in hebdomadas, modò treis, sed semper oportet
His tribus hebdomadis patrem superaddere quarta,
Ad sex vsq; dies, quod sexto implebitur anno,
Septimus hebdomadem cùm iam compleuerit annus
Ad tres hebdomadas, lucemq; reuertitur vnam.
Hæc via perpetuum varians decurrit in orbem.
Meta dies natalis erit, mutabile verò
Principium, quandoq; opus est intrare Nouembrem
Atq; dies auferre aliquot, quandoq; December
Sufficit, hæc autem fluit inconstantia ab ipso
Natali quem fert modò sol, modò Cynthia, & astra
Cætera, quæ septem nomen fecêre diebus.
Cùm solenne Dei Titan natale reportat
Maximus Aduentus, cùm Luna breuißimus exit.
Mars & Athlantiades & Iuppiter & Venus addunt
Vnam quisq; diem, dat lux Saturnia sextam,
Cuius apud Solymam manet obseruantia gentem.
Tempus id adnotat Aduentum, quo funera Christus
Ad sua. & ingratam venit passurus ad vrbem,
Cùm pueri frondes oleæ, palmasq; ferentes
Altisonis alacres cecinerunt vocibus hymnos.
Tempus idem ventura refert in fine dierum
Secula, cùm posito requiescent sydera cursu.
Lucem illam metuendam, illud lachrymabile tempus

Plurima

Plurima præuenient dira, atq; horrentia signa,
Prostratura metu mortalia pectora magno.
Nam mare, nam tellus perturbabuntur, & aër,
Totaq; stelliferi lugebit machina mundi.
Tunc Boreas Austro, Zephyrus contrarius Euro
Bella gerent, pontumq; graui clamore frementem
In magnos adigent fluctus attollere montes,
Vorticibus quoq; spumosis sorbere carinas,
Aut ad marmoreas scopulorum allidere cautes.
Mortales etiam bellis flagrantibus orcus
In varias aget ærumnas, requiemq; negabunt
Terrigenis manes, sæuæ ac sine numine gentes
Templa profanabunt, diuûm reuerentia, & omnis
Relligio flaet, vt fractis solet vtribus aër.
Nec minus imbriferæ nubes, & saxea grando,
Fulmina, & ardores, & signa horrenda cometæ
Hæc summos ferient animos, terrenaq; regna.
Astra videbuntur cœlo labentia sensim
Perdere splendorem, sicut scintilla volatu
In cineres it tota breui. Sol maxima mundi
Gloria flaccescet, gelidoq; inglorius ore
Stabit, & obscuro tectus mœrebit amictu.
Lunæ autem iubar à Phœbi splendore receptum
Occidet, & prima sine maiestate latebras
Quæret inops lucis, totusq; erit ater Olympus.
Hæc vbi contigerint magnum amplexabitur orbem
Flamma volans, terræ moles quæ innittitur vndis,
Vndaq; quam gremio circumflua sustinet aura

Conflagrabit,& hæc tam magna incendia surgent
Trans iuga,montanosq́ apices vbi fulmina fiunt.
Hæc vbi facta,leues Deus in defuncta vocabit
Membra animas resonante procul clangore tubarum.
Nec mora,cœlituum Christus stipante caterua
Adueniens magna cum maiestate sedebit
Aërio in solio,stabitq́ ante illius ora
Omne hominum genus attonitum,& parere paratum.
Terrigenum verò vitas scrutabitur omnes
Acriter,atq́ nouis formabit legibus orbem.
De triplici aduentu satis hæc adiungere fastis.

DE S. BARBARA.

BArbara in excelsa,quia formosissima,turri
Clausa tenebatur,sed cùm contenta duabus
Non esset speculis,accito tertia fabro
Additur:id genitor cernens deprendit in illa
Nescio quid discors à relligione deorum.
Adde quòd in saxis crucis apparebat imago
Vndiq,quam digitis virgo capiente figuram
Marmore signabat,cùm perniciosus acuto
Inuasisset eam telo pater,illa volucri
Se pede proripiens montem diuisit,& altas
Se tulit in syluas,latuitq́ silentibus vmbris.
At pater inuectus furiys per summa cucurrit
Saxa,per anfractus montis,tandemq́ repertos
Pastores scitatur vbi fugitiua lateret.

Nec mora, mentitur se non vidisse puellam
Primus adulterium sperans. Vidisse secundus
Se confessus vti pater illam perderet, iuit,
Ostenditq; locum latebræ: crudelior ipso
Patre, ambo longè indigni vitalibus auris.
Quod docet euentus, nam mox diuina secuta est
Vltio, pastores conuersi in saxa, gregesq;
Criminis admißi durant in secula testes.
At pater apprendens fusos in terga capillos
Ad Nicomedæam traxit velocius vrbem,
Nam Bithynus erat, statuitq; ante ora superbi
Iudicis, accusans de relligione puellam.
Barbarus indigno suspendit ab arbore nudam
Supplicio iudex (heu res obscœna) pependit
In caput ad lignum pedibus sublime ligatis.
Hic ferrum, hic flammas, hic verbera passa, subindè
In cœcas demissa domos onerata catenis,
Extenuata fame, tandem concessa parenti
Ducitur in montes, ad quos confugerat antè,
Et post mille minas, & post opprobria mille,
Verberaq; ad summum manibus iugulata paternis,
Cùm foret orta dies Nonis vicina decembris
His defuncta malis superas euasit ad arces.

DE S. NICOLAO.

POst Nonas cùm prima dies ascendit ab ortu
Thura cremant Cilices, redolent altaria myrrhã,
Terra crocũ quod Tmolis alit, viret vndiq; laurus
Pen-

Pendula, littoreas figunt ad limina myrthos.
Nicoleos Patareus adest, qui oracula Phœbi
Sustulit, & Lycias fecit desistere sortes.
Credimus hunc nondum voces formare potentem,
Quàm primùm spirare datum est, habuisse dierum
Notitiam, sciuisse Deum, diuinaq; iura.
Ieiunabat enim (testis Pamphilia, testes
Phœnices, Lycij, Cilices, & Achaia tellus)
Mercurij, Venerisq; diem. Nam lactea matris
Nutrimenta semel tantùm potare solebat.
Cum puero creuit pietas, reuerentia, & omnis,
Vt paucis vtar, diuina, humanaq; virtus.
Quidam ciuis erat Pataræ malè sanus, opumq;
Prodigus, hunc iuuenis rebus iam funditùs haustis
Velle inopes stupro natas exponere sanctus
Audierat, quod ne fieret, tali obstitit arte.
Manè sub auroræ radios ter in illius ædes
Conflatum nitidos aurum proiecit in orbes.
Hac ope paupertas hominis curata, pudorem
Virgineum, miseræq; domus seruauit honorem.
Vrbs Cilicum præclara Myron pastore carebat,
Propterea de vicinis regionibus illuc
Pontifices se contulerant, precibusq; petebant
Assiduis quid vellet agi sententia diuûm.
Dumq; ita consultant vox hæc audita per vmbras
Intempesta suos dum nox conuolueret ignes.
Nocte fores templi, qui primus adiuerit esto:
Nec mora, dum templi limen custodia seruat,

In foribus Nicolaus adest,collegia patrum
Suscepêre hominem tanquam si lapsus Olympo
Esset & à superis,atq; imposuêre coronam.
Quot verò memorabilibus resplenduit actis
Prodigijsq́;potens non est mea pandere Clio.
Pauca tamen narrare libet.Cùm turbine nautæ
Deprensi Cilices,magno clamore vocarent
Nicolai viuentis opem,descendere quidam
Cœlituum visus sancti sub imagine patris,
Qui freta depulso fecit placidissima vento.
Treis pueros quos impatiens Proconsulis ira
Iusserat occidi properans subtraxit ab ictu
Ensis,& absoluit iustos à crimine falso.
Cùm tiliam Triuæ sacram prostrasset,in aura
Est audita graui fugiens dea flere vlulatu.
Cùm ieiunia fames illas sæuiret in oras,
Venit ad appulsas vicina ad littora puppes,
Et Cereris magnam,Pharias quæ annabat ad vrbes,
Mercatus partem,nautis,mihi credite,dixit
Crescet vestra Ceres,eadem mensura redibit
Quæ fuit in Sicula Cererem quæ protulit ora.
Sic senior,sic dicta fides sine fraude secuta est.
Cætera prætereo longum factura volumen.
Pertransire tamen nequeo,quòd funere ducto
Cœpit ab illius membris decurrere riuus
Imbris odorati,qui longa in secula fluxu
Perpetuo labens morbos auferre solebat.

DE

DE CONCEPTIONE VIRginis Mariæ.

Grata salutiparæ lux est octaua parenti
Hæc, etenim fuit illa dies, qua iuncta marito
Anna diu sterilis tandem concepit, & ista
Pullulat ab radice grauis discordia rixæ:
Sunt etenim qui conceptus contagia in istos
Lapsa velint, magnamq; putent traxisse parentem
Fomitis antiqui vitium, cui fecit origo
Nomina: sunt alij quibus hæc absurda videntur.
Sicq; duæ veniunt ista in certamina sectæ,
Nonnunquam magno implentes subsellia risu.
Aequanimes autem volumus si vera fateri,
Vanus vterq; labor, pietas temeraria, præceps
Relligio, leuitas velata scientiæ amictu,
Nec natura potest illuc extendere visum,
Nec Deus hoc docuit, nec re dependet ab ista
Nostra salus. Quæ nos igitur dementia torquet,
Vt studeamus in his consumere litibus annos?
Siue sit hoc vitium labes, qua sordida fiunt
Semina, seu sicut perhibent, absentia tantùm
Iustitiæ, quam peccando fregêre parentes,
Et sine qua qui nascuntur de semine patrum,
Exilio subsunt, postquàm Deus omnia, solo
Emaculare potest, & reddere splendida, nutu.
Quid seu munda fuit semper, seu sorduit olim?
Hæc ea mortales non sunt quæ numina poscunt

Obse-

Obsequia à nobis, studio dominatur in isto
Ambitio, & tumidis pugnans iactantia verbis.
At si sancta fides operas exposceret istas,
Esset opus pugnare pium, sudare sub armis,
Exilium, mortemq; pati, sed salua sepultis
His nugis est ipsa fides discrimine ab omni.
Adde quòd in validis certant pueriliter armis
Hi pugiles, nec tela ferunt imbellia vulnus,
Ac si fœmineo fuerint contorta lacerto.
Qui prolem maculare volunt ad tempora primi
Respiciunt hominis, cuius peccata nepotes
Infecêre omnes, lapsamq; in corpora mentem
Sordibus inuoluunt, sed mox ne seruiat orco,
Sanctificant. At qui nolunt in sorde volutam
Extinguunt in carne nefas à debito habendi
Iustitiam soluunt, animam charitate perungunt
Antè nouos quàm vita recens labatur in artus.
Iustitiam charitas etenim (si credimus istis)
Aequiparat, maiusq; animæ decus addere fertur.
Sicq; suos iusta affectus in somnia fingunt.
O miseri, nonne hæc deliramenta videtis?
Cur igitur tam ridiculis popularia corda
Obscurare opus est gerris? & scindere pacem
Inter mortales, qua nil descendit ab astris
Vtilius nobis? belloq; inuoluitis orbem?
Non est laudis inops virgo, tot floribus Hybla
Non redolet, cùm sol auersi sydera Tauri
Ingreditur, segetes non tot spicantur aristis

Per Libyam, quot sancta parens præconia laudum
Verarum si quæris habet, figmenta relinque,
Et quod scire nequis, ne diuinare labora
In cassum, dignoq; diem celebremus honore.
Nulla fuit super hoc vnquàm sententia iusto
Proximior, quàm quæ magni de matre Tonantis
Consuluit quoties aliquo de crimine sermo
Noster agit, quoties tractat peccata silentum.
Ergò nec infectam dicas, nec labe carentem.
Obmutesce: Deus sciri hæc arcana negauit.
Cùm redit ista dies, si nil præstantius isto
Forsitan occurrit, missus narretur Olympo
Nuncius, vt sterili virtutem infunderet aluo
Defectum naturæ abolens in vtroq; parente,
Vt fieret talis diuino fœmina dono
Qualem progenies cælo ventura petebat,
Qualem nec causæ, quæ sunt sub sydere lunæ
Quæq; super lunam poterant plasmare secundæ.
Nam Deus hanc opus esse suum decreuit, & ipsam
Maiori quàm nos studio, quàm cætera finxit.
Verba hæc pondus habent, & in hoc sermone reposta est
Emphasis, humanæ cui nil facundia linguæ
Par proferre queat: Lectam diuinitùs esse
Vt nostrum, cæleste genus, portaret in orbem,
Grandius est quàm naturæ fugisse tyrannum.
(Sic etenim nostri labem dixêre parentes)
Quòd præesse velit sensum ratione fugata.
Et licet bis olim nugis iuueniliter aures

Præ-

Præbuerim, tamen vt melius cum tempore factum est
Iudicium, lis hæc mihi perniciosa videri
Cœpit, & ex grauium cuneis abigenda virorum
Propterea modus iste magis quadrare videtur:
Nam secreta Dei, quæ vestigare nefandum est
Clausa finit, ratio magna sic vndiq; matris
Est habita, & legi non fit violentia nec fraus:
Hic iuuat istius, quibus obseruantia festi
Venerit ex causis, breuibus subnectere verbis.
A Dacis rediens Abbas Helisinus ad arua
Anglica, iam maris Oceani spaciosa secabat
Aequora, cùm Boreas vastos attollere fluctus
Cœpit, & obscuro cœlum subtexere nimbo.
Iam crebro polus igne micat, cum grandine raucus
Erumpit fragor, & tonitru caua nubila frangit.
Ecce ratis concussa salit, proramq; supinam
Porrigit in nubes, subitoq; cadentibus vndis
Prona ruit, rursumq; leui volat ardua saltu,
Auster adest feriensq; ratem contorquet, agitq;
In gyrum, pelagusq; vomit per transtra forosq;,
Nec mora flagranti correptum fulmine velum
Acribus ignescit flammis: incendia rector
Tanta videns clauo præceps de puppe relicto
Labitur, & nautis gelidus timor alligat vlnas.
Dum trepidant omnes, subitò super æquora visa est
Forma viri procera humeros vestita, caputq;
Pontificali habitu, vocesq; erupit in istas:
Huc Helisine veni, tibi enim, tibi nuncia porto.

Prodijt exiliens, quem sic affatur imago:
Si cupis incolumes socios e turbine tanto
Ducere, & in patrios tutus remeare penates,
Egregiam promitte diem celebrare quotannis
Qua Christi concepta parens, octaua Decembris
Lux ea, si menses eius numerabis ad ortum.
Annuit his, votumq́; pater suscepit, & aër
Continuò incepit pulso clarescere vento,
Motaq́; composito siluerunt æquora fluctu.
Fluxit ab hac maris irati formidine festum.

DE S. LVCIA.

VEnit ad Australem lampas Titania metam
Et subit Aegoceron, verso temone quadrigam
Flectit ad Arcturũ, pluuioq́; recedit ab Austro.
Producitq́; dies, dederat quæ tempora nocti
Subtrahit, & longè nimium iam pœnitet vmbræ.
Manè oritur cum sole Draco contortus in orbes,
Complectensq́; virum, piscis quoq;, & aurea quondam
Thraicij vatis lyra, quæ placauit Auernum,
Ac maris vt perhibent olim, nunc incola cæli
Cæruleus Delphin: tali stipante caterua
Phœbus ab infernis superos ascendit in orbes.
Diua Syracusias inter sanctissima nymphas
Lucia, quam magno quondam celebrauimus orsu,
Nunc addenda breui nostris modulamine fastis.
Pascasio Siculæ dum sub Proconsule gentes

Vitam

Vitam agerent infelicem, quia durus & atrox
Prædabatur opes, ac insidiatu shonori,
Cædibus instabat, Christum confessa virago
Matris Eleusinæ calathos derisit, & aras
Persephones reginæ Erebi, si fabula vera est.
Hæc ratio quòd vincla tulit, quòd clausa profundo
Carcere, quòd perpessa graues virguncula pœnas;
At quia virginitas res est odiosa tyrannis,
Iussa est ad commune trahi vitianda lupanar.
Sed noua res, & opus cunctis mirabile seclis
Contigit, extemplò facta est immota, soloq;
Sic hæsere pedes, ac si radicibus altè
Defixis in grande nemus conuersa fuisset,
Vt memorant prisci vates de virgine Daphne,
De Dryope, & Myrrha, de germanis Phaëthontis.
Mille viris iuga multa boum coniuncta labore
Sudauêre diu inualido: stipata deinde
Conflagrante rogo non est exterrita flammis,
Non est læsa igni, demum per guttura ferro
In sacras animæ latebras spirauit adacto.
Alba Decembrales aurora reduxerat Idus
Cùm patuit reduci superum domus alta puellæ.
Mercurij post ista dies solennia secum
Tempora quæ vulgus dicit, ieiunia portat
Tres complexa dies, quæ constituêre parentes
Vt transiret hyems nostris innoxia rebus,
Neu raperet vites Boreæ penetrabile frigus;
Nostra nec auferret glacialis ouilia Bruma;

DE S. LAZARO.

Eucharia genitrice, Syro genitore creatus
Lazarus antiqua vir nobilitate, per omnem
Inclytus Assyriam, Christi sectator & hospes.
Vt Stephanum saeui praeceps violentia Sauli
Sustulit e medio, pelagi se credidit vndis,
Et sine remigio geminas ad regna sorores
Gallica perduxit, terris peregrinus & alto:
Maßiliae tandem portus quos proxima terris
Insula defendit, pulso procul aequoris aestu,
Subgreditur sospes parua cum plebe suorum.
Hac vbi pauit oues Christi per pascua longo
Tempore, conceßit fatis, mortiq; secundae
Septima post decimã cùm lux foret orta Decembris.
Hic est qui quondam vita defunctus ad vmbras
Iuit auernales, & subterranea regna,
At cùm quarta dies à funere nata fuisset,
Vox ingens instar tonitru perterruit orcum
Tale sonans, Dominus rerum regnator Olympi
Lazare te clamat, retrò vestigia verte.
Attoniti manes tenuêre silentia, & aures
Vocis ad euentum intentas, oculosq; tenebant,
Aßimiles damis cùm per dumeta latentes
Aduentare vident vrsum, foetamve leaenam.
Ecce animam claro cernunt splendore nitentem
E latebris limbi obscuris prodire, viamq;
Admirante orco superas inuadere ad auras.

Per caua terrarum mox spiramenta relabens
In vetus hospitium rediit, iam tabida membra
Putruerant, spirabat odor teterrimus antro
Marmoreo, sed viua animæ præsentia fecit
Viscera, & extemplò fugit situs ille per auras,
Taliter ad vocem Christi reuocatus ab orco
Vixit, apostolicæ retinens consortia turbæ.

DE S. THOMA APO-stolo.

Annua festa Thomæ vigesima prima Decembris
Fert Aurora, patres Didymũ dixêre, quòd ipso
Nouerit ex tactu sanctæ vestigia plagæ.
Nã duo cõplexa est perfecta scientia, firma est,
Et manifesta fides, firma est, manifesta vocari
Cùm sit cæca nequit, sed quæ de sensibus exit
Partibus ex geminis constat, nam firma vocanda est,
Cùm dubio careat, clara est, manifesta, patensq́;
Nam sibi sola sat est, omnisq́; superfluit author.
Hac ratione Thomam Didymum dixêre parentes.
Sed tamen aduertas, quòd & altera nominis eius
Sit ratio forsan melior, Thoma namq; vocatur
Voce Palestina (geminum) quod Roma, quod Hellas
Appellat didymum, didymum dixêre Pelasgi,
Non quòd ei fuerit geminata scientia, verùm
Quid nomen Thoma significet, monstrare volentes.
Prima quidem ratio plus ingeniosa, sed ista

Verior est, si vis ambas, amplectitor ambas.
Medigenas postquàm gentes & Parthica regna
Hyrcano vicina solo peragrauit, & illis
Fecit nota locis magni mysteria Christi,
Nuncius Indorum regis rubri æquora ponti
Mensus in Assyriam venit, fabrumq; per vrbes
Quærebat, qui tecta suo sublimia regi
Schemate Romano fabricaret, & amphitheatrum.
At faber astrorum natus de coniuge fabri
Astitit, & fabrum sese confessus, habeto
Hunc ait, ostenditq; Thomam tum fortè per vrbis
Cæsariæ fora reptantem, quid plura? subintrant
Aequora Rhiphæo spirante ad carbasa vento.
Nam ruber humentes sinus est porrectus ad Austros,
Quo gelidus cursu Boreas fert vela citato.
Aduenêre locos vbi connubialia princeps
Festa celebrabat discis redolentia plenis,
Viscera firmabant, & erant communia vulgo,
Accubuêre epulis. Casu Cythartistria virgo
Hebraico modulans laudem sermone Tonanti
Hic aderat, dulces vt sensit Apostolus hymnos
Iuit in excessum mentis, subitoq; remansit
Attonito similis conuerso in sydera vultu.
Ecce ministrorum quidam dum forsitan illum
Deridere dapes putat, & contemnere festa.
Sancta hominis stricto percussit tempora pugno.
Tale nefas Deus est vltus, nam solus aquatum
Dum petulans percussor abit, ieiuna leonum

Venit

Venit in ora, tenent etenim rura illa leones
Sicut nostra lupus fera Martia, Dorcas & vrsus.
Nec mora longa fuit, serui canis ore cruento
Attulit ad mensas, posuitq; sub ipsius ora
Principis inuento diuulsam à corpore dextram.
Hoc animaduertens princeps deprendit in ipso
Esse viro diuini aliquid, Christoq; recepto
Protinùs ad sacrum venit cum coniuge fontem.
Totaq; paulatim fines diffusa per illos
Barbara gens confessa fidem, Christumq; secuta est.
His ita in Aethiopum sterili regione peractis
Oceani sulcantur aquæ, Zephyroq; secundo
Persida transgreßi patrijs potiuntur arenis,
Quà fuerant magno statuenda palatia sumptu.
Rege salutato quàm primùm Lucifer ortus
A Quæstore Thomæ conflata pecunia dudum
Ergò operis tanti subitò numerata, subindè
Rex abiens totum bellis exercuit annum.
Interea sine re viduas, sine dote puellas
Mendicosq; omneis cogens, dispescuit aurum
Omne Thomas, Regiq; domum construxit Olympo.
Rex vbi cognouit fraudem si dicere fraudem
Fas opus est sanctum, subitò coniecit in atri
Carceris antra virum, sed mox reuocatus ab orco
Vi superum regis frater regalia narrat
Tecta manu constructa Thomæ, quæ vidit in astris
Pœnituit facti regem, Christumq; professus
Aere virum soluit, qui mox conuersus ad ortum

Solis, & ad terras quibus est Peninsula nomen
Aurea, dum lemures abigit, dum languida sanat
Corpora, dum verbis Venerem proscindit acerbis,
Ducta pudicitiæ studio Regina maritum
Odit, & amplexus latuit pertæsa iugales.
Hoc ægra rex mente ferens, nudata coëgit
Ferre super candens hominum vestigia ferrum,
Sed gelidis grauis ardor aquis extinguitur orto
Fonte, per herbosos saliens qui murmurat agros.
Ductus & ad Solis templum prodire coëgit
Aere larem, suaq; in terram simulachra repentè
Sternere, & ingenti templum prostrare tumultu.
Diuûm ignominiam, confractaq; templa dolentes
Arma sacerdotes animis flagrantibus, arma,
Arma, vocant, nudisq; Thomam mucronibus vrgent.
Atq; ita subuerso migrauit in æthera sole.

DE NATIVITATE DOMINI.

FOrtunata dies vigesima quinta Decembris
Tot titulis splendens tantis ornata trophæis
Tota sub Augusto gemini quem limina Iani
Ter clausisse ferunt, tellus pacata silebat,
Sæuaq; depositis Bellona quieuerat armis,
Cùm bona tam felix pepererunt sydera tempus.
Roma triumphatum scribi mandauerat orbem,
Solennemq; dari sibi regna per omnia censum.

Et cùm quisq; solum peteret natale, suamq;
Tenderet in patriam, senior cum coniuge Ioseph
In Bethlehemæos ducens asinumq; bouemq;
Venit agros, quòd ab oppidulo descenderat illo.
Hospitibus verò cùm plena frequentibus essent
Vndiq; tecta, larem paruo sibi legit in antro.
O memoranda dies, & aperto splendida cœlo.
Nox erat, & Capro iunctus tellure sub alta
Sol gradiens nostri radiabat sydera cœli.
Cancer in excelso stellati cardine mundi
Stabat, in occasu qui fert in vertice Delta
Dux signorum Aries. Libræ duo brachia in ortu,
Cùm soboles diuina nouem iam mensibus actis
Prodijt, & Christus terris apparuit infans.
Mox iubar immensum sine lumine solis & ignis
In tenebris ortum toto resplenduit antro.
O lux quæ nostri decus es, & gloria secli.
Tum subitò ex sese, quam non acceperat ortam
Progeniem cernens tanti miracula partus
Mente volutabat genitrix, aciesq; silentem
In puerum fixas admirabunda tenebat,
Et genua insistens palmis ad pectora iunctis
Numen adorabat latitans sub imagine nostra.
O veneranda dies cunctis prælata diebus.
Ecce chori superûm magnis Pæana sonantes
Cantibus aßistunt timidis pastoribus, ô res
Nunquam visa prius, diui pastoria corda
Sollicitant, puerisq; docent cunabula nati

 Pastores

Pastores igitur caulis abiêre relictis
Et vidêre Deum propter iumenta cubantem
O miranda dies nascenti conscia Christo.
Hac quoq; nocte Magi clarum vidêre cometam
Impendere iugis, cœloq; ardere sereno.
Hic est ille puer, de quo vulgata per orbem
Carmina fatidicæ quondam cecinere Sibyllæ,
Tantaq; concordi vates præsagia cantu.
Iste suo aduentu renouat puer omnia, leges,
Sacra, sacerdotes, secum noua secula portat.
Nec contentus erit Iudæi limite regni.
Sed faciet gentem regnis ex omnibus vnam,
Imponetq; suo tractum de nomine nomen
Gentibus, & regnis vsq; ad confinia terræ
Vltima, & obsessis circumfuso æquore terris.
O præclara dies omni memorabilis æuo.
Ite lares procul inferni, discedite templis,
Gloria vestra ruit, veterem deponite fastum.
Delphice claude fores templi fallacis Apollo
Cortinam tripodasq; ferens ceruice sub orcum
Labere, & ad stygias tua fer responsa lacunas.
I Venus in tenebras, & tu Saturnia Iuno
Cum Ioue, maiestas vobis cùm nulla supersit
Amplius in terris, Erebi descendite ad vmbras.
Rex verus sua regna subit, procul ite tyranni,
Ponite personas, & quos rapuistis honores.
Hic puer, hic infans est, qui Titania fecit
Sydera, qui solem docuit consurgere ab ortu,

Tendere

Tendere ad occasum, quò tempora quattuor anni
Ordine partiri, terrisq; infundere posset
Semina tot rerum, tanta est in corpore virtus
Exiguo teneris tam mira potentia membris.
O dilecta dies albo numeranda lapillo.
Aetherei patris manet alta mente repostum
Et latet in membris verbum mortalibus, ô res
Quæ caret exemplo, pietas diuina ferendæ
Hinc opis est meditata viam, descendit ab alta
Maiestate, volens humili succurrere mundo.
O iucunda dies alacri dignißima plausu.
Iste puer siccis ibit super æquora plantis,
Ventorum pelagiq; potens, dominabitur orco.
Ex stygijs reuocabit aquis in corpora vitas
Cùm volet, ægrotis eius diuina voluntas
Infundet quoties erit implorata salutem.
Et quandoq; prius, nobis amor illius ingens
Non expectatis precibus succurrere nouit.
O lux fausta nouos inter celeberrima fastos,
Quâ Deus incepit fracto succurrere mundo.
Aspicite vt nobis hodie se credidit, alto
Aethere descendens nostras se misit in vlnas.
Pauperis hospitij sordes non horruit author
Noster & humanis oculis apparuit ipse
Rerum opifex, quòd si causam quæ mouerit illum
Quæritis, hoc pietas opus admirabile fecit.
O nox quæ superas lucem splendore diurnam.
O nox delitias, nox quæ fers omnia tecum

Gaudia.

Gaudia, nox omni maior meliorq́; triumpho.
O nox angelico cantu quæ sola fuisti
Digna frui, nox fausta die festiuior omni.
Qua Deus in terras nectar pluit, ambrosiamq́;
Mannaq́; Coryciosq́; crocos, & Hymettia mella.
Salue sancte puer secli venientis origo,
Progenies magni semper mansura Tonantis,
Sis bonus ætati nostræ, miserere tuorum,
Et tua sit semper miseris clementia portus.
Hic vulgata leues aperire licentia ludos
Consueuit, dubiæq́; aurum committere sorti.
Alueolum date, taxillos afferte, cubosq́;
Post epulas clamant, longas consumere noctes
His studijs puerile opus est, & auara voluptas.
Ludere vis? ne quid nimium, curare memento.

DE S. STEPHANO PRO-thomartyre.

ALtera lux primi celebrat solennia testis,
Primores fidei septem legêre ministros
Insignes probitate viros, antè omnia castos,
Qui regerent muliebre genus, viduasq́; nurusq́;
Istorum è numero Stephanus fuit: ipse docendi,
Ipse gubernandi curam officiumq́; gerebat
Strenuè, & hunc odijs insectabatur acerbis
Plebs Iudæa, neci iuuenem dare certa pudicum.
Prodigijs etenim magnis erat inclytus inter

Christigenas, mirisq; modis taxare solebat
Perfidiam Iudæorum, figmenta, dolosq;.
Dum fremit hæc rabies, laqueos dum tendere certat
Ecce lupus de gente rapax Isacide Saulus
Sese infert, vt in hunc primas exerceat iras.
Ingreditur turbam, verbisq; potentibus ignem
Seminat, accenditq; animos, & suscitat arma.
Pro patria, pro gente monet, pro lege, Deoq;
Non pugnare nefas, genus extirpare nefandum
Esse opus exclamat: falsi mala semina Christi
In teneris abolenda herbis, ne surgat in altum,
Immortale seges animis paritura venenum.
Talibus alloquijs præceps excitat iuuentus
Saxa rapit, volitant in morem grandinis orbes
Marmorei, multiq; fugant de mœnibus vnum,
Nec mora, nec requies, pulchrum sæuire putabant,
Quòq; magis noceant, augent clamore furorem.
Ipse vbi se fractum sentit, madidumq; cruore
Vicinumq; neci genua incuruauit, & astra
Suspiciens vidit Christum, cœlosq; patentes.
Atq; ait: ô cælorum opifex, ignosce meorum
Carnificum furijs, Sauli miserere iuuentæ,
Nam neq; se peccare vident, meq; accipe testem
Christe tuum, gentemq; tuam seruare memento.
Sic ait, & sanctam tenues efflauit in auras
Suspiciens animam, iacuitq; in sanguine corpus.

DE

DE S. IOANNE APOSTOLO & Euangelista.

Laeta dies Iani sexto celebranda Calendas
Surgit: Ioannes centeno proximus anno
Auroram solito citius perduxit ad ortum,
Consobrinus eum Christus (sic fama) volentem
Nubere cùm lympham dulci mutauit Hiaccho
Traxit ab incapto, Venerisq́; coërcuit aestum,
Commendauit ei matrem suspiria ducens
Vltima, & hanc eius tulit vsq́; ad funera curam.
Hoc studio liber Lycias peruenit ad oras
Multa vbi perpessus saeui rectoris ob iram.
Missus enim Romam portae fuit ante Latinae
Limina, supplicio quo non crudelius vllum
Nequiter affectus, feruens intrauit oliuum
Nudus, & in tristi sensit nil triste lauacro.
Vnctus in athletae morem sublimibus ausis
Exijt ad luctam inuitans hominesq́; deosq́;
Securus vitae atq; necis, rursumq́; reuersus
In Lyciam Pathmi exilio multatur, inopsq́;
Cogitur in nudis vitam traducere saxis.
Dicitur huc venisse magum certare volentem
Cum sene, & auxilio larium tentasse marinos
Ire super fluctus, & abyssum intrasse profundam,
Quà delphines eunt, habitant vbi grandia caete.
At Deus extemplò lemures horrescere fecit,
In medioq́; suas vires amittere ponto,

Tum

Tum magus infœlix stygys desertus ab vmbris
Est oppressus aquis animamq; reliquit in alga.
Cæsaris extincti post tristia funera tandem
Regrediens Ephesum viduam reuocauit ab orco.
A Cratone viro fractos sapiente lapillos
Vt varias hominum curas & inania vota
Argueret signo crucis integrauit, & ipsum
Edocuit Cratona fidem, gemmisq; redactis
In cumulos nummum ingentes donauit egenos.
Forte duos iuuenes Christi documenta professos
Pœnituisse videns sua quod patrimonia turbis
Pauperibus subita nimium pietate dedissent,
Continuo fruticum fasces in publica missos
Compita, in argentum vertit, iuuenesq; vocatos
Ante oculos plebis sermone redarguit isto:
Postquam diuitias bene distribuisse doletis
Et facta est vobis pietas odiosa, querelas
Ponite, restituit Christus quæ acceperat ista
Ferte domum, Christus vestro non indiget auro.
Ipse est qui syluis frondes, qui gramina campis,
Qui frumenta solo, qui poma, nucesq; quotannis
Arboribus tribuit, qui cuncta animantia pascit,
Hæc virgulta, istos fasces quos cernitis, ipse,
Non ego, in argentum vertit, nec cessat in horas
Gignere opes varias. terram transformat in aurum,
Rorem in margaritas, gignit per littora gemmas,
Chrysolitos, & carbones, nitidosq; pyropos,
Pars hæc vestra, nihil cœli sperate deinceps.

Ista senex. Iuuenum subitò mutata quierunt
Pectora, & in lachrimas versi mala lucra, & auaras
Execrantur opes, auriq; ardore leuantur,
Viminaq; in formam subitò rediêre priorem.
Cùm foret in populo paucis pòst nata diebus
Seditio, Triuiæ ad templum, quò dona ferebant
Vndiq; mortales terris ex omnibus, vnà
Cum plebe, & patribus veniens à culmine summo
Illud opus, quod tota Asia immortale putabat,
Et quod erat numeratum inter miracula septem
Cum tonitru in terram fecit procumbere magno,
Et quò flagrantem premeret Proconsulis iram
Mortiferis hausit cyathis aconita duobus.
Atq; duas tali potu de corpore pulsas
In sua membra animas tulit ex Acheronte profundo
Prospiciens tandem sibi summum incumbere tempu
Viuus humum subijt, corpusq; in manna redactum
Sunt qui translatum credant orientis ad hortos,
In superos quidam, cœloq; ardente potiri.
Huic vates Aquilæ formam tribuêre, quòd alto
Describat sermone Deum, quòd lumine viuo
Ac vegeto sensu vidit mysteria Christi.

DE INNOCENTIBVS.

Altera mœrorem, lachrymas, miserandaq; secum
Fert lamenta dies: Nam res audita Magorum
Herodes post verba anno crudele sequenti

Est aggressus opus, cui par non viderat vnquam
Sol qui cuncta videt tellure, nec omnibus vndis.
Nam Bethlehemæos perfundi sanguine campos
Iussit, & infantes quot erant in finibus illis
Ense trucidari, cupiens extinguere Christum.
Quem dixêre Magi dominum, regemq; futurum.
Sed celer aërio labens per nubila cursu
Nuncius, hæc scelera, & casus prædixerat istos
Antè seni, puerumq; illis curarat ab oris
Hermopolim, quæ tunc erat vrbs Ægyptia, ferri.
O infame nefas, quod detestanda libido
Regnandi, quod mens fastu vitiata superbo
Protulit, infantes nudos à pectore matrum
Diuulsos stricto miles mucrone secabat.
Nec sceleris tanti causam furor ille sciebat.
Nam puduit regem causas aperire nefandæ
Cædis, in excelsas nubes in sydera clamor
Exiit, & spumans fluxit cruor vsq; sub Orcum.
Vicinæ planxêre vrbes, audita per agros
Noctes atque dies flentum suspiria matrum,
Hac quoque (sic fama est) in tempestate peremptus
Regius est infans, qui lactabatur in illis
Fortè locis, tantum dabat ira furentibus ignem.
Propterea lætos luce hac Ecclesia cantus
Præterit, & tristi luget tot funera voce.
Cùm tamen in Solis sacram solennia lucem
Hæc veniunt, quia læta eius natura diei est,
Cantica supprimimus tristem testantia casum,

Et per templa chori repetunt Aleluya canentes.

DE S. THOMA.

ALtera lux tua diue Thoma clarißima gentis,
Fama Calydoniæ, fæuiq; infamia regis.
Regia tu solitus tractare negotia magno
Cum splendore venis ad pontificalia tandem
Culmina, & excludens mores habitusq; profanos
Vertice sacrato bifidum diadema tulisti.
Sed regale odium dum relligiosa tueris
Iura ferens, mare transisti, Senonesq; petisti
Missus in exilium pro libertate tuorum.
Sed tibi Romano, qui tunc ea regna colebat,
Auinione sedens Rhodani spumantis ad vndam
Pontifice, auxilium contra bella ista ferente,
In patrios repedasti agros pòst tempore paruo.
Hinc magis exarsit liuor regalis, & ira,
Nec tua te probitas illa inculpata, micansq;
Vndiq; ceu Titan summo cum incanduit axe,
Te potuit seruare ferox immane cruentum
Virus in indomiti flagrabat corde tyranni.
Nanque satellitibus sacra intra limina mißis
Excußit tibi sacrum illud, sanctumq; cerebrum,
Quod fuit æthereo flatus labentis ab orbe
Hospitium totiens, animæque insigne sacellum.
Ad tua cœlestes Diui venisse feruntur
Funera, & exequias cantu celebrasse suaui.

DE

DE S. SYLVESTRO.

Pontifici summo lux vltima mensis, & anni
Dedita Syluestro: praeclara negotia, vitae
Integritas, non ambitio, quae tempore nostro
Imperat, ad tantos illum perduxit honores.
Ciuis erat Romanus opes, penus, horrea, mensas.
Ac loculos in egenorum miserabile vulgus
Fundebat pietas imis immersa medullis.
Multa sub atroci vitae discrimina passus
Tarquino praefecto vrbis secessit, & altum
Se in Soracte tulit, sub quo delabitur amnis
Albula, & in tacito fugit mala tempora saltu.
At postquam soboles Helenae sanctissima Caesar
Constantinus apud Diuos, hominesque fauorem
Nactus in excelso vidit crucis aëre formam,
Et Petri, & Pauli veros assistere vultus,
In terrena Deus fecit descendere pacem
Regna, cruentatos prohibens regnare tyrannos.
Tum rediit tandem Romam Soracte relicto,
Atque sub Augusto magnos sortitus honores
Credidit è Stygiis vmbris se in sydera tolli.
Tunc synodus Nicaena fuit celebrata sub ipso
Caesare, & impietas Arri damnata volentis
Partiri naturam vnam Natiq́, Patrisq́.
Caesar hic in nostram gestans pia pectora gentem
Maxima templa Deo, Diuisq́ eduxit in auras
Immensas donauit opes, vasa aurea, fundos,

Cc 2 *Vnde*

Vndè sacerdotes magnis prouentibus aucti.
Romam ipsam (quid multa moror) donauit, ad agros
Threicios abiens aliam sibi condere Romam
Instituit, qua se angustis duo faucibus ampla
Æquora coniungunt contra Chalcedonis arua.
Magna quidem memorant alij miracula ab ipso
Edita Syluestro: sed nullus idoneus auctor
Nec testis productus adhuc, ideoq; relinquam
Talia, quòd possunt quædam figmenta videri:
Nostra etenim nugas, deliramentaq; damnat
Relligio, nec dat linguis mendacibus aures.
Tunc quoque Rhiphæo qui sunt sub cardine Iberes
Ad Christi venêre fidem: captiua putatur
Conuertisse feras gentes, & barbara regna
Fœmina, quæ fines bello peruenit ad illos.
Per varios igitur casus, per plurima vitæ
Tædia Syluester placidam sine sanguine tandem
Mortem obiit, Diuûmq; domos peruenit ad altas.

EPILOGVS.

GLoria vestra meo, quia vulgatissima, cantu
Non eget, ô superi, vestræ plena omnia laudis.
Hæc cecini solis mortalibus, vt sua sursum
Ad vos corda leuent, & vos clementer eorum
Præsidium sitis contra Phlegethontida gentem.
Et curetis apud magnum pro pace Tonantem
Assiduas proferre preces. Nam regna fatiscunt

Omnia

Omnia bellorum longo vexata tumultu.
Impetretis item cùm corpora nostra reposcent
Fata, domos nobis in summi vertice mundi.

BAPTISTAE MANTVANI VITAE SVAE EPITOME ad Posteritatem.

O Bona Posteritas, quam post mea fata relinquo,
Quæ fuerit vitæ perlege summa meæ:
Istius accepi lucis primordia, Quintus
In folio Petri cùm Nicolaus erat.
Nunc in puppe sedet, rector qui nonus ab illo est
Iulius, & pacem doctus, & arma senex.
A teneris colui Musas, mihi semper ad artes
Ingenuas calcar cura paterna fuit.
Propterea manes eius reuerenter adoro,
Et precis aßiduæ sedulitate iuuo.
Relligio placuit iuueni, placuêre cuculli,
Vitaq; claustrali semisepulta domo.
Cum patribus vixi, quibus à genitrice Tonantis
Nomen, & Heliæ sub ditione fui.
Me virtutis amor multas perduxit ad vrbes,
Et sophiæ varios fecit habere duces.
Plurima perlegi, didici, docuiq;, nec vllum
Dum licuit studij tempus inane fuit.
Multiuagam Christo feci seruire poësim,

Et superis vires, ingeniumque dedi.
Et mihi cura fuit nostros extollere ritus,
Ac semper veteres extenuare Deos.
Plurima conscripsi, quæ si ventura probabunt
Secula, durabit nomen in orbe meum.
Nolo tamen meriti precium pro talibus istud;
Maius amant animæ, nobiliusque bonum.
Hæc eat, æternæ modò sit mihi gloria vitæ,
Humanæ titulo nil mihi laudis opus.
Sæpè magistratus, & publica munera gessi,
Vitaq́ perpetuo fracta labore fuit.
Sed quoties adij perplexa negotia, semper
Eximia iuuit me pietate Deus.
Per mare, per fluuios iui, per saxa, per Alpes,
Mortiferam pestem, bella, famemq́ tuli.
Sed superi casus mecum venêre per omnes,
Et mihi se fidos exhibuêre duces.
Sic precor vt vitam quæ me rexere per omnem,
Prospera sint fini Numina sancta meo.
Ad senium veni, stadium vitale cucurri,
Et fero iam dudum pro pugione rudem.
Liber ab hoc tandem mortali corpore vadam
Ad superos, vel quò me Deus ire volet.
Ipse mihi pater est, quocunque vocauerit, ibo:
Et mala non ægra singula mente feram.
Me tamen illius precor vt clementia blandè
Suscipiat, sceleri nec sit acerba meo.
O populi pacem qui me coluistis habete,

Et pro

Et pro me accensis sacrificate focis.
Tu quoque Carmeli montis longæua propago
Spiritui fac sis officiosa meo.
Crebra sacerdotes pro me libamina Christo
Reddite, & ad veniam sollicitate Deum.

SECVNDI TOMI OPERVM
BAPTISTAE MANTVANI
FINIS.